317

ఇంటర్మీడియట్

రాజనీతి శాస్త్రం (317)

TOSS

తెలంగాణ ఓపెన్ స్కూల్ సొసైటీ, హైదరాబాద్.
ఎస్.సి.ఇ.ఆర్.టి. ప్రాంగణం, ఎల్.బి.స్టేడియం ఎదురుగా,
బషీర్‌బాగ్, హైదరాబాద్ - 500 001
Website: telanganaopenschool.org, E-mail: dintoshyd@gmail.com

Telangana Open School Society (TOSS), Hyderabad

SCERT Campus, Opp. To L.B. Stadium, Basheerbagh, Hyderabad -500001,Telangana

Phone:040-23223299568, website:telanganaopenschool.org,Email:dirtoshyd@gmail.com

317

రాజనీతి శాస్త్రం

చీఫ్ అడ్వైజర్

శ్రీమతి వాకాటి కరుణ, ఐ.ఏ.ఎస్.
కార్యదర్శి, విద్యాశాఖ,
తెలంగాణ ప్రభుత్వం
హైదరాబాదు.

చీఫ్ ఎడిటర్

డా. పూలపల్లి వేంకట రమణ
అసోసియేట్ ప్రొఫెసర్ ఇన్ పొలిటికల్ సైన్స్ & ప్రిన్సిపల్
గవర్నమెంట్ డిగ్రీ కాలేజీ, చంచల్‌గూడ, హైదరాబాద్

పాఠ్యపుస్తక ముద్రణా కమిటీ

శ్రీమతి ఎ.శ్రీదేవసేన, ఐ.ఏ.ఎస్.
సంచాలకులు, విద్యాశాఖ,
తెలంగాణ, హైదరాబాదు.

శ్రీ పి.వి. శ్రీహరి
సంచాలకులు, TOSS,
తెలంగాణ, హైదరాబాదు.

శ్రీ ఎస్. శ్రీనివాస చారి
సంచాలకులు, పాఠ్యపుస్తక ముద్రణాలయం
తెలంగాణ, హైదరాబాదు.

సమన్వయం

శ్రీ ఎం. సోమిరెడ్డి
సంయుక్త సంచాలకులు, TOSS,
తెలంగాణ, హైదరాబాదు.

శ్రీ బి. వెంకటేశ్వర రావు
స్టేట్ కోఆర్డినేటర్, TOSS,
తెలంగాణ, హైదరాబాదు.

తెలంగాణ ఓపెన్ స్కూల్ సొసైటీ, హైదరాబాద్.
ఎస్.సి.ఇ.ఆర్.టి. ప్రాంగణం, ఎల్.బి.స్టేడియం ఎదురుగా,
బషీర్‌బాగ్, హైదరాబాద్ - 500 001
Phone: 040-23299568, Website: telanganaopenschool.org,
E-mail: dintoshyd@gmail.com

© తెలంగాణ ఓపెన్ స్కూల్ సొసైటీ
తెలంగాణ ప్రభుత్వం, హైదరాబాద్.

First Published : 2023

No. of Copies :

All Rights Reserved

No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system or transmitted, in any form or by any means without the prior permission, in writing of the publisher, nor be otherwise circulated in any form of binding or cover.

This Study Material is Prepared on the basis of Political Science (English Version) of TOSS, Hyderabad.

ప్రచురణ

తెలంగాణ ఓపెన్ స్కూల్ సొసైటీ, హైదరాబాద్.

ముందుమాట

పిల్లలకు విద్యను అందించడం ప్రాథమిక హక్కు. ఇది సమాజం యొక్క సమగ్ర అభివృద్ధికి అవసరం. విద్య అందరికీ అందుబాటులో ఉండేలా చూడడంలో తెలంగాణ ప్రభుత్వం కీలక పాత్ర పోషిస్తుంది. వివిధ కారణాల వల్ల సాధారణ విద్యను అందుకోలేక పోయిన విద్యార్థులకు దూర విద్య ద్వారా చదువుకునే అవకాశం కల్పించడానికి ప్రభుత్వం తెలంగాణ సార్వత్రిక విద్యా పీఠంను (TOSS) ఏర్పాటు చేసింది.

2023 విద్యా సంవత్సరం నుండి తెలంగాణ ఓపెన్ స్కూల్ సొసైటీలో ఇంటర్మీడియట్ విద్యను అభ్యసించే అభ్యాసకులకు నాణ్యమైన విద్యను అందించడానికి, మారుతున్న సామాజిక పరిస్థితులకు అనుగుణంగా మరియు జాతీయ విద్యా విధానం 2020 యొక్క ప్రాథమిక సూత్రాలకు అనుగుణంగా పాఠ్యపుస్తకాలు రూపొందించడం జరిగింది. ఈ విధానం అభ్యాసకుల వైవిధ్యమైన అవసరాలకు అనుగుణంగా సంపూర్ణ అభ్యసనాన్ని పెంపొందించడానికి కృషి చేస్తుంది. ఇంతకుముందు పాఠ్యపుస్తకాలు ప్రశ్నలు మరియు సమాధానాలతో కూడిన మార్గదర్శకాలు మాత్రమే. TOSS విభిన్న అభ్యాస శైలులు మరియు అభ్యాసకుల అవసరాలను పరిగణనలోకి తీసుకొని విద్యార్థి కేంద్రీకృత విధానంతో పాఠ్యపుస్తకాన్ని రూపొందించింది. ఈ విధానం అభ్యాస ప్రక్రియలో చురుకుగా పాల్గొనడాన్ని ప్రోత్సహిస్తుంది. ఈ పాఠ్యపుస్తకం ముఖ్యమైన రాజనీతి శాస్త్ర అంశాలతో కూడిన పాఠాలను అందిస్తుంది. అధ్యాపకుల సౌలభ్యం కోసం వివరణాత్మక బోధనా వనరులను పొందుపర్చడం జరిగింది.

రాజనీతి శాస్త్రం సాధారణ విద్యలో విలువైన పాత్ర పోషిస్తుంది మరియు రాజనీతి శాస్త్రం ఉపాధ్యాయుడిగా, లెక్చరర్‌గా ఈ రోజుల్లో యువ గ్రాడ్యుయేట్‌లకు పుష్కలంగా అవకాశాలను అందిస్తాయి. తెలంగాణ ఓపెన్ స్కూల్ సిస్టమ్ యొక్క మా రివైజ్డ్ కోర్సు నేషనల్ ఇన్‌స్టిట్యూట్ ఆఫ్ ఓపెన్ స్కూల్ మరియు నేషనల్ కామన్ కోర్ కరికులం ఆధారంగా రూపొందించబడింది. సవరించిన పాఠ్యప్రణాళిక చాలా సరళంగా రూపొందించ బడిందని మరియు అభ్యసిస్తున్న విద్యార్థుల అవసరాలకు సరిగ్గా సరిపోతుందని మీరు అనేక కార్యకలాపాలతో కొత్త మెటీరియల్‌ని ఆసక్తికరంగా మరియు ఉత్తేజకరమైనదిగా కనుగొంటారని నేను ఆశిస్తున్నాను. ఇంకా, మరింత మెరుగుదల కోసం మేము సూచనలు మరియు ఇన్‌పుట్‌లను కూడా స్వాగతిస్తాము.

ఈ పాఠ్యపుస్తకాన్ని రూపొందించడంలో అవిశ్రాంతంగా తమ సేవలను అందించిన ఎడిటర్, కో-ఆర్డినేటర్, టీచర్లు, లెక్చరర్లు, డిటిపి ఆపరేటర్లకు ప్రత్యేక ధన్యవాదాలు.

తేది: సంచాలకులు, TOSS,

హైదరాబాద్. తెలంగాణ, హైదరాబాదు.

Coordinator

Sri A. Vijaya Krishna,

TOSS, Telangana, Hyderabad.

Textbook Development Committee

Editors

Dr. PULAPALLI VENKATA RAMANA
Associate Professor in Political Science & Principal
Government Degree College, Chenchalguda, Hyderabad

Translators

PRUTHVI RAJ BODASU, M.A., B.Ed
P.G.T. in Political Science,
Telangana State Model School Volligonda (M)
Nalgonda

DUNDIGALLA SATISH RAJ, M..A.,M.Ed, M.Phil,
PGT in Poliitcal Science, Telangana State Model School
Marriguda, Nalgonda Dist., Telangana

MANCHUKONDA VENKANNA
PGT in Poliitcal Science, Telangana State Model School
Chintapalli Nalgonda Dist., Telangana

Technical Support

Sri V. Venkataswamy

TOSS, Telangana, Hyderabad.

Cover page & Layout Design

VENKAT SWAMY VARIKUPPALA
TOSS, Telangana, Hyderabad.

విషయసూచిక

1)	రాజకీయ శాస్త్రం పరిచయం	1-9
2)	రాజ్యం: పుట్టుక, లక్షణాలు మరియు సిద్ధాంతాలు	10-37
3)	సార్వభౌమాధికారం	38-53
4)	రాజకీయ భావనలు	54-66
5)	రాజకీయ సిద్ధాంతాలు	67-77
6)	ప్రజాస్వామ్యం	78-86
7)	ప్రభుత్వ రూపాలు	87-94
8)	ప్రభుత్వంగాలు	95-103
9)	భారత రాజ్యాంగ రూపకల్పన	104-110
10)	రాజ్యాంగ ప్రవేశిక మరియు ముఖ్య లక్షణాలు	111-117
11)	ప్రాథమిక హక్కులు	118-124
12)	ఆదేశిక సూత్రాలు మరియు ప్రాథమిక విధులు	125-129
13)	భారత సమాఖ్య విధానం	130-140
14)	కేంద్ర కార్యనిర్వాహక వర్గం	141-151
15)	కేంద్ర శాసనసభ	152-160
16)	సుప్రీంకోర్ట్	161-166
17)	రాష్ట్ర కార్యనిర్వాహక వర్గం	167-177
18)	రాష్ట్ర శాసనసభ	178-183
19)	కోర్టులు మరియు సబార్డినేట్ కోర్టులు	184-188
20)	స్థానిక స్వపరిపాలన సంస్థలు	189-196
21)	రాజ్యాంగ సంస్థలు	197-222
22)	భారతదేశం రాజకీయపార్టీలు	223-231
23)	తెలంగాణ రాష్ట్ర చారిత్రక నేపథ్యం	232-251
24)	తెలంగాణ ఉద్యమం రాష్ట్ర ఏర్పాటు (1953-2014)	252-272
25)	తెలంగాణ రాష్ట్ర విధానాలు మరియు కార్యక్రమాలు	273-293
26)	విదేశాంగ విధాన నిర్ణయకాలు	294-299
27)	భారతదేశ విదేశాంగ విధానం	300-309

28) భారతదేశం అలీన ఉద్యమం 310-317

29) భారతదేశం మరియు దాని పొరుగు దేశాలు
(పాకిస్తాన్, బంగ్లాదేశ్, శ్రీలంక, నేపాల్, మాల్దీవ్స్) 318-335

30) భారతదేశం మరియు ఇతర ముఖ్యమైన దేశాలు
(యూఎస్ఏ, రష్యా, చైనా, యూరోపియన్ యూనియన్) 336-348

31) ఐక్యరాజ్యసమితి 349-359

32) ఐక్యరాజ్యసమితి మరియు సమకాలీన సమస్యలు 360-375

1. రాజనీతి శాస్త్రం పరిచయం

పరిచయం

మనిషి ఒక సామాజిక జంతువు. సామాజిక జీవితం అనేది వివిధ సంస్థల సమ్మేళనం. సామాజిక జీవితంలో రాజకీయ, ఆర్థిక, సాంస్కృతిక, సామాజిక సంఘాలు ఉంటాయి. రాజకీయ శాస్త్రం రాజ్యం, ప్రభుత్వం, రాజకీయ పార్టీలు మరియు ఇతరులు రాజకీయ సంస్థలను వివరిస్తుంది. రాజకీయ శాస్త్రం రాజకీయ సంస్థల గురించి అధ్యయనం చేస్తుంది. ఇది పురాతన సాంఘిక శాస్త్రాలలో ఒకటి.

రాజకీయ శాస్త్ర స్వభావం

క్రీస్తుపూర్వం 4వ శతాబ్దానికి ముందే రాజనీతి శాస్త్రం అభివృద్ధి ప్రారంభమైంది. గ్రీకులు రాజనీతి శాస్త్రాన్ని తత్వశాస్త్రం నుండి వేరుచేసి స్వతంత్ర సామాజిక శాస్త్రంగా అభివృద్ధి చెందడానికి దోహదపడ్డారు. గ్రీకులు రాజకీయ కార్యకలాపాల అధ్యయనానికి శాస్త్రీయ ఆధారాన్ని సృష్టించారు. అరిస్టాటిల్ రాజనీతి శాస్త్రం అనే అంశానికి గుర్తింపుకోసం గ్రీకులలో అపూర్వమైన ప్రయత్నాలు చేశాడు. అరిస్టాటిల్ తన పుస్తకం 'పాలిటిక్స్'లో రాజ్యం, ప్రభుత్వం, పౌరుడు, రాజకీయ భావజాలం వంటి భావనలను విపులంగా విశ్లేషించారు. అరిస్టాటిల్ 'రాజనీతి శాస్త్ర పితామహుడు'గాప్రసిద్ధి చెందాడు.

ఆచరణలో రాజకీయ శాస్త్రంను పొలిటికల్ థియరీ, పొలిటికల్ థాట్, పొలిటికల్ ఫిలాసఫీ మొదలైనవిగా సూచిస్తారు. విస్తృత అర్థంలోఈ పదాలన్నీ వేర్వేరు అర్థాలను కలిగిఉన్నప్పటికీ ఒకేలా ఉంటాయి. దీనిని పొలిటికల్ ఎథిక్స్ అనికూడా పిలుస్తారు, ప్రస్తుతం రాజకీయ శాస్త్రం అని కూడా పిలుస్తారు.

రాజకీయశాస్త్రం నిర్వచనం

రాజకీయ శాస్త్రం యొక్క కొలతల గురించి మాట్లాడటానికి వేర్వేరు నిర్వచనాలు ఉన్నాయి. ఈ నిర్వచనాలను ఈక్రింది విధంగా వివరించవచ్చు.

1. డాక్టర్ గార్నర్ ఇలా నిర్వచించాడు: "రాజనీతి శాస్త్రం రాష్ట్రంతో ప్రారంభమవుతుంది మరియు ముగుస్తుంది".

2. గెట్టెల్: "రాజనీతి శాస్త్రం అనేది రాజకీయ సంస్థలు మరియు రాజకీయ సిద్ధాంతాల గతం, వర్తమానం మరియు భవిష్యత్తు యొక్క అధ్యయనం",

3. పాల్ జానెట్: " రాజనీతి శాస్త్రం అనేది ప్రభుత్వ పునాదిని మరియు ప్రభుత్వ సూత్రాలను పరిగణించే సాంఘిక శాస్త్రంలోఒక భాగం".

4. గిల్ క్రిస్ట్: "రాజనీతి శాస్త్రం అనేది రాజ్యం మరియు ప్రభుత్వం యొక్క అధ్యయనం".

5. హెరాల్డ్‌లాస్వెల్: యు.ఎస్.ఎ.కు చెందిన ప్రముఖ రాజకీయ శాస్త్రవేత్త, "రాజకీయ శాస్త్రం, ఒక అనుభావిక

విభాగంగా, (వలె) అధికారం యొక్క ఆకృతి మరియు భాగస్వామ్యం యొక్క అధ్యయనం".

6. అప్పదొరై: రాజనీతి శాస్త్రం ను "ఒక రాజకీయ ప్రాదేశిక సమాజం గురించి మాట్లాడేది/ చట్టం కింద జీవించడానికి ఏకమైంది" అని అర్థం చేసుకున్నారు.

పై నిర్వచనాలను చదివిన తరువాత, రాజనీతి శాస్త్రం ప్రాథమికంగా రాష్ట్రాన్ని మరియు ప్రభుత్వాన్ని అధ్యయనం చేసే శాస్త్రం అని అర్థం చేసుకోవచ్చు. రాజకీయ శాస్త్రం ప్రభుత్వంతో ఎక్కువ సంబంధం కలిగి ఉందని లీకాక్ మరియు బ్లంట్స్లీ విశ్వసించారు. రాష్ట్ర లక్ష్యాలన్నీ ప్రభుత్వం ద్వారానే సాధించవచ్చని వారు అభిప్రాయపడ్డారు. ప్రభుత్వంపై నియంత్రణ కలిగిఉండటం ద్వారా రాజ్యాన్ని నియంత్రించవచ్చని వారు పేర్కొన్నారు. రాజకీయ శాస్త్రం అంటే రాష్ట్రానికి, ప్రభుత్వానికి సంబంధించిన సూత్రాల అధ్యయనం అని పాల్ జానెట్ అభిప్రాయపడ్డారు. గెట్టెల్ అభిప్రాయం ప్రకారం, రాజనీతి శాస్త్రం యొక్క ప్రధాన లక్ష్యం గతంలో రాజకీయ సంస్థల లక్ష్యాల గురించి తెలుసుకోవడం, సమకాలీన రాజకీయ సంస్థల లక్ష్యాలను పరిశీలించడం మరియు భవిష్యత్తులో రాజకీయ సంస్థల లక్ష్యాలు మరియు ఆదర్శాల గురించిఆలోచించడం.

ఇరవయ్యవ శతాబ్దం వచ్చే వరకు చాలా మంది ప్రజలు రాజనీతి శాస్త్రాన్ని రాజ్యం మరియు ప్రభుత్వాల అధ్యయనంగా మరియు వ్యక్తి, రాజ్యం మరియు ప్రభుత్వం మధ్య సంబంధాల అధ్యయనంగా భావించారు. కానీ ఇరవయ్యో శతాబ్దం ప్రారంభంలో జార్జ్కాట్లిన్ వంటి రాజకీయ శాస్త్రవేత్తలు, చార్లెస్ మెరియమ్, మాక్స్ వెబర్ మరియు కప్లాన్ రాజకీయ శాస్త్రం అధ్యయనంలో చేర్చగల అనేక కొత్త అంశాలను సూచించారు. రాజనీతి శాస్త్రం మానవ ప్రవర్తన, దృక్పథం మరియు అతని కార్యకలాపాల అధ్యయనంతో కొత్తగా సంబంధం ఉన్న అనేక ధోరణులను పొందింది. ఇది ప్రవర్తనా వాదం ద్వారా ప్రభావితమవుతుంది. ప్రాథమికంగా, ఆధునిక రాజకీయ ఆలోచనాపరుల అభిప్రాయం ప్రకారం, రాజనీతి శాస్త్రం అధికారం గురించి చర్చిస్తుంది, ఎందుకంటే రాజ్యంలో అధికారం కేంద్ర బిందువు.

రాజనీతి శాస్త్రం పరిధి

రాజనీతి శాస్త్రం పరిధిని నిర్ణయించడం చాలాకష్టమైన పని. ఇది నిరంతరం మారుతున్న మానవుని జీవితంలోని అన్నికోణాలతో ముడిపడిఉంది. రాజకీయ శాస్త్రం ఒక అకడమిక్ విభాగంగా ప్రారంభమైంది, ఇది గ్రీకు నగర రాజ్యాల అధ్యయనానికి మాత్రమే పరిమితం చేయబడింది. ప్రాచీన గ్రీకు నగర రాజ్యాలన్నీ స్వతంత్రంగా, స్వయం సమృద్ధిగా ఉండేవి. అంతర్ రాష్ట్ర సంబంధాలు అంతంత మాత్రంగానే ఉండేవి. నగర రాజ్యాలు రాజకీయ వ్యవస్థలకు మాత్రమే కాకుండా బహుముఖ సామాజిక వ్యవస్థలకు కూడా ప్రాతినిధ్యం వహించాయి.

ఆ పరిస్థితుల్లో రాజనీతి శాస్త్రం సిటీ స్టేట్స్‌లో సామాజిక జీవితాన్ని అధ్యయనం చేసే విభాగంగా అభివఅద్ధి చెందింది. కాలక్రమేణా, రాజకీయ కార్యకలాపాల వ్యాప్తి మరియు రాజకీయ చైతన్యం యొక్క ప్రభావంతో రాజకీయ శాస్త్రం పరిధి విస్తృతమైంది, రాజనీతి శాస్త్రం పరిధిలోకి వచ్చేకొన్ని ముఖ్యమైన అంశాలు ఈక్రింది విధంగాఉన్నాయి.

రాజకీయ ఆలోచనలు

సాంప్రదాయిక గ్రీకు నగర రాజ్యాలను మాత్రమే కాకుండా సమకాలీన జాతీయ రాజ్యాలను కూడాప్రభావితం చేసిన అనేక రాజకీయ ఆలోచనలు ఉన్నాయి. ఎందరో పండితులు, మేధావుల శాస్త్రవేత్తలు, పాలకులు, పరిశీలకులు అనేక ఆలోచనలు చేసి రాజ్యకళను విశ్లేషించారు. ప్లేటో, అరిస్టాటిల్, హాబ్స్, లాక్, రూసో, కార్ల్ మార్క్స్, జాన్ స్టువర్ట్ మిల్ మరియు ఇతర మేధావులు మరియు ఇతర రచయితలు వివిధ రాజకీయ విషయాలను వివరించారు భావాలు, చట్టం, స్వేచ్ఛ, సమానత్వం, న్యాయ ఆధిపత్యం, ప్రజాభిప్రాయం మరియు ఇతర ఆలోచనలు విశ్వవ్యాప్తమయ్యాయి. రాజనీతి శాస్త్రం అధ్యయనంలో కూడా ఇలాంటి ఆలోచనలు ఉంటాయి.

రాజకీయ సిద్ధాంతాలు

సైద్ధాంతిక అవగాహన లేకుండా వాస్తవాలను, మార్పులను అర్థం చేసుకోవడం చాలా అసాధ్యం. అలా ఆదర్శవాదం, సోషలిజం, కమ్యూనిజం వంటి అనేక సిద్ధాంతాలు విస్తృత ప్రజాదరణ పొందాయి. ఈ సిద్ధాంతాలన్నీ రాజకీయ శాస్త్రంలో భాగమే.

రాజకీయ సంస్థలు

రాజనీతి శాస్త్రం ప్రాథమికంగా రాష్ట్రం మరియు ప్రభుత్వాన్ని అధ్యయనం చేస్తుంది. రాజ్య పరిణామం, దాని అభివఅద్ధి, దాని స్వభావం, విధులు రాజనీతి శాస్త్రంలో పొందుపరచబడ్డాయి. అలాగే, రాష్ట్రంలోని శాసన, కార్యనిర్వాహక, న్యాయవ్యవస్థ వంటి అవయవాలు ఎలా ఏర్పడతాయో, ఎలా పనిచేస్తాయో రాజకీయ శాస్త్రం పరిశీలిస్తుంది. రాజకీయ శాస్త్రం పరిధిలో రాజకీయ పార్టీలు, ఒత్తిడి సమూహాలు, సామాజిక సమూహాలు, శక్తులు మరియు రాజ్యాంగ నిర్ణయక అంశాలు వంటి సంస్థలు కూడా ఉన్నాయి.

తులనాత్మక రాజకీయాలు

రాజనీతి శాస్త్రం యొక్క ప్రాథమిక విధులలో ఒకటి వివిధ దేశాలలోని రాజకీయ వ్యవస్థలు మరియు కార్యకలాపాలను సాపేక్షంగా అధ్యయనం చేయడం. వలసానంతర కాలంలోఆసియా, ఆఫ్రికా, లాటిన్ అమెరికా దేశాలలో అవలంబించిన రాజకీయ ప్రయోగాలను తులనాత్మకంగా అధ్యయనం చేయడం అవసరం. పార్లమెంటరీ మరియు అధ్యక్ష వ్యవస్థలు మరియు ఏకీకృత మరియు సమాఖ్య వ్యవస్థలు వంటి ఆధునిక ప్రభుత్వరూపాల తులనాత్మక అధ్యయనానికి కూడా ఇది అవసరం. ఇలాంటి అధ్యయనాలన్నీ రాజకీయ శాస్త్రంలో భాగమే.

అంతర్జాతీయ రాజకీయ కార్యకలాపాలు

ఒక వ్యక్తి సామాజిక జీవితంలో ఎలా ఉంటాడో అదే విధంగా అంతర్జాతీయ రాజకీయ కార్యకలాపాల్లో రాజ్యం నిజమైన భాగస్వామి అవుతుంది. ఇతరుల అవసరం లేకుండా వ్యక్తి ఒంటరిగా జీవించలేడు. రాజ్యాలు కూడా పరస్పర సహకారం లేకుండా ఎక్కువ కాలం మనుగడ సాగించలేవు. ఆధునికకాలంలో శాస్త్రసాంకేతిక రంగాలలో వచ్చిన విప్లవాత్మక మార్పులు అనివార్యంగా రాజ్యాలను ఒకదానిపై మరొకటి ఆధారపడేలా చేస్తున్నాయి. ఐక్యరాజ్యసమితి మరియు దానిప్రత్యేక సంస్థలు వివిధదేశాల మధ్య అంతర్జాతీయ సహకారాన్ని పెంపొందించడానికి ప్రయత్నాలు చేస్తున్నాయి. అంతర్జాతీయ ఉద్రిక్తతలను తగ్గించి, ప్రపంచంలో శాంతిని నెలకొల్పేందుకుకృషి చేస్తున్నాయి.

రాజకీయ ప్రవర్తన

బిహేవియరలిజం అనేది రాజకీయ శాస్త్రంలో ఒక ఆధునిక విప్లవాత్మక అంశం. ప్రభుత్వ విధానాలపై ప్రజల స్పందనను అర్థం చేసుకోవడం చాలా అవసరం. ఎన్నికల సమయంలో ఓటరును ప్రభావితం చేసే శక్తులు, ఒక రాజకీయ పార్టీ పట్ల సానుభూతిని ప్రేరేపించడానికి లేదా ఇతరత్రా ప్రేరేపించడానికి దోహదపడే కారణాలు మొదలైనవి.

శక్తి మరియు అధికారం

ఆధునిక యుగంలో బలప్రయోగం చాలా ముఖ్యమైన అంశం. శక్తి అంటే కోరుకున్నది సాధించగల సామర్థ్యం. ఇతరులను శాసించే మాధ్యమం అధికారం. అధికారం అండదండలతో కూడిన శక్తి చట్టబద్ధమైనది. ఈరెండు అంశాల విశ్లేషణను రాజకీయ శాస్త్రంలో పొందుపరిచారు.

హక్కులు మరియు విధులు

పౌరుల హక్కులు మరియు విధులు రెండూ పరిపూరకరమైనవి. ఆధునిక రాజ్యాంగాలన్నీ పౌరులకుకొన్ని హక్కులను ప్రసాదించి, కొన్ని విధులను నిర్దేశిస్తున్నాయి. ప్రజాస్వామ్య విజయానికి హక్కులు, విధులు చాలా అవసరం. రాజనీతి శాస్త్రం రాజ్యం మరియు వ్యక్తికి సంబంధించి హక్కులు మరియు విధులపై విమర్శనాత్మక గమనికను అందిస్తుంది.

స్వేచ్ఛ మరియు అధికారం

ఆధునిక రాజ్యంలోప్రజలు స్వేచ్ఛకోసం పరితపిస్తారు మరియు ప్రభుత్వాలు అధికారాన్ని ఉపయోగిస్తాయి. స్వేచ్ఛకు, అధికారానికి మధ్య రాజీ పడాలి. ఈరెండింటి మధ్య సమతౌల్యం లేకపోవడం అరాచకానికి లేదా నిరంకుశత్వానికి దారి తీయవచ్చు. రాజకీయ శాస్త్రం స్వేచ్ఛకు, అధికారానికి మధ్య సంబంధాన్ని వివరించాలి.

రాజనీతి శాస్త్రం ప్రాముఖ్యత

ఆధునిక రాజకీయ శాస్త్రవేత్త రాబర్ట్ ఎ. డాల్ రాజకీయ శాస్త్రం అధ్యయనం యొక్క అవసరం ఏమిటి అనేప్రశ్నకు మూడు పాయింట్ల సమాధానం ఇచ్చారు.

1. రాజకీయ కార్యకలాపాల అధ్యయనం రాజకీయ జీవితపు చుట్టుముట్టిన ప్రపంచాన్ని వివరిస్తుంది.

2. ఇది రాజకీయ వ్యవస్థలో కొన్ని మార్పులను తీసుకురావడానికి సహాయపడుతుంది మరియు రాజకీయ సమస్యలకు పరిష్కారాలను కూడా సూచిస్తుంది.

3. ఇది మంచి పౌరసత్వాన్ని ప్రోత్సహించడానికి మరియు ప్రజాభిప్రాయానికి అనుగుణంగా బాధ్యతాయుతమైన ప్రభుత్వాన్ని ఏర్పాటు చేయడానికికూడా సహాయపడుతుంది.

రాజనీతి శాస్త్రం వ్యక్తి, సమాజం మరియు రాజ్యం మధ్య సంబంధాలను అధ్యయనం చేస్తుంది. ఇది వ్యక్తుల స్వేచ్ఛ మరియు స్వేచ్ఛను కాపాడటానికి సహాయపడుతుంది. ప్రగతిశీల సమాజ నిర్మాణానికి ఉపయోగపడే రాజకీయ సిద్ధాంతాలు, భావనలు, నైతిక సూత్రాలను తెలుసుకోవడానికి రాజనీతి శాస్త్రం అధ్యయనం దోహదపడుతుంది. రాజకీయ శాస్త్రం ఆధునిక మానవుడి దార్శనికతను తాను నివసిస్తున్న సూక్ష్మ సమాజం నుంచి అంతర్జాతీయ సమాజానికి

చేరవేస్తుంది. ఈ అధ్యయనం వ్యక్తుల యొక్క సామాజిక-రాజకీయ దృక్పథానికి సంబంధించిన ఆలోచనలలో కొన్ని మార్పులను తీసుకురావడానికి సహాయపడుతుంది. ఇటువంటి మార్పులు వ్యక్తిగత స్వార్థానికి బదులుగా సామాజిక సంక్షేమ ఆదర్శానికి దారితీస్తాయి. మూఢనమ్మకాల స్థానంలో శాస్త్రీయ దృక్పథం వస్తుంది. సంకుచిత ప్రాంతీయ, వర్గ స్పృహను తిరస్కరించడానికి మనిషి మరింత కాథలిక్ అవుతాడు. అందువలన, సాధారణంగా రాజకీయ శాస్త్రం అధ్యయనం కొత్త రాజకీయ వ్యవస్థను రూపొందించడానికి సహాయపడుతుంది.

రాజనీతి శాస్త్రం అధ్యయనం ప్రభుత్వ వ్యవస్థల పరిజ్ఞానాన్నిపెంచుతుంది. ఇది రాచరికం, కులీనవర్గం, ప్రజాస్వామ్యం, నియంతృత్వం మరియు ఇతర ప్రభుత్వ రూపాల గురించి వివరిస్తుంది. శాసనసభ, కార్యనిర్వాహక, న్యాయవ్యవస్థ వంటి ప్రభుత్వ అంగాలు, వాటి విధులు, పరస్పర సంబంధాల గురించి ఇది మాట్లాడుతుంది. కేంద్ర, రాష్ట్ర, స్థానిక స్వపరిపాలన మధ్య సంబంధాలను కూడాఇది వివరిస్తుంది. పార్లమెంటరీ, అధ్యక్ష తరహా వంటి ప్రభుత్వ రూపాలు, యూనిటరీ, ఫెడరల్ వంటి ప్రభుత్వ రూపాల మధ్య వ్యత్యాసాలను ఇది వివరిస్తుంది. రాజకీయ శాస్త్రం ప్రజాస్వామ్యం యొక్క లాభనష్టాలను మరియు ఏ రాష్ట్రంలోనైనా ప్రజాస్వామ్యాన్ని పెంపొందించడంలో కీలక పాత్ర పోషించే రాజకీయ పార్టీల విధులు, నిర్మాణాలు మరియు లక్షణాలను చర్చిస్తుంది.

రాజకీయ సమాజంలో ప్రజలు మంచి జీవితాన్ని గడపడానికి ప్రాథమిక హక్కులు అవసరం. రాజకీయ శాస్త్రంలో చేసిన పరిశీలనలు పౌరులకు వారి హక్కులు మరియు విధుల గురించి మంచి పౌరసత్వానికి దోహదం చేయడానికి వారి లాభనష్టాల గురించి తెలియజేయడానికి సహాయపడతాయి.

అనేక సార్వభౌమ స్వతంత్ర దేశాలు ప్రపంచ రాజకీయ వ్యవస్థలో చేరడంతో రాజకీయ శాస్త్రం యొక్క ప్రాముఖ్యత క్రమంగాపెరిగింది. ఈ శాస్త్రం వివిధ దేశాల మధ్య అనివార్యమైన సహకారం గురించి మాట్లాడుతుంది. పారిశ్రామిక విప్లవం కారణంగా ఒక నెట్‌వర్క్ అంతర్జాతీయ సంబంధాలు చాలా ముఖ్యమైనవి, దాని ప్రభావాలు, ఆధునికీకరణ, సాంకేతిక అభివృద్ధి మరియు రవాణా సౌకర్యాల కారణంగా కొత్త అంతర్జాతీయ సంబంధాల ఆవిర్భావం పొరుగు దేశాల మధ్య ప్రాంతీయ సమూహాల ఏర్పాటుకు దారితీసింది, ఫలితంగా అంతర్జాతీయ సంబంధాల ప్రాముఖ్యత పెరిగింది, రాజనీతి శాస్త్రం అధ్యయనం ఈ విషయాలన్నింటి గురించి వివరంగా వివరిస్తుంది.

ప్రపంచ దేశాల మధ్య శాంతి, సహకారం, స్నేహాన్ని పెంపొందించడానికి ఐక్యరాజ్యసమితి సంస్థ నిరంతరం కృషి చేస్తోంది. దీని ఏజెన్సీలు ప్రపంచవ్యాప్తంగా విస్తరించి మానవాళి అభివృద్ధికోసం వివిధ కార్యకలాపాలను చేపడుతున్నాయి. రాజకీయ శాస్త్రం ఈ విషయాలన్నీ మనకు పరిచయం చేస్తుంది.

రాజనీతి శాస్త్రం మరియు ఇతర సాంఘిక శాస్త్రాలు

విజ్ఞాన వికాసం వివిధ శాస్త్రాలకు బాటలు వేసింది. ఇది అంతులేని ప్రక్రియ. జ్ఞానాన్ని మూడు ప్రధాన సమూహాలుగా వర్గీకరించవచ్చు. ఫిజికల్‌సైన్సెస్, బయోలాజికల్ సైన్సెస్, సోషల్ సైన్సెస్. సమాజం గురించిన పరిజ్ఞానం క్రమంగా వివిధ శాఖలుగా అభివృద్ధి చెంది ప్రత్యేక అధ్యయనాలకు అవకాశం కల్పించింది. ఈ సామాజిక శాస్త్రాలన్నీ పరస్పర సంబంధం కలిగిఉంటాయి. ప్రతి విభాగంలో తేడాలు, వైరుధ్యాలు ఉన్నప్పటికీ, లోతైన అధ్యయనం ఈ సామాజిక శాస్త్రాలలో అనేక సారూప్యతలు ఉన్నాయని మనకు అర్థమయ్యేలా చేస్తుంది.

రాజనీతి శాస్త్రానికి ఇతర సామాజిక శాస్త్రాలతో సన్నిహిత సంబంధం ఉంది. హిస్టరీ, ఎకనామిక్స్, సోషియాలజీ, జాగ్రఫీ, రాజకీయ శాస్త్రం, ఆంత్రోపాలజీ, ఎథిక్స్, సివిక్స్, సైకాలజీ, లా అండ్ పబ్లిక్ అడ్మినిస్ట్రేషన్, ప్రధాన సామాజిక శాస్త్రాలు పరస్పరం పరిపూరకరంగాఉంటాయి. అవన్నీ సామాజిక జ్ఞాన వృక్షం యొక్క వివిధ కొమ్మల వంటివి. అందుకని, ప్రతి సామాజిక శాస్త్రానికి ఇతరులతో ఉన్న సంబంధాలను తెలుసుకోవడం చాలా అవసరం. రాజకీయ శాస్త్రం మరియు కొన్ని సామాజిక శాస్త్రాల మధ్య అటువంటి పరస్పర సంబంధాన్ని ఈక్రింది విధంగా వివరించవచ్చు.

రాజనీతి శాస్త్రం – చరిత్ర

చరిత్ర గతాన్ని వివరిస్తుంది. మానవజాతి మరియు సమాజం యొక్క అభివృద్ధిని చరిత్ర ద్వారా తెలుసుకోవచ్చు. చరిత్ర మనిషి కథ కాబట్టి, మానవ అనుభవాల నిధిగా పనిచేస్తుంది. ఇది అన్ని సామాజిక శాస్త్రాలకు ప్రయోగశాల లాంటిది. మానవుని రాజకీయ, ఆర్థిక, సామాజిక, సాంస్కృతిక, ధార్మిక, సాహిత్య కార్యకలాపాలు చరిత్ర ద్వారానే తెలుస్తాయి.

గతంలో జరిగిన రాజకీయ కార్యకలాపాలను అధ్యయనం చేయడానికి చరిత్ర సమాచారాన్ని అందిస్తుంది. రాజకీయ ఆలోచనలు మరియు సంస్థల పుట్టుక మరియు అభివృద్ధి చరిత్రద్వారా మాత్రమే తెలుసు మరియు ఇది రాజ్యం వంటి సంస్థల పుట్టుక, పెరుగుదల మరియు అభివృద్ధిని సిద్ధాంతీకరించడానికి మరియు సిద్ధాంతీకరించడానికి సహాయపడుతుంది. చరిత్ర మరియు రాజనీతి శాస్త్రం మధ్య పరస్పర సంబంధాన్ని వివరిస్తూ, జె.ఆర్.సీలే ఇలా వ్రాశాడు:

రాజనీతి శాస్త్రం లేని చరిత్ర ఫల రహితం

చరిత్ర లేని రాజనీతి శాస్త్రం మూల రహితం".

చరిత్ర తొలినాళ్ల నుంచి రాజకీయ సంస్థల్లో నిరంతర పరివర్తన, అభివృద్ధి జరుగుతూనే ఉన్నాయి. యుగాలుగా వివిధ రాజకీయ సంస్థల పరిణామం చరిత్రలో నమోదు చేయబడింది. రాజనీతి శాస్త్రానికి చరిత్ర పునాది. మునుపటి రాజకీయ సంస్థలు మరియు సమకాలీన రాజకీయ కార్యకలాపాల తులనాత్మక అధ్యయనం భవిష్యత్తులో ఆదర్శవంతమైన మరియు స్థిరమైన రాజకీయ సంస్థలను కనుగొనే అవకాశాన్ని అందిస్తుంది. భారత జాతీయ కాంగ్రెస్ స్థాపన, ఫ్రెంచ్ విప్లవం, రష్యన్ విప్లవం, ముస్లిం లీగ్ యొక్క రెండు దేశాల సిద్ధాంతం వంటి సంఘటనలను అర్థం చేసుకోవడానికి మరియు వాటిప్రభావాన్ని అంచనా వేయడానికి రాజకీయ కార్యకలాపాల పరిజ్ఞానం చాలా అవసరం. అదే విధంగాప్లేటో, అరిస్టాటిల్, ఇతర తత్వవేత్తలు ప్రతిపాదించిన భావనలను ప్రాచీన ఐరోపా చరిత్ర పరిజ్ఞానం వెలుగులో అధ్యయనం చేయడం సాధ్యమవుతుంది.

హిస్టరీ నాలెడ్జ్‌టు రాజకీయ శాస్త్రం పరిజ్ఞానం ఎంత అవసరమో చరిత్రకు రాజకీయ శాస్త్రం పరిజ్ఞానం కూడా అంతే అవసరం. చరిత్ర, రాజనీతి శాస్త్రం పరస్పర సహకార స్ఫూర్తితో ఏ నాగరిక సమాజ అభివృద్ధికైనా దోహదం చేయగలవు. చరిత్ర వివిధ చెవి–మార్క్ చేయబడిన మరియు గుర్తించబడిన సంఘటనలను చర్చిస్తుంది, ఇందులో రాజనీతి శాస్త్రం సార్వభౌమత్వం, ప్రజా విధానం, రాజ్యాంగాల వర్గీకరణ మరియు వివిధ రాజకీయ పార్టీలు మొదలైన

భావనలు మరియు సంస్థలతో వ్యవహరిస్తుంది. రాజకీయ శాస్త్రం అధ్యయనం గతం, వర్తమానం మాత్రమే కాకుండా భవిష్యత్తు గురించి కూడా చర్చిస్తుంది.

రాజనీతి శాస్త్రం – అర్థశాస్త్రం

ఆర్థిక శాస్త్రం సంపద, ఉత్పత్తి, పంపిణీ మరియు వస్తువుల మార్పిడి వంటి అంశాలను అధ్యయనం చేస్తుంది. ఇది సంపదను కూడబెట్టడానికి వివిధ పద్ధతుల గురించి అధ్యయనం చేస్తుంది. అర్థశాస్త్రం అనేది సంపద, ఉత్పత్తి మరియు పంపిణీ వంటి అంశాల యొక్క సామాజిక అధ్యయనం. మానవ సంక్షేమాన్ని అధ్యయనం చేయడానికిఆర్థిక శాస్త్రం వివిధ విధాలుగా సహాయపడుతుంది.

పరిమిత వనరులతో అపరిమితమైన కోరికలను తీర్చే పద్ధతిని సమన్వయం చేయడానికి ఆర్థిక శాస్త్రం ప్రయత్నిస్తుంది. ఆర్థిక అవసరాలు తీరనప్పుడు సమాజంలో శాంతిలేమి, అసంతృప్తి నెలకొంటాయి. ఆహారం, దుస్తులు, ఆశ్రయం, విద్య, వైద్యం వంటిప్రాథమిక అవసరాలను తీర్చాలి. లేకపోతే, జీవితం దుఖభరితంగా మారుతుంది, ప్రాథమిక అవసరాలు తీర్చబడకపోతే, వ్యక్తితన శక్తినంతా ఆ ప్రయోజనం కోసం మాత్రమే ఖర్చు చేయాల్సి ఉంటుంది.

రాజనీతి శాస్త్రం మరియు అర్థశాస్త్రం రెండు వేర్వేరు విభాగాలు అయినప్పటికీ, వాటి ఉమ్మడి లక్ష్యం ప్రజల సంక్షేమం. ఉత్పత్తి, వినియోగం, మారకపు యూనిట్ల సక్రమ వినియోగం, ద్రవ్యోల్బణాన్ని తగ్గించడం, జాతీయ సంపద సమీకరణకు దోహదం చేయడం, పారిశ్రామిక అభివృద్ధిని ప్రోత్సహించడం వంటి విధానాలు ఆధునిక రాజ్య కార్యకలాపాల్లో చాలా భాగం, పైన పేర్కొన్న అన్ని విధానాలపై ఆర్థిక విధానాల ప్రభావం గణనీయంగా ఉంటుంది. రాజకీయ వ్యవస్థ ద్వారానే అనేక ఆర్థిక సమస్యలను పరిష్కరించడం సాధ్యమవుతుంది.

ప్రభుత్వం ఉత్పత్తి రంగంలో పాల్గనడం ద్వారా ఆర్థిక విధులను నిర్వహిస్తుంది. ఉత్పత్తి, అభివృద్ధి లక్ష్యాలను సాధించడానికి రాష్ట్రాలు పన్నులు, మార్కెటింగ్, ఆహారోత్పత్తి, పంపిణీ, ఉపాధిని ప్రోత్సహించడం, ఎగుమతులు, దిగుమతుల్లో నిరంతరం పాల్గొనాలి. ఆర్థిక వ్యవస్థలో ఉత్పాదక శక్తులు మార్క్సిజం వ్యాప్తిని వేగవంతం చేశాయి. రెండవ ప్రపంచ యుద్ధం వ్యాప్తికి ఆర్థిక కారణాలు ప్రధాన పాత్ర పోషించాయి. నాజీయిజం మరియు ఫాసిజం యొక్క మూలం ప్రాథమికంగా ఆర్థిక కారణాల వల్లజరిగింది. కేవలం ఆర్థిక కారణాల వల్లనే బ్రిటన్ భారత స్వాతంత్ర్యాన్ని ప్రకటించడంలో జాప్యం చేసిందని పలువురు పండితులు అభిప్రాయపడ్డారు. అనేక కొత్త రాజకీయ సిద్ధాంతాలకు, ఉద్యమాలకు ఆర్థిక కారణాలే మూలకారణం. ఆర్థిక పరిస్థితులు రాజకీయ నిర్ణయాలను, ప్రభుత్వ విధానాలను ప్రభావితం చేస్తాయి.

రాజనీతి శాస్త్రం – సమాజ శాస్త్రం

సామాజిక శాస్త్రాలన్నింటికీ మూలం సమాజశాస్త్రం. సమాజశాస్త్రం వివిధ సామాజిక సంస్థలలో మార్పులను అధ్యయనం చేస్తుంది. ఇది సమాజంలోని సామాజిక నైతిక, ఆర్థిక, సాంస్కృతిక వ్యవస్థలను చర్చిస్తుంది. మానవ సంబంధాలు, సామాజిక పరిస్థితులు, వివిధ వ్యవస్థల ఆవిర్భావం, ఎదుగుదల, అభివృద్ధి, ఆయా రూపాలు, నియమాలు, ఆచారాలు, సంప్రదాయాలు, జీవన విధానం, నాగరికత, సంస్కృతి, వాటిప్రభావం తదితర అంశాలను అధ్యయనం

చేస్తుంది. సోషియాలజీ యొక్క పరిధి చాలా విస్తృతమైనది. అనేక సాంఘిక శాస్త్రాలు సమాజశాస్త్రం నుండి మాత్రమే ప్రత్యేక విభాగాలుగా అభివృద్ధి చెందాయి. వాటిలో రాజకీయ శాస్త్రం ఒకటి. రాజకీయ శాస్త్రం, సమాజశాస్త్రంలు ఒకదానికొకటి సంబంధం కలిగి ఉండటమే కాకుండా ఒక దానిపై మరొకటి ఆధారపడి ఉంటాయి.

రాజకీయ శాస్త్రవేత్తకు సమాజశాస్త్రం పరిజ్ఞానం అవసరం రాజ్య స్వభావాన్ని అర్థం చేసుకోవడానికి సామాజిక మూలాలను అధ్యయనం చేయడం చాలా అవసరం. గ్రీకులు సమాజానికి, రాజ్యానికి మధ్య ఏ విధమైన వ్యత్యాసాన్ని ఊహించలేదు. గ్రీకుతత్వవేత్తల అభిప్రాయం ప్రకారం, రాజ్యం అనేది ఒక రాజకీయ వ్యవస్థ మాత్రమే కాదు, గౌరవప్రదమైన విలువ కలిగిన సామాజిక వ్యవస్థ కూడా. సామాజిక ఆచారాలు సామాజిక వ్యవస్థ మరియు సామాజిక జీవితాన్ని క్రమబద్ధీకరించడానికి సహాయపడతాయి. రాజకీయ శాస్త్రవేత్తలు ఒక వ్యక్తిగా మరియు ఒక సంఘంలో భాగంగా పౌరుడి ప్రవర్తనను అర్థం చేసుకోవడానికి సాంఘికీకరణ ధోరణులకు ప్రాముఖ్యత ఇస్తారు. ఇటీవలి కాలంలో, రాజకీయ సామాజిక శాస్త్రం ఒక ప్రత్యేక శాస్త్రంగా అభివృద్ధి చెందింది. రాజకీయ జీవితంపై సామాజిక సంస్థల ప్రభావం ఎంతగా పనిచేస్తుందో ఈ అంశమే చూపిస్తుంది రాజకీయ పార్టీలు, సమూహాలు మరియు ప్రజాభిప్రాయం సామాజిక కారకాల ప్రభావానికి లోనవుతాయి. (సామాజిక పరిస్థితులు, సంస్థలకు తెలియకుండా రాజ్యంలో రాజకీయ మార్పులను అర్థం చేసుకోలేం.) ఉదాహరణకు భారతదేశంలో రాజకీయ క్రియాశీలతను లోతుగా అధ్యయనం చేయాలంటే కులం, మతం, ప్రాంతాలు, భాష వంటి సామాజిక అంశాలను, వాటికి సంబంధించిన ప్రక్రియలను అధ్యయనం చేయాలి.

రాజనీతి శాస్త్రం వ్యవస్థీకృత సమూహాల గురించి చర్చిస్తుండగా, సమాజశాస్త్రం వ్యవస్థీకృత మరియు అసంఘటిత సమూహాలను అధ్యయనం చేస్తుంది. రాజకీయ శాస్త్రం గతం, వర్తమానం మరియు భవిష్యత్తులోని అన్ని రాజకీయ సంస్థలతో వ్యవహరిస్తుంది సమాజశాస్త్రం ఒక సమాజంలో గతం మరియు వర్తమానంలో అన్ని సంస్థల పెరుగుదల మరియు పెరుగుదలను చర్చిస్తుంది.

సారాంశము

పొలిటిక్స్ లేదా రాజనీతి శాస్త్రం కు అనేక నిర్వచనాలు ఉన్నాయి. ఆధునికకాలం వరకు రాజకీయాల అధ్యయనం అంటే'రాజ్యం, ప్రభుత్వం' అనే అధ్యయనం. రాజకీయ జీవితపు ముగింపులు, తద్వారాఆలోచన మరియు ఆచరణ యొక్క ప్రామాణిక స్వభావంపైప్రధాన దృష్టికేంద్రీకరించబడింది. క్రమక్రమంగా మెథడాలజికల్ ఎంక్వైరీలు అభివృద్ధి చెందడంతో మరియు సామాజిక మరియు రాజకీయ దిగ్విషయాలకు శాస్త్రీయ పద్ధతిని వర్తింప జేయడంతో, ఈ విభాగం కొత్త నామకరణాన్ని తీసుకుంది: రాజకీయ శాస్త్రం. నామకరణంలో మార్పు మాత్రమే కాదు, అధ్యయనం యొక్క దృష్టి మార్పు కూడా రూపుదిద్దుకుంది మరియు ఈ విషయం తదుపరి యూనిట్‌లో స్పష్టమవుతుంది.

రాజనీతి శాస్త్రం యొక్క అధ్యయనం రెండు విభాగాలుగా అభివఅద్ధి చెందింది: ప్రామాణిక మరియు అనుభావిక. మొదటిది విలువలు లేదా నియమాలపై లేదా 'ఏమి చేయాలి' అనే ప్రశ్నపై దృష్టిపెడుతుంది, రెండవది వాస్తవాలు మరియు వాటి సంబంధాలపై మరియు "ఏమిటి" అనే ప్రశ్నపై దృష్టిపెడుతుంది. ఇంటర్–డిసిప్లినరీ విధానం క్రమశిక్షణను పరిధి మరియు ప్రాముఖ్యతలో మరింత వైవిధ్యంగా చేస్తుంది.

మోడల్ పరీక్షల ప్రశ్నలు

1. కింది వాటికి వ్యాసరచన రకం సమాధానాలు రాయండి.

1. రాజనీతి శాస్త్రం నిర్వచించండి మరియు దాని పరిధిని వివరించండి.

2. రాజనీతి శాస్త్రం యొక్క ప్రాముఖ్యత గురించి రాయండి.

3. చరిత్ర మరియు అర్థశాస్త్రంతో రాజకీయ శాస్త్రం యొక్క సంబంధాన్ని చర్చించండి.

2. కింది వాటికి క్లుప్తంగా సమాధానాలు రాయండి.

1. సమాజశాస్త్రం రాజనీతి శాస్త్రంకు ఉన్న సంబంధం గురించి రాయండి.

2. విలువలతో రాజనీతి శాస్త్రంకు ఉన్న సంబంధం గురించి రాయండి.

3. కింది ప్రశ్నలకు 5 లైన్లలో సమాధానాలు రాయండి.

1. రాజనీతి శాస్త్రం నిర్వచించండి.

2. రాజనీతి శాస్త్రం పరిధిలో ఏవైనా నాలుగు అంశాలను వివరించండి.

3. రాజనీతి శాస్త్రంలో అధ్యయన పద్ధతులు ఏమిటి?

4. సమాజశాస్త్రం అంటే ఏమిటి.

5. అర్థశాస్త్రం కంటే రాజకీయ శాస్త్రం ఎలా భిన్నంగాఉంటుంది.

పదకోశం

1. అనుభవపూర్వక అధ్యయనం: రాజ్యం, ప్రభుత్వం, రాజకీయ పార్టీలు, ఒత్తిడి సమూహాలు, సమాజంలోని సామాజిక-ఆర్థిక మరియు రాజకీయ ప్రస్తుత పరిస్థితులు వంటి అధికారిక మరియు అధికారికేతర సంస్థలకు విస్తరించబడిన రాజనీతి శాస్త్రం యొక్క అధ్యయనం.

2. ఫెమినిజం: స్త్రీ, పురుషులకు సమాన హక్కులు, అవకాశాలు ఉండాలనే నమ్మకం- సామాజిక, రాజకీయ, న్యాయ, ఆర్థిక.

3. ప్రామాణిక అధ్యయనం: రాజ్యం మరియు ప్రభుత్వం మరియు సమాజం యొక్క విలువలు వంటి సాంప్రదాయ లేదా అధికారిక సంస్థలకు పరిమితమైన రాజనీతి శాస్త్రం యొక్క అధ్యయనం.

4. విధాన రూపకల్పన: ప్రజల శ్రేయస్సు కోసం ప్రభుత్వం విధానాలను రూపొందించేప్రక్రియను వివరించేప్రక్రియ ఇది.

5. పోలిస్: ఇది పురాతన గ్రీకు పదం, దీని అర్థం నగరం-రాజ్యం.

6. రాజకీయ ప్రవర్తన: ఒకనిర్దిష్ట రాజకీయ పరిస్థితిలోప్రజల ప్రవర్తన.

౨. రాజ్యం పుట్టుక, లక్షణాలు మరియు సిద్ధాంతాలు

రాజ్య భావనను అధ్యయనం చేయడం ద్వారా ఒక విద్యార్థి ఈ క్రింది వాటిని సాధించగలడు:

- రాజకీయ వ్యవస్థను, దాని పనితీరును అర్థం చేసుకోవడం
- ప్రభుత్వ ఏజెంట్ గా ప్రభుత్వం ఎలా పనిచేస్తుందో అవగాహన పొందడానికి.
- రాజ్యం మరియు పౌరుల మధ్య సంబంధాన్ని మరియు రెండింటి బాధ్యతలను అర్థం చేసుకోవడానికి.
- రాజ్యం యొక్క సంపూర్ణతను మరియు దాని పరిమితులను అర్థం చేసుకోవడానికి.
- రాజ్యం ఎలా ఉనికిలోకి వచ్చిందో అర్థం చేసుకోవడానికి (రాజ్యం పుట్టుకకు సంబంధించిన వివిధ సిద్ధాంతాలు).

పరిచయం

ప్రతి ఒక్కరి జీవితం రాజ్యంతో ముడిపడి ఉంది. రాజ్యంలో అన్నీ ఉన్నాయి, రాజ్యం వెలుపల ఏమీ లేవు. పుట్టుక నుంచి మరణం వరకు, విద్య నుంచి ఉద్యోగం వరకు, గఅహం నుంచి ప్రపంచానికి, ఆధ్యాత్మికం నుంచి రాజకీయానికి, ఆర్థికం నుంచి సాంస్కృతికం, వ్యాపారం, సైనిక, న్యాయవ్యవస్థ వరకు ప్రభుత్వ చట్టం నియంత్రణలో, నియంత్రణలో ఉంటాయి. రాజ్యానికి ముందు ఏదీ వ్యక్తిగతం కాదు, ఉదాహరణకు: వివాహం, విడాకులు, జననం, మరణ గర్భస్రావం, ఆత్మహత్య మొదలైనవి.

రాజకీయ వ్యవస్థల నిర్మాణం, పనితీరు, గతిశీలతను అర్థం చేసుకోవడానికి రాజనీతి శాస్త్రంలో రాజ్యం అనే భావన అవసరం. ఇది అధికార పంపిణీ, నిర్ణయాలు తీసుకునే ప్రక్రియలు, ప్రజా విధానం మరియు అంతర్జాతీయ సంబంధాలలో దేశాల మధ్య పరస్పర చర్యలను విశ్లేషించడానికి సహాయపడుతుంది.

రాష్ట్రం అంటే ఏమిటి?

రాజనీతి శాస్త్రంలో రాజ్యం ప్రధాన ఇతివృత్తం. రాజ్యం ప్రాథమికంగా ఒక వ్యవస్థీకృత రాజకీయ సంస్థ, ఇది దాని నిర్ణీత భౌగోళిక పరిధిలో నివసించే సభ్యులపై అంతిమ అధికారాన్ని కలిగి ఉంటుంది. కాబట్టి, స్థిరమైన భూభాగం రాజ్యానికి మొదటి అవసరం అవుతుంది. ఇది తన భూభాగంలోని ప్రజలందరిపై అధికారాన్ని కలిగి ఉన్న సంస్థ. సమాజంలో అనేక సమూహాలు, సంఘాలు ఉన్నప్పటికీ, అన్ని విషయాల్లోనూ ప్రభుత్వానిదే అంతిమ నిర్ణయమన్నారు. ఇది అన్ని సామాజిక సంస్థల కంటే శక్తివంతమైనది మరియు సార్వత్రికమైనది. అదొక అసోసియేషన్ పర్ ఎక్సలెన్స్. ఇది సమాజంలో అత్యున్నత సంస్థ, ఇది దాని ప్రాదేశిక పరిధిలో వ్యక్తులు మరియు సంఘం కార్యకలాపాలను

నియంత్రిస్తుంది మరియు సమన్వయం చేస్తుంది. నాగరికత యొక్క ప్రతి దశలోనూ అంతర్గత భద్రత, బాహ్య దాడి నుండి రక్షణ మరియు సామాజిక జీవితం యొక్క నియమాలు మరియు నియంత్రణను నిర్ధారించడానికి ఒక రకమైన అధికార నిర్మాణం లేదా ప్రభుత్వం ఉద్భవించింది. రాజ్యం యొక్క అంతిమ సర్వోన్నత శక్తిని సార్వభౌమత్వం అంటారు.

అంతిమంగా, రాజ్యం అనేది దాని ఉద్దేశ్యం, శాంతిభద్రతల స్థాపన మరియు వివిధ బెదిరింపుల నుండి భద్రత ద్వారా ఇతర సంఘాల నుండి వేరు చేయబడిన ఒక రకమైన మానవ సంఘం. ఇది కొన్ని పద్ధతులు, చట్టాలు మరియు వాటి అమలు, దాని భౌగోళిక భూభాగం మరియు అంతిమంగా దాని సార్వభౌమత్వం ద్వారా పనిచేస్తుంది.

స్టేట్ అనే ఆంగ్ల పదం లాటిన్ పదం “స్టారె” నుండి ఉద్భవించింది, దీని అర్థం “నిలబడటం”. రాజ్యం యొక్క పాశ్చాత్య భావన పురాతన గ్రీకు నాగరికతలో ప్రారంభమవుతుంది. పురాతన గ్రీకు తత్వవేత్తలు సోక్రటీస్, ప్లేటో మరియు అరిస్టాటిల్ పురాతన “నగర–రాజ్యం” ను సూచించడానికి “పోలిస్” అనే పదాన్ని ఉపయోగించారు, ఇది రాజ్యం యొక్క ఆధునిక భావనకు కొద్దిగా పోలి ఉంటుంది. పురాతన రోమన్లు “సివిటాస్” అనే పదాన్ని రాజ్యాన్ని అర్థం చేసుకోవడానికి ఉపయోగించారు. పదహారవ శతాబ్దంలో నికోలో మాకియావెల్లి తన పుస్తకం “ది ప్రిన్స్”లో మొదట స్టేట్ (‘లా స్టాటో” అనే పదాన్ని ఉపయోగించాడు, తరువాత ఫ్రెంచ్ తత్వవేత్త జీన్ బోడిన్ రాజ్యం అనే భావనను విస్తఅతంగా అభివఅద్ధి చేశాడు. మొట్టమొదటిసారిగా మాచియవెల్లి రాజ్యాన్ని సార్వభౌమ, లౌకిక, జాతీయ సంస్థగా స్థాపించాడు.

నిర్వచనాలు: రాజనీతి శాస్త్రంలో, “రాజ్యం” అనే భావనను సైద్ధాంతిక దఅక్పథం మరియు సందర్భాన్ని బట్టి వివిధ విధాలుగా నిర్వచించవచ్చు. ఇక్కడ కొన్ని సాధారణ నిర్వచనాలు ఉన్నాయి.

సిసెరో: రాజ్యం అనేది హక్కుల యొక్క సాధారణ జ్ఞానం మరియు ప్రయోజనాలలో పరస్పర భాగస్వామ్యంతో ఏకీకఅతమైన సమాజం.

బోడిన్: రాజ్యం అనేది కుటుంబాలు మరియు వారి ఉమ్మడి వ్యవహారాల కలయిక, ఇది ఒక అత్యున్నత శక్తిచే మరియు హేతుబద్ధత ద్వారా పాలించబడుతుంది.

ఫ్రెడరిక్ ఎం.వాట్కిన్స్: రాజ్యం అనేది భౌగోళికంగా మానవ సమాజంలో ఒక సార్వభౌమాధికారానికి ఉమ్మడి విధేయతతో ఏకీకఅతమైన విభాగం.

ఒపెన్ హీమ్: ఒక దేశం తన సార్వభౌమ ప్రభుత్వం కింద స్థిరపడినప్పుడు రాజ్యం ఉనికిలో ఉంటుంది.

హెరాల్డ్ లాస్వెల్: రాజ్యం అనేది ప్రభుత్వాలు మరియు పౌరులు మరియు ఒక నిర్దిష్ట రకం సంస్థగా విభజించబడిన ఒక ప్రాదేశిక సమాజం, ఇది ఒక భూభాగం మరియు దాని ప్రజలపై సార్వభౌమాధికారాన్ని పొందుతుంది మరియు దానిలో

బలప్రయోగంపై గుత్తాధిపత్యాన్ని ఉపయోగిస్తుంది.

అరిస్టాటిల్: పరిపూర్ణమైన, స్వయం సమఅర్థిని సాధించడం కోసం రాజ్యం అనేది కుటుంబాలు మరియు గ్రామాల కలయిక.

గార్నర్: ఒక నిర్దిష్ట భూభాగాన్ని శాశ్వతంగా ఆక్రమించి, స్వతంత్రంగా లేదా దాదాపుగా బాహ్య నియంత్రణను కలిగి ఉన్న, మరియు ఒక వ్యవస్థీకఅత ప్రభుత్వాన్ని కలిగి ఉన్న వ్యక్తుల సంఘంగా రాజ్యం, నివాసితుల యొక్క గొప్ప సమూహం అలవాటైన విధేయతను కలిగి ఉంటుంది.

ఒక నిర్దిష్ట భూభాగంలో రాజకీయంగా వ్యవస్థీకృతమైన ప్రజలు రాజ్యం

చార్లెస్ టిల్లీ: ఒక నిర్దిష్ట భూభాగం మరియు జనాభాపై చట్టబద్ధమైన హింసా మార్గాలను కలిగి ఉన్న కేంద్రీకఅత మరియు భిన్నమైన సంస్థగా రాజ్యం.

రాబర్ట్ డాల్: "ఒక నిర్దిష్ట భూభాగంలో నియమనిబంధనలను రూపొందించడానికి మరియు అమలు చేయడానికి అధికారం ఉన్న సాపేక్షంగా శాశ్వత సంస్థల సమాహారం" అని పేర్కొనండి.

హెరాల్డ్ జె.లాస్కీ (1931):రాజ్యం అనేది ప్రభుత్వం మరియు పౌరులుగా విభజించబడిన ప్రాదేశిక సమాజం, ఇది తనకు కేటాయించిన భౌతిక ప్రాంతంలో, అన్ని ఇతర సంస్థలపై ఆధిపత్యాన్ని కలిగి ఉంటుంది.

చరిత్ర పొడవునా రాజకీయ ఆలోచనాపరులు రాష్ట్రాన్ని ఎలా తీర్చిదిద్దారో చెప్పడానికి ఇవి కొన్ని ఉదాహరణలు మాత్రమే. వారి దృక్పథాలు మరియు నిర్వచనాలు రాజకీయ సిద్ధాంత రంగాన్ని బాగా ప్రభావితం చేశాయి మరియు రాజ్యం మరియు సమాజంలో దాని పాత్ర గురించి మన అవగాహనను రూపొందిస్తూనే ఉన్నాయి.

రాజ్యం – మౌలిక లక్షణాలు

రాజ్యం యొక్క పై నిర్వచనాలను చదవడం ద్వారా రాజ్యం నాలుగు ప్రాథమిక అంశాలను కలిగి ఉందనే వాస్తవాన్ని మనం తెలుసుకోవాలి, అవి ఈ క్రింది విధంగా ఉన్నాయి:1) జనాభా 2) భూభాగం 3) ప్రభుత్వం 4) సార్వభౌమత్వం 5) అంతర్జాతీయ సంబంధాలు

జనాభా

జనాభా అనేది రాజ్యంగా భావనలో ఒక ప్రాథమిక అంశం. జనాభా లేని రాజ్యం లేదు. రాజ్యం అనేది మానవుని కొరకు ఒక సంస్థ, దేవుని కొరకు మరియు దయ్యము కొరకు కాదు. ఇది రాజ్యం భూభాగంలో నివసించే మరియు దాని చట్టాలు, పాలన మరియు అధికారానికి లోబడి ఉన్న వ్యక్తుల సమూహాన్ని సూచిస్తుంది. రాజ్యంలో జనాభాను ఒక అంశంగా చర్చించడానికి ఇక్కడ కొన్ని ముఖ్య అంశాలు ఉన్నాయి:

జనాభా పరిమాణం:ఒక రాజ్యంగా గుర్తించబడటానికి ఆమోదించబడిన జనాభా పరిమాణం లేదు ఒక రాజ్య జనాభా పరిమాణం వివిధ కారకాలపై ఆధారపడి గణనీయంగా మారుతుంది. అందువలన ప్రాచీన గ్రీకు తత్వవేత్తలలో

అభిప్రాయం లేదు. ప్లేటోకు ఆదర్శవంతమైన నగర-రాజ్యంగా ఉండటానికి 5040 జనాభా అవసరం. అరిస్టాటిల్, ఏ నిర్దిష్ట పరిమాణంలోనైనా జనాభాను పరిమితం చేయడానికి ఇష్టపడలేదు. అతను ఏ రాజ్యానికైనా పరిమిత పరిమాణంలో జనాభా ఉండాలని సూచించాడు, మరియు అతను "ఈ సంఖ్య చాలా చిన్నది లేదా చాలా పెద్దది కాకూడదు, అది స్వయం సమృద్ధి సాధించేంత పెద్దదిగా, బాగా పరిపాలించబడేంత చిన్నదిగా ఉండాలి." సోషల్ కాంట్రాక్ట్ తత్వవేత్త రూసో ఒక ఆదర్శ రాజ్యానికి 10,000 జనాభా యొక్క ఖచ్చితమైన సంఖ్యగా ఉండాలని సలహా ఇచ్చాడు.

కొన్ని వేల జనాభా ఉన్న చిన్న దేశాల నుండి వందల మిలియన్లు లేదా అంతకంటే ఎక్కువ జనాభా ఉన్న పెద్ద దేశాల వరకు వివిధ రాష్ట్రాల మధ్య విస్తృత శ్రేణి జనాభా పరిమాణాలు ఉన్నాయి. ఒక రాజ్యానికి అవసరమైన జనాభా పరిమాణానికి నిర్దిష్ట పరిమితి లేదు. అయితే, జనాభా చాలా పెద్దదిగా లేదా చాలా తక్కువగా ఉండకూడదని గుర్తించబడింది. ఇది సహేతుకమైన పరిమితిలో ఉండాలి. రాజ్య భూభాగం పరిమాణం, వనరుల లభ్యత, ఆశించిన జీవన ప్రమాణాలు, రక్షణ అవసరాలు, వస్తు, సరఫరాల ఉత్పత్తి, వలస విధానాల ఆధారంగా దీన్ని నిర్ణయించాలి. భారతదేశం చాలా పెద్ద మరియు వేగంగా పెరుగుతున్న జనాభాను కలిగి ఉంది మరియు జనాభా పెరుగుదలను తనిఖీ చేయాల్సిన అవసరం ఉంది. భారతదేశం ఉన్నత స్థాయి సుస్థిర అభివృద్ధిని నమోదు చేయగల సామర్థ్యాన్ని పెంపొందించడానికి ఇది చాలా అవసరం.

కొన్ని ఉదాహరణలు ఇవ్వడానికి, 2021 గణాంకాల ప్రకారం, తక్కువ జనాభా ఉన్న కొన్ని దేశాలు : సుమారు 800 జనాభాతో వాటికన్ సిటీ ప్రపంచంలోనే అతిచిన్న స్వతంత్ర రాజ్యం. నౌరు పసిఫిక్ మహాసముద్రంలోని ఒక చిన్న ద్వీపం, దీని జనాభా సుమారు 10,8760. తువాలు 11,931 జనాభా కలిగిన మరో చిన్న ద్వీపం.

మరోవైపు, అధిక జనాభా కలిగిన దేశాలు ఉన్నాయి: ప్రపంచంలో అత్యధిక జనాభా కలిగిన దేశం, చైనాలో 1.4 బిలియన్లకు పైగా జనాభా ఉంది. 1.3 బిలియన్ల జనాభాతో జనాభా పరంగా భారత్ చైనా తర్వాతి స్థానంలో ఉంది. (ఐక్యరాజ్యసమితి నివేదిక ప్రకారం, భారతదేశం ఏప్రిల్ 2023 నాటికి చైనా జనాభాను అధిగమించి ప్రపంచంలో అత్యధిక జనాభా కలిగిన దేశంగా మారే అవకాశం ఉంది.) సుమారు 330 మిలియన్ల జనాభాతో యునైటెడ్ స్టేట్స్ మూడవ అత్యధిక జనాభా కలిగిన దేశం. మాజీ సోవియట్ యూనియన్ ఎక్కువ మంది పిల్లలకు జన్మనిచ్చిన వారి మహిళలను బహుమతులతో ప్రోత్సహించింది. కానీ చైనా, భారత్‌లు ఎక్కువ జనాభా సవాళ్లను అధిగమించి జనాభాను తగ్గించడానికి కొన్ని విధానాలను తీసుకువచ్చాయి.

జనన రేట్లు, మరణాల రేటు, వలసలు మరియు ప్రభుత్వ విధానాలు వంటి కారకాల వల్ల జనాభా పరిమాణాలు కాలక్రమేణా మారుతాయని గమనించడం ముఖ్యం.

భూభాగం

భూభాగం అనేది రాజ్యం యొక్క కీలకమైన అంశం, ఇది ఒక రాజ్యం తన అధికారాన్ని మరియు నియంత్రణను ఉపయోగించే భౌగోళిక ప్రాంతానికి ప్రాతినిధ్యం వహిస్తుంది. శాశ్వత భూభాగం లేకుండా ఏ రాజ్యం ఉండదు. ఒక రాజ్యంగా గుర్తించబడటానికి ప్రజలు సామాజికంగా మరియు రాజకీయంగా జీవించడానికి మరియు తమను తాము సంఘటితం చేసుకోవడానికి ఒక నిర్దిష్ట భూభాగం అవసరం. రాష్ట్ర భూభాగంలో భూమి, నీరు మరియు గాలి - అంతరిక్షం ఉన్నాయని గుర్తుంచుకోవాలి. ఆధునిక రాజ్యాలు వాటి పరిమాణాలలో భిన్నంగా ఉంటాయి. పౌరసత్వం కోసం భూభాగం అవసరం. జనాభా విషయంలో మాదిరిగానే, రాజ్య విస్తీర్ణానికి సంబంధించి నిర్దిష్ట పరిమాణాన్ని నిర్ణయించలేము. చిన్న, పెద్ద రాజ్యాలు ఉన్నాయి. ఒక భూభాగం ఒక రాజ్యాలు అర్హత పొందడానికి స్థిరమైన పరిమాణం అవసరం లేదు, ఎందుకంటే రాజ్యాలు వారి భూ వైశాల్యం పరంగా చిన్న నుండి పెద్దవి వరకు ఉంటాయి. వివిధ-పరిమాణ రాజ్యాలకు కొన్ని ఉదాహరణలు ఇక్కడ ఉన్నాయి:

మొనాకో ఫ్రెంచ్ రివేరాలో ఉన్న ఒక సూక్ష్మ రాజ్యం, దీని వైశాల్యం కేవలం 2.02 చ.కి.మీ (0.78 చదరపు మైళ్ళు). చిన్న పరిమాణం ఉన్నప్పటికీ మొనాకో పూర్తి సార్వభౌమ రాజ్యంగా గుర్తించబడుతుంది. సింగపూర్ ఆగ్నేయాసియాలో సుమారు 721.5 చ.కి.మీ (278.6 చదరపు మైళ్ళు) వైశాల్యం కలిగిన నగర-రాజ్యం. ఇది ప్రపంచంలోని అతిచిన్న దేశాలలో ఒకటి, అయినప్పటికీ ఇది స్వతంత్ర రాజ్యంగా పనిచేస్తుంది.

రష్యా సుమారు 17.1 మిలియన్ చ.కి.మీ (6.6 మిలియన్ చదరపు మైళ్ళు) వైశాల్యంతో ప్రపంచంలోనే అతిపెద్ద దేశం. ఇది తూర్పు ఐరోపా నుండి ఉత్తర ఆసియా వరకు విస్తరించి ఉంది.కెనడా సుమారు 9.98 మిలియన్ చ.కి.మీ (3.85 మిలియన్ చదరపు మైళ్ళు) భూ వైశాల్యంతో ప్రపంచవ్యాప్తంగా రెండవ అతిపెద్ద దేశం. ఇది తూర్పున అట్లాంటిక్ మహాసముద్రం నుండి పశ్చిమాన పసిఫిక్ మహాసముద్రం వరకు విస్తరించి, దక్షిణాన యునైటెడ్ స్టేట్స్ సరిహద్దులో ఉంది. ఆస్ట్రేలియా మొత్తం ఖండాన్ని ఆక్రమించిన ఒక పెద్ద దేశం, దీని వైశాల్యం సుమారు 7.7 మిలియన్ చదరపు కిలోమీటర్లు (2.97 మిలియన్ చదరపు మైళ్ళు). విస్తారమైన ఎడారుల నుండి పచ్చని వర్షారణ్యాల వరకు వైవిధ్యమైన భౌగోళిక పరిస్థితులకు ఇది ప్రసిద్ధి చెందింది.

ఈ ఉదాహరణలు రాజ్యాల మధ్య విస్తృత శ్రేణి ప్రాదేశిక పరిమాణాలను వివరిస్తాయి. భూభాగం యొక్క పరిమాణం మాత్రమే రాజ్య హెూదాను నిర్ణయించదని గమనించడం ముఖ్యం. బదులుగా, సారవంతమైన భూమి, గొప్ప నదులు మరియు మైనింగ్ వనరులు, ముఖ్యంగా సహజంగా సురక్షితమైన సరిహద్దులు మరియు వాతావరణ పరిస్థితులు వంటి అంశాలు బలమైన రాజ్యానికి ముఖ్యమైనవిగా పరిగణించబడతాయి.

ప్రభుత్వం

రాష్ట్రానికి ప్రభుత్వం అత్యంత అవసరమైన అంశం. ప్రభుత్వం ద్వారా రాజ్యం తన సార్వభౌమాధికారాన్ని ఉపయోగిస్తుంది. దీనివల్ల ఒక్కోసారి రాష్ట్రానికీ, ప్రభుత్వానికీ తేడా లేదనే అభిప్రాయం కలుగుతుంది. అయితే, ప్రభుత్వం అనేది రాష్ట్రంలో ఒక అంశం మాత్రమే అని స్పష్టంగా గమనించాలి. ప్రభుత్వం రాజ్యం యొక్క ఏజెంట్ లేదా పనిచేసే యంత్రాంగం. సార్వభౌమాధికారం రాజ్యానికి చెందుతుంది. ప్రభుత్వం రాష్ట్రం తరఫున మాత్రమే పనిచేస్తుంది. అప్పదొరై "ప్రభుత్వం అంటే రాష్ట్ర సంకల్పాన్ని రూపొందించే, వ్యక్తీకరించే మరియు సాకారం చేసే సంస్థ" అని నిర్వచించారు. సి.ఎఫ్. స్ట్రాంగ్ దృష్టిలో, "చట్టాలు చేయడానికి మరియు అమలు చేయడానికి ప్రభుత్వానికి సర్వోన్నత అధికారం ఉండాలి. దీన్నే ప్రభుత్వం అంటారు.

ప్రభుత్వం యొక్క వివిధ రూపాలు

వివిధ రకాలైన ప్రభుత్వం ఒక సమాజంలో రాజకీయ అధికారాన్ని నిర్మించి, ఉపయోగించే వివిధ మార్గాలను సూచిస్తుంది. ఎవరు అధికారం కలిగి ఉన్నారు, నిర్ణయాలు ఎలా తీసుకోబడతాయి మరియు అధికారం మరియు బాధ్యతల పంపిణీని ప్రభుత్వ రూపం నిర్ణయిస్తుంది. ఇక్కడ కొన్ని సాధారణ ప్రభుత్వ రూపాలు ఉన్నాయి: అధ్యక్ష తరహా ప్రభుత్వ రూపం, పార్లమెంటరీ తరహా ప్రభుత్వ రూపం, ఏకీకఅత ప్రభుత్వం, సమాఖ్య ప్రభుత్వం మరియు సైనిక ప్రభుత్వం వంటివి.

1. శాసన సభ: చట్టాన్ని రూపొందించే సంస్థ. 2. కార్యనిర్వాహక వర్గం: చట్టాలను అమలు చేసే సంస్థ, 3. న్యాయవ్యవస్థ: నిర్దిష్ట కేసులకు చట్టాలను వర్తింపజేసి, వివాదాలను పరిష్కరించే న్యాయవ్యవస్థ అంటే న్యాయనిర్ణయ విధులను నిర్వహిస్తుంది. ప్రభుత్వంలోని ఈ మూడు విభాగాలు తమకు కేటాయించిన బాధ్యతలను నిర్వర్తిస్తాయి. శాసన మరియు కార్యనిర్వాహక వ్యవస్థల మధ్య సంబంధాన్ని రాజ్యాంగం యొక్క చట్టం ద్వారా నిర్వచించబడింది. లెజిస్లేచర్ మరియు కార్యనిర్వాహక శాఖలు దగ్గరి సంబంధం కలిగి ఉంటాయి మరియు భారతదేశం మరియు గ్రేట్ బ్రిటన్ వంటి పార్లమెంటరీ రూపంలో కార్యనిర్వాహక వ్యవస్థ చట్టసభలకు సమిష్టిగా బాధ్యత వహిస్తుంది. శాసనసభ మరియు కార్యనిర్వాహక వ్యవస్థలు రెండు వేర్వేరు మరియు స్వతంత్ర అవయవాలు మరియు యుఎస్ఎ వంటి అధ్యక్ష తరహా ప్రభుత్వ రూపంలో చాలా స్థిరత్వంతో నిర్ణీత కాలపరిమితిని కలిగి ఉంటాయి మరియు కార్యనిర్వాహక వ్యవస్థ చట్టసభకు బాధ్యత వహించదు.

సార్వభౌమత్వం

సార్వభౌమత్వం రాజ్యంలో అత్యంత ముఖ్యమైన, కీలకమైన అంశం. సార్వభౌమాధికారం రాజ్యం యొక్క సర్వోన్నత శక్తి. ఇది రాజ్యానికి మాత్రమే ఉన్న లక్షణం, అది ఒక రాజ్యాన్ని స్వతంత్రంగా మరియు సర్వోన్నతంగా

చేస్తుంది. సార్వభౌమాధికారం అంటే అంతర్గత ఆధిపత్యం మరియు బాహ్య స్వాతంత్ర్యం అనేది రాజ్యాన్ని ఇతర మానవ సంస్థల నుండి వేరుచేసే విలక్షణ లక్షణం. ప్రభుత్వం రూపొందించిన చట్టాలను పాటించని వారిని శిక్షిస్తారు.ఇది అంతర్గత సార్వభౌమత్వం. బాహ్య సార్వభౌమాధికారం అంటే రాజ్యం తన విదేశాంగ విధానాన్ని మరియు అంతర్జాతీయ సంబంధాలను ఎటువంటి బాహ్య నియంత్రణ లేకుండా స్వేచ్ఛగా చేస్తుంది. సార్వభౌమాధికారం అనేది రాజ్యం యొక్క కీలకమైన అంశం, ఇది ఒక రాజ్యం దాని భూభాగం, జనాభా మరియు పాలనపై కలిగి ఉన్న అత్యున్నత మరియు స్వతంత్ర అధికారానికి ప్రాతినిధ్యం వహిస్తుంది. న్యాయ మరియు రాజకీయ సిద్ధాంతాలలో అధ్యయనం యొక్క అత్యంత ముఖ్యమైన భావన. సార్వభౌమాధికారం రాజ్యాన్ని అన్ని రకాల రాజకీయ మరియు సామాజిక మరియు ఇతర సంస్థల నుండి వేరు చేస్తుంది. సార్వభౌమాధికారాన్ని కలిగి ఉండటం వల్ల రాజ్యం తన పరిధిలోని అందరికీ ఆదేశాలను జారీ చేయడానికి మరియు శాంతిని కాపాడటానికి వీలు కల్పిస్తుంది. అది రాజ్యంలో అనవసరమైన అంశం, సార్వభౌమాధికారం లేకపోతే రాజ్య ఉనికి ఉండదు.

అంతర్జాతీయ గుర్తింపులు

అంతర్జాతీయ వ్యవస్థ యొక్క అభివృద్ధి చెందుతున్న స్వభావం మరియు దేశాల మధ్య పరస్పర చర్యల పర్యవసానంగా అంతర్జాతీయ సంబంధాలు రాజ్యంలో ఒక అంశంగా మారాయి. సమాజాలు మరియు రాజకీయ సంస్థలు అభివృద్ధి చెందుతున్న కొద్దీ, అవి ఒకరినొకరు కలుసుకోవడం ప్రారంభించాయి, ఇది దౌత్య సంబంధాలు, పొత్తులు, సంఘర్షణలు మరియు వాణిజ్యం ఆవిర్భావానికి దారితీసింది. దేశాలు ఇతర సార్వభౌమ సంస్థలతో తమ పరస్పర చర్యలను నావిగేట్ చేయడానికి మరియు ప్రపంచ వేదికపై వారి ప్రయోజనాలను రక్షించడానికి అంతర్జాతీయ సంబంధాల అంశం అవసరం అయింది. అంతర్జాతీయ సంబంధాలను రాజ్యంలో ఒక అంశంగా చేర్చడానికి అనేక కీలక అంశాలు దోహదం చేశాయి:

రాజ్య ఆవిర్భావ సిద్ధాంతాలు

ఇప్పటి వరకు రాజ్యం అంటే ఏమిటో, ఏం చేస్తుందో తెలుసుకున్నాం. అసలు ఈ పరిస్థితి ఎప్పుడు, ఎలా పుట్టిందనే ప్రశ్న ఇప్పుడు అందరిలో తలెత్తుతోంది. ప్రకృతి శాస్త్రాల మాదిరిగా కాకుండా రాజ్యం ఆవిర్భవించిన తేదీని అంచనా వేయడంలో మనం ఖచ్చితంగా చెప్పలేము. అందువలన రాజ్యం ఆవిర్భావానికి సంబంధించిన వివిధ అంశాలను తెలుసుకోవడానికి ఇది మనల్ని బలవంతం చేస్తుంది, అందువలన సోమానీ సిద్ధాంతాలు ఉనికిలోకి వచ్చాయి.

రాష్ట్ర ఆవిర్భావానికి సంబంధించి అనేక సిద్ధాంతాలు ఉన్నాయి. వీటిలో దైవిక సిద్ధాంతం, మాతృస్వామ్య, పితృస్వామ్య, చారిత్రక పరిణామం, శక్తి సిద్ధాంతం, సామాజిక ఒప్పంద సిద్ధాంతం మరియు మార్క్సిస్ట్ సిద్ధాంతం

ఉన్నాయి. రాజ్యం యొక్క ఆవిర్భావానికి సంబంధించిన ఈ సిద్ధాంతాలలో కొన్ని క్రింద చర్చించబడ్డాయి.

రాజ్యం యొక్క దైవిక మూల సిద్ధాంతం

రాజ్యం యొక్క ఇతర సిద్ధాంతాలలో దైవిక మూల సిద్ధాంతం అత్యంత పురాతనమైనది. ఇది రాజ్యం ఉన్నంత పురాతనమైనది. రాజ్యం దేవునిచే సృష్టించబడిందని ఈ సిద్ధాంతం విశ్వసిస్తుంది. ఈ సిద్ధాంతం ప్రకారం, రాజులు మరియు పాలకులు ఒక దైవిక సంస్థచే ఎన్నుకోబడతారని మరియు నియమించబడతారని నమ్ముతారు మరియు వారి అధికారం సంపూర్ణమైనది మరియు ప్రశ్నార్థకమైనదిగా పరిగణించబడుతుంది. కాబట్టి రాజ్యం యొక్క దివ్య మూల సిద్ధాంతాన్ని 'రాజుల దైవిక హక్కు' అని కూడా పిలుస్తారు. రాజును భూమ్మీద దేవుని ప్రతినిధిగా లేదా ప్రతినిధిగా పరిగణిస్తారు. అందువలన రాజు దేవునికి తప్ప భూమ్మీద ఎవరికీ బాధ్యత వహించడు. మధ్యయుగ కాలంలో కొందరు రాజులు తాము దేవుని ప్రతినిధులను భూమిపైకి తరలిస్తున్నామని పేర్కొన్నారు. రాజు శక్తికి విధేయత చూపడం ప్రజల కర్తవ్యం మరియు ఇది దేవుని పట్ల విధేయతగా పరిగణించబడుతుంది. అవిధేయత పాపమని, రాజుకు విధేయత చూపని వారిని దేవుడు శిక్షిస్తాడనే భావనను ప్రచారం చేశారు.

డివైన్ ఆరిజిన్ థియరీ చారిత్రాత్మక మూలాలను కలిగి ఉంది మరియు భారతదేశంతో సహా తూర్పు మరియు పశ్చిమంలోని వివిధ నాగరికతలు మరియు కాలాల్లో రాజులు మరియు నిరంకుశ పాలకుల చట్టబద్ధతను సమర్థించడానికి ఉపయోగించబడింది. దాదాపు అన్ని మతాలు ఈ సిద్ధాంతాన్ని నమ్మాయి మరియు ప్రోత్సహించాయి, కానీ, బౌద్ధమతం కాదు. వేదాలు, మహాభారతం, మనుస్మృతి మొదలైన భారతీయ బ్రాహ్మణీయ గ్రంథాలు రాజ్యం యొక్క దైవిక మూల సిద్ధాంతం యొక్క ఆలోచనను వివరించాయి. మత గ్రంథాలు బైబిల్ మరియు ఖురాన్ కూడా దేవుడు రాజు శక్తికి తక్షణ వనరు అని, పాలకుడు దేవునికి ఏజెంట్‌గా బాధ్యత వహిస్తాడని చెబుతుంది. సర్ రాబర్ట్ ఫిల్మర్ ఇలా అన్నాడు, "రాజులు భూమిపై దేవుని ప్రతిమలను శ్వాసిస్తున్నారు, వారి ఆజ్ఞలకు విధేయత చూపకపోవడం దేవునికి విధేయత చూపడం." రాజ్యం యొక్క దైవిక మూల సిద్ధాంతం యొక్క కొన్ని ముఖ్య అంశాలు మరియు లక్షణాలు ఇక్కడ ఉన్నాయి:

ఎ) మానవులను వినాశనం నుండి రక్షించడానికి దేవుడు ఉద్దేశపూర్వకంగా రాజ్యాన్ని సఅష్టించాడు.

బి) మానవులందరినీ పరిపాలించడానికి మరియు నియంత్రించడానికి దేవుడు తన ఏజెంట్ లేదా ప్రతినిధిని పంపాడు.

సి) పాలకుడు (చక్రవర్తి) దేవునిచే నియమించబడతాడు

డి) రాజు తన చర్యలకు దేవునికి మాత్రమే బాధ్యత వహిస్తాడు, కాని ప్రజలకు కాదు.

ఇ) రాచరికం వంశపారంపర్యం.

ఎఫ్) అవిధేయత లేదా ప్రతిఘటన లేదా సర్వోన్నత శక్తికి తిరుగుబాటు చేయడం పాపం.

జి) దైవిక మూల సిద్ధాంతం మత విశ్వాసాలు మరియు వేదాంతశాస్త్రంతో దగ్గరి సంబంధం కలిగి ఉంది.

క్షీణత మరియు విమర్శ: కాలక్రమేణా, దైవిక మూల సిద్ధాంతం సవాళ్లను మరియు విమర్శలను ఎదుర్కొంది. జాన్ లాక్ మరియు థామస్ పైన్ వంటి జ్ఞానోదయ ఆలోచనాపరులు మరియు రాజకీయ తత్వవేత్తలు సంపూర్ణ రాచరికం మరియు దైవిక హక్కు అనే ఆలోచనను తిరస్కరించారు. వారు సామాజిక ఒప్పంద సిద్ధాంతం వంటి ప్రత్యామ్నాయ సిద్ధాంతాల కోసం వాదించారు, ఇది రాజకీయ అధికారానికి ప్రాతిపదికగా పాలించబడే వారి సమ్మతిని నొక్కి చెప్పింది. ఆధునిక కాలంలో, డివైన్ ఆరిజిన్ థియరీ ఎక్కువగా ఆధిపత్య రాజకీయ సిద్ధాంతంగా తన ఔచిత్యాన్ని కోల్పోయింది. చాలా రాజ్యాలు ఇప్పుడు రాజ్యాంగవాదం, ప్రజాస్వామ్యం మరియు చట్ట పాలన యొక్క సూత్రాలకు కట్టుబడి ఉన్నాయి, ఇవి రాజ్య సార్వభౌమాధికారం మరియు చట్టబద్ధతను దైవిక అధికారం నుండి కాకుండా పరిపాలకుడి సమ్మతి నుండి వస్తాయి.

రాజ్య ఆవిర్భావం – మాతృస్వామ్య సిద్ధాంతం

రాజ్యం యొక్క ఆవిర్భావం యొక్క మాతఅస్వామ్య సిద్ధాంతం ఒక పరికల్పన, ఇది ప్రారంభ మానవ సమాజాలు మాతఅస్వామ్య వ్యవస్థల క్రింద వ్యవస్థీకఅతమై పాలించబడ్డాయని సూచిస్తుంది, ఇక్కడ మహిళలు కుటుంబం లోపల మరియు వెలుపల గణనీయమైన అధికార మరియు ప్రభావ స్థానాలను కలిగి ఉన్నారు.

సిద్ధాంతకర్తల ప్రకారం పితృస్వామ్య కుటుంబ వ్యవస్థకు ముందు మాతృస్వామ్య కుటుంబ వ్యవస్థ ఉండేది. తొలి వివాహ విధానం బహుభార్యత్వం, ఇది ఒక స్త్రీకి ఎక్కువ మంది భర్తలు ఉన్నారని ఆచరించింది. ఆస్తి, అన్ని రకాల అధికారాలు కలిగి ఉన్న ఆ కుటుంబానికి తల్లి అధిపతి, అధికారం. మాతఅస్వామ్య కుటుంబం వరుస దశల ద్వారా పరిణామం చెందింది మరియు రాజ్య దశలో అభివఅద్ధి చెందింది. ఈ సిద్ధాంతం ప్రకారం, నిర్ణయాలు తీసుకోవడం, సామాజిక వ్యవస్థ మరియు పాలనలో మహిళలు ముఖ్యమైన పాత్రలను పోషించారు, ఇది ప్రారంభ రాజ్యాల ఆవిర్భావానికి దారితీసింది.

జె.ఇ. మెక్లెనన్, ఎల్.హెచ్.మోర్గాన్ మరియు ఎడ్వర్డ్ జెంక్స్ మాతృస్వామ్య రాజ్య సిద్ధాంతం యొక్క ప్రధాన ప్రతిపాదకులు. రాజ్యం ఆవిర్భావం యొక్క మాతృస్వామ్య సిద్ధాంతం పండితులు మరియు చరిత్రకారులలో విస్తృతంగా ఆమోదించ బడలేదని గమనించడం ముఖ్యం. రాజ్యం పుట్టుకకు సంబంధించిన మాతృస్వామ్య సిద్ధాంతంలోని కొన్ని కీలక అంశాలు:

మాతృస్వామ్య సమాజాలు: మాతృస్వామ్య సిద్ధాంతాలు తరచుగా మాతృస్వామ్య సమాజాలను సూచిస్తాయి,

ఇక్కడ వంశపారంపర్యం మరియు స్త్రీ వారసత్వం ద్వారా గుర్తించబడతాయి, ప్రారంభ మాతృస్వామ్య వ్యవస్థలకు సాక్ష్యంగా. అలాంటి సమాజాల్లో ఆస్తి, వంశం, హోదా తల్లి నుంచి కూతురికి పోవచ్చు.

దేవత ఆరాధన: మాతృస్వామ్య సిద్ధాంతం యొక్క కొంతమంది ప్రతిపాదకులు ప్రారంభ సమాజాలలో దేవత ఆరాధన ఉనికిని మత మరియు ఆధ్యాత్మిక జీవితంలో మహిళల ప్రధాన పాత్రకు సాక్ష్యంగా హైలైట్ చేస్తారు. స్త్రీ దేవతల ఆరాధన పాలనలో, సాంస్కృతిక పద్ధతులలో మహిళల ప్రాముఖ్యతను ప్రతిబింబిస్తుందని వారు వాదిస్తున్నారు.

శాంతియుత మరియు సమానత్వం: పితఅస్వామ్య సమాజాల కంటే స్త్రీ నాయకత్వం చుట్టూ వ్యవస్థీకృతమైన సమాజాలు మరింత శాంతియుతంగా మరియు సమానత్వంతో ఉండవచ్చని మాతృస్వామ్య సిద్ధాంతాలు సూచిస్తున్నాయి. మహిళల పోషణ పాత్రలు సహకారాన్ని, సమాజ ఆధారిత నిర్ణయాలను పెంపొందించి ఉండవచ్చని వారు ప్రతిపాదించారు.

పితృస్వామ్యానికి పరివర్తన: మాతృస్వామ్య సిద్ధాంతాలు తరచుగా మాతృస్వామ్యం నుండి పితృస్వామ్యానికి మారడం ప్రారంభ రాజ్యాల పెరుగుదలతో కలిసి వచ్చిందని సూచిస్తున్నాయి. సమాజాలు మరింత క్రమబద్ధంగా మరియు పురుషాధిక్యతగా మారడంతో ఈ పరివర్తన సంభవించిందని భావిస్తున్నారు, ఇది పురుష పాలకులు మరియు పితృస్వామ్య వారసత్వ వ్యవస్థల ఆవిర్భావానికి దారితీసింది.

విమర్శలు మరియు వివాదాలు

రాజ్యం ఆవిర్భావం యొక్క మాతృస్వామ్య సిద్ధాంతం పండితులు మరియు మానవ శాస్త్రవేత్తల నుండి విమర్శలను ఎదుర్కొంది. చరిత్రపూర్వ కాలంలో విస్తృతమైన మాతఅస్వామ్య సమాజాలకు ఆధారాలు చాలా తక్కువగా ఉన్నాయని మరియు వివరణకు తెరిచి ఉన్నాయని కొందరు వాదించారు. విశ్వజనీన మాతృస్వామ్య స్థితి అనే భావన అతి సరళమైనదని, ప్రారంభ మానవ సమాజాల వైవిధ్యం మరియు సంక్లిష్టతను విస్మరిస్తుందని మరికొందరు వాదిస్తున్నారు. వ్రాతపూర్వక రికార్డుల కొరత కారణంగా చరిత్రపూర్వ సామాజిక వ్యవస్థల అధ్యయనం సవాలుగా ఉంది, ఇది విస్తృత శ్రేణి సిద్ధాంతాలు మరియు వివరణలకు దారితీస్తుంది.

పితృస్వామ్య రాజ్య ఆవిర్భావం సిద్ధాంతం

రాజ్యం యొక్క ఆవిర్భావం యొక్క పితృస్వామ్య సిద్ధాంతం అనేది ప్రారంభ మానవ సమాజాలు పితృస్వామ్య వ్యవస్థల క్రింద వ్యవస్థీకృతమై పాలించబడ్డాయని సూచించే ఒక పరికల్పన, ఇక్కడ పురుషులు అధికారం మరియు అధికారం యొక్క ఆధిపత్య స్థానాలను కలిగి ఉన్నారు. ఈ సిద్ధాంతం ప్రకారం, ప్రారంభ రాజ్యాల ఆవిర్భావంలో పురుష నాయకత్వం మరియు నియంత్రణ ప్రధాన పాత్ర పోషించాయి. చారిత్రాత్మకంగా, పితృస్వామ్య సిద్ధాంతం వివిధ సంస్కృతులలో పురుషులను ఆధిపత్య స్థానాలలో ఉంచిన సామాజిక నియమాలు మరియు నమ్మకాలచే

ప్రభావితమైంది. పురుషాధిక్యత మరియు అధికారంపై ఈ విశ్వాసం అనేక పురాతన సమాజాలలో ప్రబలంగా ఉంది, ఇవి తరచుగా పితృస్వామ్య వారసత్వాన్ని ఆచరించాయి మరియు మగ వంశం ద్వారా సంతతిని కనుగొన్నాయి.

పెద్ద కుమారుడు లేదా తండ్రి కుటుంబ పెద్దవాడు మరియు అతను కుటుంబ సభ్యులందరినీ నియంత్రిస్తాడు మరియు చూసుకుంటాడు. పితృస్వామ్య నాయకత్వంలో అనేక కుటుంబాలు ఏకమయ్యాయి. కాలక్రమేణా ఇలాంటి పితృస్వామ్య కుటుంబాలు అనేకం వంశాలుగా మారాయి. ఆ వంశాలు గిరిజన సమాజంగా మారాయి, ఆ వర్గాల విస్తరణ ప్రారంభ రాజ్యంగా ఆవిర్భవించింది. సర్ హెన్రీ మైనే ఈ సిద్ధాంతం యొక్క అసలు ప్రతిపాదకుడు.

రాజ్య ఆవిర్భావం యొక్క పితృస్వామ్య సిద్ధాంతంతో సంబంధం ఉన్న కొన్ని ముఖ్య అంశాలు మరియు లక్షణాలు ఇక్కడ ఉన్నాయి:

పురుషాధిక్యత: పితృస్వామ్య సిద్ధాంతం ప్రారంభ సమాజాలు నిర్ణయాలు తీసుకోవడం, సామాజిక వ్యవస్థ మరియు పాలనలో పురుష ఆధిపత్యం కలిగి ఉన్నాయని సూచిస్తుంది. స్త్రీలు మరియు సమాజంలోని ఇతర సభ్యులపై పురుషులు అధికారం కలిగి ఉంటారని భావించారు.

పితృస్వామ్య సమాజాలు: పితృస్వామ్య సిద్ధాంతం యొక్క ప్రతిపాదకులు తరచుగా పితృస్వామ్య సమాజాలను సూచిస్తారు, ఇక్కడ వంశపారంపర్యం మరియు వారసత్వం పురుష రేఖ ద్వారా గుర్తించబడతాయి, ఇది ప్రారంభ పితృస్వామ్య వ్యవస్థలలో రుజువు చేయబడింది. అలాంటి సమాజాల్లో ఆస్తి, వంశం, హోదా తండ్రి నుంచి కొడుకుకు పోవచ్చు.

వారియర్ కల్చర్: కొన్ని పితృస్వామ్య సిద్ధాంతాలు ప్రారంభ రాజ్యాల ఆవిర్భావం ఒక యోధ సంస్కృతితో ముడిపడి ఉందని సూచిస్తున్నాయి, ఇక్కడ వేట, యుద్ధం మరియు రక్షణలో పురుషుల పాత్రలు నిర్ణయాలు తీసుకోవడం మరియు పాలనలో వారి ప్రాముఖ్యతకు దారితీశాయి.

సంపద మరియు ఆస్తి సేకరణ: సమాజాలు అభివృద్ధి చెందడం మరియు నిర్దిష్ట భూభాగాలలో స్థిరపడటంతో, సంపద మరియు ఆస్తి సేకరణ మరింత ప్రాముఖ్యత సంతరించుకుంది. పితృస్వామ్య సిద్ధాంతం యొక్క ప్రతిపాదకులు ఆర్థిక కార్యకలాపాలలో పురుషుల పాత్రలు మరియు వనరుల నియంత్రణ వారి అధికార స్థానాలను మరింత బలోపేతం చేశాయని వాదించారు.

క్రమానుగత సామాజిక నిర్మాణాలు: ప్రారంభ రాజ్యాలు క్రమానుగత సామాజిక నిర్మాణాలను అభివృద్ధి చేశాయని పితృస్వామ్య సిద్ధాంతం సూచిస్తుంది, పురుష నాయకులు అధికార స్థానాలను స్వీకరించారు మరియు తరచుగా దైవికంగా లేదా దైవిక అధికారానికి ప్రాతినిధ్యం వహిస్తారు.

విమర్శలు, వివాదాలు:

రాజ్య ఆవిర్భావం యొక్క పితృస్వామ్య సిద్ధాంతం పండితుల నుండి విమర్శలను మరియు చర్చను ఎదుర్కొంది. ప్రారంభ పితృస్వామ్య వ్యవస్థలకు ఆధారాలు విశ్వవ్యాప్తంగా వర్తించవని మరియు చరిత్రపూర్వ సమాజాలలో లింగ డైనమిక్స్ సిద్ధాంతంలో చిత్రీకరించిన దానికంటే మరింత సంక్లిష్టంగా మరియు వైవిధ్యంగా ఉండవచ్చని విమర్శకులు వాదించారు. మాతృస్వామ్య సిద్ధాంతం మాదిరిగానే, రాజ్యం యొక్క ఆవిర్భావం యొక్క పితృస్వామ్య సిద్ధాంతం పండితులు మరియు చరిత్రకారులలో విశ్వవ్యాప్తంగా ఆమోదించబడలేదని గమనించడం అవసరం. లిఖిత రికార్డుల పరిమిత లభ్యత కారణంగా చరిత్రపూర్వ సమాజాల అధ్యయనం మరియు ప్రారంభ రాజ్యాల అభివృద్ధి సంక్లిష్టంగా మరియు సవాలుగా ఉంది, ఇది వివిధ వివరణలు మరియు చర్చలకు దారితీస్తుంది.

సామాజిక ఒడంబడిక సిద్ధాంతం రాజ్య ఆవిర్భావం

సాంఘిక ఒప్పంద సిద్ధాంతం ఒక ప్రముఖ రాజకీయ సిద్ధాంతం, ఇది రాజ్యం యొక్క మూలం మరియు రాజకీయ అధికారం యొక్క చట్టబద్ధతను వివరించడానికి ప్రయత్నిస్తుంది. ఈ సిద్ధాంతం ప్రకారం, రాజ్యం ఒక ఊహాజనిత సామాజిక ఒప్పందం నుండి ఉద్భవిస్తుంది, వ్యక్తుల మధ్య ఒక అంతర్లీన ఒప్పందం, దీని ద్వారా వారు తమ సహజ స్వేచ్ఛలలో కొన్నింటిని స్వచ్ఛందంగా వదులుకుంటారు మరియు రక్షణ, భద్రత మరియు వ్యవస్థీకృత సమాజం యొక్క ప్రయోజనాలకు బదులుగా పాలక అథారిటీకి లొంగిపోతారు. సామాజిక ఒప్పంద సిద్ధాంతాన్ని అనేక ప్రభావవంతమైన ఆలోచనాపరులు అభివృద్ధి చేశారు, ఒప్పందం యొక్క వివిధ అంశాలకు వివిధ వైవిధ్యాలు మరియు ప్రాధాన్యత ఇచ్చారు. థామస్ హాబ్స్, జాన్ లాక్, జీన్-జాక్వెస్ రూసో మరియు ఇమ్మాన్యుయేల్ కాంట్ సామాజిక ఒప్పంద సిద్ధాంతం యొక్క ముఖ్య ప్రతిపాదకులు మరియు వారి రచనలు ఇక్కడ ఉన్నాయి:

హాబ్స్ యొక్క సోషల్ కాంట్రాక్ట్ థియరీ ఆఫ్ ఆరిజిన్ ఆఫ్ స్టేట్

థామస్ హాబ్స్ అనే ఆంగ్ల తత్వవేత్త తన ప్రసిద్ధ రచన "లెవియాథన్" (1651) లో తన సామాజిక ఒప్పంద సిద్ధాంతాన్ని సమర్పించాడు. హాబ్స్ ప్రకారం, రక్షణ మరియు వ్యవస్థీకృత సమాజంలో జీవించడం యొక్క ప్రయోజనాలకు బదులుగా తమ సహజ స్వేచ్ఛలలో కొన్నింటిని స్వచ్ఛందంగా సార్వభౌమ అథారిటీకి అప్పగించే వ్యక్తుల మధ్య ఒక సామాజిక ఒప్పందం ద్వారా రాజ్యం సృష్టించబడుతుంది. హాబ్స్ యొక్క సామాజిక ఒప్పంద సిద్ధాంతం మానవ స్వభావంపై అతని నిరాశావాద దృక్పథం మరియు బలమైన కేంద్ర అధికారం లేకుండా, మానవ జీవితం అస్తవ్యస్తంగా మరియు హింసాత్మకంగా ఉంటుందనే అతని నమ్మకంపై ఆధారపడి ఉంటుంది.

హాబ్స్ యొక్క సామాజిక ఒప్పంద సిద్ధాంతం యొక్క కీలక అంశాలు

ప్రకృతి స్థితి: ప్రకృతి యొక్క ఊహాత్మక స్థితిని వర్ణించడం ద్వారా హాబ్స్ ప్రారంభిస్తాడు, ఇది కేంద్రీకృత అధికారం లేదా ప్రభుత్వం లేని రాజకీయ పూర్వ పరిస్థితి. ప్రకఅతి స్థితిలో, వ్యక్తులు పరిమిత వనరుల కోసం నిరంతర పోటీలో ఉన్నారు, మరియు “అందరిపై యుద్ధం” ఉంది. ప్రకృతి స్థితిలో మానవ స్వభావాన్ని “ఒంటరిగా, పేదగా, దుర్మార్గంగా, క్రూరంగా మరియు పొట్టిగా” చిత్రీకరిస్తారు, వ్యక్తులు ఇతరులను పణంగా పెట్టి తమ స్వంత ప్రయోజనాలను కాపాడుకోవడానికి ప్రయత్నిస్తారు. సామాజిక జీవనం కొరవడింది.

మానవ హేతుబద్ధమైన స్వప్రయోజనాలు: హాబ్స్ ప్రకారం, మానవులు హేతుబద్ధమైన స్వప్రయోజనాలచే నడపబడతారు, వారి స్వంత శ్రేయస్సును పెంచడానికి మరియు హానిని నివారించడానికి ప్రయత్నిస్తారు. పాలక అథారిటీ లేనప్పుడు, వ్యక్తులు తమ ప్రాణాలను కాపాడుకోవడానికి మరియు తమను తాము రక్షించుకోవడానికి అవసరమైనది చేసే హక్కును కలిగి ఉంటారు. ఒకరినొకరు నమ్మరు, మరొకరు శత్రువు అని అందరూ భావిస్తారు. మరొకరిపై బలప్రయోగం లేదా హింసను ఉపయోగించడం ద్వారా వారి వ్యక్తిగత ప్రయోజనాలను నెరవేరుస్తారు. ప్రకఅతి స్థితి యుద్ధ స్థితి లాంటిది. ఈ స్థితి నుండి తప్పించుకోవడానికి, వ్యక్తులు ఒక సామాజిక ఒప్పందాన్ని కుదుర్చుకుంటారు, దీని ద్వారా వారు తమ సహజ హక్కులను సార్వభౌమ అధికారానికి సరెండర్ చేస్తారు. దీనికి ప్రతిగా, సార్వభౌముడు భద్రత మరియు స్థిరత్వాన్ని అందిస్తాడు, క్రమాన్ని నిర్వహిస్తాడు మరియు ప్రకఅతి స్థితి యొక్క గందరగోళాన్ని నిరోధిస్తాడు.

సామాజిక ఒప్పందం: ప్రకఅతి స్థితి యొక్క క్రూరమైన పరిస్థితుల నుండి తప్పించుకోవడానికి, వ్యక్తులు ఒక సామాజిక ఒప్పందంలోకి ప్రవేశిస్తారని హాబ్స్ వాదించాడు. ఈ ఒప్పందం అనేది వ్యక్తులు తమ హక్కులు మరియు స్వేచ్ఛలను ఒకే, సార్వభౌమ అథారిటీ లేదా లెవియాథాన్‌కు బదిలీ చేయడానికి ఒక పరోక్ష ఒప్పందం. చట్టాలను అమలు చేయడానికి మరియు శాంతిభద్రతలను కాపాడటానికి అధికారం ఉన్న బలమైన మరియు కేంద్రీకృత ప్రభుత్వానికి లెవియాథాన్ ఒక రూపకం.

సంపూర్ణ సార్వభౌమాధికారం: సామాజిక ఒప్పందం సంపూర్ణ అధికారంతో ఒక సార్వభౌమాధికారాన్ని సఅష్టిస్తుంది, ఇది అంతిమ నిర్ణయం తీసుకునే మరియు చట్టాల అమలుదారుగా పనిచేస్తుంది. సార్వభౌమాధికారం యొక్క అధికారం సవాలుకు లోబడి ఉండదు, ఎందుకంటే ఒప్పందం వ్యక్తులు దాని ఆజ్ఞలను పాటించాలని మరియు రక్షణ మరియు భద్రతకు బదులుగా వారి వ్యక్తిగత హక్కులను వదులుకోవాలని నిర్దేశిస్తుంది.

సివిల్ పీస్ అండ్ ఆర్డర్: సామాజిక ఒప్పందం పౌర శాంతి మరియు క్రమానికి దారితీస్తుందని హాబ్స్ నమ్ముతారు, ఎందుకంటే లెవియాథాన్ అధికారం సంఘర్షణలను నివారించగలదు మరియు రాజ్యంలో స్థిరత్వాన్ని కాపాడుతుంది. అంతర్గత వివాదాలను మరియు బాహ్య బెదిరింపులను అణచివేయడానికి మరియు తన పౌరుల

శ్రేయస్సును నిర్ధారించడానికి సార్వభౌమాధికారం అవసరం.

హెూబ్స్ యొక్క సామాజిక ఒప్పంద సిద్ధాంతం తరచుగా సంపూర్ణ రాచరికానికి ప్రారంభ సమర్థనగా చూడబడుతుంది, ఇక్కడ సార్వభౌమాధికారం సవాలు చేయబడదు. మానవ స్వభావంపై అతని నిరాశావాద దృక్పథం మరియు బలమైన, కేంద్రీకృత అధికారం యొక్క అవసరాన్ని నొక్కిచెప్పడం శతాబ్దాలుగా చర్చలను మరియు విమర్శలను రేకెత్తించింది. హాబ్స్ ఆలోచనలు ఆధునిక రాజకీయ ఆలోచన అభివృద్ధికి దోహదం చేయగా, జాన్ లాక్ మరియు జీన్-జాక్వెస్ రూసో వంటి తరువాతి తత్వవేత్తలు వ్యక్తిగత హక్కులకు ఎక్కువ అవకాశం కల్పించే ప్రత్యామ్నాయ సామాజిక ఒప్పంద సిద్ధాంతాలను సమర్పించారు.

జాన్ లాక్ యొక్క సామాజిక ఒడంబడిక సిద్ధాంతం – రాజ్య ఆవిర్భావం

జాన్ లాక్ అనే ఆంగ్ల తత్వవేత్త తన సామాజిక ఒప్పంద సిద్ధాంతాన్ని "టూ ట్రీటీస్ ఆఫ్ గవర్నమెంట్" (1690) లో సమర్పించాడు. రాజకీయ అధికారం పరిపాలకుల సమ్మతి నుండి ఉద్భవించిందని, వ్యక్తుల సహజ హక్కులను పరిరక్షించడానికి రాజ్యం ఉనికిలో ఉందనే ఆలోచనను లాక్ యొక్క సామాజిక ఒప్పంద సిద్ధాంతం నొక్కి చెబుతుంది. హాబ్స్ వలె కాకుండా, లాక్ మానవ స్వభావం గురించి మరింత ఆశావహ దృక్పథాన్ని కలిగి ఉన్నాడు, వ్యక్తులకు ప్రభుత్వం రక్షించాల్సిన కొన్ని అంతర్లీన హక్కులు ఉన్నాయని నమ్మాడు.

జాన్ లాక్ యొక్క సామాజిక ఒప్పంద సిద్ధాంతంలోని ముఖ్య అంశాలు:

ప్రకృతి స్థితి: వ్యక్తులు స్వేచ్ఛగా మరియు సమానంగా ఉండే ప్రకృతి స్థితితో లాక్ సిద్ధాంతం ప్రారంభమవుతుంది. ఈ స్థితిలో, వ్యక్తులు జీవించడం, స్వేచ్ఛ మరియు ఆస్తిపై సహజ హక్కులను కలిగి ఉంటారు. ప్రకృతి స్థితి అనేది గందరగోళం లేదా సంఘర్షణ యొక్క స్థితి కాదు, కానీ సహజ న్యాయ పరిధులకు లోబడి పనిచేయడానికి ప్రజలకు స్వేచ్ఛ ఉన్న పరిస్థితి. లాక్ ప్రకారం, వ్యక్తులందరికీ జీవితం, స్వేచ్ఛ మరియు ఆస్తిపై సహజ హక్కులు ఉన్నాయి. ఈ హక్కులు అంతర్లీనంగా ఉంటాయి మరియు ఏ ప్రభుత్వం లేదా సమాజం నుండి స్వతంత్రంగా ఉంటాయి. ఈ సహజ హక్కులను పరిరక్షించడం ప్రభుత్వ ప్రాథమిక పాత్ర.

హ్యూమన్ నేచర్: మానవ స్వభావంపై జాన్ లాక్ యొక్క అభిప్రాయాలు ఆశాజనకంగా మరియు ప్రాథమికంగా థామస్ హాబ్స్ అభిప్రాయాలకు భిన్నంగా ఉన్నాయి. ప్రకృతి స్థితిలో, మానవులు సహజంగా హేతుబద్ధమైనవారని మరియు కొన్ని సహజ హక్కులను కలిగి ఉన్నారని లాక్ నమ్మాడు, వాటిని అతను జీవితం, స్వేచ్ఛ మరియు ఆస్తి హక్కులుగా గుర్తించాడు. ప్రకృతి స్థితిని యుద్ధం మరియు గందరగోళం యొక్క స్థితిగా చూసిన హాబ్స్ వలె కాకుండా, లాక్ దానిని శాంతి మరియు సహకార స్థితిగా చూశాడు.

సోషల్ కాంట్రాక్ట్: వ్యక్తులు స్వచ్ఛందంగా ఒక సామాజిక ఒప్పందాన్ని కుదుర్చుకుని ప్రభుత్వాన్ని ఏర్పాటు చేస్తారని లాక్ పేర్కొన్నారు. ఈ ఒప్పందం పరిపాలకుల పరస్పర సమ్మతిపై ఆధారపడి ఉంటుంది, వారు తమ సహజ హక్కులను రక్షించడానికి మరియు వివాదాలను పరిష్కరించడానికి ఒక రాజకీయ అథారిటీని సృష్టించడానికి అంగీకరిస్తారు. ప్రభుత్వం తన చట్టబద్ధతను, అధికారాన్ని తాను పాలించే ప్రజల సమ్మతి నుండి పొందుతుంది.

పరిమిత సార్వభౌమాధికారం: లాక్ యొక్క రాజ్య సిద్ధాంతం పరిమితమైనది మరియు సంపూర్ణమైనది కాదు. రాష్ట్ర విధులు నిర్దేశిత ప్రయోజనాలకే పరిమితమయ్యాయి. అధికారం ప్రజల నుంచి వస్తుందని, ప్రజల అంగీకారంతోనే ప్రభుత్వం ఉంటుందన్నారు. చట్టం ప్రజల సంకల్ప వ్యక్తీకరణ, సార్వభౌముడి ఆజ్ఞ కాదు. చట్టం హేతువాద నియమానికి అనుగుణంగా ఉండాలి. సార్వభౌమాధికారం సామాజిక ఒప్పందం ద్వారా సఅష్టించబడిన సామూహిక శరీరం లేదా సమాజానికి ఇవ్వబడుతుంది. ప్రభుత్వ అధికారాలు సహజ హక్కులను పరిరక్షించడానికి, ఉమ్మడి శ్రేయస్సును కాపాడటానికి మాత్రమే పరిమితం. ఒక ప్రభుత్వం తన అధికారాన్ని అతిక్రమిస్తే లేదా నిరంకుశంగా మారితే, దానిని మార్చడానికి లేదా రద్దు చేయడానికి మరియు కొత్త ప్రభుత్వాన్ని స్థాపించే హక్కు ప్రజలకు ఉంది.

పోరాట హక్కు: లాక్ యొక్క సామాజిక ఒప్పంద సిద్ధాంతంలో విప్లవ హక్కు ఉంది. ప్రజల సహజ హక్కులను పరిరక్షించాల్సిన కర్తవ్యాన్ని ప్రభుత్వం ఉల్లంఘించినా, అణచివేతకు గురైనా తిరుగుబాటు చేసి ప్రభుత్వాన్ని కూలదోసే హక్కు ప్రజలకు ఉంటుంది.

లాక్ యొక్క సామాజిక ఒప్పంద సిద్ధాంతం ఆధునిక రాజకీయ ఆలోచనపై తీవ్ర ప్రభావాన్ని చూపింది మరియు ప్రజాస్వామ్య సూత్రాలు మరియు రాజ్యాంగవాదం అభివఅద్ధిని ప్రభావితం చేసింది. ప్రజల హక్కులు, ప్రయోజనాలను పరిరక్షించడానికి ప్రభుత్వాలు ఉన్నాయని, రాజకీయ అధికారం సంపూర్ణమైనది కాదని, పాలించేవారి సమ్మతి నుండి వస్తుందనే ఆలోచనకు ఇది పునాది వేసింది. వ్యక్తిగత హక్కులు, పరిమిత ప్రభుత్వం మరియు విప్లవ హక్కుపై లాక్ యొక్క ప్రాధాన్యత ప్రపంచవ్యాప్తంగా ఉదారవాద ప్రజాస్వామ్యాలను రూపొందించడంలో పునాది వేసింది.

జీన్ జాక్వెస్ రూసో యొక్క సాంఘిక ఒప్పంద సిద్ధాంతం రాజ్యం యొక్క ఆవిర్భావం

స్విస్-ఫ్రెంచ్ తత్వవేత్త జీన్-జాక్వెస్ రూసో తన సామాజిక ఒప్పంద సిద్ధాంతాన్ని తన రచన “ది సోషల్ కాంట్రాక్ట్” (1762) లో సమర్పించాడు. థామస్ హాబ్స్, జాన్ లాక్ ఆలోచనలతో పోలిస్తే రూసో సిద్ధాంతం రాజ్యం పుట్టుకపై భిన్నమైన దఅక్పథాన్ని అందిస్తుంది. రూసో యొక్క సామాజిక ఒప్పంద సిద్ధాంతం ప్రజల సమిష్టి సంకల్పాన్ని మరియు చట్టబద్ధమైన మరియు న్యాయమైన ప్రభుత్వాన్ని ఏర్పాటు చేయడంలో సాధారణ సంకల్పం యొక్క ప్రాముఖ్యతను నొక్కి చెబుతుంది.

రూసో సిద్ధాంతంలోని కీలక అంశాలు

ప్రకృతి స్థితి: రూసో, ఇతర సామాజిక ఒప్పంద సిద్ధాంతకర్తల వలె, వ్యవస్థీకృత సమాజ స్థాపనకు ముందు ఒక ఊహాజనిత స్థితి అయిన ప్రకఅతి స్థితిని చర్చిస్తాడు. ప్రకృతి స్థితిలో, వ్యక్తులు స్వేచ్ఛగా, సమానంగా మరియు స్వీయ-రక్షణ ప్రవృత్తులచే మార్గనిర్దేశం చేయబడతారు. హాబ్స్ వలె కాకుండా, రూసో ప్రకఅతి యొక్క స్థితి సహజంగా హింసాత్మకంగా లేదా అస్తవ్యస్తంగా ఉండదని, సహజ సామరస్య స్థితి అని వాదించాడు.

మానవ స్వభావం: రూసో మానవ స్వభావం గురించి ఒక ప్రత్యేకమైన మరియు సంక్లిష్టమైన దృక్పథాన్ని కలిగి ఉన్నాడు, ఇది అతని సమకాలీనులలో చాలా మంది నుండి అతన్ని వేరు చేసింది. మానవ స్వభావంపై అతని అభిప్రాయాలు సమాజం గురించి అతని పరిశీలనలచే ప్రభావితమయ్యాయి. మానవులు సహజంగానే మంచివారు, దయగలవారు, ఉదాత్త స్వభావం కలవారు. ప్రకృతి స్థితిలో ఉన్న మానవులు అమాయకులు మరియు కరుణ మరియు సహానుభూతి ద్వారా మార్గనిర్దేశం చేయబడతారు. నాగరికత, ఆధునికత వ్యక్తులను భ్రష్టు పట్టించి, మానవ ప్రవర్తనలోని ప్రతికూల అంశాలకు దారితీస్తాయని రూసో వాదించాడు. ప్రయివేటు ఆస్తి అభివృద్ధి, సామాజిక శ్రేణిని ప్రవేశపెట్టడం, ప్రభుత్వాల స్థాపన మానవుల మధ్య అసమానతలకు, సంఘర్షణకు కారణాలు.

అమోర్ డి సోయి మరియు అమౌర్-ప్రోప్రె: రూసో "అమోర్ డి సోయి" (స్వీయ-ప్రేమ) మరియు "అమౌర్-ప్రోప్రె" (ఆత్మగౌరవం లేదా అహంకారం) అనే భావనలను ప్రవేశపెట్టాడు. ప్రకృతి స్థితిలో, మానవులు ప్రాథమికంగా "అమోర్ డి సోయి" కలిగి ఉన్నారని, ఇది స్వీయ-రక్షణ మరియు తనకు మరియు ఇతరుల శ్రేయస్సును కోరుకునే సహజ కోరికపై ఆధారపడిన ఆరోగ్యకరమైన స్వీయ-ప్రేమ అని ఆయన వాదించారు. ఏదేమైనా, సమాజం మరియు దాని సంస్థల అభివృద్ధి "అమౌర్-ప్రోప్రే" ఆవిర్భావానికి దారితీసింది, ఇక్కడ వ్యక్తులు తమను ఇతరులతో పోల్చుకోవడం మరియు సమాజం నుండి గుర్తింపు మరియు ఆమోదాన్ని పొందడం ప్రారంభించారు. ఈ "అమూర్-ప్రోప్రే" అనేక సామాజిక రుగ్మతలకు మూలంగా అతను చూశాడు.

సామాజిక ఒప్పందం: వ్యక్తులు స్వచ్ఛందంగా ఒక సామాజిక ఒప్పందాన్ని కుదుర్చుకుని "సాధారణ సంకల్పం" లేదా "ప్రజా సార్వభౌమాధికారం" అని పిలువబడే సామూహిక సంస్థను ఏర్పాటు చేస్తారని రూసో పేర్కొన్నాడు. సామాజిక ఒప్పందం అనేది ఉమ్మడి శ్రేయస్సు కోసం వారి వ్యక్తిగత ఇష్టాలను మరియు ఆసక్తులను పక్కనబెట్టి, కలిసి ఒక ఏకీకృత సంస్థగా పనిచేయడానికి వ్యక్తుల మధ్య ఒప్పందం.

సంకల్పం : రూసో యొక్క సాధారణ సంకల్పం యొక్క భావన అతని సామాజిక ఒప్పంద సిద్ధాంతానికి కేంద్రబిందువు. సాధారణ సంకల్పం మొత్తం సమాజం యొక్క సమిష్టి సంకల్పానికి ప్రాతినిధ్యం వహిస్తుంది, నిర్దిష్ట వ్యక్తులు లేదా నిర్దిష్ట సమూహాల ప్రయోజనాల కంటే మొత్తం సమాజం యొక్క ఉమ్మడి ప్రయోజనాలు మరియు శ్రేయస్సును వ్యక్తపరుస్తుంది. ఇది వ్యక్తిగత సంకల్పాల మొత్తం కాదు, మొత్తం సమాజానికి ఏది మంచిదో దాని

వ్యక్తీకరణ. సాధారణ సంకల్పం చట్టబద్ధమైన రాజకీయ అధికారానికి మూలం, రాజ్య సార్వభౌమత్వానికి పునాది మరియు న్యాయమైన చట్టాలకు ఆధారం అని అతను వాదించాడు. ఆదర్శ సమాజంలో, సాధారణ సంకల్పం పౌరుల మధ్య సమానత్వం, న్యాయం మరియు సంఘీభావాన్ని పెంపొందిస్తుంది, సామరస్యపూర్వక మరియు సమిష్టి బాధ్యతాయుతమైన సమాజాన్ని సృష్టిస్తుంది.

రూసో యొక్క సాధారణ సంకల్పం యొక్క భావన రాజకీయ తత్వశాస్త్రం మరియు ప్రజాస్వామ్య సిద్ధాంతంపై గణనీయమైన ప్రభావాన్ని చూపింది, ప్రజా సార్వభౌమత్వం మరియు రాజ్యం మరియు దాని పౌరుల మధ్య సంబంధాలపై చర్చలను రూపొందించింది.

ప్రజా సార్వభౌమాధికారం: రూసో సిద్ధాంతం ప్రజా సార్వభౌమత్వ భావనను ప్రోత్సహిస్తుంది, ఇక్కడ అంతిమ రాజకీయ అధికారం మొత్తం ప్రజల వద్ద ఉంటుంది. ప్రజాభీష్టానికి అనుగుణంగా ఆలోచించి పనిచేస్తేనే ప్రభుత్వం చట్టబద్ధం అవుతుంది. ఈ అర్థంలో, ప్రజలు శాసనకర్తలు మరియు పాలించబడేవారు.

ప్రత్యక్ష ప్రజాస్వామ్యం: పౌరులు క్రమం తప్పకుండా అసెంబ్లీల ద్వారా నిర్ణయాలు తీసుకోవడం మరియు విధాన రూపకల్పనలో చురుకుగా పాల్గొనే ప్రత్యక్ష ప్రజాస్వామ్యం యొక్క రూపాన్ని రూసో సమర్థించారు. ప్రత్యక్ష ప్రజాస్వామ్యం సాధారణ సంకల్పం యొక్క మరింత ప్రామాణిక వ్యక్తీకరణకు అనుమతిస్తుందని మరియు ప్రభుత్వ చర్యలు ప్రజల ఆకాంక్షలకు అనుగుణంగా ఉండేలా చూస్తుందని ఆయన విశ్వసించారు.

స్వేచ్ఛ మరియు సమానత్వం: సామాజిక ఒప్పందంలో వ్యక్తిగత స్వేచ్ఛ మరియు సమానత్వాన్ని పరిరక్షించడం యొక్క ప్రాముఖ్యతను రూసో నొక్కి చెప్పారు. సమాజం యొక్క సమిష్టి ప్రయోజనాలకు ప్రాతినిధ్యం వహించే సాధారణ సంకల్పం యొక్క అధికారానికి స్వచ్ఛందంగా లంగిపోతూ వ్యక్తులు తమ సహజ హక్కులు మరియు స్వేచ్ఛలను కాపాడుకోవాలని ఆయన వాదించారు.

రూసో యొక్క సామాజిక ఒప్పంద సిద్ధాంతం సాధారణ మంచి మరియు సమిష్టి నిర్ణయాలకు గణనీయమైన ప్రాధాన్యత ఇస్తుంది. ఇతర సామాజిక ఒప్పంద సిద్ధాంతకర్తల వలె కాకుండా, అతను బలమైన కేంద్ర అధికారం లేదా సంపూర్ణ అధికారం కలిగిన ప్రభుత్వం కోసం వాదించడు. బదులుగా, రాజ్యం పట్ల రూసో యొక్క దార్శనికత భాగస్వామ్య ప్రజాస్వామ్యంపై ఆధారపడి ఉంటుంది, ఇక్కడ ప్రజలు పాలనలో చురుకుగా పాల్గంటారు మరియు న్యాయమైన మరియు సమానమైన సమాజాన్ని సఅష్టించడానికి సాధారణ సంకల్పానికి అనుగుణంగా వ్యవహరిస్తారు.

చారిత్రాత్మక లేదా పరిణామ సిద్ధాంతం రాజ్యం ఆవిర్భావం

రాజ్యం ఆవిర్భావం యొక్క చారిత్రక లేదా పరిణామ సిద్ధాంతం బంధుత్వం, కుటుంబం, ఆస్తి, బలం లేదా

యుద్ధం, మతం మరియు రాజకీయ చైతన్యంతో సహా వివిధ కారకాలను మిళితం చేస్తుంది, ప్రారంభ రాజ్యాలు కాలక్రమేణా ఎలా అభివృద్ధి చెందాయనే దానిపై చారిత్రక మరియు పరిణామ దృక్పథాన్ని అందిస్తాయి. రాష్ట్రాల ఏర్పాటు అనేది సామాజిక, ఆర్థిక, రాజకీయ, సాంస్కృతిక కారకాల కలయికతో ప్రభావితమయ్యే క్రమక్రమమైన ప్రక్రియ అని ఈ సిద్ధాంతం అంగీకరిస్తుంది. ఈ ప్రతి భాగాన్ని క్లుప్తంగా అంచనా వేద్దాం:

బంధుత్వం మరియు కుటుంబం: చారిత్రక సిద్ధాంతం ప్రారంభ మానవ సమాజాలలో బంధుత్వ సంబంధాలు మరియు కుటుంబ సంబంధాల ప్రాముఖ్యతను నొక్కి చెబుతుంది. కమ్యూనిటీలు పరిమాణం మరియు సంక్లిష్టతలో పెరిగినప్పుడు, విస్తరించిన కుటుంబాలు మరియు బంధు-ఆధారిత సమూహాలు సామాజిక జీవితాన్ని నిర్వహించడంలో మరియు నిర్ణయాలు తీసుకోవడంలో కీలక పాత్ర పోషించి ఉండవచ్చు. ఈ బంధు సమూహాలలో నాయకత్వ స్థానాలు విస్తరించి, మరింత కేంద్రీకృత రాజకీయ నిర్మాణాలకు పునాది వేసి ఉండవచ్చు.

ఆస్తి: ప్రారంభ రాజ్యాల పరిణామంలో ఆస్తి భావన మరియు దాని నిర్వహణ ముఖ్యమైనవి కావచ్చని చారిత్రక సిద్ధాంతం సూచిస్తుంది. కమ్యూనిటీలు సంచారజాతుల నుండి స్థిరపడిన వ్యవసాయ పద్ధతులకు మారడంతో, ప్రైవేట్ ఆస్తి అనే భావన మరింత ప్రాముఖ్యత సంతరించుకుంది. భూమి మరియు వనరుల నిర్వహణ మరియు యాజమాన్యం రాజకీయ నిర్మాణాల ఆవిర్భావాన్ని ప్రభావితం చేసి ఉండవచ్చు.

బలం లేదా యుద్ధం: చారిత్రక సిద్ధాంతంలో బలం లేదా యుద్ధం యొక్క పాత్ర ప్రారంభ రాజ్యాల అభివృద్ధిలో సంఘర్షణ మరియు వనరుల కోసం పోటీ ఒక పాత్ర పోషించాయని అంగీకరిస్తుంది. కమ్యూనిటీలు ఒకదానికొకటి ఎదురెదురుగా ఉండి భూభాగాలు లేదా వనరులతో పోటీ పడటంతో, సంఘర్షణలు ఇతరులపై నియంత్రణను కలిగి ఉన్న ఆధిపత్య సమూహాల స్థాపనకు దారితీయవచ్చు, ఫలితంగా మరింత వ్యవస్థీకృత రాజకీయ వ్యవస్థలు ఏర్పడ్డాయి.

మతం: మత విశ్వాసాలు మరియు ఆచారాలు ప్రారంభ రాష్ట్ర ఏర్పాటును ప్రభావితం చేసి ఉండవచ్చని చారిత్రక సిద్ధాంతం సూచిస్తుంది. సామాజిక నియమాలను రూపొందించడంలో, పాలనకు నైతిక పునాదిని అందించడంలో మరియు రాజకీయ అధికారాన్ని చట్టబద్ధం చేయడంలో మతం తరచుగా ప్రధాన పాత్ర పోషించింది. మత నాయకులకు, రాజకీయ పాలకులకు మధ్య ఉన్న సంబంధం ప్రారంభ రాజ్యాల స్థాపనకు దోహదం చేసి ఉండవచ్చు.

రాజకీయ చైతన్యం: చారిత్రక సిద్ధాంతంలో రాజకీయ చైతన్యం యొక్క పాత్ర ఒక సమాజంలో సామూహిక అవగాహన మరియు భాగస్వామ్య విలువలు ప్రారంభ రాజ్యాల పరిణామానికి దోహదం చేశాయని అంగీకరిస్తుంది. సమాజాలు గుర్తింపు, సహకారం మరియు సమిష్టి ప్రయోజనం యొక్క భావాన్ని అభివృద్ధి చేసినప్పుడు, మరింత అధికారిక పాలన మరియు నిర్ణయాలు తీసుకునే నిర్మాణాల అవసరం తలెత్తి ఉండవచ్చు.

చారిత్రక లేదా పరిణామ సిద్ధాంతం రాజ్యం యొక్క ఆధారం కాలక్రమేణా ఆవిష్కృతమయ్యే సంక్లిష్టమైన

చారిత్రక ప్రక్రియ అని గుర్తిస్తుంది. వివిధ ప్రాంతాలు మరియు చారిత్రక కాలాలలో రాజకీయ సంస్థలు మరియు సామాజిక సంస్థల అభివృద్ధిని వివిధ అంశాలు ఎలా సంకర్షణ చెందాయి మరియు ప్రభావితం చేశాయో ఇది పరిశీలిస్తుంది. చారిత్రక లేదా పరిణామ సిద్ధాంతం ఏకవచన ప్రతిపాదకుడితో కూడిన ఒక నిర్దిష్ట సిద్ధాంతం కాదని, ప్రారంభ రాజ్యం నిర్మాణం యొక్క సంక్లిష్టతలను అర్థం చేసుకోవడానికి చరిత్రకారులు, మానవ శాస్త్రవేత్తలు మరియు రాజకీయ శాస్త్రవేత్తలు ఉపయోగించే విధానం అని గమనించడం ముఖ్యం. వివిధ సమాజాలు మరియు ప్రాంతాలు ఈ కారకాల యొక్క ప్రత్యేకమైన కలయికలను అనుభవించి ఉండవచ్చు, ఇది ప్రారంభ రాజ్యాల యొక్క విభిన్న రూపాలకు దారితీస్తుంది.

మార్క్సిస్ట్ సిద్ధాంతం – రాజ్య ఆవిర్భావం

రాజ్యం ఆవిర్భావానికి సంబంధించిన మార్క్సిస్టు సిద్ధాంతం మార్క్సిజం స్థాపకులైన కార్ల్ మార్క్స్, ఫ్రెడరిక్ ఎంగెల్స్ ఆలోచనలపై ఆధారపడి ఉంది. మార్క్సిస్ట్ సిద్ధాంతం ప్రకారం, రాజ్యం అనేది సమాజం యొక్క అంతర్లీన ఆర్థిక నిర్మాణం యొక్క ఉత్పత్తి, మరియు దాని ప్రాథమిక విధి పాలక ఆర్థిక తరగతి ప్రయోజనాలకు సేవ చేయడం. రాజ్య ఆవిర్భావం, స్వభావం వర్గ సమాజాల అభివృద్ధితో దగ్గరి సంబంధం కలిగి ఉన్నాయి.

రాజ్య ఆవిర్భావం గురించి మార్క్సిస్టు సిద్ధాంతంలోని కీలక అంశాలు

ఆర్థిక పునాది – బలమైన నిర్మాణం: మార్క్సిస్టులు ఆర్థిక పునాది, సూపర్ స్ట్రక్చర్ అనే భావనను ప్రతిపాదిస్తారు. ఆర్థిక పునాది కర్మాగారాలు, భూమి మరియు వనరులు వంటి ఉత్పత్తి సాధనాలను సూచిస్తుంది, అలాగే ఉత్పత్తి సాధనాల యాజమాన్యం మరియు సంపద పంపిణీతో సహా ఉత్పత్తి యొక్క సామాజిక సంబంధాలను సూచిస్తుంది. రాజ్యం, మతం, విద్య మరియు సంస్కృతితో సహా ఆర్థిక పునాది నుండి ఉత్పన్నమయ్యే సంస్థలు మరియు సిద్ధాంతాలను సూపర్ స్ట్రక్చర్ కలిగి ఉంటుంది.

వర్గపోరాటం: మార్క్సిజం ప్రకారం, సమాజాలు వర్గ పోరాటం యొక్క లక్షణం, ఇక్కడ వివిధ సామాజిక తరగతులు పరస్పర విరుద్ధ ప్రయోజనాలను కలిగి ఉంటాయి. వర్గ సమాజాలలో, ఆధిపత్య ఆర్థిక వర్గం ఉత్పత్తి సాధనాలపై తన నియంత్రణను సబార్డినేట్ వర్గాలను దోపిడీ చేయడానికి మరియు అణచివేయడానికి ఉపయోగిస్తుంది. రాజ్యం, సూపర్ స్ట్రక్చర్ లో భాగంగా, పాలకవర్గ ప్రయోజనాలను పరిరక్షించడానికి మరియు ప్రస్తుత ఆర్థిక క్రమాన్ని కొనసాగించడానికి ఉద్భవిస్తుంది.

బూర్జువావర్గం నియంతఅత్వం: పెట్టుబడిదారీ సమాజాలలో రాజ్యం "బూర్జువా వర్గం నియంతఅత్వానికి" ప్రాతినిధ్యం వహిస్తుందని మార్క్సిస్టులు వాదిస్తారు, అంటే అది పెట్టుబడిదారీ తరగతి (బూర్జువా వర్గం) ప్రయోజనాలకు ఉపయోగపడుతుంది మరియు పెట్టుబడిదారీ ఉత్పత్తి విధానాన్ని బలపరుస్తుంది. ప్రయివేటు ఆస్తులను పరిరక్షించడానికి మరియు పెట్టుబడిదారీ వ్యవస్థ యొక్క స్థిరత్వం మరియు కొనసాగింపును నిర్ధారించే చట్టాలు మరియు విధానాలను

ప్రభుత్వం అమలు చేస్తుంది.

అణచివేత సాధనం: శ్రామిక వర్గాన్ని (శ్రామికవర్గాన్ని) నియంత్రించడానికి, లంగదీసుకోవడానికి బూర్జువా వర్గం (పాలక) వర్గం ఉపయోగించే అణచివేత సాధనంగా మార్క్సిస్టులు రాజ్యాన్ని చూస్తారు. సామాజిక క్రమాన్ని కాపాడటానికి మరియు పాలకవర్గ ప్రయోజనాలను పరిరక్షించడానికి రాజ్య న్యాయ వ్యవస్థ, పోలీసు దళం మరియు సైన్యం ఉపయోగించబడతాయి.

పరివర్తన రాజ్యం: పెట్టుబడిదారీ వ్యవస్థను విప్లవాత్మకంగా కూలదోసే సమయంలో ఉద్భవించే "శ్రామికవర్గ నియంతృత్వం" అని పిలువబడే పరివర్తన రాజ్యాన్ని మార్క్స్ ఊహించాడు. ఈ పరివర్తన రాజ్యం శ్రామికవర్గ ప్రయోజనాలకు ప్రాతినిధ్యం వహిస్తుంది మరియు వర్గరహిత, కమ్యూనిస్టు సమాజ స్థాపనకు కృషి చేస్తుంది, ఇక్కడ రాజ్యం అంతిమంగా ఎండిపోతుంది.

సంక్షిప్తంగా, రాజ్యం ఆవిర్భావం యొక్క మార్క్సిస్ట్ సిద్ధాంతం సమాజం యొక్క ఆర్థిక పునాది మరియు రాజ్యం ఆవిర్భావం మధ్య సంబంధాన్ని నొక్కి చెబుతుంది. రాజ్యం వర్గ ప్రయోజనాలకు ప్రతిబింబంగా చూడబడుతుంది మరియు దిగువ వర్గాలపై తన ఆధిపత్యాన్ని మరియు నియంత్రణను కొనసాగించడానికి పాలకవర్గానికి ఒక సాధనంగా పనిచేస్తుంది. మార్క్సిజం ప్రకారం వర్గ విభేదాలను అధిగమించి, ఉత్పత్తి సాధనాలపై ప్రైవేటు యాజమాన్యం లేని సమాజాన్ని సఅష్టించడం ద్వారా మాత్రమే నిజమైన విముక్తిని సాధించగలం, అక్కడ వర్గరహిత, కమ్యూనిస్టు సమాజంలో రాజ్యం కాలం చెల్లిపోతుంది.

స్త్రీవాద రాజ్య ఆవిర్భావం సిద్ధాంతాలు

రాజ్యం ఆవిర్భావం యొక్క స్త్రీవాద సిద్ధాంతాలు రాజకీయ సంస్థల ఏర్పాటు మరియు అభివృద్ధిని రూపొందించడంలో లింగ మరియు పితఅస్వామ్య పాత్రను పరిశీలిస్తాయి. ఈ సిద్ధాంతాలు రాజ్య ఆవిర్భావానికి సంబంధించిన సాంప్రదాయిక కథనాలను విమర్శిస్తాయి, ఇవి తరచుగా రాజ్య ఏర్పాటు ప్రక్రియలో మహిళల అనుభవాలు మరియు సహకారాలను విస్మరిస్తాయి లేదా పక్కన పెడతాయి. స్త్రీవాద దఅక్పథాలు లింగ సంబంధాలు మరియు పితృస్వామ్య నిర్మాణాలు సమాజాలలో అధికారం మరియు పాలన నిర్మాణాన్ని ఎలా ప్రభావితం చేశాయో హైలైట్ చేస్తాయి.

స్త్రీవాద సిద్ధాంతాలు వైవిధ్యమైనవి మరియు సూక్ష్మమైనవి అయినప్పటికీ, రాజ్యం పుట్టుక యొక్క స్త్రీవాద సిద్ధాంతంలో కొన్ని కీలక ఇతివఅత్తాలు మరియు విశ్లేషణ అంశాలు

లింగవిభజన: ప్రారంభ సమాజాలు ప్రత్యేకమైన లింగ పాత్రలు మరియు లింగపరమైన శ్రమ విభజనను

కలిగి ఉన్నాయని స్త్రీవాద పండితులు వాదించారు. మహిళలకు తరచుగా గఅహ మరియు పునరుత్పత్తి పనులు కేటాయించబడ్డాయి, పురుషులు వేట, యుద్ధం మరియు ప్రజా వ్యవహారాలకు సంబంధించిన పాత్రలను తీసుకున్నారు. ఈ శ్రమ విభజన సమాజాలలో అధికారం మరియు అధికార పంపిణీని ప్రభావితం చేసింది.

ప్రైవేట్-పబ్లిక్ డివైడ్: స్త్రీవాదులు ప్రైవేట్ రంగం (ఇల్లు మరియు కుటుంబంతో సంబంధం కలిగి ఉంటుంది) మరియు ప్రజా రంగం (రాజకీయ మరియు ఆర్థిక వ్యవహారాలతో సంబంధం కలిగి ఉంటుంది) మధ్య సాంప్రదాయిక విభజనను విమర్శిస్తారు. ఈ విభజన చారిత్రాత్మకంగా ప్రజా నిర్ణయాలు మరియు పాలనలో మహిళల ప్రభావాన్ని మరియు భాగస్వామ్యాన్ని పరిమితం చేసింది, పితృస్వామ్య అధికార నిర్మాణాలను బలోపేతం చేసింది.

రాజకీయ అధికారం నుండి మినహాయింపు: చారిత్రాత్మకంగా, మహిళలు అధికారిక రాజకీయ ప్రక్రియలు మరియు సంస్థల నుండి ఎక్కువగా మినహాయించబడ్డారు. తత్ఫలితంగా, రాజ్య ఏర్పాటు యొక్క ప్రారంభ కథనాలు రాజకీయ వ్యవహారాలలో పురుషుల పాత్రపై దృష్టి పెడతాయి, మహిళల అనుభవాలు మరియు సహకారాలను విస్మరిస్తాయి.

లింగ-ఆధారిత హింస: స్త్రీవాద దఅక్పథాలు అధికారం మరియు నియంత్రణను ఉపయోగించడంలో లైంగిక హింస మరియు గఅహ హింస వంటి లింగ-ఆధారిత హింస యొక్క ప్రాబల్యాన్ని హైలైట్ చేస్తాయి. ప్రారంభ సమాజాలలో, యుద్ధం మరియు విజయం తరచుగా మహిళలను యుద్ధానికి లేదా ఆధిపత్య చిహ్నాలుగా లంగదీసుకునేవి.

మాతృస్వామ్య మరియు మాతృస్వామ్య సమాజాలు: కొన్ని స్త్రీవాద సిద్ధాంతాలు మాతృస్వామ్య మరియు మాతృస్వామ్య సమాజాల చారిత్రక ఉనికిని అన్వేషిస్తాయి, ఇక్కడ వంశపారంపర్యం మరియు వారసత్వం స్త్రీవాదం ద్వారా కనుగొనబడ్డాయి మరియు మహిళలు అధికారం మరియు నాయకత్వ స్థానాలను కలిగి ఉన్నారు. ఈ సమాజాలు పురుషాధిక్యతను విశ్వవ్యాప్తంగా భావించే సంప్రదాయ కథనాలను సవాలు చేస్తాయి.

లింగం జాతి, వర్గం మరియు లైంగికత వంటి ఇతర సామాజిక వర్గాలతో సంకర్షణ చెందుతుందని గుర్తించి, రాజ్యం యొక్క పుట్టుక యొక్క స్త్రీవాద సిద్ధాంతాలు తరచుగా ఇంటర్సెక్షనాలిటీ భావనను కలిగి ఉంటాయి. ఈ అస్తిత్వాల ఆధారంగా రాష్ట్ర ఏర్పాటులో మహిళల అనుభవాలు, పాత్రలు గణనీయంగా మారవచ్చు.

రాజ్యం ఆవిర్భావంపై స్త్రీవాద దఅక్పథాలు సంప్రదాయ చారిత్రక కథనాల్లోని అంతరాలను, పక్షపాతాలను పరిష్కరించడానికి మరియు రాజకీయ చరిత్ర అధ్యయనాన్ని ప్రభావితం చేసిన పితఅస్వామ్య ఊహలను సవాలు చేయడానికి ప్రయత్నిస్తాయి. మహిళలు మరియు అణగారిన సమూహాల అనుభవాలు మరియు ఏజెన్సీపై కాంతిని వెదజల్లడం ద్వారా, స్త్రీవాద సిద్ధాంతాలు కాలక్రమేణా రాజకీయ సంస్థలు మరియు అధికార నిర్మాణాలు ఎలా అభివఅద్ధి చెందాయో మరింత సమ్మిళిత మరియు సమగ్ర అవగాహనకు దోహదం చేస్తాయి.

రాజ్యం యొక్క భావన ఒక నిర్దిష్ట భూభాగం మరియు జనాభాపై అధికారం మరియు నియంత్రణను నిర్వహించే రాజకీయంగా వ్యవస్థీకృత సంస్థను సూచిస్తుంది. రాజ్యాలు తమ సార్వభౌమాధికారం, చట్టాలను రూపొందించడానికి మరియు అమలు చేయడానికి, ప్రజా వ్యవహారాలను నిర్వహించడానికి మరియు అంతర్జాతీయ సంబంధాలలో తమను తాము ప్రాతినిధ్యం వహించడానికి అత్యున్నత అధికారాన్ని కలిగి ఉంటాయి. అవి ప్రభుత్వాలు, న్యాయ వ్యవస్థలు మరియు బ్యూరోక్రసీలు వంటి సంస్థలను కలిగి ఉంటాయి, ఇవి పరిపాలన పనితీరు మరియు అధికారాన్ని ఉపయోగించడానికి వీలు కల్పిస్తాయి.

దైవిక ఆవిర్భావ సిద్ధాంతం రాజ్యం యొక్క మూలాన్ని దైవిక జోక్యానికి ఆపాదిస్తుంది, ఇక్కడ పాలకులు తమ అధికారం పురాతన నాగరికతలలో తరచుగా కనిపించే ఒక ఉన్నత శక్తి లేదా దేవత నుండి పొందబడిందని పేర్కొన్నారు. బలప్రయోగం లేదా బలవంతం సిద్ధాంతం ప్రకారం, శక్తివంతమైన నాయకులు లేదా సమూహాల బలప్రయోగం లేదా బలవంతం ద్వారా రాజ్యం ఉద్భవించింది, వారు సైనిక విజయం ద్వారా చిన్న సమాజాలను లొంగదీసుకున్నారు. హాబ్స్, లాక్, మరియు రూసో వంటి ఆలోచనాపరులు వాదించినట్లుగా పాలనను స్థాపించడానికి మరియు వారి హక్కులు మరియు ప్రయోజనాలను రక్షించడానికి వ్యక్తుల మధ్య ఒక ఊహాజనిత ఒప్పందం నుండి రాజ్యం ఉద్భవించిందని సామాజిక ఒప్పంద సిద్ధాంతకర్తలు ప్రతిపాదించారు.పరిణామ సిద్ధాంతం మానవ సామాజిక పరిణామంలో సహజ పురోగతిగా రాజ్య ఆవిర్భావాన్ని చూస్తుంది, ప్రారంభ సమాజాలు కేంద్రీకృత అధికారంతో సంక్లిష్ట సమాజాలుగా పరిణామం చెందాయి. ఆర్థిక వర్గ సిద్ధాంతం (మార్క్సిస్టు) ఆలోచనాపరులు రాజ్యం పాలక ఆర్థిక వర్గ ప్రయోజనాలకు ఉపయోగపడుతుందని, వర్గ పోరాట చలనశీలతను ప్రతిబింబిస్తుందని వాదిస్తారు. స్త్రీవాద సిద్ధాంతాలు రాజకీయ సంస్థల ఏర్పాటులో లింగం మరియు పితృస్వామ్యం యొక్క పాత్రను అన్వేషిస్తాయి మరియు మహిళల సహకారాలను విస్మరించినందుకు సాంప్రదాయ కథనాలను విమర్శిస్తాయి.

ఈ సిద్ధాంతాలు రాష్ట్రాల చారిత్రక అభివృద్ధిపై విలువైన మరియు విలక్షణమైన దలక్పథాలను అందిస్తాయి, మానవ చరిత్ర అంతటా రాజకీయ అస్తిత్వాల ఆవిర్భావం మరియు పరిణామానికి దోహదం చేసిన కారకాల సంక్లిష్ట పరస్పర చర్యను హైలైట్ చేస్తాయి.

పదకోశం

రాజ్యం అనేది ఒక నిర్దిష్ట భూభాగం మరియు జనాభాపై సార్వభౌమాధికారాన్ని కలిగి, చట్టాలను రూపొందించడానికి మరియు అమలు చేయడానికి, విదేశీ సంబంధాలలో పాల్గనడానికి మరియు దాని సరిహద్దులలో క్రమాన్ని నిర్వహించడానికి అధికారం కలిగి ఉన్న ఒక రాజకీయ సంస్థ. ఆధునిక ప్రపంచంలో రాజకీయ వ్యవస్థలో ఇది ఒక కీలక విభాగం.

మాతృస్వామ్యం అనేది ఒక సామాజిక వ్యవస్థ లేదా కుటుంబ నిర్మాణం, దీనిలో మహిళలు అధికారం,

అధికారం మరియు నాయకత్వం యొక్క ప్రాథమిక స్థానాలను కలిగి ఉంటారు, తరచుగా వారసత్వం మరియు నిర్ణయాలు తీసుకోవడం స్త్రీ రేఖ ద్వారా బదిలీ చేయబడతాయి. పురుషాధిక్యత ఎక్కువగా ఉన్న పితఅస్వామ్యానికి ఇది విరుద్ధం.

పితృస్వామ్యం అనేది ఒక సామాజిక వ్యవస్థ లేదా కుటుంబ నిర్మాణం, దీనిలో పురుషులు అధికారం, అధికారం మరియు నాయకత్వం యొక్క ప్రాథమిక స్థానాలను కలిగి ఉంటారు, పురుష ఆధిపత్యం రాజకీయ, ఆర్థిక మరియు సామాజిక సంస్థలను ప్రభావితం చేస్తుంది. ఇది స్త్రీ ఆధిపత్యం ప్రబలంగా ఉన్న మాతఅస్వామ్యానికి విరుద్ధంగా ఉంటుంది.

స్త్రీవాదం అనేది లింగ సమానత్వం మరియు మహిళల సాధికారత కోసం వాదించే ఒక సామాజిక మరియు రాజకీయ ఉద్యమం, సమాజంలో మహిళల హక్కులు, అవకాశాలు మరియు ప్రాతినిధ్యం వంటి సమస్యలను పరిష్కరించడానికి ప్రయత్నిస్తుంది. లింగ ఆధారిత వివక్ష మరియు మూసధోరణులను సవాలు చేయడం మరియు తొలగించడం దీని లక్ష్యం.

మార్క్సిజం అనేది కార్ల్ మార్క్స్ మరియు ఫ్రెడరిక్ ఎంగెల్స్ అభివృద్ధి చేసిన ఒక సామాజిక-ఆర్థిక మరియు రాజకీయ సిద్ధాంతం, ఉత్పత్తి సాధనాలపై ప్రైవేట్ యాజమాన్యాన్ని రద్దు చేయాలని, వర్గరహిత సమాజాన్ని స్థాపించాలని మరియు “ప్రతి ఒక్కరూ వారి సామర్థ్యాన్ని బట్టి, ప్రతి ఒక్కరూ వారి అవసరాలకు అనుగుణంగా” అనే సూత్రం ఆధారంగా సంపదను పున్ణపంపిణీ చేయాలని వాదించారు.

వ్యక్తివాదం అనేది ఒక తత్వశాస్త్రం లేదా సామాజిక దక్పథం, ఇది వ్యక్తి యొక్క విలువ మరియు స్వయంప్రతిపత్తిని నొక్కి చెబుతుంది, సామూహిక లేదా మతపరమైన ప్రయోజనాలపై వ్యక్తిగత స్వేచ్ఛ, స్వావలంబన మరియు వ్యక్తిగత హక్కులను నొక్కి చెబుతుంది. వ్యక్తులు తమ స్వంత లక్ష్యాలను కొనసాగించడానికి మరియు స్వతంత్రంగా ఎంపికలు చేసుకోవడానికి స్వేచ్ఛ ఉండాలనే ఆలోచనను ఇది ప్రోత్సహిస్తుంది.

రాచరికం అనేది ఒక ప్రభుత్వ రూపం, ఇక్కడ ఒక వ్యక్తి, చక్రవర్తిగా పిలువబడే ఒక వ్యక్తి అత్యున్నత అధికారాన్ని కలిగి ఉంటాడు మరియు రాజ్యాధినేతగా పనిచేస్తాడు, తరచుగా వంశపారంపర్య వారసత్వం ద్వారా పదవిని వారసత్వంగా పొందుతాడు.

స్వయంప్రతిపత్తి అనేది ఒక ప్రభుత్వ రూపం, ఇక్కడ అధికారం మరియు అధికారం ఒక చిన్న మరియు ప్రత్యేక సమూహం లేదా పాలక వర్గాల చేతుల్లో కేంద్రీకృతమై ఉంటాయి, తరచుగా సంపద, కుటుంబ వారసత్వం లేదా ఇతర ప్రత్యేక ప్రమాణాలపై ఆధారపడి ఉంటాయి, ఇది మెజారిటీ జనాభాకు పరిమిత రాజకీయ భాగస్వామ్యానికి దారితీస్తుంది.

రిపబ్లిక్ అనేది దేశ నాయకులను ప్రజలచే ఎన్నుకోబడే ఒక ప్రభుత్వ రూపం, మరియు దేశాధినేత ఒక చక్రవర్తి కాదు, కానీ ప్రజాస్వామ్య ప్రక్రియల ద్వారా ఎన్నుకోబడిన అధ్యక్షుడు లేదా ఇలాంటి అధికారి. ప్రభుత్వ అధికారాలు సాధారణంగా రాజ్యాంగం ద్వారా పరిమితం చేయబడతాయి మరియు చట్టబద్ధ పాలన ఉంటుంది.

ప్రశ్నలు

ఎ) వివరణాత్మక ప్రశ్నలు

1. రాజ్యం అంటే ఏమిటో నిర్వచించండి?
2. రాజ్యం యొక్క అంశాలు ఏమిటి?
3. రాజ్యం యొక్క దైవిక ఆవిర్భావం సిద్ధాంతాన్ని మీరు అంగీకరిస్తారా?
4. మూల స్థితి యొక్క సామాజిక ఒప్పంద సిద్ధాంతాన్ని వివరించండి మరియు చర్చించండి.
5. రాజ్యం ఆవిర్భావం గురించి మార్క్సిస్టు సిద్ధాంతాన్ని వివరించి చర్చించండి.
6. రాజ్యం యొక్క మాతృస్వామ్య సిద్ధాంతం గురించి చర్చించండి
7. పితృస్వామ్య రాజ్య సిద్ధాంతంపై నోట్ రాయండి.
8. రాజ్యం పుట్టుకకు సంబంధించిన స్త్రీవాద సిద్ధాంతాన్ని చర్చించండి.
9. రాజ్యం యొక్క చారిత్రక పరిణామ సిద్ధాంతంపై నోట్ రాయండి.
10. రూసో యొక్క "జనరల్ విల్" సిద్ధాంతాన్ని చర్చించండి.

బి) మల్టిపుల్ ఛాయిస్ ప్రశ్నలు

1. రాష్ట్ర ప్రాథమిక ఉద్దేశం ఏమిటి?

ఎ) అరాచకాన్ని కొనసాగించడం

బి) నిర్వచించబడిన భూభాగం మరియు జనాభాపై అధికారాన్ని ఉపయోగించడం

సి) సంక్షేమ ప్రయోజనాలను అందించడం డి) వ్యక్తిగత స్వేచ్ఛను ప్రోత్సహించడం

2. కింది వాటిలో రాజ్య లక్షణం ఏది?

ఎ) స్వచ్ఛంద సభ్యత్వాలు బి) నిర్వచించబడిన భూభాగం లేదు

సి) సంపూర్ణ ప్రజాస్వామ్యం డి) సార్వభౌమాధికారం

3. రాజ్యాన్ని "చట్టబద్ధమైన హింస గుత్తాధిపత్యం" గా ఎవరు నిర్వచించారు?

ఎ) కారల్ మార్క్స్ బి) మాక్స్ వెబెర్క్ సి) జాన్ లాక్ డి) థామస్ హాబ్స్

4. రాజ్యం ఆవిర్భావం గురించిన ఏ సిద్ధాంతం అది కుటుంబం నుంచి ఉద్భవించిందని సూచిస్తుంది?

ఎ) డివైన్ రైట్ థియరీ బి) సోషల్ కాంట్రాక్ట్ థియరీ సి) ఎవల్యూషనరీ థియరీ డి) ఫోర్స్ థియరీ

5. సోషల్ కాంట్రాక్ట్ థియరీ ప్రకారం వ్యక్తులు ఒక రాజ్యాన్ని ఎందుకు ఏర్పరుస్తారు?

ఎ) సంపూర్ణ శక్తిని సాధించడం బి) ప్రకృతి స్థితిని కొనసాగించడం

సి) సహజ హక్కులను పరిరక్షించడం మరియు సామాజిక క్రమాన్ని ప్రోత్సహించడం

డి) రాష్ట్రాల సమాఖ్యను ఏర్పాటు చేయడం

6. "పౌరసమాజం" అనే భావన రాజ్యం ఆవిర్భావానికి సంబంధించిన ఏ సిద్ధాంతంతో ముడిపడి ఉంది?

ఎ) డివైన్ రైట్ థియరీ బి) సోషల్ కాంట్రాక్ట్ థియరీ

సి) ఫోర్స్ థియరీ డి) ఎవల్యూషనరీ థియరీ

7. ఆధిపత్య సమూహం బలప్రయోగం, బలప్రయోగం ద్వారా రాజ్యాన్ని సృష్టించి, కాపాడుకుంటుందని వాదించే సిద్ధాంతం ఏది?

ఎ) డివైన్ రైట్ థియరీ బి) సోషల్ కాంట్రాక్ట్ థియరీ సి) ఫోర్స్ థియరీ డి) ఎవల్యూషనరీ థియరీ

8. దైవహక్కు సిద్ధాంతం ప్రకారం రాజ్యాధికారం ఎక్కడి నుంచి వస్తుంది?

ఎ) ప్రజల సంకల్పం బి) పరిపాలకుడి సమ్మతి

సి) దైవ సంకల్పం లేదా దేవుని ఆదేశం) సైనిక శక్తి

9. 'ప్రకృతి స్థితి'ని రాజకీయ పూర్వ స్థితిగా భావించే తత్వవేత్త ఎవరు?

ఎ) జీన్ జాక్వెస్ రూసోబ్ బి) థామస్ హాబ్స్క సి) జాన్ లాక్ డి) కార్ల్ మార్క్స్

10. సహజ హక్కులను పరిరక్షించడానికి రాజ్యాన్ని "అవసరమైన దురాచారం"గా ఎవరు నిర్వచించారు?

ఎ) మాక్స్ వెబెర్బ బి) థామస్ హాబ్స్క సి) జాన్ లాక్డ డి) కారల్ మార్క్స్

11. పరిణామ సిద్ధాంతం ప్రకారం రాజ్యం ఎలా ఆవిర్భవించింది?

ఎ) వ్యక్తుల మధ్య సామాజిక ఒప్పందం ద్వారా బి) పాలకుల దైవిక ఆదేశం ద్వారా

సి) కుటుంబం నుండి పెద్ద సామాజిక సమూహాలకు సహజ పురోగతిగా

డి) హింసాత్మక విప్లవం ద్వారా

12. "జీవిగా స్థితి" సిద్ధాంతాన్ని ఇలా ప్రతిపాదించారు:

ఎ) థామస్ హాబ్స్ బి) జాన్ లాకెక్ సి) అరిస్టాటిల్ డి) కారల్ మార్క్స్

13. అరిస్టాటిల్ ప్రకారం రాజ్యం యొక్క ఉద్దేశ్యం ఏమిటి?

ఎ) వ్యక్తిగత స్వేచ్ఛను ప్రోత్సహించడం బి) తనిఖీలు మరియు సమతుల్యతల వ్యవస్థను నిర్వహించడం

సి) ఊహాజనిత సమాజాన్ని సఅష్టించడం డి) పౌరుల ఉమ్మడి శ్రేయస్సును, సద్గుణాన్ని పెంపొందించడం

14. బాహ్య ముప్పుల నుంచి రక్షణ అవసరం నుంచి రాజ్యం ఆవిర్భవించిందని ఏ సిద్ధాంతం సూచిస్తుంది?

ఎ) ఎవల్యూషనరీ థియరీ బి) సోషల్ కాంట్రాక్ట్ థియరీ సి) ఫోర్స్ థియరీ డి) డివైన్ రైట్ థియరీ

15. రాజ్యాధికార చట్టబద్ధతకు ప్రాతిపదికగా 'సహజ నియమం' అనే భావనను ప్రవేశపెట్టిన తత్వవేత్త ఎవరు?

ఎ) జీన్ జాక్వెస్ రూసోబ్ బి) జాన్ లాకెక్ సి) థామస్ హాబ్స్ డి) కారల్ మార్క్స్

16. బల సిద్ధాంతం ప్రకారం రాజ్యాధికారాన్ని ఏది నిర్ధారిస్తుంది?

ఎ) రాజుల దైవిక హక్కు బి) పరిపాలకుని సమ్మతి

సి) ఆధిపత్య సమూహం ద్వారా బలవంతం మరియు అధికారాన్ని ఉపయోగించడం డి) సహజ నియమం

17. "ప్రజల సంకల్పం" అనేది రాష్ట్ర ఆవిర్భావ సిద్ధాంతంలో ఒక కేంద్ర భావన?

ఎ) డివైన్ రైట్ థియరీ బి) సోషల్ కాంట్రాక్ట్ థియరీ సి) ఫోర్స్ థియరీ డి) ఎవల్యూషనరీ థియరీ

18. "అవసరమైన చెడుగా రాజ్యం" దఅక్పథం ప్రకారం, వ్యక్తులు ఒక రాజ్యాన్ని ఎందుకు ఏర్పరుస్తారు?

ఎ) ఆంక్షలు లేకుండా వ్యక్తి స్వేచ్ఛను ప్రోత్సహించడం

బి) సహజ హక్కులను పరిరక్షించడం మరియు క్రమాన్ని పరిరక్షించడం

సి) ఇతరులపై సంపూర్ణ అధికారం మరియు నియంత్రణను సాధించడం

డి) ఊహాజనిత సమాజాన్ని సృష్టించడం

19. "ప్రకృతి స్థితి" అనే భావన దేనిని సూచిస్తుంది?

ఎ) సహజ చట్టం ద్వారా పరిపాలించబడే రాష్ట్రం బి) ప్రభుత్వం లేదా స్థాపించబడిన చట్టాలు లేని రాష్ట్రం

సి) పూర్తి అరాచకం, అస్తవ్యస్తమైన రాష్ట్రం

డి) ప్రభుత్వానికి అపరిమితమైన అధికారం ఉన్న రాష్ట్రం

20. "ఒక జీవిగా స్థితి" సిద్ధాంతం ప్రకారం, స్థితి ఈ విధంగా పనిచేస్తుంది:

ఎ) ప్రత్యేక, స్వతంత్ర భాగాలు కలిగిన యంత్రం

బి) వ్యక్తులు కణాల వంటి దాని స్వంత జీవితం మరియు ఎదుగుదల కలిగిన ఒక అస్థిత్వం

సి) చట్టాలు మరియు నిబంధనల ద్వారా నిర్వహించబడే ఒక సామాజిక ఒప్పందం

డి) ఎటువంటి పాలనా నిర్మాణం లేని సహజ సామరస్య స్థితి

సమాధానాలు:

1. ఒక నిర్దిష్ట భూభాగం మరియు జనాభాపై అధికారాన్ని ఉపయోగించడం
2. డి) సార్వభౌమత్వం
3. మాక్స్ వెబర్
4. పరిణామ సిద్ధాంతం
5. వారి సహజ హక్కులను పరిరక్షించడం మరియు సామాజిక క్రమాన్ని ప్రోత్సహించడం
6. సోషల్ కాంట్రాక్ట్ థియరీ
7. సి) బల సిద్ధాంతం
8. సి) దైవ సంకల్పం లేదా దేవుని ఆదేశం
9. థామస్ హాబ్స్
10. సి) జాన్ లాక్
11. సి) కుటుంబం నుండి పెద్ద సామాజిక సమూహాలకు సహజ పురోగతిగా
12. సి) అరిస్టాటిల్
13. డి) పౌరుల ఉమ్మడి శ్రేయస్సును, సద్గుణాన్ని పెంపొందించడం
14. సి) బల సిద్ధాంతం
15. బి) జాన్ లాక్
16. సి) ఆధిపత్య సమూహం బలవంతం మరియు అధికారాన్ని ఉపయోగించడం

17. బి) సోషల్ కాంట్రాక్ట్ థియరీ

18. బి) వారి సహజ హక్కులను పరిరక్షించడం, శాంతిభద్రతలను పరిరక్షించడం

19. బి) ప్రభుత్వం లేదా స్థాపిత చట్టాలు లేని రాష్ట్రం

20. బి) వ్యక్తులు కణాల వంటి దాని స్వంత జీవితం మరియు ఎదుగుదల కలిగిన ఒక అస్తిత్వం

3. సార్వభౌమాధికారం

లక్ష్యాలు

సార్వభౌమత్వానికి సంబంధించిన ఈ పాఠాన్ని అధ్యయనం చేసిన తరువాత విద్యార్థి ఈ క్రింది అంశాల పై అవగాహన కలిగి ఉంటాడు.

సార్వభౌమాధికార భావనను అర్థం చేసుకోవడం మరియు దాని లక్షణాలను తెలుసుకోవడం జరుగుతుంది.

సార్వభౌమాధికార సిద్ధాంతం యొక్క పుట్టుకను మరియు దాని పరిమాణం, రకాలను వివరించగలగడం.

విద్యార్థులు సార్వభౌమాధికార రకాలను అర్థం చేసుకోగలరు.

ఏకత్వ సార్వభౌమాధికారానికి బహుత సార్వభౌమాధికారానికి మధ్య గల వ్యత్యాసాన్ని విద్యార్థులు తెలుసుకుంటారు.

పరిచయం

సార్వభౌమత్వం అనేది ఆధునిక సావరెంటి రాజకీయ సిద్ధాంతంలో ప్రధాన భావన, ఇది ఆధునిక రాజ్యం యొక్క ముఖ్యమైన లక్షణం. సార్వభౌమత్వం అనే పదం లాటిని పదం 'సూపరానస్ అనే పదం నుండి పుట్టింది. ఇది ఫ్రెంచ్ పదం 'సౌవరైనెట్' ద్వారా ఉద్భవించింది. ఈ పదం మొదట అత్యున్నతమైనది అని అర్థం. కాబట్టి ఆంగ్లంలో సార్వభౌమాధికారం అంటే రాజ్యం యొక్క అత్యున్నతమైన అధికారం అని అర్థం. రాజనీతి శాస్త్రంలో సార్వభౌమాధికారం అంటే రాజ్యం యొక్క సర్వోన్నత అధికారం. ఇది అత్యున్నతమైన, చట్టబద్ధమైన అధికారానికి ప్రతీక, దీనిని మించిన మరొక అధికారం లేదు. ఇది రాజ్యాన్ని అన్ని ఇతర సంఘాలు మరియు సంస్థల నుండి వేరు చేస్తుంది. ప్రజలు, ప్రదేశం, ప్రభుత్వం, సార్వభౌమాధికారం అనే నాలుగు అంశాలు రాజ్యంలో ఉంటాయని మనకు తెలుసు. మొదట మూడు లక్షణాలను వివిధ స్థాయిలలో, ఇతర సంఘాలు మరియు సంస్థలలో కూడా చూడవచ్చు. కానీ రాజ్యానికి మాత్రమే సార్వభౌమాధికారం లాంటి అత్యున్నత అధికారం ఉంటుంది.

ఆధునిక రాజ్యాలు అంతర్గత విషయాలలో ఆధిపత్యాన్ని మరియు సార్వభౌమత్వ లక్షణం ఆధారంగా బాహ్య ప్రభుత్వ నియంత్రణ నుండి స్వేచ్ఛను కోరుకుంటాయి. ఇది ఆధునిక రాజ్యానికి చిహ్నం. రాచరికంలో, సర్వోన్నత అధికారం 'సార్వభౌముడు' లేదా రాజులో ఉంటుంది. ఆధునిక ప్రజాస్వామ్యాలలో సార్వభౌమాధికారం ప్రజలదే మరియు కాంగ్రెస్ లేదా పార్లమెంటు వంటి ప్రాతినిధ్య సంస్థల ద్వారా ఉపయోగించబడుతుంది. సార్వభౌమత్వానికి రెండు కోణాలు ఉన్నాయి.

1. అంతర్గత సార్వభౌమాధికారం – రాజ్యంలోని అందరు వ్యక్తులు, సంస్థలు మరియు వ్యవస్థలపై రాజ్యానికి పూర్తి నియంత్రణ ఉంది. వారు రాజ్య చట్టాలకు లోబడి ఉండాలి. అలాగే వ్యక్తులు లేదా సంఘం ఈ చట్టాలను

ఉల్లంఘిస్తే, వారిని శిక్షించే అధికారం ప్రభుత్వానికి ఉంది.

2. బాహ్య సార్వభౌమాధికారం అంటే రాజ్యం ఇతర రాజ్యాల నియంత్రణ నుండి స్వేచ్ఛను కలిగి ఉంటుంది. ఆదేశాలు జారీచేసి, ఒక రాజ్యంలోని వ్యక్తి లేదా అధికారి ఇతర రాజ్యాల నుండి విదేయత చూపరు. ఉదాహరణకు 1947కు ముందు భారతదేశం ఒక రాజ్యం కాదు. దాని జనాభా, స్థిరమైన భూభాగం మరియు ప్రభుత్వం ఉన్నప్పటికీ, దీనికి సార్వభౌమాధికారం లేదు. ఎందుకంటే భారతదేశం బ్రిటిష్ ప్రభుత్వంలో భాగంగా ఉంది. బ్రిటీష్ పార్లమెంటు ఆమోదించిన చట్టాల ప్రకారమే భారతదేశంలో పరిపాలన నడిచేది. సార్వభౌమాధికారం అనేది ఒక భౌగోళిక ప్రాంతంపై, ప్రజల సమూహంపై ఉపయోగించే అత్యున్నత రాజకీయ అధికారం (శాసన, న్యాయ, కార్యనిర్వాహక)

నిర్వచనాలు

జీన్ బోడిన్ – పౌరులపై, పాలితులపై శాసనీతీతమైన అత్యున్నత రాజ్యాధికారమే సార్వభౌమాధికారం.

జె.డబ్ల్యు గార్నర్ – సార్వభౌమాధికారం అనేది రాజ్యం యొక్క లక్షణం. సార్వభౌమాధికారం చట్టానికి తప్ప మరే ఇతర శక్తి ద్వారా పరిమితం చేయబడదు.

హ్యూగోగ్రోషియస్ ప్రకారం ఎవరు అతిక్రమించలేని, విస్మరించలేని రాజ్యాధికారమే సార్వభౌమాధికారం.

హెచ్.జె. లాస్కీ – 'ఆధునిక రాజ్యం ఒక ప్రాదేశిక సమాజం, ఇది ప్రభుత్వం మరియు పౌరులుగా విభజించబడింది. తనకు కేటాయించిన భౌతిక ప్రాంతంతో, ఇతర అన్ని సంస్థలపై ఆధిపత్యాన్ని కలిగి ఉంది.

డ్వైట్– సార్వభౌమాధికారం అనేది 'రాజ్యం యొక్క నియంత్రణాధికారం ఇది రాజ్యం యొక్క సంకల్పం. రాజ్య భూభాగంలోని వ్యక్తులందరికీ భేషరతుగా ఆదేశాలు ఇవ్వడం జరుగుతుంది.

జెంక్స్ – రాజ్యంలోని ప్రతి వ్యక్తి చర్యలను సంపూర్ణంగా నియంత్రించే అధికారమే సార్వభౌమాధికారం.

బార్కర్ – రాజ్యం యొక్క చిట్ట చివరి అధికారమే సార్వభౌమాధికారం

జె.డబ్ల్యు బరెస్ – 'వ్యక్తిగత విషయాలపై మరియు అన్ని విషయాలపై అసలైన, సంపూర్ణమైన, అపరిమితమైన అధికారం.'

డబ్ల్యు.ఎఫ్. విల్లోబీ – రాజ్యం యొక్క అత్యున్నత అభీష్టమే సార్వభౌమాధికారం.

ఆర్.జి. సోల్టౌ – సార్వభౌమాధికారం అనేది రాజ్యం యొక్క అంతిమ చట్టపరమైన నియంత్రణాధికారం.

3.3 భావన యొక్క ఆవిర్భావం

సార్వభౌమత్వ భావనకు సుదీర్ఘమైన మరియు సంక్లిష్టమైన చరిత్ర ఉంది, ఇది శతాబ్దాలుగా పరిమాణం చెందింది మరియు వివిధ రాజకీయ, తాత్విక మరియు చట్టపరమైన పరిణామాల ద్వారా రూపుదిద్దుకుంది. సార్వభౌమత్వ భావన యొక్క పుట్టుక మరియు అభివృద్ధి యొక్క సంక్షిప్త అవలోకనం ఇక్కడ ఉంది.

మధ్యయుగ భూస్వామ్యవాదం – మధ్య యుగంలో యూరప్ భూస్వామ్య వ్యవస్థ అధికారం ద్వారా

వికేంద్రీకరించడింది. అధికారం భూస్వామ్య ప్రభువులు, రాజులు మరియు ఇతర స్థానిక అధికారుల మధ్య విభజించబడింది. కేంద్ర, ఏకీకృత ప్రస్తుతం ఉన్నట్లు అధికారం, సార్వభౌమాధికారం లేదు.

నిరంకుశవాదం పెరుగుదల – ఫ్యూడలిజం క్షీణించడంతో, పునరుజ్జీవనోద్యమం మూలంగా ఆధునిక కాలంలో సంపూర్ణ రాచరికాల ఆలోచన ఉద్భవించింది. రాజులు అధికారాన్ని కేంద్రీకృతం చేయడానికి ప్రయత్నించారు, దైవిక హక్కు లేదా సంపూర్ణ అధికారాన్ని పొందారు మరియు వివిధ భూస్వామ్య ప్రభువుల మధ్య విభజించిన సార్వభౌమత్వ భావనను తిరస్కరించారు.

మధ్యయుగం చివరి యూరప్ చర్చి – రాజ్య సంఘర్షణ : రోమన్ కాథలిక్ చర్చి అధికారాన్ని పరిమితం చేయడానికి మరియు లౌకిక పాలకుల అధికారాన్ని బలోపేతం చేయడానికి పాదువాకు చెందిన మార్సిగ్లియో (1275–1342), మాఖియవెల్లి (1469–1527) మరియు మార్టిన్ లూథర్ (1483–1546) వంటి ఆలోచనాపరులు ప్రయత్నించారు.

ఫ్రెంచ్ రాజకీయ తత్వవేత్త జీన్ బోడిన్ (1530–96) తన పుస్తకం – ది సిక్స్ బుక్స్ ఆన్ ది కామన్వెల్త్ (1576)లో సార్వభౌమత్వాన్ని నిర్వచించడానికి మొదటిసారి ప్రయత్నించాడు. కాథలిక్ బోర్బన్లు మరియు ప్రొటెస్టంట్ హుగ్యునట్ల మధ్య ఫ్రాన్సులో సుదీర్ఘ అంతర్యుద్ధం నేపథ్యంలో ఫ్రెంచ్ పాలకుల అధికారాన్ని సుస్థిరం చేయడానికి బోడిన్ ఆసక్తి కనబరిచాడు.

వెస్ఫాలియా ఒప్పందం (1648) – ముప్పై సంవత్సరాల యుద్ధాన్ని ముగించిన వెస్ఫాలియా యొక్క శాంతి, సార్వభౌమత్వంవంటి ఆధునిక భావనలు అభివృద్ధిలో ఒక కీలక ఘట్టంగా పరిగణించబడడం) సూత్రాన్ని గుర్తించింది. ఇది పాలకులు వారి యొక్క భూభాగాలు మతాన్ని నిర్ణయించడానికి అనుమతిస్తుంది. ఇది రాష్ట్రాల స్వతంత్రత మరియు ప్రాదేశిక సమగ్రతకు ప్రాధాన్యత ఇస్తూ రాజ్య సార్వభౌమాధికారం యొక్క వెస్ట్ఫాలియన్ వ్యవస్థను స్థాపించింది. హ్యూగో గ్రోషియస్ (1583–1645) మరియు హాబ్స్ (1588–1679), లాక్ (1632–1704) మరియు రూసో (1712–78) వంటి సామాజిక ఒప్పంద సిద్ధాంతకర్తలు ఈ భావనను మరింత అభివృద్ధి చేశారు.

జాతి–రాజ్య ఆవిర్భావం – సార్వభౌమాధికారం అనే భావన జాతీయ రాజ్యాల ఆవిర్భావంతో దగ్గరి సంబంధం కలిగి ఉంది. భూస్వామ్య విధేయత క్షీణించడంతో, జాతీయ గుర్తింపు మరియు సంస్కృతి మరింత ప్రాముఖ్యత సంతరించుకున్నప్పుడు, ఒక కేంద్ర అధికారం చేత పాలించబడే ఏకీకేంద్ర రాజ్యం ఆలోచన ఊపందుకుంది.

జ్ఞానోదయం – జ్ఞానోదయ కాలంలో, థామస్ హాబ్స్, జాన్ లాక్ మరియు జీన్ – జాక్వెస్ రూసో వంటి రాజకీయ తత్వవేత్తలు సార్వభౌమత్వ భావన అభివృద్ధికి గణనీయంగా దోహదపడ్డారు. హాబ్స్క్రమాన్ని కాపాడటానికి బలమైన, సంపూర్ణ సార్వభౌమాధికారం యొక్క ఆవకశ్యత కోసం వాదించాడు. అయితే లాక్ మరియు రూసో రాజకీయ చట్టబద్ధతకు ప్రాతిపదికగా పాలించబడే వారి సమ్మతిని నొక్కిచెప్పే సామాజిక ఒప్పంద సిద్ధాంతాలను ప్రతిపాదించారు.

చట్టబద్ధ పాసిటివిజం– 19వ శతాబ్దంలో, చట్టపరమైన పాజిటివిజం ఒక ఆధిపత్య న్యాయ సిద్ధాంతంగా ఉద్భవించింది. ఇది రాజ్యం యొక్క చట్టపరమైన అధికారాన్ని నొక్కి చెప్పింది. మరియు రాజ్యాంగం లేదా సార్వభౌమ

శాసన సంస్థ వంటి గుర్తింపు పొందిన అధికార వనరుల నుండి చట్టం దాని చట్టబద్ధతను పొందుతుందనే భావనను నొక్కిచెప్పింది.

సార్వభౌమత్వానికి సవాళ్లు – 20వ శతాబ్దంలో, అంతర్జాతీయ సంస్థల పెరుగుదల, ప్రపంచ పాలన మరియు మానవ హక్కుల గుర్తింపుతో రాజ్య సార్వభౌమత్వానికి సవాళ్లు తలెత్తాయి. ఐక్యరాజ్యసమితి, యూరోపియన్ యూనియన్ వంటి అంతర్జాతీయ సంస్థలు కొన్ని విషయాలలో దేశాల సంపూర్ణ అధికారాన్ని ప్రశ్నించాయి.

ప్రాపంచీకరణ – 20వ శతాబ్దం చివరలో మరియు 21వ శతాబ్దం ప్రారంభంలో ప్రపంచీకరణ ప్రక్రియ సార్వభౌమత్వ భావనను మరింత క్లిష్టతరం చేసింది. దేశాల పరస్పర అనుసంధానం వస్తువులు, ప్రజలు మరియు ఆలోచనల సీమాంతర కదలికలు రాజ్యాల తమ అంతర్గత వ్యవహారాలపై ప్రత్యేక నియంత్రణను ఎంతవరకు కొనసాగించవచ్చనే ప్రశ్నలను లేవనెత్తాయి.

చరిత్ర అంతటా, సార్వభౌమత్వ భావన నిరంతర పరిణామం యొక్క అంశంగా ఉంది. ఇది రాజకీయ, చట్టపరమైన మరియు తాత్విక ఆలోచనలో మార్పులను ప్రతిబింబిస్తుంది. ప్రపంచం మారుతున్న కొద్దీ సార్వభౌమత్వాన్ని అర్థం చేసుకోవడం, అంతర్జాతీయ సంబంధాలు, పాలక సందర్భంలో దానిని అనువర్తనం చేయడం మరియు డైనమిక్ ప్రక్రియగా మిగిలిపోయింది.

సౌర్వభౌమాధికార లక్షణాలు

బోడిన్, గ్రోషియస్ మరియు హాబ్స్ గమనించినట్లుగా, సౌర్వభౌమత్వం నిస్సందేహంగా సంపూర్ణమైనది, శాశ్వతమైనది, ప్రత్యేకమైనది, విడదీయరానిది, గుర్తించదగినది మరియు సమగ్రమైనది.

నిరపేక్షత – సంపూర్ణత అనేది సౌర్వభౌమత్వం యొక్క ఒక ముఖ్యమైన లక్షణం, అంటే రాజ్య సార్వభౌమత్వానికి ఎటువంటి పరిమితులు లేవు. రాజ్యంల నివసిస్తున్న, పనిచేస్తున్న అన్ని సంఘాలు, గ్రూపులు ప్రభుత్వ ఆధీనంలో ఉన్నాయి. రాజ్యం అంతర్గత, బాహ్య నియంత్రణ లేదు. సార్వభౌమత్వం యొక్క ఒక ముఖ్యమైన అంశం దాని సంపూర్ణత స్థాయి. అంటే సార్వభౌముడే అంతిమ అధికారమని, తుది నిర్ణయం తీసుకుంటాడని అర్థం. ఒక సార్వభౌముడు వాటిని ఉల్లంఘించాడో నిర్ణయించడానికి కొంతమంది బయటి మధ్యవర్తులు ఉంటే మాత్రమే షరతులు విధించబడతాయని, ఈ సందర్భంలో సార్వభౌముడు ఇకపై అంతిమ అధికారంగా ఉండడని హాబ్స్ పేర్కొన్నాడు. సౌర్వభౌమాధికారం ఒక నిర్ధిష్ట భూభాగంపై రాజ్యం యొక్క నియంత్రణ మరియు అధికారంతో ముడిపడి ఉంటుంది. రాజ్య ప్రాదేశిక సమగ్రతను ఇతర రాజ్యాలు గౌరవిస్తాయి మరియు దాని ప్రాదేశిక సరిహద్దులను అతిక్రమించడానికి లేదా ఉల్లంఘించడానికి ఏదైనా ప్రయత్నం సౌర్వభౌమత్వాన్ని ఉల్లంఘించినట్లుగా పరిగణించబడుతుంది. కొందరు రచయితలు ఈ ఆలోచనను అంగీకరించరు. ఆధునిక ప్రపంచంలో సర్వశక్తిమంత రాజ్యం ఉండదని వారు అంటున్నారు. అంతేకాకుండా, అటువంటి స్థితి అంతర్జాతీయ శాంతి భద్రతలకు చాలా ప్రమాదకరం.

సార్వజనీనత – సౌర్వభౌమత్వం యొక్క మరొక ముఖ్యమైన లక్షణం సార్వజనీనత అంటే రాజ్యంలోని సంఘం, రాజ్య సార్వభౌమాధికారం నుంచి ఏ వ్యక్తి, సంఘం మినహాయింపు కోరడానికి వీల్లేదు. సార్వభౌమత్వం దాని స్వభావంలో

సమగ్రమైనది. సార్వభౌమ రాజ్యం తన పరిధిలో ఏ ప్రత్యర్థి ఉనికిని గుర్తించదు. ఏ వ్యక్తి గానీ, ఏ సంస్థ గానీ తన భూభాగంలోని రాజ్య సార్వభౌమత్వాన్ని దెబ్బతీయలేవు. ఇతర దేశాల ప్రతినిధులు , దౌత్యపరమైన మినహాయింపు ఉంటుంది. దీనిని ప్రభుత్వం ఎప్పుడైనా తొలగించవచ్చు. సార్వభౌమాధికారం చట్టానికి అతీతమైనది ఇది చట్టం ద్వారా నియంత్రించబడదు. కాబట్టి సార్వభౌమాధికారాన్ని నియంత్రించే హక్కు చట్టానికి లేదు. రాజ్యంలోని ప్రతి వ్యక్తి, సమూహం, సంఘం సార్వభౌమాధికార పరిధిలోనిది.

శాశ్వతత్వం – సార్వభౌమాధికారం రాజ్యం యొక్క శాశ్వత లక్షణం. రాజ్యం తన స్వాతంత్ర్యాన్ని కాపాడుకున్నంత కాలం సార్వభౌమాధికారం ఉంటుంది. రాజ్యాధికారాన్ని ఉపయోగించే వారు మారవచ్చు, రాజ్యం మొత్తాన్ని పునర్వ్యస్థీకరించవచ్చు కానీ సార్వభౌమాధికారం, ఎక్కడ ఉన్నా కొనసాగుతుంది. రాజ్యాన్ని నాశనం చేయడం ద్వారా మాత్రమే సార్వభౌమాధికారం కనుమమరుగవుతుంది. ప్రభుత్వాలు ఏర్పడవచ్చు లేదా రద్దు కావచ్చు, కానీ అటువంటి మార్పుల వల్ల రాజ్యం ప్రభావితం కాదు. ఇది ఒక నిర్దిష్ట ప్రాంతం యొక్క తాత్కాలిక తొలగింపు లేదా రాజ్య పునర్వ్యస్థీకరణతో ఆగిపోదు, కానీ గురుత్వాకర్షణ కేంద్రం ఏదైనా బాహ్య మార్పుకు గురైనప్పుడు భౌతిక శరీరంలోని ఒక భాగం నుండి మరొక భాగానికి మారినప్పుడు వెంటనే కొత్త బేరర్కు మారుతుంది. సార్వభౌమాధికారం శాశ్వతమైనదని ఇది సూచిస్తుంది, మరియు అది తాత్కాలికంగా అధికారం కలిగి ఉన్న ఏ అధికారానికి లేదా వ్యక్తులు మరియు సంస్థలకు అప్పగించబడదు. హాబ్స్ దృష్టిలో సార్వభౌమాధికారం శాశ్వతంగా ఉండాలి.

అవిభాజ్యత – రాజ్యం అనేది ఒక సమగ్రమైన మరియు సంఘటిత అస్తిత్వం, దీనిని దాని ముఖ్యమైన లక్షణాలు మరియు విధులను కోల్పోకుండా స్వతంత్ర భాగాలుగా విభజించలేము. సార్వభౌమత్వాన్ని రాజ్యంలోని ఇతరుల మధ్య విభజించలేము. ఇది మొత్తం రాజ్యానికి చెందుతుంది. ఈ భూభాగం రాజ్య గుర్తింపులో అంతర్భాగం, భూభాగంలో ఏదైనా విభజన ప్రత్యేక రాజకీయ అస్తిత్వాల సృష్టికి దారితీస్తుంది. ప్రతి ఒక్కటి దాని స్వంత ప్రత్యేక లక్షణాలు మరియు విధులను కలిగి ఉంటాయి. ప్రభుత్వం మధ్య అధికారాల విభజన రాష్ట్ర విధుల సౌలభ్యం కోసమే తప్ప రాష్ట్ర విభజనగా అర్థం చేసుకోకూడదు. ఇది ప్రభుత్వ అంగాల ద్వారా రాజ్య విధులను విభజించడం మాత్రమే. సార్వభౌముడు దాని భూభాగంలో ఏకైక తుది అధికారం మరియు తుది అధికారాన్ని మరే ఇతర సంస్థతో పంచుకోడు. ఇది నిజం అని హాబ్స్ భావించాడు. ఎందుకంటే అవిభాజ్యత లేకుండా, బహుళ అధికారుల మధ్య విభేదాలను పరిష్కరించే మార్గం లేదు.

విడదీయరానికి – అనన్య సంక్రామకత్వం అనేది ఒక రాజ్యం యొక్క ముఖ్యమైన లక్షణం. దీనిని మరొక సంస్థకు లేదా బాహ్యఅధికారానికి బదలీ చేయలేము, లొంగదీసుకోలేము లేదా ఇవ్వలేము అనే భావనను సూచిస్తుంది. అనన్యసంక్రామకత్వం అంటే రాజ్యం యొక్క ఉనికి మరియు గుర్తింపు వంటి ప్రాథమిక అంశాలు అంతర్లీనంగా ఉంటాయి. వాటిని దాని సార్వభౌమ అస్తిత్వం నుండి వేరు చేయలేము, ఎందుకంటే సార్వభౌమత్వం యొక్క పుట్టుక మరియు కొనసాగింపు మధ్య ఎటువంటి వ్యత్యాసం లేదని రూసో పేర్కొన్నాడు. అందువలన, సార్వభౌమాధికారం మూలం నుండి దానిని ఉపయోగించే వారికి బదిలీ చేయబడదు. సార్వభౌమాధికారం అనేది ఒక రాజ్యం తన భూభాగం మరియు ప్రజలపై అత్యున్నత అధికారం మరియు స్వాతంత్ర్యం. రాజ్యం గుర్తింపు మరియు హోదాను ప్రాథమికంగా మార్చకుండా దానిని విడిచిపెట్టడం లేదా మరొక రాజ్యం లేదా బహుళ సంస్థకు బదిలీ చేయడం సాధ్యం

కాదు. ఒక రాజ్యం యొక్క ప్రాదేశిక సరిహద్దులు దాని గుర్తింపు మరియు సార్వభౌమత్వంలో అంతర్భాగంగా పరిగణించబడతాయి. తన భూభాగంలోని కొన్ని భాగాలను మరొక రాజ్యానికి లేదా సంస్థకు అప్పగించడానికి లేదా బలిదీ చేయడానికి ప్రయత్నించడం రాజ్యం విడదీయలేని హక్కుల ఉల్లంఘనగా పరిగణించబడుతుంది.

ప్రత్యేకం – చట్టబద్ధమైన అర్థంలో సార్వభౌమత్వం యొక్క ఒక కీలక అంశం అధికార పరిధి యొక్క ప్రత్యేకత. అందువలన, జర్మన్ సామాజిక శాస్త్రవేత్త మాక్స్ వెబర్ సౌర్వభౌమాధికారం అనేది చట్టబద్ధమైన బలప్రయోగంపై ఒక సమాజం యొక్క గుత్తాధిపత్యం అని ప్రతిపాదించాడు అందువలన, అదే హక్కును కోరే ఏ సమూహమైనా సౌర్వభౌమాధికారం పరిధిలోనికి తీసుకురావాలి. చట్టవిరుద్ధమని రుజువు చేయాలి, లేదా సౌర్వభౌమాధికారం నిజమైనదిగా ఉండటానికి పోటీ పడి ఓడిపోవాలి.

సార్వభౌమత్వ రకాలు నామ మాత్ర సౌర్వభౌమత్వం మరియు వాస్తవ సౌర్వభౌమాధికారం అనేది రెండు విరుద్ధమైన భావనలు. ఇవి రాజ్యం వంటి ఒక రాజకీయ సంస్థలో అధికారం మరియు అధికారాన్ని ఉపయోగించడాన్ని సూచిస్తాయి. ఈ పదాలు సౌర్వభౌమాధికారం యొక్క ప్రతీకాత్మక లేదా ఆచారపరమైన అంశాలు మరియు అధికారం యొక్క వాస్తవ, గణనీయమైన ఉపయోగం మధ్య తేడాను గుర్తించడంలో సహాయపడతాయి.

నామమాత్ర లేద నామమాత్ర సార్వభౌమత్వం – నామమాత్ర సార్వభౌమత్వం అనేది సౌర్వభౌమత్వం యొక్క బాహ్య రూపాన్ని లేదా ప్రతీకాత్మక ప్రాతినిధ్యాన్ని సూచిస్తుంది. ఇక్కడ రాజు లేదా ఒక సంస్థ అధికారం కలిగి ఉంటుంది. కాని నిజమైన అధికారం మరియు నిర్ణయం తీసుకునే సామర్థ్యాలను కలిగి ఉండదు. నామమాత్ర సార్వభౌమాధికార వ్యవస్థలో, సంస్థకు సార్వభౌమ పాలకుడు లేదా పాలక అధికారిగా అధికారక గుర్తింపు ఉండవచ్చు, కానీ దాని అధికారం బాహ్య శక్తులు, ఇతర సంస్థలు లేదా రాజ్యాంగ పరిమితుల ద్వారా పరిమితం చేయబడుతుంది లేదా నియంత్రించబడుతుంది. ఉదా. రాజ్యాంగబద్ధమైన రాచరికంలో, రాజు దేశాధినేత హెూదాను కలిగి ఉండవచ్చు మరియు దేశానికి ప్రతీకాత్మక ప్రతినిధిగా గుర్తించబడవచ్చు. కాని వాస్తవ అధికారం మరియు నిర్ణయం తీసుకోవడం ఎన్నుకోబడిన ప్రభుత్వం లేదా పార్లమెంటుకు ఉంటుంది.

వాస్తవ సార్వభౌమాధికారం – వాస్తవ సార్వభౌమాధికారం, ఒక రాజకీయ అస్తిత్వంలో అధికారం మరియు అధికారాన్ని వాస్తవంగా, ప్రామాణికంగా (లేదా నిజమైన) ఉపయోగించడాన్ని సూచిస్తుంది. నిజమైన సార్వభౌమాధికార వ్యవస్థలో, సంస్థ రాజ్యం లేదా పరిపాలన వ్యవహారాలపై నిజమైన నియంత్రణ మరియు నిర్ణయం తీసుకునే సామర్థ్యాలను కలిగి ఉంటుంది. ఉదా. పార్లమెంటరీ ప్రజాస్వామ్యంలో, ఎన్నుకోబడిన ప్రభుత్వం కార్యనిర్వాహక అధికారాన్ని ఉపయోగించి ముఖ్యమైన నిర్ణయాలు తీసుకునేటప్పుడు వాస్తవ సార్వభౌమాధికారాన్ని కలిగి ఉంటుంది. ప్రభుత్వాధినేత నామమాత్రపు అధిపతిగా పనిచేస్తారు.

నామమాత్రపు మరియు వాస్తవ సార్వభౌమత్వ భావనలు పరస్పరం ప్రత్యేకమైనవి కావని మరియు కొన్ని రాజకీయ వ్యవస్థలలో సహజీవనం చేయగలవని గమనించడం ముఖ్యం. అటువంటి సందర్భాల్లో, సార్వభౌమత్వం యొక్క ఆచార లేదా ప్రతీకాత్మక ప్రాతినిధ్యం మరొక సంస్థ లేదా సంస్థ అధికారాన్ని సమర్థవంతంగా ఉపయోగించడంతో సహజీవనం చేయవచ్చు. నామమాత్ర మరియు నిజమైన సార్వభౌమాధికారాల మధ్య వ్యత్యాసం రాజకీయ వ్యవస్థలలో

పాలనా మరియు అధికారం యొక్క సంక్లిష్టతలు మరియు సూక్ష్మాలను హైలైట్ చేస్తుంది. నామమాత్రపు సార్వభౌమాధికారం అధికారం యొక్క సాంప్రదాయ లేదా చారిత్రక అంశాలను తెలియజేయగలిగినప్పటికీ, నిజమైన సార్వభౌమాధికారం అధికారం మరియు పాలన యొక్క సమకాలనీ మరియు ఆచరణాత్మక వినియోగంపై దృష్టి పెడుతుంది.

చట్టబద్ధమైన సార్వభౌమాధికారం

చట్టపరమైన సార్వభౌమాధికారం అత్యున్నత చట్టాన్ని రూపొందించే శక్తిగా సార్వభౌమత్వానికి ప్రాతినిధ్యం వహిస్తుంది. చట్టబద్ధమైన సార్వభౌమాధికారం అనేది రాజ్యం యొక్క అంతిమ అధికారం, దీని ద్వారా రాజ్యం దానిని చట్టబద్ధం చేస్తుంది మరియు అమలు చేస్తుంది. చట్టబద్ధమైన సార్వభౌమాధికారం రాజ్యం యొక్క అనియంత్రిత అధికారం దాన్ని ఎవరూ ధిక్కరించలేరు. బ్రిటిష్ పార్లమెంటు మరియు భారత పార్లమెంట్ చట్టపరమైన సార్వభౌమాధికారాలను కలిగి ఉన్నాయి. ఈ సార్వభౌమాధికారాన్ని శాసన వ్యవస్థ యొక్క అంతి శక్తిగా చూస్తారు. అంటే అత్యున్నత ఆదేశాలు జారీ చేయడమే. ఇది నైతిక లేదా సహజ నియమాలకు కట్టుబడి ఉండదు. సార్వభౌముడు చేసిన చట్టాలను అందరూ తప్పనిసరిగా పాటించాలి. చట్టపరమైన సార్వభౌమాధికారం అనేది ఒక రాజ్యం తన రాజ్యాంగ చట్టాలకు అనుగుణంగా తన భూభాగాన్ని మరియు జనాభాను పరిపాలించడానికి అధికారాన్ని సూచిస్తుంది. ఇది రాజ్యం యొక్క హక్కులు, అధికారాలు మరియు బాధ్యతలను నిర్వచించే అంతర్జాతీయ చట్టం మరియు దేశీయ చట్టం.

రాజ్యాంగం మరియు చట్టాలు – రాజ్య నిర్మాణం మరియు పనితీరును నిర్వచించే రాజ్యాంగం లేదా ప్రాథమిక చట్టాల సమూహం ద్వారా చట్టపరమైన సార్వభౌమాధికారం స్థాపించబడుతుంది. ఇది రాజ్యం తన అధికారాన్ని మరియు బాధ్యతలను ఉపయోగించే చట్టపరమైన చట్టాన్ని ఏర్పాటు చేస్తుంది మరియు రాజ్యం మరియు దాని పౌరుల హక్కులు మరియు ప్రయోజనాలను కాపాడుతుంది.

రాజకీయ సార్వభౌమాధికారం – రాజకీయ సార్వభౌమాధికారం అనేది చట్టబద్ధమైన సార్వభౌమాధికారం వెనుక ఉన్న సార్వభౌమాధికారం. ఇంగ్లాండులో బ్రిటీష్ పార్లమెంటు చట్టబద్ధమైన సార్వభౌమాధికారం కావచ్చు. కాని పార్లమెంటు వెనుక ఉన్న నిజమైన అధికారం ఓటర్లు. చట్టాలు చేయడానికి పార్లమెంటుకు అధికారం ఇచ్చే శక్తి ఓటర్లుకు ఉంటుంది. కాబట్టి చట్టబద్ధమైన సార్వభౌమాధికారం వెనుక రాజకీయ సార్వభౌమాధికారం ఉంది. ప్రతి సమాజంలో, చట్టపరమైన సార్వభౌమత్వం వెనుక కనిపించని శక్తి ఉంది. ఈ అధికారాన్ని రాజకీయ సార్వభౌమాధికారం అని పిలుస్తారు. ఇది బహిరంగ సభలు, ఊరేగింపులు మరియు ప్రదర్శనలు వంటి అనేక రూపాల్లో వ్యక్తీకరించబడుతుంది. చట్టబద్ధమైన సార్వభౌమాధికారం యొక్క చట్టాలు అనైతికమైతే, రాజకీయ సార్వభౌమాధికారం యొక్క ఈ అసంఘటిత అధికారం చట్టబద్ధంగా ఉన్నవారు తలవంచమని బలవంతం చేస్తుంది.

రెండింటి మధ్య వ్యత్యాసం – ప్రాతినిధ్య ప్రజాస్వామ్యంలో, చట్టపరమైన మరియు రాజకీయ సార్వభౌమాధికారాల మధ్య వ్యత్యాసాన్ని స్పష్టంగా చూడవచ్చు. ఎందుకంటే ప్రజాప్రతినిధులు (ప్రభుత్వం) చట్టబద్ధంగా ఉంటారు మరియు ఓటర్లు రాజకీయ సార్వభౌమాధికారం కలిగి ఉంటారు. కానీ ప్రత్యక్ష ప్రజాస్వామ్యంలో ఈ వ్యత్యాసం కనిపించదు. ఎందుకంటే ప్రజలు (రాజకీయ సార్వభౌమాధికారం) కూడా చట్టాలు చేస్తారు. కాబట్టి వారు స్వయంగా చట్టాలు

చేస్తారు. అయితే, నిరంకుశ రాజ్యాలలో, ఈ ఉదాసీనత చాలా స్పష్టంగా కనిపిస్తుంది. పోలీసులు, సైన్యం, జైళ్లు, లాఠీలు, బుల్లెట్లు మొదలైనవి చట్టపరమైన సార్వభౌమత్వాన్ని ప్రతిబింబిస్తాయి మరియు ప్రజలు, వారి సంస్థలు, ప్రజా ఉద్యమాలు మరియు పోరాటాలు, సమ్మెలు, ప్రదర్శనలు మొదలైనవి రాజకీయ సార్వభౌమత్వాన్ని ప్రతిబింబిస్తాయి.

జాతీయ సార్వభౌమాధికారం

జాతీయ సార్వభౌమాధికారం అనే పదాన్ని ఫ్రెంచ్ విప్లవకారులు 'డిక్లరేషన్ ఆఫ్ ది రైట్స్ ఆఫ్ మ్యాన్' అన పిలువబడే వారి ప్రసిద్ధ ప్రకటనలో మొదటిసారిగా ఉపయోగించారు. ఇది ప్రజా సార్వభౌమాధికారంతో సమానం కాదు. జాతీయ సార్వభౌమాధికారం అంటే సార్వభౌమాధికారం మొత్తం ప్రజల మధ్య విభజించబడదు. సార్వభౌమాధికారం మొత్తం జాతిపై ఆధారపడి ఉంటుంది.

ప్రజా సార్వభౌమాధికారం – ప్రజా సార్వభౌమాధికారం అంటే సార్వభౌమాధికారం ప్రజల చేతుల్లోనే ఉంటుంది. ప్రభుత్వ పాలనాధాకారికి పునాది ప్రజా మద్దతు. మొదటి జనాకర్షక సార్వభౌమాధికారం కోసం పిలుపు పదహారు మరియు పదిహేడవ శతాబ్ధాలలో రాచరికానికి వ్యతిరేకంగా నిరసనల ద్వారా ప్రతిబింబించింది.

ఇంగ్లాండులో జరిగిన మహా విప్లవంలో (1688) ప్రజల సార్వభౌమాధికారం పాక్షిక స్థాపన గుర్తించబడింది. పౌర ప్రభుత్వంపై జాన్ లాక్ యొక్క 'టు ట్రీటింగ్'లో, రాజు పాలన ప్రజల సమ్మతిపై ఆధారపడి ఉంటుందని స్పష్టంగా ప్రకటించారు. ఫ్రెంచ్ విప్లవంలో ప్రజల సార్వభౌమాధికారం డిమాండ్ బలంగా వినిపించింది. రూసో ఆలోచన కూడా ప్రజా సార్వభౌమాధికారం స్పష్టమైన గుర్తింపు కలిగివుంది. సార్వభౌమత్వ సూత్రం అమెరికన్ స్వాతంత్ర్యం (1776)లో కూడా ప్రాచుర్యం పొందింది. 1917లో సోవియట్ విప్లవం మరియు 1949లో చైనా విప్లవం ప్రజల సార్వభౌమత్వాన్ని స్థాపించే దిశగా రెండు విజయవంతమైన దశలను సూచిస్తాయి.

డి–జ్యూర్ సార్వభౌమాధికారం – సార్వభౌమత్వం యొక్క ఈ అంశం అంతర్జాతీయ చట్టం ద్వారా స్థాపించబడింది. ఒక దేశంలో రాజకీయ తిరుగుబాటు లేదా అంతర్యుద్ధం జరిగినప్పుడల్లా ఇలాంటి పరిస్థితి ఏర్పడినప్పుడల్లా, మనకు రెండు రకాల ప్రభుత్వం ఉంటుంది. కూలదోయబడిన చట్టబద్ధమైన ప్రభుత్వం మరియు చట్టబద్ధమైనది కానప్పటిక నిజమైన అధికారాన్ని కలిగి ఉన్న కొత్త ప్రభుత్వం. అటువంటి పరిస్థితిలో అధికారాన్ని గుర్తించాలనే ప్రశ్న ఉత్పన్నమవుతుంది. ఇది రాజ్యం యొక్క అత్యున్నత ఆజ్ఞను జారీ చేయడానికి చట్టబద్ధంగా అర్హత కలిగి ఉంటుంది. సార్వభౌమాధికారాన్ని ఉపయోగించే చట్టబద్ధమైన హక్కును కలిగి ఉంది మరియు ప్రజల విధేయతను కలిగి ఉంది.

వాస్తవిక సార్వభౌముడు – కొన్నిసార్లు చట్టబద్ధమైన సార్వభౌముడిని బలవంతం ద్వారా లేదా ఇతరత్రా ఒక వ్యక్తి లేదా చట్టపరమైన ఆధారం లేకుండా సార్వభౌమ హక్కులను ఉపయోగించే వ్యక్తులు సంఘం, వ్యక్తులను వాస్తవిక సార్వభౌముడు అని పిలుస్తారు.

ఆస్టిన్ యొక్క ఏకత్వా సార్వభౌమాధికారం

ప్రముఖ బ్రిటీష్ న్యాయ తత్వవేత్త జాన్ ఆస్టిన్ చట్టపరమైన సానుకూలవాదం మరియు సార్వభౌమత్వ సిద్ధాంతంపై తన ప్రభావంతమైన కృషికి ప్రసిద్ధి చెందాడు, సార్వభౌమాధికారం అనే ఏకత్వా సిద్ధాంతం అభివృద్ధి చెందడానికి

ఆయన అత్యంత ముఖ్యమైన సహకారం అందించాడు. ఆస్టిన్ యొక్క ఆలోచనలు 1832లో మొదటిసారిగా ప్రచురించబడిన అతని రచన 'ది ప్రావిన్స్ ఆఫ్ జ్యూరిస్ప్రూడెన్స్ డిటర్మైండ్'లో ప్రదర్శించబడ్డాయి.

ఆస్టిన్ యొక్క మోనిస్టిక్ థియరీ ఆఫ్ సార్వభౌమత్వాన్ని ఈ క్రింది విధంగా వర్గీకరించవచ్చు:

సార్వభౌమ నిర్ణయాధికారం: ఆస్టిన్ ప్రకారం, సార్వభౌమత్వం అనేది ఒక నిర్దిష్ట రాజకీయ సమాజంలో అత్యున్నత మరియు అంతిమ అధికారం. సార్వభౌముడు అంటే మొత్తం సమాజం కోసం చట్టాలను రూపొందించడానికి, అమలు చేయడానికి అపరిమితమైన మరియు విడదీయలేని శక్తిని కలిగి ఉన్న వ్యక్తి లేదా వ్యక్తుల సంస్థ. సార్వభౌముడికి రాజ్యంలో ప్రత్యర్థి లేదా సమాన హెూదా లేదు. సార్వభౌమాధికారం అనేది నిర్ణయాత్మక మానవ ఉన్నతాధికారికి ఉన్న అత్యున్నత అధికారం.

చట్టమే తుది ఆజ్ఞ: ఆస్టిన్ దఅష్టిలో చట్టంలో సార్వభౌమాధికారం జారీ చేసిన ఆంక్షల ద్వారా అమలు చేయబడే ఆదేశాలు ఉంటాయి. సార్వభౌముడు రాజ్యంలో చట్ట నిర్మాత. సార్వభౌముడి ఆజ్ఞలు కొన్ని చర్యలను సూచించే లేదా నిషేధించే చట్టాలు, మరియు అవి ఆంక్షల బెదిరింపు ద్వారా మద్దతు ఇవ్వబడతాయి, ఇవి సానుకూల (రివార్డులు) లేదా ప్రతికూల (శిక్షలు) కావచ్చు.

సహజ విధేయత: ఆస్టిన్ సిద్ధాంతానికి కీలకమైనది సహజ విధేయత భావన. సార్వభౌమాధికారం యొక్క సమర్థత సార్వభౌమ ఆజ్ఞలకు విధేయత చూపే సాధారణ ప్రజల అలవాటుపై ఆధారపడి ఉంటుంది. సమాజంలో మెజారిటీ ప్రజలు నిరంతరం ఆజ్ఞలను పాటిస్తే, సార్వభౌమాధికారం నిర్వహించబడుతుంది. సార్వభౌమత్వంపై చట్టపరమైన పరిమితులు లేవు: ఆస్టిన్ సిద్ధాంతం సార్వభౌమ అధికారానికి చట్టపరమైన పరిమితులు లేవని సూచిస్తుంది. సార్వభౌముడు ముందుగా ఉన్న చట్టపరమైన లేదా నైతిక సూత్రాలకు కట్టుబడి ఉండదు. ఈ ఆలోచనను "సార్వభౌమ రోగనిరోధక శక్తి" అని పిలుస్తారు, ఇక్కడ సార్వభౌముడు తన స్వంత చట్టాల ద్వారా చట్టబద్ధంగా పరిమితం చేయబడదు.

సార్వభౌమాధికారం ఆవశ్యకమైంది: ఆస్టిన్ ప్రకారం సార్వభౌమాధికారం అనేది హక్కుకు సంబంధించిన విషయం కాదు. సార్వభౌమాధికారం అనేది మెజారిటీ చేత సమర్థవంతంగా పాటించబడే వ్యక్తి లేదా సంస్థ, ప్రజా విధేయత వారి అధికారానికి చట్టబద్ధత మరియు గుర్తింపును ఇస్తుంది.

ఆస్టిన్ యొక్క సార్వభౌమత్వ సిద్ధాంతం చట్టపరమైన మరియు రాజకీయ ఆలోచనపై గణనీయమైన ప్రభావాన్ని చూపింది, మరియు ఇది న్యాయశాస్త్ర అధ్యయనానికి ఒక ముఖ్యమైన సహకారంగా మిగిలిపోయింది. ఏదేమైనా, ఇది ముఖ్యంగా సార్వభౌమ అధికారాన్ని పరిమితం చేయగల సహజ నియమం లేదా ఉన్నత నైతిక సూత్రాల ఉనికిని విశ్వసించే వారి నుండి విమర్శలను కూడా ఎదుర్కొంది. పరిమితులు ఉన్నప్పటికీ, ఆస్టిన్ యొక్క మోనిస్టిక్ సార్వభౌమత్వం యొక్క స్వభావం మరియు రాజకీయ అధికారం యొక్క ఆధారం గురించి చర్చలలో ఒక ప్రాథమిక సూచనగా కొనసాగుతోంది.

సార్వభౌమత్వం యొక్క బహుళత్వ సిద్ధాంతం

సార్వభౌమత్వం యొక్క బహుళత్వ సిద్ధాంతం జాన్ ఆస్టిన్ ప్రతిపాదించిన మోనిస్టిక్ సిద్ధాంతానికి ప్రత్యామ్నాయ

దృక్పథాన్ని అందిస్తుంది. ఏకఛత్రాధిపత్య సిద్ధాంతం సార్వభౌమాధికారం యొక్క కేంద్రీకరణను నొక్కి చెబుతుండగా, బహుళ సిద్ధాంతం ఒక రాజకీయ వ్యవస్థలో అధికారం మరియు అధికారం యొక్క బహుళ వనరుల ఉనికిని గుర్తిస్తుంది. ఈ ఆలోచన ఏక, సర్వతోముఖ సార్వభౌమాధికారం అనే భావనను సవాలు చేస్తుంది మరియు బదులుగా సార్వభౌమత్వాన్ని వివిధ నటులు మరియు సంస్థల మధ్య చెదరగొట్టవచ్చని సూచిస్తుంది. సార్వభౌమత్వం యొక్క బహుళత్వ సిద్ధాంతాన్ని జర్మన్ న్యాయవేత్త ఒట్టో వాన్ గియర్కే అభివఅద్ధి చేశారు. ఇది 19 వ శతాబ్దం చివరి త్రైమాసికంలో ఉద్భవించింది మరియు 20 వ శతాబ్దం ప్రారంభంలో అభివఅద్ధి చెందింది. దీనిని ఆంగ్ల న్యాయ చరిత్రకారుడు ఎఫ్ డబ్ల్యు మైట్ ల్యాండ్. హెరాల్డ్ జె.లాస్కీ, నెవిల్లే ఫిగ్స్, ఎర్నెస్ట్ బార్కర్, జి.డి.హెచ్.కోల్, ఎ.డి.లిండ్సే, మిస్ ఎమ్.పి.ఫోలెట్, ఆర్.ఎం.మాక్లవర్, సిడ్నీ, బీట్రిస్ వెబ్, లియోన్ దుగుయిట్, హెచ్. క్రాబ్బే, మాబోట్ బహుళత్వానికి గట్టి మద్దతుదారులు.

బహుతావాదం: సమాజంలో మత సంస్థలు, వృత్తిపరమైన సంఘాలు మరియు వాణిజ్య సంస్థలు వంటి అనేక స్వయంప్రతిపత్తి కలిగిన స్వతంత్ర సమూహాలు ఉన్నాయని ఇది గుర్తించింది. ఈ సంఘాలు రాజ్య సర్వశక్తికి లొంగవు. ఈ సంఘాలపై రాజ్యానికి కూడా ఎలాంటి అధికారాలు ఉండవు. రాజ్యం పట్ల ఈ వైఖరిని బహుళత్వం లేదా బహుళ సార్వభౌమత్వ సిద్ధాంతం అంటారు. అందువలన, బహుళత్వం అనేది "సమాజంలో బహుళ సమూహాలు లేదా సంస్థలు పనిచేసే పరిస్థితిని" సూచిస్తుంది.

రాజ్య స్థితిగతులపై బహుళవాదులు ఏకాభిప్రాయంతో లేరు. కొందరికి రాజ్యం సమానులలో ఒకటి మాత్రమే, మరికొందరికి సమానులలో అతి ముఖ్యమైనది. బహుళత్వం యొక్క కేంద్ర భావనను గెటెల్ యొక్క వ్యక్తీకరణల నుండి గమనించవచ్చు, "బహుళత్వవాదులు రాజ్యం ఒక ప్రత్యేకమైన సంస్థ అని అలాగే ఇతర సంస్థలు కూడా అంతే ముఖ్యమైనవి. సంఘాలు రాజ్యం దాని ప్రయోజనం కోసం ఎంత సార్వభౌమాధికారం కలిగి ఉన్నాయో అంతే సార్వభౌమాధికారం కలిగి ఉన్నాయని వారు వాదిస్తారు. అందువలన సార్వభౌమాధికారం అనేక సంఘాలకు ఉంది. ఇది రాజ్యం సర్వోన్నతమైనది కాదు, అపరిమితమైనది కాదు." సార్వభౌమత్వం యొక్క బహుళత్వ సిద్ధాంతం యొక్క కీలక అంశాలను అన్వేషిద్దాం:

రాజ్యం ఇతర సంఘాల మాదిరిగానే ఉంటుంది: సమాజంలోని పురుషులు తమ అనేక అవసరాలను తీర్చడానికి మరియు వారి సంక్షేమాన్ని ప్రోత్సహించడానికి ప్రయత్నించే అనేక సామాజిక, ఆర్థిక, రాజకీయ మరియు ఇతర సమూహాలలో రాజ్యం ఒకటి. సమాజంలోని వివిధ సమూహాలు లేదా సంఘాలు రాజ్య సృష్టి కాదు, కానీ అవి రాజ్యం నుండి స్వతంత్రంగా ఉద్భవిస్తాయి మరియు అవి రాజ్యం ఇవ్వని అధికారాన్ని పొందుతాయి.

బహుళ అధికార కేంద్రాలు: సార్వభౌమాధికారం యొక్క బహుళ దృక్పథంలో, అధికారం కేవలం ఒక కేంద్ర సార్వభౌమ సంస్థలో మాత్రమే కేంద్రీకృతం కావు. బదులుగా, ప్రభుత్వ శాఖలు, ప్రాంతీయ ప్రభుత్వాలు, అంతర్జాతీయ సంస్థలు మరియు కార్పొరేషన్లు మరియు ఎన్జిఓలు వంటి ప్రభుత్వేతర సంస్థలు వంటి వివిధ సంస్థలు నిర్దిష్ట ప్రాంతాలు సమస్యలపై గణనీయమైన అధికారాన్ని కలిగి ఉండవచ్చు.

భాగస్వామ్య అధికారం: బహుళత్వ సార్వభౌమత్వం తరచుగా వివిధ స్థాయిల ప్రభుత్వం మధ్య లేదా వివిధ ప్రభుత్వ సంస్థల మధ్య అధికారాన్ని పంచుకుంటుంది. ఉదాహరణకు, సమాఖ్య వ్యవస్థలు కేంద్ర ప్రభుత్వం మరియు

ఉపజాతీయ సంస్థల మధ్య అధికారాన్ని విభజిస్తాయి, అవి వారి స్వంత అధికార పరిధి మరియు చట్టాలను కలిగి ఉండటానికి అనుమతిస్తాయి. బహుళత్వవాదులు రాజ్యాన్ని సంపూర్ణ సంస్థగా అంగీకరించరు.

సంక్రమణ మరియు వికేంద్రీకరణ: బహుళ సార్వభౌమత్వం కింది స్థాయి ప్రభుత్వం లేదా స్థానిక సమాజాలకు అధికార వికేంద్రీకరణ మరియు నిర్ణయాలతో ముడిపడి ఉంటుంది. ఈ విధానం మరింత స్థానికీకరించిన పాలనను ప్రోత్సహించడం మరియు పౌరులను ప్రత్యక్షంగా ప్రభావితం చేసే విషయాలలో ఎక్కువ అధికారాన్ని ఇవ్వడం లక్ష్యంగా పెట్టుకుంది.

అంతర్జాతీయ చట్టం మరియు సంస్థలు: ప్రాపంచీకరణ ప్రపంచంలో, అంతర్జాతీయ చట్టం మరియు సంస్థలు మరింత ముఖ్యమైన పాత్ర పోషిస్తాయి. బహుళ సార్వభౌమత్వం జాతీయ-రాజ్యాల నిర్ణయ ప్రక్రియలపై అంతర్జాతీయ ఒప్పందాలు, సంస్థల ప్రభావాన్ని గుర్తిస్తుంది, ఇది కొన్ని విషయాలలో అధికారం యొక్క భాగస్వామ్య రూపానికి దారితీస్తుంది.

కేంద్ర అధ్యాయంపై పరిమితులు: చట్టపరమైన పరిమితులు లేకుండా సర్వశక్తిమంతుడైన సార్వభౌమాధికారం సూచించే ఏకస్వామ్య సిద్ధాంతానికి భిన్నంగా, బహుళత్వ సార్వభౌమాధికారం ఏదైనా నిర్దిష్ట సంస్థ యొక్క అధికారంపై చట్టపరమైన రాజ్యాంగ పరిమితులను గుర్తించవచ్చు. వ్యక్తిగత హక్కులను పరిరక్షించడానికి, చట్ట పాలనను పరిరక్షించడానికి మరియు అధికార దుర్వినియోగాన్ని నిరోధించడానికి ఈ పరిమితులను విధించవచ్చు.

రాజ్య-కేంద్రీకృత సార్వభౌమత్వానికి సవాళ్లు: బహుళ సార్వభౌమత్వం రాజ్య-కేంద్రీకృత సార్వభౌమత్వం యొక్క సాంప్రదాయ భావనను సవాలు చేస్తుంది, ఇక్కడ జాతీయ-రాజ్యాలు సార్వభౌమత్వానికి ప్రాథమిక మరియు ప్రత్యేక వనరుగా పరిగణించబడతాయి. ఇది రాజ్యాలు మరియు రాజ్యేతర వ్యక్తుల మధ్య భాగస్వామ్య పాలన మరియు భాగస్వామ్య బాధ్యతలను తెరిచే అవకాశం కల్పిస్తుంది.

సార్వభౌమత్వం యొక్క బహుళత్వ సిద్ధాంతం సంక్లిష్టమైన మరియు పరస్పర సంబంధం ఉన్న ప్రపంచంలో పాలన యొక్క అభివృద్ధి చెందుతున్న స్వభావాన్ని ప్రతిబింబిస్తుంది. ఇది వివిధ నటుల పరస్పర ఆధారితతను మరియు ప్రపంచ సవాళ్లను పరిష్కరించడానికి సహకారం మరియు సహకారం యొక్క అవసరాన్ని గుర్తిస్తుంది. ఏదేమైనా, ఇది అధికార పంపిణీ మరియు వివిధ అధికార వనరుల మధ్య సంభావ్య ఉద్రిక్తతల గురించి కూడా ప్రశ్నలను లేవనెత్తుతుంది. ప్రపంచం మారుతున్న కొద్దీ, సార్వభౌమత్వంపై ఏకస్వామ్య మరియు బహుళత్వ దృక్పథాల మధ్య చర్చ రాజకీయ మరియు చట్టపరమైన చర్చలో ఒక ముఖ్యమైన అంశంగా మిగిలిపోయింది.

సారం

సార్వభౌమత్వం, రాజకీయ సిద్ధాంతంలో ఒక ప్రాథమిక భావన, ఒక రాజ్యం లేదా రాజకీయ సంస్థ దాని భూభాగం మరియు జనాభాపై అత్యున్నత మరియు స్వతంత్ర అధికారాన్ని సూచిస్తుంది. చట్టాలను రూపొందించడానికి మరియు అమలు చేయడానికి, పన్నులు విధించడానికి, విదేశీ సంబంధాలలో పాల్గొనడానికి మరియు దాని సరిహద్దులలో శాంతిని కాపాడటానికి ఇది అధికారం కలిగి ఉంటుంది. సార్వభౌమాధికారం ఒక ప్రభుత్వానికి తన ప్రజల తరఫున

నియంత్రణను అమలు చేయడానికి మరియు నిర్ణయాలు తీసుకోవడానికి చట్టబద్ధతను ఇస్తుంది. సార్వభౌమత్వం యొక్క లక్షణాలు అవిభాజ్యత, అనన్యసంక్రామకత్వం మరియు ప్రత్యేకత. అవిభాజ్యత అంటే సార్వభౌమాధికారాన్ని విడదీయలేం ఒక రాజ్యం దానిని పూర్తిగా కలిగి ఉంటుంది లేదా అస్సలు ఉండదు. ఒక రాజ్యం తన సార్వభౌమాధికారాన్ని మరొక సంస్థకు పూర్తిగా బదిలీ చేయజాలదని, అయినప్పటికీ అది కొన్ని అధికారాలను అప్పగించగలదని అనన్యసంక్రామకత్వం సూచిస్తుంది. నిర్దిష్ట భూభాగంలో ఏ సమయంలోనైనా ఒక అత్యున్నత అధికారం మాత్రమే ఉనికిలో ఉండవచ్చని ప్రత్యేకత సూచిస్తుంది.

సార్వభౌమత్వాన్ని రాజకీయ ఆలోచనాపరులు రెండుగా వర్గీకరించవచ్చు: ఏకత్వ మరియు బహుళ సార్వభౌమత్వం. మోనిస్టిక్ సార్వభౌమాధికారం, జాన్ ఆస్టిన్ ప్రతిపాదించినట్లుగా, సార్వభౌమాధికారం అత్యున్నత రాజ్యం అధికారంలో ఉంటుంది, రాజ్యం లేదా కేంద్రం. ఈ సిద్ధాంతం సార్వభౌమాధికారంపై చట్టపరమైన పరిమితులు లేకపోవడాన్ని నొక్కి చెబుతుంది. మరోవైపు, బహుళ సార్వభౌమత్వం ఏకస్వామ్య దఅక్పథాన్ని సవాలు చేస్తుంది, ఒక రాజకీయ వ్యవస్థలో బహుళ అధికార కేంద్రాలను గుర్తిస్తుంది. అధికారాన్ని పంచుకోవడంలో మరియు నిర్ణయాలు తీసుకునే ప్రక్రియలను ప్రభావితం చేయడంలో ఉపజాతీయ ప్రభుత్వాలు, అంతర్జాతీయ సంస్థలు మరియు ప్రభుత్వేతర పాత్రలను ఇది గుర్తించింది. బహుళ సార్వభౌమత్వం ప్రపంచీకరణ ప్రపంచంలో వ్యక్తుల పరస్పర ఆధారపడటాన్ని మరియు సంక్లిష్ట సమస్యలను పరిష్కరించడంలో సహకారం యొక్క అవసరాన్ని ప్రతిబింబిస్తుంది.

ముగింపులో, సార్వభౌమత్వం అనేది రాజకీయ అధికారం మరియు చట్టబద్ధత సారాన్ని నిర్వచించే సంక్లిష్టమైన మరియు అభివృద్ధి చెందుతున్న భావన. ఏకస్వామ్య మరియు బహుళ సార్వభౌమత్వం రెండూ సమకాలీన సమాజాలలో పాలన మరియు అంతర్జాతీయ సంబంధాల డైనమిక్స్‌ను రూపొందిస్తూ, అధికార పంపిణీ మరియు వినియోగంపై విభిన్న దృక్పథాలను అందిస్తాయి.

పదకోశం

సార్వభౌమాధికారం: సార్వభౌమాధికారం అనేది ఒక రాజ్యం తన భూభాగం మరియు జనాభాపై అత్యున్నత మరియు స్వతంత్ర అధికారం, చట్టాలను రూపొందించడానికి మరియు అమలు చేయడానికి అధికారాన్ని ఇస్తుంది. ఇది ఒక రాజ్యం యొక్క చట్టబద్ధతను మరియు దాని సరిహద్దులలో పరిపాలించే సామర్థ్యాన్ని నిర్వచిస్తుంది, అదే సమయంలో పరస్పర సంబంధం ఉన్న ప్రపంచంలో పరిణామం మరియు సవాళ్లకు కూడా లోనవుతుంది.

అంతిమ అధికారం రాజ్య కేంద్ర ప్రభుత్వంలో, దాని అధికారానికి చట్టపరమైన పరిమితులు లేవని సార్వభౌమత్వం నొక్కి చెబుతుంది.

బహుళ సార్వభౌమత్వం ప్రాంతీయ ప్రభుత్వాలు, అంతర్జాతీయ సంస్థలు మరియు ప్రభుత్వేతర నటులతో సహా ఒక రాజకీయ వ్యవస్థలోని బహుళ అధికార కేంద్రాలను గుర్తిస్తుంది, సార్వభౌమాధికారం యొక్క సాంప్రదాయిక రాజ్య-కేంద్రీకృత భావనను సవాలు చేస్తూ అధికారాన్ని పంచుకోవడం మరియు నిర్ణయాలు తీసుకోవడం.

డి జ్యూర్ అనేది చట్టం ద్వారా లేదా చట్టపరమైన అర్థంలో ఉన్నదాన్ని సూచిస్తుంది, అయితే వాస్తవం దాని

చట్టపరమైన స్థితితో సంబంధం లేకుండా ఆచరణలో లేదా వాస్తవంలో ఉన్నదాన్ని సూచిస్తుంది. న్యాయపరమైన పరిస్థితులు అధికారికంగా గుర్తించబడతాయి మరియు అధీకృతం చేయబడతాయి.

వాస్తవ పరిస్థితులకు అధికారిక గుర్తింపు లేకపోవచ్చు, కానీ సమర్థవంతంగా పనిచేస్తాయి. చట్టపరమైన స్థితి మరియు వాస్తవ అమలు లేదా పరిస్థితుల మధ్య వ్యత్యాసాన్ని అర్థం చేసుకోవడంలో డి జ్యూర్ మరియు వాస్తవిక మధ్య వ్యత్యాసం కీలకం.

టైటిల్ అనేది సింబాలిక్ లేదా గౌరవ ప్రాముఖ్యతను కలిగి ఉన్న కానీ నిజమైన అధికారం లేదా అధికారం లేని పదవి లేదా బిరుదును సూచిస్తుంది. ఇది తరచుగా గణనీయమైన బాధ్యతలు లేదా నిర్ణయం తీసుకునే సామర్థ్యాలు లేని ఉత్సవ పాత్రను సూచిస్తుంది.

ప్రశ్నలు

ఎ) వివరణాత్మక ప్రశ్నలు

1. సార్వభౌమత్వం అంటే ఏమిటి?
2. సార్వభౌమత్వ భావన ఆవిర్భావాన్ని వివరించండి.
3. సార్వభౌమత్వ లక్షణాలను నిర్వచించండి.
4. సార్వభౌమత్వ లక్షణాలు ఏమిటి?
5. అంతర్గత, బాహ్య సార్వభౌమత్వం మీద బేదాలు రాయండి.
6. వివిధ రకాల సార్వభౌమాధికారాల గురించి చర్చించండి.
7. ఏకత్వ సిద్ధాంతం అంటే ఏమిటి?
8. సార్వభౌమత్వానికి సంబంధించిన బహుళ సిద్ధాంతాన్ని వివరించండి.

బి) మల్టిపుల్ ఛాయిస్ ప్రశ్నలు

1. సార్వభౌమత్వం అంటే ఏమిటి?

    ఎ) ఇతర రాజ్యాలలో పొత్తులు పెట్టుకునే సామర్థ్యం

    బి) ఒక రాజ్యం తన భూభాగం మరియు జనాభాపై అత్యున్నత మరియు స్వతంత్ర అధికారం

    సి) ఇతర దేశాలపై యుద్ధం ప్రకటించే హక్కు

    డి) పౌరులకు సంక్షేమ కార్యక్రమాలను అందించడం ప్రభుత్వ కర్తవ్యం

2. క్రింది వాటిలో సార్వభౌమత్వ లక్షణం ఏది?

    ఎ) విభాగత్య బి) అనన్యసంక్రామకత్వం సి) పరస్పర మార్పిడి) అపరిమితత్వం

3. సార్వభౌమత్వ సిద్ధాంతం ప్రకారం సార్వభౌమాధికారం దేనిలో ఉంటుంది?

ఎ) బహుళ అధికార కేంద్రాలు బి) రాజ్య ప్రజలు

సి) రాజ్య కేంద్ర ప్రభుత్వం లేదా ఒకే సుప్రీం అథారిటీ డి) అంతర్జాతీయ సంస్థలు

4. బహుళ సార్వభౌమత్వాన్ని ఈ క్రింది వాటిని సూచిస్తుంది:

ఎ) ఒక ప్రాంతంలో బహుళ సార్వభౌమ రాజ్యాల ఉనికి

బి) ఒకే నాయకుడిలో అధికార కేంద్రీకరణ

సి) ఒక రాజకీయ వ్యవస్థలో వివిధ వ్యక్తులు మరియు సంస్థల మధ్య అధికారాన్ని పంచుకోవడం

డి) ఒక రాజ్యం ఇతర రాజ్యాలపై ఆధిపత్యం

5. సార్వభౌమత్వంలో "అవిభాజ్యత" అనే భావన అర్థం:

ఎ) సార్వభౌమత్వాన్ని మరో రాజ్యానికి బదలాయించడానికి వీల్లేదు.

బి) సార్వభౌమాధికారాన్ని ఒక రాజ్యంలోని వివిధ ప్రాంతాల మధ్య విభజించవచ్చు.

సి) రాష్ట్రం తన సార్వభౌమత్వాన్ని పొరుగు దేశాలతో పంచుకోవచ్చు.

డి) సార్వభౌమత్వాన్ని ప్రభుత్వంలోని వివిధ స్థాయిల మధ్య స్వేచ్ఛగా విభజించవచ్చు.

6. సార్వభౌమత్వంలో "ప్రత్యేకత" అంటే:

ఎ) సైనిక చర్యలలో పాల్గనడానికి ఒక రాజ్యానికి ఉన్న ప్రత్యేక హక్కు

బి) అన్ని చట్టపరమైన విషయాలపై రాజ్య న్యాయస్థానాల ప్రత్యేక అధికార పరిధి

సి) ఒకే భూభాగంలో బహుళ సార్వభౌమ సంస్థల ఉనికి

డి) ఏ సమయంలోనైనా నిర్వచించబడిన భూభాగంలో ఒకే ఒక అత్యున్నత అధికారం ఉంటుంది

7. సార్వభౌమాధికారం యొక్క ఏ సిద్ధాంతం సార్వభౌముడు తన స్వంత చట్టాలకు చట్టబద్ధంగా కట్టుబడి ఉండలేదని సూచిస్తుంది?

ఎ) మోనిస్టిక్ సార్వభౌమాధికారం బి) బహుళ సార్వభౌమత్వం

సి) రాజ్య కేంద్రీకృత సార్వభౌమాధికారం డి) సహజ న్యాయ సార్వభౌమాధికారం

8. క్రింది వాటిలో బహుళ సార్వభౌమత్వానికి ఉదాహరణ ఏది?

ఎ) కేంద్ర ప్రభుత్వం మరియు ప్రాంతీయ ప్రభుత్వాల మధ్య అధికారాన్ని పంచుకునే సమాఖ్య వ్యవస్థ

బి) అధికారాలన్నీ ఒకే పాలకుడి చేతిలో కేంద్రీకృతమైన నిరంకుశ పాలన

సి) కేంద్ర ప్రభుత్వం పూర్తి అధికారాన్ని కలిగి ఉన్న సమైక్య రాజ్యం

డి) చక్రవర్తికి అపరిమిత అధికారాలు ఉన్న రాచరికం

9. సార్వభౌమాధికారం యొక్క బహుళత్వ సిద్ధాంతం ప్రకారం, ఒక రాజకీయ వ్యవస్థలో ఎవరు లేదా దేనికి గణనీయమైన అధికారం ఉంటుంది?

ఎ) రాజ్య కేంద్ర ప్రభుత్వం మాత్రమే బి) కార్పొరేషన్లు మరియు ఎన్జిఓలు వంటి రాజ్యేతర వ్యక్తులు

సి) అంతర్జాతీయ సంస్థలు డి) ప్రాంతీయ ప్రభుత్వాలు, కానీ స్థానిక ప్రభుత్వాలు కాదు

10. సార్వభౌమత్వం అంటే:

ఎ) అంతర్జాతీయ చట్టాలను పాటించాల్సిన బాధ్యత ప్రభుత్వానిదే

బి) ఒక రాజ్యం మరో రాజ్య భూభాగాన్ని ఆక్రమించుకునే అధికారం

సి) ఒక రాజ్యం మరో రాజ్యం అంతర్గత వ్యవహారాల్లో జోక్యం చేసుకునే సామర్థ్యం

డి) ఒక రాజ్యం తన సరిహద్దుల్లో స్వతంత్రంగా పరిపాలించుకునే హక్కు

11. ప్రపంచ 'సార్వభౌమత్వం' భాషకు చెందిన సూపర్అనస్ నుండి ఉద్భవించింది:

ఎ) గ్రీస్ బి) లాటిన్ సి) ఇంగ్లీష్ డి) ఫ్రెంచ్

12. సార్వభౌమాధికారమే 'రాజ్య పరిపూర్ణత' అని ప్రాచీన గతం భావించింది ఎవరు?

ఎ) రోమన్లు బి) గ్రీకులు సి) ముస్లింలు డి) అరబ్బులు

13. రాజ్యంలో నివసిస్తున్న అన్ని వ్యక్తులకు, సంఘాలకు సార్వభౌమాధికారం వర్తిస్తుందని ఎవరు విశ్వసించారు?

ఎ) సెయింట్ అగస్టిన్ బి) అరిస్టాటిల్ సి) బోడిన్ డి) రూసో

14. రాజకీయ సార్వభౌమత్వానికి వ్యతిరేకంగా తిరుగుబాటు చేసే హక్కును ఈ క్రింది వారిలో ఎవరు వాదించారు?

ఎ) ప్లేటో బి) అరిస్టాటిల్ సి) హాబ్స్ డి) లాక్

15. సార్వభౌమాధికారం 'సాధారణ సంకల్పం'లో ఉందని ఎవరు విశ్వసించారు?

ఎ) హబ్స్ బి) లాకే సి) గ్రోషియస్ డి) రూసో

సమాధానాలు:

1) ఒక రాజ్యం తన భూభాగం మరియు జనాభాపై అత్యున్నత మరియు స్వతంత్ర అధికారం

2. బి) అసమర్థత

3) రాజ్య కేంద్ర ప్రభుత్వం లేదా ఒకే అత్యున్నత అథారిటీ

4) ఒక రాజకీయ వ్యవస్థలోని వివిధ నటులు మరియు సంస్థల మధ్య అధికార భాగస్వామ్యం

5) సార్వభౌమత్వాన్ని మరో రాజ్యానికి బదలాయించడానికి వీల్లేదు

6. డి) ఒక నిర్దిష్ట భూభాగంలో ఏ సమయంలోనైనా ఒకే ఒక అత్యున్నత అధికారం ఉంటుంది

7. ఎ) మోనిస్టిక్ సార్వభౌమత్వం

8) కేంద్ర ప్రభుత్వం, ప్రాంతీయ ప్రభుత్వాల మధ్య అధికారాన్ని పంచుకునే సమాఖ్య వ్యవస్థ

9. బి) కార్పొరేషన్లు, ఎన్జీవోలు వంటి ప్రభుత్వేతర సంస్థలు

10. డి) ఒక రాజ్యం తన సరిహద్దుల్లో స్వతంత్రంగా పరిపాలించుకునే హక్కు

11. బి) లాటిన్

12. ఎ) రోమన్లు

13. సి) బోడిన్

14. డి) లాక్

15. డి). రూసో

4. రాజకీయ భావనలు

లక్ష్యాలు

ఈ యూనిట్ ను అధ్యయనం చేసిన తరువాత, మీరు వీటిని చేయాలి:

1. మొత్తం రాజకీయ ఆలోచనలను గుర్తించండి
2. చట్టం, స్వేచ్ఛ, సమానత్వం మరియు న్యాయం యొక్క స్వభావం, అర్థం, నిర్వచనాలను వివరించండి
3. ఈ భావనల ప్రాముఖ్యత మరియు రాజకీయ భావనల మధ్య సంబంధాలను అంచనా వేయండి

పరిచయం

రాజ్యం యొక్క రాజకీయ సిద్ధాంతం అధికారం, సార్వభౌమత్వం, చట్టం, స్వేచ్ఛ, సమానత్వం మరియు న్యాయం వంటికొన్ని ముఖ్యమైన రాజకీయ భావనల చుట్టూతిరుగుతుంది. చట్టం, స్వేచ్ఛ, సమానత్వం మరియు న్యాయం గురించి మనం చర్చిస్తున్నఈ భావనలను ఈక్రింది విధంగా వివరించవచ్చు.

శాసనం (చట్టం)

ఆధునిక రాజకీయ వ్యవస్థలో చట్టాలకు చాలాప్రాముఖ్యత ఉంది. చట్టాలు చేయడం మరియు వాటిని అమలు చేయడం ద్వారాఒక రాజ్యం తన సార్వభౌమత్వాన్ని వ్యక్తీకరించవచ్చు. చట్టం అనేది రాజ్య ప్రత్యేక లక్షణం. సంఘాలు, వ్యక్తులు, వ్యక్తులు మరియు సంఘాల మధ్య సంబంధాలను ప్రభుత్వం చట్టాల ద్వారా మాత్రమే నియంత్రిస్తుంది. ఒక రాజ్యం తన లక్ష్యాన్ని సాధించవచ్చు మరియు చట్టాల ద్వారా దాని విధానాలను ప్రోత్సహించవచ్చు.

ఒక రాజ్యంలో ప్రజలు ఏమి చేయాలో, ఏమి చేయకూడదో చట్టం నిర్ణయిస్తుంది. రాజనీతి శాస్త్రం మరియు న్యాయశాస్త్రంలో'చట్టం' అనే పదానికి విస్తృతమైన అర్థం ఉంది.

అర్థం మరియు నిర్వచనం

'లా' అనే ఆంగ్ల పదం పురాతన ట్యూటోనిక్ పదం 'లాగ్' నుండి ఉద్భవించింది. లాగ్ అంటే ఫిక్స్ అని అర్థం. కాబట్టి చట్టం శాశ్వతమైనది. చట్టపరంగా కట్టుబడే అథారిటీ రూపొందించి అమలు చేస్తున్న అన్ని శాశ్వత నియమ నిబంధనలను చట్టంగా అర్థం చేసుకోవచ్చు.

రాజకీయ శాస్త్రవేత్తలు చట్టాన్ని అనేక విధాలుగా నిర్వచించారు. కొన్ని నిర్వచనాలను క్రింద ఇవ్వబడిన విధంగా వివరించవచ్చు.

టి.ఇ.హాలండ్: "చట్టం అనేది సార్వభౌమ రాజకీయ అధికారం అమలు చేసే బాహ్య చర్య యొక్క సాధారణ నియమం".

జాన్ ఆస్టిన్: "చట్టం సార్వభౌమాధికారం యొక్క ఆజ్ఞ".

టి. హెచ్. గ్రీన్: "చట్టం అనేది రాజ్యం అమలు చేసే హక్కులు మరియు బాధ్యతల వ్యవస్థ".

జాన్ సాల్మండ్: "చట్టం అనేది న్యాయ పరిపాలనలో రాజ్యం గుర్తించి, వర్తింపజేసే నియమాల సమాహారం".

చట్టం యొక్క లక్షణాలు

పైన పేర్కొన్న నిర్వచనాలను పరిశీలిస్తే, ఈక్రింది లక్షణాలను పేర్కొనవచ్చు.

1. చట్టాలు రాజ్య సంకల్పాన్ని, లక్ష్యాలను వివరిస్తాయి.
2. చట్టాలను ఉల్లంఘించే వారిని శిక్షించే హక్కు ప్రభుత్వానికి ఉంది.
3. మనిషి బాహ్య ప్రవర్తనను మాత్రమే చట్టాలు నియంత్రిస్తాయి. వారు సహజమైన ఆలోచనలను మరియు ప్రవర్తనను నియంత్రించలేరు.
4. చట్టాలు అందరికీ సమానంగా వర్తిస్తాయి. చట్టాల అమలులో రాష్ట్రం సాధారణంగా ప్రజల మధ్య వివక్ష చూపకూడదు.
5. చట్టాలు సాధారణంగా ఖచ్చితమైనవి మరియు స్పష్టంగా ఉంటాయి.
6. రాజ్యం తన సార్వభౌమాధికారం ద్వారా చట్టాలను అమలు చేస్తుంది.
7. చట్టాలు సామాజిక సంక్షేమానికి సాధనాలు.
8. మారుతున్న సామాజిక అవసరాలకు అనుగుణంగా చట్టాలు మారుతున్నాయి.

శాసనం ఆచారాలు

చట్టాలు ఎప్పుడూ తక్షణమే రూపం దాల్చవు. ఇవి అనేక మార్పులతో వివిధ దశల్లో అభివృద్ధి చెందాయి. చట్టాలను రూపొందించే ప్రక్రియ చారిత్రక, రాజకీయ, సామాజిక మరియు సాంస్కృతిక కారకాలచే ప్రభావితమవుతుంది. సాధారణంగా, వాటిని చట్టం యొక్క మూలాలుగా పరిగణించవచ్చు. రాజకీయ శాస్త్రవేత్తలు ఈక్రింది వాటిని న్యాయ వనరులుగా గుర్తించారు.

ఆచారాలు, ఆచారాలు మరియు సంప్రదాయాలు: ఆచారాలు, ఆచారాలు మరియు సంప్రదాయాలు చట్టం యొక్క ముఖ్యమైన వనరులలో ఒకటి. ప్రారంభ సమాజాలలో లిఖిత రూపంలో చట్టాలు లేవు. ఆచరణలో సామాజిక సంప్రదాయాలకు అనుగుణంగా అన్ని సమస్యలు, విభేదాలు పరిష్కారమయ్యాయి. సంప్రదాయాలు సామాజిక జీవితాన్ని క్రమబద్ధీకరించడానికి ఉపయోగించేవి. సామాజిక జీవితాన్ని సరైన మార్గంలోఉంచడానికి కూడా అవి సహాయపడ్డాయి. సంప్రదాయాల ప్రారంభాలను మనం పేర్కొనలేము. ఒకతరం ఆచారాలను తరువాతితరాలు అనుసరిస్తే సంప్రదాయాలకు

దారితీస్తుంది. జీవనవిధానం ప్రకారం కొన్ని పద్ధతులు ఆనవాయితీలుగా మారాయి. అందువలన, సాధారణంగా, అలవాట్లు, మెజారిటీ అంగీకారం, న్యాయం కోసం కోరిక మరియు ఉపయోగం వేర్వేరు సంప్రదాయాలకు దారితీశాయి. సంప్రదాయాలు రాజకీయ కోణంలో చట్టాలు కాజాలవు. కానీ, సార్వభౌమాధికారం కొన్ని సంప్రదాయాలను గుర్తించి అమలు చేసినప్పుడు, అవి చట్టాలుగా మారతాయి. ఉదాహరణకు, భారతదేశంలో కనిపించే వివాహం, విడాకులు, ఆస్తి పంపిణీకి సంబంధించిన చట్టాలన్నీ చాలాకాలం నుండి ఆచరణలో ఉన్న సంప్రదాయాలపై ఆధారపడిఉంటాయి.

మతం: ప్రస్తుత చట్టాలకు మతం ముఖ్యమైన వనరులలో ఒకటి. హిందూ చట్టం, ముస్లిం చట్టం మరియు రోమన్ చట్టం వంటి కొన్ని ఉదాహరణలలో చట్టం మరియు మతం మధ్య సంబంధం స్పష్టంగా కనిపిస్తుంది, ఇవి వారసత్వం, వివాహం, కుటుంబం, సరైన వాటికి సంబంధించిన కొన్ని చట్టాలకు పునాదిగాఉన్నాయి. ప్రస్తుత ఇస్లామిక్ దేశాలైన ఇరాన్, పాకిస్తాన్ మరియు ఇతరులలో మతపరమైన ఆచారాలు మరియు నిబంధనలు సామాజిక జీవితంలో చట్టాలకు ప్రధాన వనరులుగా మారాయి.

సి) న్యాయస్థానాల తీర్పులు: న్యాయస్థానాలు ఇచ్చే తీర్పులు చట్టంలో భాగమయ్యాయి. న్యాయమూర్తులు చట్టాలను వివిధ సందర్భాల్లో వర్తింపజేసే సందర్భంలో వ్యాఖ్యానిస్తారు. అందువలన వారు చట్టాలలో తెలిసో తెలియకో కొన్ని మార్పులను ప్రవేశపెడతారు. న్యాయస్థానాల ఇలాంటి తీర్పులు న్యాయ వ్యవస్థలో భాగమైపోతాయి.

డి) శాస్త్రీయ వ్యాఖ్యానాలు: న్యాయనిపుణులు, రచయితలు, విమర్శకుల కొన్ని వ్యాఖ్యానాలు చట్టానికి మూలం కాగలవు. ఈ వ్యాఖ్యానాలు ఆచరణలో చట్టాలను మెరుగుపరుస్తాయి. సాధారణంగా న్యాయనిపుణులు గత ఆచారాలు, నిర్ణయాలు, తీర్పులు, చట్టంపై వ్యాఖ్యానాల ఆధారంగా సమాచారాన్ని సేకరించి తమ తీర్పులను వెలువరిస్తారు. చట్టాలపై వ్యాఖ్యానించాల్సిన బాధ్యత న్యాయవ్యవస్థపై ఉందన్నారు. ఇటువంటి వ్యాఖ్యానాలు, వివరణలు అటు రాష్ట్రానికి, ఇటు ప్రజలకు ఉపయోగపడతాయి.

శాసనసభలు: ఆధునిక కాలంలో చట్టాల రూపకల్పనలో చట్టసభలు కీలక పాత్ర పోషిస్తున్నాయి. ప్రజాస్వామిక దేశాలలో చట్టాలు ప్రజా సంకల్పానికి ప్రతిబింబాలు. శాసనసభ వంటి ప్రాతినిధ్య సంస్థల ద్వారా ప్రజాభీష్టం వ్యక్తమవుతుంది. చట్టసభలు రూపొందించిన చట్టాలు సంప్రదాయాలు, ఆచారాల స్థానాన్ని ఆక్రమిస్తున్నాయి.

చట్టం మరియు నైతికత: చట్టానికి మరియు నైతికతకు దగ్గరి సంబంధం ఉంది. ప్రాచీన కాలంలో చట్టానికి, నైతికతకు తేడా లేదు. పాలకులు నైతికత పాటించారు. రాజు అందరికీఆదర్శం. గ్రీకుతత్వవేత్త ప్లేటో, చట్టం మరియు నైతికత మధ్య సన్నిహిత సంబంధాన్ని చర్చిస్తూ, ఆదర్శ రాజ్యం వ్యక్తి యొక్క నైతికతను మెరుగుపరుస్తుందని చెప్పాడు / అరిస్టాటిల్ జీవితంలోఆనందాన్ని ప్రోత్సహించడానికి రాజ్యం ఉనికిలోకి వచ్చిందని చెప్పాడు. రాజ్యం శాశ్వతమైన తరువాత, ఆధునికత మరియు లౌకికవాదం యొక్క ప్రాబల్యం చట్టం మరియు నైతికత మధ్య వ్యత్యాసానికి దారితీసింది.

శాసనం అనేది రాజకీయ శాస్త్రానికి సంబంధించినది. నైతికత నీతికి సంబంధించినది. చట్టాలను ఉల్లంఘించిన వారిని ప్రభుత్వం శిక్షిస్తుంది నైతికతను ఉల్లంఘించే వారిని సమాజం చాలా అరుదుగా క్షమిస్తుంది. చట్టానికి ఒక నిర్దిష్ట రూపం ఉంది. చట్టాలను రూపొందించడానికి, వ్యాఖ్యానించడానికి మరియు అమలు చేయడానికి వివిధ సంస్థలు ఉన్నాయి. కానీ నైతికత కోసం అలాంటి సంస్థలు లేవు. నైతికతకు నిర్దిష్ట రూపం లేదు. నైతికత అంటే ఏమిటి, నైతికత

అంటే ఏమిటి వంటి ప్రశ్నలకు భిన్నమైన సమాధానాలు ఉన్నాయి. ప్రాంతాలు, కాలాల మార్పులకు అనుగుణంగా నైతిక సూత్రాలు మారుతూఉంటాయి.

స్వేచ్ఛ

ఆధునిక చరిత్ర అంతాస్వేచ్ఛకోసం జరిగిన పోరాటమే అనడంలో అతిశయోక్తి లేదు. స్వాతంత్ర్యం కోసం ఎంతో మంది ప్రాణత్యాగం చేసిన సంఘటనలు చరిత్రలో ఎన్నోఉన్నాయి. స్వేచ్ఛ అనేది అమూల్యమైన భావన. కొంతమంది అనుకుంటున్నట్లు స్వేచ్ఛ అంటే సంపూర్ణ సంయమనం లేకపోవడం కాదు. స్వేచ్ఛ అంటే తనకు నచ్చిన విధంగా తన పనితాను చేసుకుపోవడమే అని కొందరు అనుకుంటారు. ఎటువంటి అభ్యంతరాలు, ఆటంకాలు లేకుండా తమ ప్రతిభను, సామర్థ్యాలను ఉపయోగించు కోవడమే స్వేచ్ఛ అనికొందరు పండితులు వాదిస్తున్నారు.

అర్థం

లిబర్టీ అనే ఆంగ్ల పదం లాటిన్ పదం 'లిబర్' నుండిఉద్భవించింది, దీని అర్థం స్వాతంత్రంగా. హద్దులు లేనిస్వేచ్ఛఉండదు. ఉమ్మడి నియమ నిబంధనలు లేకుండా ప్రజలు సమాజంలో కలిసి పోలేరు. ఎదుటి వారి ప్రయోజనాలను విస్మరించి ఒక వ్యక్తి తనదైన శైలిలో ప్రవర్తిస్తే సమాజం హింసకు నిలయంగా మారుతుందని, అలాంటి సమాజంలో శాంతి ఉండదన్నారు. సంఘర్షణలు, ఆందోళనలు అత్యల్ప స్థాయిలోఉన్న సామాజిక జీవితంలోని కొన్ని సంఘటనలను చరిత్ర అనుభవాలు తెలియజేస్తున్నాయి. స్వేచ్ఛ అంటే ఇతరులకు హానిచేయని ప్రవర్తన. అంటే సమాజంలోని ప్రతి వ్యక్తి ప్రతి ఒక్కరికీ తగినంత స్వేచ్ఛను ఇవ్వడానికి అవసరమైన పరిమితులను పాటించాలి. సామాజిక సూత్రాన్ని అనుసరించాలి "ఇతరులు మీకు ఎలా చేయాలో అలాగే చేయండి" సమిష్టి సంక్షేమాన్ని ప్రోత్సహించడానికి సమాజంలోని వ్యక్తుల మధ్య పరస్పర గౌరవం మరియు అవగాహన అవసరం.

నిర్వచనం

చాలా మంది రాజకీయ శాస్త్రవేత్తలు స్వేచ్ఛను అనేక విధాలుగా నిర్వచించారు. ఆనిర్వచనాలలో కొన్నింటిని ఇలా వివరించవచ్చు.

జి.డి.హెచ్.కోల్: "వ్యక్తిత్వానికి బాహ్య అడ్డంకులు లేకుండా వ్యక్తీకరించే వ్యక్తి స్వేచ్ఛను స్వేచ్ఛ అంటారు".

టి.హెచ్.గ్రీన్: "స్వేచ్ఛ అనేది నిర్వహించదగిన లేదా ఆనందించగల కార్యకలాపాలను ప్రోత్సహించే అధికార రూపం".

సీలీ:– స్వేచ్ఛ అనేది ప్రభుత్వ అధికారానికి వ్యతిరేకం.

హెచ్.జె.లాస్కీ: "స్వేచ్ఛ అనేది పురుషులు తమ అత్యుత్తమంగా ఉండటానికి అవకాశం ఉన్న వాతావరణాన్ని ఉత్సాహంగా నిర్వహించడం"

బార్కర్: " స్వేచ్ఛ అనేది ఒక వ్యక్తి హక్కులను అనుభవించడానికి అతని ప్రతిభను ఉపయోగించే ఉద్దేశ్యంతో పరిగణనలోకి తీసుకోవడానికి ప్రభుత్వం విధించిన షరతుల సమూహం".

స్వేచ్ఛ యొక్క రకాలు :

భిన్న అభిప్రాయాలను పరిగణనలోకి తీసుకుని స్వేచ్ఛను ఆరు రకాలుగా వర్గీకరించవచ్చు.

1. సహజ స్వేచ్ఛ
2. పౌర స్వేచ్ఛ
3. రాజకీయ స్వేచ్ఛ
4. ఆర్థిక స్వేచ్ఛ
5. జాతీయ స్వేచ్ఛ

సహజ స్వేచ్ఛ: ఎలాంటి రాజకీయ వ్యవస్థ లేని సమాజంలో మనుషులు అనుభవించే స్వేచ్ఛను సహజ స్వేచ్ఛ అంటారు. హాబ్స్, లాక్ మరియు రూసో ప్రకృతి ప్రకారంలో మానవులు అనుభవించే సహజస్వేచ్ఛ, సామాజిక మరియు రాజకీయ వ్యవస్థల పరిణామంతో, సహజస్వేచ్ఛ అంతం అవుతుందని భావించారు. దానిస్థానంలో పౌరస్వేచ్ఛ ఆవిర్భవిస్తుంది.

పౌరస్వేచ్ఛ: ఒక సమాజంలో అనుభవించే స్వేచ్ఛను పౌరస్వేచ్ఛ అంటారు. దీని అర్థం స్వేచ్ఛ అనేది పౌరులందరికీ చట్టం ద్వారా అనుమతించబడిన హక్కుల సమూహం. గెటిల్ ప్రకారం, పౌరస్వేచ్ఛ అనేది ప్రభుత్వం గుర్తించి అమలు చేసే హక్కుల సమూహం. ఎవరైనా వ్యక్తిలేదా సంఘం పౌరస్వేచ్ఛకు భంగం కలిగించేప్రయత్నం చేసినప్పుడల్లా ప్రభుత్వం ఎల్లప్పుడూ తన వ్యవస్థల ద్వారా సంరక్షిస్తుంది. సామాజిక సంక్షేమం కోసం, దేశప్రయోజనాల దృష్ట్యా పౌరస్వేచ్ఛపై ప్రభుత్వం కొన్ని పరిమితులను విధించింది. పౌరస్వేచ్ఛ ఎల్లప్పుడూకొన్ని మార్పులకు లోనవుతుంది, ఎందుకంటే మనిషి మరియు సమాజం ఎల్లప్పుడూ మారుతూ ఉంటారు.

సి. రాజకీయ స్వేచ్ఛ: లీకాక్ ప్రకారం, రాజకీయ స్వేచ్ఛ అనేది పౌరుల రాజ్యాంగ స్వేచ్ఛ. గిల్‌క్రిస్ట్ రాజకీయ స్వేచ్ఛ ఆచరణలో నిరంకుశత్వం అని భావించాడు. ప్రజాస్వామ్యం ప్రజలకు రాజకీయ స్వేచ్ఛను మాత్రమే కాకుండా ప్రభుత్వ కార్యకలాపాల్లో భాగస్వామ్యాన్ని కూడా కల్పిస్తుంది. రాజకీయ స్వేచ్ఛ అంటే ప్రభుత్వాన్ని ఏర్పాటు చేయడం, నియంత్రించడం అని బార్కర్ అన్నారు. రాజకీయ స్వేచ్ఛలో అనేక రాజకీయ హక్కులు ఉన్నాయి. వాటిలో ఓటు హక్కు కూడా ఉంది. ఎన్నికల్లో పోటీ చేసే హక్కు, ప్రభుత్వ పదవులు పొందే హక్కు, ప్రభుత్వాన్ని విమర్శించే హక్కు, పిటిషన్ వేసే హక్కు మొదలైనవి. ప్రజాస్వామ్య మనుగడకు, విజయానికి ఈ హక్కులన్నీ అత్యవసరం.

డి. ఆర్థిక స్వేచ్ఛ: అంటే రోజువారీ రొట్టె సంపాదించేస్వేచ్ఛ అని అర్థం. సింపుల్‌గా చెప్పాలంటే. కులం, వర్ణం, మతంతో సంబంధం లేకుండాప్రతి వ్యక్తితన రోజువారీ రొట్టెను న్యాయమైన మార్గాల ద్వారా సంపాదించే స్వేచ్ఛను కలిగి ఉండాలని చెప్పవచ్చు. ఆర్థికస్వేచ్ఛ భద్రతను ప్రోత్సహిస్తుంది మరియు ఒకరి రోజువారీ రొట్టె సంపాదించే అవకాశాన్ని ప్రోత్సహిస్తుంది. ఆర్థిక స్వేచ్ఛలో రాజ్యం ప్రజల అవసరాలను తీర్చి వారిని అభద్రతా భావం నుంచి కాపాడాలి.

సాంస్కృతిక స్వేచ్ఛ: ఒక వ్యక్తి తన సొంత మతం, ఆచారాలు, సంప్రదాయాలను విశ్వసిస్తూనే ఇతర సంప్రదాయాల ప్రజల నుంచి ఎలాంటి ఇబ్బంది లేకుండా ఇతరులతో కలిసి జీవించాలనుకునేస్వేచ్ఛను సాంస్కృతిక స్వేచ్ఛ అంటారు. సాంస్కతిక స్వేచ్ఛ వ్యక్తి ఆత్మగౌరవాన్ని పెంపొందిస్తుంది. ఒక వ్యక్తి యొక్క సంపూర్ణ మరియు పరిపూర్ణ పరిణామానికి ఇతర స్వేచ్ఛల కంటే ఇది చాలా వరకు దోహదం చేస్తుంది.

ఇ. జాతీయ స్వేచ్ఛ: దేశ సమగ్రాభివృద్ధికి ఒక వ్యక్తి ఎంత అవసరమో స్వేచ్ఛ కూడా అంతే అవసరం. జాతీయ స్వేచ్ఛ అనేది ఒక సమాజం సార్వభౌమాధికారంతో స్వతంత్రంగా ఉండటానికి సహాయపడేది. పరాయి పాలనలో ఉన్న ఏ ఒక్కరికీ ఏ విధమైన స్వేచ్ఛ ఉండదు. కాబట్టి రాజకీయ స్వాతంత్ర్యం ఉన్నవారికి మాత్రమే స్వేచ్ఛను అనుభవించడానికి మరియు దేశ అభివృద్ధికి తోడ్పడటానికి అవకాశం ఉంటుంది. అన్ని ఆధునిక ప్రజాస్వామిక రాజ్యాలు పౌరులకు పైన పేర్కొన్న అన్ని రకాల స్వేచ్ఛలను అనుమతిస్తాయి మరియు వాటిని ఆస్వాదించడానికి సౌకర్యాలను కల్పిస్తాయి.

స్వేచ్ఛ పరిరక్షణలు

స్వాతంత్ర్యం పొందిన తర్వాత కూడా సంఘ విద్రోహ శక్తుల దాడి నుంచి ప్రజలు ఎల్లప్పుడూ అప్రమత్తంగా ఉండాలి. అందువలన స్వేచ్ఛకు క్రింద పేర్కొన్న విధంగా కొన్ని సామాజిక మరియు రాజ్యాంగపరమైన రక్షణలు అవసరం:

1. ప్రజాస్వామ్య వ్యవస్థ
2. సమన్యాయపాలన
3. అధికార వికేంద్రీకరణ
4. స్వతంత్ర న్యాయవ్యవస్థ
5. లిఖిత రాజ్యాంగం
6. ప్రాథమిక హక్కులు
7. పత్రికా స్వేచ్ఛ
8. ఆర్థిక, సామాజిక సమానత్వం
9. రాజకీయ పార్టీలు
10. ప్రజల జాగరూకత

చట్టం మరియు స్వేచ్ఛ

రాజనీతి శాస్త్రం సిద్ధాంతంలో చట్టం మరియు స్వేచ్ఛ మధ్య సంబంధం యొక్క స్వభావం గురించి విభిన్న చర్చలు ఉన్నాయి.... అవి పరస్పరం పరిపూరకరమైనవి అలాగే విరుద్ధమైనవి కావచ్చు. ఈ అభిప్రాయాలు ప్రాథమికంగారెండు రకాలు సన్నిహితమైనవి.

స్వేచ్ఛ మనుగడకు చట్టం చాలా అవసరం 2. చట్టం స్వేచ్ఛను పరిమితం చేస్తుంది చట్టం మరియు స్వేచ్ఛ మధ్య సంబంధాల గురించి ఎ.వి.డైసీ ఇలా వ్రాశాడు: "ఈరెండింటిలో ఒకటి ఎక్కువగా ఉంటే, మరొకటి తక్కువగా ఉంటుంది". స్వేచ్ఛ ఎక్కువగా ఉన్న చోట చట్టం ముఖ్యమైనది కాదని, చట్టం ఆధిపత్యం ఉన్నచోట స్వేచ్ఛ మనుగడ సాగించదని దీని అర్థం.

వ్యక్తివాదులు, అరాచకవాదులు, శ్రామిక నియంతృత్వం మరియు బహుళత్వవాదులు చట్టం స్వేచ్ఛకు వ్యతిరేకమని భావించారు. అయితేఈ వైషమ్యాలను అంచనా వేయడంలో భిన్నాభిప్రాయాలున్నాయి. రాజ్య సార్వభౌమాధికారం వ్యక్తిగత స్వేచ్ఛకు ఆటంకంగా ఉందని వారు భావిస్తున్నారు. వారు రాజ్యాన్ని అవసరమైన చెడుగా భావిస్తారు. అందుకే వారు రాజ్యానికి సంక్షేమ కార్యక్రమాలను కాకుండా పోలీసు విధులను అప్పగిస్తారు.

హెగెల్, గ్రీన్ వంటి ఆదర్శవాదులు, కమ్యూనిస్టులు చట్టానికి, విధేయతకు తేడా లేదని వాదించారు. ఒక వ్యక్తి స్వచ్ఛందంగా రాజ్యంతో తనను తాను గుర్తించుకుంటే మరియు రాజ్యం నుండి తనను తాను వేరు చేయడానికి ఎప్పుడూ ప్రయత్నించకపోతే, అతనికి నిజమైన స్వేచ్ఛ లభిస్తుంది. వారి అభిప్రాయం ప్రకారం, రాజ్యం ఒక సమగ్ర వ్యవస్థ, దీనిలో ప్రజలు భాగం. కానీ ఈ అభిప్రాయం సరైనది కాదు. ఈ ఆలోచన నియంత్వ సిద్ధాంతానికి దారితీస్తుంది. అపరిమితమైన స్వేచ్ఛఉండటం వల్ల చాలా మంది బానిసత్వానికి లోనవుతుండగా, కొందరికి హద్దులు లేని అధికారం లభిస్తుంది. రాజ్యం సహేతుకమైన పరిమితుల్లో స్వేచ్ఛను ఉంచితే, అది అందరికీ అందుబాటులోఉంటుంది.

చట్టం అనేది స్వేచ్ఛకు ఒక నియంత్రణ. ప్రభుత్వం చట్టం ద్వారా వ్యక్తిగత స్వేచ్ఛను పరిరక్షిస్తుంది. వ్యక్తిగత చట్టానికినిజమైన స్వేచ్ఛఇవ్వడం మాత్రమే అతని పరిపూర్ణతకు తగిన వాతావరణాన్ని సృష్టిస్తుంది. నిర్బంధ ప్రాథమిక విద్యకు సంబంధించిన చట్టమే ఇందుకు ఉదాహరణ. ఈ చట్టం స్వేచ్ఛను పెంచుతుంది కానీ ఆంక్షలు విధించదు, కానీ ప్రభుత్వం చేసిన చట్టాలన్నీ మంచివే అనుకోవడం సరికాదు. చట్టం యొక్క లాభనష్టాలు సామాజిక పరిస్థితులపై ఆధారపడి ఉంటాయి. అధికారుల వ్యక్తిగత ప్రయోజనాల కోసం లేదా ఒక నిర్దిష్ట వర్గం ఆకాంక్షలను పెంపొందించడానికి అధికారాన్ని దుర్వినియోగం చేయకూడదు. ప్రజాభిప్రాయాన్ని గౌరవించి ప్రజల ఆమోదాన్ని పొందే చట్టం సరైనదే.

ప్రజాస్వామ్య వ్యవస్థలో చట్టానికి, స్వేచ్ఛకు మధ్య సమతౌల్యం ఉంటుంది. చట్టం ద్వారానే ప్రజలకు నిజమైన స్వేచ్ఛ, స్వాతంత్ర్యం లభిస్తాయి.

సమానత్వం

అర్థం మరియు నిర్వచనం

సాధారణంగా సమానత్వం అంటే జాతి, మతం, కులం, లింగం, సమాజం, భాష, ప్రాంతం అనే వివక్ష లేకుండా సామాజిక, ఆర్థిక, రాజకీయ కార్యకలాపాల్లో ప్రజలందరికీ సమాన అవకాశాలు కల్పించడం.

1. ప్రతి వ్యక్తి తన ప్రతిభ, సామర్థ్యాలను ఉపయోగించి సమాజంలో ఎటువంటి ఆటంకాలు లేకుండా అభివృద్ధి చెందాలి.

2. చట్టాల రూపకల్పనలో, ప్రభుత్వాన్ని నడపడంలో వ్యక్తుల మధ్య వివక్ష చూపకూడదు.

3. వ్యక్తులందరూ చట్టాలు కల్పించిన హక్కులను సమానంగా అనుభవించాలి.

సమానత్వ విలువలకు ప్రపంచవ్యాప్తంగా గుర్తింపు ఉంది. అమెరికా సంయుక్త రాష్ట్రాల స్వాతంత్ర్య ప్రకటనలో సఅష్టిలో మానవులందరూ సమానులేనని పేర్కొన్నారు. ఐక్యరాజ్యసమితి చేసిన మానవ హక్కుల ప్రకటన ప్రకారం, పురుషులందరూ పుట్టినప్పటి నుండి స్వేచ్ఛగా ఉన్నారు. హక్కుల విషయంలో, వారు జీవితాంతం స్వేచ్ఛ మరియు సమానత్వాన్ని అనుభవించడానికి అర్హులు.

లాస్కీ: "సమానత్వం అంటే అన్నింటి కంటే ముందు ప్రత్యేక హోదా లేకపోవడం. రెండవ స్థానంలో, అందరికీ తగిన అవకాశాలు కల్పించబడ్డాయని దీని అర్థం ". పుట్టుక, మతం, కులం, భాష, ప్రాంతం, ఆస్తి వంటి అంశాల ఆధారంగా ప్రత్యేక హక్కులు కల్పిస్తే సమాజంలో సమానత్వం ఉండదు. ఆధునిక సమాజంలో సమానత్వం అనే భావన విప్లవాత్మక మార్పులకు దారి తీసింది. అసమానతలు సహజమని ప్రాచీన సమాజాల ప్రజలు విశ్వసించారు. ఆధునిక రాజ్యం యొక్క విలువ వ్యవస్థ విస్తరణ ఫలితంగా సమానత్వ భావన మరియు విలువలకు ప్రాముఖ్యత పెరిగింది. సాంకేతిక పరిజ్ఞానం ఆలోచనలను నాశనం చేసింది. ఇలా అసమానతలు సహజం, అది భగవంతుని సఅష్టి. సమాజంలో కొందరికో, కొన్ని వర్గాలకో ప్రత్యేక హక్కులు, సౌకర్యాలు లేకపోతే సమానత్వం సాధ్యమవుతుంది. స్వేచ్ఛ మరియు సమానత్వం మొత్తం ప్రజల సంక్షేమం మరియు అభివృద్ధికి సహాయపడతాయి. సమానత్వ సిద్ధాంతం ప్రకారం చట్టం ముందు అందరూ సమానులే. సహజ భేదాలను పరిగణనలోకి తీసుకోకుండా రాజకీయ, ఆర్థిక, సామాజిక కార్యకలాపాల్లో ప్రజలందరికీ సమాన అవకాశాలు కల్పించడం ఆధునిక రాజ్యం ప్రాథమిక విధి.

సమానత్వ రకాలు

లార్డ్ బ్రైస్ సమానత్వాన్ని నాలుగు రకాలుగా వర్గీకరించాడు.

1. పౌర సమానత్వం
2. రాజకీయ సమానత్వం
3. సామాజిక సమానత్వం
4. సహజ సమానత్వం

పౌర సమానత్వం : పౌర సమానత్వం అంటే: (1) ప్రజలందరికీ సమానమైన మరియు స్వేచ్ఛలను అందించడం (1) కులం, మతం, ప్రాంతం, సమూహం, జాతి భేదాల కారణంగా ఎవరికీ ప్రత్యేక హక్కులు కల్పించరాదు: (2) చట్టం ముందు ప్రజలందరూ సమానులే అని భావించడం.

బి) రాజకీయ సమానత్వం: రాజకీయ సమానత్వం అంటే పౌరులందరికీ సమానమైన రాజకీయ హక్కులు ఉన్నాయి. ప్రభుత్వ నిర్వహణలో ప్రజలందరికీ సమాన అవకాశాలు కల్పించినప్పుడల్లా రాజకీయ సమానత్వం ఉంటుంది. పాలించే హక్కు ఒక వ్యక్తికి లేదా ఒక వర్గానికి మాత్రమే పరిమితం కాకూడదు. రాజకీయ సమానత్వానికి వయోజన ఓటు హక్కు ప్రధాన వనరు. ఆర్థిక, సామాజిక సమానత్వం లేనప్పుడు రాజకీయ సమానత్వం సాధించలేము ఎందుకంటే అది రెండింటిపైఆధారపడిఉంటుంది.

సి) సామాజిక సమానత్వం: కులం, జాతి, మతం, లింగం మరియు సమాజం అనే వివక్ష లేకుండా సమాజంలో పౌరులందరికీ సమాన హోదా కల్పించడాన్ని సామాజిక సమానత్వం అంటారు. పౌరులందరి వ్యక్తిగత అభివఅద్ధికి ఎలాంటి సామాజికఆంక్షలు ఉండకూడదు. చట్టాల ద్వారానే సామాజిక సమానత్వం సాధించలేం.

డి) సహజ సమానత్వం: మానవులు సఅష్టించబడలేదు మానవజాతి మధ్యప్రాథమిక వ్యత్యాసాలు సహజంగా జరిగాయి .. జి.డి.హెచ్. కోల్ చెప్పినట్లుగా: "శారీరక శక్తి, సామర్థ్యం, తెలివితేటలు, సృజనాత్మకత మరియు సేవా నినాదం వంటి వాస్తవాలలో వ్యక్తుల మధ్యప్రాథమిక వ్యత్యాసాలు ఉన్నాయి". సహజంగా ఏర్పడిన విభేదాలన్నింటినీ ప్రజలు తట్టుకోగలరు. కానీ మానవ నిర్మితకఅత్రిమ విభేదాలను వారు సహించలేరు. ప్రజలందరికీ సామాజిక, ఆర్థిక, రాజకీయ, పౌర సమానత్వం ఉండేలా ప్రభుత్వం చూడాలి.

ఆర్థిక సమానత్వం: ఆర్థిక సమానత్వం చాలా ముఖ్యం. బ్రైస్ అభిప్రాయం ప్రకారం, ఆర్థిక సమానత్వం అంటే సంపద పంపిణీలో వ్యత్యాసాలను తొలగించడం మరియు కమ్యూనిస్టులు మరియు సోషలిస్టుల అభిప్రాయం ప్రకారం స్త్రీపురుషులందరికీ సమానంగా వస్తువులను అందించే ప్రయత్నం, ఆర్థిక సమానత్వం ఇతర రకాల కంటే ముఖ్యమైనది. కానీఆహారం, దుస్తులు మరియు ఆశ్రయం వంటి జీవిత ప్రాథమిక అవసరాలను పొందడానికి ప్రతి ఒక్కరికీ సమాన అవకాశాలు లభించాలి.

స్వేచ్ఛ మరియు సమానత్వం మధ్య సంబంధం

ఆధునిక రాజ్య స్థాపనలో స్వేచ్ఛ, సమానత్వం అనే విలువలు ఎంతో ప్రాముఖ్యతను సంతరించుకున్నాయి. స్వేచ్ఛకు, సమానత్వానికి దగ్గరి సంబంధం ఉంది. వ్యక్తులు, రాజ్యం సమానత్వానికి ఎక్కువ ప్రాముఖ్యతనిస్తే, స్వేచ్ఛతన ఉనికిని కోల్పోయే అవకాశం ఉందని లార్డ్ అభిప్రాయపడ్డారు. ఆయన మాటల్లోనే, "సమానత్వం కోసం తపన స్వేచ్ఛ యొక్క ఆశను వృథా చేస్తుంది. మరింత స్వేచ్ఛను లక్ష్యంగా చేసుకునే వ్యక్తులు ప్రజా వ్యవహారాల్లో ప్రభుత్వ జోక్యాన్ని ఇష్టపడరు. ఇది తీవ్రమైన ఫలితాలతో లెజ్ ఆఫ్ ఫెయిర్ సిద్ధాంతానికి జన్మనిచ్చింది. అసమానతలకు స్వేచ్ఛాభిమానులు కారణం అవుతారు.

మరోవైపు సమానత్వం లేని స్వేచ్ఛ అర్థరహితమని కమ్యూనిస్టులు వాదిస్తున్నారు. సమానత్వం సాధించిన తర్వాతే స్వేచ్ఛ గురించి ఆలోచించాలి. స్వేచ్ఛ మరియు సమానత్వం పరస్పరం పరిపూరకరమైనవని చాలా మంది భావించారు. పరిపూర్ణ సమాజాన్ని సాధించడానికిస్వేచ్ఛ, సమానత్వం రెండూ సమానంగా ముఖ్యం. స్వేచ్ఛ, సమానత్వం రెండింటినీ విస్తృత కోణంలో చూడాలి. ఈరెండింటిలోదేని నీ త్యాగం చేసే ప్రయత్నం చేయకూడదు. స్వేచ్ఛ, సమానత్వంతో కూడిన సమాజం కోసం ప్రభుత్వం ప్రయత్నించాలి. స్వేచ్ఛ, సమానత్వం లేని రాజ్యాలు అరాచకానికి, నియంత తత్వానికి చిహ్నాలుగా మారుతున్నాయి. చట్టం ముందు ప్రజలందరినీ ప్రభుత్వం సమానంగా భావించినప్పుడు స్వేచ్ఛకు ఎక్కువ అవకాశం ఉంటుంది. రాజకీయ స్వేచ్ఛ ద్వారా అర్హత ఆధారంగా వ్యక్తీకరించే హక్కు, ఓటు హక్కు, ప్రభుత్వ పదవులపై హక్కు పొందవచ్చు. ప్రజలు రాజకీయ సమానత్వాన్ని అనుభవించడానికి మరియు సామాజిక మరియు ఆర్థిక సమానత్వం కోసం పనిచేయడానికి స్వేచ్ఛ అవసరం.

స్వేచ్ఛ లేకుండా సమానత్వం సాధించలేము, సమానత్వం లేకుండా స్వేచ్ఛ మనుగడ సాగించదు. ప్రజలు

రాజకీయ సామాజిక, ఆర్థిక రంగాలలో స్వేచ్ఛను, సమానత్వాన్ని సాధించగలిగిన ఏ రాష్ట్రమైనా అన్ని విధాలుగా అభివఅద్ధి చెందుతుంది.

న్యాయం

రాజకీయ సిద్ధాంతంలో న్యాయం ఒక ముఖ్యమైన భావన. రాజకీయ సిద్ధాంతకర్తలు న్యాయం అనే భావనను విస్తృతమైన మరియు సంకుచిత అర్థాలలోఉపయోగిస్తారు. స్వేచ్ఛ, స్వాతంత్ర్యం, సమానత్వం, సౌభ్రాతృత్వం అనేవి న్యాయ భావనలో అంతర్లీనంగా ఉంటాయి. అన్ని రంగాల్లో న్యాయం చేయడమే ప్రతి రాజకీయ వ్యవస్థ ప్రధాన లక్ష్యం. రాచరికం నుంచి సమకాలీన ప్రజాస్వామ్యం వరకు అన్ని వ్యవస్థల ప్రధాన లక్ష్యం ప్రజలకు న్యాయం, రక్షణ కల్పించడం. కానీ న్యాయం యొక్క ప్రాథమిక లక్షణాలు రాజ్య స్వభావంపై ఆధారపడి ఉంటాయి. కమ్యూనిస్టు, ప్రజాస్వామిక దేశాలలో న్యాయంలో వ్యత్యాసం ఉంది. ఏదేమైనా, ఆధునిక సమాజానికి, రాజకీయ కార్యకలాపాలకు రాజకీయ, సామాజిక, ఆర్థిక న్యాయమే ఆధారం.

అర్థం మరియు నిర్వచనం

'జస్టిస్' అనే ఆంగ్ల పదం లాటిన్ పదం 'జస్టిషియా' నుండిఉద్భవించింది. అంటే సమాజంలోని వివిధ వర్గాలు ఒక వ్యవస్థలో కలిసి ఉన్నాయని అర్థం. న్యాయం అనే భావన అనేక మార్పులకు లోనైంది. రాజనీతి శాస్త్రంలో, కొన్ని ఇతర భావనల మాదిరిగా, న్యాయం అనే పదానికి ఖచ్చితమైన నిర్వచనం లేదు. రాజకీయ శాస్త్రంలో రాజకీయ శాస్త్రవేత్తలు న్యాయాన్ని వివిధ రకాలుగా వివరించారు. శాంతియుత మనుగడ కోసం ప్రతి సమాజం కొన్ని సూత్రాలను అనుసరిస్తుంది. ఆ సూత్రాలు హక్కులు, చట్టం వంటి అత్యున్నత విలువలకు నాంది పలికాయి. వీటన్నింటి సమాహారమే న్యాయం. సమాజం శాంతియుత మనుగడ కోసం రూపొందించిన అన్ని సూత్రాల సారాంశం న్యాయం. ఏ రాష్ట్రమైనా సాధించాల్సిన అన్ని మంచి లక్ష్యాల్లో న్యాయం చాలా ముఖ్యమైనది.

కాఫాలస్ అభిప్రాయం ప్రకారం, న్యాయం అంటే సత్యం మాట్లాడటం మరియు ఇతరులకు ఇవ్వవలసినది ఇవ్వడం.

పోలిమార్కస్ ప్రకారం న్యాయం అంటే స్నేహితులకు సహాయం చేయడం మరియు శత్రువులకు హాని చేయడం.

ప్లేటో అభిప్రాయం ప్రకారం, న్యాయం అనేది సమన్వయం చేయడానికి ఒక సిద్ధాంతం. ఇది వ్యక్తికి, రాజ్యానికి వర్తిస్తుంది. వ్యక్తి పరంగా న్యాయం అనేది హేతువు, ధైర్యం, ధీరత్వం మరియు కోరిక, కలయిక. రాజ్యం ప్రకారం, న్యాయం అనేది తత్వవేత్త రాజు, సైన్యం మరియు కార్మికుల మధ్య సంఘటిత జీవితం. వ్యక్తికి, రాజ్యానికి న్యాయం యొక్క సారాంశం ఒక్కటే. వ్యక్తిగత న్యాయానికి, చట్టబద్ధమైన న్యాయానికి మధ్య సమన్వయాన్ని ఏర్పరచడమే ఆదర్శ రాజ్యం. ప్లేటో అభిప్రాయంలో ప్రకారం వ్యక్తికి న్యాయానికికొన్ని పరిమితులు ఉంటాయి. ఆదర్శవంతమైన ప్లేటో స్థితిలో ఉన్న వ్యక్తులు సంయమనంతో వ్యవహరించాలి మరియు ఇతరుల విషయాలలో జోక్యం చేసుకోకుండా తమ విధులను నిర్వర్తించాలి. రాజ్యంలోని ప్రతి వర్గం ఇతరుల వ్యవహారాల్లో జోక్యం చేసుకోకుండా తన విధులకే పరిమితం కావాలి. అప్పుడే న్యాయానికి రక్షణ లభిస్తుంది. ప్లేటో వ్యక్తులను తన ఆదర్శ రాజ్యంలో భాగంగా భావించాడు.

అరిస్టాటిల్ "సమాజంలోని ప్రతి వ్యక్తి తన నైతిక విధులను నిర్వర్తించడం తప్ప న్యాయం మరొకటికాదు" అని చెప్పాడు.

బార్కర్ అభిప్రాయం ప్రకారం, న్యాయం అంటే రాజకీయ విలువల కలయిక మరియు సమన్వయం.

న్యాయం యొక్క లక్షణాలు

1. సమాజంలో కులం, మతం, భాష, ప్రాంతం, పుట్టుక, లింగం ఆధారంగా వివక్ష చూపకూడదు.

2. ప్రలోభాల వల్ల న్యాయం ప్రభావితం కాకూడదు.

3. చట్టం తార్కిక ప్రాతిపదికన కొన్ని వ్యత్యాసాలను సహేతుకంగా చూపించగలదు

4. సమానత్వం లేకపోవడం న్యాయాన్నినిరాకరిస్తుంది

5. స్వేచ్ఛపై అహేతుకమైన ఆంక్షలు విధించడం న్యాయాన్ని ఉల్లంఘించడమేనని భావించవచ్చు.

6. వ్యక్తిగత గౌరవానికి ప్రాముఖ్యత ఇవ్వడం మరియు చట్టవ్యతిరేక మరియు అనైతిక చర్యలపై ఆంక్షలు విధించడం న్యాయం.

న్యాయ రకాలు

న్యాయ భావనను చట్టబద్ధ న్యాయం, రాజకీయ న్యాయం, ఆర్థిక న్యాయం మరియు సామాజిక న్యాయం అని నాలుగు రకాలుగా వర్గీకరించవచ్చు, వాటిని పరిశీలిద్దాం.

చట్టబద్ధ న్యాయం: సాధారణంగా చట్టాలను సక్రమంగా అమలు చేయడాన్ని చట్టపరమైన న్యాయంగా భావించవచ్చు. చట్టాల అమలులో వివాదాల పరిష్కారానికి న్యాయవ్యవస్థ చట్టాలను ప్రాతిపదికగా తీసుకుంటుంది. చట్టాల అమలులో న్యాయస్థానాలు కీలక పాత్ర పోషిస్తాయి. వారు సామాజిక సంక్షేమాన్ని పరిగణనలోకి తీసుకుంటారు మరియు చట్టాలను అమలు చేసేటప్పుడు మరియు వ్యాఖ్యానించేటప్పుడు సహజ న్యాయ సూత్రాలను కూడా వర్తింపజేస్తారు.

బి) రాజకీయ న్యాయం: రాజకీయ కార్యకలాపాల్లో స్వేచ్ఛగా, స్వచ్ఛందంగా పాల్గొనే అవకాశాన్ని రాజకీయ న్యాయంగా అభివర్ణించవచ్చు. రాజకీయ న్యాయం, రాజకీయ స్వేచ్ఛ అంటేప్రజలందరికీ ఓటు హక్కు, ఎన్నికల్లో పోటీ చేసే హక్కు, ప్రచారం చేసే హక్కు, దేశంలో జరుగుతున్న రాజకీయ పరిణామాలను విమర్శించే హక్కు.

సి) ఆర్థిక న్యాయం: ఒక వ్యక్తి సంక్షేమానికి, సామాజిక అభివఅద్ధికిఆర్థిక న్యాయం చాలా ముఖ్యం. ఆర్థిక న్యాయం లేకుండా రాజకీయ, సామాజిక న్యాయం సాధించడం చాలాకష్టం. ప్రభుత్వఆర్థిక వ్యవస్థ ఆర్థిక అసమానతలను తొలగించే స్థితిలో ఉండాలి.

డి) సామాజిక న్యాయం: సామాజిక న్యాయం అనేది సమానత్వ భావన యొక్క రూపాంతరం. సమానత్వం మరియు సామాజిక న్యాయం పరస్పరం పరిపూరకరమైనవి. సామాజిక న్యాయం యొక్క ప్రధాన లక్ష్యం పుట్టిన జాతి, భాష, లింగం మరియు వర్గం ఆధారంగా ఎవరికీ ప్రత్యేక హక్కులు కల్పించడం కాదు. సామాజిక న్యాయం అంటే అందరికీ సమన్యాయం.

సారాంశం

రాజనీతి శాస్త్రంలో చట్టం అనే భావన చాలా ముఖ్యమైనది. స్థూలంగా చట్టం మానవ ప్రవర్తన మరియు సంబంధాలను నిర్వచిస్తుంది మరియు నియంత్రిస్తుంది చట్టం మరియు రాజ్యం కలిసి సామాజిక క్రమాన్ని నిర్వహిస్తాయి. చట్టం అభివృద్ధికి సహాయపడే వివిధ వనరులు ఉన్నాయి. ఈ రోజుల్లో, ప్రభుత్వ, ప్రైవేట్ చట్టాలు, క్రిమినల్ చట్టాలు, పరిపాలనా చట్టాలు, అంతర్జాతీయ చట్టం మొదలైన వివిధ రకాల చట్టాలు ఉన్నాయి. చట్టం మరియు నైతికత ఒకదానిపై ఒకటి ఆధారపడి ఉంటాయి. చట్టం అనేది న్యాయం అందించడానికి మరియు న్యాయమైన సమాజాన్ని సృష్టించడానికి ఒక సాధనం.

ఆధునిక రాజకీయ సిద్ధాంతంలో స్వేచ్ఛను ప్రధాన భావనలలో ఒకటిగా మరియు ప్రజాస్వామ్య విలువగా పరిగణిస్తారు. పౌరసమాజం, రాజకీయాధికారం ఏర్పడిన సందర్భంలో స్వేచ్ఛ అనే భావన ఆవిర్భవించింది. స్వేచ్ఛ-ప్రతికూల మరియు సానుకూల రకాల యొక్కరెండు అంశాలు ముందుకు సాగాయి మరియు లెజ్ ఆఫ్ ఫెయిర్ మరియు సంక్షేమ రాజ్య పాలనలను సమర్థించడానికి వాదించబడ్డాయి.

సమానత్వం అనేది ఆధునిక యుగంలో గొప్ప రాజకీయ విలువ. ఇది ఫ్రెంచ్ విప్లవం మరియు అమెరికన్ స్వాతంత్ర్య యుద్ధం వంటి అనేక రాజకీయ విప్లవాలకుఆజ్యం పోసింది. ప్రకృతి భౌతిక కూర్పు, బలం, వర్ణం వంటి విషయాల్లో కొన్ని అసమానతలను సృష్టించినప్పటికీ, అది వ్యక్తులందరికీ దాదాపు సమానమైన ప్రతిభను, సామర్థ్యాలను ప్రసాదించింది. ఏదేమైనా, కాలక్రమేణా, సహజ అసమానతల ఆధారంగా సామాజిక అసమానతలు సృష్టించబడ్డాయి, సమాజం కొన్ని వర్గాలకు కొన్ని ప్రత్యేక అధికారాలను ఇచ్చింది మరియు అసమానతలను సృష్టించింది. ఈ విధంగా సమానత్వం అంటేప్రత్యేక అధికారాలు లేకపోవడం, సమాన ఎంపిక మరియు అవకాశాలను కల్పించడం మరియు పౌర మరియు రాజకీయ హక్కులకు సమాన హామీ ఇవ్వడం.

న్యాయం అనేది సామాజికఐక్యత మరియు క్రమాన్ని స్థాపించేఒక ముఖ్యమైన రాజకీయ విలువ. న్యాయమూర్తులు సంఘర్షణను సూచిస్తారు. సంఘర్షణను వ్యక్తిగత స్థాయిలో, సమాజ స్థాయిలో పరిష్కరించడానికి న్యాయం అవసరం.

మోడల్ పరీక్ష ప్రశ్నలు

1. కింది వాటికి వ్యాసరచన రకం సమాధానాలు రాయండి.

1. సార్వభౌమత్వాన్ని నిర్వచించండి మరియు దాని రకాలను వివరించండి.
2. చట్టాన్ని నిర్వచించండి మరియు దాని మూలాలను వివరించండి.
3. స్వేచ్ఛను నిర్వచించండి మరియు దాని రక్షణలను వివరించండి.
4. సమానత్వం అంటే ఏమిటి మరియు దాని రకాలు ఏమిటి.

2. కింది వాటికి క్లుప్తంగా సమాధానాలు రాయండి.

1. చట్టాల రకాలను పేర్కొనండి.

2. చట్టం మరియు నైతికత మధ్య సంబంధాన్ని వివరించండి.

3. స్వేచ్ఛ యొక్క రకాలను పేర్కొనండి.

4. చట్టానికి, స్వేచ్ఛకు సంబంధం ఏమిటి?

5. న్యాయం అంటే ఏమిటి, దాని లక్షణాలు ఏమిటి.

6. వివిధ రకాలైన న్యాయాన్ని వివరించండి.

కింది ప్రశ్నలకు 5 లైన్లలో సమాధానాలు రాయండి.

1. చట్టం యొక్క ఏవైనా నాలుగు వనరులను పేర్కొనండి.

2. రాజ్యాంగ చట్టం అంటే ఏమిటి?

3. పరిపాలనా న్యాయం అంటే ఏమిటి మరియు అది ఎక్కడ కనుగొనబడింది?

4. ఆర్థిక సమానత్వం అంటే ఏమిటి?

5. రాజకీయ స్వేచ్ఛ యొక్కప్రాముఖ్యతను వివరించండి.

పదకోశం:

చట్టం: సార్వభౌమాధికారం, ఆంక్షలు, వోల్కీస్ట్

స్వేచ్ఛ: స్వయంప్రతిపత్తి, సోషల్ డెమోక్రాట్లు, సిండికలిస్ట్, పరాయితనం

సమానత్వం: న్యాయపాలన, పెట్టుబడిదారీ వ్యవస్థ, చారిత్రక అన్యాయం, వ్యతిరేక వర్గాలు, ధర్మకర్తృత్వం

న్యాయం: డిస్ట్రిబ్యూటరీజస్టిస్, దిద్దుబాటు జస్టిస్, ఆసక్తుల గ్రూపులు

5. రాజకీయ సిద్ధాంతాలు

ఈ యూనిట్ ను అధ్యయనం చేసిన తరువాత, మీరు వీటిని చేస్తారు.

1. రాజకీయ సిద్ధాంతాల యొక్క విస్తృత స్వభావాన్ని గుర్తించండి

2. ప్రయోజనవాదం, లిబరలిజం, వ్యక్తి శ్రేయోవాదం, సోషలిజం, సామ్యవాదం, మార్క్సిజం యొక్క స్వభావం మరియు నిర్వచనాలను వివరించండి.

3. ఈ సిద్ధాంతాల పరిధి, ప్రాముఖ్యత మరియు లక్షణాలను మదింపు చేయండి

పరిచయం

రాజకీయ ఆలోచనా చరిత్ర వివిధ కాలాల్లో ప్రపంచ వ్యాప్తంగా ప్రయోజనవాదం, ఉదారవాదం, సోషలిజం, మార్క్సిజం, ఫాసిజం వంటి ప్రధాన రాజకీయ భావజాలాలకు దారితీసింది. ఈ సిద్ధాంతాల ప్రాథమిక లక్షణాలు ఈ క్రింది విధంగా ఉన్నాయి.

ఉపయోగితావాదం

18 వ శతాబ్దంలో ఇంగ్లాండులో ఉపయోగితావాదం ప్రారంభంలో ఒక తాత్విక సిద్ధాంతంగా ఉద్భవించింది మరియు తరువాత రాజకీయ సిద్ధాంతంగా ప్రాముఖ్యత సంతరించుకుంది. ఈ సిద్ధాంతానికి దాదాపు ఒక శతాబ్దం చరిత్ర ఉంది మరియు ఇది అనుభవవాదంతో ముడిపడి ఉంది. డేవిడ్ హ్యూమ్, జెర్మీ బెంథమ్, జేమ్స్ మిల్ మరియు జాన్ స్టువర్ట్ మిల్ రచనల ద్వారా ఉపయోగితావాదం దాని క్రియాత్మక రూపాన్ని పొందింది. ఉపయోగితావాదం యొక్క లక్ష్యం ఆనందం ఆధారంగా మానవ చర్యలను అంగీకరించడం. మనిషి ఆనందాన్ని ఇష్టపడతాడు మరియు అతను ఆనందాన్ని ఇచ్చే దేనినైనా మంచిగా భావిస్తాడు. దేనికైనా మంచి లేదా చెడు అది ప్రోత్సహించే ఆనందం స్థాయిపై ఆధారపడి ఉంటుంది. ప్రతి చర్య సాధ్యమైనంత ఆనందాన్ని ఇవ్వాలి అప్పుడే అది మంచిదని అంటారు. ప్రతి చర్య యొక్క మంచి లేదా చెడు దాని ఉపయోగంపై ఆధారపడి ఉంటుంది. మనిషి ఎల్లప్పుడూ సుఖాన్ని పొందాలని, బాధకు దూరంగా ఉండాలని కోరుకుంటాడు. అందుకోసం ప్రయత్నిస్తాడు. రాజకీయ కార్యకలాపాలకు కూడా ప్రయోజనం, ఉపయోగం ఉండాలని యుటిలిటీరియన్లు భావిస్తారు. మంచి చెడులే ఒక పనిని నిర్ణయిస్తాయి. ఉపయోగితావాదులకు సహజ నియమం మరియు సహజ హక్కులపై నమ్మకం లేదు. రాష్ట్ర సార్వభౌమాధికారాన్ని కూడా వారు విశ్వసించరు.

మానవాళి యొక్క లక్ష్యాలు ఆనందం, "అత్యధిక సంఖ్యలకు అత్యధిక సంతోషం" అనేది ప్రయోజనవాదం యొక్క ప్రధాన లక్ష్యం.

ఉపయోగితావాదులు రాజ్యానికి పవిత్రతను ఆపాదించలేరని, ఎందుకంటే ఇది తమకు ఆనందాన్ని కలిగించే

సాధనం అని భావిస్తారు. వైరూప్య విషయాలు, ఆలోచనలపై వీరికి నమ్మకం ఉండదు. వీరు సత్యాలను మాత్రమే నమ్ముతారు. వారు వ్యక్తి స్వేచ్ఛ మరియు స్వేచ్ఛ కోసం పోరాడతారు. నియంతృత్వానికి వ్యతిరేకంగా పోరాడుతారు. ఉపయోగితా వాదం ప్రాథమికంగా మానవ జీవితం, మానవ కార్యకలాపాలు మరియు మానవ సంక్షేమంతో సంబంధం కలిగి ఉంటారు. మానవ జీవితాన్ని ఆనందంగా తీర్చిదిద్దడమే వీరి ప్రధాన లక్ష్యం. అన్ని చట్టాలు మానవాభివృద్ధికి సాధనాలుగా ఉండాలని వారు కోరుకుంటున్నారు.

ఉపయోగితావాదం – బెంథామ్ అభిప్రాయాలు

జెర్మీ బెంథమ్ ఒక ముఖ్యమైన ప్రయోజనకారుడు. ఆయన గొప్ప ఆలోచనాపరుడు, సృజనాత్మక మేధావి. బెంథమ్ రచనలలో ఉత్తమమైనవి 'ఫ్రాగ్మెంట్ ఆఫ్ గవర్నమెంట్': 'డిఫెన్స్ ఆఫ్ వడ్డీ' 'నైతికత, శాసన సూత్రాల పరిచయం' ఈ పుస్తకాల ద్వారా ఇంగ్లండులో బెంథామ్ ప్రతిపాదించిన సంస్కరణలు, రాజకీయ అభిప్రాయాల గురించి తెలుసుకోవచ్చు. ఆయన రాజకీయ అభిప్రాయాలు, పరిశీలనలను ఇలా వివరించవచ్చు.

– అత్యధిక సంఖ్యాకులకు అత్యధిక ఆనందం

– పాలకుల ప్రయోజనాలు సాధారణ ప్రయోజనాలతో ముడిపడి ఉండాలి.

– చట్టాలను రూపొందించేటప్పుడు సుఖదు:ఖాల భావనను చట్ట నిర్మాతలు పరిగణనలోకి తీసుకోవాలి.

– ఏడు అంశాలను పరిగణనలోకి తీసుకొని బాధ మరియు ఆనందాన్ని కొలవడానికి బెంథమ్ అభివృద్ధి చేసిన ఫెలిసిఫిక్–కాల్క్యులస్ టెక్నిక్ 1. తీవ్రత 2. వ్యవధి 3. ఖచ్చితత్వం 4. ప్రాపింక్విటీ (రక్త సంబంధము) 5. సంపద (సంపద) 6. స్వచ్ఛత మరియు 7. విస్తారం...... ప్రతి చర్యను ఆనందం ఇవ్వడం లేదా బాధ ఇవ్వడంగా అంచనా వేసే స్థితిలో ఉంటారు.

– చెడును శిక్షించి మంచిని పెంపొందించుకోవాలి. ఇలాంటి చర్యలు పునరావృతం కాకుండా అధికారులు, పాలకులను నిలదీయాలి.

– రాచరికం అంటే చీమల వ్యవస్థ. ఇది గరిష్ట సంఖ్యలో ప్రజలకు గరిష్ట ఆనందాన్ని ఇవ్వదు. రాచరికం పాలకుడి ఆనందానికి మరియు శక్తికి ప్రాముఖ్యత ఇస్తుంది.

– ప్రాతినిధ్య ప్రజాస్వామ్యంలో మాత్రమే గరిష్ట జనాభాకు ఆనందానికి ఆస్కారం ఉంటుంది.

– ప్రజలందరూ సమానమే. రాజ్యం సమానత్వం కోసం కృషి చేయాలి.

– న్యాయమే రాజ్యానికి మూలం కావాలి. అది ప్రజలను రక్షించాలి.

– వ్యక్తుల గౌరవాన్ని, ఆస్తులను ప్రభుత్వం పరిరక్షించాలి.

– ప్రభుత్వం సాధ్యమైనంత వరకు సౌకర్యాలు పెంచాలి. ఎవరిపైనా భారం పడకూడదు.

– శిక్ష అనేది ప్రతీకార చర్యగా ఉండకూడదు.

– సాధ్యమైనంత వరకు రాజ్యం భౌతిక సంపదను ప్రజలందరికీ పంచాలి.

– ప్రాతినిధ్య ప్రభుత్వం ఉపయోగపడుతుందని, భయం లేకుండా బతకవచ్చని అన్నారు.

– రాష్ట్రంలో ఆర్థిక నిర్వహణ అత్యున్నత స్థాయిలో ఉండాలి.

– ప్రభుత్వ కార్యకలాపాలను పరిమిత వ్యయంతో ఉపయోగపడేలా చేయాలి.

– రాజకీయ అధికారం యొక్క తీవ్రత, పరిధి మరియు వ్యవధిని తగ్గించడం మంచిది. మంచి కోసమే పెంచాలి.

– ప్రభుత్వ అధికారుల సంఖ్య, పదవీకాలం తక్కువగా ఉండాలి.

– ప్రత్యక్షంగా, పరోక్షంగా తమ ప్రతినిధులను ఎన్నుకునే హక్కు ప్రజలకు ఉండాలి. వాటిని గుర్తుచేసుకునే హక్కు వారికి ఉండాలి.

– ఓటు హక్కు అందరికీ సమానంగా ఉండాలి. ఓటు హక్కు చాలా మందికి గరిష్ట ఆనందాన్ని ఇస్తుంది.

– ప్రత్యక్ష ఎన్నికలు చాలా మందికి ఆనందాన్ని ఇస్తాయి.

– ద్విసభ శాసనసభ కంటే ఏక శాసనసభ ఉత్తమం. చట్టసభల అధికారాలను తగ్గించకూడదు. కార్యనిర్వాహక, న్యాయవ్యవస్థలు చట్టసభలకు లోబడి ఉండాలి. న్యాయమూర్తులను నియమించే, తొలగించే హక్కు శాసనసభకు ఉండాలి. అసమర్థ శాసనసభను తొలగించే హక్కు ప్రజలకు ఉండాలి.

బెంథామ్ అభిప్రాయాలపై విమర్శలు

సమకాలీన రాజకీయ, సామాజిక వ్యవస్థలను లాభనష్టాల అంచనా, విశ్లేషణ ఆధారంగా సంస్కరించాలని బెంథమ్ పేర్కొన్నారు. కానీ అనేక కారణాల వలన ఉపయోగితావాదం సిద్ధాంతం బంజరుగా విమర్శలకు గురైంది.

– ఇది భౌతిక కారకాలకు ఎక్కువ ప్రాధాన్యత ఇచ్చే సిద్ధాంతంగా పరిగణించబడింది.

– వారు వ్యక్తి యొక్క ఆనందం గురించి వివరించారు కాని అతని చర్యలను ప్రభావితం చేసే హేతుబద్ధత మరియు భావోద్వేగాలను పరిగణనలోకి తీసుకోలేదు.

– బెంథమ్ యొక్క ఉపయోగితావాదం ఆచరణీయం కాదని మరియు ఫెలిసిఫిక్ కలన గణితం ఒక అపోహ అని విమర్శకులు అభిప్రాయపడుతున్నారు.

– ఆనందం యొక్క తీవ్రతను బెంథమ్ యొక్క గణిత సూత్రం ద్వారా కొలవలేము,

– కానీ, రాజకీయ మరియు సామాజిక వ్యవస్థలు అవి అందించే గరిష్ట ఉపయోగంపై మాత్రమే మనుగడ సాగించగలవనే ఉపయోగితావాద సిద్ధాంతం రాజకీయ శాస్త్రంలో బెంథమ్‌కు గణనీయమైన స్థానాన్ని సంపాదించింది.

ఉదారవాదం

రాజ్యంలో వ్యాపించి ఉన్న అధికారానికి వ్యతిరేకంగా ఉదారవాదం ఆవిర్భవించింది. రాజ్యం యొక్క అధికారం

పరిమితంగా ఉండాలని మరియు వ్యక్తులకు ఎక్కువ స్వేచ్ఛ ఉండాలని ఉదారవాదం నమ్ముతుంది. ఈ సిద్ధాంతం 19 వ శతాబ్దంలో ప్రాముఖ్యతను సంతరించుకుంది, ఆడమ్ స్మిత్, జాన్ స్టువర్ట్ మిల్ మరియు హెర్బర్ట్ స్పెన్సర్ లిబరలిజాన్ని ప్రతిపాదించిన కొందరు ముఖ్యమైన సిద్ధాంతకర్తలు. ప్రభుత్వానికి పరిమిత అధికారాలు ఉండాలని, ప్రజలకు మరింత స్వేచ్ఛ ఉండాలన్నది ఈ సిద్ధాంతం సారాంశం. రాజ్యం, సమాజం వ్యక్తుల కోసం ఏర్పడినందున, వ్యక్తులకు మరియు వారి సమూహాలకు అత్యంత ప్రాముఖ్యత ఇవ్వాలని ఉదారవాదులు వాదిస్తారు.

హాబ్ హౌస్ తన రచన 'లిబరలిజం'లో సంప్రదాయ ఉదారవాదం యొక్క ప్రాథమిక సూత్రాలను ప్రతిపాదించాడు. అవి పౌరుల స్వేచ్ఛ, ఆర్థిక స్వేచ్ఛ, వ్యక్తిగత స్వేచ్ఛ, సామాజిక స్వేచ్ఛ. 20 వ శతాబ్దంలో ఉదారవాదం అనేక మార్పులకు లోనైంది. ఆధునిక ఉదారవాదంలో మూడు ప్రధాన సూత్రాలు ఉన్నాయి. 1. అన్ని మీడియాలు ప్రజలకు అందుబాటులో ఉండాలి, తద్వారా వారు అన్ని సమస్యలు మరియు సమస్యలను అర్థం చేసుకోగలగాలి. 2. ఆర్థిక సమస్యలను పరిష్కరించడానికి అన్ని ప్రధాన పరిశ్రమలు రాజ్యం తన ఆధీనంలో ఉండాలి. 3. విస్తృతంగా విద్యను వ్యాప్తి చేయాలి. ఉదారవాదానికి నైతిక, రాజకీయ, ఆర్థిక మరియు శాస్త్రీయ కారకాల కారణంగా మద్దతు లభించింది.

కాంట్, హంబోల్ట్, జె.ఎస్.మిల్‌లు రాజ్యానికి కనీస విధులు ఉండాలని, వ్యక్తులకు పూర్తి స్వేచ్ఛ ఉండాలని వాదించిన అతి ముఖ్యమైన ఉదారవాదులు. వ్యక్తుల వ్యక్తిత్వం వికసించడానికి రాజ్యం దోహదం చేయాలని, వారు తమకు తాము కల్పించలేని రక్షణను మాత్రమే వ్యక్తులకు అందించాలని హంబోల్ట్ అభిప్రాయపడ్డారు. రాజ్యాధికారం ఎంత ఎక్కువగా ఉంటే వ్యక్తి ఎదుగుదల అంత తక్కువగా ఉంటుంది. పూర్తి స్వేచ్ఛ ఉంటేనే వ్యక్తి నైతికంగా అభివృద్ధి చెందగలడని ఉదారవాదులు నమ్ముతారు.

ప్రజల అన్ని అవసరాలను తీర్చే సామర్థ్యం, శక్తి రాజ్యానికి ఉండవు. బ్యూరోక్రాట్లకు మరింత అధికారాలు కల్పిస్తే కొత్తరకం నియంతృత్వానికి ఆస్కారం ఉంటుంది. రాజ్యం యొక్క విస్తృతమైన అధికారం ప్రజలను అవాంఛనీయ పరిస్థితుల వైపు నడిపిస్తుందని ఉదారవాదులు నమ్ముతారు.

స్వేచ్ఛ వ్యక్తుల ఉత్పాదక సామర్థ్యాన్ని పెంచుతుంది. ప్రభుత్వ జోక్యంతో ప్రజల్లో ఆసక్తి తగ్గుతుంది. ఉదారవాదులు ఆ వ్యాపార, వాణిజ్యం మరియు పరిశ్రమలు ప్రభుత్వ రంగం కంటే ప్రైవేట్ రంగంలో మెరుగ్గా అభివృద్ధి చెందుతాయి అని భావిస్తారు.

ఆధునిక కాలంలో ఉదారవాదం మనుగడ సాగించదు.

1. ఎందుకంటే సామాజిక సంక్షేమ కార్యక్రమాలను ఎక్కువగా ప్రభుత్వమే నిర్వహించాలి.
2. ప్రైవేటు వ్యక్తులు, సంస్థలకు వాటిని చేపట్టడానికి తగిన వనరులు, సామర్థ్యం, నైపుణ్యాలు ఉండవు.
3. ప్రజలకు ఉపయోగపడేలా ప్రభుత్వ విధానాలు, లక్ష్యాలు మారుతున్నాయి.
4. వ్యక్తిగత సంక్షేమానికి ప్రభుత్వం, రాజ్యం ప్రభుత్వం నష్టం కలిగించడం లేదన్నారు.
5. ప్రజలు ప్రభుత్వం నుంచి మరిన్ని ఆశిస్తున్నారు.

అందువలన, ఉదారవాదాన్ని రాజ్యాధికారానికి ఒక సవాలుగా పరిగణించవచ్చు.

వ్యక్తివాదం

జె.ఎస్.మిల్ వ్యక్తిశ్రేయోవాదానికి ప్రోత్సహించిన అత్యంత ప్రసిద్ధ సిద్ధాంతకర్తలలో ఒకరు. జె.ఎస్.మిల్ 19 వ శతాబ్దపు రాజకీయ ఆలోచనను బాగా ప్రభావితం చేశాడు. ఆయన వ్యక్తిశ్రేయోవాదానికి సమర్ధించారు మరియు వ్యక్తి యొక్క సంక్షేమాన్ని పెంచాలని భావించారు. వ్యక్తి నైతిక విలువల ఎదుగుదలకు ఆస్కారం ఉండాలి. వ్యక్తి సంక్షేమం లేకుండా సమాజం సుభిక్షంగా ఉండదని మిల్ నమ్మాడు. అభివృద్ధి అనేది వ్యక్తి ప్రవర్తనపై ఆధారపడి ఉంటుందని మిల్ గట్టిగా నమ్మాడు. కొత్త మార్పులను వ్యక్తులు తీసుకురావచ్చు కానీ ప్రభుత్వం తీసుకురాదు. పరిశోధన చేయడానికి వ్యక్తికి పూర్తి స్వేచ్ఛ ఉండాలి మరియు అటువంటి స్వేచ్ఛను ప్రభుత్వం వ్యక్తికి ఇవ్వాలి.

అన్ని రాజకీయ వ్యవస్థలు వ్యక్తుల సమర్థత మరియు స్వభావంపై ఆధారపడి ఉంటాయని మిల్ పేర్కొన్నాడు. మిల్ ప్రకారం ఒక మంచి ప్రభుత్వానికి ఈ క్రింది నాలుగు లక్షణాలు ఉండాలి.

వ్యక్తిశ్రేయోవాదం యొక్క లక్షణాలు.

1. ప్రభుత్వం ప్రజలలో మంచి జీవన విధానాన్ని, జ్ఞానాన్ని పెంపొందించాలి.
2. మహిళలకు ఓటు హక్కు కల్పించాలి. ఈ నేపథ్యంలో స్త్రీ, పురుషుల మధ్య వివక్ష ఉండకూడదు.
3. ఓపెన్ బ్యాలెట్ విధానం ఉండాలి.
4. ప్రభుత్వాన్ని గుర్తించే లేదా తిరస్కరించే అధికారం ప్రజలకు ఉండాలి.

ప్రాతినిధ్య వ్యవస్థలోని లోపాలను తొలగించడానికి, మిల్ దామాషా ప్రాతినిధ్య పద్ధతిని ప్రతిపాదించాడు.

రాజ్యం తన గొప్పతనాన్ని పెంపొందించుకోవడానికి ప్రజల స్వేచ్ఛను తగ్గిస్తుంది. ఇలాంటి పరిస్థితుల్లో ప్రజలు అభివఅద్ధి చెందలేరు. బాగా అభివఅద్ధి చెంది, విద్యావంతులు, వివేకవంతులు కాకపోతే మంచి పనులు చేయడానికి ప్రజలు అర్హులు కారు. తగినంత అభివృద్ధి చెందిన ప్రజలు రాజ్యాధిపత్యాన్ని వ్యతిరేకిస్తారు. ప్రజల అభివృద్ధి కోసం ప్రభుత్వ జోక్యం తగ్గాలి. మిల్ తన ప్రసిద్ధ వ్యాసమైన 'ఆన్ లిబర్టీ'లో తన రాజకీయ భావాల సారాంశాన్ని వ్యక్తపరిచారు. ప్రపంచవ్యాప్తంగా ప్రశంసలు అందుకుంటోంది. 'ఆన్ లిబర్టీ' రాజకీయ దోపిడీని రూపుమాపడానికి ఒక ఉపదేశం.

కనీస, వ్యక్తిగత స్వేచ్ఛలో జోక్యంతో అతి తక్కువగా పాలించే ప్రభుత్వమే ఉత్తమమైనదని మిల్ అభిప్రాయపడ్డారు. అధికారం విస్తరిస్తున్న కొద్దీ వ్యక్తిగత స్వేచ్ఛ మరింత పరిమితం అవుతుంది. రాజ్యానికి, వ్యక్తిగత స్వేచ్ఛకు మధ్య ఉన్న వైరుధ్యాన్ని మిల్ ఈ విధంగా వివరించాడు.

విమర్శ

మిల్ మరియు ఇతరులు వ్యక్తిగతవాదానికి మద్దతుగా ప్రతిపాదించిన అనేక వాదనలు విమర్శకులచే దాడి చేయబడ్డాయి.

1. రాజ్యం ఒక అవసరమైన చెడు అని వ్యక్తిగతవాదులు భావించారు. కానీ రాజ్యం ప్రజల అవసరాలను తీర్చడానికి ఆవిర్భవించిన సామాజిక సంస్థ. ఇది ప్రజల సంక్షేమం కోసమే.

2. ఆర్థిక వ్యవస్థలో స్వేచ్ఛాయుత పోటీ అనేక దురాచారాలకు దారితీసిందని కొందరు భావిస్తున్నారు. పోటీ వల్ల పెట్టుబడిదారులకు మాత్రమే లాభం చేకూరుతుంది. ఆర్థికంగా బలహీనంగా ఉన్నవారు దీని బారిన పడటం ప్రమాదకరం.

3. కొంతమంది అభిప్రాయం ప్రకారం, వ్యక్తిత్వం, మూఢ చట్టానికి మద్దతు ఇస్తుంది – "బలం సరైనది".

సోషలిజం వ్యక్తిశ్రేయోవాదానికి ప్రత్యర్థిగా ఆవిర్భవించింది.

సామ్యవాదం

'సోషలిజం' అనే ఆంగ్ల పదం 'సోషియస్' అనే పదం నుంచి ఉద్భవించింది. 'సోషియస్' అంటే సమాజం, సోషలిజం అనేది సమాజంతో ముడిపడి ఉందని దీని అర్థం తెలియజేస్తుంది. పెట్టుబడిదారీ వ్యవస్థ ప్రోత్సహించిన సామాజిక, రాజకీయ, ఆర్థిక అసమానతలకు వ్యతిరేకంగా సోషలిజం వెలుగులోకి వచ్చింది. సోషలిజం మనిషిని మనిషి దోపిడీ చేయడాన్ని ప్రశ్నించింది. సోషలిజం ఒక ఆర్థిక విధానం అని కొందరు భావిస్తారు. వాస్తవానికి సోషలిజం బహుముఖ్యమైనది. ఇది రాజకీయ, ఆర్థిక, తార్కిక వ్యవస్థల సమ్మేళనం. కొందరు సోషలిజాన్ని ఒక ప్రత్యేక జీవన విధానంగా భావిస్తారు.

ప్లేటో తన రచనలు కొన్నింటిలో సోషలిజం ఉంది. కానీ ఇది ఫ్రెంచ్ విప్లవం మరియు పారిశ్రామిక విప్లవం తరువాత మాత్రమే వాడుకలోకి వచ్చింది. ఆధునిక కాలంలో, సోషలిజాన్ని ఎక్కువగా రాబర్ట్ ఓవెన్ మరియు చార్లెస్ ఫోరియర్ ప్రచారం చేశారు. వీరు సోషలిస్టు ఉద్యమానికి మార్గదర్శకులు. తొలినాళ్లలో వీరి రచనల వల్ల ఇది అభివృద్ధి చెందింది. ఇతర దేశాలలో సోషలిజం వ్యాప్తి చెందడానికి వీరి రచనలు ప్రధాన కారణం.

మార్క్స్, ఎంగెల్స్ మానవ సమాజాన్ని విశ్లేషించి, కొత్త సమాజాన్ని ఎలా, ఏ శక్తుల ద్వారా సృష్టించవచ్చో వివరించారు. మార్క్స్ ఇలా అన్నాడు, "మునుపటి తత్వవేత్తలు ప్రపంచాన్ని నిర్వచించడానికి ప్రయత్నించారు. కానీ నా లక్ష్యం ప్రపంచాన్ని మార్చడమే". కారల్ మార్క్స్ తప్ప మరే తత్వవేత్త చరిత్ర గమనాన్ని ఈ విధంగా మార్చలేరంటే అతిశయోక్తి కాదు. శాస్త్రీయ సామ్యవాదాన్ని 1848లో ప్రచురించిన 'కమ్యూనిస్టు మేనిఫెస్టో' అనే చిన్న రచనలో వివరించారు. ఈ చిన్న రచన ఆధారంగా ప్రపంచవ్యాప్తంగా సోషలిస్టు ఉద్యమాలు పుట్టుకొచ్చాయి.

సోషలిజం – నిర్వచనం

సోషలిజం నిర్వచనం గురించి ఒకే రకమైన అభిప్రాయం లేదు. పదార్థం ఒకటే అయినప్పటికీ అనేక నిర్వచనాలు కనిపించాయి.

సి.ఇ.ఎం.జోద్: "సోషలిజం అనేది ప్రతి ఒక్కరూ ధరించడం వల్ల దాని ఆకారాన్ని కోల్పోయిన టోపీ లాంటిది". కొన్ని ప్రసిద్ధ నిర్వచనాలను ఈ క్రింది విధంగా వివరించవచ్చు:

జార్జ్ బెర్నార్డ్ షా: "సోషలిజం అంటే ఆదాయంలో సమానత్వం తప్ప మరేమీ కాదు".

చాపెల్: "పోటీపడే ప్రైవేటు పెట్టుబడులను సామాజిక పెట్టుబడిగా చేసేదే సోషలిజం".

బెర్ట్రాండ్ రస్సెల్: "సోషలిజం అనేది భూమి మరియు ఆస్తి యొక్క మతపరమైన యాజమాన్యాన్ని సమర్థించడం".

సోషలిజం కేవలం ఆర్థిక సిద్ధాంతంగా మిగిలిపోకుండా ఒక రాజకీయ ఉద్యమంలా పురోగమించింది. అనేక రకాల సోషలిస్టు సిద్ధాంతాలు ఉన్నప్పటికీ.. సోషలిజం యొక్క కొన్ని ముఖ్యమైన సూత్రాలు ఈ క్రింది విధంగా ఉన్నాయి.

సోషలిజం ముఖ్య సూత్రాలు:

సామాజిక ప్రయోజనాలకు ప్రాముఖ్యత: సోషలిజం వ్యక్తి కంటే సమాజానికి ఎక్కువ ప్రాముఖ్యత ఇస్తుంది. ఒక వ్యక్తి ప్రయోజనాల కంటే సమాజం యొక్క ఉన్నత ప్రయోజనాలు ముఖ్యమని భావిస్తుంది. వస్తువుల ఉత్పత్తి కొద్దిమందికి మాత్రమే ప్రయోజనకరంగా ఉండకూడదు. ఒక దేశ ఉత్పత్తి విధానం సామాజిక అవసరాలకు అనుగుణంగా ఉండాలి.

బి) సమాన అవకాశాలు కల్పించడం: సమాజంలో అసమానతలను తొలగించి ప్రజలందరికీ సమాన అవకాశాలు కల్పించడం సోషలిజం ప్రధాన లక్ష్యం. వారసత్వ ప్రాతిపదికన అవకాశాలను రద్దు చేయాలని కోరుతోంది. ప్రతి వ్యక్తి తన అభిరుచికి అనుగుణంగా విద్య, శిక్షణ, ఇతర సౌకర్యాలు పొందాలి. లింగవివక్ష లేకుండా సామర్థ్యాన్ని వినియోగించుకునేందుకు అవకాశాలు కల్పించాలి.

సి) పెట్టుబడిదారీ వ్యవస్థ నిర్మూలన: పెట్టుబడిదారీ సమాజం అరుదుగా అందరికీ సమాన అవకాశాలు కల్పిస్తుంది. పెట్టుబడిదారీ వ్యవస్థను నిర్మూలించడం ద్వారా ఆర్థిక సమానత్వాన్ని సాధించవచ్చు. పెట్టుబడిదారీ వ్యవస్థ వర్గ సమాజాన్ని సఅష్టించి ఒక వర్గాన్ని శాశ్వతంగా దోపిడీకి గురిచేస్తుంది. అందువల్ల పెట్టుబడిదారులు శ్రామిక వర్గానికి సహజ శత్రువులు అవుతారు. ఈ రెండు వర్గాల మధ్య పోరు నడుస్తోంది. అధికారం బూర్జువావర్గం నుంచి శ్రామికవర్గానికి మారినప్పుడే సోషలిజం సాధ్యమవుతుంది. బూర్జువా వర్గ విప్లవం ద్వారానే అది సాధ్యమవుతుంది.

పోటీ పద్ధతుల నిర్మూలన: సోషలిజం పోటీని తొలగిస్తుంది. పెట్టుబడిదారీ విధానంలో డబ్బును విపరీతంగా ఖర్చు చేస్తారు. ధనిక, పేదల మధ్య ఆర్థిక అసమానతలు పెరిగిపోవడం వల్ల వారి మధ్య కూడా అసమానతలు ఏర్పడుతున్నాయి. ఇలాంటి పోటీ చాలా అన్యాయం, అమానుషం. అందువలన, పోటీని తొలగించడమే సోషలిజం యొక్క లక్ష్యం. స్థానిక, జాతీయ, అంతర్జాతీయ వ్యవహారాల్లో పోటీ స్థానంలో సహకారాన్ని పెంపొందించడం సోషలిజం లక్ష్యం.

ఆస్తుల జాతీయాకరణ: సోషలిజం ప్రైవేటు ఆస్తిని రద్దు చేస్తుంది. శ్రామికుల దోపిడీ ద్వారా పెట్టుబడిదారీ వ్యవస్థ ప్రైవేటు ఆస్తిని ప్రోత్సహిస్తుంది. దోపిడీ ద్వారా సంపాదించిన ఆస్తి మరింత దోపిడీ ద్వారా పెరుగుతూనే ఉంటుంది. ప్రయివేటు ఆస్తుల రద్దుతో శ్రమదోపిడీని తొలగించవచ్చు. సోషలిజం భూమి రూపంలో ప్రైవేట్ ఆస్తిని రద్దు చేస్తుంది. భూమి ప్రకఅతి ప్రసాదించిన వరం. అందువల్ల ఏ వ్యక్తీ తన వ్యక్తిగత ప్రయోజనాల కోసం దీనిని ఉపయోగించకూడదు. అన్ని పరిశ్రమలు, వ్యవసాయం, వాణిజ్యం రాష్ట్రమే నిర్వహిస్తుంది.

మార్క్సిజం

చరిత్ర గతిని మార్చిన తత్వవేత్త కారల్ మార్క్స్. ప్రజల జీవన విధానాన్ని మార్చడానికి జీవితాంతం పోరాడారు. సమస్యలే వాస్తవాలు. మనిషి వాటిని నాశనం చేయగలడు. అప్పుడే ప్రపంచం సుఖసంతోషాలతో జీవించడానికి నిలయం అవుతుంది. ఈ ప్రక్రియలో తత్వవేత్తలు సహకరించాలి. ఈ ఆలోచనను అలరించిన తత్వవేత్తలలో కారల్ మార్క్స్ చాలా ముఖ్యమైనవాడు. మానవాళి సమస్యలను తొలగించడానికి మార్క్స్ తన జీవితాంతం నిర్విరామంగా ప్రయత్నించాడు, పోరాడాడు.

మార్క్స్ ఆలోచనలకు మార్క్సిజం అని పేరు పెట్టవచ్చు. మార్క్సిజాన్ని ప్రోత్సహించిన ఈ క్రింది మరియు ప్రాథమిక రచనలు.

1. దాస్ కాపిటల్
2. తత్వశాస్త్రం యొక్క పేదరికం. (ద పవర్టీ ఆఫీ ఫిలాసఫి)
3. పొలిటికల్ ఎకానమీ విమర్శకు ఒక సహకారం
4. విప్లవం మరియు ప్రతి–విప్లవం
5. కమ్యూనిస్టు మేనిఫెస్టో

మార్క్సిజం యొక్క ప్రాథమిక సూత్రాలు

చారిత్రక గతితర్కిక భౌతికవాదం: సమాజ పురోగతిని చారిత్రక దృక్పథంతో పరిశీలించడం కమ్యూనిజం యొక్క ప్రాథమిక లక్షణం. చారిత్రక దలక్పథం గతితర్కిక భౌతికవాదంపై ఆధారపడి ఉంటుంది. గతితర్కిక భౌతికవాదం రెండు విడదీయరాని వ్యతిరేక శక్తులు మరియు వాటి నిరంతర పరస్పర చర్యపై ఆధారపడి ఉంటుంది. మాండలిక భౌతికవాదం యొక్క లక్షణాలు ఆచరణీయమైనవి. భౌతిక లక్షణాలను మార్చే సహజ శక్తి వీటికి ఉంటుంది. ఈ సూత్రాన్ని సామాజిక వ్యవస్థకు వర్తింపజేసి పెట్టుబడిదారీ వ్యవస్థ ఎలా మారుతుందో చూపించే ప్రయత్నం చేశారు. ఉత్పత్తి యజమానులకు, ఉత్పత్తి కార్మికులకు మధ్య వైరుధ్యాల పోరాటం కొత్త సమాజ ఆవిర్భావానికి దోహదం చేస్తోంది.

మార్క్స్ అభిప్రాయం ప్రకారం, వ్యతిరేకుల సంఘర్షణ ప్రభావం వల్ల ప్రపంచం కదులుతుంది. మానవ చరిత్రను విశ్లేషించడానికి గతితర్కిక భౌతికవాదాన్ని ఉపయోగించినందున, దీనిని చారిత్రక గతితర్కిక భౌతికవాదం అంటారు. బానిసత్వ వ్యవస్థలో భూ యజమానులు, బానిసల మధ్య పోరాటం కారణంగా భూస్వామ్య వ్యవస్థ ఉద్భవించిందని గతితర్కిక భౌతికవాద పద్ధతి రుజువు చేసింది, భూస్వామ్య వ్యవస్థలో భూస్వాములకు, శ్రామికులకు మధ్య జరిగిన పోరాటం ఫలితంగా పెట్టుబడిదారీ వ్యవస్థ ఏర్పడింది. అదే విధంగా పెట్టుబడిదారీ వ్యవస్థలో పోరాటం వల్ల కొత్త సమాజం ఆవిర్భవిస్తుందని కమ్యూనిజం వర్ణిస్తుంది. మానవ జీవితానికి ఆధారమైన భౌతిక మార్పులు చరిత్ర గమనంలో మార్పులకు దోహదం చేస్తాయి.

మిగులు విలువ సిద్ధాంతం: శ్రమే విలువకు మూలం అని చెప్పే రికార్డో సిద్ధాంతం ఆధారంగా మార్క్స్ అదనపు విలువ సిద్ధాంతాన్ని వివరించాడు. ఒక వస్తువు ధర దాని ఉత్పత్తిలో వెచ్చించిన శ్రమ, సమయంపై ఆధారపడి ఉంటుంది. ఇది సరఫరా మరియు డిమాండ్ నియమంపై ఆధారపడి ఉండదు. ఒక కూలీకి ఇచ్చే వేతనం అతని కుటుంబ అవసరాలకు సరిపోయేలా ఉండాలి. కానీ వేతనాలు ఎప్పుడూ ఆ నిష్పత్తిలో ఉండవు. ఉత్పత్తిదారుడు శ్రామికుడి వేతనాలు తగ్గించి లాభాలను పెంచుతాడు.

కారల్ మార్క్స్ అభిప్రాయం ప్రకారం వేతనానికి, ధరకు మధ్య వ్యత్యాసం అదనపు విలువ. ఈ అదనపు విలువ శ్రామికుడికి చెందాలి, ఉత్పత్తిదారుడు దానిని తన సొంతం చేసుకుంటాడు. ఈ అదనపు విలువ దోపిడీని నిర్మూలించాలని మార్క్స్ కోరుకుంటాడు. పెట్టుబడిదారీ వర్గం తన స్వార్థ ప్రయోజనాల కోసం ప్రభుత్వాన్ని, యంత్రాంగాన్ని వాడుకుంటుంది.

వర్గ పోరాటం: పారిశ్రామిక విప్లవం రెండు వర్గాలకు దారితీసింది. ఉత్పత్తి కారకాలను నియంత్రించేవారు పెట్టుబడిదారులు, లేనివారు శ్రామికులు. పెట్టుబడిదారుల ప్రయోజనాలను, ఆధిపత్యాన్ని పెంపొందించడానికి ప్రభుత్వ విధులు ఎల్లప్పుడూ సహాయపడతాయి. ఫలితంగా సమాజం రెండు వర్గాల మధ్య తీవ్రమైన పోరాటాలను ఎదుర్కొంటుంది. రెండు వర్గాల మధ్య జరిగే ఈ పోరాటాన్ని మార్క్స్ వర్గపోరాటం అంటారు. సమాజ చరిత్ర మొత్తం వర్గ పోరాటాల చరిత్ర అని ఆయన చెప్పారు.

సమాజమే డైనమిక్ ఛేంజ్ దీని లక్షణం. పెట్టుబడిదారీ ధోరణి కూడా అటువంటి మార్పు ఫలితమే. అందువల్ల ఇది కూడా మారవచ్చు. కూలీలు కొంత కాలం దోపిడీదారులుగా కొనసాగుతున్నారు. పెట్టుబడిదారులు దోపిడీని గరిష్ట స్థాయికి కొనసాగిస్తూ అణచివేతకు గురవుతున్న వర్గం విస్తరణకు కారణమవుతున్నారు. క్రమేపీ దోపిడీ సమూహాలు కొత్త ఉత్పాదక శక్తులకు అనుకూలంగా పనిచేస్తాయి. త్వరలోనే అది పెట్టుబడిదారులకు వ్యతిరేకంగా పనిచేస్తుంది. ఫలితంగా అన్ని సమాజాల్లో వర్గపోరాటం అనివార్యం. వర్గపోరాటం వల్ల పెట్టుబడిదారీ వ్యవస్థలు కనుమరుగవుతున్నాయి. కూలీలు విజయం సాధిస్తారు. ఆ విజయం మొత్తం సామాజిక వ్యవస్థను మారుస్తుంది. ప్రయివేటు ఆస్తిని కలిగి ఉన్న హక్కు రద్దు చేయబడుతుంది మరియు ఉత్పత్తి కారకాలన్నీ ప్రభుత్వ నియంత్రణలోకి తీసుకురాబడతాయి.

డి) శ్రామికవర్గ నియంతఅత్వం: వర్గపోరాటం ఫలితంగా శ్రామికవర్గ నియంతృత్వ స్థాపన జరుగుతుంది. కమ్యూనిస్టు సమాజాన్ని స్థాపించే ప్రయత్నంలో ఇదొక తాత్కాలిక దశ. ఈ దశలో పెట్టుబడిదారీ వ్యవస్థ నాశనమవుతుంది. దీనికి కొన్ని నియంతృత్వ పద్ధతులు అవసరం. రెండో దశలో కమ్యూనిస్టు సమాజం ఏర్పడుతుంది. ఇది వర్గ రహిత, రాజ్య రహిత సమాజం అవుతుంది. అలాంటి సమాజం దోపిడీ లేకుండా అభివృద్ధి చెందుతుంది.

ఇ) కమ్యూనిస్టు సమాజ లక్షణాలు

1. కమ్యూనిస్టు సంఘాల్లో ఒకే ఒక్క కమ్యూనిస్టు పార్టీ ఉంటుంది.
2. పెట్టుబడిదారీ విధానానికి, ప్రయివేటు రంగానికి ఉనికి కనిపించదు.
3. ఆర్థిక సమానత్వమే ప్రధాన లక్ష్యం
4. ఆస్తి హక్కు ఆర్థిక అసమానతలకు మూలం కాబట్టి, అది ఆస్తి హక్కుకు వ్యతిరేకం.

5. ఉత్పత్తి సాధనాలన్నీ సొసైటీ సమిష్టి యాజమాన్యంలో ఉంటాయి.

6. విప్లవాత్మక పద్ధతులను అవలంబించడం దీని తత్వం.

7. మతం ప్రజలకు నల్లమందు వంటిది కాబట్టి ఇది మతానికి వ్యతిరేకం.

సారాంశం

వ్యక్తిగత తీర్పుకు, చర్యకు అత్యంత విలువ ఇవ్వాల్సిన అవసరాన్ని గ్రహించడానికి మిల్ రచనలు ఎంతో ప్రాముఖ్యతను సంతరించుకున్నాయి. ఆయన రాసిన ఆన్ లిబర్టీ అనే వ్యాసం బహుశా 19వ శతాబ్దపు ఆలోచనాపరులు సమర్థించిన ఉదాత్త ఉదారవాదానికి అత్యంత అనర్గళమైన వ్యక్తీకరణ. బెంథమ్ మరియు మిల్ లను నిశితంగా పరిశీలిస్తే వారి మధ్య స్పష్టమైన పోలిక తెలుస్తుంది. వీరిద్దరూ ఉపయోగితాభావం, వ్యక్తిత్వం, ప్రజాస్వామ్యం, అనేక రంగాల్లో సంస్కరణల కోసం నిలబడ్డారు. అయినప్పటికీ రెండింటి మధ్య గణనీయమైన వ్యత్యాసం ఉంది. ఈ వ్యత్యాసాలను ఈ విధంగా సంక్షిప్తీకరించవచ్చు. బెంథమ్ అన్ని సుఖాలను ఒకటిగా భావిస్తాడు కాని వివిధ స్థాయిలలో. అతను ఆనందంలో పరిమాణాత్మక వ్యత్యాసాన్ని అంగీకరించాడు కాని గుణాత్మక వ్యత్యాసాన్ని కాదు. మిల్ ఈ ప్రతిపాదనతో ఏకీభవించలేదు. ఆనందాలలో గుణాత్మక వ్యత్యాసాలు ఉన్నాయని ఆయన వాదించారు.

తన వైఫల్యం, లోటుపాట్లు ఉన్నప్పటికీ, మార్క్సిజం అధిక సంఖ్యలో ప్రజలకు విజ్ఞప్తి చేసింది. ఇది శ్రామిక ప్రజానీకం అంగీకరించిన విప్లవ తత్వం. మార్క్సిజం మానవజాతి చరిత్ర గురించి ఒక సమగ్రమైన మరియు స్థిరమైన వివరణను అందిస్తుంది మరియు దాని శాస్త్రీయ విధానం సమాజం యొక్క సార్వత్రిక దృగ్విషయాన్ని వెల్లడిస్తుంది. ఇది పెట్టుబడిదారీ విధానం యొక్క ప్రశంసనీయమైన నిర్ధారణ. మార్క్సిజాన్ని మనం తిరస్కరించవచ్చు కానీ అది పెట్టుబడిదారీ విధానంపై చేసే ఆరోపణను విస్మరించలేం.

సిద్ధాంత స్థాయిలో మార్క్స్ రాజకీయ ప్రభావం చాలా విప్లవాత్మకంగా ఉంది. ఆయన ప్రభావం కారణంగా రాజకీయం దాని సూత్రీకరణలలో సమగ్రమైన సామాజిక సందర్భాన్ని పరిగణనలోకి తీసుకోవలసి వచ్చింది. ఆధునిక రాజకీయ విశ్లేషణలో ఈ సామాజిక పరమైన పెరుగుదల, పెద్ద మొత్తంలో, రాజకీయ సామాజిక శాస్త్రం యొక్క పునర్నిర్మాణం యొక్క ఫలితం.

మోడల్ పరీక్ష ప్రశ్నలు

1. కింది వాటికి వ్యాస రకం సమాధానాలు రాయండి.

1. ఉపయోగితావాదం పై బెంథమ్ యొక్క అభిప్రాయాన్ని చర్చించండి.

2. సోషలిజాన్ని నిర్వచించండి మరియు దాని ప్రధాన సూత్రాలను చర్చించండి.

3. మార్క్సిజం యొక్క ప్రాథమిక లక్షణాలు ఏమిటి?

2. కింది వాటికి క్లుప్తంగా సమాధానాలు రాయండి.

1. ఉదారవాదం గురించి చర్చించండి.

2. వ్యక్తివాదంపై జె.ఎస్.మిల్ అభిప్రాయాలు ఏమిటి?

3. కింది ప్రశ్నలకు 5 లైన్లలో సంక్షిప్త సమాధానాలు రాయండి.

1. ఉపయోగితావాదం అంటే ఏమిటి?

2. వ్యక్తిత్వం యొక్క లక్షణాలు ఏమిటి?

3. సోషలిజం రకాలు ఏమిటి?

4. మార్క్సిజాన్ సిద్ధాంతాలకు ప్రాథమిక రచనలు ఏమిటి?

5. కమ్యూనిజంలో శ్రామికవర్గ నియంతృత్వం గురించి చర్చించండి.

పదకోశం

ఫెలిసిఫిక్-కలన గణితం, హెడోనిస్టిక్, సిద్ధాంతం, చట్టపరమైన బలవంతం, ప్రయోజనవాదం, మహిళా ఓటు హక్కు, వర్గరహిత సమాజం, కలిగి ఉన్నవారు మరియు లేనివారు, భౌతికవాదం, శ్రామికవర్గం, అదనపు విలువ.

6. ప్రజాస్వామ్యం

పాఠ్య లక్ష్యాలు:

ఈ అధ్యాయం చదివిన తర్వాత మీరు

- ప్రజాస్వామ్య స్వభావాన్ని స్థూలంగా తెలుసుకుంటారు.
- ప్రజాస్వామ్యం అర్థం నిర్వచనాలు వివిధ రకాలు తెలుసుకోగలరు .
- ప్రజాస్వామ్యం ప్రాధాన్యత లక్షణాలు అంచనా వేయగలరు.

పరిచయం:

ఆధునిక యుగాన్ని ప్రజాస్వామ్య యుగంగా పేర్కొంటారు. ఆధునిక ప్రపంచంలోని రాజ్యాలన్నీ ప్రజాస్వామ్య వ్యవస్థనే తమ పరిపాలన విధానం ఎంచుకున్నాయి. ప్రజాస్వామ్య పద్ధతి ద్వారా మాత్రమే ఒక ప్రగతి శీల సమాజం ఏర్పడుతుందని సమకాలీన సమాజాలు ప్రపంచ వ్యాప్తంగా విశ్వసిస్తాయి. స్వేచ్ఛ సమానత్వం న్యాయం ప్రజాస్వామ్య వ్యవస్థ ఆధారంగా అభివృద్ధి పొందుతాయి.ఆచరణలో ప్రజాస్వామ్యం ఒక ప్రభుత్వ రూపంగా మారి అత్యధిక సంఖ్యాక ప్రజల మద్దతు ఆమోదం పొందుతూ ప్రాధాన్యతను పొందింది.

ప్రజాస్వామ్యం అర్థం

ప్రజాస్వామ్యం అనే పదాన్ని ఇంగ్లీషు భాషలో డెమోక్రసీ అని వ్యవహరిస్తారు డెమోక్రసీ అనే ఆంగ్ల పదం డెమోల్ మరియ క్రషియా అనే రెండు గ్రీకు పదాల నుండి ఆవిర్భవించింది వీటిలో డెమోస్ అనగా ప్రజలు క్రషియా అనగా పాలనా లేదా అధికారము అని అర్థం అంటే డెమోక్రసీ అనగాప్రజల పాలన లేదా ప్రజల చేతిలో అధికారం అని అర్థం.

ప్రజాస్వామ్యం -నిర్వచనం

ప్రజాస్వామ్యం అంటే ఒక సాదారణ ప్రభుత్వ రూపం మాత్రమే కాదు అది ఒక నిర్దిష్ట రాజ్య వ్యవస్థ. ఒకప్రజా జీవన విధానము ప్రజాస్వామ్యం అనే పదాన్ని వివిధ రాజకీయ శాస్త్రజ్ఞులు వివిధ రకాలుగా నిర్వచించారు ఈ దిగువన వివిధనిర్వచనాలను పరిశీలిద్దాం

అబ్రహం లింకన్ నిర్వచనం:

"ప్రజాస్వామ్యం ప్రజల యొక్క ప్రజల చేత ప్రజల కొరకు గల ప్రభుత్వం."

ఏ వి డైసీ నిర్వచనం

"ప్రజాస్వామ్యం అనేది ఒక ప్రభుత్వ రూపము దీనిలో పాలకవర్గం జాతి మొత్తంలో అత్యధిక సంఖ్యలోని ప్రజలతో కూడి ఉంటుంది."

ఉల్ఫ్ నిర్వచనం:

"ప్రజల ద్వారా ఎన్నిక అయ్యే ప్రభుత్వ రూపమే ప్రజాస్వామ్యం దీనిలో ప్రజలు మేదోసంపత్తితో స్వేచ్ఛ సమానత్వాలతోఉంటారు."

పై నిర్వచనాలను పరిశీలిస్తే ప్రజాస్వామ్యం ఒక ప్రభుత్వ రూపం అని తెలుస్తుంది అంతేకాక ఇది అనేక ప్రజాస్వామిక విలువలు కలిగిన రాజ్య వ్యవస్థ అని చెప్పవచ్చు.

ప్రజాస్వామ్యం – లక్షణాలు:

ప్రజాస్వామ్య వ్యవస్థకు ఎన్నో లక్షణాలు ఉన్నాయి వీటిలో కొన్ని ముఖ్యమైన వాటిని ఈ క్రింది విధంగా పేర్కొనవచ్చు.

1. ప్రజాస్వామ్యం చర్చల ద్వారా పాలనను సూచిస్తుంది.

2. ప్రజాస్వామ్యం అత్యధిక సంఖ్యలోని ప్రజల పాలన.

3. ప్రజాస్వామ్యంలో ప్రజల హక్కులు ముఖ్యంగా అల్ప సంఖ్యాక వర్గాల హక్కులు పరిరక్షణ పొందుతాయి.

4. రాజ్యాంగబద్ధంగా రాజ్యాంగాన్ని అనుసరించే ప్రజాస్వామ్య పాలన ఉంటుంది.

5. ప్రజాస్వామ్యం ఒక బాధ్యతాయుతప్రభుత్వాన్ని అందిస్తుంది.

6. ప్రజాస్వామ్యంలో ఎన్నికల ద్వారా మాత్రమే అధికారం మార్పిడిఉంటుంది.

ప్రజాస్వామ్యం – రకాలు

ప్రజాస్వామ్యాన్ని రెండు రకాలుగా వర్గీకరించవచ్చు

1. ప్రజాస్వామ్యం 2. పరోక్ష ప్రజాస్వామ్యం

ప్రత్యక్ష ప్రజాస్వామ్యం:

దీనిలో ప్రజలు తమంతట తాముగా ప్రతినిధుల సహాయం లేకుండా పరిపాలన కార్యకలాపాలు ప్రత్యక్షంగా చేస్తారు రాజ్య రోజువారి వ్యవహారాల్లో ప్రజలు చురుకుగా పాల్గంటారు ప్రజా ప్రాధాన్యత గల అంశాల పైన ప్రజలు స్వయంగా ప్రత్యక్షంగా తమ అభిప్రాయాలను దఅక్పథాలను వ్యక్తం చేస్తారు ప్రజలు ఒక నిర్దిష్ట ప్రదేశంలో సమావేశమై తమ అవసరాల మేరకు రాజ్య వ్యవహారాలు నిర్వహించుకుంటారు ఆ సమావేశాల్లో ప్రజలు తమకు అవసరమయ్యే చట్టాలను తమకు తాముగా రూపొందించుకుంటారు ఆయా చట్టాలు అమలును ప్రత్యక్షంగా తమకు తాముగా పర్యవేక్షించుకుంటారు ప్రజల అందరి ప్రత్యక్ష పర్యవేక్షణలో ప్రభుత్వం క్రియాశీలంగా రాజ్య వ్యవహారాలు నిర్వహిస్తుంది అయితే ప్రత్యక్ష ప్రజాస్వామ్యం చిన్నచిన్న రాజ్యాలకు మాత్రమే సాధ్యమవుతుంది ఒక రాజ్యప్రదేశం చిన్నదిగా ఉండి

తక్కువ జనాభా కలిగి ఉన్నప్పుడు ప్రత్యక్ష ప్రజాస్వామ్యం సాధ్యమవుతుంది. ఈ తరహా ప్రత్యక్ష ప్రజాస్వామ్య వ్యవస్థలు ప్రాచీన కాలంలో గ్రీకు రోమన్ నగర రాజ్యాలలో అమలులో ఉండేవి. ప్రాచీన గ్రీకు రోమన్ రాజ్యాలు పరిమితమైన ప్రదేశం కలిగి తక్కువ జనాభా కలిగి ఉండేవి. ఆధునిక యుగంలో ప్రస్తుత కాలంలో ప్రత్యక్ష ప్రజాస్వామ్య వ్యవస్థ స్విట్జర్లాండ్‌దేశం లోని ఆ దేశంలోని వివిధ రాష్ట్రాలలోనూ కాంటాన్లు అమెరికాలోని కొన్ని రాష్ట్రాల్లో స్థానిక స్వపరిపాలన సంస్థల్లో అమల్లోఉంది.

ప్రత్యక్ష ప్రజాస్వామ్య సాధనాలు:

ప్రత్యక్ష ప్రజాస్వామ్యం పరిమిత ప్రదేశంలోని తక్కువ జనాభా గల చిన్నచిన్న రాజ్యాలకు అనువుగాఉంటుంది అయితే ఆధునిక యుగంలో రాజ్యాలు పెద్దపెద్ద ప్రదేశాలు జనాభా రీత్యా ఎక్కువమంది ప్రజలతో నిండి ఉంటాయి ఈపెద్ద రాజ్యాలు ప్రత్యక్షప్రజాస్వామ్యం వీలుకాక పోయినప్పటికీ కొన్ని ప్రత్యేక సాధనాల ద్వారా ప్రత్యక్షప్రజాస్వామ్య పాలన సాధ్యమవుతుంది ఈ సాధనాలలో

1. ప్రజాభిప్రాయ సేకరణ రెఫరండం
2. ప్రజాభిప్రాయ నివేదన ఇన్సియేటివ్
3. పునరాయణం – రికాల్
4. ప్రజా నిర్ణయం ప్లెబి సైట్

చాలా ప్రధానమైనవి వీటిని ప్రత్యక్ష ప్రజాస్వామ్య సాధనాలుగా వ్యవహరిస్తారు ఆధునిక యోగంలో అనేక దేశాలు వీటిని అనుసరిస్తున్నాయి.

1. ప్రజాభిప్రాయ సేకరణ (రెఫరండం)

అత్యంత ముఖ్యమైన శాసనాలు శాసన వ్యవహారాలపై ప్రజల అభిప్రాయం తెలుసుకోవడానికి దీనిని ఉపయోగిస్తారు కొన్ని కొన్ని ప్రాంతాల్లో రాజ్యాంగపరమైన అంశాలు సాధారణ చట్టపరమైన అంశాలు సమస్యాత్మకంగా మారినప్పుడు ప్రజాభిప్రాయాన్ని సేకరించి వాటిని పరిష్కరిస్తారు. దీనినే ప్రజాభిప్రాయ సేకరణ అని పిలుస్తారు. ఈ సాధనం ప్రకారం కొన్ని చట్టాలపై ప్రజల ఆమోదం లేదా తిరస్కరణ అభిప్రాయ సేకరణ పద్ధతిలో నిర్ణయిస్తారు. దీనిలో ప్రజల అభిప్రాయం ద్వారా ఏర్పడే నిర్ణయమే అంతిమంగాఉంటుంది. ప్రజాభిప్రాయ సేకరణలో రెండు రకాలు ఉన్నాయి అవి.

1. నిర్బంధ ప్రజాభిప్రాయ సేకరణ.
2. స్వచ్ఛంద లేదా ఐచ్ఛిక ప్రజాభిప్రాయ సేకరణ.

నిర్బంధ ప్రజాభిప్రాయ సేకరణ ప్రకారం శాసనసభ రూపొందించిన కొన్ని చట్టాలపై తప్పనిసరిగా ప్రజాభిప్రాయాన్ని సేకరించాలి శాసనసభలు రూపకల్పన చేసిన చట్టాలను ప్రజాభిప్రాయం కోసం వారికి తెలియజేయాలి. ఈ చట్టాల అమలు ప్రజానిర్ణయం పై ఆధారపడిఉంటుంది ప్రజాభిప్రాయ సేకరణలో ప్రజాభిప్రాయం చట్టాల అమలును

తిరస్కరించడం వ్యతిరేకిస్తే ఆ చట్టాలు అమలు కావు.

స్వచ్ఛంద లేదా ఐక్య ప్రజాభిప్రాయ సేకరణ:

కొద్దిమంది నిర్దిష్ట సంఖ్యలో ప్రజలు శాసనసభలో రూపొందించిన చట్టాలను ప్రజాభిప్రాయానికి కోరినప్పుడు ఈ తరహా ప్రజాభిప్రాయ సేకరణ జరుపుతారు.ప్రజాభిప్రాయ సేకరణకు కొన్ని చట్టాలను పంపవచ్చులేదా పంపక పోవచ్చును.నిర్దిష్ట సంఖ్యలోప్రజలు అభిప్రాయ సేకరణకుడిమాండ్ చేసినప్పుడు మాత్రమే ఈతరహా పద్ధతిలో ప్రజాభిప్రాయ సేకరణ జరుపుతారు. ప్రజల నిర్ణయానికి అనుగుణంగా ఆయా చట్టాల అమలు ఆధారపడి ఉంటుంది. ప్రజాభిప్రాయం ఆధారంగా ప్రజాభిప్రాయ సేకరణ జరగనప్పుడు కొన్ని జాతీయస్థాయి సమస్యలు పరిష్కారం అవుతాయి.. దీనివలన ప్రజల సార్వభౌమాధికారం ప్రజా సార్వభౌమత్వం వెల్లడి అవుతుంది. అయితేఈ పద్ధతిలో ప్రజాభిప్రాయ సేకరణ శాసన నిర్మాణ శాఖ ప్రాధాన్యతను తగ్గించి వేస్తుంది అంతేకాక ఇది ఎంతో వ్యయప్రయాసతో కూడుకొని ఉంటుంది. దీని వలన చట్టాల అమలులో విపరీతమైన ఆలస్యం చోటు చేసుకుంటుంది.

2. ప్రజాభిప్రాయ నివేదన (ఇన్సియేటివ్)

ఏదేని ప్రభుత్వ విధానాన్ని రూపకల్పన చేయమనిలేదా ఏదైనా జాతీయ సమస్యను సత్వరమే పరిష్కరించమని కోరుతూ కొద్దిమంది ప్రజలు ప్రభుత్వానికి నివేదించడమే ప్రజాభిప్రాయ నివేదన ఈప్రజాభిప్రాయ నివేదనను ప్రజలు శాసనసభకు తగిన చర్యలు తీసుకునేలా కోరుతారు దీనికి అనుగుణంగా శాసనసభలు చట్టాలు చేస్తాయి అనంతరం ఆ చట్టాలపై తిరిగే ప్రజాభిప్రాయాన్ని కోరుతారు ప్రజాభిప్రాయ నివేదనలో కొద్దిమంది నిర్దిష్ట సంఖ్యలో ప్రజలు ఒక శాసనాన్ని ప్రతిపాదిస్తూ లిఖితపూర్వకంగా శాసనసభకు అందజేస్తారు ఈ విధంగా ప్రజలు స్వయంగా తమ అభిప్రాయాల ద్వారా ఒక శాసనాన్ని ప్రతిపాదించి శాసనసభకు అందజేస్తారు శాసనసభ ప్రజల డిమాండ్ మేరకు అభిప్రాయాన్ని సేకరించి తదుపరి చర్యలు తీసుకుంటుంది ప్రజాభిప్రాయ నివేదన రెండు రూపాయల్లో ఉండవచ్చు అవి ఒకటి బిల్లు రూపంలో ప్రజాభిప్రాయ నివేదన బిల్లు రూపంలో లేని ప్రజాభిప్రాయ నివేదన.

అనగా నిర్దిష్ట సంఖ్యలో ప్రజలు ఉత్తమ ప్రజాభిప్రాయాన్ని ఒక లాంచనప్రాయమైన చట్టం బలే రూపొందించి శాసనసభకు నివేదించినప్పుడు దానిని బిల్లు రూపంలో ప్రతిపాదించిన ప్రజాభిప్రాయ నివేదన అని వ్యవహరిస్తారు అలా కాకుండా నిర్దిష్ట సంఖ్యలో ప్రజలు తమ ప్రజాభిప్రాయాన్ని బిల్లు రూపంలో కాకుండా సాధారణ డిమాండ్ వలే శాసనసభకు నిరోధించినప్పుడు దీనిని బిల్లు రూపంలో ప్రజాభిప్రాయ నివేదనగా పేర్కొంటారు ప్రజలు బిల్లు రూపంలోలేని ప్రజాభిప్రాయ నివేదనను శాసనసభకు అందజేసినప్పుడు ఆప్రజాభిప్రాయానికి అనుగుణంగా లాంచనప్రాయమైన చట్టాన్ని రూపొందించే బాధ్యత శాసనసభపై ఉంటుంది. దీని వలన శాసనసభ బాధ్యత మరింత పెరుగుతుంది ప్రభుత్వ విధానాల్లో చట్టాలలోపాలను సరిదిద్దడానికి అవకాశం ఏర్పడుతుంది. అలాకాకుండా ప్రజలే బిల్లు రూపంలో చట్టాన్ని తయారుచేసి శాసనసభకు నివేదించినప్పుడు శాసనసభల ప్రాముఖ్యత అధికారాలు తగ్గిపోయే అవకాశం ఉంటుంది.

పునరాయణం – రీకాల్

పునరాయణం అనగా తిరిగి వెనుకకు పిలవడం ఎన్నికలలో విజయం సాధించిన ప్రజాప్రతినిధులు ఎన్నికల అనంతరం అసమర్థులుగా తేలినప్పుడు ప్రజా సమస్యలను పరిష్కరించలేక పోయినప్పుడు వారిని పదవికి అనార్హులుగా ప్రకటించి వెనుకకు పిలవడాన్ని పునరాయణం లేదా రీకాల్ అంటారు. అసమర్థులైన ప్రజాప్రతినిధులను ప్రజలు వారి వారి పదవుల నుండి తొలగించి వెనుకకు పిలవడమే పునరాయణం దీనివలన ప్రజాప్రతినిధులు ప్రజల పట్ల బాధ్యతయుతంగా మెలుగుతారు ప్రజాప్రతినిధులు తమ తమ బాధ్యతలను సక్రమంగా నిర్వహిస్తారు సమర్థవంతంగా పనిచేస్తారు. అసమర్థత కారణంగా తమను ప్రజలు పదవుల నుండి తొలగిస్తారని భయం ప్రజాప్రతినిధులలో ఉంటుంది దీని వలన ప్రజాప్రతినిధులు తమ తమ బాధ్యతలను తప్పనిసరిగా నిర్వహిస్తారు.

ప్రజా నిర్ణయం ప్లెబి సైట్ :

కొన్ని ప్రాధాన్యత కలిగిన అంశాల పైన ప్రజాభిప్రాయాన్ని తెలుసుకొని నిర్ణయాలు చేయడాన్ని ప్రజా నిర్ణయంగా పేర్కొనవచ్చు. రెండు దేశాల మధ్య సరిహద్దులను నిర్ణయించే విషయంలో ప్రజాభిప్రాయాన్ని తెలుసుకొని ఆయా ప్రాంతాలు ఏయే దేశాలలోఉండాలో ప్రజానిర్ణయం పద్ధతిలో నిర్ణయిస్తారు. దీనిలో చట్టాలకు రాజ్యాంగ పరమైన అంశాలకు ఎలాంటి ప్రాధాన్యం ఉండదు.కొన్ని ప్రజా సమస్యలు ప్రభుత్వ విధానాలు వంటి అంశాల్లో కూడా ప్రజానిర్ణయం పద్ధతిని ఉపయోగిస్తారు.ఈ పద్ధతిని ఫ్రాన్స్‌దేశంలో నెపోలియన్ ప్రప్రదమంగా 1804లో ఉపయోగించాడు.

పరోక్ష ప్రజాస్వామ్యం ప్రాతినిధ్య ప్రజాస్వామ్యం:

ఆధునిక ప్రపంచంలోని అనేక దేశాల్లో పరోక్ష ప్రజాస్వామ్య విధానం అమలులో ఉన్నది దీనినే ప్రాతినిధ్య ప్రజాస్వామ్యం అని కూడా వ్యవహరిస్తారు ఆధునిక రాజ్యాలు విస్తృతమైన భూభాగాన్ని మిలియన్ల కొద్ది సంఖ్యలో జనాభాను కలిగిఉన్నాయి. అందువలన ఈదేశాలలో ప్రత్యక్ష ప్రజాస్వామ్య విధానం సాధ్యం కాదు ఆధునిక దేశాలకు పరోక్ష ప్రజాస్వామ్యం మాత్రమే సరి అయినది ఈ విధానంలో పాలనలో ప్రజలు ప్రత్యక్షంగా పాల్గొనరు ప్రజలు కొద్దిమంది ప్రజాప్రతినిధులను ఎన్నికల ద్వారా ఎన్నుకుంటారు ఈప్రజాప్రతినిధుల ద్వారా పరిపాలన జరుగుతుంది. దీనినే మనం పరోక్ష ప్రజాస్వామ్యం అని పిలుస్తాము ఈ పద్ధతిలో ప్రజలు నిర్దిష్ట పద్ధతిలో కాలపరిమితిలో ఎన్నికలలో ప్రజాప్రతినిధులను తమ ఓటు హక్కు వినియోగించి ఎన్నుకుంటారు ఈప్రజాప్రతినిధులు శాసనసభ్యులుగా శాసనసభలో ప్రజాభిప్రాయాన్ని వెల్లడిస్తారు ఈ విధానంలో రాజకీయ పార్టీలకు కీలక పాత్ర ఉంటుంది ఎన్నికలలో వివిధ రాజకీయ పార్టీలు తమ తమ ఎన్నికల వాగ్దానాలను ఎన్నికల మేనిఫెస్టోల ద్వారాప్రజల ముందు ఉంచి ఎన్నికలలో పోటీ చేస్తాయి తమ పార్టీతరపు అభ్యర్థులను ఎన్నికలలో నిలిపి ప్రజల నుండి ఓట్లుకోరుతాయి ఈ విధంగా ఎన్నికలలో విజయం సాధించడానికి ప్రయత్నిస్తాయి ఎన్నికలలో అత్యధిక స్థానాల్లో శాసనసభకు ఎన్నికైన పార్టీ రాజకీయ అధికారాన్ని ఎక్కించుకుంటుంది ఈప్రభుత్వం పరోక్షంగా ప్రజలకు బాధ్యత వహిస్తుంది. ఈ విధంగా పరోక్ష ప్రజాస్వామ్య విధానంలో ఎన్నికలు రాజకీయ పార్టీలు మీడియా ప్రజాభిప్రాయం అంతర్గత భాగాలుగా ఉంటాయి రాజ్యపాలనలో ఇవి అత్యంత ప్రభావంతమైన పాత్రను పోషిస్తాయి.

ప్రజాస్వామ్యం విజయానికి అవసరమయ్యే పరిస్థితులు:

ఆధునిక యుగంలో రాజ్యాలన్నీ ప్రజాస్వామ్య విధానాన్ని ఉత్తమ ప్రభుత్వ రూపంగా గుర్తించాయి ఈ విధానం పాలనలో ఎంతఉపయోగకరంగాఉండడంతోఆధునిక రాజ్యాలలో ఎంతోప్రాధాన్యతను పొందింది అయితేప్రజలు చైతన్యవంతులైనప్పుడు మాత్రమే (ప్రజాస్వామ్య విధానము విజయవంతం అవుతుంది అందువలన ప్రజాస్వామ్య విధానం విజయవంతం కావడానికి కొన్ని పరిస్థితులు తప్పనిసరిగా అవసరమవుతాయి ప్రజాస్వామ్యం విజయవంతం కావడానికి అవసరమయ్యే పరిస్థితిలను కొద్దిమంది రాజనీతి తత్వవేత్తలు ఈక్రింది విధంగా పేర్కొన్నారు అవి:

1. ప్రజలు ప్రజాస్వామ్య ఆదర్శాలను స్ఫూర్తిని అవగాహన చేసుకోవాలి

2. ప్రజలు తమ మధ్య సౌభ్రాతృత్వాన్ని సోదర భావాన్ని జాతీయ దృక్పథాన్ని పెంపొందించుకోవాలి

3. ప్రజలు నిరంతరం జాగృతితో జాగ్రత్త ఉండాలి

4. ఉత్తమ పౌరసత్వానికి అవసరమయ్యే లక్షణాలు కలిగిఉండాలి

5. అత్యధిక సంఖ్యాకులు అభిప్రాయాలను మనోభావాలను ఇతరులు గౌరవించాలి అలాగే తక్కువ సంఖ్య జనాభా కలిగిన అల్ప సంఖ్యాక వర్గాల హక్కులు సంక్షేమాలను అధిక సంఖ్యాకులు గౌరవించాలి.

6. ప్రతి వ్యక్తిలో అంతర్గతంగా దాగి ఉన్న నైపుణ్యాలు తెలివితేటలు ఉపయోగించి వ్యక్తిత్వ వికాసం ద్వారా అభివృద్ధి చెందే అవకాశాలు తగినంతగా అందరికీ అందుబాటులోఉండాలి.

7. సమర్థవంతమైన రాజకీయ పార్టీల వ్యవస్థ తప్పనిసరిగా ఉండాలి

8. సమర్థవంతమైన రాజకీయ పార్టీల వ్యవస్థకుతోడుగానిజాయితీ నిష్పక్షపాతం గల వార్తాపత్రికలు రేడియో టీవీ తదితరప్రచార సాధనాలతో మీడియాఉండాలి.

9. స్వతంత్ర న్యాయవ్యవస్థప్రజాస్వామ్య వికేంద్రీకరణ శక్తివంతమైన స్థానిక సపరిపాలన ప్రభుత్వాలు ప్రజాస్వామ్యం విజయవంతం కావడానికితప్పనిసరిగాఉండాలి.

10. ప్రజలు జాతీయ అభివృద్ధి జాతీయ సమైక్యత సమగ్రత పెంపొందడానికి కృషి చేయాలి ప్రజలకు సంబంధించిన అన్ని రకాల సమస్య పరిష్కారాలలో జాతీయ మతం కులం ప్రాంతం సమూహం భాషా తదితర వివక్షలకు తావు ఉండరాదు.

ప్రజాస్వామ్యం ప్రయోజనాలు :

ఆధునిక యుగంలో ప్రజాస్వామ్యం ఒక ఉత్తమ ప్రభుత్వ రూపంగా పేరుగాంచింది దీనివలన అనేకప్రయోజనాలు ఉన్నాయి వాటిలో ముఖ్యమైనవి ఈక్రింది విధంగాపేర్కొనవచ్చు.

1. ప్రజాస్వామ్యం అత్యున్నత నైతిక రూపంలో ప్రభుత్వం.

2. ప్రజాస్వామ్యం పౌరులు అభివృద్ధి చెందడానికి సమాన అవకాశాలు కల్పిస్తుంది.

3. ఉత్తమ పౌరులుగా ఎదగడానికి శిక్షణ ఇస్తుంది.

4. ఈ విధానంలో పౌరులకు ఎంతో ప్రాధాన్యత ఉంటుంది పాలనలో ప్రజలకు భాగస్వామ్యం ఉంటుంది.

5. ప్రజాస్వామ్య విధానంలో నైతిక విలువలు పెంపొందుతాయి.

6 ఈ విధానంలో తిరుగుబాటులకు అవకాశం లేదు.

7 ఈ విధానం సమర్థవంతమైన బాధ్యతాయుతమైన ప్రభుత్వాన్ని అందిస్తుంది.

8. ప్రజాస్వామ్య విధానంలో శాంతియుత పద్ధతులు అనుసరిస్తారు.

ప్రజాస్వామ్యం లోపాలు.

ప్రజాస్వామ్య ప్రభుత్వ విధానంలో కొన్ని లోపాలు కూడా ఉన్నాయి వీటిలోకొన్నింటినిఈక్రింది విధంగాపేర్కొనవచ్చు.

1. ప్రభుత్వం ప్రజల విపరీత జోక్యంతో అసమర్ధంగా మారవచ్చు.

2. ప్రభుత్వంలో అస్థిరత వచ్చే అవకాశం ఉంటుంది.

3. సమానత్వ భావనను దుర్వినియోగం చేసే అవకాశం.

4. ప్రజాస్వామ్య ప్రభుత్వం ఎంతో ఖర్చుతో వ్యాయాప్రయాసలతోకూడుకొనిఉంటుంది నిరంతరం ఎన్నికల నిర్వహణ ఎంతో ఖర్చుతోఉంటుంది.

5. బాధ్యతారాహిత్యం విస్తరించే అవకాశం.

6. రాజకీయ పార్టీలు పెత్తనం చెలాయిస్తాయి.

7. వర్గపోరుకు అవకాశం

8. పాలనలో నిర్ణయాలు తీసుకోవడంలో జాప్యం.

9. రాజకీయ అధికారం కోసం జరిగే పోటీలో నైతికప్రమాణాలు పతనం అవుతాయి.

10. అల్ప సంఖ్యాక వర్గాల పట్లనిరాధారణకు అవకాశం

సంక్షిప్తం:

ఇప్పటివరకు అధ్యయనం చేసిన అంశాలను సంక్షిప్తంగా తెలుసుకుందాం. సమకాలీన ప్రపంచంలో ప్రజాస్వామ్యం ప్రభుత్వం ఎంతో ప్రాధాన్యత కలిగిన ప్రభుత్వ రూపంగా పేరుగాంచింది అనేకదేశాలలో అమలులోఉన్నది. రాజకీయ స్వతంత్రం కలిగిన దేశాలలో ఎక్కువ దేశాలు ప్రజాస్వామ్య ప్రభుత్వ విధానాన్ని అనుసరిస్తున్నాయి. స్థూలంగా చెప్పాలంటే ప్రజాస్వామ్యం అనే పదం ప్రజలు తమంత తాము పరిపాలించుకోవడానికి సూచిస్తుంది.కార్యక్రమంలో ప్రజాస్వామ్యం అనే పదానికి విభిన్న అర్థాలు నిర్వచనాలు ఏర్పడ్డాయి.ప్రజాస్వామ్య విధానం ప్రత్యక్ష ప్రజాస్వామ్యం పరోక్ష ప్రజాస్వామ్యం అనే పద్ధతులలోఉంటుంది. ప్రత్యక్ష ప్రజాస్వామ్య విధానంలో ప్రజలు రాజకీయ అధికారాన్ని కలిగి అక్షరాల తమ

పాలనను తామే నిర్వహించుకుంటారు. ప్రజల చేతిలో రాజకీయ సార్వభౌమాధికారం ఉంటుందని సూత్రం ఆధారంగా ప్రత్యక్ష ప్రజాస్వామ్యం ఉంటుంది దీనిలో ప్రజలు తమ తమ విధానాలను చట్టాలను తామే రూపొందించు కుంటారు. ఎన్నికైన ప్రజాప్రతినిధులపై ఆధారపడరు పాశ్చాత్య నాగరికతలో జరిగిన రాజకీయ అభివృద్ధిలో భాగంగా ప్రజాస్వామ్య భావన పెంపొందింది ప్రాచీన గ్రీకు నగర రాజ్యాలలో దీనికి అనుసరించేవారు. ప్రధానంగా ప్రాచీన గ్రీకు నగర రాజ్యాలలో రాజ్యంలో ప్రత్యక్ష ప్రజాస్వామ్య భావన అవతరించి ఆచరణాత్మకమైనది దీనిలో పౌరులు తమ రాజకీయ నిర్ణయాలు తామే తీసుకునేవారు. అక్కడ ప్రాతినిధ్య సంస్థలకు నిర్ణయాలు తీసుకోవడంలో పాత్రఉండేది కాదు ఆ తర్వాత ఆధునిక యుగంలో స్విట్జర్లాండ్ దేశంలో అమలులోఉంది ప్రత్యక్షప్రజాస్వామ్య విధానం ప్రకారం స్విట్జర్లాండ్‌లోని కాన్టన్ రాష్ట్రాలు స్థానిక స్థాయి సంస్థలలో ప్రజా శాసన నిర్మాణం లేదా ల్యాండ్స్ జమీన్ పేరుతో అమలులోఉంది. అమెరికా దేశంలోని న్యూఇంగ్లాండ్ టౌన్షిప్ సమావేశాల్లో ఈతరహా సాంప్రదాయ ప్రత్యక్ష ప్రజాస్వామ్య పద్ధతి పాటిస్తారు. ఈ సమావేశాల్లో ప్రజలు ప్రత్యక్షంగా నిరంతరం పాల్గొని రాజకీయ జీవనానికి తార్కాణంగా నిలుస్తారు.

ఇదే అధ్యాయంలో మనం పరోక్ష ప్రజాస్వామ్యం లేదా ప్రాతినిధ్య ప్రజాస్వామ్యం గురించి కూడా అధ్యయనం చేశాం. ఇది ఆధునిక ప్రజాస్వామ్య రూపం ఆధునిక రాజ్యాలు భౌగోళికంగాపెద్దపెద్ద ప్రదేశాలు కలిగి అత్యధిక జనాభాలు కలిగిఉండడం వలన ప్రత్యక్ష ప్రజాస్వామ్యం ఒక ప్రభుత్వ రూపంగా చేపట్టడానికి వీలుకాదు. అందువల్ల ఆధునిక ప్రజాస్వామ్య రాజ్యాలు ప్రాతినిధ్య ప్రజాస్వామ్యాన్ని ఒక అనువైన ప్రభుత్వ రూపంగా ఎంచుకున్నాయి. దీనిలో ప్రజలు నిర్దిష్ట కాలపరిమితిలో ఎన్నికల ద్వారా ప్రజాప్రతినిధులను ఎన్నుకుంటారు. ఎన్నికైన ప్రతినిధులు శాసనసభలలో ప్రభుత్వంలో రాజకీయ అధికారంలో ప్రజలకు ప్రాతినిధ్యం కలిగి ఉంటారు. దీనిలో ప్రభుత్వాన్ని అన్ని అర్హతగల పౌరులు ఓటు హక్కు వినియోగించుకొని ప్రజాప్రతినిధులను ఎన్నుకోవడం ద్వారా పాలనను నిర్వహిస్తారు. ఈ ప్రజా ప్రతినిధులు ప్రజల పక్షాన ప్రతినిధులుగా శాసనసభల్లో చట్టాలు రూపొందిస్తారు. ఈ విధంగా ఆధునిక యుగంలో ప్రజాస్వామ్యాన్ని పరోక్షంగా ప్రజలు పాలించే పాలన ప్రభుత్వ రూపంగా పేర్కొనవచ్చు.

నమూనా పరీక్షప్రశ్నలు.

ఈ క్రింది వ్యాస రూప ప్రశ్నలకు జవాబులు రాయండి.

1. ప్రజాస్వామ్యాన్ని నిర్వహించి ప్రత్యక్ష ప్రజాస్వామ్య సాధనాలను వివరించండి.?

2. ఈ క్రింది ప్రశ్నలకు సంక్షిప్త సమాధానాలు రాయండి?

1. ప్రజాస్వామ్యం విజయవంతం కావడానికి అవసరమయ్యే పరిస్థితిలో చర్చించండి?
2. ప్రజాస్వామ్యం అనగానేమి దాని ప్రయోజనాలు లోపాలు పేర్కొనండి?

3. ఈ క్రింది ప్రశ్నలకు ఒక్కొక్క దానికి ఐదు పంక్తులు మించకుండా జవాబులు రాయండి?

1. ప్రజాస్వామ్యం అనగానేమి?
2. ప్రజాస్వామ్యం నిర్వచనం
3. ప్రత్యక్ష ప్రజాస్వామ్య పద్ధతులు వివరించండి?

4. పరోక్ష ప్రజాస్వామ్యం అనగానేమి?

5. ప్రజాభిప్రాయ సేకరణను వివరించండి?

6. ప్రజాభిప్రాయ నివేదన అనగానేమి?

7. ప్రజాస్వామ్య వ్యవస్థకు సంబంధించిన ఏవేని నాలుగు లక్షణాలు వివరించండి?

౭. ప్రభుత్వ రూపాలు

లక్ష్యాలు

ఈ యూనిట్‌ను అధ్యయనం చేసిన తర్వాత, మీరు వీటిని చేయగలరు:

– సమాఖ్య మరియు ఏకీకృత ప్రభుత్వ రూపాల్లోని ప్రాథమిక అంశాలను గుర్తించండం.

– సమాఖ్య మరియు ఏకీకృత వ్యవస్థల మధ్య తేడాను గుర్తించండం.

– సమాఖ్య మరియు ఏకీకృత వ్యవస్థ యొక్క మారుతున్న స్వభావాన్ని వివరించడం.

పరిచయం

విభజన ఆధారంగా ప్రభుత్వాలను సమాఖ్య లేదా ఏకీకృత వ్యవస్థలుగా వర్గీకరించవచ్చు కేంద్ర, రాష్ట్ర మరియు స్థానిక ప్రభుత్వాలను ప్రాథమిక లక్షణాలను తెస్తుంది. సమాఖ్య మరియు ఏకీకృత రాజకీయ కేంద్ర మరియు రాష్ట్రాల మధ్య సంబంధం ఆధారంగా ప్రభుత్వాలను సమాఖ్య మరియు ఏకకేంద్ర ప్రభుత్వాలుగా వర్గీకరించవచ్చు. ఈ యూనిట్ ప్రాంతీయ ప్రాథమిక లక్షణాలను బయటకు తెస్తుంది సమాఖ్య మరియు ఏకీకృత రాజకీయ వ్యవస్థలు. మధ్య సంబంధం ఆధారంగా కేంద్రం మరియు ఏకీకృత మరియు సమాఖ్య. ప్రభుత్వ అధికారాలన్నీ కేంద్రానికి ఉంటాయి ప్రభుత్వం అయితే సమాఖ్య ప్రభుత్వంలో, ప్రభుత్వ అధికారాలు విభజించబడ్డాయి కేంద్రం మరియు రాష్ట్రాల మధ్య వారి విలక్షణమైన లక్షణాలు మరియు తులనాత్మక లాభాలు మరియు నష్టాలు ఈ క్రింది విధంగా ఇవ్వబడ్డాయి.

రాజ్యంలోని ముఖ్యమైన అంశాల్లో ప్రభుత్వం ఒకటి రాజ్యం యొక్క ప్రధాన విధులు, నిర్వహించేది ప్రభుత్వమే ప్రభుత్వం మూడు అంగాలను కలిగి ఉంటుంది. అవి కార్యనిర్వాహక, శాసనసభ మరియు న్యాయవ్యవస్థ. ఇది వివిధ వ్యవహారాలను నిర్వహించడానికి చట్టాలు మరియు విధానాలను చేస్తుంది ప్రజల రాజ్యం మరియు రోజువారీ జీవితం. ప్రభుత్వం చెప్పినట్లుగా అనేక రూపాలు ఉన్నాయి ప్లేటో, అరిస్టాటిల్, సిసిరో, లీకాక్ మొదలైన వాటి ద్వారా. ప్లేటో మూడు రకాల వర్గీకరణలను పేర్కొన్నాడు పరిపూర్ణ స్థితి. అసంపూర్ణ స్థితి మరియు అజ్ఞానం.

అరిస్టాటిల్ ప్రభుత్వ రూపాలను సంఖ్యల ఆధారంగా వర్గీకరించాడు సార్వభౌమాధికారం మరియు ప్రభుత్వ లక్ష్యం. అతని ప్రకారం ఉత్తమ ప్రభుత్వం ప్రజల ప్రయోజనాల కోసం పనిచేసే ప్రభుత్వం వస్తే అది వక్రభాష్యం అవుతుంది వారి స్వంత ప్రయోజనాల కోసం పని చేస్తుంది. పాలీబియస్ ప్రభుత్వాన్ని మూడు రకాల వర్గీకరించాడు, రాజరికం కులీనులు మరియు ప్రజాస్వామ్యం, లీకాక్ ప్రభుత్వం యొక్క వర్గీకరణ సాధారణంగా ఆమోదయోగ్యమైనది. ప్రభుత్వంలో నిరంకుశ మరియు ప్రజాస్వామ్య రెండు ప్రధాన రూపాలు ఉన్నాయని ఆయన అన్నారు. ఒక నిరంకుశ

డు లేదా నియంతృత్వ ప్రభుత్వం అంటే ఒక వ్యక్తి యొక్క సంకల్పం ఎక్కడ ప్రబలంగా ఉంటుందో అక్కడ ఉంటుంది, అయితే ప్రజాస్వామ్య ప్రభుత్వం అంటే ప్రజల సంకల్పం ప్రబలంగా ఉంటుంది మరియు సార్వభౌమాధికారం ప్రజల చేతుల్లో ఉంటుంది ఒక వ్యక్తి కంటే ప్రజలందరికి ఆధునిక రూపాల వర్గీకరణ చేయడానికి ప్రయత్నిస్తే ప్రభుత్వం, అది సామాజిక, ఆర్థిక, తాత్విక మరియు చారిత్రక ప్రాతిపదికన ఏర్పడవచ్చు కారకాలు.

సమకాలీన యుగంలో ప్రజాస్వామ్యానికి భిన్నమైన ఛాయలు గమనించవచ్చు –బ్రిటన్, ఫ్రాన్స్, ఇండియా, కెనడా, జర్మనీ, దక్షిణాఫ్రికాలో ఉంది.

ప్రభుత్వం అంటే ఏమిటి?

ప్రభుత్వం అనే పదం గవర్న్ అనే పదం నుండి వచ్చింది. దీని అర్థం 'పాలించడం, మార్గనిర్దేశం చేయడం, పాలన అనే ఈ పదానికి చారిత్రక మూలాలు ఉన్నాయి. ప్రభుత్వాన్ని ఇలా అభివర్ణించడం మామూలే రాచరికం, కులీన మరియు ప్రజాస్వామ్యం. ఈ పదాలన్నీ మూలాలను కలిగి ఉన్నాయి. ప్రభుత్వం అనే పదానికి సార్వత్రిక నిర్వచనం లేదు. మెరియం–వెబ్స్టర్ నిఘంటువు ప్రకారం ప్రభుత్వం అంటే పాలక అధికారాన్ని కలిగి ఉన్న వ్యక్తుల రాజకీయ విభాగం లేదా సంస్థ: 'బొటానికా నిఘంటువు ప్రకారం ప్రభుత్వం 'ఒక దేశం లేదా సంఘం ద్వారా నిర్వహించబడే రాజకీయ వ్యవస్థ మరోవైపు బ్లాక్వెల్ నిఘంటువు ప్రకారం 'ప్రభుత్వం' సాధారణంగా పాలకులను సూచిస్తుంది, ఒక నిర్దిష్ట రాజ్యానికి బాధ్యత వహించే వ్యక్తుల సమూహం సూచిస్తుంది. వివిధ అర్థాల ఆధారంగా, ప్రభుత్వం అనే పదాన్ని సూచిస్తుందని చెప్పవచ్చు చట్టం మరియు ఆర్డర్ ద్వారా సమాజంపై నియంత్రణను కలిగి ఉండే వ్యవస్థ యొక్క రూపం ప్రభుత్వం. అదే సమయంలో అది శక్తిని వినియోగించే మార్గం. రాజ్యం యొక్క వివిధ విధులను నిర్వహించడానికి ప్రభుత్వం ఉంది. సోల్ట్ చెప్పినట్లుగా ప్రభుత్వం అంటే 'అందరు వ్యక్తులు, సంస్థలు మరియు రాజ్య ఇష్టాన్ని వ్యక్తం చేయడంలో సహాయపడే సాధనాలు.

మరో మాటలో చెప్పాలంటే, 'ప్రభుత్వం అనేది సంస్థ సమిష్టి పేరు లేదా రాజ్యం యొక్క సంకల్పం రూపొందించబడిన, వ్యక్తీకరించబడినది అని గార్నర్ అన్నారు మరియు గ్రహించబడే సంస్థ. సి.ఎఫ్ స్ట్రాంగ్ 'మేము చట్టాన్ని రూపొందించి అమలు చేయాలనుకుంటే రాజ్యానికి సార్వభౌమాధికారం ఉండాలి, రాజ్య ప్రభుత్వం అనే పదాన్ని ఎక్కువగా నాలుగు రకాలుగా ఉపయోగిస్తారు. మొదటగా, పరిపాలించాల్సిన బాధ్యత కలిగిన సంస్థగా, రెండవది, ఒక లేదా రాజ్య యంత్రాంగం.ఈ రాజ్యం లేకుండా రాజ్య యంత్రాంగం ఉనికిలో ఉండదు. ఈ విధంగా, ప్రభుత్వం రాజ్యం యొక్క ముఖ్యమైన అంగం. రాజ్య ప్రజలపై సార్వభౌమాధికారం ఉపయోగించుకునే హక్కులు దీనికి ఉన్నాయి.

ఈ విధులను నిర్వహించడానికి ప్రభుత్వాన్ని మూడు విభాగాలుగా విభజించవచ్చు. శాసనసభ, కార్యనిర్వాహక సభ మరియు న్యాయవ్యవస్థ. శాసనసభ యొక్క ప్రాథమిక విధి నిర్వహించడం రాజ్య మరియు ప్రజల కోసం చట్టాన్ని రూపొందించే పని. కార్యనిర్వాహక యొక్క ప్రధాన విధి చట్టాలను అమలు చేయండి. ప్రభుత్వ ప్రధాన విధి రాజ్యాన్ని నడపడం, నియమాలు రూపొందించడం మరియు రాజ్యానికి సంబంధించిన చట్టాలు, నిర్ణయం తీసుకోవడం

మరియు విధాన రూపకల్పన, అయితే న్యాయవ్యవస్థ ప్రధానమైనది నిర్దిష్ట కేసులకు చట్టాల అనువర్తనాన్ని నిర్ధారించడం మరియు అర్థం చేసుకోవడం విధి.

ఏకకేంద్ర ప్రభుత్వం

ఏ దేశంలోనైతే అధికారాలన్నీ ఒకే చోట కేంద్రీకృతమై ఉంటాయో దానినే ఏక కేంద్ర ప్రభుత్వం అంటారు.

ఎ.వి.డైసీ : "ఏకకేంద్ర ప్రభుత్వంలో అత్యున్నతమైన అధికారాలన్నీ శాసనపరమైన అధికార వ్యవస్థ చెలాయిస్తుంది."

హెర్మన్ ఫైనర్ : "ఏకకేంద్ర ప్రభుత్వంలో అన్ని అధికారాలు కేంద్రీకృతమై చట్టపరంగా తన సంస్థ ద్వారా తన భూభాగంపై అధికారాన్ని కలిగి ఉండటం."

జె.డబ్ల్యు. గార్నర్ : "రాజ్యాంగం ప్రకారం ప్రభుత్వ అధికారాలన్నీ ఒకేచోట కేంద్రీకృతమై, స్థానిక ప్రభుత్వాలు కేంద్ర ప్రభుత్వ పరిధిలో పనిచేయటాన్ని ఏకకేంద్ర ప్రభుత్వమని" అంటారు.

ఏకకేంద్ర ప్రభుత్వ లక్షణాలు

ఎ. అధికారాల కేంద్రీకరణ: ఏకకేంద్ర ప్రభుత్వంలో అధికారాలన్నీ కేంద్ర ప్రభుత్వ ఆధీనంలో ఉంటాయి. రాష్ట్ర అధికారాలకు కేంద్రం భాండాగారంగా పని చేస్తుంది.

బి. స్థానిక / ప్రాంతీయ ప్రభుత్వాలు: ఏకకేంద్ర ప్రభుత్వంలో స్థానిక / ప్రాంతీయ ప్రభుత్వాలను కేంద్రమే ఏర్పాటు చేసి వాటికి అధికారాలను ఇస్తుంది. ఇవి వీటి అధికారాలను కేంద్ర ప్రభుత్వం నుంచి మాత్రమే గ్రహిస్తాయి. ఉదా. ఇంగ్లాండ్

సి. అదృఢ రాజ్యాంగం : ఏకకేంద్ర ప్రభుత్వంలో కేంద్రమే ఏకపక్షంగా రాజ్యాంగ సవరణ చేస్తుంది. దీనిలో రాష్ట్రాలకు ఎలాంటి భాగస్వామ్యం లేదు. అందువల్ల ఏకకేంద్ర ప్రభుత్వాలకు అధృఢ రాజ్యాంగం ఉంటుంది. ఉదా: ఇంగ్లాండ్

డి. ఏకరూప పాలన : ఏకకేంద్ర ప్రభుత్వంలో అధికారాల చెలామణి ప్రజలందరికీ ఆ దేశ భూభాగమంతటికి ఒకే విధంగా ఉండి దేశానికంతటికీ బలమైన పాలన కొనసాగుతుంది.

ఏకపౌరసత్వం : ఏకకేంద్ర ప్రభుత్వంలో పౌరులకు ఒకే పౌరసత్వం ఉంటుంది. అదే జాతీయ పౌరసత్వం, పౌరులకు ప్రాంతీయ పౌరసత్వం ఇవ్వబడదు.

ఏకకేంద్ర ప్రభుత్వ ప్రయోజనాలు

ఎ. బలమైన పాలన : ఏకకేంద్ర ప్రభుత్వంలో అధికారాలన్నీ కేంద్ర ప్రభుత్వం అధీనంలో ఉండటంవల్ల సత్వర నిర్ణయాలు తీసుకోబడతాయి. అందువల్ల సమయపాలన, అంతర్గత శాంతి భద్రతలు చక్కగా నిర్వహించబడతాయి. బలమైన ప్రభుత్వం ఏర్పడుతుంది.

బి. తక్కువ వ్యయం: ఏకకేంద్ర ప్రభుత్వంలో ఒకే ప్రభుత్వం ఉండటంవల్ల తక్కువ వ్యయం అవుతుంది.

సి. సరళమైన పాలన ఏకకేంద్ర ప్రభుత్వంలో పాలన సులభతరంగా ఉంటుంది. ప్రజల సామాజిక అవసరాలను తీర్చే వీలు ఉంటుంది. ఎందుకంటే రాజ్యాంగాన్ని అవసరాలకనుగుణంగా సవరణ చేసుకునే అవకాశం ఉంటుంది.

డి. చిన్న రాష్ట్రాలకు అనువైనది ఏకకేంద్ర ప్రభుత్వం చిన్న రాష్ట్రాలకు అనువైనది. ఎందుకంటే ఇది సరళమైనది.

ఇ. సత్వర నిర్ణయాలు : ఇది అత్యవసర పరిస్థితిని ఎదుర్కోవటానికీ అనువైనది. ఏకకేంద్ర ప్రభుత్వం సత్వరంగా నిర్ణయాలు తీసుకుంటుంది. ఇది చాలా బలమైన ప్రభుత్వం.

ఎఫ్. జాతీయ సమైక్యత: ఏకకేంద్ర ప్రభుత్వంలో పౌరులకు ఒకే పౌరసత్వం ఉండటం మూలంగా ప్రజల మధ్య వివక్ష ఉండదు. దానిలో ప్రజల మధ్య దేశభక్తి ఉండి, జాతీయ సమైక్యతకు దోహదపడుతుంది.

ఏకకేంద్ర ప్రభుత్వ దోషాలు

ఎ. నిరంకుశ అధికారం ఏకకేంద్ర ప్రభుత్వంలో అధికారాలన్నీ కేంద్ర ప్రభుత్వం చేతిలో ఉండటం మూలంగా నిర్ణయాలను నియంతృత్వ పోకడలతో తీసుకునే అవకాశం ఉంటుంది.

బి. కేంద్రీకృతమైన పాలన: ఏకకేంద్ర ప్రభుత్వంలో అధికారాలన్నీ కేంద్ర ప్రభుత్వం చేతిలో ఉంటాయి. కేంద్రరాష్ట్రాల మధ్య అధికారాల విభజన ఉండదు. కాబట్టి దేశం మొత్తాన్ని పాలించడం భారమవుతుంది.

సి. పెద్ద రాష్ట్రాలకు అనువైనది కాదు: ఏకకేంద్ర ప్రభుత్వాలు చిన్న దేశాలకు అనువైనవి. పెద్దదేశాలకు అనుకూలమైనది కాదు. విశాలమైన భూభాగం, ఎక్కువ జనాభా గల దేశాలలో భిన్న మతాలు, సంస్కృతులు ఉంటాయి. కాబట్టి ఇది అనువైనది కాదు.

డి. ప్రాంతీయ అవసరాల నిర్లక్ష్యం: ఏకకేంద్ర ప్రభుత్వంలో అధికారాలన్నీ కేంద్రీకృతమై ఉండటం, స్థానిక లేదా ప్రాంతీయ ప్రభుత్వాలకు పరిమితమైన అధికారాలుండటంతో ప్రాంతీయ విషయాల పట్ల నిర్లక్ష్యం పెరిగే అవకాశం ఉంటుంది.

2 అసమర్థత పెరిగే అవకాశం ఏకకేంద్ర ప్రభుత్వంలో అధికారాలన్నీ కేంద్ర ప్రభుత్వం ఆధీనంలో ఉండటంతో సమాజంలోని అన్ని ప్రాంతాలను కేంద్రమే పాలించటం మూలంగా విపరీత పని భారం దృష్ట్యా పాలనలో అసమర్థత పెరిగే అవకాశం ఉంది.

సమాఖ్య ప్రభుత్వం

సమాఖ్యను ఆంగ్లంలో ఫెడరేషన్ అంటారు. ఈ పదం 'ఫోడస్' అనే లాటిన్ పదం నుంచి ఉద్భవించింది. 'ఫోడస్' అంటే ఒప్పందం లేదా ఒడంబడిక అని అర్థం. మరో విధంగా చెప్పాలంటే, సమాఖ్య ప్రభుత్వం ఒప్పందం ప్రకారం ఏర్పడుతుందని చెప్పవచ్చు. సమాఖ్య ప్రభుత్వం అనేది చిన్న చిన్న స్వతంత్ర రాష్ట్రాల కలయిక ద్వారా లేదా ఒక సువిశాలమైన దేశం పాలనా సౌలభ్యం కోసం వికేంద్రీకరించబడటం ద్వారా ఏర్పడుతుంది. స్వతంత్ర రాష్ట్రాలు తమ తమ పాలనాధికారాలను వదులుకొనే ఉమ్మడి ప్రయోజనాల కోసం ఒక జాతీయ లేదా కేంద్ర ప్రభుత్వాన్ని ఏర్పాటు చేసుకొని కొనసాగుతుంది.

ఉదా : అమెరికా, ఆస్ట్రేలియా, ఇండియా, కెనడా

సమాఖ్య ప్రభుత్వ నిర్వచనాలు

మాంటెస్క్యూ : "ఒక విశాలమైన వ్యవస్థలో భాగం కావటానికి అనేక చిన్నచిన్న రాష్ట్రాలు తమ అధికారాన్ని వదలుకొని ఉద్దేశ్యపూర్వకంగా చేరటాన్ని సమాఖ్య" అంటారు.

–హెర్మన్ ఫైనర్ "స్థానిక ప్రభుత్వాలకు అధికారాలు కల్పించి, కేంద్ర ప్రభుత్వం అధీనంలో ఉండి, కేంద్రరాష్ట్రాల మధ్య అధికార విభజన జరిగితే దానినే సమాఖ్య" అంటారు.

ఎ.వి. డైసి:: "జాతీయ సమైక్యతను, రాష్ట్రాల హక్కులతో సమన్వయపరిచే రాజకీయ సాధనమే సమాఖ్య."

జె.డబ్ల్యు. గార్నర్: జాతీయ రాజ్యాంగం ద్వారా కేంద్ర రాష్ట్రాల మధ్య అధికార విభజన పంపిణీ జరిగి ఆ రెండింటి పరిధిలో ఉండే వ్యవస్థనే సమాఖ్య అంటారు.

కె.సి. వేర్ కేంద్ర, ప్రాంతీయ ప్రభుత్వాల మధ్య అధికార విభజన జరిగి వాటి పరిధిలో స్వతంత్రంగా వ్యవహరించే సమాఖ్య."

సమాఖ్య ప్రభుత్వ లక్షణాలు

ఎ. లిఖిత రాజ్యాంగం : సమాఖ్య ప్రభుత్వంలో ముఖ్యంగా లిఖిత రాజ్యాంగం ఉంటుంది. దాని ప్రకారం కేంద్రం ప్రాంతీయ ప్రభుత్వాల మధ్య అధికారాల విభజన స్పష్టంగా పేర్కొనబడి ఉంటుంది.

బి. దృఢ రాజ్యాంగం : సమాఖ్య వ్యవస్థలో రాజ్యాంగం దృఢ లక్షణాన్ని కలిగి ఉంటుంది. అందువల్ల ఈ కారణంవల్ల కేంద్రప్రభుత్వంగాని లేదా రాష్ట్రప్రభుత్వంగాని రాజ్యాంగాన్ని ఏకపక్షంగా సవరించలేదు.

సి. అధికారాల విభజన సమాఖ్య వ్యవస్థలో కేంద్ర రాష్ట్రాల మధ్య అధికారాల విభజన రాజ్యాంగ వరంగా ఉంటుంది. ముఖ్యమైన అధికారాలు కేంద్ర ప్రభుత్వంలో ఉండి ప్రాంతీయ అవసరాలను తీర్చడానికి ప్రాంతీయ ప్రభుత్వాలకు ప్రాధాన్యత కల్పించబడి ఉంటుంది. ఉదాహరణకు, విదేశీయ వ్యవహారాలు, రక్షణ, ఎగుమతులు, దిగుమతులు, ఓడరేవులు కేంద్ర ప్రభుత్వ ఆధీనంలో ఉంటాయి. వ్యవసాయం, వైద్యం, నీటిపారుదల మొదలైనవి రాష్ట్ర ప్రభుత్వాల ఆధీనంలో ఉంటాయి.

డి. ద్విసభా విధానం : సమాఖ్య ప్రభుత్వంలో రెండు సభల విధానం ఉంటుంది. దిగువ సభలో ప్రజల ద్వారా ఎన్నిక కాబడిన ప్రజా ప్రతినిధులు కొనసాగితే, ఎగువ సభలో ఆయా రాష్ట్రాల శాసనసభల ద్వారా పరోక్షంగా ఎన్నిక కాబడిన వారు సభ్యులుగా కొనసాగుతారు.

ఇ. ద్వంద్వ పౌరసత్వం: సమాఖ్య వ్యవస్థలో రెండు రకాల పౌరసత్వాన్ని ప్రభుత్వం కల్పిస్తుంది. దీని ప్రకారం ప్రతి పౌరుడికి కేంద్రంలోను, రాష్ట్రంలోను రెండు పౌరసత్వాలు ఉంటాయి. ఉదా: అమెరికా,

ఎఫ్. స్వతంత్ర న్యాయవ్యవస్థ: సమాఖ్య వ్యవస్థలో స్వతంత్రన్యాయవ్యవస్థ రెండు ప్రభుత్వాలలో ఉండటం వల్ల వాటి మధ్య వివాదాలు ఏర్పడినట్లయితే వాటిని పరిష్కరించడానికి స్వతంత్ర న్యాయ వ్యవస్థ ఉంటుంది.

సమాఖ్య ప్రభుత్వ ప్రయోజనాలు

ఎ. భిన్నత్వంలో ఏకత్వం: సమాఖ్య ప్రభుత్వంలో భిన్నత్వంలో ఏకత్వాన్ని సాధించే అవకాశం ఉంది. భిన్న మతాలు, భిన్న సంస్కృతులు, విభిన్న భాషలు కలిగి ఉన్న సమాజానికి సమాఖ్య వ్యవస్థ ఎంతో మేలు.

బి. నియంతృత్వానికి వ్యతిరేకం సమాఖ్య వ్యవస్థలో నియంతృత్వం ఏర్పడకుండా నిరోధించే అవకాశం ఉంటుంది. కేంద్ర – రాష్ట్రాల మధ్య రాజ్యాంగ పరంగా అధికార విభజన ఉండటంవల్ల నిరంకుశత్వాన్ని నిరోధించవచ్చు.

సి. కేంద్రంపై భారం తక్కువ రాజ్యాంగబద్ధంగా కేంద్రం రాష్ట్రాల మధ్య అధికారాల విభజన జరగడంవల్ల అవి వాటి వాటి విధులను సమర్థవంతంగా నిర్వహిస్తాయి. అందువల్ల కేంద్రంపై భారం తగ్గుతుంది.

డి. నూతన ప్రయోగాలకు అవకాశం సమాఖ్య విధానంలో నూతన విధానాలను, సంక్షేమ పథకాలను ప్రజల సామాజిక ఆర్థిక అభివృద్ధికై నూతన ప్రయోగాలను చేయడానికి అవకాశం ఉంటుంది.

ఇ. పెద్ద రాజ్యాలకు అనువైనది : పెద్దవైన, విశాలమైన దేశాలకు సమాఖ్య విధానం అనువైనది. ఎందుకంటే రాజ్యాంగం ప్రకారం కేంద్ర రాష్ట్రాల మధ్య అధికారాల విభజన ఉంటుంది కాబట్టి సమాఖ్య విధానం అనువైనది.

ఎఫ్. పరిపాలనలో సామర్థ్యం : సమాఖ్య ప్రభుత్వంలో రాష్ట్రాలకు సంబంధించిన చాలా విషయాలు రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలకు చెందుతాయి. దీనితో కేంద్ర ప్రభుత్వానికి పనిభారం తగ్గి జాతీయ ప్రాముఖ్యం ఉన్న అంశాలపై దృష్టి కేంద్రీకరించి సమర్థవంతమైనపాలన అందించటానికి అవకాశం ఉంటుంది.

సమాఖ్య ప్రభుత్వ లోపాలు

ఎ. బలహీనమైన కేంద్ర ప్రభుత్వం: కేంద్ర రాష్ట్రాలమధ్య అధికారాల విభజన ఉండటం మూలంగా కేంద్ర ప్రభుత్వం బలహీనపడే అవకాశం ఉంటుంది. ప్రాంతీయ ప్రభుత్వాలు తమ ప్రాంతాల అభివృద్ధి కారణాలతో కేంద్రంపై ఒత్తిడి పెంచుతాయి. కాబట్టి కేంద్ర ప్రభుత్వం విధాన నిర్ణయంలో సవాళ్ళను ఎదుర్కొంటుంది.

బి. ఏకరూపత లోపం సమాఖ్య వ్యవస్థలో ప్రాంతీయ అంశాలపై శాసనాలను, చట్టాలను చేసే అధికారం రాష్ట్రాలకే ఉంటుంది. అందువల్ల ఆయా ప్రభుత్వాలు స్థానిక అవసరాలకు అనుగుణంగా శాసనాలు రూపొందించటంవల్ల వివిధ రాష్ట్ర ప్రభుత్వాల అధికారాల విషయంలోను అదే విధంగా కేంద్ర – రాష్ట్ర ప్రభుత్వ అధికారాల విషయంలోను ఏకరూపత లోపిస్తుంది.

సి. వైరుధ్యాలు, వివాదాలు సమాఖ్య వ్యవస్థలో కేంద్ర రాష్ట్రాల మధ్య అధికారాల విభజన ఉన్నప్పటికీ ఉమ్మడి జాబితా విషయంలో రెండింటికి శాసనం చేసే అధికారం ఉంటుంది. అయినప్పటికీ తమ తమ బాధ్యతలు విస్మరించటంవల్ల వివాదాలు, వైరుధ్యాలు తలెత్తుతాయి.

డి. ఖర్చుతో కూడిన యంత్రాంగం సమాఖ్య విధానంలో రెండు రకాల ప్రభుత్వాలుంటాయి. ఒకటి కేంద్ర ప్రభుత్వం, రెండవది రాష్ట్ర ప్రభుత్వం. ఈ రెండు ప్రభుత్వాల పరిపాలన వ్యవస్థ ఏర్పాటు చేయటం ఖర్చుతో కూడుకున్నది.

మీ పురోగతిని తనిఖీ చేయండి

1. ఏకీకృత మరియు సమాఖ్య ప్రభుత్వ రూపాలను సరిపోల్చండి మరియు విరుద్ధంగా చేయండి

2. యూనిటరీ మరియు ఫెడరల్ ప్రభుత్వాల మెరిట్లు మరియు డెమెరిట్లు ఏమిటి? ఏక కేంద్ర మరియు సమాఖ్య ప్రభుత్వాల లాభాలు మరియు నష్టాలు వ్రాయండి.

ముగింపు

ప్రపంచీకరణ యుగం అనేక విషయాలను స్థాపించింది మరియు మార్చింది. ఇప్పుడు, అన్ని రూపాలు ప్రభుత్వ-ఏకీకృత లేదా సమాఖ్య ప్రభుత్వం స్వరాలను రక్షించడానికి మరియు ప్రోత్సహించడానికి ప్రయత్నిస్తున్నాయి మంచి పాలన యొక్క నమూనాతో వ్యక్తి యొక్క రెండు ప్రభుత్వ రూపాలు తమ సొంతం సానుకూల మరియు ప్రతికూల పాయింట్లు, ఇది ఉత్తమ రూపాన్ని నిర్ణయించే రాజ్య స్వభావం ప్రభుత్వం-ఏకీకృత లేదా సమాఖ్య. ఆధునిక ప్రపంచంలో, చాలా దేశాలు మిశ్రమంగా ప్రయత్నిస్తున్నాయి ఫెడరల్ ప్రభుత్వం-యూనిటేరియన్ ఫెడరలిజంతో ఏకీకృత లక్షణాల వంటి నమూనా. ఉదాహరణకి, రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 1 ప్రకారం భారతదేశం 'రాష్ట్రాల యూనియన్' కానీ ఆచరణలో అది ఎక్కువ పాక్షిక-సమాఖ్య రాష్ట్రం -రాష్ట్రాల కంటే కేంద్రం చాలా శక్తివంతమైనది. ఎక్కువ ఇవ్వడం వల్లనే జాతీయ నిర్ణయాలను తీసుకునే అధికారం కేంద్ర ప్రభుత్వానికి ఉంటుంది, అయితే స్వయంప్రతిపత్తి స్థానిక సమస్యల పరిష్కారానికి రాష్ట్రాలు ఆదేశించబడ్డాయి. 'భిన్నత్వంలో ఏకత్వం' సూత్రం లేదా వాస్తవ ఆచరణలో 'స్వయంప్రతిపత్తితో యూనియన్' అనేది ఎల్లప్పుడూ వ్యక్తిగత గుర్తింపు మరియు రక్షణకు మూలం ఫెడరల్ ప్రభుత్వ వ్యవస్థలోని యూనిట్లకు. సమాఖ్య వ్యవస్థ అత్యంత అనుకూలమైనది పరిమాణం, జనాభా మరియు వైవిధ్యం పరంగా పెద్ద రాష్ట్రం కోసం వ్యవస్థ- ఇది రక్షిస్తుంది మరియు ప్రోత్సహిస్తుంది భాష, సంస్కృతి, మతం, జాతి మరియు తరగతి పరంగా ప్రజల ప్రయోజనాలు. కేంద్రం చేతకాదు స్థానిక లేదా రాష్ట్ర ప్రభుత్వం నుండి సహకారం మరియు మద్దతు లేకుండా శక్తివంతంగా మరియు బలంగా ఉండండి. అందువల్ల, ఆధునిక రాష్ట్రాలు చాలా వరకు సహకార సమాఖ్య రాష్ట్రాన్ని నిర్మించడానికి ప్రయత్నిస్తున్నాయి. సమాఖ్యను మొత్తంగా చేయడానికి ప్రజలకు మెరుగైన పరిస్థితులు మరియు సేవలను అందించవచ్చు విజయం.

మోడల్ ప్రశ్న పత్రాలు

చిన్న ప్రశ్నలు

1. యూనిటరీ సిస్టమ్ అంటే ఏమిటి?

2. సమాఖ్య వ్యవస్థ అంటే ఏమిటి?

3. మీరు ప్రభుత్వం అంటే అర్థం చేసుకున్నారు?

4. ప్రభుత్వ ప్రధాన రూపాలు ఏమిటి?

వ్యాస ప్రశ్నలు

1. ఫెడరల్ వ్యవస్థ యొక్క ముఖ్యమైన లక్షణాలు ఏమిటి?

2. యూనిటరీ సిస్టమ్ యొక్క ముఖ్యమైన లక్షణాలు ఏమిటి?

3. ఫెడరల్ మరియు యూనిటరీ వ్యవస్థల మధ్య సరిపోల్చండి మరియు విరుద్ధంగా ఉందా?

4. ఏక కేంద్ర మరియు సమాఖ్య ప్రభుత్వాల లాభ మరియు నష్టాలు ఏమిటి?

పదకోశం

ప్రభుత్వం: దేశం లేదా రాష్ట్రాన్ని పరిపాలించే అధికారం కలిగిన వ్యక్తుల సమూహం.

ఫెడరల్ గవర్నమెంట్: సిస్టమ్ బహుళ క్రమానుగత స్థాయిలను కలిగి ఉంది, రెండూ కేంద్రీయమైన అధికారం మరియు రాష్ట్రాలు (లేదా ప్రోవిన్సులు) రెండూ సార్వభౌమాధికారం.

యూనిటరీ గవర్నమెంట్: యూనిటరీ గవర్నమెంట్ అనేది ఒక రకమైన ప్రభుత్వ వ్యవస్థ కేంద్ర ప్రభుత్వంగా పిలువబడే అధికారం మొత్తం ప్రభుత్వాన్ని నియంత్రిస్తుంది.

మరింత చదవడానికి

1. బీలీ, ఫ్రాంక్ (1999) ప్రభుత్వం, ది బ్లాక్వెల్ డిక్షనరీ ఆఫ్ రాజనీతి శాస్త్రం: ఎ దాని నిబంధనలకు యూజర్స్ గైడ్, బ్లాక్వెల్ పబ్లిషింగ్: ఆక్స్ఫర్డ్, పి-147

2. బలమైన సి.ఎఫ్. (1972), ఆధునిక రాజకీయ రాజ్యాంగాలుబీ ఒక పరిచయం కంపారిటివ్ స్టడీ ఆఫ్ దేర్ హిస్టరీ అండ్ ఎగ్జిస్టింగ్ ఫారమ్, న్యూయార్క్: మాక్ మిలన్ కంపెనీ.

3. షుల్జ్, ఇ.బి. (1961), ది ఎస్సెన్షియల్స్ ఆఫ్ గవర్నమెంట్స్", పెంటిస్ హాల్: లండన్

4. సి. ఎ.వి. (1915), రాజ్యాంగం యొక్క చట్టం యొక్క అధ్యయనానికి పరిచయం, మాక్మిలన్ ప్రచురణ: లండన్.

5. మిల్, జె.ఎస్. (2008), రిప్రజెంటేటివ్ గవర్నమెంట్ పై పరిశీలనలు, ఇంగ్లమ్ పార్ట్ టైటిల్: లండన్.

6. గెట్టెల్ (2015), రీడింగ్స్ ఇన్ రాజనీతి శాస్త్రం, ఆర్కోస్ ప్రెస్: వార్.

8. ప్రభుత్వాంగాలు

లక్ష్యాలు

అధికార పృథక్కరణ సిద్ధాంతం

శాసనశాఖ: నిర్మాణం, అధికారాలు, విధులు

కార్యనిర్వాహకశాఖ: నిర్మాణం, అధికారాలు, విధులు

న్యాయశాఖ : నిర్మాణం, అధికారాలు, విధులు

ఎ. న్యాయ సమీక్షాధికారం

బి. న్యాయశాఖ క్రియాశీలత

పరిచయం

రాజ్యానికి ప్రభుత్వం ఏజెంటుగా వ్యవహరిస్తుంది. ప్రభుత్వం పాలనా నిర్వహణకు చెందిన సంస్థ. ఇది రాజ్యఆకాంక్షను వ్యక్తీకరిస్తూ, అమలు చేస్తుంది. అదే విధంగా రాజ్యాన్ని నడిపించే యంత్రాంగంగా పనిచేస్తుంది.

ప్రభుత్వం అనే పదం సాధారణంగా ప్రభుత్వ రాజకీయ సంస్థలను సూచించడానికి ఉపయోగిస్తారు. ఇది రాజ్యవిధులను నిర్వహిస్తుంది. ప్రభుత్వ యంత్రాంగం లేకుండా రాజ్యం విధులను నిర్వహించలేదు. సాధారణంగా ప్రభుత్వాలు వివిధ రకాలుగా ఉన్నాయి అవి. రాజరికం, కులీన, ప్రజాస్వామ్య, గణతంత్ర, సైనికమొదలైనవి గత కాలం నుంచి చూస్తే ప్రభుత్వం ఒక రూపం లేదా అనేక రూపాల్లో ఉనికిలో ఉండి, వివిధ హోదాల్లోమారుతూ వస్తున్నది. ఆధునిక ప్రభుత్వాలన్ని మూడు అంగాలతో పనిచేస్తున్నాయి. అవి శాసనశాఖ, కార్యనిర్వాహక శాఖ, న్యాయశాఖ. ప్రజాస్వామ్య వ్యవస్థలలో శాసనశాఖ అత్యున్నతమైన విస్తృతమైన శాసన సభ అధికారాలను కలిగిఉంది.

న్యాయశాఖ మూడవ ప్రభుత్వాంగం. ఇది ప్రభుత్వంలో న్యాయ నిర్ణయాలకు సంబంధించిన తీర్పులిస్తుంది. శాసనశాఖ కార్యనిర్వాహక శాఖ అధికార దుర్వినియోగాల నుంచి ప్రజల వ్యక్తిగత స్వేచ్ఛలను పరిరక్షించే బాధ్యత న్యాయశాఖపైఉంచబడింది. ప్రభుత్వానికి, ప్రజల మధ్య ఉన్న వివాదాల్ని పరిష్కరించి నిష్పాక్షికంగా మధ్యవర్తిత్వం చేసి తీర్పులనిస్తుంది.

అధికార పృథక్కరణ సిద్ధాంతం

ఆధునిక ప్రభుత్వాలు ఉన్నతంగా వ్యవస్థీకృతమై ఉన్నాయి. ఇవి ఎక్కువ జనాధరణ పొందిన ప్రభుత్వాలు, రాజనీతిశాస్త్రజ్ఞులు సిసిరో, జీన్ డిన్, జాన్లాక్ మొదలైనవారు మూడు ప్రభుత్వాంగాల మధ్య ఉంటే పరస్పర సంబంధం

గురించివివరించారు. ఈ సందర్భంలో ఒకదానితో ఒకటి సంబంధం కలిగి ఉంటాయి.

రాజనీతిశాస్త్రం

ఫ్రెంచి రాజనీతి తత్వవేత్త మాంటేస్క్యూ మొదట అధికార ఏర్పాటువాద సిద్ధాంతాన్ని అధికార పృథఃక్కరణ సిద్ధాంతం)తన గ్రంథమైన స్పిరిట్ ఆఫ్లో 1748లో వివరించాడు. శాసన నిర్వాహణాధికారం, కార్య నిర్వహణ అధికారంరెండు ఒకే వ్యక్తి చేతిలో లేదా వ్యక్తులతో ఏర్పాటైన సంస చేతిలో ఉంచినట్లయితే స్వేచ్ఛ అంతరిస్తుందని వీటి మధ్య ఎ అధికారాలు పరస్పర సంబంధాలను కలిగి ఉండాలని స్పష్టంగా వివరించాడు. తదనంతరకాలంలో బ్లాక్ స్టోన్, ఇంగ్లీషున్యాయకోవిధులు కూడా అధికార ఏర్పాటు సిద్ధాంతం వివరించడం జరిగింది.

మాంటెస్క్యూ ఈ సిద్ధాంతాన్ని అధికారాల దుర్వినియోగాన్ని నిరోధించడానికి వ్యక్తుల స్వేచ్ఛలను కాపాడడానికిప్రతిపాదించాడు. ఆయన అభిప్రాయంలో వ్యక్తుల రాజకీయ స్వేచ్ఛలు కేవలం ఆధునిక మితవాద ప్రభుత్వాల్లో మాత్రమేకాపాడబడతాయి. ఇతని సిద్ధాంతం అధికార దుర్వినియోగాన్ని కట్టడిచేయడమే కాకుండా ప్రతి అంగం తన పరిధికిలోబడి చర్యలు చేపట్టేవిధంగా తీర్చిదిద్దింది. మాంటేస్క్యూ సిద్ధాంతం ద్వారా సమతౌల్య నిరోధక సూత్రాన్ని ప్రతి అంగంపాటించే విధంగా చెప్పాడు. ఇతని సిద్ధాంతం అమెరికా రాజ్యాంగ రూపకల్పనలో ముఖ్య భూమికైంది. అమెరికా రాజ్యంగంలోనిమొదటి మూడు ప్రకరణలు వేర్పాటు సిద్ధాంతాన్ని పేర్కొన్నాయి. మాంటెస్క్యూ ప్రతిపాదించిన సిద్ధాంతాన్ని వివిధ దేశాలరాజ్యాంగాలు, భారతదేశంతో సహా తమ రాజ్యాంగాలలో పొందుపరిచాయి.

పార్లమెంటరీ వ్యవస్థలో ఈ మూడు అంగాలు కూడా వేరు చేయబడి ఉన్నాయి. శాసనశాఖ, కార్యనిర్వాహక శాఖరెండు పరస్పర సహకారం. శాసనశాఖచే కార్య నిర్వాహకశాఖ సృష్టించబడింది. ఈ రెండు వ్యవస్థలతో పోల్చితే న్యాయశాఖప్రత్యేకంగా ఉంది. అది స్వతంత్ర ప్రతిపత్తి కలిగి ఉంది. రాజ్యాంగంలో న్యాయశాఖకు సంబంధించినంత వరకు పరిమితఅధికారాలు ఉన్నాయి. రాజ్యాంగ సవరణ చేసే అధికారం భారత రాజ్యాంగంలో కల్పించబడింది. సుప్రీంకోర్టు న్యాయసమీక్ష చేసే అధికారం రాజ్యాంగ సవరణకు లోబడి ఉంది.

అందుకని ఈ మూడు ప్రభుత్వాంగాలు వివిధ వ్యవస్థలలో పరస్పర సంబంధం కలిగి ఆయా దేశాల రాజ్యాంగాలలోవేరువేరుగా ఉన్నాయి. ప్రభుత్వాలన్ని కూడా ఒక అంగీకార వ్యవస్థగా ఉన్నాయి. ఒక అంగానికి ఇంకో అంగం పరస్పరఅంగీకారంలో పనిచేస్తాయి. ప్రభుత్వ అంగాలైన మూడింటి గురించి ఈ విధంగా వివరించడమైంది.

శాసనశాఖ : నిర్మాణం అధికారాలు విధులు

ప్రభుత్వాంగాల్లో శాసనశాఖ అత్యంత ప్రాముఖ్యం కలిగి ఉంది. ప్రజాస్వామ్య ప్రభుత్వాల్లోని శాసన సభలుసమాలోచనలకు, చర్చలకు, వివిధ అభిప్రాయాలకు సమతౌల్యం కల్పిస్తాయి. వివిధ వర్గాల అభిప్రాయాలకు ప్రయోజనాలకుఅవి ప్రాతినిధ్యం వహిస్తాయి. ఆధునిక కాలంలో ప్రాతినిధ్య పద్ధతి బాగా అభివృద్ధి చెందింది. శాసనసభల్లో ప్రజలకుప్రాతినిధ్యం వివిధ దేశాల్లో వివిధ రకాలుగా కల్పించడం జరుగుతున్నది. ప్రాదేశిక ప్రాతినిధ్య విధానంలో దేశాన్నిభౌగోళిక నియోజక వర్గాలుగా విభజిస్తారు. ఆయా నియోజక వర్గాల ప్రజలు తమ ప్రతినిధులను శాసనసభకు ఎన్నుకొంటారు.దామాషా ప్రాతినిధ్య విధానంలో అన్ని వర్గాలకు ప్రాతినిధ్యం కల్పించడం జరుగుతుంది. ఓటు బదిలీ

పద్దతి

శాసన సభ నిర్మాణం

దేశాల పేరు

ఇంగ్లాండు

అమెరికా

ఇండియా

పూర్వ రష్యా

ప్రభుత్వాంగాలు ..

పద్ధతులద్వారా కూడా ప్రతినిధులను ఎన్నుకొనే మార్గాలున్నాయి. నేడు ప్రపంచమంతటా భౌగోళిక నియోజక వర్గాల ప్రాతినిధ్య పద్ధతి అమలులో ఉంది.

శాసన సభ రెండు విభాగాలుగా ఉన్న కొన్ని దేశాలు

దిగువ సభ

హౌస్ ఆఫ్ కామన్స్

హౌస్ ఆఫ్ రిప్రజెంటేటివ్స్

లోక్‌సభ

సోవియట్ ఆఫ్ యూనియన్

కెనడా

ఏమిటంటే అది ఏకసభగా ఉండాలా? రెండు సభలుగా ఉండాలా? ఏకసభ పద్ధతిలో ఒకే శాసనసభ ఉంటుంది. ద్విసభా శాసనసభ నిర్మాణం అన్ని దేశాల్లోను ఒకే రకంగా లేదు. శాసన నిర్మాణానికి సంబంధించిన మొదటి సమస్య విధానంలో ఎగువసభ, దిగువ సభలతో శాసన సభ ఏర్పడుతుంది. అనేక దేశాల్లో శాసన సభలు ద్విసభలుగా ఉన్నాయి.

ఎగువ సభ

హౌస్ ఆఫ్ లార్డ్స్

సెనేట్

రాజ్యసభ

సోవియట్ ఆఫ్ నేషనాలిటీస్

కౌన్సిల్ ఆఫ్ స్టేట్స్ సెనేట్

నేషనల్ కౌన్సిల్

హౌస్ ఆఫ్ కామన్స్

ఎగువ సభ ఒక్కొక్క దేశంలో ఒక్కొక్క రకంగా నిర్మితమై ఉంటుంది.

కొన్ని దేశాల్లో ఎగువ సభ సభ్యులు వారసత్వ సూత్రం ఆధారంగా సభ్యత్వం పొందుతారు.

కొన్ని దేశాల్లో ఎగువ సభ సభ్యులను కార్యనిర్వాహకశాఖ నిర్ణీతకాలానికి నియమిస్తుంది.

కొన్ని దేశాల్లో ఎగువసభ సభ్యులను ప్రజలే ఎన్నుకుంటారు.

కొన్ని దేశాల్లో ఎగువ సభ సభ్యులు పరోక్ష పద్ధతి ద్వారా ఎన్నికవుతారు.

మొత్తం శాసనసభ

పార్లమెంట్

కాంగ్రెస్

యూనియన్ పార్లమెంట్

సుప్రీం సోవియట్

ఫెడరల్ అసెంబ్లీ

పార్లమెంట్

సమాఖ్య రాజ్యాల్లో ఎగువసభగా ఆ సమాఖ్యలోని రాష్ట్రాల నుంచి సభ్యులు ఎన్నికవుతారు. కేంద్ర ప్రభుత్వం ఆయారాష్ట్రాలకు ఈ సభ్యులు ప్రాతినిధ్యం వహిస్తారు.

అన్ని దేశాల్లో దిగువ సభల నిర్మాణం దాదాపు ఒకే రకంగా ఉంటుంది. సార్వజనీన ఓటు హక్కు ద్వారా దిగువసభ సభ్యులను ప్రజలు నేరుగా ఎన్నుకుంటారు. ప్రజలు నేరుగా ఎన్నుకునే సభ్యుల అత్యున్నత ప్రాధాన్యం

ప్రాతినిధ్యం కల్పించడం అప్రజాస్వామికం.

ప్రజల అభిమతాన్ననుసరించి చట్టాలు రూపొందించడమే శాసనసభ ప్రధాన విధి. ఆధునిక సభలు చట్ట నిర్మాణంతోపాటుకొన్ని పాలనా విధులను న్యాయ విధులను కూడా నిర్వహిస్తున్నాయి. ప్రభుత్వ రూపాలను బట్టి కూడా శాసనసభ విధులుఆధారపడి ఉంటాయి. అధ్యక్ష ప్రభుత్వ వ్యవస్థలో శాసనసభ పాత్ర పరిమితంగా ఉంటుంది. పార్లమెంటరీ ప్రభుత్వ – వ్యవస్థలో శాసనసభ పాత్ర విస్తృతంగా ఉంటుంది. శాసనసభ విధులను కింది శీర్షికల కింద వివరించవచ్చు. శాసననిర్మాణం, కార్యనిర్వాహక వర్గంపై నియంత్రణ, ఆర్థిక సంబంధ విధులు, రాజ్యాంగ విధులు, ఇతర విధులు.

శాసన నిర్మాణం: శాసన నిర్మాణం శాసనసభ ప్రాథమిక విధి. ప్రజల అభిమతాలను గుర్తించి వాటికనుగుణంగా

శాసనాలు చేయడమే శాసనసభ ముఖ్య కర్తవ్యం. కొత్త చట్టాలను చేయడానికి, కాలదోషం పట్టిన చట్టాలను మార్పు

చేయడానికి, రద్దు చేయడానికి శాసనసభకు అధికారం ఉంది. శాసనాలు చేయడమేకాక వివిధ విషయాల మీద వివరంగాచర్చలు జరపడం, సమాలోచనలు చేయడం కూడా శాసనసభ విధి. ప్రతి బిల్లు శాసనంగా ఆమోదం పొందే ముందుశాసనసభ దానికి సంబంధించిన అన్ని అంశాలను విపులంగా చర్చిస్తుంది.

కార్య నిర్వాహక వర్గంపై నియంత్రణ : పార్లమెంటరీ ప్రభుత్వ విధానంలో మంత్రి మండలి శాసనసభకు బాధ్యత వహిస్తుంది. దేశంలో తలెత్తే సమస్యల గురించి, వాటి పరిష్కారాలను గురించి వివిధ తీర్మానాల ద్వారా, ప్రశ్నోత్తరాల సమయంద్వారామంత్రి వర్గంపై శాసన సభ అజమాయిషీ చేస్తుంది. అవసరమైతే ప్రభుత్వాన్ని అవిశ్వాస తీర్మానం ద్వారా తొలగిస్తుంది.

ఆర్థిక సంబంధం విధులు : ప్రజాస్వామ్య దేశంలో శాసనసభకు ఉండే ఆర్థిక విధులు ముఖ్యమైనవి. శాసనసభ వివిధపద్దుల కింద ఆదాయ వ్యయాలను బడ్జెట్ రూపంలో ఆమోదిస్తుంది. ప్రభుత్వం ఎంత ఆదాయాన్ని ఏ పద్దుల కిందఖర్చుపెట్టాలో శాసనసభ నిర్ణయిస్తుంది. శాసన సభ అనుమతి లేకుండా కొత్త పన్నులను విధించరాదు. ఉన్న పన్నులనురద్దు చేయరాదు.

న్యాయ సంబంధ విధులు : శాసన సభలు ముఖ్యంగా ఎగువ సభలు న్యాయ సంబంధిత విధులను కూడా నిర్వహిస్తాయి. ఇంగ్లాండులో ప్రభువుల సభ అత్యున్నత న్యాయ స్థానంగా పనిచేస్తుంది. అమెరికా, ఇండియాలో రాష్ట్రపతిపైన సుప్రీంకోర్టుహైకోర్టు న్యాయ మూర్తులపై వచ్చే అభియోగాలను జాతీయ శాసనసభలు విచారిస్తాయి. కొన్ని సందర్భాల్లో ప్రభుత్వంపైవచ్చిన ఆరోపణలను శాసనసభ ప్రత్యేక కమిటీల ద్వారా విచారణ జరుపుతుంది. ప్రత్యేక సభాహక్కులు అతిక్రమించినవారినిదండించడానికి కూడా శాసనసభకు అధికారం ఉంది.

రాజ్యాంగ విధులు : సాధారణ శాసనాలు చేయడమే కాకుండా శాసన సభలకు రాజ్యాంగాన్ని మార్చే అధికారం కూడాఉంటుంది. దేశ కాల పరిస్థితులకు అనుగుణంగా మౌలిక శాసనమైన రాజ్యాంగంలో అవసరమైన మార్పులు చేయడానికి/చట్టసభలకు అధికారం ఉంది.

ఇతర విధులు : పై విధులతోపాటు శాసనసభకు మరికొన్ని విధులు కూడా ఉన్నాయి. వాటిలో కొన్ని ఇవి.

– ప్రభుత్వం ప్రకటించే ఆర్డినెన్సులను ఆమోదించడం లేదా తిరస్కరించడం.

–సభాధ్యక్షులను ఎన్నుకోవడం.

– ప్రభుత్వ వ్యవహారాలను దర్యాప్తు చేయడానికి అవసరమైన కమిటీలను నియమించడం

– సభా కార్యక్రమాలకు సంబంధించిన నియమాలను రూపొందించడం.

కార్యనిర్వాహక శాఖ నిర్మాణం, అధికారాలు, విధులు

ప్రభుత్వాంగాలలో శాసనశాఖ తర్వాత ప్రధానమైంది కార్యనిర్వాహకశాఖ. కొందరు దీన్ని పాలక వర్గం అనిరాజకీయాధికారులతో పాటు శాశ్వత ప్రాతిపదికపై నియమితులైన ప్రభుత్వోద్యోగులను కూడా కార్య నిర్వాహక

శాఖలోభాగంగా పరిగణించడం జరుగుతుంది. గార్నర్ అభిప్రాయంలో "చట్టరూపంలో శాసనసభ ద్వారా వ్యక్తమైన రాజ్యాభిప్రాయాన్నిఅమలుపరచడంలో ఉపకరించే అన్ని సంస్థలు, వ్యక్తుల సమూహమే కార్యనిర్వహకశాఖ" శాసనసభ చట్టాలను రూపొందిస్తుంది.శాసనసభ రూపొందించే చట్టాలను, విధానాలను కార్యనిర్వాహకశాఖ అమలుపరుస్తుంది. ఆధునిక కాలంలోకార్యనిర్వాహకశాఖే ప్రభుత్వంగా గుర్తింపు పొందుతుంది. విస్తృతార్థంలో కార్య నిర్వాహకశాఖలో మూడు భాగాలుంటాయి.

1. రాజ్యాధిపతి, 2. మంత్రివర్గం, 3. ఉద్యోగ బృందం

కార్య నిర్వాహక వర్గంలో రకాలు

కార్య నిర్వాహక వర్గం. 1) లాంచన,. 2) వాస్తవ, 3) ఏకసభ్య, 4) బహుళ సభ్య, 5) పార్లమెంటరీ, 6) అధ్యక్ష, 7) వారసత్వ, 8) ఎన్నిక ద్వారా కార్యనిర్వాహక వర్గంఅని ఎనిమిది రకాలు.

1) లాంచన కార్యనిర్వాహక వర్గం: ఈ విధానంలో రాజ్యాధిపతి కేవలం నామమాత్రుడే. బ్రిటన్లో రాజు, భారతదేశంలోఅధ్యక్షుడు దీనికి మంచి ఉదాహరణలు.

2) వాస్తవ కార్యనిర్వాహక వర్గం : ఒకే వ్యక్తిలో యావత్తు కార్యనిర్వాహక అధికారాలుంటాయి. అతడు రాజ్యానికి ప్రభుత్వానికిఅధిపతిగా వ్యవహరిస్తాడు. అమెరికా సంయుక్త రాష్ట్రాల్లో అధ్యక్షుడు ఈ కోవకు చెందినవాడు. కాగా భారతదేశంబ్రిటన్ ప్రధానమంత్రి ప్రభుత్వాధిపతిగా వ్యవహరిస్తాడు.

3) ఏకసభ్య కార్యనిర్వాహక వర్గం : అమెరికా సంయుక్త రాష్ట్రాల్లో వలే అధికారం యావత్తు ఒకే వ్యక్తి చేతిలో ఉంటుంది.

4) బహుళ సభ్య కార్యనిర్వాహక వర్గం : దీనిలో అధికారం అనేక మంది చేతుల్లో ఉంటుంది. ఉదాహరణకు మంత్రిమండలి.

5) పార్లమెంటరీ కార్యనిర్వాహక వర్గం : ఈ విధానంలో కార్య నిర్వాహకవర్గం శాసనసభలో సభ్యత్వాన్ని పొంది ఉండడమే కాక భారతదేశంలో వలే పార్లమెంటుకు బాధ్యత వహిస్తుంది

6) అధ్యక్ష కార్యనిర్వాహకవర్గం : అధికారం అంతా అధ్యక్షుడి చేతిలో ఉంటుంది. అతడు శాసనసభలో సభ్యుడు కాదు. దానికి బాధ్యుడుగా ఉంటాడు.

7) వారసత్వ కార్యనిర్వాహకవర్గం : ఈ విధానంలో రాజ్యాధిపతి పౌరసత్వం ద్వారా పితృకమైన ఆస్తివలే హక్కు పొందుతాడు.అతడు జీవితాంతం రాజ్యాధిపతిగా ఉంటాడు.

8) ఎన్నికైన కార్యనిర్వాహక వర్గం : ఈ విధానంలో కార్యనిర్వాహక వర్గం ప్రత్యక్షంగా కాని, పరోక్షంగా కాని ఎన్నుకోబడుతుంది.ఇది కొంత కాలం మాత్రం పదవిలో కొనసాగుతుంది.

రాజ్యాధిపతి పేరు ఒక్కోదేశంలో ఒక్కో రకంగా ఉంటుంది. ఇంగ్లాండులో రాజ్యాధిపతిని రాజు అంటారు. అమెరికాలోఅధ్యక్షుడు అనీ భారతదేశంలో రాష్ట్రపతి అని పిలుస్తారు. రాజ్యాధిపతులందరికీ ఒకే రకమైన అధికారాలు

విధులు లేవు.అమెరికా అధ్యక్షుడికీ, భారత రాష్ట్రపతికీ అధికారాల్లో విధుల్లో చాలా తేడాలు ఉన్నాయి.

రాజ్యాధిపతి నియామక పద్ధతి కూడా ఒకే రకంగా లేదు. నాలుగు రకాల ప్రధాన పద్ధతులు అమల్లోఉన్నాయి.

1. వారసత్వ పద్ధతి : వారసత్వం ద్వారా రాజ్యాధిపతి అధికారం చేపడతాడు. జీవితాంతం అధికారంలో కొనసాగుతాడు.
2. ప్రత్యక్ష పద్ధతి : ప్రజలు నియమిత కాలానికి రాజ్యాధిపతిని ఎన్నుకుంటారు.
3. పరోక్ష పద్ధతి : ముందుగా నిర్ణయించిన నియోజక గణాల ద్వారా నియమిత గణాల ద్వారా నియమితకాలానికి రాజ్యాధిపతి ఎన్నికవుతారు
4. శాసన సభల ద్వారా ఎన్నిక : జాతీయ శాసనసభ నియమిత కాలానికి రాజ్యాధిపతిని ఎన్నుకుంటుంది.
5. ఎన్నికైన కార్యనిర్వాహక వర్గం :ఈ విధానంలో కార్యనిర్వాహక వర్గం ప్రత్యక్షంగా కాని, పరోక్షంగా కాని ఎన్నుకోబడుతుంది.ఇది కొంత కాలం మాత్రం పదవిలో కొనసాగుతుంది.

   రాజ్యాధిపతి పేరు ఒక్కోదేశంలో ఒక్కో రకంగా ఉంటుంది. ఇంగ్లాండులో రాజ్యాధిపతిని రాజు అంటారు. అమెరికాలోఅధ్యక్షుడు అనీ భారతదేశంలో రాష్ట్రపతి అని పిలుస్తారు.

కార్యనిర్వాహక వర్గం వివిధ రకాలు

రాజ్యాధిపతికి అనేక విధులు, అధికారాలు ఉంటాయి. పరిపాలనంతా రాజ్యాధిపతి పేరిట జరుగుతుంది. శాసనాలు

సమయాల్లో తాత్కాలిక శాసనాలు చేయడం. విభిన్న రంగాల్లో జాతీయ అంతర్జాతీయ విధానాలను రూపొందించి అమలుఅమలు చేయడం, ఉద్యోగులను నియమించడం పాలనకు అవసరమైన నియమ నిబంధనలను జారీ చేయడం అత్యవసరచేయడం మొదలైన రాజ్యాధిపతి కర్తవ్యాలే.

మంత్రివర్గం 2) పార్లమెంటరీ మంత్రివర్గం 3) బహుసభ్య మంత్రి వర్గం.

కార్యనిర్వాహక వర్గంలో రాజ్యాధిపతి తరవాత ముఖ్యమైన భాగం మంత్రివర్గం. ఇది మూడు రకాలు : 1) అధ్యక్షఅవసరం దృష్ట్యా వారిని అతి జాగ్రత్తగా ఎంపిక చేస్తారు. ఉద్యోగులు రాజకీయాల పట్ల నిష్పక్షపాతంగానూ, తటస్థంగానుకార్యనిర్వాహక వర్గంలో మూడోభాగం ఉద్యోగ బృందం. ఉద్యోగులకు శక్తి సామర్థ్యాలు, నైపుణ్యం ఉ ండవలసినఉంటారు. తమ రాజకీయ విశ్వాసాలేమైనప్పటికీ అధికారంలో ఉన్న రాజకీయ పార్టీకి, ఆ పార్టీ విధానాలకు, కార్యక్రమాలకువిధేయత చూపిస్తారు.

కార్యనిర్వాహక వర్గం అధికారులు, విధులు

ఆధునిక రాజ్యాల్లో కార్యనిర్వాహక వర్గం అనేక విధులను నిర్వహిస్తూ విశేష ప్రాముఖ్యం పొందింది. సిద్ధాంతపరంగా

శాసనసభ రూపొందించిన చట్టాలను కార్యనిర్వాహక వర్గం అమలుపరుస్తుంది. ప్రభుత్వ స్వరూపాన్ని బట్టి కార్యనిర్వాహకవర్గంవిధులు ఉంటాయి. విస్తృతార్థంలో కార్యనిర్వాహక విధులు కింద పేర్కొన్న విధంగా ఉంటాయి.

దేశ రక్షణ, విదేశీ వ్యవహారాలు : దేశ స్వాతంత్ర్యానికి, సార్వభౌమాధికారానికి ప్రమాదం వాటిల్లినప్పుడు దేశాన్ని విదేశీదురాక్రమణల నుంచి రక్షించుకోవడం కోసం తగు నిర్ణయాలు చేసి అమలుపరుస్తుంది. ఇతర దేశాల్లో రాయభారకార్యాలయాలను ఏర్పాటు చేయడం. కొత్తగా ఏర్పడిన ప్రభుత్వాలను గుర్తించడం, విదేశాలతో సంధుల్ని ఒప్పందాలనుకుదుర్చుకోవడం మొదలైనవి

చట్టాలు అవుతాయి. శాసనసభ సమావేశంలో లేనప్పుడు అవసరమైన పక్షంలో కార్యనిర్వాహక వర్గం ఆర్డినెన్స్ (అత్యవసరఉత్తర్వు చట్టం) జారీ చేస్తుంది.

ఆర్థిక విధులు : ప్రభుత్వ ఆధాయ వ్యయాలకు సంబంధించిన బడ్జెట్ను కార్యనిర్వాహక వర్గమే తయారు చేస్తుంది. దాన్నిశాసనసభలో ప్రవేశపెట్టి సభ ఆమోదం పొందుతుంది. కార్య నిర్వాహక వర్గం ఆమోదంలేనిదే కొత్త పన్నులను విధించడానికిశాసన సభకు అధికారంలేదు. పన్నులు విధించడం, రద్దుచేయడం, మూలధనం కేటాయించడం, ధరల తగ్గింపుకు చర్యలుతీసుకోవడం మొదలైన బాధ్యతలను కార్యనిర్వాహక వర్గం నిర్వహిస్తుంది.

న్యాయ విధులు : న్యాయస్థానాల తీర్పులను అమలు చేయడం, దోషులకు విధించిన శిక్షను తగ్గించడం లేదా పూర్తిగారద్దుచేయడం న్యాయమూర్తులను నియమించడం కార్య నిర్వాహకవర్గం విధులే. ప్రత్యేక వివాదాల పరిష్కారానికి ప్రత్యేకన్యాయస్థానాలను ఏర్పాటు చేస్తుంది. కొన్ని ప్రజాస్వామిక దేశాలలో ఉన్నత న్యాయమూర్తులను నియమించే అధికారంప్రధాన కార్య నిర్వహణాధికారులకే ఉంటుంది.

సంక్షేమ విధులు : ఆధునిక కాలంలో సంక్షేమ విధులను నిర్వహించే బాధ్యత ప్రధానంగా కార్యనిర్వాహక వర్గానిదే.ప్రణాళిక బద్ధంగా దేశ సర్వతోముఖాభివృద్ధికి కృషిచేయడం కార్యనిర్వాహక వర్గం విధి. ప్రజలందరికీ ప్రాథమిక అవసరాలుతీర్చి వారి జీవన ప్రమాణాలు పెంచడానికి కార్యనిర్వాహక వర్గం నిరంతరం కృషి చేస్తుంది.

న్యాయశాఖ

ప్రభుత్వ రంగాల్లో మూడోదైన న్యాయశాఖ ముఖ్యమైంది. శాసనసభ శాసనాలు చేస్తుంది. కార్యనిర్వాహకవర్గం ఆశాసనాలను అమలు చేస్తుంది. శాసనాలు న్యాయసమ్మతంగా ఉన్నదీ లేనిదీ నిర్ణయించేది న్యాయశాఖ. ప్రజాస్వామికప్రభుత్వం రాజ్యాంగ శాసన పరిధిలో పనిచేసేటట్లు చూసేది న్యాయశాఖ. చట్టబద్ధంగా వ్యవహరించే పౌరులకు రక్షణఇచ్చేది. నేరస్తులకు శిక్ష విధించేదీ న్యాయశాఖ. పక్షపాత రహితంగా ప్రజలకు న్యాయం చేకూర్చడం దేశ శ్రేయస్సుప్రభుత్వం సామర్థ్యంపై ఆధారపడి ఉంటాయి అని లార్డ్ బ్రేస్ అభిప్రాయపడ్డాడు.

న్యాయశాఖ ప్రాముఖ్యం

కార్యనిర్వహణ, శాసన నిర్మాణం, న్యాయ నిర్ణయం మొదలైన విధులను రాచరిక వ్యవస్థలో ఒకేవ్యక్తి నిర్వహించేవాడు.ఇది అనేక సందర్భాల్లో నిరంకుశత్వానికి దారి తీసింది. ఈ మూడు అధికారాలను విభజించి మూడు విభిన్న సంస్థలనుఅప్పగించాలన్న సిద్ధాంతం ఆచరణలోకి వచ్చింది. అధికారులను విభజించడం ద్వారా వ్యక్తుల స్వేచ్ఛా స్వాతంత్ర్యాలకురక్షణ ఏర్పడుతుందనే నమ్మకం గట్టిపడింది. కార్యనిర్వాహణశాఖ, శాసన శాఖలనుంచి న్యాయశాఖను వేరుచేసి స్వతంత్రప్రతిపత్తి గల శాఖగా రూపొందించడం రాజకీయాలలో సంప్రదాయం అయింది. ఈ

సంప్రదాయం వల్ల కార్యనిర్వాహకశాఖ, శాసనశాఖ తన ఇష్టానుసారం అధికారాలను దుర్వినియోగం చేయడం సాధ్యం కాదు.న్యాయశాఖ ప్రధానంగా కొన్ని మౌఖిక సూత్రాలపై ఆధారపడింది. రాజ్య చట్టాలను ప్రతి పౌరుడు పాటించాలి.న్యాయపాలన చట్టబద్ధంగా జరగాలి. చట్టాన్ని వ్యతిరేకించినప్పుడు లేదా ఉల్లంఘించినప్పుడు మాత్రమే వ్యక్తి శిక్షార్హుడు.చట్టం దృష్టిలో పౌరులందరూ సమానులు. అందరికీ సమానంగా న్యాయస్థానం రక్షణ కల్పిస్తుంది. సమాఖ్య రాజ్యాల్లోన్యాయశాఖ రాజ్యాంగానికి సంరక్షణ కర్తగా వ్యవహరిస్తుంది. రాజ్యాంగాన్ని వ్యాఖ్యానించడం ప్రభుత్వ శాఖల అధికారపరిధులను నిర్ణయించడం, చట్టాలకు సంబంధించిన వివాదాలను పరిష్కరించడం న్యాయశాఖ నిర్వహించేముఖ్యవిధుల్లో.

8. భారత రాజ్యాంగ రూపకల్పన

లక్ష్యాలు:

ఈ పాఠం చదివిన తర్వాత మీరు అర్థం చేసుకోగలరు.

- భారత రాజ్యాంగ పరిణామం యొక్క చారిత్రక నేపథ్యం
- భారత రాజ్యాంగ రూపకల్పనలో వివిధ పరిణామాలు
- భారత రాజ్యాంగ రూపకల్పనలో రాజ్యాంగ పరిషత్ పాత్ర
- భారత రాజ్యాంగ రూపకల్పనలో డ్రాఫ్టింగ్ కమిటీ పాత్ర
- రాజ్యాంగం యొక్క ప్రాముఖ్యత మరియు ప్రాముఖ్యత

పరిచయం:

రాజ్యాంగం సాధారణంగా దేశం యొక్క ప్రాథమిక చట్టంగా వర్ణించబడింది. ఇది ఒక నిర్దిష్ట రాష్ట్ర ప్రభుత్వ అవయవాల యొక్క ప్రాథమిక విధులను నిర్వచించే చివరి సమితి, ఇది నియమాలు మరియు నిబంధనలను కలిగి ఉన్న చట్టపరమైన పత్రం. సాధారణంగా సంభాషణలు వ్రాయబడినవి మరియు అలిఖితమైనవి అనే రెండు రకాలు వ్రాతపూర్వక రాజ్యాంగం అవసరం మరియు అధికారికంగా కలిగి ఉన్న ప్రభుత్వ సంస్థకు సంబంధించిన ఆలోచనలను కలిగి ఉన్న ముఖ్యమైన పత్రం ఆధారంగా ఉంటుంది.

భారత రాజ్యాంగం ఆధునిక ప్రపంచంలో అత్యంత ముఖ్యమైన మరియు ఉత్తమమైన రాజ్యాంగం. ఇది మన రాజ్యాంగం యొక్క పరిణామానికి గొప్ప చారిత్రక విరాముఖ్యత మరియు నేపథ్యం ఉన్న ప్రతి విషయాన్ని వివరంగా వివరించే అతిపెద్ద లిఖిత రాజ్యాంగం. భారత రాజ్యాంగం యొక్క మూలం బ్రిటీష్ కలోనియల్ పాలనలో 1773 నాటి నియంత్రణ చట్టంతో మొదలవుతుంది. భారత రాజ్యాంగ అసెంబ్లీలో అనేక రాజ్యాంగ పరిణామాలను ఎదుర్కొంది.

భారత రాజ్యాంగం యొక్క చారిత్రక నేపథ్యం:

భారత రాజ్యాంగం అనేక చారిత్రక సంఘటనలు మరియు పరిణామాల నుండి ఉద్భవించింది. స్వాతంత్ర్య పోరాటంలో వ్యక్తీకరించబడిన ప్రజల డిమాండ్లు మరియు ఆకాంక్షలు స్వాతంత్ర్య పోరాట సమయంలో లేవనెత్తిన డిమాండ్లకు ప్రతిస్పందనగా బ్రిటిష్ ప్రభుత్వం భారతదేశంలో భారత ప్రభుత్వ చట్టం 1858 వంటి అనేక సంస్కరణలను ప్రవేశపెట్టడానికి ప్రయత్నించింది. మింటో మోర్గ సంస్కరణలు 1909, 1919లో మాంటెక్ చెల్ఫర్డ్ సంస్కరణలు

మరియు 1935 భారత ప్రభుత్వ చట్టం ఈ సంస్కరణలు భారతదేశ ప్రజలను మరియు భారత జాతీయ ఉద్యమ నాయకులను శాంతింపజేయడానికి ఉద్దేశించబడ్డాయి.

1600లో ఈస్టిండియా కంపెనీ పేరుతో బ్రిటిష్ వారు భారతదేశానికి వచ్చారు. భారత ప్రభుత్వ చట్టం 1858ని రూపొందించడం ద్వారా బ్రిటీష్ ప్రభుత్వం నేరుగా భారత పరిపాలనకు సంబంధించి అధికారాలు మరియు బాధ్యతలను స్వీకరించింది. బ్రిటీష్ కౌన్ 1858 నుండి భారతదేశానికి సార్వభౌమ పాలకుడిగా మారింది. ఈ పాలన భారతదేశం ఆగస్టు 15, 1947న స్వతంత్రం అయ్యే వరకు కొనసాగింది. 1857 నాటి సిపాహి తిరుగుబాటును మొదటి స్వాతంత్ర్య యుద్ధం అని కూడా పిలుస్తారు. దీని ఫలితంగా భారత ప్రభుత్వ చట్టం రూపొందించబడింది. 1885లో భారత జాతీయ కాంగ్రెస్ ఏర్పాటుతో భారతీయ ప్రజల ఆశలు మరియు ఆకాంక్షలు పెరిగాయి మరియు ఎక్కువ స్వయంప్రతిపత్తి డిమాండ్ అంతిమంగా పూర్తి స్వేచ్ఛకు దారితీసింది.

1985లో లార్డ్ కర్జన్ చేసిన బెంగాల్ విభజన, బ్రిటిష్ పాలకుల ప్రోత్సాహంతో స్వదేశీ ఉద్యమానికి దారితీసింది. 1906లో ముస్లిం లీగ్ ఏర్పడింది. ఉదారవాదులు మరియు అతివాదుల మధ్య విభేదాలు 1907లో సూరత్ సెషన్లో భారత జాతీయ కాంగ్రెస్లో చీలికకు దారితీశాయి.

ఇండియన్ కౌన్సిల్ చట్టం 1909:

ఈ చట్టం విరామ సంస్కరణలుగా ప్రసిద్ధి చెందింది. అప్పటి భారత విదేశాంగ కార్యదర్శి జాన్ మార్లే మరియు అప్పటి భారత వైస్రాయ్ మింటో సంయుక్తంగా ఈ చట్టాన్ని ప్రారంభించారు. ఈ చట్టం కేంద్ర శాసన మండలి బలాన్ని 16 నుండి 60కి పెంచింది మరియు ఒక ప్రోవిన్షియల్ లెజిస్లేటివ్ కౌన్సిల్లు కనిష్టంగా 30 నుండి గరిష్ఠంగా 50 మంది సభ్యులకు కూడా సప్లిమెంటరీ ప్రశ్నలు అడగడానికి మరియు బడ్జెట్ పై మరింత చర్చకు అనుమతినిచ్చాయి.

వైస్రాయ్ ఎగ్జిక్యూటివ్ కౌన్సిల్తో భారతీయుల అనుబంధం కోసం మొదటిసారిగా లార్డ్ మింటో మతపరమైన ఓటర్ల పితామహుడిగా పిలువబడ్డాడా ముస్లింలకు ప్రత్యేక ఓటర్లు ఇవ్వబడింది. సత్యేంద్ర ప్రసాద్ సిన్హా వైస్రాయ్ ఎగ్జిక్యూటివ్ కౌన్సిల్లో చేరిన మొదటి భారతీయుడు అయ్యాడు ఴ యూనివర్శిటీలు జమీందార్ డిస్ట్రిక్ట్ బోర్డులు మున్సిపాలిటీలు మరియు ఛాంబర్స్ ఆఫ్ కామర్స్ సభ్యులను ఎన్నుకునే ప్రత్యేక ప్రతినిధ్యాన్ని కూడా అందించింది.

భారత ప్రభుత్వ చట్టం 1935

మూడు రౌండ్ టేబుల్ కాన్ఫరెన్స్లో సైమన్ కమీషన్ రిపోర్ట్ వేడుకలు జరిగిన తర్వాత బ్రిటీష్ ప్రధానమంత్రి భారత ప్రభుత్వ చట్టం 1935ని ప్రకటించినందుకు రామ్ సింగ్ మెక్డొనాల్డ్ కమ్యూనల్ అవార్డు. 321 విభాగాలు మరియు 10 షెడ్యూల్లతో భారతదేశంలో బ్రిటిష్ ప్రభుత్వం చేసిన అతిపెద్ద చట్టం ఇది. ఈ చట్టం భారతదేశంలో రెండు ప్రావిన్సులు మరియు రాష్ట్రాలతో కూడిన ఫెడరలిజాన్ని పొందుపరిచింది. ఇది కేంద్రం మరియు రాష్ట్రాల మధ్య అధికారాలను

మూడు జాబితాలుగా విభజించింది ఫెడరల్ జాబితా ప్రాంతీయ జాబితా మరియుఉమ్మడి జాబితాగా ఫెడరల్

కోర్టు ఢిల్లీలో స్థాపించబడింది రిజర్వ్ బ్యాంక్ ఆఫ్ ఇండియా స్థాపించబడింది. బర్మా భారతదేశం నుండి వేరు చేయబడింది. ఇది ఫెడరల్ మరియు ప్రాంతీయ పబ్లిక్ సర్వీస్ కమిషన్ ను స్థాపించింది. ఇది కుల స్త్రీలు మరియు కార్మికులను షెడ్యూల్ చేయడానికి మత ప్రాతినిధ్య సూత్రాలను విస్తరించింది.

1935 భారత ప్రభుత్వ చట్టం 1942 క్రిప్స్ మిషన్ ప్రకటన తర్వాత భారతదేశానికి ఆధిపత్య హోదా, కానీ అది తిరస్కరించబడింది మరియు 192లో క్విట్ ఇండియా ఉద్యమం ప్రారంభించబడింది. బ్రిటీష్ ప్రభుత్వం నుండి భారత రాజకీయ నాయకత్వానికి అధికారాలను బదిలీ చేయడం గురించి చర్చించడానికి క్యాబినెట్ మిషన్ 1946లో భారతదేశంలో పర్యటించింది. మౌంట్ బాటన్ ప్రణాళిక 3 జూన్ 1947న విడుదల చేయబడింది మరియు భారతదేశ విభజనను ప్రకటించి భారతదేశం 15 ఆగస్టు 1947న స్వతంత్ర రాష్ట్రంగా అవతరించింది మరియు మొదటి మంత్రివర్గం ఏర్పడింది.

రాజ్యాంగ పరిషత్తు కోసం డిమాండ్

1934లో భారతదేశానికి రాజ్యాంగాన్ని రూపొందించడానికి రాజ్యాంగ పరిషత్ ఆలోచనను వీఎన్ రాయ్ భారతదేశంలో కమ్యూనిస్ట్ ఉద్యమానికి మార్గదర్శకుడు, భారత జాతీయ కాంగ్రెస్ అధికారికంగా 1935లో మొదటిసారిగా సంబంధిత అసెంబ్లీని కోరింది. ఎట్టకేలకు బ్రిటిష్ ప్రభుత్వం రాజ్యాంగ పరిషత్ డిమాండ్ను మొదటిసారిగా అంగీకరించింది. 1940 ఆగస్టు ఆఫర్ ప్రతిపాదనలో కప్స్ మిషన్ ప్రసిద్ధి చెందిన భారత రాజ్యాంగాన్ని రూపొందించే ముసాయిదా ప్రతిపాదనతో బ్రిటీష్ ప్రభుత్వ క్యాబినెట్ సభ్యుడు భారతదేశాన్ని సందర్శించి, కానీ ప్రత్యేక పాకిస్తాన్ డిజైన్ కారణంగా ముస్లిం లీగ్ మిషన్ ప్రతిపాదనను తిరస్కరించింది. చివరగా 1946లో బ్రిటీష్ ప్రభుత్వం సెంటర్ క్యాబినెట్ మిషన్ ముగ్గురు సభ్యులతో కూడిన ఈ మిషన్ తన-ూూఎ అలెగ్జాండర్ అని లారెన్స్ చెప్పారు. ఈ ప్రతినిధి బఅందం భారతదేశానికి రాజ్యాంగాన్ని రూపొందించడానికి ఎన్నుకోబడిన సభ్యులచే స్థిరమైన అసెంబ్లీని ఏర్పాటు చేయాలని సూచించింది.

భారత రాజ్యాంగ సభ:

భారత రాజ్యాంగాన్ని రాజ్యాంగ పరిషత్ రూపొందించింది. రాజ్యాంగ పరిషత్తు ప్రజల ద్వారా ఎన్నికైంది. రాజ్యాంగ పరిషత్లో సమాలోచనల ఫలితంగా రాజ్యాంగం రూపొందింది. రాజ్యాంగ పరిషత్కు 1946 జూలై నెలలో ఎన్నికలు జరిగాయి. రాజ్యాంగ పరిషత్లో మొత్తం 389 మంది ప్రతినిధులు ఉన్నారు. వీరిలో 292 మంది బ్రిటిష్ పాలిత ప్రాంతాలకు, 93 మంది సంస్థానాధీశులకు, ఛీఫకమీషనర్ ప్రావిన్సులకు నలుగురు ప్రాతినిధ్యం వహించారు. వీరిలో బ్రిటిష్ పాలిత ప్రాంతాలకు చెందిన ప్రతినిధులు 292 మందిలో 210 మంది సాధారణ స్థానాల నుంచి, 78 మంది ముస్లిం స్థానాల నుంచి నలుగురు సిక్కుల స్థానాల నుంచి ఎన్నికయ్యారు. రాజ్యాంగ పరిషత్కు జరిగిన ఎన్నికలలో కాంగ్రెస్పార్టీ 199 స్థానాల్లో యూనియనిస్ట్ పార్టీ ఆఫ్ పంజాబ్ 2 స్థానాల్లో కమ్యూనిస్టులు ఒక స్థానంలో, షెడ్యూల్డ్ కులాల సమాఖ్య రెండు స్థానాల్లో స్వతంత్రులు 6 స్థానాల్లో మొత్తం 210 సాధారణ స్థానాల్లో గెలుపొందారు. ఇక 78 ముస్లిం స్థానాల్లో ముస్లింలీగ్ 73 స్థానాల్లో కాంగ్రెస్ 3 స్థానాల్లో యూనియనిస్ట్ పార్టీ ఆఫ్ పంజాబ్, ప్రజాపార్టీ ఆఫ్

బెంగాల్ ఒక్కొక్క స్థానంలో గెలుపొందాయి. దీని ఫలితంగా రాజ్యాంగ పరిషత్లో కాంగ్రెస్పార్టీ బలం 202కు పెరిగింది. ఆ తరవాత బ్రిటిష్ ప్రభుత్వం సెప్టెంబర్ 6, 1948న ఒక ప్రకటన చేస్తూ తాము ఏ సామాజిక వర్గాన్నిగానీ లేదా మతాన్నిగానీ రాజ్యాంగాన్ని ఆమోదించమని బలవంతం చేయలేమని ప్రకటించింది. దీనికి అనుగుణంగా, ముస్లింలీగ్ సభ్యులు రాజ్యాంగ సభకు హాజరు కావడానికి తిరస్కరించారు. ఆ తరువాత తమకు మరో రాజ్యాంగ పరిషత్ ఉండాలని ముస్లింలీగ్ పట్టు బట్టింది.

4. రాజ్యాంగ సభ యొక్క పని

రాజ్యాంగ పరిషత్ తొలిసమావేశం డిసెంబర్ 9, 1946 న జరిగింది. రాజ్యాంగ పరిషత్ తాత్కాలిక స్పీకర్గా (ప్రొటెంస్పీకర్) సచ్చిదానంద సిన్హా వ్యవహరించారు. జవహర్లాల్ నెహ్రూ చారిత్రాత్మక "లక్ష్యాల తీర్మానాన్ని" రాజ్యాంగ పరిషత్లో డిసెంబర్ 13, 1946న ప్రవేశపెట్టాడు. భారతదేశాన్ని ఒక సార్వభౌమాధికార, స్వతంత్ర, ప్రజాస్వామ్య గణతంత్ర రాజ్యంగా రూపొందించమని రాజ్యాంగ పరిషత్కు విన్నవించాడు. ఆ తరవాత బాబు రాజేంద్రప్రసాద్ రాజ్యాంగ పరిషత్కు అధ్యక్షునిగా ఎన్నికయ్యాడు.

లార్డ్ మౌంట్ బాటెన్ జూన్ 3, 1947న దేశవిభజన ప్రకటన చేయడంతో, రాజ్యాంగ పరిషత్ స్వరూప స్వభావాలు మారిపోయాయి. భారతదేశ విభజన తరవాత ముస్లింలీగ్ వేరుపడడంతో రాజ్యాంగ పరిషత్ స్వరూప స్వభావాలు మారిపోయాయి. భారతదేశ విభజన తరవాత ముస్లింలీగ్ వేరుపడడంతో రాజ్యాంగ పరిషత్ సంఖ్యాబలం గణనీయంగా తగ్గింది. రాజ్యాంగ పరిషత్లో కాంగ్రెస్ పార్టీ ఆధిక్యత బలోపేతమైంది. భారతదేశానికి ఆగస్టు 15, 1947న స్వాతంత్ర్యం సిద్ధించడంతో, రాజ్యాంగ రచన ప్రక్రియ వేగవంతమైంది. ఎంతో మంది మేధావులు జవహర్లాల్ నెహ్రూ, రాజేంద్రప్రసాద్, డా. బి.ఆర్. అంబేద్కర్, మౌలానా ఆజాద్, శ్యామ్ ప్రసాద్ ముఖర్జీ, దుర్గాబాయ్ దేశముఖ్, సరోజిని నాయుడు, విజయలక్ష్మిపండిట్, రాజ్కుమారి అమృత్కార్, జగ్జీవన్రాం తదితరులు ఎంతోమంది రాజ్యాంగ రచనలో క్రియాశీలంగా పాల్గన్నారు.

రాజ్యాంగ పరిషత్ రాజ్యాంగ రచనకు 22 కమిటీలను ఏర్పరచింది. వీటిలో రాజ్యాంగ ముసాయిదా కమిటీకి డా.బి.ఆర్. అంబేద్కర్ నాయకత్వం వహించాడు. రాజ్యాంగ పరిషత్లోని 22 కమిటీలలో 10 విధాన నిర్ణాయక కమిటీలు కాగా, 12 విషయ నిర్ణాయక కమిటీలు ఉన్నాయి. వీటిలో ప్రధానమైనవి

భారత రాజ్యాంగ మూలాధారాలు: భారత రాజ్యాంగాన్ని అనేక ఆధారాల ప్రాతిపదికన తయారు చేశారు. ప్రపంచంలోని అనేక ప్రసిద్ధ రాజ్యాంగాల్లోని విశిష్ట లక్షణాలను భారత రాజ్యాంగంలో పొందుపరిచారు. ఇతర రాజ్యాంగాల నుంచి నిబంధనలను, లక్షణాలను స్వీకరించడంతో రాజ్యాంగ నిర్మాతలు ఎంతో జాగ్రత్త వహించారు. భారతదేశ పరిస్థితులకు సరిపోయే నిబంధనలు మాత్రమే స్వీకరించి, ప్రతికూల లక్షణాలను వదలివేశారు. భారత రాజ్యాంగంపై గల విశిష్ట ప్రభావాలు, ఆధారాలను ఈ కింది విధంగా పేర్కొనవచ్చు.

1 భారత ప్రభుత్వ చట్టాలు 1935 అఖిలభారత సమాఖ్య వ్యవస్థ, యూనియన్ పబ్లిక్ సర్వీసు కమీషన్, గవర్నర్, ఏకీకృత న్యాయవ్యవస్థ వాటిలో కొన్నింటిని పరిగణనలోకి తీసుకొన్నారు.

2. బ్రిటిష్ రాజ్యాంగం : పార్లమెంటరీ సంప్రదాయాలు, సమన్యాయపాలన, కాబినెట్ ప్రభుత్వం, శాసన నిర్మాణశాఖ కార్యనిర్వాహక వర్గ సంబంధాలు, ఏకపౌరసత్వం, నామమాత్రపు కార్యనిర్వాహక అధికారం తదితర అంశాలు. వెస్టిమినిస్టర్ నమూనా ద్విసభ పద్ధతి, రిట్ అధికారాలు మొదలైనవి.

3. అమెరికా రాజ్యాంగం: ప్రాథమిక హక్కులు, న్యాయ సమీక్షాధికారం, రాష్ట్రపతిని తొలగించే మహాభియోగ తీర్మానం రాష్ట్రపతి, ఉపరాష్ట్రపతి తొలగింపు ప్రక్రియ పద్ధతులు తదితర అంశాలకు సంబంధించిన నిబంధనలు.

4. ఐర్లాండ్ రాజ్యాంగం: ఆదేశక సూత్రాలకు సంబంధించిన అంశాలు.

5. జర్మనీ రాజ్యాంగం : రాష్ట్రపతి అత్యవసర పరిస్థితి అధికారాలకు సంబంధించిన నిబంధనలు. రాష్ట్రపతి ఎన్నిక పద్ధతి, రాజ్యసభకు నామినేటెడ్ సభ్యులు.

6. ఆస్ట్రేలియా రాజ్యాంగం: ఉమ్మడి జాబితా, వ్యాపార వాణిజ్యాలు, రవాణా, పార్లమెంటు ఉభయ సభల సంయుక్త సమావేశం తదితర అంశాలు.

7. జపాన్ రాజ్యాంగం : జీవించే హక్కు స్వేచ్ఛాహక్కుకు సంబంధించిన నిర్వర్తన నిబంధన “చట్టం నిర్ధారించిన పద్ధతి”

8. కెనడా రాజ్యాంగం : శక్తిమంతమైన కేంద్రంతో గల సమాఖ్య వ్యవస్థ స్వరూపం, అవశిష్ట అధికారాలు, సుప్రీంకోర్టు సలహాపూరక అధికారాలు, గవర్నర్ నియామకం.

9. దక్షిణాఫ్రికా రాజ్యాంగం రాజ్యాంగ సవరణ పద్ధతికి సంబంధించిన అంశాలు, రాజ్యసభ సభ్యుల ఎన్నిక పద్ధతి.

10. ఫ్రెంచి రాజ్యాంగం : గణతంత్రరాజ్య భావన, స్వేచ్ఛ, సమానత్వం, సౌభ్రాతఅత్వం తదితర ఆదర్శాలు.

భారత రాజ్యాంగంలోని ఎన్నో నిబంధనలను, లక్షణాలను ఇతర రాజ్యాంగాల ఆధారంగా రూపొందించడంతో దీన్ని అరువుల మూటగా కొద్దిమంది విమర్శించారు. అయితే భారత రాజ్యాంగ నిర్మాతలు ఈ నిబంధనలను – లక్షణాలను భారతీయ సాంఘిక, ఆర్థిక, రాజకీయ పరిస్థితులకు అనుగుణంగా మలచి వినూత్నంగా రూపొందించారు. భారత రాజ్యాంగపు సంగ్రహణాత్మక వివరణ పరిమాణం దృష్టిలో దీన్ని ఐరావతంలాగా ఉంటుందని కొద్దిమంది పేర్కొంటారు.

రాజ్యాంగ పరిషత్లో ప్రధాన కమిటీలు

క్ర.సం.	కమిటీ పేరు	కమిటీ అధ్యక్షులు
1.	కేంద్రప్రభుత్వ అధికారాల కమిటీ	జవహర్‌లాల్‌నెహ్రూ
2.	కేంద్ర రాజ్యాంగ విధాన కమిటీ	జవహర్‌లాల్‌నెహ్రూ

3.	రాష్ట్ర ప్రావిన్షియల్ రాజ్యాంగ విధాన కమిటీ	వల్లభాయి పటేల్
4.	ముసాయిదా రాజ్యాంగ రచన కమిటీ	డా. బి.ఆర్.అంబేద్కర్
5.	ప్రాథమిక హక్కుల సబ్ కమిటీ (సలహాసంఘంలో ఉపకమిటీ)	జె.బి. కృపలానీ
6.	అల్పసంఖ్యాక వర్గాల ఉపసంఘం	హెచ్.సి. ముఖర్జీ
7.	గిరిజన ప్రాంతాల సబ్ కమిటీ (సలహాసంఘంలో ఉపకమిటీ)	గోపినాథ్ బార్డోలోయ్
8.	మినహాయింపు ప్రాంతాల సబ్కమిటీ (సలహాసంఘంలో ఉపకమిటీ)	ఎ.వి.ఠక్కర్
9.	విధాన నిబంధన కమిటీ	రాజేంద్రప్రసాద్
10.	రాష్ట్రాలతో సంప్రదింపులు జరిపే కమిటి (స్టేట్స్ కమిటి)	జవహర్‌లాల్‌నెహ్రూ
11.	సభా వ్యవహారాల పర్యవేక్షణ కమిటీ (స్టీరింగ్ కమిటి)	రాజేంద్రప్రసాద్
12.	సలహా సంఘం	వల్లభాయ్ పటేల్

ముసాయిదా రాజ్యాంగ రచన కమిటీ : రాజ్యాంగ పరిషత్ డాక్టర్ బి. ఆర్. అంబేద్కర్ ఛైర్మన్ గా ముసాయిదా రాజ్యాంగ కమిటీని ఏర్పరచింది. దీనిలో అల్లాడి కఅష్ణస్వామి అయ్యర్, ఎన్. గోపాల్ స్వామి అయ్యంగార్, సయ్యద్ సాదుల్లా, బి.ఎల్., డి.పి. ఖైతాన్లు సభ్యులుగా ఉన్నారు. ఆ తరువాత రాజ్యాంగ పరిషత్ అధ్యక్షుడు మరో సభ్యుడు ఎన్. మాధవరావును కమిటీలోకి నామినేట్ చేశాడు. అలాగే, డి.పి. ఖైతాన్ మరణంతో ఖాళీ అయిన స్థానంలో ప్రఖ్యాత న్యాయవేత్త టి.టి. కృష్ణమాచారిని నియమించారు. బెనగల్ నరసింహారావు కమిటీకి ప్రధాన రాజ్యాంగ సలహాదారుగా వ్యవహరించాడు.

రాజ్యాంగ పరిషత్ రాజ్యాంగ ముసాయిదాను తయారుచేసి, ప్రజల్లో విస్తృత చర్చకోసం ఫిబ్రవరి, 1948న విడుదల చేసింది. ఫలితంగా, 7635 సవరణలు ప్రతిపాదించగా, వాటిలో 2473 సవరణలు ఆమోదం పొందాయి. రాజ్యాంగ ముసాయిదా నవంబర్ 14, 1949 నుండి నవంబర్ 26, 1949 వరకు నిబంధనల క్రమంలో అతి సునిశితంగా అధ్యయనం చేసిన తరవాత భారత రాజ్యాంగాన్ని రాజ్యాంగ సభ నవంబర్ 26, 1949లో ఆమోదించింది. చివరకు భారత రాజ్యాంగం జనవరి 26, 1950 నుండి అమల్లోకి వచ్చింది.

ముగింపు :

– ఈ అధ్యాయం భారత రాజ్యాంగ రూపకల్పనకు దారి తీసిన సంఘటనలను చాలా స్పష్టంగా వివరించింది. ప్రపంచ రాజ్యాంగాలన్నిటిలో భారత రాజ్యాంగం అత్యుత్తమమైనదిగా, ఘనమైనదిగా పేరుగాంచింది.

– భారత రాజ్యాంగం రాజ్యాంగ సభలోని కృషి, పట్టుదల, పరిణితి చెందిన సమాలోచనల ఫలితంగా రూపొందింది. రాజ్యాంగ రచన ముసాయిదా కమిటి ఛైర్మన్‌గా డా.బి.ఆర్. అంబేద్కర్, రాజ్యాంగ రూపకల్పనలో గొప్ప క్రియాశీల పాత్ర పోషించారు.

– ఇదే క్రమంలో బ్రిటీష్ ప్రభుత్వం సంస్కరణల పేరుతో తెచ్చిన చట్టాలను వివరిస్తుంది. వీటిలో మింటో మార్లీ

సంస్కరణలు. మాటెంగ్ చెమ్స్‌ఫర్డ్ సంస్కరణలు తదితర అంశాలు ఉన్నాయి.

– చివరిగా, ఈ అధ్యాయం రాజ్యాంగ పరిషత్ గురించి, దీనిలోని రాజ్యాంగ ముసాయిదా కమిటీ గురించి వివరించింది. భారతీయులకు స్వదేశీ రాజ్యాంగాన్ని రూపొందించడంలో ఇవి కొలత సాధనాలుగా క్రియాశీల పాత్ర పోషించాయి.

పదకోశాలు

– ఈ పదకోశం చదవడం ద్వార విద్యార్థులు భారత రాజ్యాంగంలోని ముఖ్యమైన నిబంధనలను అర్థం చేసుకోగలరు.

1. రాజ్యాంగం అనేది దేశంలోని ప్రాథమిక చట్టం, ఇది వివిధ రాజ్యాంగ సంస్థల యొక్క విధులను వివరిస్తుంది.

2. ఆబ్జెక్టివ్ రెస్కులుషన్ – ఇది జవహర్‌లాల్‌నెహ్రూచే తయారు చేయబడింది మరియు 13 డిసంబర్ 1946న ప్రవేశపెట్టబడింది. దీనిని 22 జనవరి 1947 రాజ్యాంగ సభ ఏకగ్రీవంగా ఆమోదించింది. దీని ఆధారంగానే రాజ్యాంగ పీఠికను ఏర్పాటు చేయడం జరిగింది.

3. భారత రాజ్యాంగ మూలాలు – భారత రాజ్యాంగ నిర్మాతలు ప్రపంచంలోని వివిధ రాజ్యాంగాల నుండి ప్రత్యేకించి బ్రిటన్, అమెరికా, ఐరిష్, రష్యన్, కెనెడియన్ రాజ్యాంగం నుండి ముఖ్యమైన ఆలోచనలను అరువు తెచ్చుకున్నారు.

4. భారత రాజ్యాంగంలోని భాగాలు – రాజ్యాంగం తొలి నాళ్ళలో 22 భాగాలు మరియు 395 ఆర్టికల్‌లు ఉన్నాయి. ప్రతి భాగం నిర్థిష్ట విషయం గురించి వివరిస్తాయి.

ప్రశ్నలు

8 మార్కులు

1. భారత రాజ్యాంగ యొక్క చారిత్రక నేపథ్యాన్ని వివరించండి.
2. భారత రాజ్యాంగ రూపకల్పనపై ఒక నోట్ రాయండి.

4 మార్కులు

1. డ్రాఫ్టింగ్ కమిటీ పాత్రను వివరించండి.
2. భారత ప్రభుత్వ చట్టం 1935 గురించి వ్రాయండి.
3. లక్ష్యాల పరిష్కారం గురించి వివరించండి.
4. భారత రాజ్యాంగంలోని వివిధ షెడ్యూల్‌లను చర్చించండి.

2 మార్కులు

1. రాజ్యాంగ పరిషత్ కోసం ఎప్పుడు డిమాండ్ చేశారు.
2. ఇండియన్ కౌన్సిల్స్ యాక్ట్ 1909 వివరించండి.
3. భారత రాజ్యాంగం యొక్క రెండు మూలాలను వ్రాయండి.
4. రాజ్యాంగ పరిషత్‌లోని రెండు ముఖ్యమైన కమిటీలపై చర్చ జరపండి.

10. రాజ్యాంగ ప్రవేశిక - ప్రధాన లక్షణాలు

లక్ష్యాలు

ఈ పాఠాన్ని చదివిన తర్వాత మీరు ఇవి తెలుసుకోగలరు.

- రాజ్యాంగ ప్రవేశికను వివరించడం.
- పీఠిక యొక్క ఔచిత్యాన్నే మరియు ప్రాముఖ్యతను వివరించడం.
- భారత రాజ్యాంగం లోని ముఖ్య లక్షణాలను గుర్తించడం.
- ప్రాధమిక హక్కుల యొక్క ప్రాముఖ్యతను అర్థం చేసుకోవడానికి.
- ప్రాధమిక విధుల మరియు నిర్దేశిక సూత్రాలను వివరించడం.

పరిచయం

రాజ్యాంగ పరిషత్ భారత రాజ్యాంగాన్ని రూపొందించడం ప్రారంభించినప్పుడు రాజకీయ వాతావరణం ఎన్నో సిద్ధాంత భావజాలాలతో, తాత్త్విక మూల సూత్రాలతో నిండి ఉంది. పాశ్చాత్య దేశాలన్నీ ఉదారవాద ప్రజాస్వామ్య దేశాలు కావడంలో, ఆ తరహా రాజకీయ వ్యవస్థను కోరుకునే వారు హక్కులకు సంబంధించిన మూలసూత్రాలు, స్వేచ్ఛ, ఉదారవాదం ఉండాలని భావించారు. మరోవైపు సోవియట్ యూనియన్, తూర్పు యూరోపు దేశాల్లో ఉన్న సామ్యవాద సిద్ధాంత భావజాలం సమానత్వం, న్యాయం, రాజ్య నియంత్రణలో ఆర్థిక వ్యవస్థ, ఉత్పత్తి - పంపిణి ప్రక్రియలకు సంబంధించి జాతీయకరణ తదితర మూలసూత్రాలు ఉన్నాయి.

రాజ్యాంగ ప్రవేశిక

భారత రాజ్యాంగ ప్రవేశిక - భారత రాజ్యాంగ ప్రవేశిక రాజ్యాంగ ఆశయాలు - ఆకాంక్షలు, ఉద్దేశాలను ప్రతిబింబిస్తుంది. జవహర్‌లాల్ నెహ్రూ రాజ్యాంగ ప్రవేశికను ఒక నిర్థిష్ట ప్రకటనగా, నిశ్చయ తీర్మానంగా, విశ్వాస వాగ్దానంగా, అవగాహనగా అభివర్ణించారు. రాజ్యాంగ పరిషత్ మొదటి సమావేశంలో జవహర్‌లాల్ నెహ్రూ ప్రవేశపెట్టిన 'లక్ష్యాల తీర్మానం' (ఆబ్జెక్టివ్ రిసొల్యూషన్) ఆధారంగా రాజ్యాంగ ప్రవేశికను రూపొందించారు.

భారత రాజ్యాంగ ప్రవేశిక రాజ్యాంగంలోని అనేక ప్రధాన అంశాలను పేర్కొంటుంది. దీన్ని 42వ రాజ్యాంగ సవరణ (1976) ద్వారా మరింత విస్తృతం చేశారు.

ప్రవేశిక యొక్క వచనం

భారత దేశ ప్రజలమైన మేము భారతదేశాన్ని సర్వసత్తాక, సామ్యవాద, లౌకిక, ప్రజాస్వామ్య, గణతంత్ర రాజ్యముగ నిర్మించుకోవడానికి పౌరులందరికి సాంఘిక, ఆర్థిక, రాజకీయ న్యాయాన్ని ఆలోచన, భావప్రకటన, విశ్వాసము, ధర్మము, ఆరాధనలలో స్వేచ్ఛను అంతస్తు (హోదా) లోను, అవకాశములోను సమానత్వమును చేకూర్చుటకు మరియు వారందిరిలో వ్యక్తి గౌరవమును, జాత్యైక్యతను మరియు అఖండతను తప్పక సంరక్షిస్తూ సౌభ్రాతృత్వాన్ని పెంపొందించుటకు సత్యనిష్ఠా పూర్వకముగా తీర్మానించుకొని 26 నవంబరు 1949న మన రాజ్యాంగ పరిషత్తులో పరిగ్రహించి శాసనంగా రూపొందించుకొన్న ఈ రాజ్యాంగాన్ని మాకు మేము సమర్పించుకుంటున్నాము.

రాజ్యాంగ పీఠిక యొక్క ప్రాముఖ్యత

1. రాజ్యాంగ ప్రవేశిక 'భారత ప్రజలమైన మేము (ఉయి ది పీపుల్ ఆఫ్ ఇండియా) అనే పదాలతో మొదలవుతుంది. ఇది ప్రజాసార్వభౌమత్వాన్ని సూచిస్తుంది. రాజ్యాంగానికి ప్రజలే ఆధారమని పేర్కొంటుంది.

2. భారత రాజకీయ వ్యవస్థ స్వభావాన్ని, ఒక సార్వభౌమాధికార, సామ్యవాద, లౌకిక, ప్రజాస్వామ్య గణతంత్ర వ్యవస్థగా వర్ణిస్తుంది.

3. రాజ్యాంగ లక్ష్యాలు – ఉద్దేశాలు అభివర్ణించే క్రమంలో పౌరులందరికీ

ఎ) న్యాయం – సామాజిక, ఆర్థిక రాజకీయ రూపాల్లో

బి) ఆలోచన స్వేచ్ఛ, భావ ప్రకటన స్వేచ్ఛ, విశ్వాసం, నమ్మకం, ఆరాధనల స్వేచ్ఛ

సి) అవకాశాలు, హోదజాలలో సమానత్వం.

డి) సౌభ్రాతృత్వం (ప్రజలందరిలో పెంపొందించే విధంగా) వ్యక్తి గౌరవాన్ని, జాతీయ సమైక్యత, సమగ్రతల పరిరక్షణకు హామి ఇస్తుంది.

4. భారత రాజ్యాంగాన్ని రూపొందించి, ఆమోదించిన తేదీ నవంబర్ 26, 1949.

5. భారత రాజ్యాంగ ప్రవేశిక రాజ్యాంగాన్ని ప్రజలే రూపొందించి, ఆమోదించి, చట్టబద్ధంగా తయారు చేసుకొన్న వ్యయం రూపకల్పన రాజ్యాంగంగా పేర్కొంటుంది.

భారత రాజ్యాంగ ప్రధాన లక్షణాలు

భారత రాజ్యాంగ ప్రధాన లక్షణాలు – భారత రాజ్యాంగం ఒక వినూత్న రాజ్యాంగం. ఇది పరిమాణంలో అత్యంత పెద్దదిగా ఉన్న లిఖిత రాజ్యాంగం. భారత రాజ్యాంగం ఏకకేంద్ర, సమాఖ్య లక్షణాలను, దృఢ – అదృఢ స్వభావాలను మేళవింపుగా కలిగి ఉంది. భారత రాజ్యాంగ నిర్మాతలు దేశంలో సమగ్రతను స్థిరత్వాన్ని సాధించడానికి, జాతి నిర్మాణాన్ని ఆరంభించడానికి, సాంఘిక, ఆర్థిక పునర్ నిర్మాణాన్ని చేపట్టడానికి అవకాశం కల్పిస్తుంది. భారత రాజ్యాంగం ప్రధాన లక్షణాలను ఈ క్రింది విధంగా వివరించవచ్చు.

1. అతిపెద్ద లిఖిత, వివరణాత్మక రాజ్యాంగం

భారత రాజ్యాంగం ఒక అతి పెద్ద లిఖిత రాజ్యాంగం. భారత రాజ్యాంగాన్ని రాజ్యాంగ పరిషత్ రూపకల్పన చేసి, చర్చించి మౌలిక చట్టంగా తయారు చేసింది. భారత రాజ్యాంగ రచనకు 2 సంవత్సరాల 11 నెలల 18 రోజుల కాలం పట్టింది. భారత రాజ్యాంగాన్ని 395 నిబంధనలు, 22 భాగాలు, 8 షెడ్యూళ్ళతో ఏర్పరచారు. ప్రస్తుతం దీనిలో 486 నిబంధనలు (నిబంధనలు – ఉప నిబంధనలు సహా) 22 భాగాలు, 12 షెడ్యూళ్ళు ఉన్నాయి. ఇటీవల కాలం వరకు 104 రాజ్యాంగ సవరణ చట్టాలు వచ్చాయి. భారత రాజ్యాంగం అతి పెద్ద పరిమాణంలో రూపొందచడానికి ఎన్నో కారణాలున్నాయి. కేంద్ర ప్రభుత్వం, రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు, కేంద్ర పాలిత ప్రాంతాలు తదితర పాలన ఏర్పాట్ల గురించి ఒకే రాజ్యాంగంలో చర్చించారు. అలాగే సమాజంలోని షెడ్యూల్డ్ కులాలు, షెడ్యూల్డ్ తెగలు, ఇతర వెనుకబడ్డ వర్గాలు మొదలైన వారి ప్రయోజనాల పరిరక్షణకు వివిధ ఏర్పాట్లు రాజ్యాంగంలో పొందుపరచారు. ఇదే క్రమంలో ప్రత్యేక రాజ్యాంగబద్ధ సంస్థలైన ఎన్నికల సంఘం, యూనియన్ పబ్లిక్ సర్వీస్ కమీషన్, రాష్ట్ర పబ్లిక్ సర్వీసు కమీషన్ల ఏర్పాట్లు అధికారులపై సంగ్రహ వివరణ రాజ్యాంగంలో ఉంది. ఇదే విధంగా భారత రాజ్యాంగం పౌరులకు గల ప్రాథమిక హక్కులు, ప్రాథమిక విధులు, నిర్దేశక నియమాలు, కేంద్ర రాష్ట్ర సంబంధాలు, అధికార భాష – వివిధ ప్రాంతీయ భాషల గుర్తింపుకు సంబంధించిన అంశాలను విస్తృతంగా చర్చించింది. వీటన్నిటివల్ల భారత రాజ్యాంగం పరిమాణంలో పెద్దదిగా తయారైంది.

2. దృఢ – అదృఢల మేలు కలయిక

భారత రాజ్యాంగాన్ని సవరించడానికి దృఢ – అదృఢ పద్ధతులు ఉన్నాయి. కేంద్ర పార్లమెంట్ రాజ్యాంగంలోని కొన్ని భాగాలను సాధారణ మెజారిటీతో సవరించే అధికారాన్ని కలిగి ఉంది. ఉదాహరణకు భారత సమాఖ్యలో నూతన రాష్ట్రాల ఏర్పాటు, రాష్ట్రాల సరిహద్దులు మార్చడం, పౌరసత్వానికి సంబంధించిన నియమనిబంధనలు మొదలైన వాటిని సాధారణ మెజారిటీతో సవరించవచ్చు. ఇది అదృఢ పద్ధతి. భారత రాజ్యాంగంలో ప్రాథమిక హక్కులు. నిర్దేశిక నియమాలు తదితర అంశాలను పార్లమెంట్‌లో మూడింట రెండువంతుల మెజారిటీ (2/3)తో సవరించవచ్చు. ఇది దృఢ పద్ధతి. రాజ్యాంగంలోని మరికొన్ని అంశాల సవరణకు ఒక ప్రత్యేక మెజారిటీ పద్ధతి ఉంది. దీని ప్రకారం పార్లమెంట్‌లోని రెండు సభల్లో 2/3 మెజారిటీతోపాటు, కనీసం 50% రాష్ట్రాల శాసన సభలు సవరణకు ఆమోదించాలి. ఇది చాలా సంక్లిష్టమైన దృఢ పద్ధతి. ఈ మూడు సవరణ పద్ధతులను విశ్లేషిస్తే భారత రాజ్యాంగం దృఢ, అదృఢ పద్ధతుల మేలు కలయికగా చెప్పవచ్చు.

3. ఏకకేంద్ర – సమాఖ్య లక్షణాలు

భారత రాజ్యాంగం భారతదేశాన్ని రాష్ట్రాల సమ్మేళనం (యూనియన్ స్టేట్స్)గా అభివర్ణించింది. భారతదేశాన్ని ఏకకేంద్ర స్ఫూర్తితో సమాఖ్య వ్యవస్థగా ఏర్పరచింది. అంటే సాధారణ పరిస్థితులలో సమాఖ్య విధానాన్ని అత్యవసర పరిస్థితులల్లో ఏకకేంద్ర నిర్మాణాన్ని పేర్కొంటుంది. భారత రాజ్యాంగంలో ఏకకేంద్ర లక్షణాలైన ఏక పౌరసత్వం. ఏకీకృత న్యాయవ్యవస్థ, ఒకే ఒక్క ఎన్నికల సంఘం. రాష్ట్రాల పరిపాలనలో అఖిల భారత సర్వీస్ ఉద్యోగుల పాత్ర,

కేంద్ర ప్రభుత్వానికి గవర్నర్లు ఏజెంట్లుగా ఉండడం, రాజ్యాంగ సవరణ ప్రక్రియలో పార్లమెంట్‌కు గల విశేష అధికారాలు తదితర లక్షణాలు ఉన్నాయి. ఇదే క్రమంలో భారత రాజ్యాంగంలో సమాఖ్య లక్షణాలైన లిఖిత – దృఢ – సర్వోన్నత రాజ్యాంగం, రెండు స్థాయిల్లో (కేంద్ర–రాష్ట్ర) ప్రభుత్వాలు ద్విసభా పద్ధతి. కేంద్రపార్లమెంట్ ఎగువ సభలో రాష్ట్రాలకు ప్రాతినిధ్యం తదితర లక్షణాలు ఉన్నాయి. మొత్తం మీద భారత రాజ్యాంగంలో ఏకకేంద్ర లక్షణాల కంటే ఎక్కువగా సమాఖ్య లక్షణాలు బాగా ఉన్నాయి. భారత రాజ్యాంగ రచన ముసాయిదా కమిటి ఛైర్మన్ డా॥ బి.ఆర్. అంబేద్కర్, మరికొద్దిమంది ప్రముఖ నాయకులు భారత రాజ్యాంగం సమాఖ్య నిర్మాణంతో బలమైన కేంద్ర వ్యవస్థ వైపు మొగ్గు చూపుతుందని వర్ణించారు. ప్రముఖ రాజ్యాంగ నిపుణుడు కె.సి.వైర్ భారత దేశాన్ని అర్ధసమాఖ్య (క్వాసి ఫెడరేషన్) అని వ్యాఖ్యానించాడు.

4. పార్లమెంటరీ తరహా ప్రభుత్వం

భారత రాజ్యాంగం కేంద్ర ప్రభుత్వంలో, వివిధ రాష్ట్రాల స్థాయిలో బ్రిటీష్ పార్లమెంటరీ తరహా ప్రభుత్వాన్ని ప్రవేశ పెట్టింది. అయితే బ్రిటీష్ తరహా వారసత్వ రాజరికాన్ని భారతదేశం స్వీకరించలేదు. దీనికి బదులుగా భారత రాజ్యాంగ నిర్మాతలు ఐర్లాండ్ తరహాలో ఎన్నికయ్యే అధ్యక్షుడు ఉండే వ్యవస్థను సూచించారు. అలాగే బ్రిటీషు రాజకీయ వ్యవస్థ మిగిలిన ఇతర లక్షణాలైన రెండు రకాల కార్యనిర్వాహక నాయకత్వం (రాష్ట్రపతి – ప్రధానమంత్రి), కేంద్రంలో ప్రధాన మంత్రి నాయకత్వం, సమిష్టి బాధ్యత నియమం, కేంద్ర కార్యనిర్వాహక వర్గం (మంత్రిమండలి)పై పార్లమెంటు నియంత్రణ, రాష్ట్రపతికి నామమాత్రపు అధికారాలు తదితర లక్షణాలను భారత రాజ్యాంగం స్వీకరించింది. ఇదే తరహా రాజకీయ వ్యవస్థను వివిధ రాష్ట్రాలకు కూడా అన్వయింపజేసింది.

5. ప్రాథమిక హక్కులు

భారత రాజ్యాంగ ఉదారవాద ప్రజాస్వామ్య స్వభావం ప్రాథమిక హక్కుల్లో ప్రతిబింబిస్తుంది. ప్రాథమిక హక్కులను భారత రాజ్యాంగంలోని మూడో భాగంలో 12వ నిబంధన నుంచి 35వ నిబంధన వరకు పొందుపరిచారు. భారత పౌరులు కొన్ని హేతుబద్ధమైన పరిమితులకు లోబడి ఈ హక్కులను వినియోగించుకోవచ్చు. ఈ హక్కుల విషయంలో ప్రభుత్వంతో సహా ఎవ్వరి జోక్యాన్ని అనుమతించడం జరుగదు. దేశ అత్యున్నత న్యాయవ్యవస్థ పౌరులకు హక్కుల పరిరక్షణలో తోడ్పడుతుంది. రాజ్యాంగం అమలులోకి వచ్చినప్పుడు ఏడురకాల ప్రాథమిక హక్కులు రాజ్యాంగంలో ఉండేవి. ప్రస్తుతం ఇవి ఆరు హక్కులుగా ఉన్నాయి. అవి 1) సమానత్వపు హక్కు, 2) స్వాతంత్రపు హక్కు, 3) పీడనను, దోపిడినీ వ్యతిరేకించే హక్కు, 4) మతం స్వేచ్ఛ హక్కు, 5) విద్య – సాంస్కృతిక హక్కులు, 6) రాజ్యాంగ పరిహార హక్కు, అయితే ఆస్తి హక్కును 44వ రాజ్యాంగ సవరణ ఆధారంగా ప్రాథమిక హక్కుల జాబితా నుంచి తొలగించారు.

6. ప్రాథమిక విధులు

భారత రాజ్యాంగ సంస్కరణలపై స్వర్ణసింగ్ కమిటీ చేసిన సిఫార్సుల మేరకు భారత రాజ్యాంగంలోని నాలుగు – ఎ భాగంలో 51ఎ నిబంధనలో ప్రాథమిక విధులను పొందుపరిచారు. మొదట్లో 1976లో 42వ రాజ్యాంగ సవరణ ఆధారంగా పది ప్రాథమిక విధులుగా వీటిని ఏర్పరచారు. అయితే ఆ తరువాత భారత రాజ్యాంగ 86వ సవరణ చట్టం

(2002) ఆధారంగా మరో ప్రాథమిక విధిని వీటికి జత చేశారు. ప్రస్తుతం భారత రాజ్యాంగంలో పదకొండు ప్రాథమిక విధులు ఉన్నాయి. జాతీయ పతాకాన్ని, జాతీయ గీతాన్ని గౌరవించడం, ప్రభుత్వ ఆస్తులను సంరక్షించడం, హింసను నివారించడం, శాస్త్రీయ దృక్పథాన్ని అలవరచుకోవడం మొదలైనవి ప్రాథమిక విధుల్లో ఉన్నాయి. పౌరులలో బాధ్యతాయుత ప్రవర్తనను అలవరచడానికి ప్రాథమిక విధులను రాజ్యాంగంలో పొందుపరచారు.

7. రాజ్య విధానాలపై ఆదేశక సూత్రాలు

భారత రాజ్యాంగంలోని నాలుగో భాగంలో 36వ నిబంధన నుంచి 51వ నిబంధన వరకు రాజ్య విధానాల రూపకల్పనలో రాజ్యాంగ ఆదేశక సూత్రాలు పొందుపరిచారు. భారత రాజ్యాంగ నిర్మాతలు వీటిని ఐర్లాండ్ రాజ్యాంగం నుంచి స్వీకరించారు. ఈ ఆదేశిక సూత్రాలు భారతదేశాన్ని ఒక సంక్షేమ రాజ్యంగా, గాంధేయవాద దేశంగా, ఉదారవాద రాజ్యంగా రూపొటందాస్తాయి. రాజకీయ భావజాలాలతో సంబంధం కాకుండా కేంద్ర ప్రభుత్వంలో – రాష్ట్రాల్లో అధికారాన్ని చేపట్టే అన్ని పార్టీలు ఈ మూల సూత్రాలను తప్పనిసరిగా అమలు చేయాలి. ఈ ఆదేశిక సూత్రాలు సాంఘిక, ఆర్థిక, రాజకీయ న్యాయం ఆధారంగా నూతన సామాజిక వ్యవస్థను నిర్మించడానికి తోడ్పడతాయి. ఈ ఆదేశిక సూత్రాలలో ప్రజలకు ఉద్యోగ అవకాశాలు కల్పించే కార్యక్రమాల, సంపద పంపిణి, సమాన పనికి సమాన వేతనం, 14 సంవత్సరాల లోపు బాల బాలికలకు విద్య, పిల్లల సంరక్షణ తదితర నిబంధనలు ఉన్నాయి. అలాగే నిరుద్యోగ భృతి, వృద్ధాప్య పెన్షన్, అనారోగ్యం నుంచి రక్షణ, కార్మికులకు తగినంత విశ్రాంతి, వన్యప్రాణి సంరక్షణ తదితర మూలసూత్రాలు వీటిలో ఉన్నాయి.

8. స్వతంత్ర న్యాయశాఖ

భారత రాజ్యాంగం భారతీయులకు ఒక స్వతంత్ర, ఏకీకృత న్యాయశాఖను అందించింది. అందువల్ల భారత సుప్రీంకోర్టు వివిధ హైకోర్టులు శాసన నిర్మాణ శాఖకు – కార్యనిర్వాహక వర్గానికి భయం లేదా అనుకూలతలు లేకుండా స్వతంత్రంగా వ్యవహరించే అధికారాన్ని కలిగి ఉన్నాయి. భారత న్యాయశాఖ రాజ్యాంగం ప్రకారం వివిధ అంశాలైన న్యాయమూర్తుల నియమాకం, న్యాయమూర్తుల పదవీకాలం, జీతభత్యాలు, సర్వీస్ పరిస్థితులు, పదోన్నతులు తదితర అంశాల్లో స్వతంత్రతను కలిగి ఉంటుంది. శాసన నిర్మాణశాఖ, కార్యనిర్వాహక వర్గం భారతదేశంలో న్యాయశాఖ పనితీరులో జోక్యం లేకుండా నిరోధించాలని రాజ్యాంగం స్పష్టంగా పేర్కొంటుంది. భారత రాజ్యాంగం సుప్రీంకోర్టు, హైకోర్టు న్యాయమూర్తులకు న్యాయ సమీక్షాధికారాన్ని అందించింది. దీని ద్వారా సుప్రీంకోర్టు – హైకోర్టులు వివిధ శాసనాలు – ఉత్తర్వులు – ఆదేశాలు రాజ్యాంగబద్ధంగా ఉన్నాయో లేవో పరీక్షించి, రాజ్యాంగానికి వ్యతిరేకంగా ఉన్నప్పుడు అవి చట్ట వ్యతిరేకమని ప్రకటించవచ్చు. సుప్రీంకోర్టు – హైకోర్టు న్యాయమూర్తులకు గల స్వతంత్రత వల్ల దేశంలోని శాసననిర్మాణశాఖ, కార్యనిర్వాహక వర్గ అధికారులు రూపొందించే చట్టాలు – ప్రభుత్వ విధానాల చట్టబద్ధత నిర్ణయమవుతుంది.

9. ఏకపౌరసత్వం

భారత రాజ్యాంగం భారతదేశంలో జన్మించిన వారందరికీ, లేదా ఒక నిర్దిష్ట కాలంపాటు భారతదేశంలో

నివసిస్తున్నవారికి ఏకపౌరసత్వాన్ని అందిస్తుంది. భారతదేశ సమైక్యత – సమగ్రతను పరిరక్షించడానికి అది అవకాశం కల్పిస్తుంది. భారతదేశంలో విచ్ఛిన్నకర ధోరణులు తలెత్తకుండా రాజ్యాంగ నిర్మాతలు ఏకపౌరసత్వం ఏర్పాటు చేశారు.

10. సార్వజనీన వయోజన ఓటు హక్కు

భారత రాజ్యాంగం భారతదేశ వయోజన పౌరులందరికీ సార్వజనీన ఓటుహక్కును కల్పించింది. దీని ఫలితంగా భారత పౌరులు కులం, మతం, భాష, ప్రాంతం, లింగ విచక్షణ, వర్ణం, జాతి, సంపద తదితర అంశాల ఆధారంగా ఉండే విచక్షణలకు అతీతంగా, కేవలం వయోపరిమితితో మాత్రమే ఓటు హక్కును పొందుతారు. భారత రాజ్యాంగ నిర్మాతలు ఈ ఏర్పాటు చేయడం ద్వారా ప్రజా సార్వభౌమత్వాన్ని సాధించే అవకాశం ఉంటుందని విశ్వసించారు. భారత జాతి పౌరులందరూ వివిధ స్థాయిల్లో, స్థానిక ప్రభుత్వం, రాష్ట్ర ప్రభుత్వం, కేంద్ర ప్రభుత్వాల స్థాయిలో తమ ప్రతినిధులను ఎన్నుకోవడానికి ఈ హక్కును సక్రమంగా వినియోగించుకోవచ్చు. వయోజన ఓటింగ్ వయస్సు 1950–1987 మధ్యకాలంలో 21 సంవత్సరాలుగా ఉండేదగి. అయితే ఈ వయోపరిమితిని భారత రాజ్యాంగ 61వ సవరణ ఆధారంగా 1988లో 18 సంవత్సరాలకు తగ్గించారు.

11. ద్విసభా పద్ధతి

భారత రాజ్యాంగం జాతీయ స్థాయిలో ద్విసభాపద్ధతిని ప్రవేశపెట్టింది. దీనికి అనుగుణంగా భారత పార్లమెంట్‌లో లోక్‌సభ (దిగువసభ), రాజ్యసభ (ఎగువసభ) అనే రెండు సభలుంటాయి. లోక్‌సభ ప్రత్యక్ష ఎన్నిక ద్వారా ఎన్నికయ్యే ప్రజాప్రతినిధుల ద్వారా ప్రజలకు ప్రాతినిధ్యం వహిస్తుంది. రాజ్యసభ, రాష్ట్రాల శాసనసభల ద్వారా పరోక్ష పద్ధతిలో ఎన్నికయ్యే ప్రతినిధులతో రాష్ట్రాల ప్రయోజనాలకు ప్రాతినిధ్యం వహిస్తుంది. ఈ విషయంలో భారత రాజ్యాంగ నిర్మాతలు బ్రిటన్ (పార్లమెంట్), అమెరికా (కాంగ్రెస్) దేశాల తరహా ద్విసభాపద్ధతిని ఎంచుకొన్నారు. అయితే భారత రాజ్యాంగం వివిధ స్థాయిలో ద్విసభాపద్ధతిని ఎంచుకొనే అధికారాన్ని రాష్ట్రాల విచక్షణకే వదిలివేసింది.

12. పంచాయతీరాజ్ – నగరపాలిక చట్టాలు

దీనిని భారత రాజ్యాంగ విశిష్ఠ లక్షణంగా పేర్కొనవచ్చు. మహాత్మాగాంధీ ఎన్నో సందర్భాలలో స్థానిక స్వపరిపాలన సంస్థలను ఏర్పాటుచేసి, బలోపేతం చేయవలసిన అవసరాన్ని పేర్కొన్నాడు. ఈ సంస్థల కార్యసాధకతను పెంపొందించడానికి తగిన సదుపాయాలు – అవకాశాలు కల్పించవలసిన బాధ్యత ప్రభుత్వంపై ఉంటుందని విశ్వసించాడు. స్వాతంత్ర్యానంతరం స్థానిక స్వపరిపాలన సంస్థల పటిష్టతకు ఎన్నో ప్రయత్నాలు జరిగాయి. వీటన్నింటి ఫలితంగా భారత నగరపాలిక చట్టం 1992లో రూపొందింది.

సారాంశం

భారత రాజ్యాంగం రాజ్యాంగ సభలోని మేధావుల కృషి, పట్టుదల, పరిణితి చెందిన సమాలోచనల ఫలితంగా రూపొందింది. రాజ్యాంగ రచన ముసాయిదా కమిటీ ఛైర్మన్‌గా డా॥ బి.ఆర్. అంబేద్కర్ రాజ్యాంగ రూపకల్పనలో గొప్ప క్రియాశీల పాత్ర పోషించాడు.

ఈ అధ్యాయం రాజ్యాంగ పరిషత్ గురించి, దీనిలోని రాజ్యాంగ ముసాయిదా కమిటీ గురించి వివరించింది. భారతీయులకు స్వదేశీ రాజ్యాంగాన్ని రూపొందించడంలో ఇవి కీలక సాధనాలుగా క్రియాశీల పాత్ర వహించాయి. ఇదే భాగంలో భారత రాజ్యాంగ మౌలిక లక్షణాలను అర్థవంతంగా చర్చించడం జరిగింది. ఈ అధ్యాయం విద్యార్థులు భారత రాజ్యాంగంలోని వివిధ నిబంధనలను, ప్రధానంగా ప్రవేశికను అర్థం చేసుకోడానికి మార్గనిర్దేశం చేస్తుంది. మొత్తం మీద ఈ అధ్యాయం భారతదేశపాలన గురించి, భారత పౌరుల ప్రాథమిక హక్కులు – ప్రాథమిక విధుల గురించి అవగాహన కల్పిస్తుందనడంలో ఎలాంటి సందేహం లేదు. భారత రాజకీయ వ్యవస్థ స్వభావ స్వభావాలు. లక్షణాలు, ఆదర్శాలు, ఆశలు – ఆశయాలు ఈ అధ్యాయం ద్వారా విద్యార్థులు తెలుసుకొంటారు.

పదకోశాలు

ఈ పేజీని చదవడం ద్వారా విద్యార్థులు భారత రాజ్యాంగంలోని ముఖ్యమైన భావనల అర్థాన్ని అర్థం చేసుకోగలరు.

1. ప్రవేశిక – ఇది భారత రాజ్యాంగం యొక్క లక్ష్యాలు మరియు లక్షణాలను ప్రతిబింబించే విధంగా వ్రాయబడింది.

2. ప్రభుత్వం యొక్క సమాఖ్య రూపం – ఇది యూనియన్ మరియు రాష్ట్రాలు అనే రెండు సెట్ల ప్రభుత్వాల కలయిక.

3. రాజ్యాంగ సభ – ఇది 1946లో కొత్త రాజ్యాంగాన్ని రూపొందించడానికి ఎన్నుకోబడిన సంఘం.

4. న్యాయ సమీక్ష – స్థితి లేదా పరిపాలన చర్యలను సమీక్షించడం న్యాయ స్థానాల అధికారం మరియు వాటి రాజ్యాంగబద్ధతను నిర్ణయిస్తాయి.

5. రిపబ్లిక్ (గణతంత్ర) – ప్రజలే దేశాధినేతను ఎన్నుకోవడం, వారసత్వంగా కాదు. ఇది రాచరికానికి వ్యతిరేకం.

ప్రశ్నలు

8 మార్కులు

1. భారత రాజ్యాంగ ప్రధాన లక్షణాలను వివరించండి.
2. రాజ్యాంగ ప్రవేశిక యొక్క ప్రాముఖ్యతను వివరించండి.

4 మార్కులు

1. భారత రాజ్యాంగం యొక్క లక్ష్యాలు ఏమిటి?
2. భారతదేశం ఒక పాక్షిక సమాఖ్య రాష్ట్రం చర్చించండి.
3. ప్రాథమిక హక్కులకు మరియు ఆదేశిక సూత్రాలకు మధ్యగల తేడాలను తెలపండి.

2 మార్కులు

1. పార్లమెంటరీ ప్రభుత్వం గురించి వ్రాయండి.
2. సార్వజనీన ఓటు హక్కు
3. భారత రాజ్యాంగ ఏకీ కేంద్ర – సమాఖ్య లక్షణాలు.
4. సమీకృత మరియు స్వతంత్ర న్యాయ వ్యవస్థ.

11. ప్రాథమిక హక్కులు

లక్ష్యాలు

ఈ పాఠాన్ని చదివిన తరువాత మీరు ఈ క్రింది విషయాలను తెలుసుకోగలరు.

- భారత రాజ్యాంగంలోని ప్రాథమిక హక్కుల స్వభావాన్ని అర్థం చేసుకోగలరు.
- ప్రాథమిక విధుల జాబితాను గురించి తెలుసుకోగలరు.
- ఆదేశిక సూత్రాల స్వభావం మరియు పరిధి గురించి తెలుసుకొంటారు.
- ప్రాథమిక హక్కులు మరియు ఆదేశిక సూత్రాల మధ్యగల భేదాలను తెలుసుకొంటారు.

పరిచయం

రాజ్యాంగ రక్షణ కలిగిన ప్రాథమిక హక్కుల భావన చారిత్రక నేపథ్యాన్ని కలిగి ఉంది. ఇంగ్లండులో మాగ్నాకార్టా (1215), అమెరికాలో బిల్ ఆఫ్రైట్స్ (1791) ఫ్రెంచ్ డిక్లరేషన్ ఆఫ్ రైట్స్ (1789) లాంటివి రాజ్యాంగకర్తలను రాజ్యాంగంలో ప్రాథమిక హక్కులను చేర్చడానికి ప్రోత్సహించాయి. రెండు శతాబ్దాలకు పైగా కొనసాగిన బ్రిటిష్ ప్రభుత్వ -విధానాలు పరిపాలన పద్ధతి, భారతదేశ పౌరులకు జాతీయ ప్రజాస్వామ్య ప్రక్రియలో స్వేచ్ఛగా పాల్గనే అవకాశాన్ని, అవసరాన్ని కలిగించాయి. డిసెంబర్ 10, 1948న ఐక్యరాజ్య సమితి సాధారణ సభచే ఆమోదించబడిన విశ్వమానవ హక్కుల ప్రకటనతోరాజ్యాంగ ఉత్తేజితులయ్యారు. ఐక్యరాజ్య సమితి సభ్యదేశాలన్నీ ఈ మానవ హక్కులను గౌరవించి, తమ తమ రాజ్యాంగాలలో చేర్చుకోవాలని కోరింది.

ప్రాథమిక హక్కులు రాజ్యాంగంలోని 3వ భాగంలో చేర్చారు. ఇవి 12వ అధికరణ నుంచి 35వ అధికరణ వరకు పొందుపరచబడ్డాయి. స్వతంత్ర భారతదేశం కోసం జరిగిన స్వాతంత్ర్యోద్యమమే వీటి ఆమోదం వెనకనున్న తాత్త్విక ప్రేరణ భారత రాజ్యాంగంలో ప్రాథమిక హక్కులను చేర్చడానికి వాటి గుర్తింపు, పరిశీలన, సవరణల కొరకు రాజ్యాంగ సభలో జె అధ్యక్షతన ప్రాథమిక హక్కుల సబ్ కమిటీ రూపొందించబడింది. అనిబిసెంట్ కామన్వెల్త్ ఇండియా బిల్లు 1925 -రాజ్యాంగంలోని నెహ్రూ నివేదిక 1928లు ఈ ప్రాథమిక హక్కులకు మార్గదర్శకాలు. ప్రాథమిక హక్కులను అమెరికా హక్కుల బిల్లు ఆధారంగా రూపొందించబడినవి.

ప్రాథమిక హక్కుల ప్రాముఖ్యత

- రాజ్యాంగం వీటిని న్యాయస్థానం ద్వారా పొందే వీలు కల్పించింది కాబట్టి ఇవి న్యాయ రక్షణ కలిగినవి.

- ఇవి వ్యక్తిగత అభివఅద్ధికి, మానవ విలువల సంరక్షణకు అత్యవసరమైనవి.

- కొన్ని ప్రాథమిక హక్కులు నిషేధాత్మక స్వభావం కలవి. ఇవి ఒక వ్యక్తి స్వేచ్ఛకు భంగం కలిగించకుండా రక్షిస్తాయి. ఉదాహరణకు అక్రమ అరెస్టు నుంచి రక్షణ, నిర్బంధ శ్రమ, శ్రమదోపిడిల నుంచి రక్షణ మొదలైనవి.

- కొన్ని ప్రాథమిక హక్కులు సానుకూలమైనవి. ఇవి స్వేచ్ఛకు గల అడ్డంకులను నిరోధిస్తాయి.

- ఇవి కులం, జాతి వయస్సు, లింగ మతాలతో సంబంధం లేకుండా భారత పౌరులందరికీ అందుబాటులో ఉంటాయి.

- ఇవి శాశ్వతమైనవి కావు. దేశాన్ని, వ్యక్తిగత స్వేచ్ఛను రక్షించడానికి పరిస్థితులను బట్టి వీటిపై సహేతుకమైన పరిమితులను విధించవచ్చు.

ప్రాథమిక హక్కుల వర్గీకరణ

1. సమానత్వపు హక్కు (అధికరణ 14 నుంచి అధికరణ 18 వరకు)
2. స్వాతంత్ర్యపు హక్కు (అధికరణ 19 నుంచి అధికరణ 22 వరకు)
3. పీడనాన్ని నిరోధించే హక్కు (అధికరణ 23 మరియు అధికరణ 24)
4. మతస్వాతంత్ర్యపు హక్కు (అధికరణ 25 నుంచి అధికరణ 28 వరకు)
5. సాంస్కృక విద్యావిషయక హక్కు (అధికరణ 29 మరియు అధికరణ 30)
6. రాజ్యాంగ పరిహార హక్కు (అధికరణ 32)

రాజ్యాంగం 31వ అధికరణ ద్వారా ఆస్తిహక్కును కల్పించింది. కాని, ఇది 1978లో 44వ రాజ్యాంగ సవరణ ద్వారా – ప్రాథమిక హక్కుల జాబితా నుంచి తొలగించబడింది. ఇప్పుడు ఆస్తిహక్కు రాజ్యాంగంలోని 12వ భాగంలో గల అధికరణ 300ఎ ద్వారా చట్టబద్ధమైన హక్కుగా పొందుపరచినారు.

సమానత్వపు హక్కు (అధికరణ 14 నుంచి అధికరణ 18 వరకు)

- 14వ అధికరణ చట్టం ముందు వ్యక్తి సమానత్వాన్ని లేదా చట్టాల సమాన రక్షణను ప్రభుత్వం తిరస్కరించరాదని తెలుపుతుంది.

- 15వ అధికరణ మతం, జాతి, కులం, లింగం, జన్మస్థానం మీద గానీ, వీటిలో ఏ ఒక్కదాని కారణంగా గానీ ప్రభుత్వం ఏ పౌరుడి మీదా వివక్ష చూపరాదని తెలుపుతుంది.

- ఏ పౌరుడిపై కూడా ప్రైవాటి లేదా ఏ ఇతర కారణాల వల్ల దుకాణాలు, హొటళ్లు, వినోద స్థలాలు ఉపయోగించుకోవడంలో ఏ విధమైన అనర్హత, నిషేధం, షరతులు విధించరాదు.

- పూర్తిగా గానీ, పాక్షికంగా గానీ ప్రభుత్వ నిధులచే నిర్వహించబడుతున్న బావులు, చెరువులు, స్నానపుశాలలు, వినోద స్థలాలను పౌరులందరూ వినియోగించుకోవచ్చు.

- 16వ అధికరణ ప్రభుత్వం కింద ఉన్న ఏ కార్యాలయంలోనైనా ఉపాధి లేదా నియామకానికి సంబంధించిన విషయాలలో పౌరులందరికీ సమాన అవకాశాలుండాలని తెలుపుతుంది.

- ప్రభుత్వం ఆధ్వర్యంలో పనిచేసే ఏదైనా కార్యాలయం లేదా ఉద్యోగానికి సంబంధించి ఏ పౌరుడైనా మత, జాతి, కుల, లింగ, వంశ, జన్మస్థానం, నివాస స్థలాల కారణంగా గానీ వీటిలో ఏ ఒక్క కారణంగా గానీ అనర్హతకు లేదా వివక్షతకు గురికారాదు.

- 17వ అధికరణ : అస్పఅశ్యత నిషేధించబడింది. ఏ రూపంలోనైనా దీని వాడుక నిరోధించబడింది. బలవంతంగా అస్పృస్యత కారణంగా తలెత్తిన ఏ అనర్హత అయినా చట్టపరంగా నేరం, శిక్షింపదగినది అని తెలుపుతుంది.

- 18వ అధికరణ : సైనిక సంబంధమైనవి లేదా విద్యా సంబంధమయినవి తప్ప ఏ ఇతర బిరుదును ప్రభుత్వం ప్రసాదించరాదని తెలుపుతుంది.

- భారత రాజ్య అనుమతి లేకుండా ఎలాంటి విదేశీ బిరుదులు స్వీకరించరాదు

స్వాతంత్ర్యపు హక్కు (అధికరణ 19 నుంచి అధికరణ 22 వరకు)

19వ అధికరణ పౌరులందరూ ఈ కింది హక్కులను కలిగి ఉంటారని తెలుపుతుంది.

ఎ) భావ వ్యక్తీకరణ మరియు వాక్కు స్వేచ్ఛ.

బి) ఆయుధాలు లేకుండా శాంతియుతంగా సభలు, సమావేశాలు జరుపుకొనే స్వేచ్ఛ.

సి) సంఘాలు, సమూహాలు ఏర్పరచుకొనే స్వేచ్ఛ.

డి) భారత భూభాగమంతా సంచరించే స్వేచ్ఛ.

ఇ) భారత భూభాగంలోని ఏ ప్రాంతంలోనయినా నివసించే స్వేచ్ఛ.

జి) ఏదైనా వఅత్తి, ఉపాధి, వ్యాపార, వాణిజ్యాలను నిర్వహించుకొనే స్వేచ్ఛ.

గమనిక : అధికరణ 19(ఎఫ్), ఆస్తిని సంపాదించుకొనే స్వేచ్ఛ. 1978లో 44వ రాజ్యాంగ సవరణ ద్వారా తొలగించబడింది.

- 20వ అధికరణ (ఎ) అమలులో ఉన్న చట్టాన్ని అతిక్రమించడం నేరంగా పరిగణించబడుతున్న సమయంలో ఆ చర్యకు పాల్పడటం మినహా, ఏ ఇతర నేరానికీ ఏ పౌరుడూ నేరారోపణకు గురికారాదు. నేరం జరిగిన సమయంలో అమలులో ఉన్న చట్టం కింద విధించే దానికంటే అధిక శిక్షకు గురికారాదు అని తెలుపుతుంది.

బి) ఏ వ్యక్తీ ఒకే నేరానికి ఒకసారి కంటే ఎక్కువ నేరారోపణకు, శిక్షకు గురికారాదు.

సి) నేరారోపణ చేయబడిన ఏ పౌరుడినీ తనకు వ్యతిరేకంగా తానే సాక్ష్యం చెప్పుకోవడానికి ఒత్తిడి చేయరాదు.

- 21వ అధికరణ జీవించే హక్కు గురించి తెలుపుతుంది. చట్టం ద్వారా రూపొందించబడిన ప్రక్రియ ద్వారా మినహా, ఏ వ్యక్తి ప్రాణానికి లేదా వ్యక్తిగత స్వేచ్ఛకు హానికలిగించరాదు. దీనినే ప్రాణరక్షణ హక్కు అని అంటారు.

- అధికరణ 21-ఎ కు లోబడి 6 నుంచి 14 సంవత్సరాల పిల్లలందరికీ చట్టం ద్వారా నిర్ణయించిన పద్ధతిలో నిర్బంధ ఉచిత విద్యను ప్రభుత్వాలన్నీ అందించాలి. (86వ సవరణ చట్టం 2002 ద్వారా చేర్చబడింది).

- 22వ అధికరణ అరెస్టు చేసిన వ్యక్తిని కారణం తెలుపకుండా నిర్బంధించరాదు అని తెలుపుతుంది. అరెస్టు చేసి,నిర్బంధించబడిన ప్రతీవ్యక్తిని అరెస్టు చేసిన తరువాత ఇరవైనాలుగు గంటలలోపల దగ్గరలోని న్యాయస్థానంలో ప్రవేశపెట్టాలి.

పీడనాన్ని నిరోధించే హక్కు (అధికరణ 23, అధికరణ 24)

- 23వ అధికరణ అక్రమ మానవ వ్యాపారం, వెట్టిచాకిరి, మరే ఇతర రూపాలలో బలవంతంగా పనిచేయించడం. నిరోధించబడింది అని తెలుపుతుంది.

- 24వ అధికరణ 14 సంవత్సరాల లోపు వయస్సు పిల్లలను కర్మాగారాలు, గనులు తదితర ప్రమాదకరమయిన వఅత్తులలో పనిచేయించరాదు.

4. మతస్వాతంత్ర్యపు హక్కు (అధికరణ 25 నుంచి అధికరణ 28 వరకు)

- 25వ అధికరణ ప్రజాసంక్షేమం, నైతిక విలువలు, ఆరోగ్యం ఇతర నిబంధనలకు లోబడి, ఏ వ్యక్తి అయినా తనకు ఇష్టమైన మతాన్ని స్వీకరించడం, ఆచరించడం, ప్రచారం చేయడం, వ్యాప్తి చేసుకోవడానికీ పౌరులందరికీ సమానమయిన హక్కు కల్పించబడింది.

- ప్రభుత్వాలు, మతానికి సంబంధించిన ఆర్థిక, రాజకీయ లేదా మరే ఇతర సంక్షేమ చర్యలను నియంత్రించే లేదా నిరోధించే చట్టాలను రూపొందించవచ్చు.

- 26వ అధికరణకు లోబడి ప్రజాసంక్షేమం, నైతిక విలువలు, ఆరోగ్యం వంటి విషయాలకు సంబంధించి మత సంబంధమయిన ఏ సంస్థ లేదా శాఖ అయినా ఈ కింది హక్కులను కలిగి ఉంటాయి.

- మత సంబంధమయిన మరియు ధార్మిక సంస్థలను స్థాపించడం, నిర్వహించడం
- మత సంబంధమయిన వ్యవహారాలను స్వంతంగా నిర్వహించుకోవడం
- స్థిరాస్తి మరియు చరాస్తులను సమకూర్చుకోవడం
- చట్టానికి లోబడి అటువంటి ఆస్తులను నిర్వహించుకొనడం

–	27వ అధికరణ మతం లేదా మత సంబంధమయిన సంస్థల అభివఅద్ధి, నిర్వహణ ఖర్చుల కొరకు ఏ విధమయిన పన్నులు విధించరాదు.

–	28వ అధికరణ, పూర్తిగా గానీ, పాక్షికంగా గాని ప్రభుత్వ నిధులతో నిర్వహించబడుతున్న ఏ విద్యాసంస్థలోనైనా మతపరమయిన బోధనలు, పద్ధతులను పాటించరాదు.

5. సాంస్కృతిక మరియు విద్యావిషయక హక్కు

–	29వ అధికరణ, ప్రతీ పౌరుడికీ, తన స్వంత భాష, లిపి లేదా సంస్కఅతులను కలిగి ఉండడానికి మరియు సంరక్షించుకొనే హక్కు ఉంది. ప్రభుత్వం లేదా ప్రభుత్వేతర నిధుల సహాయంతో నిర్వహించబడుతున్న ఏ విద్యా సంస్థలలోకి ఏ పౌరుడినీ మతం, జాతి, కుల, భాషల లేదా వీటిలో ఏ ఒక్క దాని కారణంగానైనా తన ప్రవేశాన్ని నిరాకరించరాదు.

–	31వ అధికరణ – ఆస్తి హక్కు 44వ సవరణ చట్టం ద్వారా 1978lలో ప్రాథమిక హక్కుల జాబితా నుంచి తొలగించబడింది.

6. రాజ్యాంగ పరిహార హక్కు (అధికరణ 32)

అధికరణ 32 ప్రకారం, ప్రతీ పౌరుడూ రాజ్యాంగం ప్రసాదించిన ప్రాథమిక హక్కుల అమలుకు తగిన ప్రక్రియల ద్వారా సుప్రీంకోర్టును ఆశ్రయించే హక్కు ప్రసాదించబడింది.

రాజ్యాంగం ద్వారా ప్రసాదించబడిన ప్రాథమిక హక్కుల అమలు కొరకై సుప్రీంకోర్టు, హెబియస్ కార్పస్, మాండమస్, ప్రొహిబిషన్, కో వారంటా మరియు సర్షియం రిట్లతో తగిన రిట్లు జారీ చేసే అధికారం కలిగి ఉంది.

రిట్లు

రిట్లు (ఆజ్ఞలు) : రిట్లు అనగా ప్రాధికారిత న్యాయస్థానం జారీచేసిన ఆజ్ఞ. దీన్ని తప్పనిసరిగా పాటించాలి. హక్కుల పరిరక్షణ కోసం సుప్రీంకోర్ట్ 32వ అధికరణను అనుసరించి హైకోర్టు 226 అధికరణ ప్రకారం రిట్లు జారీచేస్తాయి. బ్రిటిష్ చట్టాల ఆధారంగా రిట్లు గ్రహించాం. లాటిన్ భాషను అనుసరించి రిట్లను ఈ కింది విధంగా వివరించవచ్చు.

హెబియస్ కార్పస్ : లాటిన్ భాష ప్రకారంశరీరాన్ని హాజరు పర్చుట (కలిగి యుండుట) నిర్బంధింపబడిన వ్యక్తిని కోర్టు ముందు హాజరు పర్చాలని జారీచేసే ఆజ్ఞ. వ్యక్తి యొక్క నిర్బంధానికి సంబంధించిన చట్టబద్ధతను కోర్టు విచారిస్తుంది. ఒకవేళ వ్యక్తిని అక్రమంగా నిర్బంధింపబడినట్లుగా నిర్ధారింపబడితే వారిని విడుదల చేస్తారు.

మాండమస్ : మాండమస్ అంటే అర్థం మేము ఆదేశిస్తున్నాం. ప్రభుత్వ అధికారి తన విద్యుక్త ధర్మాన్ని సక్రమంగా నెరవేర్చాలని ఆదేశిస్తూ ఉన్నత న్యాయస్థానం జారీచేసే ఆజ్ఞను మాండమస్‌గా పేర్కొంటారు.

కో వారెంట్ : ఏ అధికారంతో అని ప్రశ్నిస్తూ ఉన్నత న్యాయస్థానం జారీచేసే ఆజ్ఞను కోవారెంట్‌గా పేర్కొంటారు. ఎవరైనా అధికారాన్ని చెలాయించేటప్పుడు వారు చట్టబద్ధంగా లేక న్యాయబద్ధంగా అంటే ఏ అధికారంతో మీరు ఈ

అధికారాన్ని నిర్వహిస్తున్నారని ప్రశ్నించడాన్ని కో వారెంట్ గా పేర్కొంటారు.

ప్రొహిబిషన్ : దీనినే ప్రతినిషేధంగా పేర్కొంటారు. దిగువ న్యాయస్థానం తన అధికారాన్ని అతిక్రమించి, తనకు అధికారం లేనప్పటికి తన పరిధిని దాటి కేసు విచారణ చేసేటప్పుడు తక్షణం విచారణను నిలిపివేయాలని ఆదేశించడమే ప్రొహిబిషన్‌గా పేర్కొంటారు.

సెర్షియోరి: దిగువ న్యాయస్థానంలో విచారణ జరుగుతున్న కేసు విచారణను తక్షణం తనకుగాని లేక మరొక కోర్టుకుగాని బదిలీ చేయాలని ఆదేశిస్తూ జారీచేసే ఆజ్ఞను సెర్షియోరిగా పేర్కొంటారు.

7. ప్రాథమిక హక్కుల పరిమితులు

ప్రాథమిక హక్కులు శాశ్వతమైనవి కావు. చట్టం వాటి మీద పరిమితులను విధించవచ్చు. ఈ పరిమితులలో ముఖ్యమైనవి.

- పార్లమెంట్, ప్రాథమిక హక్కులపై సహేతుకమైన పరిమితులను విధించవచ్చు. ఈ పరిమితులను కార్యనిర్వాహక ప్రక్రియ ద్వారా విధించరాదు.
- పరిమితులు కారణయుతంగా మరియు ఎక్కువ సామాజిక ప్రయోజనం కలిగి ఉండాలి.
- న్యాయస్థానం ఈ పరిమితులను పరీక్షించే అధికారాన్ని కలిగి ఉంది.

అధికరణ 20 మరియు అధికరణ 21లను మినహాయించి, 3వ భాగంలోని అన్ని అధికరణలపై కింది సందర్భాల పరిమితులను విధించవచ్చు.

- ప్రభుత్వ రక్షణ, విదేశాలతో సంబంధం, ప్రజా సంక్షేమం, నైతిక విలువల పరిరక్షణ కోసం పరిమితులను విధించవచ్చు.
- రాష్ట్రపతి అత్యవసర అధికారాలకు సంబంధించిన, అధికరణలు – 352, 360, 356 అమలులో ఉన్నప్పుడు కేంద్ర ప్రభుత్వం ప్రాథమిక హక్కులపై పరిమితులు విధించవచ్చు.

పదకోశాలు

1. ఆజ్ఞలు (రిట్లు) – రిట్లు అనగా ప్రాధికారిత న్యాయస్థానం జారీచేసిన ఆజ్ఞ. దీన్ని తప్పనిసరిగా పాటించాలి.

2. న్యాయమైన – న్యాయస్థానం ద్వారా నిర్ణయించబడే సామర్థ్యం. ట్రయల్ కోర్టు ముందు హాజరు పరచవలసి ఉంటుంది. అధికార పరిధికి లోబడి ఉంటుంది.

3. మాగ్నాకార్టా – జూన్ 1215 సంవత్సరంలో మాగ్నా కార్టాను విడుదల చేశారు. రాజు మరియు అతని ప్రభుత్వం చట్టానికి అతీతం కాదనే సూత్రాన్ని వ్రాతపూర్వకంగా రూపొందించిన మొదటి పత్రం.

4. ప్రత్యేక మెజారిటీ – ఇది 2/3 వంతు సభ్యుల మెజారిటీని సూచిస్తుంది. మరియు మొత్తం బలంలో 50% పైగా ఉండాలి.

సారాంశం

ప్రాథమిక హక్కులు వ్యక్తికి, తన స్వంత ఉన్నతికి, దేశ సర్వోతోముఖాభివృద్ధికి తోడ్పడటానికి అవకాశాన్ని కల్పిస్తాయి. ఒక పౌరుడు తన సామార్థ్యాలను, ఆలోచలన్నింటినీ దేశ అభివృద్ధికి, స్వంత అభివృద్ధికి, ఎటువంటి అవరోధాలు లేకుండా వినియోగించవచ్చు.

ప్రశ్నలు

4 మార్కులు

1. రాజ్యాంగంలోని పొందుపరచబడిన ప్రాథమిక హక్కులను వివరించండి.

2. ప్రాథమిక హక్కుల యొక్క లక్షణాలను వివరించండి.

4 మార్కులు

1. సమానత్వపు హక్కుల గురించి వివరించండి.

2. హెబియస్ కార్పస్ గురించి చర్చించండి.

3. మాండమస్ గురించి వివరించండి.

12. ఆదేశిక సూత్రాలు మరియు ప్రాథమిక విధులు

ఆదేశక సూత్రాలు

ఆదేశ సూత్రాలు ఐర్లాండు రాజ్యాంగం నుంచి గ్రహించబడ్డాయి. ఇవి భారత రాజ్యాంగంలో 4వ భాగంలో అధికరు36 నుంచి అధికరణ 51 వరకు పొందుపరచబడ్డాయి. ఆదేశక సూత్రాల అమలులో న్యాయస్థానాలు జోక్యం చేసుకోలేనఆదేశక సూత్రాలు భారతదేశ పౌరులకు సామాజిక ఆర్థిక న్యాయం అందించడంలో తోడ్పడతాయి. వీటి ముఖ్య ఉద్దేట్లు శ్రేయోరాజ్య స్థాపన.

ఆదేశక సూత్రాలు మూడు రకాలుగా విభజించబడ్డాయి.

1) సామ్యవాద సూత్రాలు

2) గాంధేయవాద సూత్రాలు

3) ఉదారవాద సూత్రాలు

1. సామ్యవాద సూత్రాలు

ఇవి భారతదేశంలో సామాజిక సంక్షేమ రాజ్యాన్ని స్థాపించడానికి ఆదేశక సూత్రాలలో చేర్చబడ్డాయి. 38వ అధికరణ 39వ అధికరణ, 41వ అధికరణ, 42వ అధికరణ, 43వ అధికరణ, 46వ అధికరణ, 47వ అధికరణలు ఆదేశ సూత్రాం యొక్క సామ్యవాద భావాలను వివరిస్తాయి.

- 38వ అధికరణ, ప్రజలందరికీ న్యాయం (సామాజిక, ఆర్థిక, రాజకీయ) చేకూరే పద్ధతిలో ఒక సామాజిక క్రమాన్ని నెలకొల్పడం ద్వారా ప్రజాసంక్షేమాన్ని అభివఅద్ధి చేయడానికి ప్రభుత్వం కృషి చేయాలని తెలుపుతుంది.

- 39వ అధికరణ, ప్రభుత్వం కింది వాటి కొరకు చర్యలు తీసుకోవాలని తెలుపుతుంది.

    1) ప్రజలందరికీ తగినంత జీవనభఅతిని కల్పించుట

    2) ప్రజలందరి ఉపయోగం కొరకు దేశంలోని వనరుల సమాన పంపిణీ

    3) జాతీయ సంపదను వికేంద్రీకరించుట

    4) స్త్రీ, పురుషులకు సమాన వేతనాలు

    5) కార్మికుల, పురుషుల, మహిళల సంపదను, శక్తిని సంరక్షించడం.

6) బాల్యం, యవ్వనాన్ని దోపిడీ నుంచి రక్షించడం.

– 41వ అధికరణ, నిరుద్యోగిత, వఅద్ధాప్యం, అనారోగ్యం, అశక్తత వంటి పరిస్థితులలో సహాయం, పనిహక విద్యాహక్కులను ప్రసాదించాలని ప్రభుత్వాన్ని కోరుతుంది.

– 42వ అధికరణ, కార్మికులు పనిచేసేందుకు తగిన మానవీయ పరిస్థితులను కల్పించడం, స్త్రీలకు ప్రసూతి సౌకర్యాలను కల్పించడం.

– 43వ అధికరణ కార్మికులందరికీ కనీస జీవన వేతనం, మెరుగైన పని నిబంధనలు, సామాజిక, సాంస్కృతిక అవకాశాలను కల్పించాలని ప్రభుత్వాన్ని సూచిస్తుంది.

– 46వ అధికరణ, ప్రభుత్వం షెడ్యూల్డు తెగలు, షెడ్యూల్డు కులాల, అల్ప సంఖ్యాకులకు విద్యా, ఆర్థిక సదుపాయాలను అందించాలని ప్రభుత్వానికి సూచిస్తుంది. సామాజిక అన్యాయం, అన్ని రకాల దోపిడీల నుంచి ప్రభుత్వం వారిని రక్షించాలి.

– 47వ అధికరణ, కనీస పోషకాహార స్థాయి, జీవన ప్రమాణాన్ని పెంచి ప్రజారోగ్యాన్ని మెరుగుపరచాలని ప్రభుత్వాన్ని కోరుతుంది.

2. గాంధేయవాద సూత్రాలు

గాంధేయవాద సూత్రాలు భారతదేశంలో ఆదర్శ 43. పరిపాలనను అందిస్తాయి. ఈ సూత్రాలు అధికరణ 40, అధికరణ 43 అధికరణ 46, అధికరణ 47, అధికరణ 48ఎ, అధికరణ 49లలో ప్రతిఫలిస్తాయి.

40వ అధికరణ, ప్రభుత్వం, గ్రామ పంచాయతీలను ఏర్పాటు చేసి, అధికారాలను కల్పించి, వాటిని స్వపరిపాలనా సంస్థలుగా పనిచేసే అవకాశాన్ని కల్పించాలని సూచిస్తుంది.

43వ అధికరణ, గ్రామీణ ప్రాంతాల్లో వ్యక్తిగతంగా గాని సామూహిక రంగంలో గాని కుటీర పరిశ్రమల ఏర్పాటుకు కఅషి చేయాలని ప్రభుత్వాన్ని నిర్దేశిస్తుంది.

46వ అధికరణ, బలహీన వర్గాల వారికి ప్రత్యేక శ్రద్ధతో విద్య, ఆర్థిక సదుపాయాలను ఏర్పాటు చేయాలని ప్రభుత్వాన్ని నిర్దేశిస్తుంది.

47వ అధికరణ, మద్యం, మత్తుపదార్థాలను నిషేధించడానికి కఅషి చేయాలని ప్రభుత్వానికి సూచిస్తుంది.

48వ అధికరణ, నూతన, సాంకేతిక పద్ధతులలో పశుపోషణ, వ్యవసాయాలను నిర్వహించాలని ప్రభుత్వానికి ఇది సూచిస్తుంది. ఇది గోవులను, ఇతర పాడి పశువులను వధించడాన్ని నిషేధించవలసిందిగా ఆదేశిస్తుంది.

అధికరణ 48ఎ, పర్యావరణ పరిరక్షణ, అడవులను, వన్యప్రాణుల్ని సంరక్షించాలని ప్రభుత్వానికి సూచిస్తుంది.

49వ అధికరణ కళాత్మక నైపుణ్యం, చారిత్రక ప్రాముఖ్యం కలిగిన స్థలాలను, కట్టడాలను పరిరక్షించాలని సూచిస్తుంది.

ఉదారవాద సూత్రాలు

ఈ సూత్రాలు స్వతంత్ర న్యాయ వ్యవస్థ మరియు అంతర్జాతీయ శాంతి మొదలగు వాటి సాకారానికి సంబంధించినవి.

అవి అధికరణ 44, అధికరణ 45, అధికరణ 50, అధికరణ 51 లలో పొందుపరచబడ్డాయి.

44వ అధికరణ, దేశవ్యాప్తంగా ఉమ్మడి పౌరస్మృతిని అమలు చేయాలని ప్రభుత్వానికి సూచిస్తుంది.

45వ అధికరణ, బాల్యంలో పిల్లల సంరక్షణ మరియు పిల్లలందరికీ ఆరు సంవత్సరాల వరకు పూర్వప్రాథమిక విద్యను ప్రభుత్వం అందించాలని సూచిస్తుంది.

50వ అధికరణ, కార్యనిర్వాహక శాఖ నుంచి న్యాయశాఖను వేరుచేయడానికి తగిన చర్యలు

51వ అధికరణ ప్రభుత్వాన్ని కింది వాటిని నిర్వహించాలని సూచిస్తుంది.

ఎ) అంతర్జాతీయ శాంతి భద్రతలను ప్రోత్సహించడం

బి) దేశాల మధ్య సత్సంబంధాలను నెలకొల్పడం

సి) అంతర్జాతీయ చట్టాలను, ఒప్పందాలను గౌరవించి ఆచరించడం

డి) అంతర్జాతీయ వివాదాలను మధ్యవర్తిత్వం ద్వారా పరిష్కరించుకోవడాన్ని ప్రోత్సహించడం

3. ఉదారవాద సూత్రాలు

ఈ సూత్రాలు స్వతంత్ర న్యాయ వ్యవస్థ మరియు అంతర్జాతీయ శాంతి మొదలగు వాటి సౌకరానికి సంబంధించినవి. అవి అధికరణ 44, అధికరణ 45, అధికరణ 50, అధికరణ 51 లలో పొందుపరచబడ్డాయి. 44వ అధికరణ, దేశవ్యాప్తంగా ఉమ్మడి పౌరస్మృతిని అమలు చేయాలని ప్రభుత్వానికి సూచిస్తుంది.

45వ అధికరణ, బాల్యంలో పిల్లల సంరక్షణ మరియు పిల్లలందరికీ ఆరు సంవత్సరాల వరకు పూర్వప్రాథమిక

విద్యను ప్రభుత్వం అందించాలని సూచిస్తుంది.

50వ అధికరణ కార్యనిర్వాహక శాఖ నుంచి న్యాయశాఖను వేరుచేయడానికి తగిన చర్యలు తీసుకోవాలని – ప్రభుత్వాన్ని కోరుతుంది.

51వ అధికరణ ప్రభుత్వాన్ని కింది వాటిని నిర్వహించాలని సూచిస్తుంది.

ఎ) అంతర్జాతీయ శాంతి భద్రతలను ప్రోత్సహించడం.

బి) దేశాల మధ్య సత్సంబంధాలను నెలకొల్పడం.

సి) అంతర్జాతీయ చట్టాలను, ఒప్పందాలను గౌరవించి ఆచరించడం.

డి) అంతర్జాతీయ వివాదాలను మధ్యవర్తిత్వం ద్వారా పరిష్కరించుకోవడాన్ని ప్రోత్సహించడం.

అదనపుసూత్రాలు

రాజ్యాంగ చట్టాలు 42వ సవరణ 1976, 44వ నవరణ 1978, ఈ ఆదేశ సూత్రాలకు మరికొన్ని సూత్రాలను చేర్చాయి. 42వ సవరణ 1976 చట్టం అధికరణ 39ఎ, అధికరణ 43ఎ, అధికరణ 48ఎ లను చేర్చింది. 44వ సవరణ 1978 చట్టం అధికరణ 38 లో 2వ నిబంధనను చేర్చింది. అవి ఈ కింది విషయాలను కలిగి ఉన్నాయి:

- ఆదాయంలో అసమానతలను తగ్గించడం.
- సమన్యాయం మరియు పేదలకు ఉచిత చట్టపరమయిన సహాయం (అధికరణ 39ఎ)
- పరిశ్రమల నిర్వహణలో కార్మికులకు భాగస్వామ్యం కల్పించడం (అధికరణ 43ఎ)
- పర్యావరణం, అడవులు, జంతువుల సంరక్షణ (అధికరణ 48ఎ)

ప్రాథమిక విధులు

రాజ్యం తన పౌరుల నుంచి క్రమశిక్షణను, క్రమబద్ధమయిన ప్రవర్తనను ఆశిస్తుంది, కాబట్టి పౌరులందరూ రాజ్యాంగం, ఇతర చట్టాలకు అనుగుణంగా తమ బాహ్య ప్రవర్తనను నియంత్రించుకోవాల్సి ఉంటుంది. జాతి లక్ష్యాలను సాధించడానికి పౌరులు తమ దేశంపట్ల విధేయతను, నిబద్ధతను చూపించవలసి ఉంటుంది. వ్యక్తుల నియమరహిత, క్రమరహిత ప్రవర్తన పౌరులకు, ప్రభుత్వానికి, దేశానికి హాని కలిగిస్తుంది. 1976లో జాతీయ అత్యవసర పరిస్థితి కాలంలో స్వరణ్‌సింగ్ కమిటీ. నివేదిక ప్రకారం పది ప్రాథమిక విధులు రాజ్యాంగంలో 42వ సవరణ చట్టం 1976 ద్వారా చేర్చబడ్డాయి. మరొక ప్రాథమిక విధి 86వ సవరణ చట్టం ద్వారా 2002 లో చేర్చబడింది. ఇప్పుడు మొత్తం ప్రాథమిక విధుల సంఖ్య 11. ప్రాథమిక విధులు-మన రాజ్యాంగంలోని భాగం 4ఎ లోని అధికరణ 51ఎ లో చేర్చబడ్డాయి.

రాజ్యాంగంలోని ప్రాథమిక విధులు

ఎ) రాజ్యాంగానికి లోబడి దాని ఆశయాలను, హక్కులను జాతీయ జెండా, జాతీయ గీతాన్ని గౌరవించడం.

బి) జాతీయ పోరాటానికి, స్వాతంత్ర్య సముపార్జనకు దోహదపడిన ఉదాత్త ఆశయాలను గౌరవించడం.

సి) భారతదేశపు ఏకత్వాన్ని, సమైక్యతను, సార్వభౌమాధికారాన్ని పరీక్షించడం.

డి) దేశాన్ని సంరక్షిస్తూ అవసరమైనప్పుడు జాతీయ రక్షణకు తోడ్పడటం.

ఇ) మత, భాష, ప్రాంతీయ వర్గవైషమ్యాలు లేకుండా దేశ ప్రజలందరిలోనూ ప్రశాంత వాతావరణం కలుగజేయడం స్త్రీల గౌరవానికి భంగం కలిగించే విధానాలను అంతమొందించడం.

ఎఫ్) దేశ సంస్కృతిని కాపాడటం.

జి) సహజ పరిసరాలు, అడవులు, సరస్సులు, నదులు, వన్యమృగాలను పరిరక్షించి అభివృద్ధి పరచడం.

హెచ్) శాస్త్రీయ దృక్పథాన్ని, మానవత్వాన్ని, విచారణధోరణిని సంస్కరణలను అభివృద్ధి పరచడం.

ఐ) ప్రభుత్వ ఆస్తిని కాపాడటం, హింసను విడనాడటం.

జె) జాతి సర్వతోముఖాభివృద్ధికి వ్యక్తిగతంగా, సమిష్టిగా కృషిచేయడం.

కె) తల్లిదండ్రులు, లేదా సంరక్షకులు ఆరు నుంచి పద్నాలుగు సంవత్సరాల వయస్సు గల పిల్లలకు విద్యావకాశాలన్ని అందించాలి.

మొదటి పది ప్రాథమిక విధులు జనవరి 3, 1977 నుంచి అమలులోకి వచ్చాయి. పదకొండవ ప్రాథమిక విధి డిసెంబరు 12, 2002 నుంచి అమలులోకి వచ్చింది.

సారాంశం

ఆదేశిక సూత్రాలు రాజ్యాంగకర్తల ఉన్నత భావనల ఫలితాలు. వారు ఈ ఆదేశ సూత్రాలను ఐర్లాండు రాజ్యాంగం నుండి గ్రహించారు. ఈ సూత్రాలు ప్రభుత్వ సామాజిక సేవలను, సామాజిక, ఆర్థిక ప్రజాస్వామాన్నే ప్రోత్సహిస్తాయి. రాజ్యాంగంలోని 4వ భాగంలో ఆదేశిక సూత్రాలు ఉన్నాయి. వీటిని న్యాయస్థానాల ద్వారా అమలు చేయించుకోలేం.

ఆదేశిక సూత్రాలు భవిష్యత్ ప్రభుత్వాలకు సలహాలు, సూచనలు మార్గదర్శకాలుగా పనిచేస్తాయి. ఇవి అభివృద్ధి సంక్షేమ కార్యకలాపాల్లో ప్రభుత్వాలకు గమ్యాలు, లక్ష్యాలను నిర్దేశిస్తాయి.

ప్రశ్నలు

4 మార్కులు

1. ఆదేశిక సూత్రాలను వివరించండి.
2. గాంధేయ వాద సూత్రాలను వివరించండి.

2 మార్కులు

1. సామ్యవాద సూత్రాలు
2. ఆర్టికల్ – 39ని వివరించండి.

13. భారత సమాఖ్య విధానం

లక్ష్యాలు

ఈ యూనిట్ ను అధ్యయనం చేసిన తరువాత, మీరు వీటిని చేయగలగాలి:

సమాఖ్య వ్యవస్థ యొక్క లక్ష్యాలు ఈ క్రింది విధంగా ఉన్నాయి:

- ➢ కేంద్రానికి, రాష్ట్రాలకు సార్వభౌమాధికారం కల్పించడం.
- ➢ దేశ ఐక్యతను పరిరక్షించడం, ప్రోత్సహించడం, అదే సమయంలో ప్రాంతీయ వైవిధ్యానికి చోటు కల్పించడం.
- ➢ ప్రేరేపించే శక్తులు లేదా సమాఖ్యల అత్యవసర ప్రక్రియ.
- ➢ ఫెడరల్ గవర్నమెంట్ యొక్క ప్రత్యేక లక్షణాలు
- ➢ ఫెడరల్ పవర్ పెరుగుదలకు కారకాలు
- ➢ ఫెడరల్ గవర్నమెంట్ యొక్క లాభనష్టాలు
- ➢ భారత సమాఖ్యలో పోటీకి కారణాలు

పరిచయం

అధికారాల భౌగోళిక కేటాయింపుల ఆధారంగా ఆధునిక ప్రభుత్వాలను ఏకీకఅత మరియు సమాఖ్య ప్రభుత్వ రూపాలుగా వర్గీకరిస్తారు. ఫెడరల్ గవర్నమెంట్ అంటే ద్వంద్వ ప్రభుత్వం. 'ఫెడరల్' అనే పదం లాటిన్ పదం 'ఫోడస్' నుండి ఉద్భవించింది, దీని అర్థం 'ఒప్పందం లేదా ఒప్పందం'.దీనిని ఈ క్రింది విధంగా నిర్వచించారు

భౌగోళికంగా దగ్గరగా ఉన్న అనేక రాష్ట్రాలను ఏకం చేయడం ద్వారా ఒక సమాఖ్య ఏర్పడుతుంది.

ఐక్యత కంటే ఐక్యతను కోరుకుంటుంది. శక్తుల ఏకీకరణ లేదా విచ్ఛిన్నం ఫలితంగా ఇది ఉనికిలోకి రావచ్చు. స్వతంత్ర రాజ్యాలు చేతులు కలపడానికి, తద్వారా ఒక సమాఖ్య ఏర్పాటుకు అంగీకరించవచ్చు.

సమాఖ్య విధానంలో కేంద్ర, రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలకు రాజ్యాంగ హోదా కల్పిస్తారు. ఒక సమాఖ్యలో, కేంద్ర, రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు రెండూ తమ స్వంత అధికారాలను కలిగి ఉంటాయి మరియు తమకు కేటాయించిన అధికార పరిధిలో సమన్వయ మరియు స్వతంత్ర అధికారాలు కలిగి ఉంటాయి. అధికారాల విభజన ద్వారా జాతీయ ప్రయోజనాలు, రాష్ట్రాల ప్రయోజనాలు సామరస్యంగా ఉంటాయి.

ప్రేరణ శక్తులు లేదా సమాఖ్యల అత్యవసర ప్రక్రియ.

బాహ్య శక్తుల ముప్పు, ఇతర రాష్ట్రాల దురాక్రమణల కారణంగా కొన్ని రాష్ట్రాలు ఏకతాటిపైకి రావాలని నిర్ణయించుకున్నాయి. స్విట్జర్లాండ్ (1848 లో), కెనడా, ఆస్ట్రేలియా, బాహ్య ముప్పు భయం కారణంగా సమాఖ్యగా ఏర్పడ్డాయి.

సమాఖ్య యొక్క అత్యవసర పరిస్థితికి మరొక ముఖ్యమైన అంశం జాతీయవాద భావన, ఒక ఉమ్మడి కారణం, ఉమ్మడి సాంస్కృతిక మరియు ఉమ్మడి వారసత్వం పట్ల ఉన్న భావన.

ఫెడరల్ గవర్నమెంట్ యొక్క ప్రత్యేక లక్షణాలు

(1) రాజ్యాంగ ఆధిపత్యం. సమాఖ్యలో రాజ్యాంగానికి ఆధిక్యత ఉంటుంది. సమాఖ్య వ్యవస్థ మొత్తం రాజ్యాంగం ఆధారంగానే ఉనికిలోకి వస్తుంది. కేంద్ర, రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు రెండూ రాజ్యాంగ పరిధిలోనే ఉంటాయి. దానికి అనుగుణంగా వ్యవహరిస్తారు.

(2) లిఖిత మరియు కఠినమైన రాజ్యాంగం – సమాఖ్యల రాజ్యాంగాలన్నీ లిఖిత, కఠినమైనవే. లిఖిత రాజ్యాంగాలు కఠినంగా ఉంటాయి. ఏ ప్రభుత్వ స్థితిగతులపైనా ప్రతికూల ప్రభావం పడకుండా ఉండేందుకు రాజ్యాంగ సవరణ ప్రక్రియను ఉద్దేశపూర్వకంగానే కష్టతరం చేశారని అర్థమవుతోంది. రాజ్యాంగంలోని నిబంధనలను కేంద్ర, రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు ఏకపక్షంగా సవరించలేవు.

(3) రెండు రకాల ప్రభుత్వాలు. ఫెడరల్ ప్రభుత్వంలో రెండు రకాల ప్రభుత్వాలు ఉంటాయి– ఒకటి కేంద్రంలో, మరొకటి రాష్ట్రాలలో. కేంద్ర, రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు రెండూ ఒకే దేశ భౌగోళిక సరిహద్దుల్లోనే ఉంటాయి.

(4) అధికారాల విభజన. ఫెడరల్ ప్రభుత్వంలో అధికారాలు కేంద్రం, రాష్ట్రాల మధ్య విభజించబడతాయి మరియు పంపిణీ చేయబడతాయి. సాధారణంగా మొత్తం సమాఖ్యకు సంబంధించిన విధులు ఫెడరల్ ప్రభుత్వానికి ఇవ్వబడతాయి మరియు ప్రాంతీయ ప్రాముఖ్యత కలిగిన విధులు సమాఖ్య యూనిట్ల మధ్య పంపిణీ చేయబడతాయి. అధికారాల విభజనపై వివాదాలను నివారించడానికి అధికారాల విభజన పథకాన్ని రాజ్యాంగంలో పొందుపరచడం అవసరం అవుతుంది. అధికారాల విభజనకు వివిధ పద్ధతులను అనుసరించారు. మొదటిది కేంద్రానికి ఉన్న అధికారాలను నిర్దేశిస్తూ, మిగిలినవి రాష్ట్రాలకు, ఉదాహరణకు అమెరికాకు వదిలేస్తారు. రెండవది, రాష్ట్రాల అధికారాలు పేర్కొనబడ్డాయి, మిగిలినవి కేంద్రానికి వదిలివేయబడ్డాయి, ఉదాహరణకు, కెనడా. మూడవది, రెండు ప్రభుత్వాల అధికారాలు, ఉదాహరణకు, భారతదేశం.

(5) స్వతంత్ర న్యాయవ్యవస్థ: – ఫెడరల్ ప్రభుత్వం అంటే కేంద్రానికి, యూనిట్లకు, యూనిట్లకు మధ్య విభేదాలను పరిష్కరించే స్వతంత్ర న్యాయవ్యవస్థ ఉనికిని సూచిస్తుంది. న్యాయవ్యవస్థ రాజ్యాంగ పరిరక్షకుడిగా, అంతిమ అనువాదకుడిగా వ్యవహరిస్తుంది. కేంద్రం, రాష్ట్రాలు రెండూ రాజ్యాంగం నిర్దేశించిన పరిమితులకు లోబడి పనిచేసేలా చూడాల్సిన బాధ్యత న్యాయవ్యవస్థపై ఉంది. ఏ ఒక్కరి చర్యలు రాజ్యాంగ నిబంధనలకు విరుద్ధంగా ఉంటే న్యాయవ్యవస్థ వాటిని అతిశయోక్తులుగా ప్రకటిస్తుంది.

(6) ద్విసభ శాసనసభ ఉనికి. –ఫెడరల్ ప్రభుత్వం అంటే ద్విసభ శాసనసభ ఉనికిని సూచిస్తుంది. సాధారణంగా దిగువ

సభ ప్రజలకు ప్రాతినిధ్యం ఇస్తుండగా, ఎగువ సభ రాష్ట్రాలకు ప్రాతినిధ్యం ఇస్తుంది.

(7) ద్వంద్వ పౌరసత్వం. కొన్ని ఫెడరల్ ప్రభుత్వాలు ద్వంద్వ పౌరసత్వం కల్పిస్తాయి. అంటే, ఒక సమాఖ్యలో నివసిస్తున్న ప్రజలు రెండు పౌరసత్వాలను కలిగి ఉండవచ్చు. మొదట, వారు నివసిస్తున్న ప్రావిన్సుల పౌరసత్వాన్ని పొందుతారు మరియు అదే సమయంలో, వారు దేశ పౌరసత్వాన్ని కూడా అనుభవించవచ్చు. ఉదాహరణకు, యు.ఎస్.ఎ మరియు స్విట్జర్లాండ్ పౌరులు డబుల్ పౌరసత్వం పొందుతారు. అయితే, భారతదేశంలో పౌరులందరికీ ఒకే జాతీయ పౌరసత్వం ఉంది.

రాజ్యాంగ పరిషత్తులో చర్చలు

విచ్ఛిన్న, కేంద్రక శక్తులను నిరోధించడానికి మరియు మెరుగుపరచడానికి మరియు విస్తృత అభివృద్ధి పునాదిని ప్రభావితం చేయడానికి బలమైన, ఆచరణీయమైన మరియు ప్రభావవంతమైన జాతీయ రాజ్యాన్ని అందించాలని భారత రాజ్యాంగ వ్యవస్థాపకులు కోరుకున్నారు. ఈ మేరకు పలువురు సభ్యులు విలువైన సూచనలు చేశారు. ఉదాహరణకు శ్యామ్ ప్రసాద్ ముఖర్జీ మన దేశ చరిత్ర దృష్ట్యా ఫెడరల్ వ్యవస్థలో బలమైన కేంద్రం కోసం గట్టిగా వాదించారు.

డాక్టర్ బి.ఆర్.అంబేద్కర్ భారత ప్రభుత్వ చట్టం 1935 ప్రకారం ఏర్పడిన దానికంటే బలమైన ఐక్య కేంద్రాన్ని కోరుకున్నారు, తద్వారా భారతదేశం దేశాల కూటమిలో తన తలను పైకి లేపగలదు, జాతీయ ఐక్యతను పరిరక్షించడానికి మరియు భారతీయ సమాజంలో అంతర్లీనంగా ఉన్న విచ్ఛిన్నకర ధోరణులను నిరోధించడానికి సమాఖ్య లక్షణం మరియు ఏకీకృత పక్షపాతంతో కూడిన శక్తివంతమైన కేంద్రం అవసరమని టి.టి.కృష్ణమాచార్య అభిప్రాయపడ్డారు. కె.ఎం.మున్షీ కూడా ఇదే అభిప్రాయాన్ని వ్యక్తం చేశారు.

పద్దెనిమిదవ శతాబ్దంలో అమెరికా రాజ్యాలు కలిసి ఒక సమాఖ్యగా ఏర్పడినట్లు భారతదేశంలోని యూనిట్లు సార్వభౌమ రాజ్యాలు కావని ఆయన పేర్కొన్నారు. అంబేద్కర్ తన ముగింపు ప్రసంగంలో భారత రాజ్యాంగంలోని సమాఖ్య స్వభావం గురించి అనర్గళంగా ప్రస్తావించారు. ఆయనను ఉటంకించాలంటే.. శాసన, కార్యనిర్వాహక అధికారాలను కేంద్ర, రాష్ట్రాల మధ్య విభజించడం కేంద్ర ప్రభుత్వం చేసిన చట్టం ద్వారా కాదని, రాజ్యాంగం ద్వారానే విభజన జరుగుతుందని సమాఖ్య ప్రాథమిక సూత్రం. మన రాజ్యాంగం ప్రకారం రాష్ట్రాలు తమ శాసన లేదా కార్యనిర్వాహక అధికారం కోసం ఏ విధంగానూ కేంద్రంపై ఆధారపడవు. ఈ విషయంలో కేంద్ర, రాష్ట్రాలు సమానంగా ఉన్నాయి. ఫెడరలిజానికి ప్రధాన చిహ్నం... రాజ్యాంగం ద్వారా శాసన, కార్యనిర్వాహక అధికారాలను కేంద్రానికి, యూనిట్లకు మధ్య విభజించడంలో ఉంది. ఇది మన రాజ్యాంగంలో పొందుపరిచిన సూత్రం. ఇందులో ఎలాంటి పొరపాట్లు ఉండవు. కాబట్టి ఫెడరలిజాన్ని ఓడించే కేంద్రీకరణ మార్పు తప్పు".

రాజ్యాంగ పరిషత్తు ఛైర్మన్ డా.రాజేంద్రప్రసాద్ భారత రాజ్యాంగంలోని ప్రాథమిక సమాఖ్య లక్షణాన్ని ఈ విధంగా వివరించారు. 'మన రాజ్యాంగంలోని నిబంధనలు అన్ని విధాలుగా బాగుంటే మన మానసిక సమతౌల్యానికి భంగం కలిగించాల్సిన అవసరం లేదు. పరిపాలన మరియు రాజ్యంలోని వివిధ అవయవాల మధ్య అధికారాల

పంపిణీ నిబంధనలు ఏమిటి మరియు భారతీయ రాష్ట్రాలు ఇంతకు ముందు ఎలా ఉండేవి అనే దాని మధ్య సంబంధం కలిగి ఉంటాయి. అవి ఇప్పుడు ఇంచుమించు ఒకే ప్రాతిపదికన ఉన్నాయి మరియు సమయం గడిచేకొద్దీ, ఇప్పటికీ ఉన్న చిన్న వ్యత్యాసం కనుమరుగవడం ఖాయం ".

ప్రాచీన రిపబ్లిక్ ల నుంచి ఏకీకృత ఫెడరలిస్ట్, సామ్రాజ్యవాదం నుంచి స్వేచ్ఛకు చారిత్రక పరివర్తన నేపథ్యంలో భారత రాజ్యాంగం సమాఖ్య రాజ్యాంగమని, కేంద్ర, రాష్ట్రాలతో కూడిన ద్వంద్వ రాజకీయ వ్యవస్థను ఏర్పాటు చేసిందని మనం కచ్చితంగా చెప్పవచ్చు. దాని సమాఖ్య పథకం ప్రత్యేకమైనది, ఎందుకంటే ఇది సమయం మరియు పరిస్థితుల అవసరాలకు అనుగుణంగా ఏకీకఅత మరియు సమాఖ్య రెండింటినీ కలిగి ఉంటుంది. సాధారణ సమయాల్లో ఫెడరల్ వ్యవస్థగా పనిచేసేలా రూపొందించారు. కానీ యుద్ధం లేదా అత్యవసరం లేదా రక్షణ సమయాల్లో, ఇది ఒక ఏకీకఅత వ్యవస్థ వలె పనిచేసేలా రూపొందించబడింది. భారత సమాఖ్య దఅఢత్వం లేదా చట్టబద్ధత యొక్క లోపాలతో బాధపడదు. ఇది సరళమైన మరియు అనుకూలమైన సమాఖ్య. ఏక న్యాయవ్యవస్థ, ఏక పౌరసత్వం, ప్రాథమిక చట్టాల్లో ఏకరూపత, ఉమ్మడి అఖిల భారత సర్వీసు కమిషన్ మొదలైనవి దీని ప్రత్యేక, విశిష్ట లక్షణాలు. ఇది ఫెడరల్ ఇన్ డీడ్ మరియు యూనిటరీ ఇన్ నీడ్–ఎ యూరో–అమెరికన్ మాడ్యూల్.

రాజ్యాంగ నిబంధనలు

భారతదేశం యొక్క ప్రత్యేక అవసరాలను తీర్చడానికి భారత రాజ్యాంగ సభ ఒక కొత్త రకమైన సమాఖ్యవాదాన్ని అందించినప్పటికీ, రాజ్యాంగ పదజాలంలో సమాఖ్య, సమాఖ్య లేదా సమాఖ్య వంటి వ్యక్తీకరణలు గణనీయంగా లేకపోవడం భారత రాజ్యాంగానికి "సమాఖ్య" అనే బిరుదు యొక్క సముచితతను అనుమానించడానికి రాజ్యాంగ నిపుణులకు దారితీసింది. ఈ ప్రత్యేకత భారత రాజ్యాంగాన్ని వివిధ పేర్లతో అనగా క్వాసిఫెడరల్, యూనిటరీ, సెంట్రలిస్ట్ మొదలైన పేర్లతో ముద్ర వేయడానికి వారిని ప్రభావితం చేసింది. భారత రాజ్యాంగం ఏర్పడిన తరువాత చారిత్రక ఒత్తిళ్లు, పరిస్థితులను వారు విస్మరించినట్లు తెలుస్తోంది. రాష్ట్రపతికి అత్యవసర అధికారాలు, రాజ్యాంగాన్ని సవరించే పార్లమెంటు అధికారం (ఆర్టికల్ 368), సింగిల్ సిటిజన్షిప్, ఇంటిగ్రేటెడ్ జ్యుడీషియరీ వంటి రాజ్యాంగంలోని కేంద్రీకృత నిబంధనలను మాత్రమే వారు రూపొందించారు. అయితే, భారత రాజ్యాంగంలో సమాఖ్య సూత్రం అపోహ కాదని, రాజ్యాంగంలో సమాఖ్య సూత్రం ప్రధానమైనదని హెచ్‌ఎం సీర్వాయి పేర్కొన్నారు.

సమాఖ్య అనేది మన రాజ్యాంగం యొక్క ప్రాథమిక లక్షణం, ఇందులో భారత యూనియన్ ఆర్టికల్ 1 లో నిర్దేశించిన ప్రాదేశిక పరిమితులకు లోబడి శాశ్వతంగా మరియు విడదీయలేనిదిగా ఉంటుంది మరియు ఆర్టికల్ 2 నుండి 4 వరకు భారత పార్లమెంటు తన సరిహద్దులతో ఒక శాశ్వత అస్తిత్వాన్ని కలిగి ఉంటుంది, కొత్త రాష్ట్రాలు మరియు వాటి సరిహద్దులను సఅష్టించడం ద్వారా భారత పార్లమెంటు దాని సరిహద్దులను మార్చగలదు, సార్వభౌమాధికారాలను కాదు. భారత రాజ్యాంగం శాశ్వతమైనదే తప్ప స్వయం విధ్వంసకమైనది కాదు కాబట్టి, భారత ఐక్యత నశించలేనిది. కానీ స్వీయ విధ్వంసం కాదు అనే పదానికి అర్థం రాజ్యాంగం మారడానికి అనుకూలంగా లేదని కాదు. ఇది మార్పు ప్రక్రియ కొరకు పరస్పరత మరియు ఉమ్మడి ఉద్దేశ్యాన్ని సూచిస్తుంది.

ప్రజల సామాజిక, ఆర్థిక, సాంస్కఅతిక పురోభివఅద్ధిని ప్రోత్సహించడానికి, భారతీయుల మధ్య సౌభ్రాతృత్వాన్ని

పెంపొందించడానికి కేంద్ర, రాష్ట్ర ప్రభుత్వాల మధ్య కొనసాగింపు. కేంద్రం, రాష్ట్రం రెండూ స్వతంత్రత, పరస్పర ఆధారిత సహకార, సమన్వయ సంస్థలు. భారత ప్రజలకు సామాజిక, పర్యావరణ, రాజకీయ న్యాయం అందించడానికి పరస్పర సర్దుబాటు, గౌరవం, అవగాహన, సర్దుబాట్లతో వారు తమ అధికారాన్ని ఉపయోగించాలి.

రాజ్యాంగ నిర్మాతలు 'ఫెడరల్' అనే పదాన్ని ఉపయోగించకుండానే, భవిష్యత్తు వృద్ధికి, అభివృద్ధికి బలమైన పునాది వేసే ప్రస్తుత సవాళ్లను ఎదుర్కోవడానికి గత అనుభవాలను పరిగణనలోకి తీసుకొని భారతదేశం యొక్క ప్రత్యేక అవసరాలను తీర్చడానికి భారతదేశం కోసం ఒక కొత్త సమాఖ్య మాధ్యాల్ను సమర్పించారు. కె.సి.వీర్ సూచించిన సమాఖ్య లక్షణాలు భారత రాజకీయాలకు వర్తిస్తాయి. ఇవి ఎ) లిఖిత రాజ్యాంగం బి) రాజ్యాంగ ఆధిపత్యం సి) ఏక న్యాయవ్యవస్థ మొదలైన వాటికి సంబంధించినవి. అయితే, భారతదేశం సమాఖ్య రాజ్యాంగాన్ని ఎలా స్వీకరించిందనే దానిపై ప్రొఫెసర్ సాయర్ ఒక స్థూల వివరణ ఇచ్చారు. "పరిమాణం, జనాభా, ప్రాంతీయ (భాషాపరమైన) భేదాలు మరియు కమ్యూనికేషన్ సమస్యల కారణంగా భారతదేశం యొక్క ఉప ఖండం మరొక ప్రాంతం, ఇది అనేక విభిన్న దేశాల అవకాశం కాకపోయినా స్పష్టమైన సమాఖ్య పరిస్థితిని అందించింది".

ఈ నేపథ్యంలో వ్యవస్థాపకులు రెండు ప్రశ్నలను పరిగణనలోకి తీసుకున్నారు. ఇవి 1) ఫెడరల్ ఆర్థిక మరియు ఆర్థిక సమైక్యతను ఎలా సాధించాలి మరియు 2) అభివృద్ధి చెందిన ప్రాంతాలను ఎలా ప్రోత్సహించాలి. స్వతంత్ర దశలో ఆర్థికాభివృద్ధికి పెద్దగా కఅషి చేయలేదని వ్యవస్థాపకులు గ్రహించారు. ఈ విషయంలో కేంద్ర– రాష్ట్రసంబంధాలపై సర్కారియా కమిషన్ నివేదిక (1988) ఇలా పేర్కొంది" పారిశ్రామికంగా అభివఅద్ధి చెందిన దేశాలను పట్టుకోవాలంటే, శతాబ్దాలు పట్టిన పురోగతిని దశాబ్ధాలుగా కుదించాలి. సామాన్యుడి ప్రాథమిక అవసరాలను, దేశ ఆర్థిక ఐక్యతను కాపాడటమే కాకుండా సమసమాజ సూత్రాలకు అనుగుణంగా భారత సమాజ నిర్మాణంలో మౌలికమైన మార్పు తీసుకురావడానికి సామాజిక ఆర్థిక విప్లవానికి దేశం కట్టుబడి ఉంది.

భారత సమాఖ్య ప్రత్యేక లక్షణాలు

భారత సమాఖ్య వ్యవస్థ శాసనాధికారాల విభజనలో ఒక ప్రత్యేకమైన నమూనాను అనుసరిస్తుంది. రాజ్యాంగంలోని ఏడో షెడ్యూలులో చట్టాలకు సంబంధించిన అంశాలన్నింటినీ మూడు జాబితాల్లో పొందుపరిచారు. ఇందులో ఎన్యూమరేటెడ్ యూనియన్ లిస్ట్, ఎన్యూమరేటెడ్ స్టేట్ లిస్ట్ ఉన్నాయి. చట్టం యొక్క మిగిలిన అధికారాలు పార్లమెంటుకు ఉంటాయి. సమకాలీన గోళం యొక్క వివరణాత్మక గణన కూడా ఉంది. దఅథత్వం మరియు చట్టబద్ధత యొక్క శక్తిని తగ్గించడానికి ఇది చేయబడింది. కెనడియన్ రాజ్యాంగం వంటి అనుబంధ అధికారాలను ఇవ్వడానికి మన రాజ్యాంగం స్పష్టంగా అనుమతించనప్పటికీ, అనుబంధ అధికార సూత్రం శాసనం యొక్క ప్లీనరీ అధికారాలకు అనుబంధంగా పరిగణించబడుతుంది. ఉమ్మడి జాబితా, అనుబంధ అధికారాలు అనే ఈ రెండు అంశాలు భారత సమాఖ్య వ్యవస్థలో గణనీయమైన స్థితిస్థాపకతను చొప్పించాయి. భారత సమాఖ్యను సహకార సమాఖ్యగా మార్చేందుకు రాష్ట్రాలు కఅషి చేయాలి. ఈ సందర్భంలో మనం భారత సమాఖ్య యొక్క ప్రవాహ లక్షణాలను ఉదహరించవచ్చు.

1) భారత సమాఖ్య ద్వంద్వ రాజకీయాలను కలిగి ఉంది కాని ఒకే పౌరసత్వం కలిగి ఉంది

2) కార్యనిర్వాహక అధికారాల పరస్పర బదిలీకి ఆస్కారం ఉంది. భారత రాష్ట్రపతి ఒక రాష్ట్ర ప్రభుత్వ సమ్మతితో, యూనియన్ యొక్క కార్యనిర్వాహక అధికారం విస్తరించే ఏదైనా అంశానికి సంబంధించి రాష్ట్ర ప్రభుత్వానికి లేదా దాని అధికారులకు షరతులతో లేదా బేషరతుగా విధులను అప్పగించవచ్చు (ఆర్టికల్ 258). అదేవిధంగా, ఒక రాష్ట్ర ప్రభుత్వానికి కార్యనిర్వాహక అధికారాన్ని అప్పగించే అధికారం రాష్ట్ర ప్రభుత్వానికి ఉంది, భారత ప్రభుత్వ సమ్మతితో ఆ ప్రభుత్వానికి లేదా దాని అధికారికి (ఆర్టికల్ 258 ఎ).

3) పరస్పర సహకారంతో కేంద్ర, రాష్ట్రాల మధ్య ఆర్థిక అధికారాలను సర్దుబాటు చేసుకునే వెసులుబాటు ఉంది.

ఎ) కేంద్ర జాబితాలో పేర్కొన్న విధంగా, పార్లమెంటు చట్టం ప్రకారం వైద్య, మరుగుదొడ్ల తయారీపై స్టాంప్ డ్యూటీలు, ఎక్సైజ్ సుంకాల ద్వారా వచ్చే ఆదాయాన్ని రాష్ట్రానికి కేటాయిస్తారు. (ఆర్టికల్ 268).

బి) రాజ్యాంగంలో పేర్కొన్న విధంగా కొన్ని ప్రాంతాలలో వారసత్వ మరియు స్టాంప్ డ్యూటీలను విధించడానికి మరియు వసూలు చేయడానికి కేంద్ర ప్రభుత్వానికి అధికారం ఉంది మరియు అటువంటి నికర ఆదాయాన్ని రాష్ట్రానికి కేటాయించి వారికి పంపిణీ చేస్తారు. (ఆర్టికల్ 269).

సి) వ్యవసాయ ఆదాయం కాకుండా ఇతర ఆదాయపు పన్నును కేంద్ర ప్రభుత్వం విధిస్తుంది మరియు వసూలు చేస్తుంది, కానీ కేంద్ర మరియు రాష్ట్రాల మధ్య పంపిణీ చేయాలి (ఆర్టికల్ 270).

డి) ఎక్సైజ్ సుంకాల నికర ఆదాయంలో మొత్తం లేదా ఏదైనా భాగాన్ని (ఔషధ లేదా మరుగుదొడ్ల తయారీపై సుంకాలు మినహా) పార్లమెంటు నిర్ణయించిన సూత్రాలకు అనుగుణంగా రాష్ట్రాల మధ్య పంపిణీ చేయడానికి పార్లమెంటుకు అధికారం ఉంది (ఆర్టికల్ 272).

ఇ) కేంద్ర, రాష్ట్రాల మధ్య రెవెన్యూ వనరుల పంపిణీకి సంబంధించి ఆర్థిక సంఘం సూచనలు చేసే వెసులుబాటు ఉంటుంది (ఆర్టికల్ 280)

4. భారత రాజ్యాంగం ద్వంద్వ ప్రజా సేవల వ్యవస్థను నిర్వహించలేదు. యూనియన్ నియమించినప్పటికీ అఖిల భారత సర్వీసుల్లోని సభ్యులు కేంద్ర లేదా రాష్ట్ర ప్రభుత్వాల కింద పని చేయవచ్చు.

5. భారత రాజ్యాంగం ప్రకారం న్యాయవ్యవస్థ ఏకీకఅతమై ఏకీకఅతమైంది. న్యాయపాలన రాష్ట్ర పరిధిలోని అంశమే అయినప్పటికీ హైకోర్టు న్యాయమూర్తుల నియామకాలు, వారి తొలగింపు కేంద్రమే చేస్తుంది.

చట్టేతర స్వభావం కలిగిన వివాదాల పరిష్కారానికి, రాష్ట్రాల మధ్య సహకార, సామరస్యపూర్వక సంబంధాలను నెలకొల్పడానికి అంతర్రాష్ట్ర మండలిని ఏర్పాటు చేయడానికి భారత రాజ్యాంగం భారత రాష్ట్రపతికి అధికారం ఇస్తుంది.

భారత రాజ్యాంగంలోని పై ప్రత్యేక లక్షణాలు కేంద్ర, రాష్ట్రాల మధ్య సహకార స్ఫూర్తిని కలిగి ఉన్నాయి. ఈ లక్షణాలు సహకార సమాఖ్య యొక్క ఆధునిక భావన యొక్క ఉదాహరణను వ్యక్తపరుస్తాయి.

ఏదేమైనా, భారత సమాఖ్యలో కొన్ని లక్షణాలు కూడా ఉన్నాయి, వీటిని 'అన్ ఫెడరల్' అని పిలుస్తారు మరియు

వాటిని ఖగోళ కేంద్రం వైపు వంచడానికి అప్పగించారు. ఈ లక్షణాలు రాజనీతి వ్యవస్థను వ్యతిరేక దిశల్లోకి లాగుతాయి మరియు సమాఖ్య రాజ్య సంబంధాలలో వివిధ రకాల ప్రాంతీయ, సాంస్కృతిక, రాజకీయ, ఆర్థిక మరియు సామాజిక ఉద్రిక్తతలకు దారితీస్తాయి. అవి ఈ క్రింది వాటికి సంబంధించినవి.

1) ఆర్టికల్ 249, 253లో పేర్కొన్న విధంగా అసాధారణ పరిస్థితుల్లో పార్లమెంటు రాష్ట్రాల జాబితాలో చట్టాలు చేయవచ్చు. సాధారణ పరిస్థితుల్లో కూడా 2/3 వంతుల మెజారిటీ ఆమోదంతో కౌన్సిల్ ఆఫ్ స్టేట్స్ అభ్యర్థన మేరకు ఆర్టికల్ 249 పార్లమెంటు కింద ఇటువంటి చట్టాలను చేయవచ్చు, రాష్ట్ర జాబితాలో చేర్చిన ఏ అంశంపైనైనా తాత్కాలిక కాలానికి చట్టం చేయవచ్చు. ఆర్టికల్ 252 ప్రకారం రెండు లేదా అంతకంటే ఎక్కువ రాష్ట్రాల శాసనసభల అభ్యర్థన మేరకు రాష్ట్రాల జాబితాలోని ఏ అంశంపైనైనా పార్లమెంటు చట్టం చేయవచ్చు. ఇంకా, ఏదైనా అంతర్జాతీయ ఒప్పందాన్ని అమలు చేయడానికి పార్లమెంటు మొత్తం లేదా భారతదేశ భూభాగంలోని ఏదైనా భాగానికి ఒక చట్టాన్ని చేయవచ్చు. చివరగా, ఎమర్జెన్సీ సమయంలో రాష్ట్రాల జాబితా విషయాలపై పార్లమెంటు చట్టాలు చేయవచ్చు.

2) భారత రాష్ట్రపతి రాష్ట్ర గవర్నర్లను నియమిస్తాడు, ఆర్టికల్ 155 రాష్ట్రపతి ఇష్టానుసారం గవర్నర్లు పదవిలో ఉంటారు ఆర్టికల్ 156.

3) పార్లమెంటు చట్టం ద్వారా ఎ) కొత్త రాష్ట్రాన్ని ఏర్పాటు చేయవచ్చు బి) ఏదైనా రాష్ట్ర విస్తీర్ణాన్ని మార్చడం, పెంచడం లేదా తగ్గించడం (ఆర్టికల్స్ 2&3).

4) రాష్ట్ర శాసనసభలో కొన్ని బిల్లులను ప్రవేశపెట్టడానికి రాష్ట్రపతి యొక్క మునుపటి అనుమతి అవసరం ఆర్టికల్ 254(2)

5) ఆర్థిక సంఘం, జాతీయ ప్రణాళికా సంఘం నిర్ణయించిన విధంగా రాష్ట్రాలకు కేంద్ర ప్రభుత్వం గ్రాంట్ ఇన్ ఎయిడ్ విడుదల చేస్తుంది.

6) ఎమర్జెన్సీ సమయంలో 352, 356, 360 అధికరణల ప్రకారం ఫెడరల్ పాలిటీ ఏకీకృత వ్యవస్థగా రూపాంతరం చెందుతుంది.

7) కార్యనిర్వాహక అధికారాల వినియోగానికి సంబంధించి రాష్ట్రాలకు ఆదేశాలు జారీ చేసే అధికారాన్ని రాజ్యాంగం కేంద్రానికి కల్పించింది. ముఖ్యంగా రాష్ట్రాలకు పరిపాలనాపరమైన ఆదేశాలు జారీ చేసే అధికారం కేంద్రానికి ఉంది (ఆర్టికల్స్ 256 & 257)

పై విశ్లేషణ ప్రకారం భారత సమాఖ్య సహకార స్వభావం కలిగి ఉన్నప్పటికీ, సహకార సమాఖ్యను తిరస్కరించే సూత్రాలు ఇవే ఉన్నాయి. మత, ప్రాంతీయ, సాంస్కఅతిక, ఆర్థిక, సామాజిక, రాజకీయ, జాతిపరమైన విషయాల్లో భారతదేశానికి విస్తారమైన వైవిధ్యాలు ఉన్నందున, రాష్ట్రాలపై కేంద్రం ఆధిపత్యానికి అన్ని అవకాశాలు ఉన్నాయి. అటువంటి ఆధిపత్యం ప్రజాస్వామ్యాన్ని, ముఖ్యంగా భాగస్వామ్య ప్రజాస్వామ్యాన్ని తిరస్కరిస్తుంది. భాగస్వామ్య ప్రజాస్వామ్యం అనేది సహకార సమాఖ్యకు అనుబంధంగా ఉంటుందని గుర్తుంచుకోవాలి. ఈ రెండు అంశాలు ఒక

రకమైన కమ్యూనిస్టు సంస్కృతిని సఅష్టిస్తాయి. కో–ఆపరేటివ్ ఫెడరేషన్ కూడా మిశ్రమ సంస్కృతిని నిర్ధారిస్తుంది. మరింత నిర్దిష్టంగా చెప్పాలంటే, సహకార సమాఖ్య విధానం మరియు మిశ్రమ సంస్కఅతులు ఒకదానికొకటి అనుగుణంగా ఉంటాయి.

అందువలన సహకార సమాఖ్య అన్ని కేంద్ర, రాష్ట్ర పోటీలకు, అన్ని ప్రాంతీయ, సాంస్కఅతిక, జాతి సంఘర్షణలకు దివ్యౌషధం. ఇది అధికారాల కంటే విధుల సమాఖ్యవాదం, మరియు జాతీయ మరియు రాష్ట్ర ప్రభుత్వాల మధ్య సహకార అభ్యాసం ద్వారా గుర్తించబడుతుంది. ఇది ఒక నిర్దిష్ట కార్యక్రమం కంటే సాధారణ విధానం. ఉమ్మడి లక్ష్యంలో కేంద్ర, రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు భాగస్వాములు అనే భావనపై ఇది ఆధారపడి ఉంటుంది.

ప్రజా సంక్షేమం కోసం. ఇది సమాఖ్యలోని వివిధ భాగాల మధ్య కనీస ఘర్షణలను సూచిస్తుంది. అందువల్ల వ్యక్తిగత స్వయంప్రతిపత్తి, కమ్యూనిస్టు స్ఫూర్తి ఒకదానికొకటి పరిపూరకరంగా ఉండేలా సహకార సమాఖ్య సంస్కఅతిని సఅష్టించాల్సిన అవసరం ఎంతైనా ఉంది.

భారత సమాఖ్యలో పోటీకి కారణాలు

1. జాతి పట్ల విధేయత కోల్పోవడం: భారత స్వాతంత్ర్యోద్యమ కాలంలో పెంపొందించిన జాతి పట్ల విధేయత భావన స్పష్టంగా బలహీనపడింది. 'కో–ఆపరేటివ్ ఫెడరలిజం' అనే కాన్సెప్ట్ తో మొదలైన భారత్ విచ్ఛిన్నమైన ఫెడరలిజంగా దిగజారిపోవడమే ఇందుకు కారణం. ఇటీవలి కాలంలో ప్రాంతీయ, జాతీయ రాజకీయ వ్యవహారాల్లో ప్రాంతీయ పార్టీలు ప్రముఖ స్థానాన్ని ఆక్రమించాయి. తమ ఉప జాతీయ, ప్రాంతీయ ప్రయోజనాల సాధన కోసం కేంద్రంలోని సంకీర్ణ ప్రభుత్వాలను ప్రభావితం చేయడం లేదా ఒత్తిడి తీసుకురావడం చేస్తున్నారు.

2. కేంద్ర సంస్థల క్షీణత: భారత సమాఖ్యలో పోటీకి రెండవ కారణం కేంద్ర సంస్థల క్షీణత. పార్లమెంటు, అఖిల భారత సర్వీసులు, యూనియన్ పబ్లిక్ సర్వీస్ కమిషన్, నేషనల్ ప్లానింగ్ కమిషన్ వంటి కేంద్ర సంస్థలు. రాష్ట్రపతి పాలన విధించడం, రాష్ట్రాలను విశ్వాసంలోకి తీసుకోకుండా రాజకీయ నాయకులను రాష్ట్ర గవర్నర్లుగా నియమించడం, రాష్ట్ర శాసనసభల నుంచి రాజ్యసభ సభ్యత్వానికి పార్టీ సభ్యులను నామినేట్ చేయడం వంటి అనేక సందర్భాల్లో రాష్ట్రాల వ్యవహారాల్లో కేంద్రం జోక్యం చేసుకోవడం కేంద్ర ప్రభుత్వ నైతిక అధికారాన్ని హరించి, సమాఖ్య వ్యవస్థ చట్టబద్ధతను దెబ్బతీసింది.

3. ఆలిండియా సర్వీసెస్: గత రెండు దశాబ్దాలుగా ఆలిండియా సర్వీసుల్లో పనిచేస్తున్న సిబ్బంది హుందాగా, నిష్పాక్షికంగా, నిష్పాక్షికంగా వ్యవహరించినప్పుడు రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు తరచూ దురుసుగా ప్రవర్తించాయి. కొందరు నిజాయతీపరులైన ప్రభుత్వోద్యోగులు, కొన్ని రాష్ట్ర ప్రభుత్వాల చేతిలో బలైపోయారు. అలాగే వివిధ ప్రభుత్వాల్లో వివిధ స్థాయిల్లో పాలనా ప్రమాణాలు పడిపోయాయి. అందువల్ల కేంద్ర, రాష్ట్ర ప్రభుత్వాల క్షీణత భారత సమాఖ్య వ్యవస్థ బంధాలను బలహీనపరిచింది.

4. జాతీయ ప్రణాళికా సంఘం పాత్ర: తొలినాళ్లలో జాతీయ ప్రణాళికా సంఘం విలువైన పాత్ర పోషించి అందరి మన్ననలు పొందింది. కానీ కాలక్రమేణా పార్లమెంటు, కేంద్ర మంత్రిమండలి తీర్మానాలను అధిగమించడంతో

దాని పాత్ర వివాదాస్పదంగా, సంక్లిష్టంగా మారింది. రాష్ట్రాలు తమ ప్రతిపాదనల ఆమోదం కోసం, ఇతర ఆర్థిక బాధ్యతల కోసం దాని దయాదాక్షిణ్యాలపై ఆధారపడక తప్పలేదు. ఇది ఒక అదనపు రాజ్యాంగ సంస్థ కావడం, ప్రధానమంత్రి అధ్యక్షత వహించడంతో, ఇది అన్ని స్థాపిత నియమనిబంధనలను అధిగమించి, అనేక రాష్ట్రాల ప్రయోజనాలను విస్మరించి అక్కడ రాజకీయంగా ఆధిపత్యం కలిగిన సమూహాలకు ఎక్కువ గ్రాంట్లు కేటాయించడం ద్వారా వివక్షాపూరితంగా వ్యవహరించడం ప్రారంభించింది.

5) ఆర్టికల్ 356 దుర్వినియోగం: రాజ్యాంగం–శాంతిభద్రతలకు, జాతీయ సార్వభౌమత్వానికి ముప్పుగా పరిణమించిన అత్యవసర పరిస్థితిని ఎదుర్కోవడానికి ఆర్టికల్ 356ను రాజ్యాంగంలో చేర్చారు. భారత ప్రభుత్వ చట్టం 1935లోని సెక్షన్ 93లో దీని మూలాన్ని గుర్తించవచ్చు. ఆర్టికల్ 356 దుర్వినియోగంపై రాజ్యాంగ పరిషత్ సభ్యులు కె.టి.షా, హెచ్.వి.కామత్, హెచ్.ఎన్.కుంజ్రూ వంటి వారు తమ ఆందోళనలను వ్యక్తం చేశారు, ఇది రాష్ట్ర వ్యవహారాలలో ఏ చిన్న సాకుతోనైనా జోక్యం చేసుకోవడానికి కేంద్రానికి వీలు కల్పిస్తుందని అన్నారు. ఆర్టికల్ 356ను ఇప్పటి వరకు 110 సార్లు ఉపయోగించుకున్నారని, అనేక రాజకీయ, పార్టీ ప్రయోజనాల కోసం దుర్వినియోగం చేశారని ఆరోపించారు.

ఎ) కేంద్రంలో అధికారంలో ఉన్న పార్టీ ప్రయోజనాల కోసం అసెంబ్లీలను సస్పెండ్ చేయడం, రద్దు చేయడం

బి) అసెంబ్లీని సస్పెండ్ చేయకుండా లేదా రద్దు చేయకుండా రాష్ట్రపతి పాలనను కొనసాగించడం

సి) ప్రత్యామ్నాయ ప్రభుత్వాన్ని ఏర్పాటు చేసే అవకాశాలను అన్వేషించకుండా

డి) హెచ్చరిక లేకుండా రాష్ట్రపతి పాలన విధించడం

డి) హెచ్చరిక లేకుండా రాష్ట్రపతి పాలన విధించడం

అసెంబ్లీపై గవర్నర్ వ్యక్తిగత అంచనా ఆధారంగా ఈ అధికరణను వర్తింపజేసిన సందర్భాలు ఉన్నాయి. మంత్రిత్వ శాఖలో.. జస్టిస్ హెచ్ ఆర్ కఅష్ణ అయ్యర్ మాట్లాడుతూ ఆర్టికల్ 356 అత్యంత దుర్వినియోగం, దుష్ప్రచారం చేసిన ఆర్టికల్ అని అన్నారు.

సారం

నెహ్రూవియన్ శకంలో భారత సమాఖ్య వ్యవస్థ వివిధ అంశాలపై రాష్ట్రాల అభిప్రాయాన్ని పరిగణనలోకి తీసుకునే ప్రజాస్వామిక పంథాలో చాలా వరకు పనిచేసింది., కానీ జాతీయ ప్రణాళికా సంఘం పట్ల నెహ్రూ మొగ్గు ఏకీకఅత ధోరణికి దారితీసింది. ఏదేమైనా, భారత సమాఖ్య వ్యవస్థ భారత రాష్ట్రాల పునర్వ్యవస్థీకరణ కోసం అనేక సామాజిక–సాంస్కృతిక మరియు భాషాపరమైన డిమాండ్లకు అంగీకరించింది. స్వయంపాలన ఆలోచన కార్యాచరణ మరియు శాసనాధికారం పరంగా పరిమిత స్థాయిలో మంజూరు చేయబడింది.

కానీ 1966–1977, 1980–1984 మధ్య కాలంలో. ప్రధాని ఇందిరాగాంధీ తన తండ్రికి పూర్తి భిన్నంగా వ్యక్తిగత రాజకీయాలకు కట్టుబడి, ఆదరించడంతో ప్రధానమంత్రి రాజకీయ వ్యవస్థ అభివృద్ధి చెందింది. ఈ విధానంలో

కాంగ్రెస్ పాలిత రాష్ట్రాల ముఖ్యమంత్రులను ప్రధాని నామినేట్ చేయగా, ఆమె విశ్వాస సమయంలో పదవిలో కొనసాగారు. పార్లమెంటరీ ప్రజాస్వామ్యం యొక్క ప్రాథమిక స్ఫూర్తికి ఈ వైరుధ్యం పాలన యొక్క వివిధ స్థాయిలలో నిర్ణయాలు తీసుకోవడం (రూల్ మేకింగ్) మరింత కేంద్రీకతఅతం కావడానికి కారణమైంది. ఈ కాలంలో గవర్నర్లు కేంద్ర ఏజెంట్లుగా రాష్ట్ర రాజకీయాల్లో (ముఖ్యంగా హంగ్ అసెంబ్లీల సమయాల్లో) పక్షపాత పాత్ర పోషించడం ప్రారంభించారు.

సింగిల్ మెజారిటీ ప్రభుత్వాలకు లేదా సంకీర్ణ నేతఅత్వంలోని మంత్రిత్వ శాఖలకు నాయకత్వం వహించిన తరువాతి ప్రధానులు కూడా ఇదే విధానాన్ని అవలంబించారు. రాజ్యాంగాన్ని ఆచరణలో పెట్టడం కంటే రాజ్యాంగ ఉల్లంఘన ఎక్కువగా జరిగింది. దాదాపు అన్ని రాష్ట్రాలను కవర్ చేస్తూ వంద సార్లకు పైగా ప్రయోగించిన ఆర్టికల్ 356 ఈ ధోరణికి స్పష్టమైన ఉదాహరణ. కొందరు రాజ్యాంగ నిపుణులు భారత ప్రజాస్వామ్య, సమాఖ్య రాజకీయాలను దేశంలో వర్గ విభేదాలను కొనసాగించడానికి ఒక సాధనంగా భావించారని వ్యాఖ్యానించారు. అందువల్ల వారి ఆలోచనలను ప్రజా ఆధారిత అభివఅద్ధి వ్యూహం ద్వారా మళ్లించాల్సిన అవసరం ఎంతైనా ఉంది.

అంతేకాక, సహకార మరియు సమతుల్య స్వతంత్ర సమాఖ్య వ్యవస్థ పనిచేయడానికి బలమైన కేంద్రం మరియు రాష్ట్రాలు రెండూ తక్షణ అవసరం. అప్పుడే కేంద్ర, రాష్ట్రాల మధ్య పోటీ ఉండదు. అలాగే, భారత సమాఖ్యను సానుకూల, హేతుబద్ధంగా సంబంధిత మరియు సన్నద్ధమైన ప్రాతిపదికలపై పరిపాలించబడుతుంది.

మోడల్ ప్రశ్నలు

1. కింది ప్రశ్నలకు ఒక్కొక్కటి 30 లైన్లలో సమాధానాలు రాయండి.

1. భారత సమాఖ్య వ్యవస్థ స్వభావాన్ని వివరించండి?
2. భారత రాజ్యాంగం యొక్క ఏకీకఅత లక్షణాలను చర్చించండి?

2. కింది ప్రశ్నలకు ఒక్కొక్కటి 15 లైన్లలో సమాధానాలు రాయండి.

1. రాష్ట్ర జాబితా గురించి క్లుప్తంగా రాయండి?
2. ద్విసభా విధానం గురించి క్లుప్తంగా రాయండి?

మల్టిపుల్ ఛాయిస్ ప్రశ్నలు

1. ఏ అధికరణ ప్రకారం అధ్యక్షుడు జాతీయ అత్యవసర పరిస్థితిని విధించవచ్చు

   ఎ) 356 (బి) 360 (సి) 352 డి) పైవేవీ కావు

2. భారతదేశంలో ఎన్నిసార్లు ఆర్థిక అత్యవసర పరిస్థితి విధించారు

   ఎ) ఒకటి బి) రెండు సి) మూడు డి) ఎన్నడూ విధించబడలేదు

3. భారతదేశంలో సమాఖ్య వ్యవస్థకు నాందిగా భావించే చట్టం ఏది?

   ఎ) 1784 పిట్స్ ఇండియా చట్టం

బి) 1781 సవరణ చట్టం

సి) 1773 రెగ్యులేటింగ్ చట్టం

డి) పైవేవీ కావు

4. భారతదేశంలో అత్యున్నత న్యాయ సంస్థ ఏది?

ఎ) సుప్రీం కోర్టు బి) హైకోర్టు సి) జిల్లా కోర్టు డి) మునిసిపల్ కోర్టు

5. ఏ అధికరణ ప్రకారం కంప్ట్రోలర్ అండ్ ఆడిటర్ జనరల్ ఆఫ్ ఇండియాను నియమించారు?

ఎ) 72 బి) 78 సి) 148 డి) 324

14. కేంద్ర ప్రభుత్వం (యూనియన్ ఎగ్జిక్యూటివ్)

లక్ష్యాలు

విద్యార్థులు ఈ పాఠం చదవడం ద్వారా భారత రాష్ట్రపతి, ఉపరాష్ట్రపతి, కేంద్ర మంత్రి మండలి మరియు అధికారాలను తెలుసుకుంటారు.

1. భారత రాష్ట్రపతి

భారత రాష్ట్రపతి దేశానికి రాజ్యాంగపరమైన అధిపతి. దేశ అస్తిత్వాన్ని కాపాడటం, రాజ్యాంగం, రాజ్యాంగ విలువల యొక్క ఔన్నత్యాన్ని నిలబెట్టడం వంటి వాటికై రాష్ట్రపతి విస్తృతమైన అధికారాలను, విధులను కలిగి ఉన్నాడు. ఇతడు దేశంలోని ప్రథమపౌరుడు మొత్తం దేశాన్ని రక్షించే బాధ్యత కలిగిన సంరక్షకుడు. ప్రస్తుతం భారతదేశ 15వ రాష్ట్రపతిగా ద్రౌపది ముర్ము కొనసాగుతున్నారు.

1. అర్హతలు

రాష్ట్రపతి పదవికి పోటీ చేసే వ్యక్తి ఈ కింది అర్హతలను కలిగి ఉండాలి.

1. భారత పౌరుడై ఉండాలి.
2. 35 సంవత్సరాల వయస్సు పూర్తి చేసి ఉండాలి.
3. లోక్‌సభ సభ్యత్వానికి కావల్సిన అర్హతలను కలిగి ఉండాలి.
4. కేంద్ర, రాష్ట్ర స్థానిక ప్రభుత్వాలలో లాభాన్నిచ్చే పదవిని కలిగి ఉండవాడు. అంతేకాకుండా పోటీచేసే అభ్యర్థి నామినేషన్ పత్రంపై ఎలక్టోరల్ కాలేజకు చెందిన 50 మంది సభ్యులు అభ్యర్థి పేరు ప్రతిపాదిస్తూ సంతకాలు చేయాలి. అదేవిధంగా మరొక 50 మంది సభ్యులు బలవరుస్తూ సంతకాలు చేయాలి. దీనితోపాటు ప్రతి అభ్యర్థి రిజర్వ్ బ్యాంక్ పేరిట 15,000/- డిపాజిట్ చేయాలి.

2. ఎన్నిక

భారత రాష్ట్రపతి ఎన్నికల గణం ద్వారా ఎన్నుకోబడతాడు. ఎన్నికల గణంలో పార్లమెంట్లోని ఎన్నుకోబడిన సభ్యులు, ఎన్నుకోబడిన రాష్ట్రాల విధానసభ సభ్యులు ఉంటారు. ఢిల్లీ, పాండిచ్చేరి, జమ్ము కాశ్మీర్ కేంద్రపాలిత ప్రాంతాలలో ఎన్నుకోబడ్డ విధానసభ సభ్యులు కూడా ఎన్నికల గణంలో భాగమే వైవృత్తిక ప్రాతినిధ్యం, ఒక ఓటు బదిలీ చేసే రహస్య ఓటింగ్ పద్ధతిలో ఎన్నిక జరుగుతుంది. ఈ పద్ధతిలో తగినంత కోటా అనగా 50% కంటే ఎక్కువ ఓట్లను

పొందాలి. ఓట్లు లభించిన అభ్యర్థిని ఎన్నికైనట్లు ప్రకటిస్తారు.

3. ప్రమాణ స్వీకారం

రాష్ట్రపతి పదవి బాధ్యతలను స్వీకరించడానికంటే ముందుగా భారత సుప్రీంకోర్ట్ ప్రధాన న్యాయమూర్తి సమక్షంలో ప్రమాణ స్వీకారం చేయాలి.

4. పదవీ కాలం

భారత రాష్ట్రపతి పదవీ బాధ్యతలు స్వీకరించినది మొదలు సాధారణ పదవీకాలం 5 సంవత్సరాలు. రాష్ట్రపతి పదవీ విరమణ అనంతరం తిరిగి ఎన్నిమార్లు అయినా పోటీచేయవచ్చు.

5. వేతనం, ఇతర సదుపాయాలు

భారత రాష్ట్రపతి నెలకు రూ. 5,00,000 వేతనం పొందుతాడు. ఈ వేతనం, ఇతర భత్యాలు భారతీయ సంఘటిత నిధి నుంచి ఇవ్వబడతాయి. పదవీ విరమణ తరవాత ఇతడు సంవత్సరానికి రూ.30,00,000 పెన్షను పొందుతాడు. భారత రాష్ట్రపతి నివాస గృహం ఢిల్లీలోని రాష్ట్రపతి భవన్. హైదరాబాదు, సిమ్లాలో కూడా నివాస సదుపాయం కల్పించడం జరిగింది.

6. తొలగింపు

భారత రాష్ట్రపతిని మహాభియోగ తీర్మానం ద్వారా తొలగించవచ్చు. ఈ మహాభియోగ తీర్మానం పార్లమెంట్‌లో ప్రవేశపెడతారు.

మహాభియోగ తీర్మాన ప్రక్రియ

మహాభియోగ తీర్మానాన్ని పార్లమెంట్లో ఏ సభలో అయినా సభలోని మొత్తం సభ్యుల్లో 1/4వ వంతు సభ్యుల ఆమోదంతో 14 రోజుల వ్యవధితో ముందస్తు నోటీసు జారీచేసి ప్రతిపాదనను సభలో ప్రవేశపెట్టవచ్చు. ఈ తీర్మానాన్ని సభలోని మొత్తం సభ్యుల్లో 2/3వ వంతుకు తగ్గకుండా ఆమోదించినట్లయితే ఈ తీర్మానం మరొక సభకు పంపబడుతుంది. ఎ ఈ రెండవ సభ రాష్ట్రపతిపై ఆరోపించబడిన అభియోగాలపై విచారణ జరపించడానికి ఒక కమిటీని ఏర్పాటు చేస్తుంది. ఈ దశలో రాష్ట్రపతి స్వయంగాగానీ, తన ప్రతినిధి ద్వారాగానీ ఈ అభియోగాలకు వివరణ ఇవ్వవచ్చు. ఈ అభియోగం రుజువై, సభలోని 2/3వ వంతు సభ్యులు ఆమోదించినపుడు రాష్ట్రపతిని తొలగించడం జరుగుతుంది.

అధికారాలు, విధులు రాష్ట్రపతి యొక్క అధికారాలను ప్రధానంగా 3 రకాలుగా వర్గీకరించవచ్చు. అవి :

1. సాధారణ అధికారాలు
2. అత్యవసర అధికారాలు
3. విచక్షణాధికారాలు

సాధారణ అధికారాలు

భారత రాష్ట్రపతికి ఉన్న సాధారణ అధికారాలను 6 రకాలుగా వర్గీకరించవచ్చు.

1. కార్యనిర్వాహణాధికారాలు

అధికరణ 53 ప్రకారం కేంద్రం కార్యనిర్వహణాధికారాలు రాష్ట్రపతికి చెందుతాయి. ఈ అధికారాలన్నీ రాష్ట్రపతి నేరుగాగానీ, అతడి కింది అధికారుల ద్వారా గానీ నిర్వహిస్తాడు. దేశం కార్యనిర్వహణాధిపతిగా రాష్ట్రపతి రాష్ట్రాల గవర్నర్లను, ప్రధానమంత్రిని, సుప్రీంకోర్ట్, హైకోర్టు న్యాయమూర్తులను వివిధ కమీషన్ల సభ్యులను, ఛైర్మన్లను నియమిస్తాడు.

2. శాసనాధికారాలు

అధికరణ 79 ప్రకారం కేంద్ర శాసన నిర్మాణ శాఖ, పార్లమెంట్ ఉభయసభలను మరియు రాష్ట్రపతిని కలిగి ఉంటుంది. భారత రాష్ట్రపతి కేంద్ర శాసననిర్మాణ శాఖలో ముఖ్య భాగం. రాష్ట్రపతికి పార్లమెంట్ ఉభయసభలను సమావేశపరచడం లేదా సభలను నిరవధికంగా వాయిదావేయడం, కేంద్ర మంత్రిమండలి సలహాపై లోక్‌సభను రద్దు చేయడానికి అధికారం ఉంది. ఏదైనా బిల్లు పట్ల ఉభయ సభల మధ్య వివాదం ఏర్పడినట్లయితే ఉభయసభల సంయుక్త సమావేశాన్ని ఏర్పాటు చేస్తాడు. లోక్‌సభ ప్రతీ సాధారణ ఎన్నికల తరువాత, ప్రతీ సంవత్సరం జరిగే పార్లమెంట్ ఉభయ సభల సమావేశంలో సభను ఉద్దేశించి ప్రసంగిస్తాడు. రాష్ట్రపతి లోక్‌సభకు ఇద్దరు ఆంగ్లో ఇండియన్లను, రాజ్యసభకు 12 మందిని నామినేట్ చేస్తాడు.

లోక్‌సభ చేత ఆమోదించబడ్డ బిల్లులు రాష్ట్రపతి సంతకం చేసిన తరువాత మాత్రమే చట్టాలుగా రూపొందుతాయి. రాష్ట్రపతి ఒక బిల్లుని అనుమతించవచ్చు లేదా, అనుమతిని వాయిదా వేయవచ్చు లేదా పార్లమెంట్కు పున్ణపరిశీలన కోసం తిప్పి పంపవచ్చు. ఒకవేళ పార్లమెంట్ రెండవసారి ఆ బిల్లుని ఆమోదించినట్లయితే రాష్ట్రపతి తప్పనిసరిగా అనుమతించవలసి ఉంటుంది. ద్రవ్యబిల్లులు, లేదా కొత్త రాష్ట్రాలను ఏర్పరచడం, రాష్ట్రాల సరిహద్దులను మార్చడం వంటి కొన్ని బిల్లులను పార్లమెంట్‌లో ప్రవేశపెట్టడానికి రాష్ట్రపతి ముందస్తు అనుమతి అవసరం.

ఒక రాష్ట్ర శాసన నిర్మాణశాఖ ఆమోదించిన బిల్లును రాష్ట్రపతి అనుమతి కొరకు ఆ రాష్ట్రప్రభుత్వం పంపవచ్చు. అధికరణ 123 ప్రకారం పార్లమెంట్ ఉభయసభలు సమావేశంలో లేనప్పుడు రాష్ట్రపతి ఆర్డినెన్సులను జారీ చేయవచ్చు. ని ఇటువంటి ఆర్డినెన్సు పార్లమెంట్ జారీచేసిన చట్టాలతో సమానమైన అధికారాలను, ప్రభావాన్ని కలిగి ఉంటాయి.

3. ఆర్థికాధికారాలు

రాష్ట్రపతి ప్రతీ ఆర్థిక సంవత్సరానికి భారత ప్రభుత్వం తన సంవత్సర బడ్జెట్‌ను పార్లమెంట్ ఉభయ సభల్లో ప్రవేశపెట్టేలా చూస్తాడు. రాష్ట్రపతి భారత సంఘటిత నిధిని నిర్వహిస్తాడు. రాష్ట్రపతి ముందస్తు అనుమతి లేకుండా ద్రవ్యాన్ని ఖర్చుచేయడం, ప్రభుత్వం రెవెన్యూను పెంచడం వంటి ప్రతిపాదనలు పార్లమెంటులో ప్రవేశపెట్టరాదు. ప్రతీ అయిదు సంవత్సరాలకు 7 ఆర్థిక సంఘం అధ్యక్షుణ్ణి, ఇతర సభ్యులను నియమిస్తాడు. ఆర్థిక సంఘం మరియు భారత కంప్రోలర్ ఆడిటర్ జనరల్ తమ – తమ నివేదికలు పార్లమెంట్‌లో ప్రవేశపెడతారు.

4. న్యాయాధికారాలు

రాష్ట్రపతి, సుప్రీంకోర్టు, హైకోర్టు ప్రధాన న్యాయమూర్తులను, ఇతర న్యాయమూర్తులను నియమిస్తాడు. రాష్ట్రపతికి – కోర్టు విధించిన శిక్షను తగిన కారణమున్న పక్షంలో తాత్కాలికంగా నిలిపివేయడానికి, శిక్షలు అమలు కాకుండా వాయిదా వేయడానికీ, ఒక రకమైన శిక్షను వేరొక రకం శిక్షగా మార్చడానికి, శిక్షని పూర్తిగా రద్దు చేసి క్షమాభిక్ష పెట్టడానికి అధికారం ఉంది. అధికరణ 143 ప్రకారం రాష్ట్రపతి జాతీయ ప్రాధాన్యత గల అంశాలపై న్యాయపరమైన సలహాలు తీసుకోగలడు.

5. సైనిక అధికారాలు

రాష్ట్రపతి దేశానికి సర్వసైన్యాధ్యక్షుడు. ఇతడికి యుద్ధాన్ని ప్రకటించడం. సంధి ఒడంబడికలు చేయడం లాంటి అధికారాలు ఉన్నాయి.

6. దౌత్య అధికారాలు

రాష్ట్రపతి ఇతర దేశాలకు భారత దౌత్య రాయబారులను నియమిస్తాడు. ఇతర దేశాలు భారతదేశానికై నియమించిన రాయబారుల అధికార పత్రాలను స్వీకరిస్తాడు. అన్ని అంతర్జాతీయ ఒప్పందాలు, సంధి ఒడంబడికలు రాష్ట్రపతి పేరు మీదనే జరుగుతాయి.

7. ఇతర అధికారాలు

భారత రాష్ట్రపతి అనేక ఇతర చట్టబద్ధమైన సంస్థల సభ్యులను, ఛైర్మన్లను నియమించే అధికారాన్ని కూడా కలిగి ఉంటారు. ఉదా. జాతీయ మానవ హక్కుల కమీషన్, జాతీయ సమాచార హక్కు కమీషన్, కేంద్ర నిఘా సంస్థ లోక్పాల్, నేషనల్ గ్రీన్ ట్రిబ్యునల్.

అత్యవసర అధికారాలు

విపత్కర పరిస్థితులను ఎదర్కోవడానికి రాష్ట్రపతికి విస్తృతమైన అత్యవసర అధికారాలను కలిగి ఉన్నారు. భారత రాజ్యాంగం, భారత రాష్ట్రపతికి మూడు రకాలైన అత్యవసర పరిస్థితుల్ని ప్రకటించి, నిర్వహించే అధికారం ఇచ్చింది. దేశ సమైక్యత సమగ్రతలను, కాపాడుటకు ప్రజల ఔన్నత్యాన్ని కాపాడుటకు ఈ అధికారాలను వినియోగిస్తారు.

1. జాతీయ అత్యవసర పరిస్థితి (అధికరణ 352)
2. రాష్ట్రపతి పాలన (అధికరణ 356)
3. ఆర్థిక అత్యవసర పరిస్థితి (అధికరణ 360)

1. జాతీయ అత్యవసర పరిస్థితి

రాష్ట్రపతి దేశానికి గానీ లేదా ఏదైనా భారత భూభాగానికి గానీ యుద్ధం లేదా బాహ్య దాడులు, సైనిక తిరుగుబాటు

వల్ల ముప్పు పొంచి ఉందని భావించినట్లైతే, కేంద్ర మంత్రిమండలి లిఖిత సలహా మేరకు జాతీయ అత్యవసర పరిస్థితులను విధించవచ్చు. ఇలాంటి ప్రకటన ఒక నెల వ్యవధి లోపల పార్లమెంటులో ఓటింగ్లో పాల్గొన్న మొత్తం సభ్యుల్లో 2/3వ వంతుకు తగ్గకుండా ఆమోదించవలసి ఉంటుంది. అప్పుడు ఈ ప్రకటన 6 నెలల పాటు అమలులో ఉంటుంది. పార్లమెంట్ ఆమోదం ద్వారా దీన్ని మరో 6 నెలల పాటు పొడిగించవచ్చు. ఈ ఎమర్జెన్సీ కాలంలో కేంద్ర ప్రభుత్వం రాష్ట్రాలకు ఏ విధమైన ఆదేశాలైనా ఇవ్వవచ్చు. పార్లమెంట్ రాష్ట్రాల జాబితాలోని అంశాలతో సహా అన్ని అంశాలపై శాసనాలను నిర్మించవచ్చు. అధికరణ 20, 21 మినహా ఏదైనా లేదా అన్ని ప్రాథమిక హక్కులను రద్దు చేయవచ్చు.

2. రాష్ట్రపతి పాలన

ఒక రాష్ట్రం గవర్నర్ ఆ రాష్ట్రంలోని ప్రభుత్వం రాజ్యాంగ బద్ధంగా ముందుకు సాగే పరిస్థితిలో లేదు. ఆ రాష్ట్రంలోని రాజ్యాంగపరమైన వ్యవస్థ విఫలమైంది అన్న నివేదికను అందుకున్న మీదట రాష్ట్రపతి ఆ రాష్ట్రంలో అత్యవసర పరిస్థితిని, రాష్ట్రపతి పాలన) ప్రకటించవచ్చు. ఈ ప్రకటన ఫలితంగా,

ఎ) రాష్ట్రపతి ఆ రాష్ట్రప్రభుత్వం మొత్తం లేదా ఏవైనా విధులను తన అధికారంలోకి తీసుకోవచ్చు.

బి) రాష్ట్రశాసన నిర్మాణశాఖ అధికారాలు పార్లమెంటుచే నిర్వహించబడతాయి.

ఈ అత్యవసర ప్రకటన రెండు నెలల లోపు పార్లమెంటు ఆమోదించబడాలి. ఈ ప్రకటన 6 నెలల పాటు అమలులో ఉంటుంది. పార్లమెంట్ ఆమోదం మేరకు దీన్ని మరో ఆరు నెలల పాటు పొడిగించవచ్చు. దీన్ని గరిష్ఠంగా 3 సం॥ల వరకు పొడిగించవచ్చు.

3. ఆర్థిక అత్యవసర పరిస్థితి

దేశం ఆర్థిక సుస్థిరతకు భంగం వాటిల్లిందని రాష్ట్రపతి భావించినపుడు ఆర్థిక అత్యవసర పరిస్థితిని ప్రకటిస్తాడు. ఈ అత్యవసర పరిస్థితి సమయంలో కేంద్రప్రభుత్వం ప్రభుత్వ ఉద్యోగుల వేతనాన్ని, ఇతర సదుపాయాలను తగ్గించగలిగే అధికారం కలిగి ఉంటుంది. అన్ని ద్రవ్యబిల్లులు, ఇతర బిల్లులను రాష్ట్ర శాసన నిర్మాణశాఖ ద్వారా జారీ చేయబడిన తరువాత రాష్ట్రపతి అనుమతి కోసం పంపించవలసి ఉంటుంది. రాజ్యాంగం అమల్లోకి వచ్చినప్పటి నుంచి ఇప్పటివరకు ఆర్థిక అత్యవసర పరిస్థితి విధించలేదు.

విచక్షణాధికారాలు

రాజ్యాంగం రాష్ట్రపతికి కొన్ని విచక్షణాధికారాలను కల్పించే అవకాశాన్ని కూడా కల్పించింది. ఈ కింది సందర్భాలలో రాష్ట్రపతి విచక్షణాధికారాలను నిర్వహిస్తారు.

1. పార్లమెంట్చే ఆమోదించబడిన బిల్లులను పున్ణపరిశీలనకై వెనక్కి పంపడం

2 బిల్లులపై వీటో అధికారాన్ని వినియోగించడం (ఆర్థిక బిల్లులను మినహాయించి)

3 లోక్సభ ఎన్నికల్లో ఏ ఒక్కపార్టీ సంపూర్ణ మెజార్టీ సాధించని సందర్భంలో ప్రధానమంత్రి నియామకం చేయడం

భారత ఉపరాష్ట్రపతి

భారత ఉపరాష్ట్రపతి పదవి భారతదేశంలోని రెండవ అత్యున్నత పదవి. రాజ్యాంగ అధికరణ 63 నుంచి 71 ఉపరాష్ట్రపతి గురించి వివరిస్తాయి. ఉపరాష్ట్రపతి పదవిని అమెరికా దేశ తరహాను అనుసరించి ఏర్పాటు చేశారు.

నిర్మాణం

1. అర్హతలు : భారత ఉపరాష్ట్రపతి పదవికి పోటీ చేయడానికి ఒక వ్యక్తి ఈ కింది అర్హతలను కలిగి ఉండాలి.

1) భారత పౌరుడై ఉండాలి.

2) 35 సంవత్సరాల వయస్సు కలిగి ఉండాలి.

3) రాజ్యసభ సభ్యుడుగా ఎన్నిక కావడానికి కావలిసిన అర్హత కలిగి ఉండాలి.

4) కేంద్ర, రాష్ట్ర, ఇతర స్థానిక ప్రభుత్వాల నుంచి ఆదాయాన్నిచ్చే ఉద్యోగం చేసేవారై ఉండరాదు.

2. ఎన్నిక

భారత ఉపరాష్ట్రపతిని నైష్పత్తిక ప్రాతినిధ్య పద్ధతిలో ఒక ఓటు బదిలీ ద్వారా రహస్య ఓటింగ్ విధానంలో భారత పార్లమెంట్ ఉభయసభలకు ఎన్నుకోబడిన మరియు నామినేట్ చేయబడిన సభ్యులతో కూడిన ఎన్నికల గణం ఎన్నుకొంటుంది.

3. పదవీ ప్రమాణం

ఉపరాష్ట్రపతి పదవీ ప్రమాణ స్వీకారానికంటే ముందుగా రాష్ట్రపతి సమక్షంలో ప్రమాణ స్వీకారం చేయాలి.

4. పదవీకాలం

భారత ఉపరాష్ట్రపతి పదవీకాలం కార్యాలయంలో విధులు చేపట్టిన సమయం నుంచి 5 సంవత్సరాలు. ఇతడు రాష్ట్రపతికి రాజీనామా లేఖను పంపించడం ద్వారా పదవికి రాజీనామా చేయవచ్చు.

5. వేతనం, ఇతర సదుపాయాలు

భారత ఉపరాష్ట్రపతి రాజ్యసభ చైర్మన్ హోదాలో రూ. 4,00,000 నెలసరి వేతనం, ఇతర సదుపాయాలను అందుకొంటాడు.

6. తొలగింపు

భారత ఉపరాష్ట్రపతి తొలగింపు తీర్మానం కేవలం రాజ్యసభలో మొత్తం సభ్యుల్లో 50 మంది సభ్యుల అనుమతితో ప్రవేశపెట్టాలి. 14 రోజుల ముందస్తు నోటీసు గడువు పూర్తి అయిన తరువాత రాజ్యసభ ఈ తీర్మానంపై చర్చలు జరుపుతుంది.

ఈ తీర్మానం సభలో ఓటింగ్లో పాల్గనే సభ్యుల్లో మెజార్టీ సభ్యులు ఆమోదించినట్లయితే ఇది లోక్‌సభకు పంపబడుతుంది. లోక్‌సభలో కూడా ఈ తీర్మానం 2/3వ వంతు సభ్యులచే ఆమోదించబడవలసి ఉంటుంది.

అధికారాలు – విధులు

భారత ఉపరాష్ట్రపతి కేవలం 2 రకాల అధికారాలను, విధులను కలిగి ఉన్నాడు.

1. రాజ్యసభ ఛైర్మన్

భారత ఉపరాష్ట్రపతి రాజ్యసభ ఛైర్మన్‌గా వ్యవహరిస్తాడు. ఇతడు రాజ్యసభ సమావేశాల్లో ప్రసంగిస్తాడు. సభ యొక్క వ్యవహారాలను నిర్వహిస్తాడు. ఏదైనా బిల్లు పట్ల ఓట్లు సమానంగా చీలినట్లయితే, నిర్ణాయకపు ఓటుని వినియోగిస్తాడు.

2. తాత్కాలిక రాష్ట్రపతి

రాష్ట్రపతిని తొలగించినా, రాజీనామా చేసినా లేదా మరణించినా గానీ ఉపరాష్ట్రపతి తాత్కాలిక రాష్ట్రపతిగా వ్యవహరిస్తాడు. ఉపరాష్ట్రపతి రాష్ట్రపతిగా 6 నెలలు మాత్రమే వ్యవహరించగలడు. ఈ సమయంలో ఇతడు భారత రాష్ట్రపతికి గల వేతనం ఇతర సదుపాయాలను అందుకొంటాడు. ఈ దశలో ఉపరాష్ట్రపతి రాజ్యసభ ఛైర్మన్‌గా ఎలాంటి బాధ్యతలను నిర్వహించరు. రాజ్యసభ ఛైర్మన్ హోదాలో ఎలాంటి వేతనాన్ని, ఇతర సదుపాయాలను అందుకోలేదు.

3.భారత ప్రధానమంత్రి

భారతదేశం పార్లమెంటరీ ప్రభుత్వ విధానాన్ని అనుసరించడం వల్ల కార్యనిర్వహణాధికారాలన్ని రాష్ట్రపతి కలిగి ఉన్నప్పటికీ, ప్రధానమంత్రి అధ్యక్షతన ఉండే కేంద్రమంత్రి మండలి వాస్తవిక కార్యనిర్వహణాధికారిగా వ్యవహరిస్తున్నారు. రాజ్యాంగ అధికరణ 74 ప్రకారం ప్రధానమంత్రి చైర్మన్ గా గల కేంద్ర మంత్రిమండలి రాష్ట్రపతికి తన విధులను నిర్వహించడంలో, సలహాలను, సహకారాన్ని అందిస్తుంది. రాష్ట్రపతి లోక్‌సభలోని మెజారిటీ పార్టీ లేదా గ్రూపు నాయకుణ్ణి ప్రధానమంత్రిగా నియమిస్తాడు. అందరు మంత్రులను ప్రధానమంత్రి సలహాపై రాష్ట్రపతి ద్వారా నియమించబడతారు.

ప్రధానమంత్రి తన ఇష్టానుసారం బాధ్యతారహితంగా ప్రవర్తించే మంత్రుల్ని తొలగించడం లేదా మంత్రిత్వ శాఖల్ని పున్ణపంపిణీ చేయడం, మార్చడం వంటి అధికారాలను కలిగి ఉంటాడు. భారత రాజ్యాంగం ప్రకారం మంత్రులు రాష్ట్రపతి –విశ్వాసం కలిగి ఉన్నంత వరకు పదవిలో ఉంటారు. కానీ నిజానికి వారు ప్రధానమంత్రి విశ్వాసం కలిగి ఉన్నంత వరకు కొనసాగుతారు.

ప్రధానమంత్రి అధికారాలు, విధులు

1. కేంద్ర క్యాబినెట్ నాయకుడు

కేంద్ర మంత్రిమండలి ప్రధానమంత్రి ఆదేశాలకనుగుణంగా విధులను నిర్వహిస్తుంది. కేంద్రమంత్రి మండలిలోని ఏ వ్యక్తినైనా తొలగించే లేదా ఏ వ్యక్తినైనా నియమించే అధికారం ప్రధానమంత్రికి ఉంది. ఇతడు మంత్రిమండలిలో

మంత్రుల మధ్య శాఖలను మార్చగలడు. కేబినెట్ సమావేశాలకు అధ్యక్షత వహిస్తాడు. కేంద్రమంత్రి మండలి ఏర్పాటులోను అదేవిధంగా మంత్రిమండలి యొక్క జీవన్మరణాలలోను ప్రధానమంత్రి కేంద్ర బిందువుగా పనిచేస్తారు.

2. పార్లమెంట్ నాయకుడు

రాజ్యాంగం పార్లమెంటరీ తరహా ప్రభుత్వాన్ని రూపొందించిన దగ్గరనుంచి పార్లమెంట్ దేశప్రజల పరిపాలనలో ప్రముఖ పాత్ర వహిస్తుంది. పార్లమెంట్లోని ప్రజల సభ అయిన లోక్సభ మెజార్టీ పార్టీ నాయకుడిగా, ప్రభుత్వం అధినేతగా ప్రధానమంత్రి పార్లమెంటు నాయకుడిగా పరిగణించబడతాడు. ఇతడు కాబినెట్ నిర్ణయాలను పార్లమెంట్గా తెలియపరుస్తాడు. కేంద్రప్రభుత్వ దేశీ, విదేశీ విధానాలను పార్లమెంట్ సభ్యులకు వివరిస్తాడు.

3. కేంద్ర ప్రభుత్వ నాయకుడు

దేశాధిపతిగా వ్యవహరించగా ప్రధానమంత్రి కేంద్రప్రభుత్వ అధిపతిగా పనిచేస్తారు. కేంద్రప్రభుత్వానికి సంబంధించిన అన్ని రకాలైన నియామకాలలో ప్రధానమంత్రి కీలకపాత్ర పోషిస్తారు. ప్రధానమంత్రి నేతఅత్వంలోని కేంద్రమంత్రిమండలి పరిపాలనా విధానాల రూపకల్పనలో ముఖ్యమైన కార్యక్రమాల నిర్వహణ వీరి ప్రధాన బాధ్యత ప్రభుత్వంలోని వివిధ శాఖల మధ్య సమన్వయం చేయడం ద్వారా ప్రణాళికల అమలు, అభివృద్ధి పనులను పర్యవేక్షణచేస్తూ ప్రజల ఉన్నతాభివృద్ధికై పాటుపడతారు.

4. రాష్ట్రపతి, మంత్రిమండలి మధ్య వారధి

ప్రధానమంత్రి రాష్ట్రపతి, కేంద్ర మంత్రిమండలికి మధ్య వారధిలా వ్యవహరిస్తాడు. మంత్రిమండలి నిర్ణయాలను రాష్ట్రపతికి తెలియజేయడం ఇతటి విధి కేంద్రప్రభుత్వ వ్యవహారాలకు సంబంధించిన విషయాలన్నింటినీ రాష్ట్రపతికి తెలియజేస్తాడు.. రాష్ట్రపతి అభిప్రాయాలను కేంద్రీకేబినెటు వివరించాల్సిన బాధ్యత ప్రధానమంత్రిపై ఉంటుంది.

5. దేశానికి నాయకుడు

ప్రధానమంత్రి దేశం నాయకుడిగా వ్యవహరిస్తాడు. పార్లమెంట్ నాయకుడిగా మరియు ప్రభుత్వ అధినేతగా పార్లమెంట్ లోపల, బయట ఇతడి వ్యాఖ్యలు ప్రకటనలు దేశానికి ముఖ్యమైనవిగా ఉంటాయి. ఇతర దేశాలను సందర్శించినప్పుడు ప్రధానమంత్రి దేశానికి ప్రాతినిధ్యం వహిస్తాడు. ఇతడి అభిప్రాయాలు మొత్తం దేశపు అభిప్రాయంగా పరిగణించబడతాయి.

6. ఇతర అధికారాలు – విధులు

ప్రధానమంత్రి కేవలం పైన పేర్కొన్న అధికార బాధ్యతలను మాత్రమే కాకుండా కొన్ని ఇతర అధికారాలను కూడా కలిగియుంటారు. నీతి అయోగ్, జాతీయ సమైక్యతామండలి, అంత:రాష్ట్రమండలి మొదలైన వాటికి ఛైర్మన్గా వ్యవహరిస్తూ మరికొన్ని ఇతర నియమాకాలలో ముఖ్య భూమికను పోషిస్తారు.

కేంద్ర మంత్రిమండలి

అధికరణ 74(1) ప్రకారం ప్రధానమంత్రి ఛైర్మన్‌గా గల కేంద్ర మంత్రిమండలి రాష్ట్రపతికి తన విధులను నిర్వహించడంలో సలహాలను, సహకారాన్ని అందిస్తుంది. మంత్రిమండలిలోని మంత్రులందరూ ప్రధానమంత్రి సలహాపైన రాష్ట్రపతి ద్వారా నియమించబడతారు.

1. నిర్మాణం

కేంద్ర మంత్రిమండలిలో మూడు విధాలైన మంత్రులు ఉంటారు. అంటే కేబినెట్ మంత్రులు, డిప్యూటీ మంత్రులు, మరియు స్టేట్ మంత్రులు.

1) కేబినేట్ మంత్రులు : మొదట రాజ్యాంగంలో కేబినెట్ అనే పదం లేదు. కేబినెట్ అనే పదం రాజ్యాంగంలో 1978లో 44వ రాజ్యాంగ సవరణ ద్వారా చేర్చబడింది. సాధారణంగా ముఖ్యమైన మంత్రిత్వ శాఖలను కలిగి ఉన్న మంత్రులు కాబినెట్ మంత్రులుగా పిలవబడతారు. విధానాలు రూపొందించడంలో కేబినెట్ మంత్రులు ప్రధానమంత్రికి సహకరిస్తారు. కేబినేట్ ప్రభుత్వ విధాన రూపకల్పనలో ముఖ్యమైన భాగం. ప్రధానమంత్రి స్వయంగా నియమించిన వారు క్యాబినేట్ మంత్రులుగా ఉంటారు.

2) స్టేట్ మంత్రులు : సహాయ మంత్రులు ప్రధానంగా రెండు రకాలు.

1. స్వతంత్ర ప్రతిపత్తి గల సహాయ మంత్రులు
2. కేబినెట్ మంత్రులకు సహాయకులుగా పనిచేసేవారు

3) డిప్యూటీ మంత్రులు : డిప్యూటీమంత్రులు ఎలాంటి స్వతంత్ర మంత్రిత్వశాఖలను కలిగి ఉండరు. వీరు కాబినెట్ మంత్రులకు సహకరిస్తారు. కాబినెట్ మంత్రుల ఆధ్వర్యంలో ఆయా మంత్రిత్వశాఖల రోజువారీ పనులను నిర్వహిస్తారు.

అర్హతలు

మంత్రులుగా నియమించబడేవారు కింది అర్హతలను కలిగి ఉండాలి.

1) పార్లమెంట్ ఉభయసభల్లో ఒకదానిలో సభ్యత్వం కలిగి ఉండాలి. ఉదా. రాజ్యసభ లేదా లోక్‌సభ.

2) ఒకవేళ పార్లమెంట్ సభ్యత్వం కలిగి ఉండనట్లైతే కార్యాలయంలో విధులు చేపట్టిన ఆరు నెలలలోపు పార్లమెంటు ఉభయసభల్లో ఏదో ఒకదానికి ఎన్నిక కావలసి ఉంటుంది. లేదా నియమింపబడాలి.

3. పదవీకాలం

సాధారణంగా మంత్రిమండలిలోని మంత్రుల పదవీకాలం 5 సంవత్సరాలు లేదా రాష్ట్రపతి విశ్వాసం, లోక్‌సభలో మెజారిటీ మద్దతు ఉన్నంతకాలం ప్రధానమంత్రి మంత్రిమండలిలోని ఏ వ్యక్తినైనా చేర్చగలడు లేదా తొలగించగలడు. కాబట్టి నిజానికి ప్రధానమంత్రి అభీష్టం మాత్రమే మంత్రిమండలిలో ఒక మంత్రి పదవీకాలాన్ని నిర్ణయిస్తుంది.

4. అధికారాలు, విధులు

మంత్రిమండలిలోని మంత్రులు కింది విధులను కలిగి ఉంటారు.

1) కేంద్ర ప్రభుత్వం విధానాలను మంత్రిమండలి రూపొందిస్తుంది. ఎన్నో చర్చోపచర్చల తరువాత వీరు దేశం, దేశీయ, విదేశీ విధానాలను అంతిమంగా నిర్ణయిస్తారు.

2) కేంద్ర ప్రభుత్వానికి సంబంధించిన అన్ని అంశాల్లో రాష్ట్రపతికి సలహాలను అందిస్తుంది. రాష్ట్రపతి తన విధులను నిర్వహించడానికి మార్గనిర్దేశం చేస్తుంది.

3) ఇది దేశం, ఆర్థిక రంగంపై పూర్తి నియంత్రణను కలిగి ఉంటుంది. పన్నులు, ఇతర ఖర్చులకు సంబంధించిన తీర్మానాలు నిజానికి కేబినెట్ ద్వారా రూపొందించబడి పార్లమెంట్ ద్వారా ఆమోదించబడతాయి.

4) దేశం పరిపాలన మంత్రులు వివిధ ప్రభుత్వ విభాగాల రాజకీయ అధినేతలు ప్రభుత్వ యంత్రాంగం అంతా మంత్రుల నియంత్రణలో రోజువారీ పరిపాలన నిర్వహిస్తారు. దీన్ని బట్టి కేబినెట్ మొత్తం దేశాన్ని పరిపాలిస్తుంది అని చెప్పవచ్చు.

5) చట్టాలను రూపొందించే ప్రక్రియలో కేబినెట్ ముఖ్యమైన పాత్ర పోషిస్తుంది. ఏదైనా మంత్రిత్వశాఖకు సంబంధించిన బిల్లు నిర్మాణం. మంత్రిమండలి సమావేశంలో క్షుణ్ణంగా చర్చించిన తరువాతనే జరుగుతుంది. ఈ బిల్లు పార్లమెంట్‌లో ప్రవేశపెట్టబడి, సంబంధించిన మంత్రులతో వివరించబడుతుంది.

6) కేంద్ర మంత్రిమండలి లోక్‌సభకు సమిష్టి బాధ్యత వహిస్తుంది. పార్లమెంటరీ ప్రభుత్వానికి ప్రధాన సూత్రం సమిష్టి – బాధ్యత.

7) కేంద్రమంత్రులందరు తమతమ శాఖలకు సంబంధించిన పని విధానంలో వ్యక్తిగతంగా రాష్ట్రపతికి బాధ్యత వహిస్తారు.

8) భారత పార్లమెంటరీ రూపొందించబడిన చర్యలను అమలుపరచడంలో ఆయా శాఖామంత్రులు కీలకపాత్ర పోషిస్తారు.

5. సమష్టి బాధ్యత

అధికరణ 75(3) ప్రకారం మంత్రిమండలి ప్రజల సభ అయిన లోక్‌సభకి సమష్టి బాధ్యత వహిస్తుంది. ప్రతీ మంత్రి తన మంత్రిత్వ శాఖకు సంబంధించిన నిర్ణయాలకు బాధ్యుడు అంతేకాకుండా అతడు తన తోటి మంత్రులు నిర్వహించే మంత్రిత్వశాఖలకు సంబంధించిన నిర్ణయాలకు కూడా బాధ్యత వహించవలసి ఉంటుంది. ఎందుకంటే అందరు మంత్రులు కేబినెట్ విధి విధానాలను అనుసరించి, క్యాబినెట్ మార్గనిర్దేశనంలో, నియంత్రణలో పని చేస్తారు. దీన్ని బట్టి ఒక మంత్రి తన తప్పుడు నిర్ణయాలకు బాధ్యత వహిస్తాడు. అలాగే తన తోటి మంత్రులు తప్పుడు నిర్ణయాలకు బాధ్యత వహిస్తాడు. ఒకవేళ ఏ మంత్రి అయినా వేరొక మంత్రి తప్పుడు నిర్ణయానికి, చర్యకు బాధ్యత వహించడానికి అంగీకరించనట్లయితే అతను మంత్రి పదవికి రాజీనామా చేయవలసి ఉంటుంది లేదా అతడు ప్రధానమంత్రి సలహా మేరకు రాష్ట్రపతిచే తొలగించబడతాడు.

సారాంశం

భారత గణతంత్ర రాజ్యానికి రాష్ట్రపతి రాజ్యాంగాధిపతి. మన రాజ్యాంగం పార్లమెంటరీ ప్రభుత్వ విధానాన్ని ప్రసాదించినది. అందువల్ల రాష్ట్రపతి పదవిని నామమాత్రమైన కార్యనిర్వాహకపరమైన అధిపతిగాను ప్రధానమంత్రి నేతృత్వంలోని కేంద్రమంత్రిమండలిని వాస్తవికమైన కార్యనిర్వహణాధికారులుగా ఏర్పాటు చేశారు. కేంద్రమంత్రిమండలి సహాయ, సలహాల మేరకు మాత్రమే రాష్ట్రపతి తన అధికారాలను నిర్వహించవలసియుంటుంది.

కేబినెట్ ప్రభుత్వమనే సౌధానికి ప్రధానమంత్రి పునాదిరాయి వంటివారు. ఎందుకంటే కేంద్ర ప్రభుత్వ నిర్మాణంలో, పని విధానంలో ముఖ్యుడు. కేంద్ర మంత్రిమండలి దేశానికి నాయకత్వం వహించగా కేంద్రమంత్రిమండలి ప్రధానమంత్రి నాయకుడుగా వ్యవహరిస్తారు.

కేంద్ర కార్యనిర్వాహక శాఖ దేశంలో ప్రధానమైన విద్యుక్త నిర్వాహక శాఖ. ఇది దేశం దేశప్రజల పరిపాలనలో అత్యున్నత అధికారాన్ని కలిగి ఉంటుంది. భారత రాజ్యాంగం కేంద్ర కార్య నిర్వాహక శాఖకు భారతదేశ సార్వభౌమత్వం, సమగ్రతను కాపాడటానికి మరియు దేశం, దేశ ప్రజల రక్షణకై సంపూర్ణ అధికారాలను ఇచ్చింది. భారత రాష్ట్రపతి, ప్రధానమంత్రి, మంత్రిమండలి భారతదేశ ఉత్తమ పరిపాలనకు కావలసిన అధికారాలను, విధులను, బాధ్యతలను కలిగి ఉంటారు.

ప్రశ్నలు 8 మార్కులు

1. భారత రాష్ట్రపతి అధికారాలు మరియు విధులను వివరించండి.
2. భారత రాష్ట్రపతి అత్యవసర అధికారాలను వివరించండి.
3. భారత ప్రధానమంత్రి అధికారాలు మరియు విధులను వివరించండి.

4 మార్కులు

1. భారత ఉపరాష్ట్రపతి యొక్క అధికారాలు – విధులను గురించి రాయండి.
2. భారత ప్రధానమంత్రిని ఎలా నియమిస్తారు.
3. భారత రాష్ట్రపతి యొక్క నిర్వహణ అధికారాలను వివరించండి.
4. భారత రాష్ట్రపతి యొక్క అత్యవసర అధికారాలను వ్రాయండి.

2 మార్కులు

1. భారత రాష్ట్రపతిని ఎవరు ఎన్నుకుంటారు?
2. మహాభియోగ తీర్మాన ప్రక్రియని వ్రాయండి.
3. భారతదేశంలో ఆర్టికల్ 352ని ఇప్పటిదాకా ఎన్నిసార్లు విధించారు.
4. కేంద్రమంత్రి మండలిలో ఎన్ని రకాల మంత్రులు ఉంటారు.
5. ఇప్పటిదాకా ఎన్నికైన నలుగురు భారత రాష్ట్రపతుల పేర్లను వ్రాయండి.

15. కేంద్ర శాసనసభ

లక్ష్యాలు

ఈ యూనిట్‌ను అధ్యయనం చేసిన తరువాత, మీరు వీటిని చేయగలగాలి.

సమాఖ్య వ్యవస్థ యొక్క లక్ష్యాలు ఈ క్రింది విధంగా ఉన్నాయి.

- భారత పార్లమెంటరీ వ్యవస్థ స్వభావాన్ని అర్థం చేసుకోవడం
- భారత పార్లమెంటు కూర్పును వివరించడం రాజ్యసభ మరియు లోక్‌సభ
- పార్లమెంటుకు ఉన్న అధికారాలు, విధులను వివరించండి.
- ప్రభుత్వం సజావుగా పనిచేయడంలో పార్లమెంటరీ కమిటీల ప్రాముఖ్యతను తెలుసుకోవడం.

పరిచయం

భారత ప్రభుత్వం పార్లమెంటరీ ప్రభుత్వాన్ని అనుసరిస్తుంది. దీనిని వెస్ట్ మినిస్టర్ మోడల్ ఆఫ్ గవర్నమెంట్ అని కూడా పిలుస్తారు. రాజ్యాంగంలోని ఐదో భాగంలోని ఆర్టికల్ 79 నుంచి 122 వరకు కేంద్ర స్థాయిలో పార్లమెంటు వ్యవస్థ, కూర్పు, కాలపరిమితి, అధికారుల విధివిధానాలు, విశేషాధికారాలు, అధికారాలు తదితర అంశాలను పొందుపరిచారు. ఇది దేశంలోనే అత్యున్నత చట్టాన్ని రూపొందించే సంస్థ. భారత రాజ్యాంగ నిర్మాతలు నిర్ణయ ప్రక్రియలో ప్రజల భాగస్వామ్యం, కార్యనిర్వాహక వ్యవస్థ జవాబుదారీతనం మరియు త్వరలో వంటి ప్రజాస్వామ్య సూత్రాలను ప్రోత్సహించడానికి పార్లమెంటరీ ప్రభుత్వ రూపాన్ని అవలంబించారు.

ఆర్టికల్ 79 ప్రకారం దేశాధ్యక్షులు అనగా ప్రసిడెంట్ కౌన్సిల్ ఆఫ్ స్టేట్స్ అనగా రాజ్యసభ, లోక్‌సభ అనగా హౌస్ ఆఫ్ ది పీపుల్.

పార్లమెంటు – లోక్ సభ + రాజ్యసభ + ప్రెసిడెంట్

భారత పార్లమెంటు ద్విసభల శాసనం అనగా పార్లమెంటు యొక్క రెండు సభలను కలిగి ఉంటుంది. అవి

కౌన్సిల్ ఆఫ్ స్టేట్స్ (రాజ్యసభ)

హౌస్ ఆఫ్ పీపుల్ (లోక్ సభ)

రాజ్యసభ

ఇది పార్లమెంటు యొక్క ఎగువ సభ (రెండవ సభ లేదా పెద్దల సభ). ఇది భారత యూనియన్ లోని రాష్ట్రాలకు

ప్రాతినిధ్యం వహిస్తుంది. రాజ్యసభలో నామినేటెడ్ సభ్యులు, నేరుగా ఎన్నికైన రాష్ట్రాలు, కేంద్రపాలిత ప్రాంతాల ప్రతినిధులు అనే రెండు వర్గాల సభ్యులు ఉంటారు. రాజ్యాంగం ప్రకారం రాజ్యసభలో 250 మంది సభ్యులు ఉంటారని, వీరిలో 238 మంది రాష్ట్ర, యూనియన్ల ప్రతినిధులు, 122 మంది సాహిత్యం, విజ్ఞానం, కళలు, సామాజిక సేవ వంటి అంశాలపై ప్రత్యేక పరిజ్ఞానం లేదా ఆచరణాత్మక అనుభవం ఉన్న వ్యక్తులను రాష్ట్రపతి నియమిస్తారు. మరియు 238 మంది రాష్ట్రాల నుండి, 12 మంది కేంద్ర పాలిత ప్రాంతాల నుండి ఎన్నుకోబడతారు. రాజ్యసభ ఎక్స్ అఫీషియో చైర్మన్. రాజ్య సభ సమావేశానికి ఆయన అధ్యక్షత వహించుతారు. సభ తన సభ్యుల నుండి ఒక డిప్యూటీ చైర్మన్‌ను కూడా ఎన్నుకుంటుంది.

15.4.1 ఎన్నికలు

రాజ్యసభలోని రాష్ట్రాలు, కేంద్రపాలిత ప్రాంతాల ప్రతినిధులను పరోక్ష ఎన్నికల పద్ధతిలో ఎన్నుకుంటారు. ప్రతి రాష్ట్రం, మూడు కేంద్రపాలిత ప్రాంతాల (ఢిల్లీ, పుదుచ్చేరి, జమ్ముకశ్మీర్) ప్రతినిధులను ఆ రాష్ట్ర శాసనసభకు ఎన్నికైన సభ్యులు, ఆ కేంద్రపాలిత ప్రాంతానికి ఎలక్టోరల్ కాలేజీ సభ్యులు దామాషా ప్రాతినిధ్య పద్ధతికి అనుగుణంగా ఎన్నుకుంటారు. సాహిత్యం, విజ్ఞానం, కళలు, సామాజిక సేవల్లో విశేష అనుభవం ఉన్న సభ్యుల నుంచి పన్నెండు మంది సభ్యులను రాష్ట్రపతి నామినేట్ చేస్తారు.

15.4.2 కాలపరిమితి

రాజ్యసభ శాశ్వత సభ, లోక్ సభ లాగా రద్దుకు లోబడి ఉండదు. ఏదేమైనా, దాని సభ్యులలో మూడింట ఒక వంతు మంది రెండు సంవత్సరాలకు పదవీ విరమణ చేస్తారు. రాజ్యసభ సభ్యులను రాష్ట్ర శాసనసభలకు ఎన్నికైన సభ్యులు ఆరు సంవత్సరాల కాలానికి, ఒకే బదిలీ ఓటు ద్వారా దామాషా ప్రాతినిధ్య వ్యవస్థకు అనుగుణంగా ఎన్నుకుంటారు. రాజ్యసభలో షెడ్యూల్డ్ కులాలు, తెగలకు రిజర్వేషన్లు లేవు.

చైర్మన్ పదవి నుంచి తొలగింపు

భారత ఉపరాష్ట్రపతి రాజ్యసభకు ఎక్స్ అఫీషియో చైర్మన్. రాజ్యసభ చైర్మన్ పదవీకాలం సాధారణంగా ఐదేళ్లతో ముగుస్తుంది. సాధారణ మెజారిటీతో లోక్ సభ ఆమోదించాల్సిన మండలిలో అప్పటి సభ్యులందరి మెజారిటీతో ఆమోదించిన మండలి తీర్మానం ద్వారా చైర్మన్ ను పదవి నుంచి తొలగించవచ్చు. అయితే చైర్మన్ కు కనీసం 14 రోజుల నోటీసు ఇవ్వడం ద్వారా మాత్రమే అటువంటి తీర్మానాన్ని ప్రవేశపెట్టవచ్చు.

విద్యార్హతలు

రాజ్యసభకు ఎన్నిక కావడానికి కొన్ని అర్హతలు ఉన్నాయి. అవి ఇలా ఉన్నాయి

1. అతను భారతీయ పౌరుడిగా ఉండాలి.
2. 30 ఏళ్ల లోపు ఉండాలి.

3. అనెలెక్ట్ లేదా పార్లమెంటరీ నియోజకవర్గంలో రిజిస్టర్ అయి ఉండాలి.

4. పార్లమెంటు నిర్దేశించిన అన్ని అర్హతలు కలిగి ఉండాలి.

కోరం

సమావేశాల నిర్వహణకు హాజరయ్యే మొత్తం సభ్యులలో 1/10వ వంతు సభ్యులు సమావేశాలను నిర్వహిస్తారు, ఒక నిర్దిష్ట రోజున కోరం లేనట్లయితే, అతను సమావేశాలను కొద్దిసేపు లేదా మరుసటి రోజు వాయిదా వేయవచ్చు.

రాజ్యసభ ఛైర్మన్

భారత రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 89 ప్రకారం ఉపరాష్ట్రపతి రాజ్యసభకు ఎక్స్ అఫీషియో చైర్మన్‌గా వ్యవహరిస్తారు. ఆయన సభలో సభ్యుడు కాదు. పార్లమెంటు సభ్యులు ప్రతి ఐదేళ్లకోసారి ఆయనను రాజ్యసభ చైర్మన్‌గా కాకుండా భారత ఉపరాష్ట్రపతిగా ఎన్నుకుంటారు.

రాజ్యసభ ఛైర్మన్ అధికారాలు, విధులు

1) రాజ్యసభ సమావేశాలకు చైర్మన్ అధ్యక్షత వహిస్తారు. క్రమశిక్షణ, హుందాతనంతో సభను నిర్వహిస్తాడు.

2) అధికారంలో, ప్రతిపక్షంలో ఉన్న పార్టీ సభ్యులు సభలో వివిధ బిల్లులను ప్రవేశపెట్టడానికి, వాటిపై చర్చలు జరిపేందుకు వీలు కల్పిస్తారు.

3) రాజ్యసభ డిప్యూటీ చైర్మన్ పదవికి ఎన్నికను నిర్వహిస్తారు.

4) వివిధ బిల్లులపై ఓటింగ్ నిర్వహించి, బిల్లును ఆమోదించడంలో జాప్యం జరిగినప్పుడల్లా ఫలితాలను ప్రకటిస్తారు.

5) రాజ్యసభ చైర్మన్‌గా పార్లమెంటు సంయుక్త సమావేశంలో పాల్గంటారు.

6) సమావేశాలను నిర్వహించడానికి వైస్ చైర్మన్ ప్యానెల్‌ను ఆయన ప్రకటిస్తారు.

7) సభలో నిబంధనల ఉల్లంఘనకు సంబంధించిన కేసులను ఆయన పరిశీలిస్తారు.

లోక్ సభ కూర్పు

లోక్ సభ పార్లమెంటు దిగువ సభ. దీని సభ్యులు ప్రజలచే నేరుగా ఎన్నుకోబడతారు కాబట్టి దీనిని ప్రజాదరణ పొందిన పార్లమెంటు సభ అని కూడా పిలుస్తారు. లోక్ సభను ప్రజా ప్రతినిధులుగా పిలుస్తారు.. లోక్‌సభ గరిష్ట బలం 552 కాగా, వీరిలో 530 మంది రాష్ట్రాల ప్రతినిధులు, 20 మంది కేంద్రపాలిత ప్రాంతాల ప్రతినిధులుగా ఉండాలి. లోక్ సభ స్పీకర్ ప్రజల సభకు అధ్యక్షత వహిస్తారు. సభలో సాధారణ మెజారిటీ సభ్యులు హాజరై ఓటు వేయడం ద్వారా సభ్యుల నుంచి స్పీకర్‌ను ఎన్నుకుంటారు. సభ నుంచి స్పీకర్ గైర్హాజరైతే స్పీకర్‌గా వ్యవహరించే సభ్యుల్లో డిప్యూటీ స్పీకర్ ను కూడా ఎన్నుకుంటారు.

ఎన్నిక

లోక్ సభ ప్రతినిధులను వివిధ రాష్ట్రాలు, కేంద్రపాలిత ప్రాంతాల రిజిస్టర్డ్ ఓటర్లు నేరుగా ఎన్నుకుంటారు. సభ్యులను ఎన్నుకోవడానికి ప్రత్యక్ష ఎన్నికలు, వయోజన ఓటు హక్కు, ఏకసభ్య నియోజకవర్గం మరియు రహస్య ఓటింగ్ అనే సూత్రాన్ని అవలంబిస్తారు. కేంద్రపాలిత ప్రాంతాల ప్రతినిధులను చట్టం ద్వారా పార్లమెంటు నిర్దేశించిన పద్ధతిలో ఎన్నుకుంటారు. వేర్వేరు రాష్ట్రాలు, ఒకే రాష్ట్రంలోని వేర్వేరు నియోజకవర్గాలకు సంబంధించి ఏకరూప ప్రాతినిధ్యం ఉండేలా చూసేందుకు ప్రతి రాష్ట్రాన్ని ప్రాదేశిక నియోజకవర్గాలుగా విభజించారు.

కాలపరిమితి

ఆర్టికల్ 83 ప్రకారం లోక్ సభ కాలపరిమితి ఐదేళ్లు. 1976లో 42వ సవరణ చట్టం ద్వారా లోక్‌సభ కాలపరిమితిని ఆరేళ్లకు తగ్గించారు.మళ్లీ 1978లో 44వ సవరణ చట్టం ద్వారా లోక్ సభ కాలపరిమితిని ఐదేళ్లకు కుదించారు. అంటే.. ప్రస్తుతం లోక్ సభ కాలపరిమితి ఐదేళ్లు. ప్రధానమంత్రి సలహా మేరకు రాష్ట్రపతి తన పదవీకాలానికి ముందే లోక్ సభను రద్దు చేస్తారు. జాతీయ ఎమర్జెన్సీ సమయంలో లోక్ సభ కాలపరిమితిని ఏడాది పాటు పొడిగించవచ్చు.ఎమర్జెన్సీ ప్రకటన సమయంలో లోక్ సభను ఐదేళ్లకు మించి పొడిగించవచ్చు. ఈ పొడిగింపును ఒకేసారి ఆరు నెలల పాటు మాత్రమే చేయవచ్చు మరియు ఎప్పటికప్పుడు పొడిగించవచ్చు మరియు అత్యవసర పరిస్థితి ప్రకటించిన తరువాత ఆరు నెలల కాలానికి మించి అటువంటి పొడిగింపు కొనసాగదు.

అర్హతలు

లోక్‌సభ సభ్యుడిగా ఉండటానికి కొన్ని అర్హతలు ఉన్నాయి. అవి ఇలా ఉన్నాయి

1. అతను భారతీయ పౌరుడిగా ఉండాలి
2. 25 ఏళ్లు నిండి ఉండాలి.
3. పార్లమెంటరీ నియోజకవర్గానికి ఓటరుగా రిజిస్టర్ అయి ఉండాలి.
4. పార్లమెంటు నిర్దేశించిన ఇతర అర్హతలను కలిగి ఉండాలి.

కోరమ్

లోక్ సభ సమావేశాన్ని నిర్వహించడానికి అవసరమైన కనీస హాజరును కోరం సూచిస్తుంది.

మృత్తం సభ్యత్వంలో 1/10వ వంతు కోరంను నిర్ణయించారు. సమావేశాల నిర్వహణకు ఫలానా రోజున కోరం ఉందో లేదో స్పీకర్ నిర్ణయిస్తారు.

లోక్ సభ స్పీకర్..

స్పీకర్ లోక్ సభకు ప్రిసైడింగ్ అధికారిగా వ్యవహరిస్తారు. ఆయన దాని సమావేశాలకు అధ్యక్షత వహించడమే కాకుండా దాని పనితీరును కూడా నియంత్రిస్తారు. భారతదేశంలో స్పీకర్ పదవిని బ్రిటిష్ పార్లమెంటు నుండి అప్పుగా తీసుకున్నారు. రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 93 ప్రకారం ప్రతి సార్వత్రిక ఎన్నికల తర్వాత లోక్ సభ మొత్తం కాలానికి

ప్రజల సభ తన సభ్యుల నుంచి స్పీకర్, డిప్యూటీ స్పీకర్‌ను ఎన్నుకోవాలి. స్పీకర్‌గా ఎన్నికైన వ్యక్తి లోక్ సభ సభ్యుడిగా ఉండాలి. లోక్ సభ స్పీకర్ సాధారణంగా 5 సంవత్సరాల పాటు పదవిలో ఉంటారు. సభ రద్దయిన తర్వాత కూడా స్పీకర్ తన పదవిలో కొనసాగుతున్నారు. కొత్త స్పీకర్ ఎన్నికయ్యే వరకు ఆయన పదవిలో ఉంటారు.

లోక్ సభ స్పీకర్ అధికారాలు, విధులు

లోక్ సభ స్పీకర్ అధికారాలు, విధులు ఈ క్రింది విధంగా ఉన్నాయి:

1) లోక్ సభ స్పీకర్ సభలో వ్యవహారాలు నిర్వహిస్తారు, బిల్లు ద్రవ్యబిల్లు కాదా అని నిర్ణయిస్తారు.

2) లోక్ సభ స్పీకర్ సభలో క్రమశిక్షణ, హుందాతనాన్ని పాటిస్తారు మరియు ఒక సభ్యుడిని సస్పెండ్ చేసిన తరువాత చట్టానికి సంబంధించి దురుసుగా ప్రవర్తించినందుకు వారిని శిక్షించవచ్చు.

3) లోక్ సభ స్పీకర్ నిబంధనల ప్రకారం అవిశ్వాస తీర్మానం, వాయిదా తీర్మానం, అభిశంసన తీర్మానం, అటెన్షన్ నోటీస్ వంటి వివిధ రకాల తీర్మానాలను ప్రవేశపెట్టడానికి అనుమతిస్తారు.

4) సమావేశంలో చర్చకు తీసుకోవాల్సిన అజెండాను స్పీకర్ నిర్ణయిస్తారు. స్పీకర్ ఎన్నిక తేదీని రాష్ట్రపతి నిర్ణయిస్తారు.

5) ఇంకా, సభలో సభ్యులు చేసిన వ్యాఖ్యలు మరియు ప్రసంగాలు అన్నీ స్పీకర్ ను ఉద్దేశించి ఉంటాయి.

6) భారత పార్లమెంటు ఉభయ సభల సంయుక్త సమావేశానికి కూడా స్పీకర్ అధ్యక్షత వహిస్తారు.

7) రాజ్యసభలో (రాష్ట్రాల మండలి) స్పీకర్ యొక్క సహచరుడు దాని చైర్ పర్సన్‌ను భారత ఉపరాష్ట్రపతి రాజ్యసభకు ఎక్స్ అఫీషియో ఛైర్ పర్సన్ గా వ్యవహరిస్తారు. ప్రాధాన్య క్రమంలో సుప్రీంకోర్టు ప్రధాన న్యాయమూర్తితో పాటు లోక్ సభ స్పీకర్ ఆరో స్థానంలో ఉంటారు.

8) స్పీకర్ సభకు జవాబుదారీగా ఉంటారు. మెజారిటీ సభ్యులు ఆమోదించిన తీర్మానం ద్వారా స్పీకర్, డిప్యూటీ స్పీకర్ ఇద్దరినీ తొలగించవచ్చు. లోక్ సభ స్పీకర్ ను రాష్ట్రపతి నామినేషన్ ప్రాతిపదికన ఎన్నుకోవచ్చు.

9) ఆమోదించిన అన్ని బిల్లుల పరిశీలనకు రాజ్యసభకు వెళ్లాలంటే స్పీకర్ సంతకం అవసరం.

10) టై ఏర్పడితే స్పీకర్ కు కాస్టింగ్ ఓటు కూడా ఉంటుంది. ప్రిసైడింగ్ అధికారి హోదాను కాపాడుకునే విధంగా కాస్టింగ్ ఓటును వినియోగించుకోవడం ఆనవాయితీ.

పార్లమెంట్ సమావేశాలు

రాజ్యాంగంలోని 85వ అధికరణం ప్రకారం ఒక సెషన్ లో జరిగే చివరి సమావేశానికి, తదుపరి సమావేశాల్లో తొలి సమావేశానికి నిర్ణయించిన తేదీకి మధ్య ఆరు నెలల పాటు జోక్యం చేసుకోకుండా ప్రతి సభను సమావేశపరచాల్సిన రాజ్యాంగ కర్తవ్యాన్ని రాష్ట్రపతిపై విధించారు. కాబట్టి, పార్లమెంటు సంవత్సరానికి కనీసం రెండుసార్లు సమావేశమవ్వాలి. పార్లమెంటు ఉభయ సభలను సమావేశపరిచే లేదా వాయిదా వేసే అధికారం రాష్ట్రపతికి ఉంటుంది.

సాధారణంగా ఏడాదికి మూడు సమావేశాల్లో పార్లమెంట్ సమావేశాలు జరుగుతాయి. ఇవి ఇలా ఉన్నాయి

1. బడ్జెట్ సమావేశాలు (ఫిబ్రవరి–మే)

2. వర్షాకాల సమావేశాలు (జూలై–సెప్టెంబర్)

3. శీతాకాల సమావేశాలు (నవంబర్–డిసెంబర్)

15.6.1 శక్తి మరియు విధులు

భారత పార్లమెంటు భారతదేశంలోని సామాన్య ప్రజల లక్ష్యాలు మరియు ఆకాంక్షలను ప్రతిబింబించే అత్యున్నత శాసన సభ. భారత రాజ్యాంగంలోని ఐదవ భాగంలోని రెండవ అధ్యాయం భారత పార్లమెంటు అధికారాలు మరియు విధులను వివరిస్తుంది. పార్లమెంటు ఒక కేంద్ర స్థానాన్ని ఆక్రమిస్తుంది మరియు భారత రాజకీయ మరియు పరిపాలనా వ్యవస్థలో బహుముఖ పాత్రను కలిగి ఉంది. భారత పార్లమెంటు ద్విముఖ శాసనసభ. ఇందులో రాజ్యసభ, లోక్ సభ, అనే రెండు సభలు ఉంటాయి. పార్లమెంటు తన రెండు సభల సహాయంతో చట్టం చేస్తుంది. పార్లమెంటు ఆమోదించి, రాష్ట్రపతి ఆమోదించిన చట్టాలు దేశమంతటా అమలవుతాయి.

దీని అధికారాలు మరియు విధులను ఈ క్రింది శీర్షికలుగా వర్గీకరించవచ్చు.

1) శాసన అధికారాలు

(2) కార్యనిర్వాహక అధికారాలు

(3) ఆర్థిక అధికారాలు

(4) రాజ్యాంగ అధికారాలు

(5) న్యాయపరమైన అధికారాలు

(6) ఎన్నికల అధికారాలు

(7) ఇతర అధికారాలు

శాసన అధికారాలు మరియు విధులు

మన రాజ్యాంగంలోని అన్ని అంశాలను రాష్ట్ర, కేంద్ర, ఉమ్మడి జాబితాలుగా విభజించారు. ఉమ్మడి జాబితాలో రాష్ట్ర శాసన చట్టం కంటే పార్లమెంటరీ చట్టం ఎక్కువ. ఈ క్రింది పరిస్థితులలో రాష్ట్ర శాసనసభకు సంబంధించి చట్టం చేసే అధికారాలు కూడా రాజ్యాంగానికి ఉన్నాయి:

1) ఈ మేరకు రాజ్యసభ తీర్మానం చేసినప్పుడు..

2) జాతీయ అత్యవసర పరిస్థితి అమలులో ఉన్నప్పుడు

3) రెండు లేదా అంతకంటే ఎక్కువ రాష్ట్రాలు పార్లమెంటును కోరినప్పుడు

4) అంతర్జాతీయ ఒప్పందాలు, ఒప్పందాలు మరియు ఒడంబడికలను అమలు చేయడానికి అవసరమైనప్పుడు

5) రాష్ట్రపతి పాలన అమల్లో ఉన్నప్పుడు..

6) దేశ పాలనకు చట్టాలు చేయడం పార్లమెంటు ప్రాథమిక బాధ్యత.కార్యనిర్వాహక అధికారాలు మరియు విధులు

భారతదేశంలో, రాజకీయ కార్యనిర్వాహక వ్యవస్థ పార్లమెంటులో ఒక భాగం. ప్రశ్నోత్తరాల సమయం, జీరో అవర్, అటెన్షన్ మోషన్, వాయిదా తీర్మానం, అరగంట చర్చ వంటి విధానపరమైన సాధనాల ద్వారా పార్లమెంటు కార్యనిర్వాహక వ్యవస్థపై నియంత్రణను కలిగి ఉంటుంది. పార్లమెంటరీ కమిటీలకు వివిధ రాజకీయ పార్టీల సభ్యులను ఎన్నుకుంటారు/ నామినేట్ చేస్తారు. ఈ కమిటీల ద్వారా పార్లమెంటు ప్రభుత్వాన్ని నియంత్రిస్తుంది. మంత్రిత్వ శాఖలు పార్లమెంటుకు ఇచ్చిన హామీలు నెరవేరేలా చూడాలని పార్లమెంటు ఏర్పాటు చేసిన మంత్రుల హామీల కమిటీ కోరుతుంది. రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 75 ప్రకారం లోక్ సభ విశ్వాసం ఉన్నంత కాలం మంత్రివర్గం పదవిలో ఉంటుంది. మంత్రులు వ్యక్తిగతంగా, సమిష్టిగా లోక్ సభకు బాధ్యత వహిస్తారు. లోక్ సభలో అవిశ్వాస తీర్మానాన్ని ఆమోదించడం ద్వారా మంత్రిమండలిని తొలగించవచ్చు.

1) రాష్ట్రపతి ప్రారంభోపన్యాసంపై ధన్యవాద తీర్మానాన్ని ఆమోదించకపోవడం.

2) ద్రవ్య బిల్లును తిరస్కరించడం ద్వారా

3) అభిశంసన తీర్మానం లేదా వాయిదా తీర్మానాన్ని ఆమోదించడం ద్వారా

4) కట్ మోషన్ పాస్ చేయడం ద్వారా

5) ఒక కీలకమైన సమస్యపై ప్రభుత్వాన్ని ఓడించడం ద్వారా పార్లమెంటు కార్యనిర్వాహక వ్యవస్థపై ఈ క్రింది విధంగా నియంత్రణను నిర్వహిస్తుంది:

అవిశ్వాస తీర్మానం: పార్లమెంటులో అవిశ్వాస తీర్మానం ఆమోదం పొందినప్పుడు ప్రభుత్వాలు లేదా కార్యనిర్వాహక వర్గం రద్దు అవుతుంది.

వాయిదా మోషన్: అత్యవసర ప్రజా ప్రాముఖ్యత కలిగిన పరిమిత అంశాన్ని సభ దృష్టిని ఆకర్షించేలా దీనిని ప్రవేశపెట్టారు. సాధారణ వ్యాపారంపై ప్రభావం పడుతుంది కాబట్టి పార్లమెంటులో ఇది అసాధారణ సాధనంగా పరిగణించబడుతుంది.

అభిశంసన తీర్మానం : నిర్దిష్ట విధానాలు, చర్యలకు సంబంధించి మంత్రిమండలిని తీవ్రంగా వ్యతిరేకించడానికి దీనిని పార్లమెంటులో ప్రవేశపెడతారు. ఇది ఒక వ్యక్తికి లేదా మంత్రుల బఅందానికి లేదా మొత్తం మంత్రిమండలికి వ్యతిరేకంగా ప్రతిపాదించవచ్చు. దీనిని ప్రతిపక్షం ప్రవేశపెట్టిందని, అది జారీ అయిన తర్వాత ప్రభుత్వం సభ విశ్వాసాన్ని కోరాలని కోరారు. అభిశంసన తీర్మానం ఆమోదం పొందినప్పుడు మంత్రివర్గం తమ పదవికి రాజీనామా చేయాల్సిన అవసరం లేదని చెప్పడం తప్ప అవిశ్వాస తీర్మానం లాంటిది.

ముఖ్యమైన పార్లమెంటరీ నిబంధనలు:

1. ప్రశ్నోత్తరాల సమయం:

పార్లమెంటరీ సమావేశాల్లో సాధారణంగా ప్రశ్నోత్తరాల సమయంతోనే రోజువారీ కార్యకలాపాలు ప్రారంభమవుతాయి. పార్లమెంటు సభ్యులు లేవనెత్తిన ప్రశ్నలకు మంత్రులు సమాధానమిచ్చారు.

2.జీరో అవర్:

ప్రశ్నోత్తరాల సమయాన్ని అనుసరించి మధ్యాహ్నం ప్రారంభమవుతుంది మరియు దాని వ్యవధి ఒక గంట (మధ్యాహ్నం 12 గంటల నుండి మధ్యాహ్నం 1 గంట వరకు). జీరో అవర్ లో ముందస్తు నోటీసు లేకుండా ప్రజా ప్రాధాన్యమున్న పలు అంశాలను లేవనెత్తారు.

3. ప్రోరోగ్:

'ప్రోరోగ్' అంటే పార్లమెంటు సమావేశాల ముగింపు అని అర్థం. ఆ పని చేసే విచక్షణాధికారం భారత రాష్ట్రపతికి ఉంటుంది.

4. రద్దుచేయడం:

'రద్దు' అంటే పార్లమెంటు జీవితకాలాన్ని అంతం చేయడమే. ఆ విచక్షణాధికారం రాష్ట్రపతికి ఉంటుంది.

5. కోరం:

ప్రొసీడింగ్స్ చెల్లుబాటు కావడానికి శాసనసభలో కనీస సభ్యుల సంఖ్య తప్పనిసరిగా ఉండాలి. పార్లమెంటు విషయానికొస్తే, ఉభయ సభల కోరం మొత్తం సభ్యుల సంఖ్యలో పదో వంతు ఉండాలి.

6. బిల్లు:

శాసనసభ ప్రతిపాదన ముసాయిదాను పార్లమెంటు ఉభయ సభలు ఆమోదించి, రాష్ట్రపతి ఆమోదముద్ర వేస్తే బిల్లుగా మారుతుంది.

7. బడ్జెట్:

ఒక ఆర్థిక సంవత్సరానికి సంబంధించి భారత ప్రభుత్వం యొక్క అంచనా రాబడులు మరియు వ్యయాల వార్షిక ఆర్థిక ప్రకటన.

సారాంశం

పార్లమెంటు భారతదేశం యొక్క అత్యున్నత శాసన సంస్థ. ప్రజాస్వామ్య సూత్రాలపై భారత ప్రజలకు ఉన్న విశ్వాసానికి చిహ్నంగా దీనిని భావిస్తారు. కొత్త రాజ్యాంగం కింద మొదటి సాధారణ ఎన్నికలు 1951-52 సంవత్సరంలో జరిగాయి మరియు మొదటి ఎన్నికైన పార్లమెంటు ఏప్రిల్, 1952 లో ఉనికిలోకి వచ్చింది. పార్లమెంటుకు అపారమైన విధులు, బాధ్యతలు అప్పగించారు. కార్యనిర్వాహకవర్గం యొక్క విధులను తక్షణమే పరిశీలించడం ద్వారా ఇది చాలా ముఖ్యమైనది. కార్యనిర్వాహక వర్గం పార్లమెంటుకు జవాబుదారీగా ఉంటుంది. ఈ బిల్లు చట్టంగా మారాలంటే పార్లమెంట్ ఆమోదం పొందాలి. లోక్ సభలో సమాన ప్రాతినిధ్యం కల్పించడానికి ఆ రాష్ట్ర జనాభా ఆధారంగా మొత్తం ఎన్నికైన

సభ్యులను పంపిణీ చేస్తారు. రాజ్యసభ ఒక సభగా పనిచేస్తుంది మరియు సవాళ్లను ఎదుర్కోవటానికి లోక్ సభకు సహాయపడుతుంది. ఇది వివిధ వర్గాల ఆసక్తులకు ప్రాతినిధ్యం కల్పించడానికి సహాయపడుతుంది.

మోడల్ పరీక్ష ప్రశ్నలు

1. కింది ప్రశ్నలకు ప్రతిదానిలో సుమారు 30 లైన్లలో సమాధానం ఇవ్వండి.

1. లోక్ సభ స్పీకర్ అధికారాలు, విధులను వివరించండి?
2. భారత పార్లమెంటు అధికారాలు, విధులపై నోట్ రాయండి?

2. దిగువ ప్రశ్నలకు ప్రతిదానిలో సుమారు 15 లైన్లలో సమాధానం ఇవ్వండి.

1. పార్లమెంటు కార్యనిర్వాహక అధికారాలు ఏవి?
2. రాజ్యసభ ఛైర్మన్ అధికారాలు, విధులను వివరించండి?
3. కోరం గురించి క్లుప్తంగా రాయండి?

3. మల్టీపుల్ ఛాయిస్ ప్రశ్నలు:

1) భారత పార్లమెంటు ఈ క్రింది............ కలిగి ఉంటుంది:

ఎ) లోక్ సభ , రాజ్యసభ (బి) లోక్ సభ మరియు రాజ్యసభ & రాష్ట్రపతి

సి) లోక్ సభ, రాజ్యసభ, రాష్ట్రపతి, ప్రధానమంత్రి

డి) లోక్ సభ, రాజ్యసభ మరియు మంత్రిమండలి

2) లోక్ సభలో గరిష్ట సభ్యుల సంఖ్య ఎంత?

ఎ) 545 బి) 550 సి) 552 డి) 560

3) పార్లమెంటు యొక్క రెండు సమావేశాల మధ్య గరిష్టంగా అనుమతించదగిన సమయ వ్యవధి ఎంత?

ఎ) 3 నెలలు బి) 6 నెలలు సి) 9 నెలలు డి) 12 నెలలు

4) ఈ క్రింది వాటిలో ద్రవ్య బిల్లును నిర్వచించే ఆర్టికల్ ఏది?

ఎ) ఆర్టికల్ 110 బి) ఆర్టికల్ 111 సి) ఆర్టికల్ 112 డి) ఆర్టికల్ 113

5) భారత పార్లమెంటు ఈ క్రింది వాటిలో ఏ దేశం నుండి పార్లమెంటరీ రాజ్యాంగ వ్యవస్థను స్వీకరించింది?

ఎ) అమెరికా బి) యూకే సి) జపాన్ డి) ఫ్రాన్స్

16 సుప్రీంకోర్టు

లక్ష్యాలు

ఈ చాప్టర్ చదివిన తరువాత, మీరు అర్థం చేసుకోగలుగుతారు

- న్యాయవ్యవస్థ స్వతంత్రత యొక్క అర్థం
- మన హక్కులను పరిరక్షించడంలో భారత న్యాయవ్యవస్థ పాత్ర
- రాజ్యాంగాన్ని అర్థం చేసుకోవడంలో న్యాయవ్యవస్థ పాత్ర మరియు
- న్యాయవ్యవస్థకు, భారత పార్లమెంటుకు మధ్య ఉన్న సంబంధం.

పరిచయం

చాలాసార్లు, కోర్టులు వ్యక్తులు లేదా ప్రైవేట్ వ్యక్తుల మధ్య వివాదాలలో మధ్యవర్తులుగా మాత్రమే చూడబడతాయి. కానీ న్యాయవ్యవస్థ కొన్ని రాజకీయ విధులను కూడా నిర్వహిస్తుంది. న్యాయవ్యవస్థ అనేది ప్రభుత్వంలో ఒక ముఖ్యమైన అవయవం. నిజానికి భారత అత్యున్నత న్యాయస్థానం ప్రపంచంలోనే అత్యంత శక్తివంతమైన న్యాయస్థానాల్లో ఒకటి. 1950 నుండి న్యాయవ్యవస్థ రాజ్యాంగాన్ని అర్థం చేసుకోవడంలో మరియు రక్షించడంలో ముఖ్యమైన పాత్ర పోషించింది. ఈ అధ్యాయంలో మీరు న్యాయవ్యవస్థ యొక్క పాత్ర మరియు ప్రాముఖ్యతను అధ్యయనం చేస్తారు. ప్రాథమిక హక్కులు అనే అధ్యాయంలో, మన హక్కులను పరిరక్షించడానికి న్యాయవ్యవస్థ చాలా ముఖ్యమైనదని మీరు ఇదివరకే చదివారు

సుప్రీం కోర్టు

భారత సుప్రీంకోర్టు యొక్క మూలాలను 1773 నాటి రెగ్యులేటింగ్ చట్టం నుండి భారత రాజ్యాంగంలోని ఐదవ భాగం నుండి ఆర్టికల్ 124 నుండి 147 వరకు సుప్రీంకోర్టు యొక్క కూర్పు అధికారాలు మరియు విధులకు సంబంధించినది. న్యూఢిల్లీలో ఉన్న సుప్రీంకోర్టు భారతదేశపు అత్యున్నత న్యాయాధికారి. వాస్తవానికి, ఇది ప్రపంచంలోనే అత్యంత శక్తివంతమైన న్యాయస్థానాలలో ఒకటి, భారతదేశం యొక్క సుప్రీంకోర్టు 1950 జనవరి 28 న ఉనికిలోకి వచ్చింది.

సుప్రీం కోర్టు కూర్పు

హరిలాల్ జె.కనియా భారత సుప్రీంకోర్టు మొదటి ప్రధాన న్యాయమూర్తి. రాజ్యాంగం మొదట ఒక ప్రధాన న్యాయమూర్తి, ఏడుగురు ఇతర న్యాయమూర్తులతో కూడిన సుప్రీంకోర్టును రూపొందించింది. ప్రస్తుతం ప్రధాన న్యాయమూర్తి, 24 మంది న్యాయమూర్తులు ఉన్నారు. చంద్రుచూడ్ (2022) ప్రస్తుత భారత ప్రధాన న్యాయమూర్తి.

నియామకం మరియు అర్హతలు

భారత రాజ్యాంగం ప్రకారం, రాష్ట్రపతి సముచితంగా భావించిన విధంగా సుప్రీంకోర్టు మరియు హైకోర్టుల న్యాయమూర్తులతో సంప్రదింపులు జరిపి భారత ప్రధాన న్యాయమూర్తిని (సిజెఐ) నియమిస్తారు. సుప్రీంకోర్టు, హైకోర్టు న్యాయమూర్తులను సీజేఐని సంప్రదించిన తర్వాత రాష్ట్రపతి నియమిస్తారు. 1999 నుంచి సుప్రీంకోర్టు కొలీజియం సిఫార్సుల మేరకే న్యాయమూర్తులను రాష్ట్రపతి నియమిస్తున్నారు. సీజేఐ, నలుగురు అత్యంత సీనియర్ అసోసియేట్ జడ్జీల నేతఅత్వంలోని బఅందం ఇది. దాని సిఫార్సులు రాష్ట్రపతికి కట్టుబడి ఉంటాయి. ఈ విధంగా న్యాయవ్యవస్థ నియామకాల విషయంలో సుప్రీంకోర్టు, మంత్రిమండలి కీలక పాత్ర పోషిస్తాయి.

జడ్జీల నియామకంలో రాజకీయాలకు స్వస్తి పలికేందుకు కనీస అర్హతలు నిర్దేశించారు. సుప్రీంకోర్టు న్యాయమూర్తిగా నియామకానికి అర్హత కలిగిన వ్యక్తి భారత పౌరుడు అయి ఉండాలి మరియు ఈ క్రింది షరతులలో ఒకదాన్ని నెరవేర్చాలి:

ఎ) హైకోర్టు న్యాయమూర్తిగా కనీసం ఐదేళ్లు ఉండాలి, లేదా

బి) హైకోర్టు న్యాయవాదిగా కనీసం పదేళ్లు ఉండాలి. లేదా

సి) రాష్ట్రపతి అభిప్రాయం ప్రకారం, ఒక విశిష్ట న్యాయనిపుణుడు.

కాలపరిమితి

ఒకసారి నియమితుడైన తర్వాత సుప్రీంకోర్టు ప్రధాన న్యాయమూర్తి, ఇతర న్యాయమూర్తులు 65 ఏళ్ల వరకు పదవిలో ఉంటారు. ఒక న్యాయమూర్తి తన పదవీకాలం ముగియకముందే స్వచ్ఛందంగా రాజీనామా చేయవచ్చు. సుప్రీంకోర్టు లేదా హైకోర్టు న్యాయమూర్తి దుష్ప్రవర్తన లేదా అసమర్థత రుజువు అయిన కారణంగా తొలగించుబడవచ్చు.

రాజ్యాంగంలో పొందుపరిచిన 'అభిశంసన' ప్రక్రియ ద్వారా రాష్ట్రపతి సుప్రీంకోర్టు న్యాయమూర్తులను తొలగించవచ్చు. ఈ విధానం ప్రకారం పార్లమెంటులోని ప్రతి సభలో 2/3 శాతం మంది సభ్యులు హాజరై ఓటింగ్ కు మద్దతు ఇచ్చే తీర్మానాన్ని ఆమోదించాల్సి ఉంటుంది. 1991లో సుప్రీంకోర్టు న్యాయమూర్తి జస్టిస్ వి.రామస్వామి అధికారిక పదవిని దుర్వినియోగం చేశారని, ఆ తర్వాత పార్లమెంటులో అభిశంసన ప్రక్రియ జరిగిందని కమిటీ నివేదిక ఇవ్వడంతో ఆయన తన పదవికి రాజీనామా చేశారు. అందువల్ల సుప్రీంకోర్టు న్యాయమూర్తులను రాష్ట్రపతి నియమిస్తే, వారు 'సత్ప్రవర్తన'పై మాత్రమే పదవిలో ఉంటారని చెప్పవచ్చు. అయితే పదవీ విరమణ తర్వాత న్యాయమూర్తులు ఏ కోర్టులోనూ ప్రాక్టీస్ చేయలేరు.

జీతభత్యాలు

సుప్రీంకోర్టు న్యాయమూర్తులకు పార్లమెంటు నిర్ణయించిన వేతనాలు ఎప్పటికప్పుడు చెల్లిస్తారు. మరో మాటలో చెప్పాలంటే, న్యాయమూర్తుల జీతభత్యాలు మరియు ఇతర అలవెన్సులను పార్లమెంటు మరియు రాష్ట్ర శాసనసభలు ఓటు వేయలేవు. వాటి స్వతంత్రత, సమర్థత, నిష్పాక్షికతను కాపాడుకోవడం కోసం వీటిని ఉన్నతంగా నిర్ణయించారు.

హైకోర్టు, సుప్రీంకోర్టు న్యాయమూర్తుల (జీతభత్యాలు, సర్వీసు నిబంధనలు) సవరణ బిల్లు–2017 ప్రకారం సుప్రీంకోర్టు ప్రధాన న్యాయమూర్తి వేతనం నెలకు రూ. 2.8 లక్షలు. సుప్రీంకోర్టు న్యాయమూర్తులు, హైకోర్టుల ప్రధాన న్యాయమూర్తుల వేతనం నెలకు రూ. 2.50 లక్షలు. హైకోర్టు న్యాయమూర్తులకు నెలకు రూ. 2.25 లక్షల వేతనం లభిస్తుంది. జీతంతో పాటు, ప్రతి న్యాయమూర్తికి అద్దె లేని అధికారిక వసతికి అర్హత ఉంది. సుప్రీంకోర్టు పరిపాలనా ఖర్చులు, న్యాయమూర్తుల జీతభత్యాలను కన్సాలిడేటెడ్ ఫండ్ ఆఫ్ ఇండియాపై వసూలు చేస్తారు.

హక్కులు

న్యాయమూర్తులను రాజకీయ వివాదాలకు దూరంగా ఉంచడానికి, రాజ్యాంగం వారి అధికారిక హోదాలో తీసుకున్న నిర్ణయాలు మరియు చర్యలపై విమర్శల నుండి మినహాయింపు ఇస్తుంది. న్యాయమూర్తులు తమ అధికారిక విధుల నిర్వహణలో ఉద్దేశాలను ఆపాదించే వారిపై కోర్టు ధిక్కరణ చర్యలు ప్రారంభించే అధికారం సుప్రీంకోర్టుకు ఉంది. అభిశంసన ప్రక్రియ సమయంలో తప్ప న్యాయమూర్తుల ప్రవర్తనపై పార్లమెంటు కూడా చర్చించదు.

సుప్రీం కోర్టు అధికారాలు మరియు విధులు

భారత అత్యున్నత న్యాయస్థానం ప్రపంచంలోని అత్యంత శక్తివంతమైన న్యాయస్థానాలలో ఒకటి. ఆర్టికల్ 141 ప్రకారం సుప్రీంకోర్టు నిర్దేశించిన చట్టం భారత భూభాగంలోని అన్ని కోర్టులకు కట్టుబడి ఉంటుంది. భారత రాజ్యాంగం ప్రకారం సుప్రీంకోర్టు అధికారాలను మూడు భాగాలుగా వర్గీకరించారు. ఇది ఈ క్రింది విధంగా పనిచేస్తుంది: ఫెడరల్ కోర్టు, అప్పీల్ కోర్టు, రాజ్యాంగ సంరక్షకుడు. ఈ అధికారాలన్నీ సుప్రీంకోర్టుకు ఉన్న వివిధ అధికార పరిధుల ద్వారా వివరించబడతాయి.

సుప్రీంకోర్టుకు మూడు రకాల అధికార పరిధులు ఉన్నాయి, అవి: 1) ఒరిజినల్ 2) అప్పీలేట్ 3) అడ్వైజరీ. ఫెడరల్ కోర్టు, న్యాయనిర్ణేత మరియు రాజ్యాంగ సంరక్షకుడు, అనువాదకుడుగా దాని పాత్రను కోర్టుకు అప్పగించిన అసలు మరియు అప్పీలేట్ అధికార పరిధి ద్వారా అర్థం చేసుకోవచ్చు. ఈ ప్రతి అధికార పరిధి గురించి వివరంగా తెలుసుకుందాం.

ఒరిజినల్ అధికార పరిధి

అసలు అధికార పరిధి అంటే ఇలాంటి కేసులన్నీ సుప్రీంకోర్టులో ప్రారంభమవుతాయి లేదా పుట్టుకొస్తాయి. మాత్రం. అంటే ఇలాంటి కేసులను మరే ఇతర కోర్టులోనూ ప్రారంభించడానికి వీల్లేదు. రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 131 ప్రకారం, సుప్రీంకోర్టు అసలు అధికార పరిధిని కలిగి ఉంది, మొదటిది, ఫెడరల్ కోర్టుగా. దీని అసలు పరిధిలోకి వచ్చే కేసులు లేదా వివాదాలు:

(1) ఒకవైపు భారత ప్రభుత్వం, మరోవైపు ఒకటి లేదా అంతకంటే ఎక్కువ రాష్ట్రాల మధ్య వివాదాలు.

(2) భారత ప్రభుత్వానికి, ఒక వైపు ఒకటి లేదా అంతకంటే ఎక్కువ రాష్ట్రాలకు, మరొక వైపు మరిన్ని రాష్ట్రాలకు మధ్య వివాదాలు.

(3) రెండు లేదా అంతకంటే ఎక్కువ రాష్ట్రాల మధ్య వివాదాలు.

అందువల్ల, ఇది కేంద్రం మరియు రాష్ట్రాల మధ్య తలెత్తే వివాదాల తుది పరిష్కారానికి మధ్యవర్తిగా పనిచేస్తుంది. అయితే ఇలాంటి వివాదాలు ఏదో ఒక చట్టానికి సంబంధించిన ప్రశ్నను కలిగి ఉండాలి. ఉదాహరణకు, భారతదేశంలోని రెండు రాష్ట్రాల మధ్య నదులు లేదా ఇతర సహజ వనరుల పంపకాల మధ్య వివాదం. దాని అసలు అధికార పరిధిని ఉపయోగించి నేరుగా సుప్రీంకోర్టుకు తీసుకురావచ్చు.

అప్పీలేట్ అధికార పరిధి

అంటే సివిల్, క్రిమినల్ కేసుల్లో హైకోర్టు ఇచ్చిన ఏదైనా తీర్పు, డిక్రీ లేదా తుది ఉత్తర్వులపై పౌరుడు సుప్రీంకోర్టులో అప్పీల్ చేసుకోవచ్చు. హైకోర్టు తీర్పుతో వివాదంలో ఉన్న పక్షం సంతఅప్తి చెందకపోతే సుప్రీంకోర్టుకు వెళ్లి అప్పీల్ చేసుకోవచ్చు. ఆ తర్వాత ఈ కేసును, అందులోని న్యాయపరమైన అంశాలను సుప్రీంకోర్టు పున్ణసమీక్షిస్తుంది. సుప్రీం కోర్టు అనేది అప్పీల్ యొక్క చివరి కోర్టు.

సుప్రీం కోర్టు భారతదేశంలోని అన్ని కోర్టుల నుండి అప్పీళ్లను విచారిస్తుంది మరియు సివిల్, క్రిమినల్ మరియు రాజ్యాంగ కేసులకు సంబంధించిన కేసులలో ఇది విస్తఅతమైన అప్పీలేట్ అధికార పరిధిని కలిగి ఉంది. ఆస్తి, వివాహం, డబ్బు, ఒప్పందం మరియు సేవ మొదలైన వాటికి సంబంధించిన వివాదాలను సివిల్ కేసులు అంటారు. క్రిమినల్ కేసుల్లో కింది కోర్టు ఒక వ్యక్తికి మరణశిక్ష విధించినట్లయితే హైకోర్టు లేదా సుప్రీంకోర్టుకు అప్పీల్ చేసుకోవచ్చు. రాజ్యాంగ కేసుల్లో అప్పీళ్లు అంటే రాజ్యాంగం యొక్క వివిధ వివరణల నుండి ఉత్పన్నమయ్యే కేసులు, ప్రధానంగా ప్రాథమిక హక్కులకు సంబంధించినవి. అటువంటి రాజ్యాంగ కేసులలో, వివాదంలో ఉన్న అంశం గణనీయమైన చట్టపరమైన ప్రశ్నతో ముడిపడి ఉందని హైకోర్టు ధఅవీకరించినప్పుడే సుప్రీంకోర్టుకు అప్పీలుకు తీసుకెళ్లవచ్చు. సుప్రీంకోర్టుకు అప్పీలు చేయడానికి హైకోర్టు ఫిట్నెస్ సర్టిఫికేట్ను తిరస్కరించినట్లయితే, సుప్రీంకోర్టు తన ప్రత్యేక అప్పీలేట్ అధికార పరిధిని ఉపయోగించవచ్చు మరియు ఏదైనా కోర్టు లేదా ట్రిబ్యునల్ జారీ చేసిన లేదా చేసిన ఏదైనా కేసు లేదా కేసులో ఏదైనా తీర్పు, డిక్రీ శిక్ష లేదా ఉత్తర్వుల నుండి ప్రత్యేక సెలవు అప్పీలును మంజూరు చేయవచ్చు.

సలహా అధికార పరిధి

భారత సర్వోన్నత న్యాయస్థానానికి కూడా సలహా అధికార పరిధి ఉంది. రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 143 ప్రకారం, భారత రాష్ట్రపతి ప్రజా ప్రాముఖ్యత ఉన్న ఏదైనా అంశాన్ని లేదా రాజ్యాంగాన్ని వివరించడానికి సంబంధించిన ఏదైనా అంశాన్ని సలహా కోసం సుప్రీంకోర్టుకు పంపవచ్చు. అయితే, రాష్ట్రపతి అటువంటి సలహాను అంగీకరించాల్సిన అవసరం లేదు. అలాంటప్పుడు సుప్రీంకోర్టు సలహా అధికారాల వల్ల ఉపయోగం ఏమిటి? యుటిలిటీ రెండు రెట్లు ఉంటుంది. మొదటిది, ఒక ముఖ్యమైన అంశంపై చర్య తీసుకునే ముందు ప్రభుత్వం న్యాయ సలహా తీసుకోవడానికి ఇది అనుమతిస్తుంది. దీనివల్ల తర్వాత అనవసరమైన వ్యాజ్యాలను నివారించవచ్చు. రెండవది, సుప్రీంకోర్టు సలహా ఆధారంగా, ప్రభుత్వం తన చర్య లేదా చట్టాలలో తగిన మార్పులు చేయవచ్చు. అందువలన, సుప్రీంకోర్టు సలహా అభిప్రాయం కోరే పద్ధతి రాష్ట్రపతి ఒక ముఖ్యమైన అంశంపై మంచి నిర్ణయానికి రావడానికి సహాయపడుతుంది.

ఒక కోర్ట్ ఆఫ్ రికార్డ్

ఒరిజినల్, అప్పీలేట్ మరియు అడ్వైజరీ అధికార పరిధితో పాటు, సుప్రీంకోర్టు కోర్ట్ ఆఫ్ రికార్డ్. సుప్రీం కోర్టు తీర్పులు, నిర్ణయాలు, ప్రొసీడింగ్స్ అన్నింటికీ కొన్ని అధికారాలు ఉంటాయి. రాజ్యాంగంలోని 129వ అధికరణ సుప్రీంకోర్టును రికార్డులుగా ఉంచి భద్రపరుస్తుంది. దాని నిర్ణయాలను, తీర్పులను దేశంలోని అన్ని కోర్టుల్లో ఆదర్శంగా తీసుకుంటారు. కోర్టు ధిక్కరణకు పాల్పడిన వారిని శిక్షించే అధికారం సుప్రీంకోర్టుకు ఉంది.

మోడల్ ప్రశ్నలు

1. భారత సర్వోన్నత న్యాయస్థానం యొక్క అసలు అధికార పరిధి గురించి రాయండి?
2. అప్పీలేట్ అధికార పరిధిని వివరించండి?
3. భారత సర్వోన్నత న్యాయస్థానం ఇచ్చిన సలహాపై నోట్ రాయండి?
4. కోర్ట్ ఆఫ్ రికార్డ్ పై నోట్ రాయండి?
5. సుప్రీంకోర్టు న్యాయమూర్తుల నియామకం, అర్హతల గురించి చర్చించండి?
6. సుప్రీంకోర్టు న్యాయమూర్తుల పదవీకాలం గురించి రాయండి?
7. సుప్రీంకోర్టు న్యాయమూర్తుల వేతనాల గురించి రాయండి?
8. సుప్రీంకోర్టు అధికారాలు, అధికారాల గురించి చర్చించండి?

బహుళ ఎంపిక ప్రశ్నలు

1. భారత సర్వోన్నత న్యాయస్థానం ....

   న్యూఢిల్లీ/ కలకత్తా/ ముంబై.

2. భారత సర్వోన్నత న్యాయస్థానం .... ఉనికిలోకి వచ్చింది.

   జనవరి 26, 1950 / జనవరి 28, 1950 / నవంబర్ 26, 1949.

3. .... భారతదేశపు మొదటి సుప్రీంకోర్టు న్యాయమూర్తులు.

   హరిలాల్ జె.కనియా / ఎం.పతంజలి శాస్త్రి / పి.బి.గజేంద్రగడ్కర్.

4. .... ప్రస్తుత భారత న్యాయమూర్తులు.

   జగదీష్ సింగ్ ఖేహర్ / ధనంజయ వై చంద్రచూడ్ / శరద్ అరవింద్ బాబ్డే.

5. భారత ప్రధాన న్యాయమూర్తులు, ఇతర సుప్రీంకోర్టు న్యాయమూర్తులు పదవిలో ఉంటారు.

   .... ఏళ్లు

   65 / 70 / 60.

6. భారత ప్రధాన న్యాయమూర్తి జీతం ప్రతి నెల ....

2,80,000/- / 2,50,000/- 2,30,000/-.

7. రాజ్యాంగంలోని .... అధికరణ సుప్రీంకోర్టును కోర్టు ఆఫ్ రికార్డ్‌గా మారుస్తుంది.

ఆర్టికల్ 129 / ఆర్టికల్ 139 / ఆర్టికల్ 226.

17. కార్య నిర్వాహక వర్గము

లక్ష్యాలు

ఈ యూనిట్‌ను అధ్యయనం చేసిన తరువాత, మీరు వీటిని చేయగలగాలి.

- గవర్నరు నియామక పద్ధతిని గుర్తుచేయండి
- గవర్నర్ యొక్క అర్హతలు, పదవీకాలం మరియు అధికారాలను వివరించడం
- గవర్నర్ యొక్క అధికారాలను వివరించడం, అతని విచక్షణాధికారాలతో సహా
- గవర్నరు యొక్క పాత్ర మరియు స్థానాన్ని మదింపు చేయడం
- ముఖ్యమంత్రి ఎన్నిక/ నియామకాన్ని గుర్తు చేసుకోవడం
- మంత్రిమండలి నియామకం మరియు అది ఎలా ఏర్పడుతుందో వివరించడం
- ముఖ్యమంత్రి మరియు మంత్రిమండలి యొక్క అధికారాలు మరియు విధులను వివరించడం

పరిచయం

భారత రాజ్యాంగం కేంద్రం, రాష్ట్రాల్లో పార్లమెంటరీ కార్యనిర్వాహక వ్యవస్థను ఏర్పాటు చేసింది. ఆర్టికల్ 153 ప్రకారం ప్రతి రాష్ట్రానికి ఒక గవర్నర్ ఉంటారు. 1956 నాటి రాజ్యాంగం (7వ సవరణ) ప్రకారం ఒకే వ్యక్తిని రెండు లేదా అంతకంటే ఎక్కువ రాష్ట్రాలకు గవర్నరుగా నియమించే అవకాశం ఉంది. గవర్నర్ రాజ్యాంగబద్ధమైన రాష్ట్ర అధిపతి మరియు ముఖ్యమంత్రి నేతఅత్వంలోని మంత్రిమండలి సలహా మేరకు పనిచేస్తారు. రాష్ట్ర కార్యవర్గం రాష్ట్ర ప్రభుత్వంలో భాగం, ఇది చట్టాన్ని అమలు చేస్తుంది మరియు రాష్ట్ర పరిపాలనకు బాధ్యత వహిస్తుంది. గవర్నర్ అనేది భారత రాష్ట్రానికి రాజ్యాంగ అధిపతి, ఇది కేంద్ర స్థాయిలో భారత రాష్ట్రపతికి సమానమైన అధికారాలు మరియు విధులను కలిగి ఉంటుంది. రాష్ట్రాలలో గవర్నర్లు ఉండగా, ఢిల్లీ, పుదుచ్చేరి, ఇతర కేంద్రపాలిత ప్రాంతాల్లో లెఫ్టినెంట్ గవర్నర్లు, అడ్మినిస్ట్రేటర్లు ఉన్నారు. రాజ్యాంగం సమాఖ్య వ్యవస్థను కల్పిస్తుంది, అందువల్ల హోదా వారి స్వంత ప్రభుత్వాలతో అందించబడుతుంది. ఇంతకు ముందు ప్రారంభమైన పార్లమెంటరీ వ్యవస్థలో రాష్ట్రాలలో ప్రభుత్వం ఉనికిలో ఉంది. రాష్ట్రస్థాయిలో సాధారణంగా కేంద్ర నమూనాను అనుసరిస్తూ రాష్ట్రపతి మాదిరిగానే గవర్నర్ కూడా నామమాత్రపు అధిపతిగా వ్యవహరిస్తారని, నిజమైన అధికారాలను ముఖ్యమంత్రి నేతఅత్వంలోని మంత్రిమండలి నిర్వహిస్తుందన్నారు. రాష్ట్ర స్థాయిలోని మంత్రిమండలి సభ్యులు కూడా సమిష్టిగా, వ్యక్తిగతంగా రాష్ట్ర శాసనసభ దిగువ సభకు బాధ్యత వహిస్తారు.

గవర్నరు నియామకం

ప్రతి రాష్ట్ర కార్యనిర్వాహక వర్గానికి గవర్నర్ అధిపతి. గవర్నర్ నియామక విషయంలో సంబంధిత రాష్ట్ర ముఖ్యమంత్రిని సంప్రదించడం ప్రధానమంత్రి నేతఅత్వంలోని కేంద్ర మంత్రిమండలి సలహా మేరకు భారత రాష్ట్రపతి గవర్నర్ నియమిస్తారు.

రాజ్యాంగాన్ని తొలగించి గవర్నర్‌ను ఎన్నుకున్నప్పటికీ అది ముఖ్యమంత్రితో సఖ్యతకు కారణమవుతుందని, రాష్ట్ర పరిపాలన సజావుగా సాగడానికి ఆటంకం కలిగిస్తుందని, పైగా ఇలాంటి నిబంధన పార్లమెంటరీ ప్రజాస్వామ్యంలో వైరుధ్యంగా ఉంటుందని భావించారు. అందువల్ల గవర్నర్ ను రాష్ట్రపతి నామినేట్ చేయాలని రాజ్యాంగ సభలో నిర్ణయించారు. సాంప్రదాయకంగా ఒక వ్యక్తిని సొంత రాష్ట్రానికి గవర్నర్ గా నియమించకూడదు. ప్రజాజీవిత రాజకీయాలు, పరిపాలన, కళలు మొదలైనవాటిలో తమకంటూ ప్రత్యేక గుర్తింపు తెచ్చుకున్న వ్యక్తులు. చిత్తశుద్ధికి మారుపేరైన ఈ పదవికి నియమితులయ్యారు కానీ గత రెండు దశాబ్దాలుగా ఉన్నత సూత్రాలను తరచూ జోడించలేదని మా అనుభవం తెలియజేస్తోంది.రాజకీయంగా సర్దుబాటు చేయాల్సిన పదవుల్లో విఫలమైన వ్యక్తులను ఈ పదవికి ఎన్నుకుంటున్నారు. రాజ్యాంగంలోని ఆరవ భాగంలోని ఆర్టికల్స్ 153 నుంచి 167 వరకు రాష్ట్ర కార్యవర్గానికి సంబంధించినవి. రాష్ట్ర కార్యవర్గంలో ఇవి ఉంటాయి:

1. గవర్నర్
2. ముఖ్యమంత్రి
3. మంత్రి మండలి
4. రాష్ట్ర అడ్వొకేట్ జనరల్
5. రాజకీయేతర శాశ్వత కార్యనిర్వాహక వర్గం – సివిల్ సర్వెంట్లు

అర్హతలు

ఒక రాష్ట్ర గవర్నరును భారత రాష్ట్రపతి నియమిస్తాడు. ఒక వ్యక్తిని గవర్నర్‌గా నియమించడానికి రాజ్యాంగం రెండు అర్హతలను మాత్రమే నిర్దేశించింది. అవి: ఆర్టికల్ 157–158 ప్రకారం.

1. అతను భారత పౌరుడు అయి ఉండాలి.
2. వయసు 35 ఏళ్లు నిండి ఉండాలి.
3. గవర్నరుగా ఉన్న కాలంలో లాభదాయకమైన పదవులు చేపట్టరాదు.

గవర్నరు పదవీకాలం

ఆర్టికల్ 156 ప్రకారం రాష్ట్రపతి ఇష్టానుసారం గవర్నర్ పదవిలో ఉంటారు.

(1) గవర్నరు తన పదవికి రాజీనామా చేయవచ్చు. లేదంటే గవర్నర్ తన కార్యాలయంలోకి ప్రవేశించిన తేదీ నుంచి 5 సంవత్సరాల పాటు పదవిలో కొనసాగుతారు. ప్రస్తుతం, జీతం పరంగా, ఒక రాష్ట్ర గవర్నర్ నెలకు

350,000 జీతం అందుకుంటున్నాడు. వేతనం అందుకోవడంతో పాటు, అద్దె లేని అధికారిక నివాసం, ఉచిత సౌకర్యాలు మరియు రవాణాకు కూడా గవర్నర్ అర్హులు.

గవర్నర్ అధికారాలు మరియు విధులు

గవర్నర్‌కు భారత రాష్ట్రపతితో సమానమైన కార్యనిర్వాహక, శాసన, ఆర్థిక, న్యాయపరమైన అధికారాలు ఉంటాయి. అయితే అధ్యక్షుడిలా ఆయనకు దౌత్య, సైనిక, అత్యవసర అధికారాలు లేవు. గవర్నరు అధికారాలు, విధులను ఈ క్రింది పద్దుల క్రింద అధ్యయనం చేయవచ్చు:

1. కార్యనిర్వాహక అధికారాలు. 2. శాసనాధికారాలు. 3. ఆర్థిక అధికారాలు. 4. న్యాయపరమైన అధికారాలు.

ఎగ్జిక్యూటివ్ ఫంక్షన్

గవర్నర్ యొక్క కార్యనిర్వాహక అధికారాలు మరియు విధులు:

1. ఒక రాష్ట్ర ప్రభుత్వ కార్యనిర్వాహక చర్యలన్నీ అధికారికంగా ఆయన పేరు మీదే జరుగుతాయి.
2. తన పేరు మీద చేసిన ఆజ్ఞలు, ఇతర సాధనాలను ఏ విధంగా ప్రామాణికంగా తీసుకోవాలో నిర్దేశిస్తూ నియమాలను రూపొందించవచ్చు.
3. ముఖ్యమంత్రిని, ఇతర మంత్రులను నియమిస్తాడు. ఆయన ఇష్టానుసారం వారు కూడా పదవిలో ఉంటారు. చత్తీస్ గఢ్, జార్ఖండ్, మధ్యప్రదేశ్, ఒడిశా రాష్ట్రాల్లో గిరిజన సంక్షేమ శాఖ మంత్రిని నియమిస్తాడు.
4. ఒక రాష్ట్రానికి అడ్వకేట్ జనరల్ను నియమించి తన పారితోషికాన్ని నిర్ణయిస్తాడు. గవర్నర్ ఇష్టానుసారం అడ్వొకేట్ జనరల్ పదవిని నిర్వహిస్తారు.
5. రాష్ట్ర ఎన్నికల కమిషనర్ను నియమించి, ఆయన సర్వీసు నిబంధనలు, పదవీకాలాన్ని నిర్ణయిస్తారు. అయితే రాష్ట్ర ఎన్నికల కమిషనర్ ను హైకోర్టు న్యాయమూర్తిగా అదే తరహాలో, అదే ప్రాతిపదికన తొలగించవచ్చు.
6. రాష్ట్ర పబ్లిక్ సర్వీస్ కమిషన్ చైర్మన్, సభ్యులను నియమిస్తాడు. అయితే వాటిని రాష్ట్రపతి మాత్రమే తొలగించగలరు తప్ప గవర్నర్ తొలగించలేరు.
7. రాష్ట్ర వ్యవహారాల నిర్వహణకు సంబంధించిన సమాచారం, చట్టం ప్రతిపాదనలను ముఖ్యమంత్రి నుంచి కోరవచ్చు.
8. ఒక రాష్ట్రంలో రాజ్యాంగ అత్యవసర పరిస్థితి విధించాలని రాష్ట్రపతికి సిఫారసు చేయవచ్చు. ఒక రాష్ట్రంలో రాష్ట్రపతి పాలన ఉన్న కాలంలో, గవర్నర్ రాష్ట్రపతి యొక్క ఏజెంట్ గా విస్తృతమైన కార్యనిర్వాహక అధికారాలను కలిగి ఉంటారు.
9. రాష్ట్రంలోని విశ్వవిద్యాలయాలకు ఛాన్సలర్గా వ్యవహరిస్తున్నారు. రాష్ట్రంలోని విశ్వవిద్యాలయాలకు వైస్ చాన్స్ లర్లను కూడా ఆయన నియమిస్తారు.

శాసన విధులు

గవర్నర్ రాష్ట్ర శాసనసభలో అంతర్భాగం. ఆ హోదాలో ఆయనకు ఈ క్రింది శాసనాధికారాలు మరియు విధులు ఉన్నాయి:

1. అతను రాష్ట్ర శాసనసభను పిలవవచ్చు లేదా వాయిదా వేయవచ్చు మరియు రద్దు చేయవచ్చు రాష్ట్ర శాసనసభ..
2. ప్రతి సాధారణ ఎన్నికల తర్వాత మొదటి సమావేశాలు, ప్రతి సంవత్సరం మొదటి సమావేశాల ప్రారంభంలో ఆయన రాష్ట్ర శాసనసభను ఉద్దేశించి ప్రసంగించవచ్చు.
3. శాసనసభలో పెండింగ్ లో ఉన్న బిల్లుకు సంబంధించి లేదా ఇతరత్రా రాష్ట్ర శాసనసభలోని సభలకు సందేశాలు పంపవచ్చు.
4. స్పీకర్, డిప్యూటీ స్పీకర్ పదవులు ఖాళీ అయినప్పుడు శాసనసభ కార్యకలాపాలకు అధ్యక్షత వహించడానికి ఆయన ఏ సభ్యుడినైనా నియమించవచ్చు. అదేవిధంగా రాష్ట్ర శాసనమండలికి అధ్యక్షత వహించడానికి ఏ సభ్యుడినైనా నియమించవచ్చు. చైర్మన్, డిప్యూటీ చైర్మన్ పదవులు ఖాళీ అయినప్పుడు..
5. సాహిత్యం, విజ్ఞానం, కళలు, సహకార ఉద్యమం, సామాజిక సేవలో ప్రత్యేక పరిజ్ఞానం లేదా ఆచరణాత్మక అనుభవం ఉన్న వ్యక్తుల నుంచి రాష్ట్ర శాసనమండలి సభ్యుల్లో ఆరో వంతు మందిని నామినేట్ చేస్తారు.
6. ఆంగ్లో ఇండియన్ కమ్యూనిటీ నుంచి రాష్ట్ర శాసనసభకు ఒక సభ్యుడిని నామినేట్ చేయవచ్చు.
7. రాష్ట్ర శాసనసభ సభ్యులపై అనర్హత వేటు వేసే అంశంపై ఎన్నికల సంఘంతో చర్చించి నిర్ణయం తీసుకుంటారు.

ఆర్థిక విధులు

గవర్నర్ యొక్క ఆర్థిక అధికారాలు మరియు విధులు:

1. వార్షిక ఆర్థిక ప్రకటన (రాష్ట్ర బడ్జెట్)ను రాష్ట్ర శాసనసభ ముందు ఉంచేలా చూస్తారు.
2. ఆయన ముందస్తు సిఫార్సుతోనే ద్రవ్య బిల్లులను రాష్ట్ర శాసనసభలో ప్రవేశపెట్టవచ్చు.
3. ఆయన సిఫారసు మేరకు తప్ప గ్రాంట్ కోసం డిమాండ్ చేయకూడదు.
4. ఏదైనా ఊహించని ఖర్చులను భరించడానికి రాష్ట్ర కంటింజెన్సీ ఫండ్ నుండి అడ్వాన్సులు చేయవచ్చు.

పంచాయతీలు, మున్సిపాలిటీల ఆర్థిక పరిస్థితిని సమీక్షించేందుకు ప్రతి ఐదేళ్లకోసారి ఆర్థిక సంఘాన్ని ఏర్పాటు చేస్తారు.

న్యాయపరమైన అధికారాలు

గవర్నరు యొక్క న్యాయపరమైన అధికారాలు మరియు విధులు:

1. రాజ్య కార్యనిర్వాహక అధికారం విస్తరించిన అంశానికి సంబంధించిన ఏదైనా చట్టానికి విరుద్ధంగా ఏదైనా

నేరానికి పాల్పడిన వ్యక్తికి క్షమాభిక్ష, ఉపశమనం, ఉపశమనం, ఉపశమనాలు, శిక్షను తగ్గించడం లేదా సస్పెండ్ చేయడం, తగ్గించడం, తగ్గించడం.

2. సంబంధిత రాష్ట్ర హైకోర్టు న్యాయమూర్తులను నియమించేటప్పుడు రాష్ట్రపతితో సంప్రదింపులు జరుపుతారు.

3. రాష్ట్ర హైకోర్టుతో సంప్రదించి జిల్లా న్యాయమూర్తుల నియామకాలు, పోస్టింగులు, పదోన్నతులు కల్పిస్తారు.

4. రాష్ట్ర హైకోర్టు, రాష్ట్ర పబ్లిక్ సర్వీస్ కమిషన్తో సంప్రదింపులు జరిపి రాష్ట్ర న్యాయసేవకు (జిల్లా న్యాయమూర్తులు కాకుండా) వ్యక్తులను నియమిస్తాడు.

అత్యవసర అధికారాలు

160, 356, 357 అధికరణల ప్రకారం రాష్ట్రపతి ప్రత్యేకంగా అనుమతిస్తే తప్ప అత్యవసర పరిస్థితుల్లో రాష్ట్రపతిగా బాహ్య దురాక్రమణ లేదా సాయుధ తిరుగుబాటును ఎదుర్కొనే అధికారం గవర్నర్ కు లేదు.

గవర్నరు స్థానం మరియు పాత్ర

రాజ్యాంగం ప్రకారం గవర్నర్ తన విచక్షణ మేరకు వ్యవహరించాల్సి వచ్చినప్పుడు తప్ప, గవర్నర్ తన విధుల నిర్వహణలో సహాయపడటానికి, సలహా ఇవ్వడానికి ముఖ్యమంత్రి అధిపతిగా ఒక మంత్రిమండలి ఉండాలని రాజ్యాంగం చెబుతోంది. రాష్ట్ర శాసనసభలో ముఖ్యమంత్రికి మెజారిటీ విశ్వాసం ఉన్నప్పుడు, గవర్నర్ తన విచక్షణాధికారాలను ఉ పయోగించే సామర్థ్యం తగ్గుతుంది. అటువంటి పరిస్థితిలో, ముఖ్యమంత్రి రాష్ట్ర పరిపాలనకు నిజమైన అధిపతి మరియు గవర్నర్ రాజ్యాంగ అధిపతి. కాబట్టి గవర్నర్ ద్వంద్వ పాత్ర పోషించడం మనం చూస్తున్నాం. రాష్ట్ర రాజ్యాంగ అధిపతిగా, మంత్రిమండలి సలహా మేరకు పనిచేస్తారు మరియు కేంద్ర ప్రభుత్వ ఏజెంట్ గా కూడా పనిచేస్తారు. గవర్నర్, ముఖ్యమంత్రి మధ్య సంబంధాలు రాష్ట్రంలోని రాజకీయ, రాజ్యాంగ పరిస్థితులను ప్రభావితం చేస్తాయి. సాధారణ పరిస్థితులలో, గవర్నర్ రాష్ట్రానికి అధికారిక అధిపతి, కానీ రాష్ట్రపతి పాలన సమయంలో అతను / ఆమె కేంద్రానికి ఏజెంట్ అవుతారు మరియు రాష్ట్ర పరిపాలనను తన ఆధీనంలోకి తీసుకుంటారు. రాజ్యాంగ స్ఫూర్తిని దఅష్టిలో ఉంచుకుని గవర్నర్ ఒక రకంగా కేంద్ర ప్రభుత్వానికి కళ్లు, చెవులు కావచ్చునని, ఆయనను కేంద్రం నియమించినా, తొలగించినా, బదిలీ చేసినా కేంద్రానికి, అక్కడ అధికారంలో ఉన్న పార్టీకి విధేయుడిగానే ఉంటారు. రాజ్యాంగ నిబంధనల స్ఫూర్తికి అనుగుణంగా ఆట జరిగేలా చూడటం కేవలం అంపైర్ పని మాత్రమే కాదని ఆయన నొక్కిచెప్పారు. రాజ్యాంగ నిపుణుల అభిప్రాయం ప్రకారం, ఎమర్జెన్సీ ప్రకటన కోసం రాష్ట్రపతికి సిఫారసు చేయడం అనే మూడు విషయాల్లో గవర్నర్ పాత్ర ఏ పార్టీకి స్పష్టమైన మెజారిటీ రాకపోతే ముఖ్యమంత్రిని నియమించడం, అంతర్గత పార్టీ ఫిరాయింపుల విషయంలో ముఖ్యమంత్రి భవితవ్యాన్ని నిర్ణయించడం చాలా వివాదాస్పదంగా మారింది. అనేక రాష్ట్రాలలో బహుళ పార్టీ మంత్రిత్వ శాఖల నేపథ్యంలో వచ్చిన రాజకీయ ప్రమాణాలు, పద్ధతులు క్షీణించడం, పార్టీ వైషమ్యాలు, రాజకీయ ఫిరాయింపులు, రాజకీయ పార్టీల చీలికలు ఈ వివాదాలకు మూలం.

ముఖ్యమంత్రి

రాజ్యాంగం ప్రసాదించిన పార్లమెంటరీ ప్రభుత్వ వ్యవస్థలో గవర్నర్ నామమాత్ర కార్యనిర్వాహక అధికారి (డి జ్యూర్ ఎగ్జిక్యూటివ్) మరియు ముఖ్యమంత్రి నిజమైన కార్యనిర్వాహక అధికారి (వాస్తవిక కార్యనిర్వాహక వర్గం). మరో మాటలో చెప్పాలంటే, గవర్నర్ రాష్ట్రానికి అధిపతి, ముఖ్యమంత్రి ప్రభుత్వ అధిపతి. ఆ విధంగా రాష్ట్ర స్థాయిలో ముఖ్యమంత్రి స్థానం కేంద్రంలో ప్రధాని పదవితో సమానంగా ఉంటుంది.

ముఖ్యమంత్రి నియామకం

ముఖ్యమంత్రి ఎంపిక, నియామకానికి రాజ్యాంగంలో నిర్దిష్ట ప్రక్రియ లేదు. ఆర్టికల్ 164 ప్రకారం ముఖ్యమంత్రిని గవర్నర్ నియమిస్తారు. అయితే, ముఖ్యమంత్రిగా ఎవరినైనా నియమించే స్వేచ్ఛ గవర్నర్ కు ఉందని దీని అర్థం కాదు. పార్లమెంటరీ ప్రభుత్వ సంప్రదాయాల ప్రకారం రాష్ట్ర శాసనసభలో మెజారిటీ పార్టీ నాయకుడిని గవర్నర్ ముఖ్యమంత్రిగా నియమించాలి.

కానీ, అసెంబ్లీలో ఏ పార్టీకి స్పష్టమైన మెజారిటీ లేనప్పుడు, ముఖ్యమంత్రి ఎంపిక, నియామకంలో గవర్నర్ తన వ్యక్తిగత విచక్షణను ఉపయోగించవచ్చు. అటువంటి పరిస్థితిలో, గవర్నర్ సాధారణంగా అసెంబ్లీలో అతిపెద్ద పార్టీ లేదా సంకీర్ణ నాయకుడిని ముఖ్యమంత్రిగా నియమిస్తారు మరియు నెల రోజుల్లోగా సభలో విశ్వాస పరీక్షను కోరమని అడుగుతారు.

ఒక వ్యక్తి ముఖ్యమంత్రిగా నియమితులయ్యే ముందు శాసనసభలో తన మెజారిటీని నిరూపించుకోవాలని రాజ్యాంగం నిర్దేశించలేదు. గవర్నర్ మొదట ఆయనను ముఖ్యమంత్రిగా నియమించి, ఆ తర్వాత సహేతుకమైన వ్యవధిలో శాసనసభలో తన మెజారిటీని నిరూపించుకోవాలని కోరవచ్చు. అనేక సందర్భాల్లో ఇదే జరిగింది.

రాష్ట్ర శాసనసభలో సభ్యుడు కాని వ్యక్తిని ఆరు నెలల పాటు ముఖ్యమంత్రిగా నియమించవచ్చు, ఆ గడువులోగా, అతను రాష్ట్ర శాసనసభకు ఎన్నుకోబడాలి, లేనిపక్షంలో అతను ముఖ్యమంత్రి పదవిని కోల్పోతాడు.

రాజ్యాంగం ప్రకారం ముఖ్యమంత్రి రాష్ట్ర శాసనసభలోని ఉభయ సభల్లో దేనిలోనైనా సభ్యుడు కావచ్చు. సాధారణంగా, ముఖ్యమంత్రులను దిగువ సభ (శాసనసభ) నుండి ఎన్నుకుంటారు, కానీ, అనేక సందర్భాల్లో, ఎగువ సభ (శాసన మండలి) సభ్యుడిని ముఖ్యమంత్రిగా కూడా నియమించారు.

గవర్నర్ కు సహాయ సహకారాలు, సలహాలు ఇవ్వడానికి మంత్రిమండలి

1. గవర్నర్ తన విచక్షణ మేరకు విధులు నిర్వర్తించాల్సి వస్తే తప్ప, తన విధుల నిర్వహణలో సహాయపడటానికి, సలహా ఇవ్వడానికి ముఖ్యమంత్రి అధిపతిగా ఒక మంత్రిమండలి ఉంటుంది.
2. ఒక విషయం గవర్నర్ విచక్షణ పరిధిలోకి వస్తుందా లేదా అనే ప్రశ్న తలెత్తితే, గవర్నర్ నిర్ణయమే అంతిమంగా ఉంటుంది, గవర్నర్ తన విచక్షణ మేరకు వ్యవహరించాలి లేదా చేయకూడదు అనే కారణంతో గవర్నర్ చేసే దేని చెల్లుబాటును ప్రశ్నించకూడదు.

3. మంత్రులు గవర్నర్ కు ఇచ్చిన సలహాలను ఏ కోర్టులోనూ విచారించకూడదు.

ప్రమాణం, కాలపరిమితి మరియు జీతం

ముఖ్యమంత్రి తన కార్యాలయంలోకి ప్రవేశించే ముందు గవర్నర్ ఆయనతో ప్రమాణ స్వీకారం చేయించి, గోప్యంగా ఉంచుతారు. తన ప్రమాణ స్వీకారంలో ముఖ్యమంత్రి ఇలా ప్రమాణం చేశారు.

1. భారత రాజ్యాంగం పట్ల నిజమైన విశ్వాసం, విధేయత కలిగి ఉండటం.

2. భారతదేశ సార్వభౌమత్వాన్ని, సమగ్రతను నిలబెట్టడం.

3. తన కార్యాలయ విధులను విశ్వసనీయంగా, మనస్సాక్షిగా నిర్వర్తించడం,

4. రాజ్యాంగం, చట్టానికి లోబడి, భయం, దయ, ఆప్యాయత, దురుద్దేశం లేకుండా అన్ని రకాల ప్రజలకు న్యాయం చేయాలి.

మంత్రిగా తన విధులను సక్రమంగా నిర్వర్తించడానికి అవసరమైనంత వరకు రాష్ట్ర మంత్రిగా తన పరిశీలనలోకి వచ్చిన లేదా తనకు తెలిసిన ఏ విషయాన్ని ప్రత్యక్షంగానో, పరోక్షంగానో ఏ వ్యక్తికి తెలియజేయనని ముఖ్యమంత్రి తన రహస్య ప్రమాణంలో ప్రమాణం చేశారు.

ముఖ్యమంత్రి పదవీకాలం నిర్ణయించబడలేదు మరియు అతను గవర్నర్ ఇష్టానుసారం పదవిలో ఉంటాడు. అయితే గవర్నర్ ఏ సమయంలోనైనా ఆయనను డిస్మిస్ చేసే అవకాశం లేకపోలేదు. శాసనసభలో ఆయనకు మెజారిటీ మద్దతు ఉన్నంత కాలం ఆయనను గవర్నర్ పదవి నుంచి తొలగించడానికి వీల్లేదు. కానీ, అసెంబ్లీలో విశ్వాసం కోల్పోతే ఆయన రాజీనామా చేయాలి లేదా గవర్నర్ ఆయనను డిస్మిస్ చేయవచ్చు.

ముఖ్యమంత్రి జీతభత్యాలను రాష్ట్ర శాసనసభ నిర్ణయిస్తుంది. రాష్ట్ర శాసనసభ సభ్యుడికి చెల్లించే జీతభత్యాలతో పాటు, అతనికి సంప్చువరీ అలవెన్స్, ఉచిత వసతి, ప్రయాణ భత్యం, వైద్య సౌకర్యాలు మొదలైనవి లభిస్తాయి.

మంత్రుల నియామకం

ముఖ్యమంత్రిని గవర్నర్ నియమిస్తారు. మిగతా మంత్రులను ముఖ్యమంత్రి సలహా మేరకు గవర్నర్ నియమిస్తారు. అంటే ముఖ్యమంత్రి సిఫారసు చేసిన వారిని మాత్రమే గవర్నర్ మంత్రులుగా నియమించగలరు.

కానీ, ఛత్తీస్‌గఢ్, జార్ఖండ్, మధ్యప్రదేశ్, ఒడిశా రాష్ట్రాలకు గిరిజన సంక్షేమ శాఖ మంత్రి ఉండాలి. వాస్తవానికి ఈ నిబంధన బీహార్, మధ్యప్రదేశ్, ఒడిశా రాష్ట్రాలకు మాత్రమే వర్తిస్తుంది. 2006 నాటి 94వ సవరణ చట్టం బీహార్ లో ప్రస్తుతం షెడ్యూల్డ్ ప్రాంతాలు లేనందున, షెడ్యూల్డ్ తెగల జనాభా చాలా తక్కువగా ఉన్నందున గిరిజన సంక్షేమ మంత్రిని కలిగి ఉండవలసిన బాధ్యత నుండి బీహార్ కు విముక్తి కల్పించింది. ఇదే సవరణ కొత్తగా ఏర్పడిన ఛత్తీస్ గఢ్, జార్ఖండ్ రాష్ట్రాలకు కూడా పై నిబంధనను వర్తింపజేసింది.

సాధారణంగా రాష్ట్ర శాసనసభ, శాసన మండలి సభ్యులను మంత్రులుగా నియమిస్తారు. రాష్ట్ర శాసనసభలో ఏ సభలోనూ సభ్యుడు కాని వ్యక్తిని కూడా మంత్రిగా నియమించవచ్చు. కానీ, ఆరు నెలల్లోపు, అతను రాష్ట్ర శాసనసభ

యొక్క ఏదో ఒక సభలో సభ్యుడు (ఎన్నికల ద్వారా లేదా నామినేషన్ ద్వారా) కావాలి, లేకపోతే, అతను మంత్రి పదవిని కోల్పోతాడు.

రాష్ట్ర శాసనసభలోని ఒక సభలో సభ్యుడిగా ఉన్న మంత్రికి మాట్లాడే హక్కు, మరో సభ కార్యకలాపాల్లో పాల్గనే హక్కు ఉంటుంది. కానీ, తాను సభ్యుడిగా ఉన్న సభలో మాత్రమే ఓటు వేయగలడు.

మంత్రుల ప్రమాణం మరియు జీతం

ఒక మంత్రి తన కార్యాలయంలోకి ప్రవేశించే ముందు, గవర్నర్ అతనితో ప్రమాణ స్వీకారం చేయించి, గోప్యంగా ఉంచుతారు. తన ప్రమాణ స్వీకారంలో మంత్రి ఇలా ప్రమాణం చేశారు.

1. భారత రాజ్యాంగం పట్ల నిజమైన విశ్వాసం, విధేయత కలిగి ఉండటం,
2. భారతదేశ సార్వభౌమత్వాన్ని, సమగ్రతను నిలబెట్టడం,
3. తన కార్యాలయ విధులను విశ్వసనీయంగా, మనస్సాక్షిగా నిర్వర్తించడం,
4. రాజ్యాంగం, చట్టానికి లోబడి, భయం, దయ, ఆప్యాయత, దురుద్దేశం లేకుండా అన్ని రకాల ప్రజలకు న్యాయం చేయాలి.

మంత్రిగా తన విధులను సక్రమంగా నిర్వర్తించడానికి అవసరమైన విధంగా తప్ప రాష్ట్ర మంత్రిగా తన పరిశీలనలోకి వచ్చిన లేదా తనకు తెలిసిన ఏ విషయాన్ని ప్రత్యక్షంగా లేదా పరోక్షంగా ఏ వ్యక్తికి తెలియజేయనని లేదా బహిర్గతం చేయనని మంత్రి తన రహస్య ప్రమాణంలో ప్రమాణం చేశారు.

మంత్రుల జీతభత్యాలను రాష్ట్ర శాసనసభ ఎప్పటికప్పుడు నిర్ణయిస్తుంది. రాష్ట్ర శాసనసభ సభ్యుడికి చెల్లించాల్సిన జీతభత్యాలను మంత్రి పొందుతారు. అదనంగా, అతనికి సంప్చువరీ అలవెన్స్ (అతని ర్యాంకును బట్టి), ఉచిత వసతి, ప్రయాణ భత్యం, వైద్య సౌకర్యాలు మొదలైనవి లభిస్తాయి.

ముఖ్యమంత్రి అధికారాలు, విధులు

ముఖ్యమంత్రి తన రాష్ట్ర మంత్రిమండలికి అధిపతిగా ఉంటారు. ముఖ్యమంత్రి రాజ్యాంగ పదవి ఇంచుమించు ప్రధానమంత్రితో సమానంగా ఉంటుంది. రాష్ట్ర పరిపాలనలో ముఖ్యమంత్రిది కీలక పాత్ర. ముఖ్యమంత్రి అధికారాలు, విధులు

ఎ) రాష్ట్ర ప్రభుత్వానికి నిజమైన అధిపతి ముఖ్యమంత్రి. ముఖ్యమంత్రి సలహా మేరకు మంత్రులను గవర్నర్ నియమిస్తారు. ముఖ్యమంత్రి సలహా మేరకు మంత్రులకు గవర్నర్ శాఖలను కేటాయిస్తారు.

బి) మంత్రిమండలి/క్యాబినెట్ సమావేశానికి ముఖ్యమంత్రి అధ్యక్షత వహిస్తారు. అతడు/ఆమె వివిధ మంత్రుల పనితీరును సమన్వయం చేస్తారు. అతను/ఆమె క్యాబినెట్/మంత్రిమండలి యొక్క పనితీరుకు మార్గనిర్దేశం చేస్తారు.

సి) రాష్ట్ర ప్రభుత్వ చట్టాలు, విధానాలను రూపొందించడంలో ముఖ్యమంత్రి కీలక పాత్ర పోషిస్తారు. ఆయన ఆమోదంతో రాష్ట్ర శాసనసభలో బిల్లులను ప్రవేశపెడతారు. అతడు/ఆమె రాష్ట్ర శాసనసభ లోపల మరియు వెలుపల అతని/ఆమె ప్రభుత్వ విధానాలకు ప్రధాన ప్రతినిధిగా ఉంటారు.

డి) రాష్ట్ర పరిపాలన, వ్యవహారాలకు సంబంధించిన మంత్రిమండలి/మంత్రివర్గం తీసుకున్న నిర్ణయాలను, శాసనాల ప్రతిపాదనలను ముఖ్యమంత్రి గవర్నర్‌కు తెలియజేయాలని రాజ్యాంగం చెబుతోంది.

ఇ) గవర్నరుకు అవసరం అయితే, ఒక మంత్రి ఒక నిర్ణయం తీసుకున్నప్పటికీ, మంత్రివర్గం పరిగణనలోకి తీసుకోని లేదా ఆమోదించని ఏదైనా విషయాన్ని ముఖ్యమంత్రి మంత్రిమండలి పరిశీలనకు సమర్పిస్తాడు.

ఎఫ్) మంత్రివర్గానికి, గవర్నర్ కు మధ్య కమ్యూనికేషన్ కు ముఖ్యమంత్రి మాత్రమే అనుసంధానకర్త. మంత్రివర్గం/మంత్రిమండలి తీసుకున్న నిర్ణయాలను ముఖ్యమంత్రికి తెలియజేసే హక్కు గవర్నర్ కు ఉంటుంది.

దీంతో అసలు అధికారం ముఖ్యమంత్రి నేతఅత్వంలోని మంత్రిమండలికే ఉందని స్పష్టమవుతోంది. రాష్ట్రానికి అసలైన కార్యనిర్వాహక వ్యవస్థ ముఖ్యమంత్రి నేతఅత్వంలోని మంత్రిమండలి/మంత్రివర్గం.

ముఖ్యమంత్రితో గవర్నర్ సంబంధాలు

రాజ్యాంగంలోని ఈ క్రింది నిబంధనలు గవర్నర్ మరియు ముఖ్యమంత్రి మధ్య సంబంధాన్ని వివరిస్తాయి:

1. ఆర్టికల్ 163: గవర్నర్ తన విధులను లేదా వాటిలో దేనినైనా తన విచక్షణ మేరకు నిర్వర్తించాల్సిన అవసరం మినహా, తన విధుల నిర్వహణపై సహాయపడటానికి మరియు సలహా ఇవ్వడానికి ముఖ్యమంత్రి అధిపతిగా ఒక మంత్రిమండలి ఉంటుంది.

2. ఆర్టికల్ 164: (ఎ) ముఖ్యమంత్రిని గవర్నర్ నియమిస్తారు, ముఖ్యమంత్రి సలహా మేరకు ఇతర మంత్రులను గవర్నర్ నియమిస్తారు.

   (బి) గవర్నరు ఇష్టానుసారం మంత్రులు పదవిలో ఉండాలి. మరియు

   (సి) మంత్రిమండలి రాష్ట్ర శాసనసభకు సమిష్టిగా బాధ్యత వహిస్తుంది. 3. ఆర్టికల్ 167: ఇది ముఖ్యమంత్రి విధి: (ఎ) రాష్ట్ర వ్యవహారాల నిర్వహణకు సంబంధించిన మంత్రిమండలి నిర్ణయాలను, శాసనాల ప్రతిపాదనలను రాష్ట్ర గవర్నర్ కు తెలియజేయడంబీ

   (బి) రాష్ట్ర వ్యవహారాల నిర్వహణకు సంబంధించిన సమాచారాన్ని, గవర్నర్ కోరిన విధంగా శాసనాల ప్రతిపాదనలను అందించడంబీ మరియు

   (సి) గవర్నరు కోరినట్లయితే, ఒక మంత్రి నిర్ణయం తీసుకొని, మండలి పరిగణనలోకి తీసుకోని ఏ విషయాన్నైనా మంత్రిమండలి పరిశీలనకు సమర్పించాలి.

మంత్రుల బాధ్యతలు

సమిష్టి బాధ్యత

పార్లమెంటరీ ప్రభుత్వ వ్యవస్థలో అంతర్లీనంగా ఉన్న ప్రాథమిక సూత్రం సమిష్టి బాధ్యత సూత్రం. రాజ్యాంగంలోని 164వ అధికరణ ప్రకారం రాష్ట్ర శాసనసభకు మంత్రిమండలి సమిష్టి బాధ్యత వహిస్తుంది. అంటే మంత్రులందరూ తమ తప్పిదాలకు, కమీషన్లకు శాసనసభకు ఉమ్మడి బాధ్యత వహిస్తారు. వారు ఒక బృందంగా పనిచేస్తారు మరియు కలిసి ఈదడం లేదా మునిగిపోతారు. శాసనమండలిపై శాసనసభ అవిశ్వాస తీర్మానాన్ని ఆమోదించినప్పుడు శాసనమండలికి చెందిన మంత్రులతో సహా మంత్రులందరూ రాజీనామా చేయాల్సి ఉంటుంది. ప్రత్యామ్నాయంగా, సభ ఓటర్ల అభిప్రాయాలకు ప్రాతినిధ్యం వహించలేదనే కారణంతో శాసనసభను రద్దు చేసి, కొత్తగా ఎన్నికలకు పిలుపునివ్వాలని మంత్రిమండలి గవర్నర్ కు సలహా ఇవ్వవచ్చు. శాసనసభ విశ్వాసాన్ని కోల్పోయిన మంత్రిమండలికి గవర్నర్ ఆమోదం తెలపకపోవచ్చు.

వ్యక్తిగత బాధ్యత

ఆర్టికల్ 164లో వ్యక్తిగత బాధ్యత అనే సూత్రం కూడా ఉంది. గవర్నర్ ఇష్టానుసారం మంత్రులు పదవిలో ఉంటారని పేర్కొంది. అంటే శాసనమండలి విశ్వాసం ఉన్న సమయంలో గవర్నర్ ఒక మంత్రిని తొలగించవచ్చు. కానీ, ముఖ్యమంత్రి సలహా మేరకే మంత్రిని గవర్నర్ తొలగించగలరు. ఒక మంత్రి పనితీరుపై విభేదాలు లేదా అసంతృప్తి ఉంటే ముఖ్యమంత్రి రాజీనామా చేయమని అడగవచ్చు లేదా ఆయనను తొలగించాలని గవర్నర్ కు సలహా ఇవ్వవచ్చు. ఈ అధికారాన్ని ఉపయోగించడం ద్వారా ముఖ్యమంత్రి సమిష్టి బాధ్యత పాలనను సాకారం చేసుకోవచ్చు.

సారాంశం

గవర్నర్ రాజ్యాంగబద్ధమైన రాష్ట్ర అధిపతి. ఆచరణలో ముఖ్యమంత్రియే అసలైన ప్రభుత్వాధినేత. ముఖ్యమంత్రిని గవర్నర్ నియమిస్తారు. భారత రాజ్యాంగం సమాఖ్య ప్రభుత్వాన్ని ఏర్పాటు చేస్తుంది, కేంద్రానికి మరియు దాని యూనిట్లకు, అంటే రాష్ట్రాలకు ప్రత్యేక పరిపాలనా వ్యవస్థలను కలిగి ఉంటుంది. అన్ని రాష్ట్రాలకు వర్తించే రాజ్యాంగంలోని నాల్గవ భాగంలో రాష్ట్ర ప్రభుత్వానికి ఏకరీతి నిర్మాణాన్ని నిర్దేశించింది.

రాష్ట్రాలలో పాలనా సరళి కేంద్రానికి సమానంగా ఉంటుంది, అనగా పార్లమెంటు వ్యవస్థ, కార్యనిర్వాహక అధిపతి రాజ్యాంగ పాలకుడు, అతను రాష్ట్ర శాసనసభకు బాధ్యత వహించే మంత్రుల సలహా ప్రకారం వ్యవహరించాలి. రాజ్యాంగం ప్రకారం రాష్ట్ర కార్యనిర్వాహక అధికారం గవర్నర్ కు ఉంటుంది. ఆయన పేరుతో రాష్ట్ర ప్రభుత్వం నడుస్తోంది. రాష్ట్ర స్థాయిలో కార్యనిర్వాహక వ్యవస్థను కేంద్ర నమూనాలో రూపొందించారు. ఇందులో గవర్నర్, మంత్రిమండలి, ముఖ్యమంత్రి ఉంటారు.

మోడల్ ప్రశ్నలు

ప్రశ్న 1. గవర్నర్‌ను ఎలా నియమిస్తారు?

ప్రశ్న 2. గవర్నర్‌కు ఎలాంటి అధికారాలు ఉంటాయి?

ప్రశ్న 3. గవర్నర్‌కు విచక్షణాధికారాలు ఏమైనా ఉన్నాయా? అతడి/ఆమె విచక్షణాధికారాలను పేర్కొనండి?

ప్రశ్న 4. గవర్నర్ స్థానం, పాత్ర ఏమిటి?

ప్రశ్న 5. ఒక రాష్ట్రంలో మంత్రిమండలిని ఎలా ఏర్పాటు చేస్తారు?

ప్రశ్న 6. ముఖ్యమంత్రి విధులను వివరించండి?

ప్రశ్న 7. ముఖ్యమంత్రితో గవర్నర్ కు ఉన్న సంబంధాన్ని వివరించండి?

18. రాష్ట్ర శాసన సభ

లక్ష్యాలు

ఈ యూనిట్‌ను అధ్యయనం చేసిన తరువాత, మీరు వీటిని చేయగలగాలి.

- విధాన సభ మరియు విధాన పరిషత్ కూర్పును వివరించడం.
- రాష్ట్ర శాసనసభ మరియు మండలి యొక్క అధికారాలు మరియు విధులను వివరించడం.
- రాష్ట్ర శాసనసభ ప్రిసైడింగ్ అధికారుల బాధ్యతలను జాబితా చేయడం.
- ఉభయ సభల మధ్య సంబంధాలను పరిశీలించాలి. మరియు
- రాష్ట్ర శాసనసభ ప్రాముఖ్యతను అంచనా వేయడం

పరిచయం

ఒక రాష్ట్ర రాజకీయ వ్యవస్థలో రాష్ట్ర శాసనసభ ఒక ప్రముఖ మరియు కేంద్ర స్థానాన్ని ఆక్రమిస్తుంది. రాజ్యాంగంలోని ఆరవ భాగంలోని ఆర్టికల్స్ 168 నుంచి 212 వరకు రాష్ట్ర శాసనసభ వ్యవస్థ, కూర్పు, కాలపరిమితి, అధికారులు, విధివిధానాలు, విశేషాధికారాలు, అధికారాలు తదితర అంశాలను వివరిస్తాయి. ఇవి పార్లమెంటు మాదిరిగానే ఉన్నప్పటికీ, కొన్ని తేడాలు కూడా ఉన్నాయి.

రాష్ట్ర శాసనసభ కూర్పు

చాలా రాష్ట్రాలలో శాసనసభలో గవర్నరు, శాసనసభ (విధానసభ) ఉంటాయి. అంటే ఈ రాష్ట్రాలకు ఏకసభ శాసనసభలు ఉన్నాయి. కొన్ని రాష్ట్రాలలో గవర్నరుతో పాటు శాసన సభ (విధాన సభ), శాసన మండలి (విధాన పరిషత్) అనే రెండు శాసనసభలు ఉన్నాయి. రెండు సభలు ఉన్న చోట శాసనసభను ద్విసభ అంటారు.

ఒక రాష్ట్రానికి ద్విసభ శాసనసభ ఉంటే, శాసన సభ లేదా విధాన సభ దిగువ సభ, శాసన మండలి లేదా విధాన పరిషత్ ఎగువ సభ. శాసనసభను పాపులర్ ఛాంబర్ అని కూడా అంటారు. ఇది శాసనమండలి కంటే శక్తివంతమైనది.

భారత రాజ్యాంగం ప్రకారం ఒక శాసనసభలో 500 మంది కంటే ఎక్కువ మంది సభ్యులు, 60 కంటే తక్కువ మంది సభ్యులు ఉండకూడదు. మరో మాటలో చెప్పాలంటే, వివిధ రాష్ట్రాల శాసనసభల సభ్యుల సంఖ్య 60 నుండి 500 మధ్య ఉంటుంది. ప్రస్తుతం తెలంగాణ రాష్ట్ర శాసనసభలో సభ్యుల సంఖ్య 119.

శాసనసభలో కొన్ని స్థానాలు షెడ్యూల్డ్ కులాలు మరియు షెడ్యూల్డ్ తెగలకు రిజర్వ్ చేయబడ్డాయి. ఒక రాష్ట్ర గవర్నర్ ఆంగ్లో-ఇండియన్ కమ్యూనిటీ సభ్యులకు శాసనసభలో సరైన ప్రాతినిధ్యం లేదని భావిస్తే, అతను దానికి ఒక సభ్యుడిని నామినేట్ చేయవచ్చు. శాసనసభ (ఎంఎల్ఏలు) సభ్యులను వివిధ ప్రాదేశిక నియోజకవర్గాల ఓటర్లు నేరుగా ఎన్నుకుంటారు. శాసనసభ ఎన్నికల కోసం, ప్రతి రాష్ట్రాన్ని అనేక ఏకసభ్య ప్రాదేశిక నియోజకవర్గాలుగా విభజించారు.

శాసనసభ (విధాన సభ)

ప్రతి రాష్ట్రంలో ఒక శాసన సభ (విధానసభ) ఉంది. ఇది రాష్ట్ర ప్రజలకు ప్రాతినిధ్యం వహిస్తుంది. సార్వత్రిక వయోజన ఓటు హక్కు ఆధారంగా విధానసభ సభ్యులను ప్రజలు నేరుగా ఎన్నుకుంటారు. రాష్ట్రంలో ఓటర్లుగా నమోదైన వయోజన పౌరులందరూ వీరిని నేరుగా ఎన్నుకుంటారు. 18 ఏళ్లు నిండిన స్త్రీ, పురుషులు ఓటర్ల జాబితాలో చేరేందుకు అర్హులు. వారు రాష్ట్ర శాసనసభ సభ్యులను ఎన్నుకోవడానికి ఓటు వేస్తారు. ప్రాదేశిక నియోజకవర్గాల నుంచి సభ్యులను ఎన్నుకుంటారు. ప్రతి రాష్ట్రం ఎన్నుకోవలసిన సభ్యుల సంఖ్యకు సమానంగా (సింగిల్ మెంబర్) నియోజకవర్గాలుగా విభజించబడింది. లోక్ సభ మాదిరిగానే షెడ్యూల్డ్ కులాలకు, కొన్ని రాష్ట్రాల్లో షెడ్యూల్డ్ తెగలకు కూడా కొన్ని స్థానాలు రిజర్వు చేయబడతాయి. ఇది రాష్ట్రంలోని బలహీన వర్గాల జనాభాపై ఆధారపడి ఉంటుంది.

విధానసభ సభ్యుడు కావడానికి ఒక వ్యక్తి వీటిని చేయాలి:

1. భారత పౌరుడు అయి ఉండాలి.
2. 25 సంవత్సరాల వయస్సు కలిగి ఉండాలి.
3. ఓటరు జాబితాలో అతని/ఆమె పేరు ఉండాలి.
4. లాభదాయకమైన పదవులు కలిగి ఉండరాదు.
5. ప్రభుత్వోద్యోగి కాకూడదు.

విధానసభ కాలపరిమితి ఐదేళ్లు, అయితే ముఖ్యమంత్రి సలహా మేరకు గవర్నర్ తన పదవీకాలం ముగియకముందే దానిని రద్దు చేయవచ్చు. రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 356 ప్రకారం రాజ్యాంగ అత్యవసర పరిస్థితి ఏర్పడితే రాష్ట్రపతి దానిని రద్దు చేయవచ్చు.

జాతీయ అత్యవసర పరిస్థితిని ప్రకటించిన సందర్భంలో (ఆర్టికల్ 352 ప్రకారం) పార్లమెంటు శాసనసభల కాలపరిమితిని ఒకేసారి ఒక సంవత్సరానికి మించకుండా పొడిగించవచ్చు.

లెజిస్లేటివ్ కౌన్సిల్ (విధాన పరిషత్)

విధాన పరిషత్ రాష్ట్ర శాసనసభ యొక్క ఎగువ సభ. ఇది చాలా రాష్ట్రంలో ఉనికిలో లేదు. చాలా తక్కువ రాష్ట్రాలలో ద్విసభల శాసనసభ ఉంది, అంటే రెండు సభలు ఉన్నాయి. ప్రస్తుతం ఐదు రాష్ట్రాలైన ఉత్తరప్రదేశ్, బీహార్, కర్ణాటక, మహారాష్ట్ర, జమ్ముకశ్మీర్ లలో విధాన పరిషత్ ఉండగా, మిగిలిన 23 రాష్ట్రాల్లో ఒకే సభ అంటే విధానసభ ఉంది. లెజిస్లేటివ్ కౌన్సిళ్లు బ్రిటిష్ కాలం నాటి వారసత్వం. పార్లమెంటు ఉనికిలో లేని రాష్ట్రంలో విధాన పరిషత్‌ను

ఏర్పాటు చేయవచ్చు, ఈ మేరకు రాష్ట్ర శాసనసభ మొత్తం శాసనసభలో మెజారిటీతో, హాజరైన మరియు ఓటు వేసిన శాసనసభ సభ్యులలో మూడింట రెండు వంతులకు తగ్గకుండా మెజారిటీతో ఒక తీర్మానాన్ని ఆమోదిస్తే, తీర్మానాన్ని పార్లమెంటుకు పంపుతుంది. అదేవిధంగా ఒక రాష్ట్రానికి మండలి ఉండి, దానిని రద్దు చేయాలని అసెంబ్లీ కోరుకుంటే, అదే మెజారిటీతో తీర్మానం చేసి పార్లమెంటుకు పంపవచ్చు. ఈ పరిస్థితిలో సంబంధిత శాసనమండలిని రద్దు చేయాలని పార్లమెంటు తీర్మానించింది. దీని ప్రకారం పంజాబ్, తమిళనాడు, పశ్చిమబెంగాల్ కౌన్సిల్లను రద్దు చేశారు.

రాజ్యాంగం ప్రకారం, ఒక రాష్ట్ర విధాన పరిషత్ లోని మొత్తం సభ్యుల సంఖ్య విధానసభ మొత్తం సభ్యుల సంఖ్యలో మూడింట ఒక వంతు మించకూడదు, అయితే ఈ సంఖ్య 40 కంటే తక్కువ ఉండకూడదు. జమ్ముకశ్మీర్ లో విధాన పరిషత్ కు 36 మంది సభ్యులు ఉన్నారు.

శాసనమండలి సభ్యుడిగా ఉండాలంటే సంబంధిత వ్యక్తి

1. భారత పౌరుడిగా ఉండండి:

2. 30 ఏళ్లు దాటిన వారు.

3. రాష్ట్రంలో రిజిస్టర్డ్ ఓటరుగా ఉండాలి.

4. లాభదాయకమైన పదవులు ఉండవు.

విధాన పరిషత్ పాక్షికంగా ఎన్నుకోబడుతుంది మరియు పాక్షికంగా నామినేట్ చేయబడుతుంది. చాలా మంది సభ్యులు దామాషా ప్రాతినిధ్య సూత్రం ప్రకారం ఏక బదిలీ ఓటు విధానం ద్వారా పరోక్షంగా ఎన్నుకోబడతారు. వివిధ కేటగిరీల సభ్యులు వేర్వేరు ఆసక్తులకు ప్రాతినిధ్యం వహిస్తారు. శాసనమండలి కూర్పు ఇలా ఉంది.

1. మండలిలో మూడింట ఒక వంతు సభ్యులను విధానసభ సభ్యులు ఎన్నుకుంటారు.

2. విధాన పరిషత్ సభ్యులలో మూడింట ఒక వంతు మంది రాష్ట్రంలోని మునిసిపాలిటీలు, జిల్లా బోర్డులు మరియు ఇతర స్థానిక సంస్థల సభ్యులతో కూడిన ఓటర్ల ద్వారా ఎన్నుకోబడతారుబీ

3. రాష్ట్రంలో పన్నెండవ వంతు సభ్యులను రాష్ట్రంలోని పట్టభద్రులతో కూడిన ఓటర్లు ఎన్నుకుంటారు.

4.కనీసం మూడు సంవత్సరాల బోధనా అనుభవం ఉన్న సెకండరీ పాఠశాల కంటే తక్కువ స్థాయిలో లేని రాష్ట్రంలోని విద్యా సంస్థల ఉపాధ్యాయులతో కూడిన ఓటర్ల ద్వారా పన్నెండవ వంతు సభ్యులను ఎన్నుకుంటారుబీ

5. మిగిలిన వారిలో ఆరో వంతు అంటే సాహిత్యం, విజ్ఞానశాస్త్రం, కళలు, సహకార ఉద్యమం, సామాజిక సేవా రంగాల్లో విశేష పరిజ్ఞానం ఉన్న వ్యక్తుల నుంచి గవర్నర్ నామినేట్ చేస్తారు.

రాజ్యసభ మాదిరిగా విధాన పరిషత్ శాశ్వత సభ. అది ఎప్పటికీ కరిగిపోదు. దీని సభ్యుల పదవీకాలం ఆరేళ్లు. దీని సభ్యులలో మూడింట ఒక వంతు మంది ప్రతి రెండు సంవత్సరాలకు ఒకసారి పదవీ విరమణ చేస్తారు. పదవీ విరమణ చేసిన సభ్యులు తిరిగి ఎన్నిక కావడానికి అర్హులు. రాజీనామా లేదా మరణంతో ఏర్పడిన ఖాళీ అయితే అటువంటి సభ్యుల పదవీకాలంలో మిగిలిన కాలానికి ఉప ఎన్నిక నిర్వహిస్తారు.

ప్రమాణం లేదా ధృవీకరణ

రాష్ట్ర శాసనసభలోని ప్రతి సభ్యుడు, సభలో తన స్థానాన్ని చేపట్టడానికి ముందు, గవర్నర్ లేదా ఆయన నియమించిన వ్యక్తి ముందు ప్రమాణం లేదా ప్రమాణ స్వీకారం చేయాలి.

ఈ ప్రమాణంలో, రాష్ట్ర శాసనసభ సభ్యుడు ఇలా ప్రమాణం చేస్తాడు:

(ఎ) భారత రాజ్యాంగం పట్ల నిజమైన విశ్వాసం మరియు విధేయత కలిగి ఉండటం

బి) భారతదేశ సార్వభౌమత్వాన్ని, సమగ్రతను కాపాడటం మరియు

(సి) తన కార్యాలయ కర్తవ్యాన్ని విశ్వసనీయంగా నిర్వర్తించడం.

ఒక సభ్యుడు ప్రమాణ స్వీకారం చేయకపోతే, అతను ఓటు వేయలేడు మరియు సభా కార్యకలాపాలలో పాల్గనలేడు మరియు రాష్ట్ర శాసనసభ యొక్క హక్కులు మరియు మినహాయింపులకు అర్హుడు కాదు.

ఒక వ్యక్తి సభలో సభ్యుడిగా కూర్చున్న లేదా ఓటు వేసిన ప్రతి రోజుకు రూ .500 జరిమానాకు బాధ్యత వహిస్తాడు:

(ఎ) నిర్దేశిత ప్రమాణం లేదా ధఅవీకరణ తీసుకోవడానికి మరియు సబ్ స్క్రైబ్ చేయడానికి ముందు లేదా

(బి) తనకు అర్హత లేదని తెలిసినప్పుడు లేదా సభ్యత్వానికి అనర్హుడని తెలిసినప్పుడు లేదా

(సి) పార్లమెంటు లేదా రాష్ట్ర శాసనసభ చేసిన ఏదైనా చట్టం ద్వారా అతను సభలో కూర్చోవడం లేదా ఓటు వేయడం నిషేధించబడిందని అతనికి తెలిసినప్పుడు.

ఒక రాష్ట్ర శాసనసభ సభ్యులు కాలానుగుణంగా రాష్ట్ర శాసనసభ నిర్ణయించే జీతభత్యాలు పొందడానికి అర్హులు.

రాష్ట్ర శాసనసభ యొక్క అధికారాలు మరియు విధులు

శాసన అధికారాలు

ఏకసభ అయినా, ద్విసభ అయినా రాష్ట్ర శాసనసభ అధికారాలు, విధులు కేంద్రానికి, రాష్ట్రాలకు మధ్య అధికార విభజన ఆధారంగా కేంద్ర పార్లమెంటు అధికారాలతో సమానంగా ఉంటాయి. భారత రాజ్యాంగంలోని సమాఖ్య వ్యవస్థ కారణంగా, రాష్ట్ర శాసనసభలకు అపరిమితమైన అధికారం లేదు. మీరు ఇంతకు ముందు చదివినట్లుగా, కేంద్ర జాబితా, రాష్ట్ర జాబితా మరియు ఉమ్మడి జాబితా ఆధారంగా అధికారాలు కేంద్ర మరియు రాష్ట్రాల మధ్య విభజించబడ్డాయి. ఈ క్రింది పద్దుల క్రింద రాష్ట్ర శాసనసభ అధికారాలను అధ్యయనం చేద్దాం:

శాసన అధికారాలు

చట్టం చేయడం రాష్ట్ర శాసనసభ యొక్క ప్రాథమిక విధి. రాష్ట్ర జాబితాలో చేర్చిన 66 అంశాలపై చట్టాలు చేస్తుంది. ఉమ్మడి జాబితాలో పేర్కొన్న అంశాలపై చట్టాలు చేసే హక్కు కూడా ఉంది కానీ అదే అంశంపై పార్లమెంటు చేసిన ఏ చట్టానికి విరుద్ధంగా ఉండకూడదు. వైరుధ్యం ఏర్పడితే కేంద్ర ప్రభుత్వం చేసిన చట్టమే అమలులో ఉంటుంది.

సాధారణ బిల్లులు (నాన్ మనీ బిల్లులు), ద్రవ్యబిల్లుల విషయంలో పార్లమెంటులో మాదిరిగానే చట్టాన్ని రూపొందించే విధానం ఉంటుంది. రాష్ట్ర శాసనసభ ఆమోదించిన ప్రతి బిల్లును (ఏకసభ అయితే ఒక సభ, ద్విసభ అయితే ఉభయ సభలు) గవర్నర్ ఆమోదం కోసం పంపుతారు, ఆ తర్వాత అది చట్టంగా మారుతుంది.

ఆర్థిక అధికారాలు

రాష్ట్ర ఆర్థిక వ్యవహారాలు పూర్తిగా శాసనసభ ఆధీనంలో ఉంటాయి, ఎందుకంటే శాసనసభ అనుమతి లేకుండా ఏ వ్యయమూ చేయలేము. కేంద్ర పార్లమెంటు విషయంలో వివరించినట్లుగా, ద్రవ్య బిల్లును దిగువ సభలో అంటే శాసనసభలో మాత్రమే ప్రవేశపెట్టవచ్చు, అది కూడా గవర్నర్ ముందస్తు అనుమతితో. భారతదేశంలోని 23 రాష్ట్రాలకు మాత్రమే శాసన సభ ఉన్నందున, బిల్లును ఆమోదించిన తరువాత, దానిని గవర్నర్ ఆమోదానికి పంపుతారు, అతను సమ్మతి తెలపడం తప్ప మరో మార్గం లేదు. శాసనసభ ద్విసభ కావడం, శాసనమండలి కూడా ఉంటే అసెంబ్లీ ఆమోదించిన బిల్లును మండలికి పంపుతారు. కేంద్రంలో రాజ్యసభ మాదిరిగానే రాష్ట్ర శాసనమండలికి పరిమిత అధికారాలు ఉన్నాయని, 14 రోజుల్లో బిల్లును దిగువ సభకు తిప్పి పంపాల్సి ఉంటుందన్నారు. మండలి సిఫార్సులు ఏవైనా ఉంటే అవి అసెంబ్లీకి కట్టుబడవు. ఏది ఏమైనా బిల్లు ఉభయ సభల్లో ఆమోదం పొందినట్లుగా భావించి వాటి గవర్నర్ కు సంతకాల కోసం పంపుతారు.

కార్యనిర్వాహక వర్గంపై నియంత్రణ

పార్లమెంటరీ ప్రభుత్వ ప్రత్యేక లక్షణంగా, రాష్ట్ర శాసనసభలు ముఖ్యమంత్రి నేతఅత్వంలోని మంత్రిమండలిపై కూడా నియంత్రణ కలిగి ఉంటాయి. ప్రశ్నలు అడగడం, వాయిదా తీర్మానం, అటెన్షన్ మోషన్, అవిశ్వాస తీర్మానం వంటివి కార్యనిర్వాహక వ్యవస్థను అదుపులో ఉంచే మార్గాలు. ఒకవేళ పరిస్థితి తలెత్తితే రాష్ట్ర శాసనసభ ఏ ఒక్క మంత్రినైనా లేదా మొత్తం మంత్రిమండలిని అవిశ్వాస తీర్మానాన్ని ఆమోదించడం ద్వారా తొలగించవచ్చు.

ఎన్నికల విధులు

విధానసభకు ఎన్నికైన సభ్యులు భారత రాష్ట్రపతి ఎన్నికలో పాల్గంటారు.

రాజ్యాంగ విధులు

భారత రాజ్యాంగాన్ని సవరించే విధానం గురించి మీరు ఇదివరకే చదివారు. ప్రత్యేక మెజారిటీతో పార్లమెంటు ఆమోదించిన రాజ్యాంగంలోని కొన్ని భాగాలకు కనీసం సగం రాష్ట్రాల శాసనసభల ఆమోదం అవసరం. అయితే రాష్ట్ర శాసనసభలో రాజ్యాంగ సవరణ చేపట్టడానికి వీల్లేదు.

అసెంబ్లీ మరియు మండలి మధ్య సంబంధం

రాష్ట్ర శాసనసభలో రాష్ట్రరహిత రాష్ట్ర శాసనసభ, రాష్ట్ర శాసన మండలి ఉంటాయి. ఉభయ సభలు ప్రజా ప్రతినిధుల సభతో నిండి ఉన్నప్పటికీ మండలి కంటే ఎక్కువ అధికారాలు ఉన్నాయి. ఈ రెండు ఇళ్ళ మధ్య సంబంధాన్ని ఈ క్రింది విధంగా బాగా అర్థం చేసుకోవచ్చు.

ఎ) అసెంబ్లీ ఒక బిల్లును ప్రవేశపెట్టి మండలి ఆమోదానికి పంపవచ్చు. మండలి సాధారణ బిల్లును 4 నెలల పాటు ఉంచి సమాధానం పంపాలి.

బి) ద్రవ్యబిల్లుల విషయంలో రాష్ట్ర శాసనసభ మండలికి ప్రతిపాదన పంపినా మండలి 14 రోజుల్లోగా ద్రవ్యబిల్లును వెనక్కి పంపడంలో విఫలం అవుతుంది.

రెండు సభల్లోనూ ఒకే రాజకీయ పార్టీకి మెజారిటీ ఉంటే రెండు సభల మధ్య విభేదాలు తలెత్తిన సందర్భాలు కూడా ఉన్నాయి.

సారంశం

భారతదేశంలోని కొన్ని రాష్ట్రాలలో శాసనసభ సభలకే ఆగిపోదు. అవి శాసన సభ, శాసనమండలి. రాష్ట్ర శాసనసభ సభ్యులు ప్రజలచే నేరుగా ఎన్నుకోబడతారు, శాసన మండలి సభ్యులను ఉపాధ్యాయులు, పట్టభద్రులు, స్థానిక స్వపరిపాలన సంస్థల సభ్యులు, రాష్ట్ర శాసనసభ సభ్యులు మరియు గవర్నర్ నామినేటెడ్ సభ్యులు వంటి వివిధ సమూహాలు ఎన్నుకుంటారు. రాష్ట్ర శాసనసభ కాలపరిమితిని నిర్ణయిస్తుంది మరియు శాసన మండలి సభ్యులకు 6 సంవత్సరాలు మరియు అసెంబ్లీ సభ్యులకు 5 సంవత్సరాలుగా ఉంటుంది, రాష్ట్ర శాసనసభ కార్యనిర్వాహక ఆర్థిక విధులపై నియంత్రణ వంటి వివిధ విధులను నిర్వహిస్తుంది, భారతదేశంలో కేవలం 7 రాష్ట్రాలు మాత్రమే ఆంధ్రప్రదేశ్ తెలంగాణ విఆర్ జమ్ము కాశ్మీర్ బీహార్ కర్ణాటక మహారాష్ట్ర మరియు ఉత్తర ప్రదేశ్ ఉన్నాయి. రాష్ట్ర శాసనమండలితో ద్విసభ శాసనసభ.

మోడల్ ప్రశ్నలు

1. విధాన సభ (శాసనసభ) కూర్పును వివరించండి.
2. రాష్ట్ర శాసనసభ అధికారాలు, విధులను వివరించండి.
3. రాష్ట్ర శాసనసభ అధికారాల పరిమితులను తెలపండి.

19. హైకోర్టులు మరియు సబార్డినేట్ కోర్టులు

లక్ష్యాలు

ఈ యూనిట్‌ను అధ్యయనం చేసిన తరువాత, మీరు వీటిని చేయగలగాలి.

- హైకోర్టుల కూర్పు మరియు వ్యవస్థను వివరించడం
- హైకోర్టుల అధికారాలు, అధికార పరిధిని వివరించాలి.
- ప్రాథమిక హక్కుల సంరక్షకుడిగా హైకోర్టుల పాత్రను అభినందించాలి. మరియు
- సబార్డినేట్ లేదా దిగువ కోర్టుల పనితీరును వివరించండి.

పరిచయం

రాష్ట్ర న్యాయవ్యవస్థ అత్యున్నత స్థాయిలో హైకోర్టును ఏర్పాటు చేయడానికి రాజ్యాంగం వీలు కల్పించింది. భారత రాజ్యాంగంలోని ఆరవ భాగంలోని ఐదవ అధ్యాయంలో హైకోర్టు నిర్వహణ, విధులకు సంబంధించిన నిబంధనలు ఉన్నాయి. ఆర్టికల్ 125 ప్రకారం "ప్రతి రాష్ట్రానికి ఒక హైకోర్టు ఉంటుంది" అని పేర్కొంది, భారతదేశంలోని ప్రతి రాష్ట్రానికి ఒక హైకోర్టు ఉంది మరియు ఈ న్యాయస్థానాలకు రాజ్యాంగ హోదా ఉంది.

హైకోర్టులు భారత న్యాయవ్యవస్థలో భాగం, మరియు సుప్రీంకోర్టు పర్యవేక్షణ, మార్గదర్శకత్వం మరియు నియంత్రణలో పనిచేస్తాయి. రాష్ట్రంలో అత్యున్నత న్యాయస్థానంగా, హైకోర్టు రాష్ట్రంలోని సబార్డినేట్ కోర్టులను పర్యవేక్షిస్తుంది. హైకోర్టులు ప్రధానంగా అప్పీల్ కోర్టులు. ఈ కోర్టులు జిల్లా స్థాయిలో పనిచేసే అనేక సబార్డినేట్ కోర్టుల అప్పీళ్లను విచారిస్తాయి. న్యాయమూర్తుల నియామక వ్యవస్థ, వారి అర్హతలు, సబార్డినేట్ కోర్టుల పనితీరు సంబంధిత రాష్ట్ర హైకోర్టు ప్రత్యక్ష నియంత్రణ, పర్యవేక్షణలో ఉంటుంది. ఈ పాఠంలో మీరు రాష్ట్ర హైకోర్టుల గురించి చదువుతారు. జిల్లా, సెషన్స్ కోర్టులతో సహా సబార్డినేట్ కోర్టుల గురించి కూడా మీకు అవగాహన లభిస్తుంది.

1.రాష్ట్ర హైకోర్టులు:

ప్రస్తుతం 28 రాష్ట్రాలు, 8 కేంద్రపాలిత ప్రాంతాలకు 25 హైకోర్టులు ఉన్నాయి. హైకోర్టులు రాష్ట్ర స్థాయిలో అత్యున్నత న్యాయస్థానాలు, కానీ సమీకృత భారత న్యాయవ్యవస్థలో భాగం కావడంతో, అవి సుప్రీంకోర్టు పర్యవేక్షణ, దిశ మరియు నియంత్రణ కింద పనిచేస్తాయి.

మిశ్రమం:

ప్రతి రాష్ట్రానికి ఒక హైకోర్టు ఉంటుంది. అయితే, రెండు లేదా అంతకంటే ఎక్కువ రాష్ట్రాలకు ఉమ్మడి హైకోర్టు

ఉండవచ్చు. ఉదాహరణకు పంజాబ్, హర్యానా రాష్ట్రాలు, కేంద్రపాలిత ప్రాంతమైన చండీగఢ్ లో ఉమ్మడి హైకోర్టు ఉంది. అలాగే ఈశాన్య రాష్ట్రాలైన అస్సాం, నాగాలాండ్, మణిపూర్, మేఘాలయ, మిజోరం, త్రిపుర, అరుణాచల్ ప్రదేశ్ లకు గౌహతి హైకోర్టు ఉమ్మడిగా ఉంది. ఢిల్లీకి రాష్ట్రం కాకపోయినా ప్రత్యేక హైకోర్టు ఉంది. ప్రతి హైకోర్టుకు ఒక ప్రధాన న్యాయమూర్తి, పలువురు న్యాయమూర్తులు ఉంటారు. న్యాయమూర్తుల సంఖ్య రాష్ట్రాన్ని బట్టి మారుతూ ఉంటుంది. ప్రతి హైకోర్టు న్యాయమూర్తుల సంఖ్యను రాష్ట్రపతి నిర్ణయిస్తారు.

హైకోర్టుల న్యాయమూర్తులను భారత రాష్ట్రపతి నియమిస్తారు. హైకోర్టు ప్రధాన న్యాయమూర్తిని నియమించే సమయంలో రాష్ట్రపతి సుప్రీంకోర్టు ప్రధాన న్యాయమూర్తిని, సంబంధిత రాష్ట్ర గవర్నర్ ను సంప్రదించాల్సి ఉంటుంది. ఇతర న్యాయమూర్తులను నియమించేటప్పుడు రాష్ట్రపతి సుప్రీంకోర్టు ప్రధాన న్యాయమూర్తి, హైకోర్టు ప్రధాన న్యాయమూర్తి, సంబంధిత రాష్ట్ర గవర్నర్ ను సంప్రదిస్తారు. న్యాయమూర్తులను రాష్ట్రపతి ఒక హైకోర్టు నుంచి మరో హైకోర్టుకు బదిలీ చేయవచ్చు. ఇంతకు ముందు చెప్పినట్లు హైకోర్టు న్యాయమూర్తుల నియామకాలు, బదిలీలకు సంబంధించి సుప్రీంకోర్టు ప్రధాన న్యాయమూర్తితో సంప్రదింపులు జరపడం కూడా రాష్ట్రపతికి తప్పనిసరి, కట్టుబడి ఉంటుంది. రాష్ట్రపతి రాజ్యాంగ హోదా చెక్కుచెదరకుండా ఉన్నప్పటికీ, 1993 తీర్పుకు అనుగుణంగా సుప్రీంకోర్టు ప్రధాన న్యాయమూర్తి నేతఅత్వంలోని సుప్రీంకోర్టు సీనియర్ న్యాయమూర్తుల బఅందం న్యాయమూర్తులను ఎంపిక చేస్తుంది. దీన్నే సుప్రీంకోర్టు కొలీజియం అంటారు. దాని సిఫార్సులు రాష్ట్రపతికి కట్టుబడి ఉంటాయి.

19.1 న్యాయమూర్తుల అర్హతలు, పదవీకాలం మరియు తొలగింపు

హైకోర్టు న్యాయమూర్తిగా నియమితులవ్వాలంటే సంబంధిత వ్యక్తి ఈ కింది అర్హతలు కలిగి ఉండాలి.

(1) అతడు లేదా ఆమె భారత పౌరుడు అయి ఉండాలి.

(2) కనీసం పదేళ్లపాటు జిల్లా స్థాయిలో లేదా అంతకంటే తక్కువ స్థాయిలో జ్యుడీషియల్ పదవిలో ఉండి ఉండాలి. లేదా కనీసం పదేళ్లపాటు విరామం లేకుండా ఒకటి లేదా అంతకంటే ఎక్కువ హైకోర్టుల్లో న్యాయవాదిగా పనిచేసి ఉండాలి.

ఒకసారి నియమితులైన తర్వాత హైకోర్టు న్యాయమూర్తులు 62 ఏళ్లు వచ్చే వరకు పదవిలో ఉంటారు. పదవీ విరమణ తర్వాత, వారు సుప్రీంకోర్టు న్యాయమూర్తులుగా నియమించబడవచ్చు లేదా వారు సుప్రీంకోర్టు లేదా వారు న్యాయమూర్తులుగా పనిచేసిన హైకోర్టు కాకుండా మరేదైనా హైకోర్టులో న్యాయవాదులుగా ప్రాక్టీస్ చేయవచ్చు.

ఒక హైకోర్టు న్యాయమూర్తి 62 సంవత్సరాలు నిండకముందే, అసమర్థత లేదా దుష్ప్రవర్తన రుజువు అయినందుకు మాత్రమే తొలగించవచ్చు. పార్లమెంటు ఉభయ సభలు తమ మొత్తం సభ్యుల్లో మూడింట రెండొంతుల మంది సభ్యులు ఒకే సెషన్ లో విడివిడిగా హాజరై ఓటు వేస్తే ఆయనను తొలగించవచ్చు. అటువంటి తీర్మానాన్ని రాష్ట్రపతికి సమర్పిస్తారు, అప్పుడు అతను సంబంధిత న్యాయమూర్తిని తొలగించవచ్చు. ఈ విధానం సుప్రీంకోర్టు న్యాయమూర్తుల తొలగింపు మాదిరిగానే ఉంటుంది.

హైకోర్టు అధికారాలు మరియు అధికార పరిధి

నేరుగా తమ వద్దకు వచ్చే కేసులను విచారించి, పరిష్కరించే అధికారం హైకోర్టులకు ఉంటుంది. ఈ అధికారాన్ని ఒరిజినల్ అధికార పరిధి అంటారు. దిగువ కోర్టు నిర్ణయానికి వ్యతిరేకంగా ఒక అప్పీలును హైకోర్టు విచారించినప్పుడు, దానిని అప్పిలేట్ పరిధి అంటారు. హైకోర్టు అనేది ఎక్కువగా అప్పీల్ కోర్టు. కింది కోర్టుల తీర్పులకు వ్యతిరేకంగా సివిల్, క్రిమినల్ కేసుల్లో అప్పీళ్లు తీసుకొస్తాయి.

అసలు అధికార పరిధి

హైకోర్టుల అసలు అధికార పరిధి చాలా పరిమితం. ప్రాథమిక హక్కుల ఉల్లంఘన కేసులు హైకోర్టుల్లో లేదా సుప్రీంకోర్టులో ప్రారంభమవుతాయి. ప్రజల ప్రాథమిక హక్కులను పునరుద్ధరించడానికి ఆదేశాలు జారీ చేసే అధికారం హైకోర్టులకు ఉంది. ఈ ఉత్తర్వులను రిట్లు అని పిలుస్తారని మీరు గుర్తుంచుకుంటారు.

రిట్ లు జారీచేసే అధికారం: ప్రజల హక్కులను రాజ్యం లేదా ఇతరత్రా ఉల్లంఘించకుండా చూసేందుకు సుప్రీంకోర్టులు, హైకోర్టులు రిట్ లు జారీ చేయవచ్చని ప్రాథమిక హక్కులపై పాఠంలో 'రాజ్యాంగ పరిష్కారాల హక్కు'లో మీరు చదివారు. హైకోర్టులకు 'కొన్ని రిట్లను జారీ చేసే' అధికారాన్ని రాజ్యాంగం ప్రత్యేకంగా ఇచ్చింది. ఈ కోర్టులు సంబంధిత రాష్ట్ర ప్రభుత్వంతో సహా ఏ వ్యక్తికైనా లేదా అథారిటీకైనా రిట్ లను జారీ చేయవచ్చు (ఇవి కోర్టు యొక్క ఆదేశాలకు కట్టుబడి ఉంటాయి). ప్రజల హక్కుల అమలు కోసం హెబియస్ కార్పస్, మాండమస్, నిషేధం, క్వో వారంటో, సెర్షియోరారీ (పాఠం 6లో వివరించబడింది) రూపంలో రిట్ లు ఉన్నాయి. ఈ అధికారం హైకోర్టు యొక్క అసలు అధికార పరిధిలో ఉపయోగించబడుతుంది మరియు సుప్రీం కోర్టు యొక్క సమాన అధికారాన్ని కించపరిచేది కాదు.

ఒక పార్లమెంటు సభ్యుడు లేదా రాష్ట్ర శాసనసభ సభ్యుడి ఎన్నికను సవాలు చేస్తూ హైకోర్టు తన అసలు పరిధిలో ఎన్నికల పిటిషన్ ను విచారించవచ్చు. ఒక సభ్యుడి ఎన్నికలో అవినీతి మార్గాలను ఉపయోగించినట్లు తేలితే ఆయన ఎన్నికను పక్కన పెట్టవచ్చు. రాష్ట్రంలోని అన్ని దిగువ కోర్టులు హైకోర్టు పర్యవేక్షణ నియంత్రణ, మార్గదర్శకత్వంలో పనిచేస్తాయి.

క్రిమినల్ కేసుల్లో సెషన్స్ కోర్టుల తీర్పులపై అప్పీళ్లను హైకోర్టులు విచారించి నిర్ణయిస్తాయి. సెషన్స్ కోర్టు దోషిగా నిర్ధారించి, శిక్ష పడిన నిందితుడు సెషన్స్ కోర్టు తీర్పుపై అప్పీల్ దాఖలు చేయవచ్చు. కొన్నిసార్లు రాష్ట్రం కూడా శిక్ష పెంపు కోసం సెషన్స్ కోర్టు తీర్పుపై అప్పీల్ చేయవచ్చు. హైకోర్టు సెషన్స్ కోర్టు నిర్ణయాన్ని ఆమోదించవచ్చు, లేదా దానిని మార్చవచ్చు మరియు శిక్షను పెంచవచ్చు లేదా తగ్గించవచ్చు లేదా శిక్ష స్వభావాన్ని మార్చవచ్చు లేదా నిందితుడిని నిర్దోషిగా ప్రకటించవచ్చు. అయితే నిందితుడికి సెషన్స్ కోర్టు మరణశిక్ష విధిస్తే ఆ వ్యక్తికి ఉరిశిక్ష విధించే ముందు హైకోర్టు ఆ శిక్షను ధృవీకరించాలి. మరణశిక్షపై నిందితుడు అప్పీల్ దాఖలు చేయకపోయినా నిర్ధారణ కోసం రాష్ట్ర ప్రభుత్వం హైకోర్టుకు రిఫర్ చేస్తుంది.

హైకోర్టుకు కేసుల బదిలీ

సబార్డినేట్ కోర్టులో పెండింగ్ లో ఉన్న ఒక కేసుకు రాజ్యాంగం యొక్క వివరణకు సంబంధించి గణనీయమైన న్యాయపరమైన ప్రశ్న ఉందని హైకోర్టు సంతఅప్తి చెందితే, హైకోర్టు అటువంటి కేసును దిగువ కోర్టు నుండి ఉపసంహరించుకోవచ్చు. ఈ కేసును పరిశీలించిన తర్వాత హైకోర్టు స్వయంగా పరిష్కరించవచ్చు లేదా కేసు పరిష్కారానికి సూచనలతో కింది కోర్టుకు తిరిగి పంపవచ్చు.

సబార్డినేట్ కోర్టుల పర్యవేక్షణ

న్యాయ మరియు పరిపాలనా స్వభావం కలిగిన అన్ని విషయాలలో అన్ని సబార్డినేట్ కోర్టులపై పర్యవేక్షణ మరియు నియంత్రణ హక్కు హైకోర్టుకు ఉంటుంది. హైకోర్టు తన పర్యవేక్షక అధికారాన్ని ఉపయోగించి, దిగువ కోర్టుల నుండి ఏదైనా సమాచారాన్ని కోరవచ్చు సాధారణ నియమాలను రూపొందించవచ్చు మరియు జారీ చేయవచ్చు మరియు ఈ కోర్టుల ఆచరణ మరియు కార్యకలాపాలను నియంత్రించడానికి నిబంధనలను సూచించవచ్చు మరియు అవసరమైనప్పుడు, కాలానుగుణంగా అటువంటి ఆదేశాలను జారీ చేయవచ్చు. సబార్డినేట్ కోర్టుల అధికారుల నియామకం, పదోన్నతి, సెలవుకు సంబంధించిన నియమనిబంధనలను కూడా రూపొందించవచ్చు.

కోర్ట్ ఆఫ్ రికార్డ్

సుప్రీంకోర్టు మాదిరిగానే హైకోర్టు కూడా రికార్డుల కోర్టు. ఒక రాష్ట్రంలోని దిగువ న్యాయస్థానాలు హైకోర్టు నిర్ణయాలను అనుసరించాల్సి ఉంటుంది, వీటిని ఉదాహరణలుగా పేర్కొంటారు. ధిక్కారం లేదా అగౌరవానికి శిక్షించే అధికారం కూడా హైకోర్టుకు ఉంది.

సబార్డినేట్ కోర్టులు

హైకోర్టు క్రింద, భారత రాజ్యాంగంలో సబార్డినేట్ కోర్టులుగా సూచించబడిన న్యాయస్థానాల శ్రేణి ఉంది. రాష్ట్ర ప్రభుత్వం చేసిన చట్టాల వల్ల ఈ కోర్టులు ఉనికిలోకి వచ్చాయి కాబట్టి, వాటి నామకరణం, హెూదా ఒక్కో రాష్ట్రాన్ని బట్టి మారుతుంటాయి. అయితే స్థూలంగా సంస్థాగత నిర్మాణం పరంగా ఏకరూపత ఉంటుంది.

రాష్ట్రం జిల్లాలుగా విభజించబడింది మరియు ప్రతి జిల్లాకు ఒక జిల్లా కోర్టు ఉంది, ఇది జిల్లాలో అప్పీలు అధికార పరిధిని కలిగి ఉంటుంది. జిల్లా కోర్టుల పరిధిలో అదనపు జిల్లా కోర్టు, సబ్ కోర్టు, మున్సిఫ్ మేజిస్ట్రేట్ కోర్టు, రెండవ తరగతికి చెందిన స్పెషల్ జ్యుడీషియల్ మేజిస్ట్రేట్ కోర్టు, ఒక తరగతి స్పెషల్ జ్యుడీషియల్ మేజిస్ట్రేట్ కోర్టు, ఫ్యాక్టరీస్ చట్టం మరియు కార్మిక చట్టాల కోసం ప్రత్యేక మున్సిఫ్ మేజిస్ట్రేట్ కోర్టు వంటి దిగువ కోర్టులు ఉన్నాయి. సబార్డినేట్ కోర్టుల శ్రేణిలో అట్టడుగున పంచాయతీ కోర్టులు (న్యాయ పంచాయతీ, గ్రామ పంచాయతీ, పంచాయతీ అదాలత్ మొదలైనవి) ఉన్నాయి. అయితే వీటిని క్రిమినల్ కోర్టుల పరిధిలో ఉన్న కోర్టులుగా పరిగణించరు.

జిల్లా కోర్టు యొక్క ప్రధాన విధి సబార్డినేట్ కోర్టుల నుండి అప్పీళ్లను విచారించడం. అయితే, ప్రత్యేక హెూదా, ఉదాహరణకు భారత వారసత్వ చట్టం, గార్డియన్ చట్టం, వార్డుల చట్టం, భూసేకరణ చట్టం కింద అసలు విషయాలను

కూడా కోర్టులు పరిగణనలోకి తీసుకోవచ్చు.

రాజ్యాంగం సబార్డినేట్ న్యాయవ్యవస్థ స్వతంత్రతను నిర్ధారిస్తుంది. జిల్లా కోర్టులకు నియామకాలను హైకోర్టుతో సంప్రదించి గవర్నర్ చేస్తారు. నియామకానికి అర్హుడైన వ్యక్తి న్యాయవాది లేదా ఏడేళ్ల ప్లీడర్ లేదా యూనియన్ లేదా రాష్ట్ర సర్వీసులో ఉన్న అధికారి అయి ఉండాలి. హైకోర్టు, రాష్ట్ర పబ్లిక్ సర్వీస్ కమిషన్ తో సంప్రదింపులు జరిపిన తర్వాత గవర్నర్ తాను చేసిన నిబంధనలకు అనుగుణంగా జిల్లా న్యాయమూర్తులను కాకుండా ఇతర వ్యక్తులను రాష్ట్ర న్యాయసేవకు నియమిస్తారు.

రాష్ట్ర న్యాయసేవకు చెందిన వ్యక్తులందరికీ పోస్టింగ్, పదోన్నతులు, సెలవులు మంజూరు వంటి విషయాల్లో జిల్లా కోర్టులు, వాటికి అనుబంధంగా ఉండే న్యాయస్థానాలపై హైకోర్టు నియంత్రణను కలిగి ఉంటుంది.

మోడల్ ప్రశ్నలు

1. హైకోర్టు కూర్పును వివరించండి.
2. హైకోర్టు న్యాయమూర్తిని పదవి నుంచి ఎలా తొలగిస్తారు?
3. హైకోర్టు అసలు అధికార పరిధిని వివరించండి.
4. హైకోర్టు అప్పీలేట్ అధికార పరిధిని వివరించండి.
5. జిల్లాలోని సబార్డినేట్ కోర్టులు ఎలా ఉంటాయి?
6. జిల్లాలోని క్రిమినల్ కోర్టుల కంటే సివిల్ కోర్టుల అధికారాలు, విధులు ఏ విధంగా భిన్నంగా ఉంటాయి?

౨౦. స్థానిక స్వపరిపాలన

లక్ష్యం

ఈ యూనిట్ చదివిన తరువాత, మీరు వీటిని చేయగలగాలి:

భారతదేశంలో స్థానిక స్వపరిపాలన (ఎల్.ఎస్.జి) యొక్క పరిణామాన్ని గుర్తించడంబీ

భారతదేశంలోని గ్రామీణ మరియు పట్టణ ప్రాంతాల్లో %బూ+% యొక్క నిర్మాణం మరియు పనితీరును వివరించండి.

LSG యొక్క పరిధి మరియు అధికారాల్లో మార్పులను వివరించండి.

పరిచయం

భారతదేశంలో రాజకీయ అధికారాన్ని పరిపాలన యొక్క మూడు నిలువు విభాగాలు పంచుకుంటాయి – కేంద్ర ప్రభుత్వం, రాష్ట్ర ప్రభుత్వం మరియు స్థానిక ప్రభుత్వం. స్థానిక ప్రభుత్వంలో గ్రామాల్లోని పంచాయతీరాజ్ సంస్థలు (పిఆర్ఐలు), నగరాల్లోని మునిసిపల్ లేదా మెట్రోపాలిటన్ కౌన్సిళ్లు ఉన్నాయి. వీటిని ఇన్ స్టిట్యూషన్స్ ఆఫ్ లోకల్ సెల్ఫ్ గవర్నెన్స్ (ఎల్ ఎస్ జీ) అంటారు. 73వ, 74వ రాజ్యాంగ సవరణలు స్థానిక స్వపరిపాలన పరిధిని విస్తృతం చేశాయి.

భారతదేశంలో గ్రామీణ స్వపరిపాలన యొక్క చారిత్రక నేపథ్యం

పంచాయితీరాజ్ వివిధ రూపాల్లో ఉన్నప్పటికీ, గ్రామీణ సమాజాలు తమ స్వంత వ్యవహారాలను నిర్వహించడానికి సంస్థలను ఏర్పాటు చేసిన పురాతన కాలం నుండి గణనీయమైన సుదీర్ఘ చరిత్రను కలిగి ఉంది. మొఘల్ శకంలో గ్రామ స్వయంప్రతిపత్తి గణనీయంగా ఉంది, అందువల్ల స్థానిక సమాజాలపై మొఘల్ శకం ప్రభావం తక్కువగా ఉంది. కానీ రిప్పన్ తీర్మానం ప్రకారం 1882లో గ్రామీణ స్వపరిపాలన యొక్క అధికారిక నిర్మాణం ప్రవేశపెట్టబడింది. వలస పాలనకు స్థానిక భారతీయ ఉన్నత వర్గాల సంస్థాగత మద్దతును అందించడం దీని ప్రధాన ఉద్దేశం. భారతదేశంలో సమకాలీన స్థానిక స్వపరిపాలనను బ్రిటీష్ పూర్వ కాలంలో కాకుండా బ్రిటీష్ వారు ప్రవేశపెట్టిన వ్యవస్థకు కొనసాగింపుగా భావించవచ్చు. స్థానిక సంస్థలపై అనేక ప్రాంతీయ చట్టాలు ఆమోదించబడ్డాయి మరియు అవి ఇతర ప్రాంతీయ మరియు కేంద్ర చట్టాలకు ఒక ఫ్రేమ్వర్క్ను అందించాయి. 1907 లో రాయల్ కమిషన్ ఆఫ్ వికేంద్రీకరణ సిఫార్సుల ప్రకారం గ్రామ పంచాయతీ అని పిలువబడే గ్రామీణ ప్రాంతాల్లో స్థానిక స్వపరిపాలన ఏర్పాటు చేయబడింది. అధికార వికేంద్రీకరణ, గ్రామ పంచాయతీల వ్యవస్థల ద్వారా స్థానిక పాలనతో ప్రజలను అనుసంధానం చేయడం దీని లక్ష్యం. పంచాయతీలను స్థానిక బోర్డుల అధీనంలో కాకుండా డిప్యూటీ కమిషనర్ ఆధీనంలో ఉంచాలి. గ్రామ పంచాయితీ కొంత న్యాయ మరియు పరిపాలనా అధికారాన్ని అనుభవించింది. భూ కేసుల్లో కొంత భాగాన్ని, ప్రత్యేక గ్రాంట్లను

కూడా పొందింది.

గ్రామీణ స్వపరిపాలన బిల్లు 1925, పరిమిత వయోజన ఓటు హక్కు ఆధారంగా ఎన్నుకోబడిన తొమ్మిది మంది సభ్యుల గ్రామ అథారిటీకి అవకాశం కల్పించింది. విజయవంతమైన గ్రామ అథారిటీకి మరింత అధికారాన్ని ఇవ్వాలి. ఒక పంచాయతీలో ఒకటి కంటే ఎక్కువ గ్రామాలు ఉండవచ్చు. నీటి సరఫరా, వైద్య సహాయం మరియు పారిశుధ్యం వంటి కొన్ని విధులను దీనికి అప్పగించవచ్చు. గుర్తింపు పొందిన గ్రామ సంస్థాగత రూపాలు లేని చోట సింగిల్ మెంబర్ విలేజ్ అథారిటీని కూడా ఏర్పాటు చేయవచ్చు.

స్వాతంత్ర్యానంతర భారతదేశంలో పంచాయితీరాజ్ (1950-1992)

స్వాతంత్ర్యం వచ్చిన తొలినాళ్లలో కమ్యూనిటీ డెవలప్ మెంట్, నేషనల్ వైడ్ సర్వీసెస్ ప్రోగ్రామ్‌ల ద్వారా గ్రామ సమాజాభివఅద్ధికి ఒక పరికరాన్ని ప్రవేశపెట్టే ప్రయత్నాలు చేసింది. ఈ కార్యక్రమాలు బ్లాక్ డెవలప్మెంట్ ఆఫీసర్లు (బిడిఒలు), విలేజ్ లెవల్ వర్కర్స్ (విఎల్డబ్ల్యు) వంటి పెద్ద సంఖ్యలో ప్రభుత్వ అధికారులను సఅష్టించాయి. కానీ కమ్యూనిటీ డెవలప్ మెంట్ ప్రోగ్రామ్ ల ఫలితాలు సంతఅప్తికరంగా లేవు.

స్వాతంత్ర్యానంతర భారతదేశంలో పంచాయతీరాజ్ సంస్థను ప్రవేశపెట్టడానికి మొదటి చొరవ 1957 జనవరిలో జరిగింది. అప్పట్లో ప్రణాళికా సంఘం ప్రణాళికా ప్రాజెక్టులపై ఒక కమిటీని నియమించింది. మెహతా కమిటీగా పిలువబడే ఈ కమిటీకి దాని చైర్మన్ బల్వంత్ రాయ్ జి మెహతా పేరు పెట్టారు. మెహతా కమిటీ లక్ష్యం:

1) కమ్యూనిటీ ప్రాజెక్ట్ లు మరియు నేషనల్ ఎక్స్ టెన్షన్ సర్వీస్ సక్రమంగా అమలు చేయడం కొరకు గ్రామ పంచాయితీలు మరియు ఉన్నత స్థాయి ప్రజాదరణ పొందిన సంస్థల మధ్య సంభావ్య లింకేజీలపై ఒక నివేదిక ఇవ్వండి.

2) జిల్లా పాలనా వ్యవస్థీకరణ దశలను ముందుగానే నిర్ణయించడంబీ ఇది మొత్తం సాధారణ పరిపాలన మరియు జిల్లాలు లేదా ఉప విభాగాల అభివఅద్ధిని స్వాధీనం చేసుకోవడానికి ప్రజాస్వామ్య సంస్థలకు సహాయపడుతుంది.

బల్వంత్ రాయ్ మెహతా కమిటీ దేశవ్యాప్తంగా సర్వే నిర్వహించి కమ్యూనిటీ ప్రాజెక్టులు, నేషనల్ ఎక్స్టెన్షన్ సర్వీసెస్లో ప్రజల భాగస్వామ్యం కొరవడిందని గుర్తించింది. అవి కూడా తాత్కాలిక పద్ధతిలో పనిచేశాయి. ఈ పరిమితిని అధిగమించడానికి బల్వంత్ రాయ్ మెహతా కమిటీ గ్రామాల్లో - గ్రామ పంచాయతీల్లో ప్రజాస్వామిక సంస్థలను ఏర్పాటు చేయాలని సిఫార్సు చేసింది. బల్వంత్ రాయ్ మెహతా కమిటీ నివేదిక కూడా గ్రామ పంచాయతీలకు తగినంత అధికారాలు, ఆర్థిక కేటాయింపులు కల్పించాలని సిఫార్సు చేసింది. అయితే ప్రత్యేక అభివఅద్ధి పథకాల అమలులో గ్రామ పంచాయతీలను రాష్ట్ర ప్రభుత్వ ఏజెంట్లుగా పరిగణిస్తున్నారు. బల్వంత్ రాయ్ మెహతా కమిటీ నివేదిక స్థానిక అభివఅద్ధి కోసం ప్రభుత్వం రూపొందించిన, ప్రభుత్వ ప్రాయోజిత పథకాన్ని అమలు చేయాల్సిన అవసరాన్ని నొక్కి చెప్పింది. పశువులు, స్థానిక పరిశ్రమల అభివఅద్ధి, ప్రజారోగ్యం, సంక్షేమ కార్యక్రమాలు, ప్రాథమిక పాఠశాలల నిర్వహణ, గణాంకాల సేకరణ, నిర్వహణ ఇలా అన్ని అంశాల్లో వ్యవసాయాభివఅద్ధికి స్థానిక సంస్థల విధులు ఉండాలని, రాష్ట్ర ప్రభుత్వం అప్పగించిన ప్రత్యేక అభివఅద్ధి పథకాల అమలులో ఏజెంట్ గా వ్యవహరించాలని

సూచించింది. ఇది ప్రభుత్వ మితిమీరిన నియంత్రణ నుండి రాష్ట్ర సాపేక్ష స్వయంప్రతిపత్తికి మద్దతు ఇచ్చింది.

కమ్యూనిటీ డెవలప్మెంట్ ప్రోగ్రామ్స్, ఎక్స్టెన్షన్ సర్వీసెస్ ప్రోగ్రామ్ల లోటును తీర్చడానికి "ప్రజాస్వామ్య వికేంద్రీకరణ" కోసం చర్యలు తీసుకోవాలని బల్వంత్ రాయ్ మెహతా కమిటీ సిఫార్సు చేసింది. అభివఅద్ధికి అవసరమైన శక్తి ఇంటర్మీడియట్ స్థాయిలో – పంచాయతీ సమితిలో ఉండాలని సూచించింది. మెహతా కమిటీ నివేదిక వివిఎల్ డబ్ల్యులు లేదా గ్రామ సేవకులను పంచాయితీ సమితి మరియు గ్రామ స్థాయి పంచాయితీ మధ్య వారధిగా చేసింది. మెహతా కమిటీ నివేదిక భారతదేశం అంతటా పిఆర్ఐల విస్తరణకు ప్రాతిపదికగా మారింది. మెహతా కమిటీ నివేదిక సిఫారసును అనుసరించి, భారతదేశంలో మొదటి గ్రామ పంచాయతీ 1957 లో రాజస్థాన్ లోని నాగౌర్ జిల్లాలో ఎన్నికైంది. అయితే బల్వంత్ రాయ్ మెహతా కమిటీ రిపోర్టు ప్రకారం పీఆర్ ఐలు తమ సభ్యుల్లో వర్గపోరు, గ్రామాల్లో తగాదాలు, అవినీతితో సతమతమయ్యాయి. పిఆర్ఐలకు ఎక్కువ కాలం ఎన్నికలు జరగలేదు, మరియు 1970 ల ద్వితీయార్థం నాటికి పిఆర్ఐల అసమర్థత పరాకాష్టకు చేరుకుంది.

అందువల్ల బల్వంత్ రాయ్ మెహతా కమిటీ నివేదిక ప్రకారం భారత్ లో ఏర్పాటైన పీఆర్ ఐల పనితీరును సమీక్షించాల్సిన అవసరం ఉంది. ఇందుకోసం 1970వ దశకంలో జనతా పార్టీ నేతఅత్వంలోని కేంద్ర ప్రభుత్వం అశోక్ మెహతా కమిటీని నియమించింది. భారతదేశంలో పిఆర్ఐల పనితీరును అంచనా వేయడం మరియు వాటి మెరుగుదలకు చర్యలను సిఫారసు చేయడం ఈ కమిటీ యొక్క ఉద్దేశ్యం. అయితే అశోక్ మెహతా కమిటీ అభివఅద్ధి కంటే డెలివరీ మెకానిజంకే ఎక్కువ ప్రాధాన్యం ఇచ్చింది. రాజకీయ పార్టీలను ఎన్నికల్లో పోటీ చేసేందుకు అనుమతించడం, పీఆర్ ఐల్లో మహిళలను భాగస్వామ్యం చేయడం వంటి కొన్ని కొత్త సూచనలు చేసింది. మూడంచెల పంచాయతీరాజ్ వ్యవస్థ స్థానంలో రెండంచెల వ్యవస్థ, జిల్లా స్థాయిలో జిల్లా పరిషత్, దాని కింద 15000 నుంచి 20000 వరకు జనాభా ఉన్న గ్రామాల సమూహాన్ని కవర్ చేసే మండల పంచాయతీని ఏర్పాటు చేయాలని సిఫారసు చేసింది. అయితే, జనతా పార్టీ ప్రభుత్వం పడిపోయి, 1980లో కాంగ్రెస్ ప్రభుత్వం ఏర్పడిన తర్వాత అశోక్ మెహతా నివేదిక చాలా రాష్ట్రాల్లో అమలుకు నోచుకోలేదు. కాంగ్రెసేతర పార్టీలు పాలిస్తున్న కర్ణాటక, పశ్చిమబెంగాల్, ఆంధ్రప్రదేశ్ వంటి కొన్ని రాష్ట్రాలు పీఆర్ ఐలను యాక్టివేట్ చేసే ప్రక్రియను ప్రారంభించాయి. చివరకు అశోక్ మెహతా కమిటీ నివేదిక సిఫారసులను 1990వ దశకంలో కాంగ్రెస్ ప్రభుత్వం పరిగణనలోకి తీసుకుంది.

ఈ సిఫార్సులను కొన్ని మార్పులతో 73, 74వ రాజ్యాంగ సవరణల్లో చేర్చారు. ఏప్రిల్ 24, 1993 భారతదేశ పంచాయతీరాజ్ చరిత్రలో ఒక ముఖ్యమైన రోజు. ఈ రోజున పంచాయతీరాజ్ సంస్థలకు రాజ్యాంగ హోదా కల్పించేందుకు రాజ్యాంగ (73వ సవరణ) చట్టం 1992 అమల్లోకి వచ్చింది. 74వ రాజ్యాంగ సవరణ చట్టం భారతదేశంలో వికేంద్రీకరణ, పట్టణ పాలన ప్రక్రియలో కొత్త ఒరవడికి నాంది పలికింది. 74వ సవరణ చట్టం 1992 జూన్ 1 నుంచి అమల్లోకి వచ్చింది. 73వ, 74వ రాజ్యాంగ సవరణ చట్టాల విశేషాలను తర్వాతి సబ్ సెక్షన్ లో తెలుసుకోవచ్చు.

73వ రాజ్యాంగ సవరణ చట్టం-1992

73వ రాజ్యాంగ సవరణ ద్వారా దేశంలో మరింత ప్రజాస్వామికీకరణ, అణగారిన వర్గాల సాధికారత, పంచాయతీల పనితీరు మెరుగుపడుతుంది. 74వ రాజ్యాంగ సవరణలో పట్టణ ప్రాంతాల్లోని మున్సిపాలిటీలకు సంబంధించి ఇలాంటి

మార్గదర్శకాలను పొందుపరిచారు. ఈ సవరణ చట్టాలు పంచాయతీలు మరియు పట్టణ సంస్థలకు వికేంద్రీకరణకు సంబంధించి అన్ని రాష్ట్రాలు తమ విధానాలను రూపొందించడానికి ఒక ఫ్రేమ్వర్క్ మరియు మార్గదర్శకాలను అందించాయి. పంచాయతీలకు సంబంధించిన నిబంధనల్లో మార్పులు చేయాలని అన్ని రాష్ట్రాలను కోరింది.

73వ రాజ్యాంగ సవరణ చట్టంలోని ముఖ్యాంశాలు:

ఎ) 20 లక్షలకు పైగా జనాభా ఉన్న అన్ని రాష్ట్రాలకు గ్రామ, బ్లాక్ (ఇంటర్మీడియట్ స్థాయి), జిల్లా స్థాయిల్లో మూడు అంచెల పంచాయతీరాజ్ వ్యవస్థ.

బి) ప్రతి ఐదేళ్లకోసారి క్రమం తప్పకుండా పంచాయతీ ఎన్నికలు నిర్వహించడం, పంచాయతీ రద్దయిన తర్వాత ఆరు నెలల్లోపు ఎన్నికలు నిర్వహించడం.

సి) షెడ్యూల్డ్ కులాలు, షెడ్యూల్డ్ తెగలు, ఒబిసిలు, మహిళలు (33%), జనరల్ సీట్లకు రిజర్వేషన్లు:

డి) పంచాయతీల ఆర్థిక అధికారాలకు సంబంధించి సిఫార్సులు చేయడానికి రాష్ట్ర ఆర్థిక సంఘాన్ని నియమించడం: మరియు

ఇ) జిల్లా మొత్తం అభివఅద్ధి ప్రణాళికను రూపొందించడానికి జిల్లా ప్రణాళికా కమిటీని ఏర్పాటు చేయడం.

73వ రాజ్యాంగ సవరణ చట్టం గ్రామ పంచాయతీలను స్వపరిపాలన, ఆర్థికాభివఅద్ధి, సామాజిక న్యాయం సంస్థగా అభివఅద్ధి చేయడానికి అధికారాలను బదలాయించడం లక్ష్యంగా పెట్టుకుంది. ఇందుకోసం 29 అంశాలపై పథకాలను అమలు చేసే బాధ్యతను పంచాయతీలకు అప్పగించింది.

11వ షెడ్యూలులో వ్యవసాయం, భూసంస్కరణలు, మైనర్ ఇరిగేషన్, గ్రామీణ మౌలిక సదుపాయాలు, పేదరిక నిర్మూలన, స్త్రీ శిశు సంక్షేమం, బలహీన వర్గాల సంక్షేమం, ప్రాథమిక, మాధ్యమిక, అనధికారిక విద్యకు సంబంధించి 29 అంశాలు ఉన్నాయి. ఈ అంశాలను రాజ్యాంగంలోని పదకొండో షెడ్యూలులో పొందుపరిచారు. ఈ చట్టం ప్రకారం పంచాయతీలకు చట్టాలు చేసే అధికారం రాష్ట్ర శాసనసభకు ఉంటుంది) రాష్ట్ర ప్రభుత్వం వసూలు చేసే పన్నులు, సుంకాలు, సుంకాలు, ఫీజులు విధించడం, వసూలు చేయడం మరియు సముచితం చేయడం: 2) రాష్ట్ర ప్రభుత్వం వసూలు చేసిన పన్నులు, సుంకాలు, టోల్స్ మరియు ఫీజులను పొందడంబీ %ఱఱఱ%) మరియు రాష్ట్ర కన్సాలిడేటెడ్ నిధుల నుండి గ్రాంట్ ఇన్ ఎయిడ్ పొందడం.

పంచాయతీల (షెడ్యూల్డ్ ప్రాంతాలకు పొడిగింపు) చట్టం, 1996 పంచాయతీల (షెడ్యూల్డ్ ప్రాంతాలకు పొడిగింపు) చట్టం, 1996లోని నిబంధనలు 1996 డిసెంబర్ 24న అమల్లోకి వచ్చాయి. ఈ చట్టం భారతదేశంలోని ఎనిమిది రాష్ట్రాల్లోని గిరిజన ప్రాంతాలకు పంచాయతీలను విస్తరిస్తుంది, అవి ఆంధ్రప్రదేశ్, బీహార్. గుజరాత్, హిమాచల్ ప్రదేశ్, మహారాష్ట్ర, మధ్యప్రదేశ్, ఒడిశా, రాజస్థాన్. ఇది గిరిజన సమాజం తమ స్వంత భవితవ్యంపై నియంత్రణ సాధించడానికి, సహజ వనరులపై వారి సాంప్రదాయ హక్కులను పరిరక్షించడానికి మరియు సంరక్షించడానికి వీలు కల్పిస్తుంది. ఏడాది గడువు ముగిసేలోగా అంటే 1997 డిసెంబర్ 23వ తేదీలోగా రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు ఈ చట్టం నిబంధనలకు అనుగుణంగా తమ చట్టాలను రూపొందించాల్సి ఉంది.

పట్టణ స్థానిక స్వపరిపాలన - ప్రభుత్వం

74వ రాజ్యాంగ సవరణ ఆమోదం పొందే వరకు ఐదు రకాల పట్టణ ప్రభుత్వాలు (మునిసిపల్ కార్పొరేషన్లు, మునిసిపల్ కౌన్సిళ్లు, టౌన్ ఏరియా కమిటీలు, నోటిఫైడ్ ఏరియా కమిటీలు, కంటోన్మెంట్ బోర్డులు) ఉన్నాయి. మద్రాసులో మొదటిసారిగా 1687లో మునిసిపల్ కార్పొరేషన్ ఏర్పడింది. ఆ తర్వాత 1762లో బంబాయి, కలకత్తా నగరాలు ఉన్నాయి. 1870 నాటి లార్డ్ మాయో తీర్మానం మునిసిపాలిటీల్లో ఎన్నికైన అధ్యక్షుడిని ప్రవేశపెట్టడాన్ని ప్రోత్సహించింది. స్థానిక పాలనా సంస్థల ప్రస్తుత రూపం మరియు నిర్మాణం 1882 మే 18 న ఆమోదించబడిన స్థానిక స్వపరిపాలనపై లార్డ్ రిప్పన్ యొక్క తీర్మానానికి కట్టుబడి ఉన్నాయి. 1870 నాటికి బ్రిటిష్ ఇండియాలో సుమారు 200 మున్సిపాలిటీలు ఉన్నాయి.

74వ రాజ్యాంగ సవరణ (1992): పట్టణ స్థానిక స్వపరిపాలన సంస్థలు

పట్టణ పాలనా సంస్థలను మరింత ప్రాతినిధ్యం, జవాబుదారీతనం, సమర్థవంతంగా, పారదర్శకంగా మార్చడానికి భారత ప్రభుత్వం 1992 లో 74 వ రాజ్యాంగ సవరణ చట్టాన్ని ఆమోదించింది. గ్రామీణ-పట్టణ సంబంధాల కమిటీ సిఫార్సు మేరకు 74వ రాజ్యాంగ సవరణ చట్టాన్ని రూపొందించారు. 74వ రాజ్యాంగ సవరణ చట్టం ఆమోదం పొందక ముందు పట్టణ పాలనలో ఐదు రకాల వ్యవస్థలు ఉండేవి. ఈ సవరణ ఐదు పట్టణ సంస్థల స్థానంలో మూడు - గ్రామీణ నుండి పట్టణ క్లస్టర్లకు పరివర్తన చెందే ప్రాంతాలకు నగర పంచాయతీలు, చిన్న పట్టణ జనావాసాలలో మునిసిపల్ కౌన్సిళ్లు మరియు పెద్ద పట్టణ ప్రాంతంలో మునిసిపల్ కార్పొరేషన్లు. నగరంలో ఏ రకమైన అర్బన్ బాడీని ప్రవేశపెట్టాలన్న దానిపై రాష్ట్ర ప్రభుత్వమే నిర్ణయం తీసుకుంటుంది. మున్సిపాలిటీలతో పాటు మూడు లక్షలకు పైగా జనాభా ఉన్న మునిసిపల్ ప్రాంతాల్లో కూడా వార్డు కమిటీలు ఉంటాయి. ఇది పట్టణ పాలనను రెండు అంచెల వ్యవస్థగా చేస్తుంది.

పురపాలక సంస్థలలో ఇవి ఉన్నాయి - ఎన్నికల వార్డుల నుండి ఎన్నికైన ప్రజాప్రతినిధులుబీ సంబంధిత మునిసిపల్ ప్రాంతాన్ని పూర్తిగా లేదా పాక్షికంగా కవర్ చేసే లోక్ సభ మరియు రాష్ట్ర శాసనసభల సభ్యులుబీ మునిసిపల్ పరిధిలో ఓటర్లుగా నమోదైన రాష్ట్రాల మండలి, రాష్ట్ర శాసనమండలి సభ్యులుబీ మునిసిపల్ అధికారుల కమిటీల చైర్మన్లుబీ మునిసిపల్ పరిపాలనలో ప్రత్యేక పరిజ్ఞానం లేదా అనుభవం ఉన్న ఎవరైనా మండలిలో ఓటు హక్కు కలిగి ఉంటారు.

ఈ స్థానాలు సమాజంలోని బలహీన వర్గాలైన ఓబీసీ ఎస్సీలు, మహిళలకు మునిసిపల్ సంస్థలకు రిజర్వ్ చేయబడ్డాయి. మహిళలకు రిజర్వ్ చేసిన సీట్ల శాతం 33. మూడు లక్షలకు పైగా జనాభా ఉన్న మునిసిపల్ ప్రాంతాలకు ఉన్న వార్డు కమిటీలలో వార్డు కౌన్సిలర్ లేదా మొత్తం కార్పొరేషన్ లేదా రాష్ట్ర ప్రభుత్వం లేదా వీటి కలయిక ద్వారా నామినేట్ చేయబడిన సభ్యులు ఉంటారు. మునిసిపాలిటీల కాలపరిమితి ఐదేళ్లు. ఒకవేళ అది కరిగిపోయినా, తొలగించినా వాటిని వినే హక్కు ఉంటుంది. మున్సిపాలిటీలను రద్దు చేసిన ఆరు నెలల్లోగా ఎన్నికలు నిర్వహించాలి. 74వ సవరణలోని స్థానిక, స్వపరిపాలన పన్నెండవ షెడ్యూలులో 18 అంశాలు ఉన్నాయి.

పట్టణ ప్రణాళిక 2) భూవినియోగం, భవనాల నిర్మాణాల నియంత్రణ 3) ఆర్థిక, సామాజిక అభివఅద్ధికి ప్రణాళిక 4) రోడ్లు, వంతెనలు 5) గఅహ, పారిశ్రామిక, వాణిజ్య అవసరాలకు నీటి సరఫరా 6) ప్రజారోగ్యం, పారిశుద్ధ్య పరిరక్షణ, ఘన వ్యర్థాల నిర్వహణ 7) అగ్నిమాపక సేవలు 8) అర్బన్ ఫారెస్ట్రీ, పర్యావరణ పరిరక్షణ, పర్యావరణ అంశాలను ప్రోత్సహించడం 9) సమాజంలోని బలహీన వర్గాల ప్రయోజనాలను పరిరక్షించడం, వికలాంగులు, మానసిక వికలాంగులతో సహా 10) మురికివాడల అభివఅద్ధి, ఆధునీకరణ 11) పట్టణ పేదరిక నిర్మూలన 12) పార్కులు, ఉద్యానవనాలు, ఆటస్థలాలు వంటి పట్టణ సౌకర్యాలు, సౌకర్యాల కల్పన 13) సాంస్కఅతిక, విద్యా, సౌందర్య అంశాలను ప్రోత్సహించడం 14) శ్మశానాలు, శ్మశానవాటికలు, శ్మశానవాటికలు, విద్యుత్ శ్మశానవాటికలు 15) పశువుల పెంపకం: జంతువులపై క్రూరత్వాన్ని నిరోధించడం. 16) జనన, మరణాల నమోదు 17) వీధి దీపాలు, పార్కింగ్ స్థలాలు, బస్టాపులు, ప్రజా సౌకర్యాలతో సహా ప్రజా సౌకర్యాలు 18) వధశాలలు, చర్మశుద్ధి కర్మాగారాల నియంత్రణ.

పురపాలక సంఘాలు విధించాల్సిన పన్నులు, సుంకాలు, టోల్స్, ఫీజులు, వాటికి ఇవ్వాల్సిన గ్రాంట్ ఇన్ ఎయిడ్ పై నిర్ణయం తీసుకునే విచక్షణ రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలకు ఉంటుంది. రాష్ట్ర ప్రభుత్వం ప్రతి ఐదేళ్లకోసారి ఆర్థిక సంఘాన్ని నియమించాల్సి ఉంటుంది. రాష్ట్ర పన్నులు, సుంకాలు, టోల్స్, ఫీజులను రాష్ట్ర ప్రభుత్వం, మున్సిపాలిటీల మధ్య పంచుకోవడం, మున్సిపాలిటీల మధ్య పంపిణీకి సంబంధించి రాష్ట్ర ఆర్థిక సంఘం సిఫార్సులు చేయాల్సి ఉంది. రాష్ట్ర కన్సాలిడేటెడ్ ఫండ్ నుంచి ఇవ్వాల్సిన గ్రాంట్ ఇన్ ఎయిడ్ సూత్రాన్ని కూడా రాష్ట్ర ఆర్థిక సంఘం సిఫార్సు చేసింది.

మునిసిపల్ ఫైనాన్స్

పురపాలక సంఘాలకు పన్నుల ప్రత్యేక జాబితా లేదు. ఇది ఆయా రాష్ట్ర ప్రభుత్వాల విచక్షణ పరిధిలోకి వస్తుంది. మునిసిపల్ ఆదాయాలు ప్రాథమికంగా ఈ క్రింది రకాలుగా ఉంటాయి:

1. పన్ను ఆదాయం: పట్టణ స్థానిక ప్రభుత్వం విధించే ప్రధాన పన్నులు ఈ క్రింది విధంగా ఉంటాయి:

1) నీటి సరఫరాకు సర్వీస్ ఛార్జీలతో సహా ఆస్తిపై పన్నుబీ

2) పారిశుధ్యం, డ్రైనేజీ, లైటింగ్ మరియు చెత్త తొలగింపుబీ

3) వృత్తులపై పన్ను:

4) వాహనాలపై పన్ను (మోటారు వాహనాలు కాకుండా). మునిసిపల్ కార్పొరేషన్ల పన్నుల పరిధి విస్తఅతమైనదిబీ రాష్ట్ర చట్టాలలో నిర్దేశించిన పరిమితుల్లో పన్నులు విధించడానికి లేదా పెంచడానికి మునిసిపల్ కార్పొరేషన్లకు అధికారం ఉంది. అలాంటి పన్నుకు ఆస్తిపన్ను ఒక ఉదాహరణ. ఆక్ట్రాయికి అవకాశం లేని రాష్ట్రాల్లో పురపాలక సంఘాలకు ఆస్తిపన్ను అతిపెద్ద ఏకైక ఆదాయ వనరు. అద్దె విలువ ఆధారంగా భవనాలు, భూములపై ఆస్తి పన్ను విధిస్తారు.

2. ఆక్ట్రాయ్

వినియోగం లేదా అమ్మకం కోసం స్థానిక ప్రాంతంలోకి వస్తువుల ప్రవేశంపై పన్నును ఆక్ట్రాయి అంటారు.

ఆక్ట్రాయి అత్యంత సాంప్రదాయక పన్ను మరియు స్థానిక ఆదాయానికి ప్రధాన వనరుగా ఉంది. ఇది విధించిన పట్టణ స్థానిక సంస్థల మొత్తం ఆదాయంలో 60 నుండి 80 శాతం వరకు ఉంటుంది. 2017 జూలై 1 నుంచి భారతదేశంలో అమల్లోకి వచ్చిన గుడ్ అండ్ సర్వీసెస్ ట్యాక్స్ కింద ఆక్ట్రోయ్ స్థానంలో ఒకే పన్నును ప్రవేశపెట్టారు.

3. పన్నుయేతర ఆదాయం

లైసెన్సుల జారీకి మున్సిపల్ చట్టాలు అవకాశం కల్పిస్తున్నాయి. ప్రతి స్థానిక అథారిటీకి ఫీజులు వసూలు చేయడానికి మరియు అందించే సేవలకు అధికారం ఉంది. పబ్లిక్ యుటిలిటీస్, పార్కింగ్, ప్లేగ్రౌండ్, స్విమ్మింగ్ పూల్స్ మొదలైన వాటికి యూజర్ ఫీజును మార్చుకోవచ్చు.

4. గ్రాంట్స్ ఇన్ ఎయిడ్ మునిసిపల్ ఫైనాన్స్ లో ఒక ముఖ్యమైన అంశం గ్రాంట్ ఇన్ ఎయిడ్. గ్రాంట్లలో రెండు రకాలు ఉన్నాయి: జనరల్–పర్పస్ గ్రాంట్ (జీపిజి) మరియు స్పెసిఫిక్ పర్పస్ గ్రాంట్ (ఎస్పిజి). మొదటిది స్థానిక సంస్థల ఆదాయాన్ని వారి సాధారణ విధులను నిర్వహించడానికి పెంచుతుంది. రెండవది నిర్దిష్ట ప్రయోజనాల కోసం ఉపయోగించబడుతుంది, ఉదా: ద్రవ్యోల్బణం కారణంగా వేతన బిల్లుల పెరుగుదల, విద్యా గ్రాంట్లు, ప్రజారోగ్యం, రహదారి నిర్వహణ మొదలైనవి. గ్రాంట్లు తాత్కాలికమైనవి మరియు విచక్షణ స్వభావాన్ని కలిగి ఉంటాయి.

5. లోకల్ అథారిటీస్ లోన్స్ యాక్ట్ (1914) ప్రకారం మున్సిపల్ సంస్థలు రాష్ట్ర ప్రభుత్వం, ఇతర ఏజెన్సీల నుంచి రుణాలు తీసుకోవచ్చు. వారు అభివఅద్ధి కార్యకలాపాలు మరియు రుణం తిరిగి చెల్లించడానికి రుణం తీసుకోవచ్చు. ఈ రుణాలు వీటి కోసం ఉండవచ్చు:

1) నిర్మాణం: 2) కొరత లేదా కరువు సమయంలో సహాయ, పునరావాస కార్యక్రమాలను అందించడంబీ %ఱఱఱ%) ఏదైనా అంటువ్యాధి వ్యాప్తిబీ 4) భూ సేకరణబీ %ఙ%) బకాయి ఉన్న రుణాలను తిరిగి చెల్లించడం.

74వ రాజ్యాంగ సవరణ తర్వాత పన్నెండో షెడ్యూల్ లో పద్దెనిమిది విధులను చేర్చడంతో మున్సిపాలిటీల నిర్వహణ బాధ్యతలు పెరిగాయి. పౌర సౌకర్యాలు కల్పించడంతో పాటు స్థానిక అభివఅద్ధికి ప్రణాళికలు రూపొందించడం, అభివఅద్ధి ప్రాజెక్టుల అమలులో పాల్గొంటారు. వారి పని పరిధి పెరిగినందున అదనపు ఆర్థిక కేటాయింపులు అవసరం.

6. గుడ్ అండ్ సర్వీస్ ట్యాక్స్ (జీఎస్టీ)

జిఎస్ టి అనేది దేశం మొత్తానికి వస్తుసేవలపై విధించే ఒకే పరోక్ష పన్ను. ఏకీకఅత కామన్ మార్కెట్ కోసం కూడా జిఎస్ టి విధిస్తారు. పరోక్ష పన్నులపై కేల్కర్ టాస్క్ ఫోర్స్ నివేదికలో 2003లో తొలిసారి చర్చించిన పదమూడేళ్ల తర్వాత 2017 జూలై 1 నుంచి ఇది అమల్లోకి వచ్చింది. ఇది ఉత్పత్తిదారు నుండి వినియోగదారుడి వరకు వస్తువులు మరియు సేవల సరఫరాపై ఒకే పన్ను. జిఎస్ టి ద్వారా పరోక్ష పన్ను రేట్లు, నిర్మాణాలు దేశమంతటా కామన్. వ్యాపారం చేయడానికి లావాదేవీ ఖర్చులు తగ్గడం చివరికి వాణిజ్యం మరియు పరిశ్రమకు మెరుగైన పోటీతత్వానికి దారితీస్తుందని భావిస్తున్నారు. అయితే పన్ను రేట్లు పెరగడంతో కొన్ని వస్తువులపై జీఎస్టీ ప్రతికూల ప్రభావం చూపుతోంది.

ప్రశ్నలు

1) బ్రిటిష్ కాలంలో మరియు అంతకు ముందు పంచాయితీ రాజ్ స్వభావం మధ్య వ్యత్యాసాన్ని వివరించండి?

2) బల్వంత్ రాయ్ మెహతా కమిటీని ఎందుకు ఏర్పాటు చేశారు, దాని సిఫార్సులు ఏమిటి?

3) అణగారిన వర్గాలకు సంబంధించి 73వ సవరణ చట్టంలోని ప్రధాన అంశాలను గుర్తించండి?

4) గ్రామ పంచాయితీ కూర్పు ఏమిటి?

5) 74వ రాజ్యాంగ సవరణకు ముందు, ఆ తర్వాత ఉన్న స్థానిక స్వపరిపాలన పట్టణ సంస్థలను గుర్తించండి?

6) మునిసిపల్ ఆదాయాల రకాలను గుర్తించండి?

21. రాజ్యాంగ సంస్థలు

లక్ష్యాలు

ఈ యూనిట్ ను అధ్యయనం చేసిన తరువాత, మీరు వీటిని చేయగలగాలి:

- ప్రజాస్వామ్య వ్యవస్థలో ఎన్నికల సంఘం యొక్క ప్రాముఖ్యతను వివరించండి.
- ఎన్నికల సంఘం యొక్క కూర్పు, అధికారాలు మరియు విధులను వివరించడం.
- ఎన్నికల సంఘం మార్గదర్శక సూత్రాలను వివరించండి.
- ఎన్నికల నిర్వహణలో ఎన్నికల సంఘం పనితీరును అంచనా వేయడం.

పరిచయం

సుస్థిర ప్రజాస్వామ్యం ఆరోగ్యకరమైన ఎన్నికల వ్యవస్థ మరియు స్వేచ్ఛాయుత మరియు నిష్పాక్షిక ఎన్నికలపై ఆధారపడి ఉంటుంది. బాధ్యతాయుతమైన, బాధ్యతాయుతమైన ప్రభుత్వాన్ని అందించే ప్రజాప్రతినిధులను ప్రజలు ఎన్నుకునేందుకు ఎన్నికలు దోహదపడతాయి. ఎన్నికలు స్వేచ్ఛగా, నిష్పాక్షికంగా, నిష్పక్షపాతంగా జరిగినప్పుడే పౌరులు బాధ్యతాయుతంగా తమ ఓటు హక్కును వినియోగించుకున్నారు. కాబట్టి ఎన్నికలను నిష్పక్షపాత, స్వతంత్ర సంస్థ అంటే ఎన్నికల సంఘం నిర్వహించాలి. ఎలక్షన్ కమిషన్ ఇండియా (ఈసీఐ) పనితీరులో స్వయంప్రతిపత్తి, రాజ్యాంగ రక్షణ కల్పించాలి.

దేశంలో స్వేచ్ఛాయుత, నిష్పాక్షిక ఎన్నికలను నిర్ధారించే ఉద్దేశ్యంతో, భారత రాజ్యాంగం భారతదేశంలో శాశ్వత మరియు స్వతంత్ర ఎన్నికల సంఘాన్ని అందించింది. ఆర్టికల్ 15లోని ఆర్టికల్ 324 ఎన్నికల కమిషన్ కూర్పు, అధికారాలు, విధుల గురించి ప్రస్తావించింది. దీని ప్రకారం పార్లమెంటు, రాష్ట్ర శాసనసభలు, భారత రాష్ట్రపతి కార్యాలయం, భారత ఉపరాష్ట్రపతి కార్యాలయానికి ఎన్నికల పర్యవేక్షణ, దిశ, నియంత్రణ అధికారాలు ఎన్నికల సంఘానికి ఉంటాయి. అందువల్ల కేంద్ర, రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలకు ఉమ్మడిగా ఉండే అర్థంలో ఎన్నికల సంఘం అఖిల భారత సంస్థ.

రాష్ట్రంలో పంచాయతీలు, మున్సిపాలిటీల ఎన్నికలను ఎన్నికల కమిషన్ పట్టించుకోవడం లేదన్నారు. ఇందుకోసం భారత రాజ్యాంగం ప్రత్యేక రాష్ట్ర ఎన్నికల సంఘాన్ని ఏర్పాటు చేసింది.

ఎన్నికల సంఘం కూర్పు -మార్పు

భారత రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 324 ప్రకారం లోక్ సభ, రాష్ట్ర శాసనసభలకు ఎన్నికలు నిర్వహించే పర్యవేక్షణ,

నిర్దేశం, నియంత్రణ అధికారాలు భారత ఎన్నికల సంఘానికి ఉన్నాయి.ఎన్నికల కమిషన్ కూర్పుకు సంబంధించి ఈ అధికరణ ఈ క్రింది నిబంధనలను చేసింది: ఎన్నికల సంఘం ప్రధాన ఎన్నికల కమిషనర్ మరియు అంత సంఖ్యలో ఇతర ఎన్నికల కమిషనర్లను కలిగి ఉంటుంది. ఒకవేళ ఏవైనా ఉంటే, రాష్ట్రపతి కాలానుగుణంగా చేయవచ్చు.

1. ప్రధాన ఎన్నికల కమిషనర్, ఇతర ఎన్నికల కమిషనర్ల నియామకం కేంద్ర మంత్రిమండలి సలహా మేరకు రాష్ట్రపతిచే చేయబడుతుంది.

2. ఏ ఇతర ఎన్నికల కమిషనర్ ను నియమించినా ప్రధాన ఎన్నికల కమిషనర్ ఎన్నికల సంఘానికి చైర్మన్ గా వ్యవహరిస్తారు.

3. ఎన్నికల సంఘానికి సహాయపడటానికి అవసరమని భావించే ప్రాంతీయ కమిషనర్లను ఎన్నికల సంఘంతో సంప్రదించిన తరువాత రాష్ట్రపతి నియమించవచ్చు.

4. ఎన్నికల కమిషనర్లు, ప్రాంతీయ కమిషనర్ల సర్వీసు నిబంధనలు, పదవీకాలాన్ని రాష్ట్రపతి నిర్ణయిస్తారు.

1950 లో ప్రారంభమైనప్పటి నుండి 1989 అక్టోబరు 15 వరకు, ఎన్నికల సంఘం ప్రధాన ఎన్నికల కమిషనర్తో కూడిన ఏకసభ్య సంస్థగా 1 ను పనిచేసింది. 1989లో ఓటింగ్ వయసును 21 నుంచి 18 ఏళ్లకు తగ్గించడం వల్ల ఎన్నికల కమిషన్ పనిభారం పెరగడంతో మరో ఇద్దరు ఎన్నికల కమిషనర్లను రాష్ట్రపతి నియమించారు. ఆ తర్వాత ఎన్నికల కమిషన్ ముగ్గురు ఎన్నికల కమిషనర్లతో కూడిన బహుళ సభ్యుల సంస్థగా పనిచేసింది. అయితే, 1990 జనవరిలో రెండు ఎన్నికల కమిషనర్ల పోస్టులను రద్దు చేసి, ఎన్నికల కమిషన్ను మునుపటి స్థానానికి మార్చారు. మళ్లీ 1993 అక్టోబరులో రాష్ట్రపతి మరో ఇద్దరు ఎన్నికల కమిషనర్లను నియమించారు. అప్పటి నుంచి నేటి వరకు ముగ్గురు ఎన్నికల కమిషనర్లతో కూడిన బహుళ సభ్యుల సంస్థగా ఎన్నికల సంఘం పనిచేస్తోంది.

ప్రధాన ఎన్నికల కమిషనర్, మరో ఇద్దరు ఎన్నికల కమిషనర్లు సమాన అధికారాలను కలిగి ఉంటారు. ప్రధాన ఎన్నికల కమిషనర్ లేదా మరో ఇద్దరు ఎన్నికల కమిషనర్ల మధ్య అభిప్రాయ భేదాలు తలెత్తితే ఆ విషయాన్ని మెజారిటీ ఓటు ద్వారా కమిషన్ నిర్ణయిస్తుంది. ఎన్నికల కమిషన్ సమావేశాలకు ప్రధాన ఎన్నికల కమిషనర్ అధ్యక్షత వహిస్తారు.

కమిషనర్ల నియామకం, పదవీకాలం

కేంద్ర మంత్రిమండలి సలహా మేరకు రాష్ట్రపతి ప్రధాన ఎన్నికల కమిషనర్, ఎన్నికల కమిషనర్లను నియమిస్తారు. వీరి కాలపరిమితి ఆరేళ్లు లేదా 65 ఏళ్ల వరకు ఏది ముందుగా ఉంటే అది ఉంటుంది. వీరు భారత సుప్రీంకోర్టు న్యాయమూర్తులకు లభించే సమాన వేతనం, అలవెన్సులు మరియు ఇతర సౌకర్యాలను పొందుతారు. ఎన్నికల కమిషన్ స్వతంత్రతను నిర్ధారించడానికి, సుప్రీంకోర్టు న్యాయమూర్తిగా ఇలాంటి కారణాలతో తప్ప ప్రధాన ఎన్నికల కమిషనర్ను అతని పదవి నుండి తొలగించరాదని షరతు విధించారు. అంతేకాక అతని నియామకం తరువాత అతని సర్వీసు నిబంధనలు అతనికి ప్రతికూలంగా మారవు. ప్రధాన ఎన్నికల కమిషనర్ సిఫారసు మేరకు తప్ప మిగతా ఎన్నికల కమిషనర్లను పదవి నుంచి తొలగించడానికి వీల్లేదు.

ఎన్నికల సంఘం మార్గదర్శక సూత్రాలు

స్వేచ్ఛాయుత, నిష్పాక్షిక ఎన్నికల కోసం ఎన్నికల సంఘం సుపరిపాలనకు కొన్ని మార్గదర్శక సూత్రాలను నిర్దేశించింది.

1. సమానత్వం, సమానత్వం, నిష్పాక్షికత వంటి రాజ్యాంగంలో పొందుపరిచిన విలువలను నిలబెట్టడం. స్వతంత్రం మరియు ఎన్నికల పాలనపై పర్యవేక్షణ, దిశ మరియు నియంత్రణలో చట్ట పాలనబీ

2. అత్యున్నత విశ్వసనీయత, స్వేచ్ఛ, నిష్పాక్షికత, పారదర్శకతతో ఎన్నికలను నిర్వహించడం. సమగ్రత, జవాబుదారీతనం, స్వయంప్రతిపత్తి మరియు ప్రొఫెషనలిజం,

3. సమ్మిళిత, ఓటరు కేంద్రీకఅత మరియు ఓటరు స్నేహపూర్వక వాతావరణంలో ఎన్నికల ప్రక్రియలో అర్హులైన పౌరులందరూ పాల్గనేలా చూడటంబీ

4. ఎన్నికల ప్రక్రియ ప్రయోజనాల కోసం రాజకీయ పార్టీలు, అన్ని భాగస్వామ్య పక్షాలతో సంప్రదింపులు జరపడంబీ

5. ఓటర్లు, రాజకీయ పార్టీలు, ఎన్నికల అధికారులు, అభ్యర్థులు, ప్రజల్లో ఎన్నికల ప్రక్రియ, ఎన్నికల పాలనపై అవగాహన పెంపొందించడంబీ మరియు ఈ దేశ ఎన్నికల వ్యవస్థపై విశ్వాసాన్ని మరియు నమ్మకాన్ని పెంపొందించడానికి మరియు బలోపేతం చేయడానికిబీ

6. ఎన్నికల సేవలను సమర్థవంతంగా మరియు ప్రొఫెషనల్‌గా అందించడానికి మానవ వనరులను అభివృద్ధి చేయడం.

7. ఎన్నికల ప్రక్రియ సజావుగా సాగేందుకు నాణ్యమైన మౌలిక సదుపాయాల కల్పనబీ

8. ఎన్నికల ప్రక్రియలోని అన్ని రంగాల్లో మెరుగుదలకు సాంకేతిక పరిజ్ఞానాన్ని అవలంబించడంబీ

9. శ్రేష్టతను సాధించడానికి మరియు దార్శనికత మరియు లక్ష్యం యొక్క సంపూర్ణ సాక్షాత్కారం కోసం వినూత్న పద్ధతులను అవలంబించడానికి కఅషి చేయడంబీ

10. దేశ ఎన్నికల వ్యవస్థపై ప్రజలకు విశ్వాసం, విశ్వాసాన్ని కొనసాగించడం, బలోపేతం చేయడం ద్వారా ప్రజాస్వామ్య విలువల బలోపేతానికి దోహదపడటం.

అధికారాలు మరియు విధులు

ఎన్నికల కమిషన్ అనేది భారత రాజ్యాంగం ద్వారా స్థాపించబడిన ఒక శాశ్వత మరియు స్వతంత్ర సంస్థ. ఇది ఈ క్రింది శక్తులు మరియు విధులను కలిగి ఉంది:

1. పార్లమెంటు డీలిమిటేషన్ కమిషన్ చట్టం ఆధారంగా దేశవ్యాప్తంగా ఎన్నికల నియోజకవర్గాల ప్రాదేశిక ప్రాంతాలను ఎన్నికల సంఘం నిర్ణయిస్తుంది.

2. ఇది ప్రతి సాధారణ ఎన్నికల ముందు ఓటర్ల జాబితాను తయారు చేస్తుంది మరియు వాటిని సవరిస్తుంది.

3. ఓటర్ల జాబితాను ప్రచురిస్తూ వాటిపై ఏమైనా అభ్యంతరాలు ఉంటే స్వీకరిస్తుంది.

4. ఎన్నికల తేదీలు, షెడ్యూళ్లను నోటిఫై చేసి నామినేషన్ పత్రాలను పరిశీలిస్తుంది.

5. ఇది రాజకీయ పార్టీలకు గుర్తింపును ఇస్తుంది మరియు వాటికి ఎన్నికల చిహ్నాలను కేటాయిస్తుంది.

6. రాష్ట్రపతి, ఉపరాష్ట్రపతి పదవులకు ఎన్నికలు నిర్వహించేందుకు విస్తృత ఏర్పాట్లు చేస్తోంది.

7. ఇది కేంద్ర పార్లమెంటు మరియు రాష్ట్ర శాసనసభలు / రాష్ట్ర శాసన మండలిలకు ఎన్నికలను నిర్వహిస్తుంది.

8. ఇది ఎన్నికల కోసం రాజకీయ పార్టీలను నమోదు చేస్తుంది మరియు వాటి ఎన్నికల పనితీరు ఆధారంగా వాటికి జాతీయ లేదా రాష్ట్ర పార్టీల హోదాను ఇస్తుంది.

9. ఎన్నికల నిర్వహణకు అవసరమైన సిబ్బందిని నియమించాలని రాష్ట్రపతి లేదా గవర్నర్ ను కోరింది.

10. రాష్ట్ర ఎన్నికల కమిషనర్ల నియామకానికి సంబంధించి రాష్ట్రపతికి సూచనలు చేస్తుంది.

11. ఎన్నికలను స్వేచ్ఛగా, నిష్పక్షపాతంగా నిర్వహించేందుకు ఎన్నికల పరిశీలకులను, వ్యయ పరిశీలకులను నియమిస్తుంది. ఎన్నికల సమయంలో రాజకీయ పార్టీలు, అభ్యర్థులు చేసే ఖర్చుపై పరిమితులను కూడా ఇది నిర్ణయిస్తుంది.

12. ఎన్నికల సమయంలో రాజకీయ పార్టీలు, ప్రజలు, అభ్యర్థులు, ఎన్నికల సిబ్బంది పాటించాల్సిన ప్రవర్తనా నియమావళిని నిర్దేశించింది.

13. స్వేచ్ఛాయుత, నిష్పాక్షిక ఎన్నికల కోసం దేశవ్యాప్తంగా ఎన్నికల యంత్రాంగాన్ని పర్యవేక్షిస్తుంది. ఓట్ల లెక్కింపు, ఫలితాల ప్రకటన, ఎన్నికల్లో గెలుపొందిన వారికి సర్టిఫికెట్ల జారీ బాధ్యతలను కూడా ఈ సంస్థ తీసుకుంటుంది.

14. పోలీసులు, పారామిలటరీ, ఇతర బలగాల సాయంతో ఎన్నికల్లో రిగ్గింగ్, బూత్ క్యాప్చర్, హింస, ఇతర అవకతవకలు జరగకుండా చర్యలు తీసుకుంటుంది.

15. ఎన్నికల సమయంలో రాజకీయ పార్టీల విధానాలను రేడియో, టీవీల్లో ప్రచారం చేయడానికి రోస్టర్ తయారు చేస్తుంది.

16. ఉప ఎన్నికలు, మధ్యంతర ఎన్నికల నిర్వహణకు ఏర్పాట్లు చేస్తోంది.

17. పార్లమెంటు సభ్యుల అనర్హతలకు సంబంధించిన విషయాల్లో రాష్ట్రపతికి సలహాలు ఇస్తుంది.

18. రాష్ట్ర శాసనసభ సభ్యుల అనర్హతలకు సంబంధించిన విషయాల్లో ఇది గవర్నర్ కు సలహాలు ఇస్తుంది.

ఎన్నికల సంఘానికి డిప్యూటీ ఎలక్షన్ కమిషనర్లు సహకరిస్తారు. వీరిని సివిల్ సర్వీస్ నుంచి తీసుకుని పదవీకాల విధానంతో కమిషన్ నియమిస్తుంది. వీరికి కమిషన్ సెక్రటేరియట్ లో నియమితులైన కార్యదర్శులు, సంయుక్త కార్యదర్శులు, డిప్యూటీ సెక్రటరీలు, అండర్ సెక్రటరీలు సహకరిస్తారు.

రాష్ట్రస్థాయిలో రాష్ట్ర ప్రభుత్వంతో సంప్రదింపులు జరిపి ప్రధాన ఎన్నికల కమిషనర్ నియమించిన ప్రధాన ఎన్నికల అధికారి ఎన్నికల సంఘానికి సహకరిస్తారు. దీని కింద జిల్లా స్థాయిలో కలెక్టర్ జిల్లా రిటర్నింగ్ అధికారిగా

వ్యవహరిస్తారు. జిల్లాలోని ప్రతి నియోజకవర్గానికి ఒక రిటర్నింగ్ అధికారిని, నియోజకవర్గంలోని ప్రతి పోలింగ్ బూత్ కు ప్రిసైడింగ్ అధికారిని నియమిస్తారు.

ఎన్నికల కమిషన్ స్వయంప్రతిపత్తి

ఎన్నికల కమిషన్ స్వయంప్రతిపత్తిని నిర్ధారించడానికి మరియు పరిరక్షించడానికి, భారత రాజ్యాంగం ఈ క్రింది నిబంధనలను చేర్చింది:

1. చీఫ్ ఎలక్షన్ కమిషనర్ పదవీకాల భద్రత కల్పిస్తారు. సుప్రీంకోర్టు న్యాయమూర్తిగా అదే తరహాలో, అదే ప్రాతిపదికన ఆయనను పదవి నుంచి తొలగించడానికి వీల్లేదు. మరో మాటలో చెప్పాలంటే, పార్లమెంటు ఉభయ సభలు 2/3వ వంతు మెజారిటీతో ఆమోదించిన తీర్మానం ఆధారంగా, దుష్ప్రవర్తన లేదా అసమర్థత కారణంగా రాష్ట్రపతి ఆయనను తొలగించవచ్చు. అందువలన, ఆయనచే నియమించబడినప్పటికీ, రాష్ట్రపతికి నచ్చే వరకు అతను తన పదవిలో ఉండడు.

2. ప్రధాన ఎన్నికల కమిషనర్ నియామకం తర్వాత ఆయన సర్వీసు నిబంధనలను ఆయనకు ప్రతికూలంగా మార్చడానికి వీల్లేదు.

3. ప్రధాన ఎన్నికల కమిషనర్ సిఫారసు మేరకు తప్ప మరే ఇతర ఎన్నికల కమిషనర్ లేదా ప్రాంతీయ కమిషనర్ను పదవి నుంచి తొలగించడానికి వీల్లేదు.

బడ్జెట్ మరియు వ్యయం

ఎన్నికల కమిషన్ సెక్రటేరియట్ స్వతంత్ర బడ్జెట్ ను కలిగి ఉంటుంది, ఇది కమిషన్ మరియు కేంద్ర ప్రభుత్వ ఆర్థిక మంత్రిత్వ శాఖ మధ్య నేరుగా సంప్రదింపుల ద్వారా ఖరారు చేయబడుతుంది. రెండవది సాధారణంగా తన బడ్జెట్ కోసం కమిషన్ సిఫార్సులను అంగీకరిస్తుంది.

అయితే ఎన్నికల నిర్వహణకు అయ్యే ప్రధాన వ్యయం కేంద్ర-రాష్ట్ర, కేంద్రపాలిత ప్రాంతాల సంబంధిత భాగస్వామ్య విభాగం బడ్జెట్లలో ప్రతిఫలిస్తుంది. పార్లమెంటుకు మాత్రమే ఎన్నికలు నిర్వహిస్తే, ఖర్చును పూర్తిగా కేంద్ర ప్రభుత్వం భరిస్తుందని, రాష్ట్ర శాసనసభకు మాత్రమే ఎన్నికలు జరిగితే, ఖర్చును పూర్తిగా సంబంధిత రాష్ట్రం భరిస్తుందని తెలిపింది. పార్లమెంటు, రాష్ట్ర శాసనసభలకు ఒకేసారి ఎన్నికలు జరిగితే ఖర్చును కేంద్ర, రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు సమానంగా పంచుకుంటాయి. క్యాపిటల్ ఎక్విప్ మెంట్, ఓటర్ల జాబితా తయారీకి సంబంధించిన ఖర్చులు, ఓటరు గుర్తింపు కార్డుల పథకానికి అయ్యే ఖర్చును సమానంగా పంచుకుంటారు.

ఎన్నికల సంస్కరణలు

మన భారత ప్రజాస్వామ్యం తొలి దశాబ్దాల్లో రాజకీయ ఉన్నతవర్గాలు స్వేచ్ఛాయుత, నిష్పాక్షిక ఎన్నికల భావనను స్వచ్ఛందంగా స్వీకరించి ఎన్నికల ప్రవర్తనా నియమావళి (ఎంసీసీ)ని అనుసరించాయి. కానీ కాలక్రమేణా స్వేచ్ఛాయుత, నిష్పాక్షిక ఎన్నికల పట్ల రాజకీయ వర్గానికి ఉన్న నిబద్ధత క్షీణించి ఎన్నికల ప్రవర్తనా నియమావళిని ఉల్లంఘించింది.

రాజకీయ నాయకులు అవినీతి ఎన్నికల పద్ధతులను ఆశ్రయించడం ప్రారంభించారు. బూత్ క్యాప్చర్, ఓటర్లకు లంచం ఇవ్వడం, మీడియా ద్వారా తారుమారు చేయడం ఓటర్లను అనైతికంగా ప్రభావితం చేసే పద్ధతులుగా మారాయి. ఛార్జిషీట్ ఉన్న క్రిమినల్స్, క్రోనీ క్యాపిటలిస్టులు, స్కామ్ మేనేజర్లు ఎన్నికల బరిలోకి దిగారు. ఫలితంగా భారతదేశంలో ఎన్నికల వ్యవస్థను ప్రక్షాళన చేయడానికి ఎన్నికల సంఘం అనేక ఎన్నికల సంస్కరణలకు శ్రీకారం చుట్టింది. ఎన్నికల సంఘం చేపట్టిన కొన్ని ముఖ్యమైన కార్యక్రమాలు:

1) ఎలక్ట్రానిక్ ఓటింగ్ యంత్రాలు

1989లో ఎన్నికల్లో ఎలక్ట్రానిక్ ఓటింగ్ యంత్రాల (ఈవీఎం) వినియోగానికి వెసులుబాటు కల్పించారు. 1998లో తొలిసారిగా రాజస్థాన్, మధ్యప్రదేశ్, ఢిల్లీ అసెంబ్లీలకు జరిగిన ఎన్నికల్లో ఎంపిక చేసిన నియోజకవర్గాల్లో ఈవీఎంలను ప్రయోగాత్మకంగా ఉపయోగించారు. 1999లో గోవా అసెంబ్లీకి జరిగిన సార్వత్రిక ఎన్నికల్లో (మొత్తం రాష్ట్రం) ఈవీఎంలను తొలిసారిగా ఉపయోగించారు.

2) ఓటరు ఫోటో గుర్తింపు కార్డు (ఎపిక్)

ఎన్నికల సంఘం ఓటర్ల ఫోటో గుర్తింపు కార్డులను ఉపయోగించడం వల్ల ఎన్నికల ప్రక్రియ సరళంగా, సులభంగా, వేగంగా జరుగుతుంది. బోగస్ ఓటింగ్, ఎన్నికల్లో ఓటర్ల వేషధారణను అరికట్టేందుకు దేశవ్యాప్తంగా ఓటర్లకు ఫొటో గుర్తింపు కార్డులు జారీ చేయాలని 1993లో ఎన్నికల సంఘం నిర్ణయం తీసుకుంది. అందువల్ల రిజిస్టర్డ్ ఓటర్లకు ఎపిక్స్ జారీ చేయడానికి ఓటర్ల జాబితా ఆధారం.

3) అభ్యర్థుల నేరచరిత్ర, ఆస్తులు మొదలైన వాటి ప్రకటన

పార్లమెంటు లేదా రాష్ట్ర శాసనసభకు ఎన్నిక కావాలనుకునే ప్రతి అభ్యర్థి తన నామినేషన్ పత్రంలో తనపై నమోదైన క్రిమినల్ కేసులకు సంబంధించిన సమాచారాన్ని అందించాలని 2003లో ఎన్నికల సంఘం ఉత్తర్వులు జారీ చేసింది. అతడు/ఆమె తన సంపద మరియు విద్యార్హతలను ప్రకటించడానికి చట్టబద్ధంగా బాధ్యత వహిస్తారు. అఫిడవిట్ లో ఏదైనా తప్పుడు సమాచారం సమర్పించడం ఆరు నెలల జైలు శిక్ష లేదా జరిమానా లేదా రెండూ విధించే ఎన్నికల నేరం.

4) నోటా ఆప్షన్ పరిచయం

సుప్రీంకోర్టు ఆదేశాల మేరకు ఎన్నికల సంఘం బ్యాలెట్ పేపర్లు/ఈవీఎంలలో నోటా ఆప్షన్ ను ఏర్పాటు చేసింది.తద్వారా పోలింగ్ బూత్ కు వచ్చి పోటీలో ఉన్న అభ్యర్థులెవరికీ ఓటు వేయకూడదని నిర్ణయించుకునే ఓటర్లు తమ బ్యాలెట్ గోప్యతను పాటిస్తూ అలాంటి అభ్యర్థులకు ఓటు వేయకుండా తమ హక్కును వినియోగించుకోగలుగుతారు.

2013లో ఛత్తీస్ గఢ్, మధ్యప్రదేశ్, మిజోరాం, ఢిల్లీ, రాజస్థాన్ రాష్ట్రాల శాసనసభలకు జరిగిన సార్వత్రిక ఎన్నికల నుంచి, 2014లో ఆంధ్రప్రదేశ్, అరుణాచల్ ప్రదేశ్, ఒడిశా, సిక్కిం రాష్ట్రాల శాసనసభలకు జరిగిన సాధారణ ఎన్నికల్లోనూ, 16వ లోక్ సభ (2014) సార్వత్రిక ఎన్నికల్లోనూ నోటా నిబంధన కొనసాగింది.

5) ఓటర్ వెరిఫైయబుల్ పేపర్ ఆడిట్ ట్రయల్ (వీవీప్యాట్) పరిచయం

ఓటర్ వెరిఫైయబుల్ పేపర్ ఆడిట్ ట్రయల్ అనేది ఈవీఎంలకు జతచేయబడిన ఒక స్వతంత్ర వ్యవస్థ, ఇది ఓటర్లు తమ ఓట్లు అనుకున్న విధంగా పడ్డాయో లేదో ధృవీకరించడానికి అనుమతిస్తుంది. ఓటు వేసినప్పుడు స్లిప్ ప్రింట్ చేసి ఏడు సెకన్ల పాటు పారదర్శక విండో ద్వారా అభ్యర్థి సీరియల్ నంబర్, పేరు, గుర్తును చూపిస్తారు. ఆ తర్వాత రశీదు ఆటోమేటిక్ గా కట్ అయి వీవీప్యాట్ సీల్డ్ డ్రాప్ బాక్స్ లో పడిపోతుంది. పేపర్ రసీదు ఆధారంగా ఓటరు తన ఓటును సవాలు చేయడానికి ఈ వ్యవస్థ అనుమతిస్తుంది.

2013లో నాగాలాండ్లోని నోక్సెన్ అసెంబ్లీ నియోజకవర్గానికి జరిగిన ఉప ఎన్నికల్లో వీవీప్యాట్లను తొలిసారిగా ఉపయోగించారు. ఆ తర్వాత రాష్ట్ర శాసనసభలకు జరిగే ప్రతి సార్వత్రిక ఎన్నికల్లో ఎంపిక చేసిన నియోజకవర్గాల్లో వీవీప్యాట్లను వినియోగిస్తున్నారు. 2014 లోక్ సభ ఎన్నికల్లో దేశంలో ఎంపిక చేసిన ఎనిమిది లోక్ సభ నియోజకవర్గాల్లో వీవీప్యాట్లను ఉపయోగించారు. వీవీప్యాట్ తో కూడిన ఈవీఎంలు ఓటింగ్ వ్యవస్థలో కచ్చితత్వాన్ని, పారదర్శకతను నిర్ధారిస్తాయి.

ఎలక్షన్ కమిషన్: ఒక అంచనా

2019 సంవత్సరం వరకు ఎన్నికల సంఘం పదిహేడు సార్లు లోక్ సభకు ఎన్నికలు నిర్వహించింది. ఇదే సమయంలో రాష్ట్ర శాసనసభలకు కూడా ఎక్కువ సార్లు ఎన్నికలు జరిగాయి. ఎన్నికల నిష్పాక్షికతను ప్రశ్నిస్తూ అప్పుడప్పుడు ఫిర్యాదులు వస్తున్నప్పటికీ ఎన్నికల నిర్వహణలో ఎన్నికల సంఘం ఇప్పటి వరకు తన ప్రతిష్ఠను నిలుపుకుంది.

భారతదేశంలో ఒక శాశ్వత మరియు స్వతంత్ర ఎన్నికల సంఘాన్ని అందించింది. ఆర్టికల్ 15లోని ఆర్టికల్ 324 ఎన్నికల కమిషన్ కూర్పు, అధికారాలు, విధుల గురించి ప్రస్తావించింది. దీని ప్రకారం పార్లమెంటు, రాష్ట్ర శాసనసభలు, భారత రాష్ట్రపతి కార్యాలయం, భారత ఉపరాష్ట్రపతి కార్యాలయానికి ఎన్నికల పర్యవేక్షణ, దిశ, నియంత్రణ అధికారాలు ఎన్నికల సంఘానికి ఉంటాయి. అందువల్ల కేంద్ర, రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలకు ఉమ్మడిగా ఉండే అర్థంలో ఎన్నికల సంఘం అఖిల భారత సంస్థ.

1950లో ప్రారంభమైనప్పటి నుంచి 1989 అక్టోబర్ 15 వరకు ఎన్నికల సంఘం ప్రధాన ఎన్నికల కమిషనర్తో కూడిన ఏకసభ్య సంస్థగా పనిచేసింది. 1989లో ఓటింగ్ వయసును 21 నుంచి 18 ఏళ్లకు తగ్గించడం వల్ల ఎన్నికల కమిషన్ పనిభారం పెరగడంతో మరో ఇద్దరు ఎన్నికల కమిషనర్లను రాష్ట్రపతి నియమించారు. ఆ తర్వాత ఎన్నికల కమిషన్ ముగ్గురు ఎన్నికల కమిషనర్లతో కూడిన బహుళ సభ్యుల సంస్థగా పనిచేసింది. అయితే, 1990 జనవరిలో రెండు ఎన్నికల కమిషనర్ల పోస్టులను రద్దు చేసి, ఎన్నికల కమిషన్ను మునుపటి స్థానానికి మార్చారు. మళ్లీ 1993 అక్టోబరులో రాష్ట్రపతి మరో ఇద్దరు ఎన్నికల కమిషనర్లను నియమించారు. అప్పటి నుంచి నేటి వరకు ముగ్గురు ఎన్నికల కమిషనర్లతో కూడిన బహుళ సభ్యుల సంస్థగా ఎన్నికల సంఘం పనిచేస్తోంది.

ప్రధాన ఎన్నికల కమిషనర్, మరో ఇద్దరు ఎన్నికల కమిషనర్లు సమాన అధికారాలను కలిగి ఉంటారు. ప్రధాన ఎన్నికల కమిషనర్ లేదా మరో ఇద్దరు ఎన్నికల కమిషనర్ల మధ్య అభిప్రాయ భేదాలు తలెత్తితే ఆ విషయాన్ని మెజారిటీ

ఓటు ద్వారా కమిషన్ నిర్ణయిస్తుంది. ఎన్నికల కమిషన్ సమావేశాలకు ప్రధాన ఎన్నికల కమిషనర్ అధ్యక్షత వహిస్తారు.

కేంద్ర మంత్రిమండలి సలహా మేరకు రాష్ట్రపతి ప్రధాన ఎన్నికల కమిషనర్, ఎన్నికల కమిషనర్లను నియమిస్తారు. వీరి కాలపరిమితి ఆరేళ్లు లేదా 65 ఏళ్ల వరకు ఏది ముందుగా ఉంటే అది ఉంటుంది. వీరు భారత సుప్రీంకోర్టు న్యాయమూర్తులకు లభించే సమాన వేతనం, అలవెన్సులు మరియు ఇతర సౌకర్యాలను పొందుతారు. ఎన్నికల కమిషన్ స్వతంత్రతను నిర్ధారించడానికి, సుప్రీంకోర్టు న్యాయమూర్తిగా ఇలాంటి కారణాలతో తప్ప ప్రధాన ఎన్నికల కమిషనర్ను అతని పదవి నుండి తొలగించరాదని షరతు విధించారు. అంతేకాక అతని నియామకం తరువాత అతని సర్వీసు నిబంధనలు అతనికి ప్రతికూలంగా మారవు. ప్రధాన ఎన్నికల కమిషనర్ సిఫారసు మేరకు తప్ప మిగతా ఎన్నికల కమిషనర్లను పదవి నుంచి తొలగించడానికి వీల్లేదు.

2019 సంవత్సరం వరకు కేంద్ర ఎన్నికల సంఘం పదిహేడు సార్లు లోక్ సభకు ఎన్నికలు నిర్వహించింది. ఇదే సమయంలో రాష్ట్ర శాసనసభలకు కూడా ఎక్కువ సార్లు ఎన్నికలు జరిగాయి. ఇటీవలి కాలంలో ఎన్నికల ప్రవర్తనా నియమావళి (ఎంసీసీ) ఉల్లంఘనపై ముఖ్యంగా అధికార పార్టీ ఉదారంగా వ్యవహరిస్తోందనే ఆరోపణలు వెల్లువెత్తుతున్నాయి. ఉన్నతాధికారుల బదిలీలు, ఓటర్ వెరిఫయబుల్ పేపర్ ఆడిట్ ట్రయల్ (వీవీప్యాట్) ఆడిట్లు, సాధారణంగా రాజకీయ చర్చను తారుమారు చేయడం వంటి అంశాలు కూడా విమర్శల పాలయ్యాయి.

అందువల్ల, ఇటీవలి కాలంలో ఈ సంస్థ “విశ్వసనీయత సంక్షోభం”తో బాధపడుతోంది. ఎన్నికలు ప్రజాస్వామ్యానికి పునాది, ప్రజాస్వామ్య చట్టబద్ధతకు ఎన్నికల కమిషన్ విశ్వసనీయత కేంద్ర బిందువు. అందువల్ల, ఎన్నికల సంరక్షకుడికి దాని స్వయంప్రతిపత్తిని రక్షించడానికి తక్షణ సంస్థాగత రక్షణలు అవసరం.

లక్ష్యాలు

యూనిట్ ను పరిశీలించిన తరువాత, మీరు వీటిని చేయగలగాలి:

ఆర్థిక సంఘం కూర్పును వివరించడం

- ఫైనాన్స్ కమిషన్ యొక్క అధికారాలు మరియు విధులను వివరించడం
- సలహా సంస్థగా దాని పాత్రను చర్చించండి
- 15 ఫైనాన్స్ కమిషన్ల సిఫార్సులను ఆమోదించండి
- రాష్ట్ర ఆర్థిక సంఘం పాత్రను అంచనా వేయడం

పరిచయం

ఈ యూనిట్ లో మనం భారత ఆర్థిక సంఘం గురించి, దాని నిర్మాణం మరియు కూర్పు గురించి తెలుసుకుందాం. దాని అధికారాలు మరియు విధులు, దాని సలహా పాత్ర, దాని సభ్యుల అర్హతలు మరియు వారి అనర్హతకు కారణాలు, సభ్యుల జీతభత్యాలు. ఇప్పటి వరకు నియమించిన పదిహేను ఫైనాన్స్ కమిషన్ల సిఫార్సులను కూడా వివరంగా తెలుసుకుందాం. వీటితో పాటు రాష్ట్ర ఆర్థిక సంఘం గురించి, దాని పాత్ర గురించి క్లుప్తంగా చర్చిద్దాం.

ఆర్థిక సంఘం లేదా విట్టా ఆయోగ్ కేంద్ర, రాష్ట్ర ప్రభుత్వాల మధ్య ఆర్థిక సంబంధాలను నిర్వచిస్తుంది. ప్రతి ఐదేళ్లకోసారి నియమించే ఆర్థిక సంఘంలో చైర్మన్ తో పాటు నలుగురు సభ్యులు ఉంటారు. రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 280 ప్రకారం ఆర్థిక సంఘం ఏర్పాటుకు అవకాశం ఉంది. దీనిని భారత రాష్ట్రపతి ప్రతి ఐదవ సంవత్సరం లేదా అంతకంటే ముందుగా అవసరమైతే ఏర్పాటు చేస్తారు. కేంద్ర, రాష్ట్రాల మధ్య, రాష్ట్రాల మధ్య పన్నుల రాబడి పంపిణీపై రాష్ట్రపతికి సిఫార్సులు చేయడం దీని విధులు.

ఆర్థిక సంఘం కూర్పు

ఆర్థిక సంఘం బహుళ సభ్యుల సంస్థ, దీనిలో ఐదుగురు సభ్యులు ఉంటారు. వీరిలో ఒకరు చైర్మన్ గా, మరో నలుగురు ఆర్థిక సంఘం సభ్యులుగా వ్యవహరిస్తారు. రాష్ట్రపతి తన ఉత్తర్వుల్లో పేర్కొన్న కాలానికి వారు పదవిలో ఉ ంటారు.

సభ్యుల అర్హతలు

%ఆర్థిక సంఘం సభ్యుల అర్హతలను నిర్ణయించే అధికారాన్ని రాజ్యాంగం పార్లమెంటుకు ఇచ్చింది. ఈ సంఖ్యల ఎంపిక విధానాన్ని నిర్ణయించే అధికారం కూడా పార్లమెంటుకు ఉంది. ప్రజావ్యవహారాల్లో ఎంతో అనుభవం ఉన్న వ్యక్తి కమిషన్ చైర్మన్ గా ఉండాలి. కమిషన్ లోని మిగిలిన నలుగురు సభ్యులను ఈ క్రింది కేటగిరీల నుండి ఎంపిక చేసి నియమించాలి:

1. హైకోర్టు న్యాయమూర్తి లేదా ఒకరిగా నియమించడానికి అర్హత ఉన్న వ్యక్తి.
2. ఫైనాన్స్, ప్రభుత్వ ఖాతాలపై ప్రత్యేక పరిజ్ఞానం ఉన్న వ్యక్తి.
3. ఆర్థిక విషయాల్లో, పరిపాలనలో విస్తృత అనుభవం ఉన్న వ్యక్తి.
4. ఒక వ్యక్తికి అర్థశాస్త్రంలో ప్రత్యేక పరిజ్ఞానం ఉంది.
5. సభ్యుల జీతభత్యాలు

రాష్ట్రపతి తన ఉత్తర్వుల్లో పేర్కొన్నట్లు కమిషన్ సభ్యులు కమిషన్ కు పూర్తికాల లేదా పార్ట్ టైమ్ సేవలను అందించాలి. కేంద్ర ప్రభుత్వం చేసిన నిబంధనల ప్రకారం సభ్యులకు జీతభత్యాలు చెల్లించాలి.

సభ్యుల పదవీ కాలం%ళి%మార్చు%రి

%రాష్ట్రపతి ఉత్తర్వుల్లో పేర్కొన్న కాలవ్యవధికి ప్రతి సభ్యుడు పదవిలో ఉంటారని, వారు పునర్నియామకానికి అర్హులని పేర్కొన్నారు.

కమిషన్ సభ్యుడిగా అనర్హత వేటు

ఒక వ్యక్తి ఇలా ఉంటే సభ్యుడు అనర్హుడు కావచ్చు:

1. మానసిక స్థితి సరిగా లేదుబీ మరియు ఈ క్రింది విధంగా–

2. దివాళా తీయని దివాళాకోరుబీ

3. అనైతిక నేరానికి దోషిగా నిర్ధారించబడ్డాడుబీ

4. ఆర్థిక మరియు ఇతర ప్రయోజనాలు కమిషన్ సజావుగా పనిచేయడానికి ఆటంకం కలిగిస్తాయి.

ఫైనాన్స్ కమిషన్ అధికారాలు మరియు విధులు

అధికారాలు

కమిషన్ తన స్వంత ప్రక్రియను నిర్ణయించే అధికారం కలిగి ఉంటుంది మరియు:

1. సివిల్ ప్రొసీజర్ కోడ్ ప్రకారం సివిల్ కోర్టుకు ఉన్న అన్ని అధికారాలు దీనికి ఉన్నాయి.

2. ఇది ఏదైనా సాక్షి యొక్క హాజరును పిలవవచ్చు మరియు అమలు చేయవచ్చు లేదా సమాచారాన్ని అందించమని లేదా సంబంధితంగా భావించే ఒక పత్రాన్ని సమర్పించమని ఎవరినైనా అడగవచ్చు.

3. ఏదైనా కోర్టు లేదా కార్యాలయం నుండి ఏదైనా పబ్లిక్ రికార్డ్ లేదా డాక్యుమెంట్ను చూపించమని అడగవచ్చు.

4. క్రిమినల్ ప్రొసీజర్ కోడ్, 1898 లోని సెక్షన్లు 480 మరియు 482 ప్రయోజనాల కోసం ఇది సివిల్ కోర్టుగా పరిగణించబడుతుంది.

విధులుజి

ఈ క్రింది విషయాలకు సంబంధించి భారత రాష్ట్రపతికి సిఫార్సులు చేయాలనే ఉద్దేశ్యంతో ఆర్థిక సంఘాన్ని నియమిస్తారు:

1. వసూలైన పన్నుల పంపిణీని కేంద్ర, రాష్ట్రాల మధ్య పంచుకోవడం, వసూలు చేసిన పన్నుల్లో ఆయా రాష్ట్రాల మధ్య కేటాయింపులు.

2. రాష్ట్రాలకు కేంద్రం ఇచ్చే గ్రాంట్ ఇన్ ఎయిడ్ (అంటే కన్సాలిడేటెడ్ ఫండ్ ఆఫ్ ఇండియా నుంచి) నిర్వహించాల్సిన సూత్రాలు.

3. రాష్ట్ర ఆర్థిక సంఘం చేసిన సిఫార్సుల ఆధారంగా రాష్ట్రంలోని పంచాయతీలు, మున్సిపాలిటీల వనరులను భర్తీ చేయడానికి రాష్ట్ర కన్సాలిడేటెడ్ నిధిని బలోపేతం చేయడానికి అవసరమైన చర్యలు.

4. దేశ శ్రేయస్సు దఅష్ట్యా రాష్ట్రపతి ప్రస్తావించే ఇతర అంశాలు/అంశాలు.

ఆర్థిక సంఘం తన నివేదికను రాష్ట్రపతికి సమర్పిస్తుంది మరియు దాని సిఫార్సులపై తీసుకున్న చర్యగా వివరణ మెమొరాండంను పార్లమెంటు ఉభయ సభల ముందు ఉంచుతుంది.

సలహా పాత్ర

ఆర్థిక సంఘం చేసే సిఫార్సులు కేవలం సలహాలు మాత్రమేనని, ఫలితంగా అవి ప్రభుత్వానికి కట్టుబడవని ఇక్కడ పేర్కొనాల్సిన అవసరం ఉంది. దీంతో రాష్ట్రాలకు నిధుల మంజూరుకు సంబంధించి ఆర్థిక సంఘం సిఫార్సులను అమలు చేయాలా వద్దా అనేది కేంద్ర ప్రభుత్వానికే వదిలేశారు.

ఆర్థిక సంఘం సిఫార్సులు భారత ప్రభుత్వానికి కట్టుబడి ఉండాలని లేదా ఆర్థిక సంఘం సిఫారసు చేసిన డబ్బును స్వీకరించే చట్టబద్ధమైన హక్కు రాష్ట్రాలకు ఉందని భారత రాజ్యాంగంలో ఎక్కడా పేర్కొనలేదు. ఏదేమైనా, చట్టం ఫైనాన్స్ కమిషన్ పాక్షిక న్యాయాధికారాలు కలిగిన రాజ్యాంగ సంస్థ అని గుర్తుంచుకోవాలి, ఫలితంగా, కమిషన్ చేసిన సిఫార్సులను కేంద్ర ప్రభుత్వం తిరస్కరించకూడదు.

యూనియన్ పబ్లిక్ సర్వీస్ కమిషన్ (యుపిఎస్సి) భారతదేశంలో కేంద్ర నియామక సంస్థ. ఇది రాజ్యాంగం ద్వారా నేరుగా సఅష్టించబడిన ఒక స్వతంత్ర రాజ్యాంగ సంస్థ. రాజ్యాంగంలోని 14వ భాగంలోని ఆర్టికల్స్ 315 నుంచి 323 వరకు యూపీఎస్సీ స్వతంత్రత, అధికారాలు, విధులతో పాటు సభ్యుల కూర్పు, నియామకం, తొలగింపుకు సంబంధించిన విస్తృతత నిబంధనలు ఉన్నాయి.

మిశ్రమం

యుపిఎస్సిలో భారత రాష్ట్రపతి నియమించిన చైర్మన్ మరియు ఇతర సభ్యులు ఉంటారు. రాజ్యాంగం, కమిషన్ యొక్క బలాన్ని పేర్కొనకుండా, దాని కూర్పును నిర్ణయించే రాష్ట్రపతి విచక్షణకు ఈ విషయాన్ని వదిలివేసింది. సాధారణంగా కమిషన్ లో చైర్మన్ సహా తొమ్మిది నుంచి పదకొండు మంది సభ్యులు ఉంటారు. కమిషన్ సభ్యుల్లో సగం మంది భారత ప్రభుత్వం కింద లేదా రాష్ట్ర ప్రభుత్వ హయాంలో కనీసం పదేళ్లపాటు పదవిలో ఉన్నవారే కావడం మినహా కమిషన్ సభ్యత్వానికి ఎలాంటి అర్హతలు నిర్దేశించబడలేదు. కమిషన్ చైర్మన్, ఇతర సభ్యుల సర్వీసు నిబంధనలను నిర్ణయించే అధికారం రాష్ట్రపతికి రాజ్యాంగం కల్పించింది.

కమిషన్ చైర్మన్, సభ్యులు ఆరేళ్ల కాలానికి లేదా 65 ఏళ్లు వచ్చే వరకు పదవిలో ఉంటారు. అయితే, వారు తమ రాజీనామాను అధ్యక్షుడికి పంపడం ద్వారా ఎప్పుడైనా తమ పదవులను వదులుకోవచ్చు. రాజ్యాంగం కల్పించిన విధంగా రాష్ట్రపతి పదవీకాలం ముగియకముందే వారిని తొలగించవచ్చు.

రాష్ట్రపతి ఈ క్రింది రెండు పరిస్థితులలో యు.పి.ఎస్.సి సభ్యులలో ఒకరిని తాత్కాలిక ఛైర్మన్ గా నియమించవచ్చు:

(ఎ) ఛైర్మన్ పదవి ఖాళీ అయినప్పుడుబీ లేదా

(బి) గైర్హాజరు లేదా మరేదైనా కారణం వల్ల చైర్మన్ తన విధులను నిర్వర్తించలేనప్పుడు.

చైర్మన్ గా నియమితులైన వ్యక్తి కార్యాలయంలోకి ప్రవేశించే వరకు లేదా చైర్మన్ తిరిగి విధుల్లో చేరే వరకు తాత్కాలిక చైర్మన్ పనిచేస్తారు.

తొలగింపు

రాష్ట్రపతి ఈ క్రింది పరిస్థితులలో యుపిఎస్సి చైర్మన్ లేదా మరే ఇతర సభ్యుడినైనా పదవి నుండి తొలగించవచ్చు:

(ఎ) దివాలా తీసిన వ్యక్తిగా రుజువైతే (అంటే దివాళా తీశాడు)బీ

(బి) అతను తన పదవీ కాలంలో, తన కార్యాలయ విధులకు వెలుపల ఏదైనా వేతనంతో కూడిన ఉద్యోగంలో నిమగ్నమైతేబీ లేదా

(సి) అధ్యక్షుడి అభిప్రాయం ప్రకారం, మనస్సు లేదా శరీరం బలహీనంగా ఉండటం వల్ల పదవిలో కొనసాగడానికి అనర్హుడు.

వీటితో పాటు యూపీఎస్సీ చైర్మన్ లేదా ఇతర సభ్యులను కూడా రాష్ట్రపతి తొలగించవచ్చు. అయితే, ఈ కేసులో రాష్ట్రపతి విచారణ కోసం సుప్రీంకోర్టుకు పంపాల్సి ఉంటుంది. విచారణ అనంతరం సుప్రీంకోర్టు తొలగింపు అంశాన్ని సమర్థిస్తూ, అలా సలహా ఇస్తే చైర్మన్ లేదా సభ్యుడిని రాష్ట్రపతి తొలగించవచ్చు. రాజ్యాంగ నిబంధనల ప్రకారం ఈ విషయంలో సుప్రీంకోర్టు ఇచ్చే సలహా రాష్ట్రపతికి కట్టుబడుతుంది. సుప్రీంకోర్టు విచారణ సందర్భంగా యూపీఎస్సీ చైర్మన్ లేదా సభ్యుడిని రాష్ట్రపతి సస్పెండ్ చేయవచ్చు.

ఈ సందర్భంలో 'దుష్ప్రవర్తన' అనే పదాన్ని నిర్వచిస్తూ, రాజ్యాంగం ప్రకారం, యు.పి.ఎస్.సి యొక్క చైర్మన్ లేదా మరే ఇతర సభ్యుడు భారత ప్రభుత్వం లేదా ఒక రాష్ట్ర ప్రభుత్వం చేసిన ఏదైనా ఒప్పందం లేదా ఒప్పందంపై ఆందోళన లేదా ఆసక్తి కలిగి ఉంటే లేదా (బి) అటువంటి ఒప్పందం లేదా ఒప్పందం యొక్క లాభంలో లేదా దాని నుండి ఏదైనా ప్రయోజనంలో ఏ విధంగానైనా పాల్గంటే దుష్ప్రవర్తనకు పాల్పడినట్లు పరిగణించబడుతుంది. సభ్యుడు మరియు విలీనం చేయబడిన కంపెనీ యొక్క ఇతర సభ్యులతో ఉమ్మడిగా.

స్వతంత్రం

యు.పి.ఎస్.సి యొక్క స్వతంత్ర మరియు నిష్పాక్షిక పనితీరును పరిరక్షించడానికి మరియు నిర్ధారించడానికి రాజ్యాంగం ఈ క్రింది అనుకూల విజన్లను చేసింది:

(ఎ) యూపీఎస్సీ చైర్మన్ లేదా సభ్యుడిని రాజ్యాంగంలో పేర్కొన్న పద్ధతిలో, ప్రాతిపదికపై మాత్రమే రాష్ట్రపతి పదవి నుంచి తొలగించవచ్చు. అందువల్ల, వారు పదవీకాల భద్రతను అనుభవిస్తారు.

(బి) చైర్మన్ లేదా సభ్యుడి సర్వీసు నిబంధనలు, అధ్యక్షుడు నిర్ణయించినప్పటికీ, అతని నియామకం తరువాత అతని ప్రతికూలతకు అనుగుణంగా మారకూడదు.

(సి) యుపిఎస్సి చైర్మన్ మరియు సభ్యుల జీతభత్యాలు మరియు పెన్షన్లతో సహా మొత్తం ఖర్చులు కన్సాలిడేటెడ్ ఫండ్ ఆఫ్ ఇండియాపై వసూలు చేయబడతాయి. అందువల్ల, అవి పార్లమెంటు ఓటింగ్కు లోబడి ఉండవు.

(డి) యు.పి.ఎస్.సి చైర్మన్ (పదవిని నిలిపివేసిన తరువాత) భారత ప్రభుత్వం లేదా ఒక రాష్ట్రంలో తదుపరి ఉద్యోగానికి అనర్హుడు 2.

(ఇ) యు.పి.ఎస్.సి సభ్యుడు (పదవిని నిర్వహించడానికి విరామం తరువాత) యుపిఎస్సి లేదా రాష్ట్ర పబ్లిక్ సర్వీస్ కమిషన్ (ఎస్పిఎస్సి) చైర్మన్గా నియమించడానికి అర్హులు, కాని భారత ప్రభుత్వం లేదా రాష్ట్రంలో మరే ఇతర ఉ

ద్యోగానికి కాదు3.

(ఎఫ్) యూపీఎస్సీ చైర్మన్ లేదా సభ్యుడు (మొదటి టర్మ్ పూర్తయిన తర్వాత) ఆ పదవికి తిరిగి నియమించడానికి అనర్హుడు (అంటే రెండో టర్మ్కు అనర్హుడు).

విధులు

యుపిఎస్సి ఈ క్రింది విధులను నిర్వహిస్తుంది:

(ఎ) కేంద్రపాలిత ప్రాంతాల అఖిల భారత సర్వీసులు, కేంద్ర సర్వీసులు, పబ్లిక్ సర్వీసుల నియామకాలకు ఇది పరీక్షలు నిర్వహిస్తుంది.

(బి) ప్రత్యేక అర్హతలు కలిగిన అభ్యర్థులు అవసరమయ్యే ఏదైనా సేవలకు ఉమ్మడి నియామక పథకాలను రూపొందించడంలో మరియు నిర్వహించడంలో ఇది రాష్ట్రాలకు (రెండు లేదా అంతకంటే ఎక్కువ రాష్ట్రాలు కోరితే) సహాయపడుతుంది.

(సి) ఇది రాష్ట్ర గవర్నరు అభ్యర్థనపై మరియు భారత రాష్ట్రపతి ఆమోదంతో ఒక రాష్ట్ర యొక్క అన్ని లేదా ఏవైనా అవసరాలను తీరుస్తుంది.

(డి) సిబ్బంది నిర్వహణకు సంబంధించిన ఈ క్రింది విషయాలపై సంప్రదింపులు జరుపుతారు:

1. సివిల్ సర్వీసెస్, సివిల్ పోస్టుల భర్తీ పద్ధతులకు సంబంధించిన అన్ని విషయాలు.

2. సివిల్ సర్వీసెస్ నియామకాల్లో పాటించాల్సిన సూత్రాలు

మరియు పదవులు మరియు పదోన్నతులు మరియు బదిలీలు చేయడంలో ఒక సర్వీస్ నుండి మరొక సర్వీసుకు.

3. సివిల్ సర్వీసెస్ మరియు పోస్టుల నియామకాలకు అభ్యర్థుల అనుకూలతబీ ఒక సర్వీసు నుంచి మరో సర్వీసుకు పదోన్నతులు, బదిలీల కోసంబీ మరియు బదిలీ లేదా డిప్యుటేషన్ ద్వారా నియామకాలు. పదోన్నతుల కోసం సంబంధిత శాఖలు సిఫార్సులు చేసి వాటిని ఆమోదించాలని యూపీఎస్సీని కోరతాయి.

4. అన్ని క్రమశిక్షణా వ్యవహారాలు భారత ప్రభుత్వం క్రింద పౌర హోదాలో పనిచేస్తున్న వ్యక్తిని అటువంటి విషయాలకు సంబంధించిన స్మారక చిహ్నాలు లేదా పిటిషన్లతో సహా ప్రభావితం చేస్తాయి. వీటిలో ఇవి ఉన్నాయి:

- ఇంక్రిమెంట్ల నిలిపివేత
- అభిశంసన (తీవ్రమైన తిరస్కరణ)
- పదోన్నతుల నిలిపివేత
- ఆర్థిక నష్టం నుంచి కోలుకోవడం..
- తక్కువ సర్వీస్ లేదా ర్యాంక్ కు తగ్గింపు (డెమోషన్)

➢ నిర్బంధ పదవీ విరమణ తొలగింపు

➢ సర్వీసు నుంచి తొలగింపు..

(5) రీయింబర్స్ మెంట్ కొరకు ఏదైనా క్లెయిమ్

ఒక ప్రభుత్వోద్యోగి తన అధికారిక విధుల నిర్వహణలో చేసిన చర్యలకు సంబంధించి తనపై విధించిన చట్టపరమైన అనుకూల చర్యలను సమర్థించడానికి చేసిన చట్టపరమైన ఖర్చులు.

(6) భారత ప్రభుత్వము క్రింద పనిచేసేటప్పుడు ఒక వ్యక్తి ఎదుర్కొన్న గాయాలకు సంబంధించి పింఛను మంజూరు కొరకు ఏదైనా క్లెయిమ్ మరియు అటువంటి ఏదైనా అవార్డు యొక్క మొత్తాన్ని గురించి ఏదైనా ప్రశ్న.

(7) ఏడాది దాటిన కాలానికి తాత్కాలిక నియామకాలు, నియామకాల క్రమబద్ధీకరణకు సంబంధించిన అంశాలు.

(8) పదవీ విరమణ చేసిన ప్రభుత్వోద్యోగుల సర్వీసు పొడిగింపు మరియు తిరిగి నియమించడానికి సంబంధించిన విషయాలు.

(9) సిబ్బంది నిర్వహణకు సంబంధించిన ఏదైనా ఇతర విషయం.

(పైన పేర్కొన్న) విషయాల్లో యూపీఎస్సీని సంప్రదించడంలో ప్రభుత్వం విఫలమైతే, బాధిత ప్రభుత్వోద్యోగికి కోర్టులో పరిష్కారం లేదని సుప్రీంకోర్టు అభిప్రాయపడింది. అంటే యూపీఎస్సీతో సంప్రదింపులు జరపడం లేదా సంప్రదింపులు జరపకుండా వ్యవహరించడం ప్రభుత్వ నిర్ణయం చెల్లదని కోర్టు అభిప్రాయపడింది. అందువలన, ఈ నిబంధన డైరెక్టరీ మరియు తప్పనిసరి కాదు. అదే విధంగా యూపీఎస్సీ ఎంపిక చేయడం వల్ల అభ్యర్థికి పదవిపై ఎలాంటి హక్కు ఉండదని కోర్టు అభిప్రాయపడింది. అయితే ప్రభుత్వం నిష్పక్షపాతంగా, ఏకపక్షంగా, దురుద్దేశం లేకుండా వ్యవహరించాలి.

యూనియన్ సేవలకు సంబంధించిన అదనపు విధులను పార్లమెంటు యూపీఎస్సీకి ప్రదానం చేస్తుంది. ఏదైనా అథారిటీ, కార్పొరేట్ బాడీ లేదా పబ్లిక్ ఇన్ స్టిట్యూషన్ పర్సనల్ సిస్టమ్ ను యూపీఎస్సీ పరిధిలో ఉంచవచ్చు. అందువల్ల పార్లమెంటు చేసిన చట్టం ద్వారా యుపిఎస్ సి అధికార పరిధిని విస్తరించవచ్చు.

యూపీఎస్సీ ఏటా తన పనితీరుపై ఒక నివేదికను రాష్ట్రపతికి అందజేస్తుంది. రాష్ట్రపతి ఈ నివేదికను పార్లమెంటు ఉభయ సభల ముందు ఉంచి, కమిషన్ సలహాలను అంగీకరించని సందర్భాలను, ఆమోదించకపోవడానికి గల కారణాలను వివరిస్తూ ఒక మెమోరాండంను ఉంచారు. అంగీకరించని ఇలాంటి కేసులన్నింటినీ కేంద్ర కేబినెట్ నియామకాల కమిటీ ఆమోదించాలి. యూపీఎస్సీ సలహాను తిరస్కరించే అధికారం వ్యక్తిగత మంత్రిత్వ శాఖకు లేదా విభాగానికి లేదు.

చారిత్రక నేపథ్యం

షెడ్యూల్డ్ కులాల సామాజిక, ఆర్థిక స్థితిగతులు రాజ్యాంగ నిర్మాతలకు ఆందోళన కలిగించేవి. షెడ్యూల్డ్ కులాలకు రక్షణ కల్పించడానికి సమాజంలోని ఈ వర్గం యొక్క సామాజిక, విద్యా, ఆర్థిక మరియు సేవా ప్రయోజనాలను

ప్రోత్సహించడానికి ప్రత్యేక ఏర్పాట్లు చేయబడ్డాయి. రాజ్యాంగం ఆవిర్భవించిన నాటి నుంచి రక్షణలు సక్రమంగా అమలయ్యేలా చూడటానికి, షెడ్యూల్డ్ కులాలు మరియు షెడ్యూల్డ్ తెగలకు కల్పించిన రక్షణలకు సంబంధించిన అన్ని విషయాలను పరిశోధించడానికి మరియు ఈ రక్షణల పనితీరు గురించి రాష్ట్రపతికి నివేదించడానికి రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 338 కింద ఒక ప్రత్యేక కార్యాలయాన్ని నియమించడానికి అవకాశం కల్పించింది.

ఈ నిబంధనకు అనుగుణంగా 1950 నవంబర్ 18న మొదటిసారిగా షెడ్యూల్డ్ కులాలు మరియు షెడ్యూల్డ్ తెగల కమిషనర్ అని పిలువబడే ఒక ప్రత్యేక అధికారిని నియమించారు.

ఎస్సీ, ఎస్టీలకు కల్పించే రక్షణలను పర్యవేక్షించడానికి షెడ్యూల్డ్ కులాలు, షెడ్యూల్డ్ తెగల కమిషనర్ కార్యాలయం సరిపోదని భావించారు.అందువల్ల పార్లమెంటు సభ్యులు లేవనెత్తిన స్వరం కారణంగా, ఏకసభ్య ప్రత్యేక అధికారి స్థానంలో బహుళ సభ్యుల వ్యవస్థను ఏర్పాటు చేసి రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 338 (46వ సవరణ)ను సవరించాలనే ప్రతిపాదన తెరపైకి వచ్చింది.

1978 ఆగస్టులో తొలి ఎస్సీ, ఎస్టీ కమిషన్ ఏర్పాటైంది. 1-12-78 నుంచి అమల్లోకి వచ్చింది. శ్రీ భోలా పాశ్వాన్ శాస్త్రి మొదటి పదవిలో ఉన్నారు.

11-03-1992 వరకు ఎస్సీఎస్ , ఎస్టీఎస్ కమిషన్ విధులు, ఎస్సీఎస్ , ఎస్టీఎస్ కు ఓ/0 కమిషనర్ విధులు కొనసాగాయి.

1978 నాటి కమిషన్ ఏర్పాటు 1987లో మార్పు చెంది జాతీయ షెడ్యూల్డ్ కులాలు, షెడ్యూల్డ్ తెగల కమిషన్ గా నామకరణం చేసింది. ఈ కమిషన్ జాతీయ స్థాయి సలహా సంస్థ కావడంతో ఎస్సీ/ ఎస్టీలకు సంబంధించిన ప్రధాన విధాన, అభివఅద్ధి అంశాలపై సలహాదారు పాత్ర పోషించింది.

8.6.1990 న నోటిఫై చేయబడిన 65 వ సవరణ బిల్లు, 1990 ఫలితంగా జాతీయ ఎస్సీఎస్ మరియు ఎస్టీఎస్ కమిషన్ ఉనికిలోకి వచ్చింది మరియు దాని కింద నిబంధనలు 3.11.1990 న నోటిఫై చేయబడ్డాయి. జాతీయ ఎస్సీ, ఎస్టీ కమిషన్ 1992లో ఎస్ హెచ్ రామ్ ధన్ తొలి చైర్ పర్సన్ గా ఉనికిలోకి వచ్చింది.

2003లో చేసిన 89వ రాజ్యాంగ సవరణలో షెడ్యూల్డ్ కులాల కోసం ప్రత్యేక జాతీయ కమిషన్, షెడ్యూల్డ్ తెగల కోసం ప్రత్యేక జాతీయ కమిషన్ ఏర్పాటు చేయాలని నిర్ణయించారు. ఇది 19.02.2004 నుండి అమల్లోకి వచ్చింది.

డాక్టర్ మన్ మోహన్ సింగ్ ప్రధానిగా ఉన్న సమయంలో 1.12.2004న విభజన తేదీ కావడంతో అప్పటి జాతీయ ఎస్సీ, ఎస్టీ కమిషన్ ను రెండు వేర్వేరు కమిషన్లుగా విభజించారు.

ఈ క్రింది పట్టిక చైర్ పర్సన్ యొక్క సంవత్సరాలు మరియు పదవీకాలాన్ని సూచిస్తుంది.

2004 నుంచి ఎస్సీఎస్సీలో...

Sl.No	ఏడాది	కమిషన్ చైర్ పర్సన్
01	2004 - 2007	సూరజ్ భాన్

02	2007 - 2010	భూటా సింగ్
03	2010 - 2013	పిఎల్ పునియా
04	2013 - 2016	పిఎల్ పునియా
05	2017 నుంచి..	ప్రొఫెసర్ రామ్ శంకర్ కఠారియా

కమిషన్ కూర్పు

ఈ కమిషన్‌లో ఈ క్రిందివి ఉంటాయి

ఎ) ఒక చైర్ పర్సన్: క్యాబినెట్ మంత్రి హోదాను అనుభవించండి:

బి) ఒక వైస్ చైర్ పర్సన్: క్యాబినెట్ మంత్రి హోదాను అనుభవించండి

సి) ముగ్గురు సభ్యులు సహాయ మంత్రి హోదాను అనుభవిస్తున్నారు.

సభ్యులు మరియు చైర్ పర్సన్ నియామకం

సభ్యులు, చైర్ పర్సన్ లను రాష్ట్రపతి తన చేతితో, ముద్రతో వారెంట్ ద్వారా నియమిస్తారు. వారి సర్వీసు నిబంధనలు, పదవీ కాలాన్ని కూడా రాష్ట్రపతి నిర్ణయిస్తారు.

గడువు

చైర్ పర్సన్, వైస్ చైర్ పర్సన్, సభ్యులు మూడేళ్లపాటు ఈ పదవిలో ఉంటారు. వారిని తిరిగి నియమించుకోవచ్చు.

కమిషన్ విధులు

కమిషన్ విధులు, విధులు, అధికారాలను రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 338లోని క్లాజులు (5), (8), (9)లో పొందుపరిచారు.

క్లాజు (5): ఇది కమిషన్ యొక్క కర్తవ్యం:-

ఎ) షెడ్యూల్డ్ కులాలకు ఈ రాజ్యాంగం కింద లేదా మరే ఇతర చట్టం కింద ప్రస్తుతానికి అమలులో ఉన్న లేదా ప్రభుత్వ ఉత్తర్వుల కింద కల్పించిన రక్షణలకు సంబంధించిన అన్ని విషయాలను పరిశోధించడం మరియు పర్యవేక్షించడం మరియు అటువంటి రక్షణల పనితీరును అంచనా వేయడంబీ

బి) షెడ్యూల్డ్ కులాల హక్కులు మరియు రక్షణల ఉల్లంఘనకు సంబంధించి నిర్దిష్ట ఫిర్యాదులను విచారించడం

సి) షెడ్యూల్డ్ కులాల సామాజిక- ఆర్థిక అభివఅద్ధి ప్రణాళికా ప్రక్రియలో పాల్గొని సలహాలు ఇవ్వడం మరియు కేంద్ర మరియు ఏదైనా రాష్ట్రం కింద వారి అభివఅద్ధి పురోగతిని అంచనా వేయడం

డి) ఏటా, కమిషన్ తగినదని భావించే ఇతర సమయాల్లో, ఆ రక్షణల పనితీరుపై నివేదికలను రాష్ట్రపతికి సమర్పించడం

ఇ) షెడ్యూల్డ్ కులాల రక్షణ, సంక్షేమం మరియు సామాజిక–ఆర్థిక అభివృద్ధి కోసం ఆ రక్షణలు మరియు ఇతర చర్యలను సమర్థవంతంగా అమలు చేయడానికి కేంద్ర లేదా ఏదైనా రాష్ట్రం తీసుకోవలసిన చర్యల గురించి అటువంటి నివేదికలలో సిఫార్సులు చేయడంబీ మరియు

ఎఫ్) షెడ్యూల్డ్ కులాల రక్షణ, సంక్షేమం, అభివృద్ధి, పురోభివృద్ధికి సంబంధించి పార్లమెంటు చేసిన ఏదైనా చట్టం నిబంధనలకు లోబడి రాష్ట్రపతిగా ఇతర విధులను నిర్వర్తించవచ్చు.

కమిషన్ అధికారాలు

క్లాజ్ (8) – సబ్ క్లాజ్ (ఎ)లో ప్రస్తావించిన ఏదైనా విషయాన్ని దర్యాప్తు చేసేటప్పుడు లేదా సబ్ క్లాజ్ (ఎ)లో ప్రస్తావించిన ఏదైనా ఫిర్యాదును విచారించేటప్పుడు కమిషన్

క్లాజ్ (5) లోని క్లాజ్ (బి) ఒక దావాను విచారించే సివిల్ కోర్టు యొక్క అన్ని అధికారాలను కలిగి ఉంటుంది మరియు ముఖ్యంగా ఈ క్రింది విషయాలకు సంబంధించి: –

ఎ) భారతదేశంలోని ఏ ప్రాంతం నుంచైనా ఏ వ్యక్తినైనా పిలిపించి, ప్రమాణ స్వీకారం చేయించడం

బి) ఏదైనా డాక్యుమెంట్లను కనుగొనడం మరియు ఉత్పత్తి చేయడం అవసరం

సి) అఫిడవిట్లపై సాక్ష్యాధారాలను స్వీకరించడం

డి) ఏదైనా పబ్లిక్ రికార్డ్ లేదా దాని కాపీని ఏదైనా కోర్టు లేదా కార్యాలయం నుండి కోరడం

ఇ) సాక్షులు, డాక్యుమెంట్ల పరిశీలనకు కమిషన్లు జారీ చేయడం

ఎఫ్) రాష్ట్రపతి పాలన ద్వారా నిర్ణయించగల మరేదైనా విషయం

క్లాజ్ (9)– షెడ్యూల్డ్ కులాలను ప్రభావితం చేసే అన్ని ప్రధాన విధాన విషయాలపై కేంద్ర మరియు ప్రతి రాష్ట్ర ప్రభుత్వం కమిషన్ ను సంప్రదించాలి.

కమిషన్ నివేదిక..

ఈ కమిషన్ వార్షిక నివేదికను రాష్ట్రపతికి సమర్పిస్తుంది. అవసరమైనప్పుడు నివేదికను కూడా సమర్పించవచ్చు.

కమిషన్ చేసిన సిఫార్సులపై తీసుకున్న చర్యలను వివరిస్తూ రాష్ట్రపతి ఒక మెమోరాండంతోపాటు ఇలాంటి నివేదికలన్నింటినీ పార్లమెంటు ముందు ఉంచుతారు. అటువంటి సిఫారసులను ఆమోదించకపోవడానికి గల కారణాలను కూడా మెమోరాండంలో పొందుపరచాలి.

రాష్ట్ర ప్రభుత్వానికి సంబంధించిన కమిషన్ నివేదికను రాష్ట్రపతి రాష్ట్ర గవర్నర్ కు పంపుతారు. కమిషన్ సిఫార్సులపై తీసుకున్న చర్యలను వివరిస్తూ వినతి పత్రంతో పాటు రాష్ట్ర శాసనసభ ముందు గవర్నర్ ఉంచారు. అలాంటి సిఫారసులను ఆమోదించకపోవడానికి గల కారణాలను కూడా మెమోరాండంలో పొందుపరచాలి.

కమిషన్ పనితీరు

ఎ. సానుకూల ప్రభావం:

వ్యక్తిగత కేసుల్లో కమిషన్ ప్రత్యక్ష జోక్యం ప్రభావం

సామాజిక ఆర్థికాభివఅద్ధి రంగంలో, సేవల్లో షెడ్యూల్డ్ కులాలకు కల్పించిన రక్షణలు కరువయ్యాయని, దౌర్జన్యాలు జరుగుతున్నాయని వ్యక్తిగతంగా ఫిర్యాదులను పరిశీలించడం కమిషన్ విధిలో భాగం.

173 తీవ్రమైన దౌర్జన్యాల కేసుల్లో కమిషన్ ప్రత్యక్ష జోక్యం ఫలితంగా, 61 స్పాట్ సందర్శనల తరువాత, 202 ఎఫ్ఐఆర్లు నమోదు చేయబడ్డాయి, 423 అరెస్టులు చేయబడ్డాయి మరియు 124 ఛార్జీషీట్లు దాఖలు చేయబడ్డాయి. 2015-16 ఆర్థిక సంవత్సరంలో బాధిత కుటుంబాలకు రూ.3,60,00,410 ఆర్థిక సాయం అందేలా చర్యలు తీసుకున్నారు.

247 సర్వీసు సంబంధిత కేసుల్లో కమిషన్ జోక్యంతో 619 మందికి సర్వీసుల్లో నియామకం లభించింది, 15 మందిని కారుణ్య ప్రాతిపదికన నియమించారు, 42 మంది దీర్ఘకాలంగా నిరాకరించిన పదోన్నతులు పొందుతున్నారు, 18 మంది రిటైర్డ్ వ్యక్తులు వారి పెన్షన్లు మరియు ఇతర పింఛను ప్రయోజనాలను పొందుతున్నారు, 8 మందిని సర్వీసులు / సస్పెన్షన్లలో తిరిగి చేర్చారు, 71 ఇతర వేధింపుల కేసులను పరిష్కరించారు. 2015-16 సంవత్సరంలో రెగ్యులర్ పింఛన్లు పొందుతున్న 18 మందితో పాటు 9,56,613/- ఇతర ఆర్థిక ప్రయోజనాలను కూడా విడుదల చేశారు.

ఆర్థిక, సామాజిక రంగంలోని 248 ఆసక్తికరమైన వ్యక్తిగత కేసుల్లో కమిషన్ నేరుగా జోక్యం చేసుకుని 24,38,58,947/- స్కాలర్ షిప్ లను 1710 మంది విద్యార్థులకు విడుదల చేసింది, అలాగే మరో 7 సంస్థల్లో 35 మంది విద్యార్థులకు గతంలో అడ్మిషన్లు నిరాకరించారు, 72 మంది విద్యార్థులకు విద్యా రుణాలు, డిగ్రీలు, మార్క్ షీట్లు మొదలైనవి నిలిపివేయబడ్డాయి, అలాగే 5,9,9,9-9 ఆర్థిక సహాయం 2015 సంవత్సరంలో 71 మంది తమ భూమిని స్వాధీనం చేసుకోవడంతో పాటు 1,06,198/- పరిహారం పొందారు, 73 మంది ఎస్సీ పథకాల కింద 39,78,481/- ఆర్థిక ప్రయోజనాలను పొందారు, 8 మంది ఆధారపడిన వారు 32,50,000/- ఆర్థిక గ్రాంట్లు పొందారు మరియు 44 మందికి భూమి / పెట్రోల్ బంకుల భూమి కేటాయింపులు వంటి ఇతర ఉపశమనం లభించింది.

మార్జినల్ ఇంపాక్ట్

దశాబ్దకాలంగా కమిషన్ ఉన్నప్పటికీ షెడ్యూల్డు కులాల స్థితిగతుల్లో పెద్దగా మార్పు రాలేదు. ఎస్సీలపై అఘాయిత్యాలు కొనసాగుతూనే ఉన్నాయి, వారిలో చాలా మందికి ఇప్పటికీ వారి హక్కుల గురించి తెలియదు, కుల వివక్ష తగ్గలేదు, అంటరానితనం సంఘటనలు షెడ్యూల్డు కులాలను వెంటాడుతూనే ఉన్నాయి. మొత్తమ్మీద ఎస్సీఎస్ జీవితాల్లో ఎలాంటి మెరుగుదల లేదు.

ఇలాంటి స్వల్ప ప్రభావం అనేక అంశాలకు దోహదం చేస్తుంది. చాలా సందర్భాల్లో కమిషన్ పని క్షేత్రస్థాయి పర్యటనలు, నివేదికలకే పరిమితమవుతోంది. ఎలాంటి ఫాలో అప్ యాక్షన్ లేదు. కమిషన్ సిఫార్సులకు కట్టుబడి ఉండే స్వభావం లేకపోవడం. కమిషన్ లో తగినంత మంది సిబ్బంది లేకపోవడంతో విధులు నిర్వర్తించడం కష్టమవుతోంది. పర్మినెంట్ సిబ్బంది లేరు. వీరిలో ఎక్కువ మందిని డిప్యుటేషన్ పై నియమిస్తున్నారు. ఫలితంగా కమిషన్ లో పనిచేయడానికి వారికి నిబద్ధత ఉండకపోవచ్చు.

సిబ్బంది పోస్టులే కాదు, సభ్యులు, చైర్పర్సన్ పదవులు కూడా ఖాళీగానే ఉన్నాయి. ఖాళీలను వెంటనే భర్తీ చేసేందుకు ప్రభుత్వం చర్యలు తీసుకోవడం లేదు. కమిషన్ ఆర్థిక అవసరాలకు ప్రత్యేక బడ్జెట్ లేదు. కమిషన్ సిఫార్సులు ప్రభుత్వానికి కట్టుబడవు. ఎన్ సిఎస్ సి సిఫార్సులకు వ్యతిరేకంగా అనేక ప్రభుత్వ శాఖలు / పిఎస్ యులు వివిధ కోర్టులలో రిట్ పిటిషన్లు దాఖలు చేసిన విషయం తెలిసిందే. ఇది న్యాయాన్ని క్లిష్టతరం చేస్తుంది మరియు ఆలస్యం చేస్తుంది మరియు న్యాయపరమైన రుసుములతో ఖజానాపై భారం మోపుతుంది. రాజ్యంలోని వివిధ విభాగాలు న్యాయస్థానములో రాజ్యానికి వ్యతిరేకంగా పోరాడుతుండడానికి ఇది ఒక స్పష్టమైన ఉదాహరణ.

కమిషన్ పనితీరును మెరుగుపరిచేందుకు సూచనలు

పై అంశాలను దృష్టిలో ఉంచుకుని ఎన్ సిఎస్ సి తన 2015-16 వార్షిక నివేదికలో ఈ క్రింది సిఫార్సులు చేసింది -

1. ఎన్సీఎస్సీ సిఫార్సులకు కట్టుబడి ఉండటానికి అవసరమైన అన్ని చర్యలను ప్రభుత్వం తీసుకోవచ్చు. షెడ్యూల్డ్ కులాలకు రాజ్యాంగం కల్పించిన రక్షణలు పకడ్బందీగా అమలయ్యేలా కమిషన్ సమర్థవంతంగా పనిచేయడానికి, పర్యవేక్షించడానికి తగిన అధికారాలు కల్పించాలి.

2. సామాజిక న్యాయం, సాధికారత మంత్రిత్వ శాఖలో భాగం కాకుండా ప్రత్యేక డిమాండ్ ఆఫ్ గ్రాంట్లు ప్రత్యేక హెడ్ ఆఫ్ అకౌంట్ కింద బడ్జెట్తో పాటు తన సొంత పరిపాలన, ఆర్థిక, న్యాయపరమైన విషయాలను నిర్ణయించుకునే వెసులుబాటు కల్పించడం ద్వారా ఎన్సీఎస్సీకి తన రోజువారీ పనిలో స్వేచ్ఛ ఇవ్వాలి.

3. కమిషన్ తన సిబ్బంది అవసరాన్ని సంబంధిత వఅత్తిపరమైన సంస్థల అధ్యయనాల ద్వారా పున్ణసమీక్షించే అధికారం కలిగి ఉండాలి మరియు అవసరమైన పోస్టులను సఅష్టించడానికి పర్సనల్ అండ్ ట్రైనింగ్ డిపార్ట్మెంట్ మరియు డిపార్ట్మెంట్ ఆఫ్ ఎక్స్పెండిచర్తో స్వతంత్రంగా ఈ విషయాన్ని తీసుకువెళుతుంది.

4. ఖాళీ అయ్యేలోగా వారసుల నియామక ప్రక్రియ ప్రారంభించాలి.

5. నిరాటంకంగా నిధుల సరఫరా కోసం కమిషన్కు ప్రత్యేక గ్రాంట్లు కేటాయించాలి.

6. ఎన్సీఎస్సీ ఇచ్చిన సిఫార్సులను సవాలు చేస్తూ కోర్టులను ఆశ్రయించరాదని డిపార్ట్మెంట్లు/ పీఎస్యూలకు ప్రభుత్వం ఆదేశాలు జారీ చేయాలి. ఎన్ సిఎస్ సి యొక్క ఏదైనా సిఫార్సును అమలు చేయడంలో డిపార్ట్ మెంట్ లు/ పిఎస్ యులకు అభ్యంతరాలు లేదా సమస్యలు ఉంటే, వారు పూర్తి వాస్తవాలతో మళ్లీ ఎన్ సిఎస్ సిని ఆశ్రయించవచ్చు మరియు న్యాయస్థానాలను ఆశ్రయించకుండా సమీక్ష కోరవచ్చు.

కమిషన్ ఏర్పాటు

మండల్ కేసులో (1992) సుప్రీంకోర్టు ఏ వర్గానికి చెందిన పౌరులను బ్యాక్ వార్డు తరగతుల జాబితాలో చేర్చకపోవడం, అతిగా చేర్చడం లేదా చేర్చకపోవడం వంటి ఫిర్యాదులను పరిశీలించడానికి ఒక శాశ్వత చట్టబద్ధమైన సంస్థను ఏర్పాటు చేయాలని కేంద్ర ప్రభుత్వాన్ని ఆదేశించింది. దీని ప్రకారం 1993లో జాతీయ వెనుకబడిన తరగతుల కమిషన్ (ఎన్సీబీసీ) ఏర్పాటైంది.

ఆ తర్వాత 2018 నాటి 102వ సవరణ చట్టం కమిషన్కు రాజ్యాంగ హోదా కల్పించింది. ఇందుకోసం రాజ్యాంగంలో కొత్తగా ఆర్టికల్ 338–బిని చేర్చారు. దీంతో కమిషన్ చట్టబద్ధమైన సంస్థగా మారి రాజ్యాంగ సంస్థగా మారింది.

అంతేకాకుండా కొత్త విధానంలో కమిషన్ కు కేటాయించిన విధుల పరిధిని కూడా విస్తరించారు. సామాజికంగా, విద్యాపరంగా వెనుకబడిన తరగతుల ప్రయోజనాలను మరింత సమర్థవంతంగా పరిరక్షించడానికి ఇది జరిగింది. మరో మాటలో చెప్పాలంటే, కొత్త కమిషన్ యొక్క రాజ్యాంగ హోదా జాతీయ షెడ్యూల్డ్ కులాల కమిషన్ (ఎన్సిఎస్సి), జాతీయ షెడ్యూల్డ్ తెగల కమిషన్ (ఎన్సిఎస్టి) తో సమానంగా ఉంటుంది.

కమిషన్ లో చైర్ పర్సన్, వైస్ చైర్ పర్సన్, మరో ముగ్గురు సభ్యులు ఉంటారు. వీరిని రాష్ట్రపతి తన చేతి, ముద్ర కింద వారెంట్ ద్వారా నియమిస్తారు. వారి సర్వీసు నిబంధనలు, పదవీకాలాన్ని కూడా రాష్ట్రపతి నిర్ణయిస్తారు.

కమిషన్ విధులు

కమిషన్ విధులు ఈ క్రింది విధంగా ఉన్నాయి:

(ఎ) సామాజికంగా, విద్యాపరంగా వెనుకబడిన తరగతులకు రాజ్యాంగ, ఇతర చట్టపరమైన రక్షణలకు సంబంధించిన అన్ని విషయాలను పరిశోధించడం మరియు పర్యవేక్షించడం మరియు వారి పనితీరును అంచనా వేయడం.

(బి) సామాజికంగా, విద్యాపరంగా వెనుకబడిన వర్గాల హక్కులు, రక్షణల లేమికి సంబంధించి నిర్దిష్ట ఫిర్యాదులను విచారించడం.

(సి) సామాజికంగా, విద్యాపరంగా వెనుకబడిన వర్గాల సామాజిక, ఆర్థిక అభివఅద్ధిపై పాల్గని సలహాలు ఇవ్వడం, యూనియన్ లేదా రాష్ట్రం కింద వారి అభివఅద్ధి పురోగతిని అంచనా వేయడం. (డి) వార్షికంగా, అనువైన సమయాల్లో రాష్ట్రపతికి సమర్పించడం, ఆ రక్షణల పనితీరుపై నివేదికలను సమర్పించడం.

(ఇ) సామాజికంగా, విద్యాపరంగా వెనుకబడిన తరగతుల రక్షణ, సంక్షేమం, సామాజిక ఆర్థిక అభివఅద్ధి కోసం ఆ రక్షణలు, ఇతర చర్యలను సమర్థవంతంగా అమలు చేయడానికి కేంద్ర లేదా రాష్ట్రం తీసుకోవాల్సిన చర్యలపై సిఫార్సులు చేయడం.

(ఎఫ్) సామాజికంగా, విద్యాపరంగా వెనుకబడిన తరగతుల రక్షణ, సంక్షేమం, అభివఅద్ధి, పురోభివఅద్ధికి సంబంధించి రాష్ట్రపతి నిర్దేశించిన విధంగా ఇతర విధులను నిర్వర్తించడం.

కమిషన్ నివేదిక..

కమిషన్ వార్షిక నివేదికను రాష్ట్రపతికి సమర్పిస్తుంది. అవసరమైనప్పుడు నివేదికను కూడా సమర్పించవచ్చు.

కమిషన్ చేసిన సిఫార్సులపై తీసుకున్న చర్యలను వివరిస్తూ రాష్ట్రపతి ఒక మెమోరాండంతోపాటు ఇలాంటి నివేదికలన్నింటినీ పార్లమెంటు ముందు ఉంచుతారు. అలాంటి సిఫారసులను ఆమోదించకపోవడానికి గల కారణాలను కూడా మెమోరాండంలో పొందుపరచాలి.

ఒక రాష్ట్ర ప్రభుత్వానికి సంబంధించిన కమిషన్ నివేదికను రాష్ట్రపతి రాష్ట్ర ప్రభుత్వానికి పంపుతారు (రాష్ట్ర గవర్నర్ కు కాదు). కమిషన్ సిఫార్సులపై తీసుకున్న చర్యలను వివరిస్తూ వినతిపత్రంతో పాటు రాష్ట్ర శాసనసభ ముందు ప్రభుత్వం ఉంచుతుంది. అలాంటి సిఫారసులను ఆమోదించకపోవడానికి గల కారణాలను కూడా మెమోరాండంలో పొందుపరచాలి.

కమిషన్ అధికారాలు

కమిషన్ తన స్వంత ప్రక్రియను నియంత్రించే అధికారాన్ని కలిగి ఉంటుంది.

కమిషన్, ఏదైనా విషయాన్ని దర్యాప్తు చేసేటప్పుడు లేదా ఏదైనా ఫిర్యాదును విచారించేటప్పుడు, ఒక దావాను విచారించే సివిల్ కోర్టు యొక్క అన్ని అధికారాలను కలిగి ఉంటుంది మరియు ముఖ్యంగా ఈ క్రింది వాటికి సంబంధించి.

విషయాలు:

(ఎ) భారతదేశంలోని ఏ ప్రాంతం నుంచైనా ఒక వ్యక్తిని పిలిపించి, ప్రమాణ స్వీకారంపై పరిశీలించడం (బి) ఏదైనా డాక్యుమెంట్ ను కనుగొనడం మరియు సమర్పించడం అవసరం.

(సి) అఫిడవిట్లపై సాక్ష్యాలను స్వీకరించడం (డి) సి.ఆర్.ఇ ఏదైనా కోర్టు లేదా కార్యాలయం నుండి ఏదైనా పబ్లిక్ రికార్డును కోరడం (ఇ) సాక్షులు మరియు పత్రాల పరిశీలన కోసం సమన్లు జారీ చేయడం

(ఎఫ్) రాష్ట్రపతి నిర్ణయించగల మరేదైనా విషయం

సామాజికంగా, విద్యాపరంగా వెనుకబడిన వర్గాలను ప్రభావితం చేసే అన్ని ప్రధాన విధానపరమైన అంశాలపై కేంద్ర, రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు కమిషన్ ను సంప్రదించాల్సి ఉంటుంది.

సారాంశం

మోడల్ ప్రశ్నలు:

1. కింది ప్రశ్నలకు ప్రతిదానిలో సుమారు 30 లైన్లలో సమాధానాలు రాయండి.

   యూనియన్ పబ్లిక్ సర్వీస్ కమిషన్ (యూపీఎస్సీ) విధులను వివరించండి.

2. కింది ప్రశ్నలకు ప్రతిదానిలో 15 లైన్లలో సమాధానాలు రాయండి.

యూనియన్ పబ్లిక్ సర్వీస్ కమిషన్ (యూపీఎస్సీ) రాజ్యాంగ నిబంధనలను చర్చించండి.

యూనియన్ పబ్లిక్ సర్వీస్ కమిషన్ (యూపీఎస్సీ) అంటే ఏమిటి? దాని కూర్పును వివరించండి.

దిగువ ప్రశ్నలకు ప్రతిదానిలో సుమారు 30 లైన్లలో సమాధానం ఇవ్వండి.

1. భారత ఎన్నికల సంఘం అధికారాలు, విధులను వివరించండి.

2. కింది ప్రశ్నలకు ప్రతిదానిలో 15 లైన్లలో సమాధానాలు రాయండి.

1. ఎన్నికల సంఘం కూర్పు గురించి చర్చించండి.

2. నోటా అంటే ఏమిటి? పరిచయం చేయడానికి గల కారణాలను వివరించండి.

3. భారత ఓటింగ్ వ్యవస్థలో వివిప్యాట్ల పాత్రను వివరించండి.

3. కింది ప్రశ్నలకు ప్రతిదానిలో సుమారు 30 లైన్లలో సమాధానాలు రాయండి.

1. ఆర్థిక సంఘం విధులపై వ్యాసం రాయండి.

2. కింది ప్రశ్నలకు ప్రతిదానిలో 15 లైన్లలో సమాధానాలు రాయండి.

1. ఫైనాన్స్ కమిషన్ పాత్ర గురించి క్లుప్తంగా రాయండి.

ఫైనాన్స్ కమిషన్ అంటే ఏమిటి? దాని కూర్పును వివరించండి.

2. ఆర్టికల్ 280

3. కింది ప్రశ్నలకు ప్రతిదానిలో సుమారు 30 లైన్లలో సమాధానాలు రాయండి.

1. జాతీయ షెడ్యూల్డ్ కులాల కమిషన్ అధికారాలు, విధులను వివరించడం.

2. కింది ప్రశ్నలకు ప్రతిదానిలో 15 లైన్లలో సమాధానాలు రాయండి.

1. షెడ్యూల్డ్ కులాల జాతీయ కమిషన్ అంటే ఏమిటి? దాని కూర్పును వివరించండి.

2. జాతీయ షెడ్యూల్డ్ కులాల కమిషన్ గురించి క్లుప్తంగా రాయండి.

3. కింది ప్రశ్నలకు ప్రతిదానిలో సుమారు 30 లైన్లలో సమాధానాలు రాయండి.

1. జాతీయ షెడ్యూల్డ్ తెగల కమిషన్ అధికారాలు, విధులను చర్చించండి.

2. కింది ప్రశ్నలకు ప్రతిదానిలో 15 లైన్లలో సమాధానాలు రాయండి.

1. జాతీయ షెడ్యూల్డ్ తెగల కమిషన్ రాజ్యాంగ నిబంధనలను చర్చించండి.

2. షెడ్యూల్డ్ తెగల జాతీయ కమిషన్ అంటే ఏమిటి? దాని కూర్పును వివరించండి.

3. కింది ప్రశ్నలకు ప్రతిదానిలో సుమారు 30 లైన్లలో సమాధానాలు రాయండి.

1. జాతీయ వెనుకబడిన తరగతుల కమిషన్ అధికారాలు, విధులను వివరించడం.

2. కింది ప్రశ్నలకు ప్రతిదానిలో 15 లైన్లలో సమాధానాలు రాయండి.

1. జాతీయ వెనుకబడిన తరగతుల కమిషన్ అంటే ఏమిటి? దాని కూర్పును వివరించండి.

ఆర్టికల్ 338-బి.

మల్టిపుల్ ఛాయిస్ ప్రశ్నలు

1. యూనియన్ పబ్లిక్ సర్వీస్ కమిషన్ గురించి ఈ క్రిందివాటిలో నిజం కానిది ఏది?

ఎ) ఇది స్వతంత్ర రాజ్యాంగ సంస్థ.

బి) రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 318 నుంచి 323 వరకు యూపీఎస్సీ విధులు, అధికారాలను పొందుపరిచారు.

సి) ఇందులో చైర్మన్ సహా 9 నుంచి 11 మంది సభ్యులు ఉంటారు.

డి) కమిషన్ చైర్మన్ మరియు సభ్యులు 6 సంవత్సరాల కాలానికి లేదా 65 సంవత్సరాల వయస్సు వరకు పదవిలో ఉంటారు.

2. యూనియన్ పబ్లిక్ సర్వీస్ కమిషన్ సభ్యులు తమ రాజీనామాలను ......

ఎ) యూనియన్ పబ్లిక్ సర్వీస్ కమిషన్ చైర్మన్

బి) సుప్రీంకోర్టు ప్రధాన న్యాయమూర్తికి..

సి) రాష్ట్రపతికి.. డి) హోంమంత్రికి..

3. యూనియన్ పబ్లిక్ సర్వీస్ కమిషన్ చైర్మన్, సభ్యులను ఎవరు ఎన్నుకుంటారు?

ఎ) హోం మంత్రి.. బి) రాష్ట్రపతి సి) పార్లమెంటు డి)సుప్రీం కోర్టు..

4. భారత రాజ్యాంగం ఆర్టికల్ ప్రకారం ఎన్నికల కమీషనర్ ను నియమిస్తుంది.

ఎ) 321 బి) 322 సి) 323 డి) 324

5. భారత ప్రధాన ఎన్నికల కమిషనర్ పదవీకాలం ఎంత?

ఎ) ఐదు సంవత్సరాలు బి) రాష్ట్రపతి ఆనందోత్సాహాల సమయంలో..

సి) ఆరు సంవత్సరాలు లేదా 65 సంవత్సరాల వయస్సు వరకు ఏది ముందుగా ఉంటే అది

డి) ఐదేళ్లు లేదా 65 ఏళ్ల వయసు వరకు ఏది ముందుగా ఉంటే అది

6. భారత ప్రధాన ఎన్నికల కమీషనర్ ను ఎవరు నియమిస్తారు?

ఎ) లోక్ సభ బి) ప్రధాన మంత్రి సి) అధ్యక్షుడు డి) ప్రధాన న్యాయమూర్తి

7. ఎన్నికల కమీషనర్ ను తొలగించవచ్చు

ఎ) ప్రధాన ఎన్నికల కమిషనర్ బి) ప్రధాన మంత్రి

సి) ప్రధాన ఎన్నికల కమిషనర్ సిఫార్సు మేరకు రాష్ట్రపతి డి) భారత ప్రధాన న్యాయమూర్తి

8. రాష్ట్రపతి పదవికి ఎన్నికను దీని ద్వారా నిర్వహిస్తారు

ఎ) లోక్ సభ స్పీకర్.. బి) ప్రధాన మంత్రి కార్యాలయం

సి) పార్లమెంటరీ వ్యవహారాల శాఖ మంత్రి డి) భారత ఎన్నికల సంఘం

9. 15వ ఆర్థిక సంఘం చైర్మన్ ఎవరు?

ఎ) డాక్టర్ వై.వి.రెడ్డి బి) జి.సి. ముర్మూ

సి) నంద్ కిశోర్ సింగ్ డి) అరవింద్ మెహతా

10. ఈ క్రిందివాటిలో దేని సిఫారసుల ఆధారంగా కేంద్రం మరియు రాష్ట్రం మధ్య నిధులు పంపిణీ చేయబడతాయి?

ఎ) ప్రణాళికా సంఘం బి) పబ్లిక్ అకౌంట్స్ కమిటీ

సి) ఫైనాన్స్ కమిషన్ డి) నేషనల్ డెవలప్ మెంట్ కౌన్సిల్

11. ఫైనాన్స్ కమిషన్ యొక్క ప్రధాన విధులు

ఎ) కేంద్ర పన్నుల్లో రాష్ట్రాల పాత్రను నిర్ణయించడం, రాష్ట్రాలకు కేంద్రం ఇచ్చే ఆర్థిక సహాయ సూత్రాలను నిర్ణయించడం.

బి) రాష్ట్రాలపై ఆర్థిక నియంత్రణ సి) కేంద్రంపై ఆర్థిక నియంత్రణ

డి) పైవేవీ కాదు

12. ఈ క్రింది వాటిలో ఏది భారతదేశంలో ఆర్థిక సంఘం యొక్క విధి కాదు?

ఎ) ఆదాయపు పన్ను వికేంద్రీకరణ బి) ఎక్సైజ్ సుంకం తగ్గింపు

సి) గ్రాంట్ ఇన్ ఎయిడ్ మంజూరు డి) వాణిజ్య పన్ను వికేంద్రీకరణ

13. భారతదేశంలో ఫెడరల్ ఫైనాన్స్ కమిషన్ దేనికి సంబంధించినది

ఎ) రాష్ట్రాల మధ్య ఆర్థిక స్థితిగతులు

బి) కేంద్రం, రాష్ట్రాల మధ్య ఆర్థిక సంబంధాలు

సి) కేంద్ర, స్థానిక స్వపరిపాలన ప్రభుత్వాల మధ్య నిధులు డి) పైవేవీ కాదు

14. జాతీయ షెడ్యూల్డ్ కులాల కమిషన్ ను దీని కింద ఏర్పాటు చేశారు........ భారత రాజ్యాంగం..

ఎ) ఆర్టికల్ 338   బి) ఆర్టికల్ 250

సి) ఆర్టికల్ 180   డి) ఆర్టికల్ 142

15. జాతీయ షెడ్యూల్డ్ కులాల కమిషన్ చైర్మన్ ను ఎవరు నియమిస్తారు?

ఎ) అధ్యక్షుడు   బి) ప్రధాన మంత్రి

సి) లోక్ సభ స్పీకర్

16. జాతీయ షెడ్యూల్డ్ కులాల కమిషన్ చైర్మన్ ను ఎవరు నియమిస్తారు?

ఎ) అధ్యక్షుడు   బి) ప్రధాన మంత్రి

సి) లోక్ సభ స్పీకర్   డి) ఈ క్రింది వాటిలో ఏదీ లేదు

17. షెడ్యూల్డ్ కులాల కోసం ఒక కమిషన్ ఏర్పాటుకు ఏ రాజ్యాంగ సవరణ సిఫార్సు చేసింది?

ఎ) 41వ రాజ్యాంగ సవరణ

బి) 65వ రాజ్యాంగ సవరణ

సి) 82వ రాజ్యాంగ సవరణ

డి) 76వ రాజ్యాంగ సవరణ

18. జాతీయ ఎస్సీ కమిషన్ విధులు ఏమిటి?

ఎ) ఎస్సీలకు చట్టపరమైన రక్షణలకు సంబంధించిన అన్ని విషయాలను పరిశోధించి పర్యవేక్షించాలి.

బి) రాష్ట్రపతికి నివేదికలు సమర్పించండి.

సి) ఎస్సీల సామాజిక, ఆర్థిక అభివృద్ధి ప్రణాళికా ప్రక్రియపై సలహాలు ఇవ్వాలి.

డి) పైవన్నీ..

19. జాతీయ షెడ్యూల్డ్ తెగల కమిషన్ ను ఎప్పుడు ఏర్పాటు చేశారు?

ఎ) 1990   బి) 1993

సి) 1995   డి) 2004

20. భారత రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 330 నుంచి 342 వరకు..

ఎ) ఆల్ ఇండియా సర్వీసెస్   బి) ఎన్నికల సంఘం

సి) గ్రామ పంచాయితీలు

డి) లోక్ సభలో షెడ్యూల్డ్ కులాలు, షెడ్యూల్డ్ తెగలకు రిజర్వేషన్లు మరియు ప్రాతినిధ్యం

21. షెడ్యూల్డ్ కులాలు మరియు షెడ్యూల్డ్ తెగల కోసం ఒక కమిషన్ ఏర్పాటుకు ఏ రాజ్యాంగ సవరణ సిఫారసు చేసింది?

ఎ) 41వ రాజ్యాంగ సవరణ బి) 65వ రాజ్యాంగ సవరణ

సి) 82వ రాజ్యాంగ సవరణ డి) 76వ రాజ్యాంగ సవరణ

22. జాతీయ వెనుకబడిన తరగతుల కమిషన్ (ఎన్.సి.బి.సి) భారత రాజ్యాంగంలోని ఏ అధికరణం కింద స్థాపించబడింది?

ఎ) ఆర్టికల్ 338బి బి) ఆర్టికల్ 342ఏ

సి) ఆర్టికల్ 338 డి) ఆర్టికల్ 340

23. సంబంధించిన విషయాలను దర్యాప్తు చేయడం, పర్యవేక్షించడం ఎన్సీబీసీ బాధ్యత.

ఎ) షెడ్యూల్డ్ కులాలు బి) షెడ్యూల్డ్ తెగలు

సి) వెనుకబడిన తరగతులు డి) అల్పసంఖ్యాక వర్గాలు

24. జాతీయ వెనుకబడిన తరగతుల కమిషన్ ఎప్పుడు అమల్లోకి వచ్చింది:

ఎ) 1993 బి) 1995 సి) 1992 డి) 2003

25. జాతీయ ఇతర వెనుకబడిన తరగతుల కమిషన్‌లో ఎంతమంది సభ్యులు ఉన్నారు?

ఎ) 4 బి) 6 సి) 3 డి) 8

26. జాతీయ ఇతర వెనుకబడిన తరగతుల కమిషన్ ప్రస్తుత చైర్మన్ ఎవరు?

ఎ) నజ్మా హెప్తుల్లా బి) పి.ఎల్. పూనియా

సి) జస్టిస్ స్వతంత్ర కుమార్ డి) జస్టిస్ వి. ఈశ్వరయ్య.

22. భారతదేశం రాజకీయ పార్టీలు

లక్ష్యాలు

1. భారతదేశంలో రాజకీయ పార్టీ వ్యవస్థ యొక్క స్వభావాన్ని అర్థం చేసుకోవడానికి
2. జాతీయ పార్టీలైన ఐఎన్సీ, బీజేపీల గురించి తెలుసుకోండి.
3. భారతదేశంలోని జాతీయ మరియు ప్రాంతీయ పార్టీలను ఇండెంటిఫై చేయడం
4. భారతదేశంలో రాజకీయ పార్టీల పనితీరును అర్థం చేసుకోవడానికి

పరిచయం

ప్రజాస్వామికమైనా, అప్రజాస్వామికమైనా దాదాపు ప్రతి భారత దేశ రాజకీయాల్లో రాజకీయ పార్టీలు ముఖ్యమైన పాత్ర పోషిస్తాయి. యు.ఎస్.ఎ.లో మొట్టమొదటిసారిగా రాజకీయ పార్టీలు నిర్వహించబడ్డాయి. ఆధునిక కాలంలో, పౌరులకు ఓటు హక్కును అందించిన మొదటి దేశం యు.ఎస్.ఎ. ఆ తరువాత గ్రేట్ బ్రిటన్ మరియు ఐరోపా సార్వత్రిక ఓటు హక్కును స్వీకరించాయి. మూడో ప్రపంచ దేశాల్లో.. జాతీయోద్యమాలలో భాగంగా రాజకీయ పార్టీలను మనం చూడవచ్చు.

రాజకీయ పార్టీల వర్గీకరణ

రాజకీయ పార్టీలను ప్రధానంగా రెండు వర్గాలుగా వర్గీకరిస్తారు. అవి:

1. జాతీయ పార్టీలు..
2. ప్రాంతీయ పార్టీలు

జాతీయ పార్టీలు..

భారతదేశంలో అనేక జాతీయ పార్టీలు ఉన్నాయి 2014 సార్వత్రిక ఎన్నికల తరువాత భారత ఎన్నికల సంఘం 7 పార్టీలను జాతీయ పార్టీలుగా గుర్తించింది. అవి:

1. ..
2. బిజెపి
3. సిపిఐ
4. సిపిఎం

5. నేషనల్ కాంగ్రెస్ పార్టీ

6. ఆలిండియా త్రినా మూల్ కాంగ్రెస్

7. బహుజన్ సమాజ్ పార్టీ%ళి%మార్చు%రి

ప్రస్తుతం 6 జాతీయ పార్టీలు, 54 రాష్ట్ర పార్టీలు, 2597 గుర్తింపు లేని పార్టీలు ఉన్నాయి.

ఇటీవల భారత ఎన్నికల సంఘం జాతీయ పార్టీని మంజూరు చేసింది. ఢిల్లీ, గోవా, పంజాబ్, గుజరాత్ నాలుగు రాష్ట్రాల ఎన్నికల పనితీరు ఆధారంగా ఆమ్ ఆద్మీ పార్టీకి హెూదా.

ఇటీవల తృణమూల్ కాంగ్రెస్ పార్టీ, నేషనలిస్ట్ కాంగ్రెస్ పార్టీ, కమ్యూనిస్టు పార్టీలకు జాతీయ హెూదాను కేంద్ర ఎన్నికల సంఘం రద్దు చేసింది.

ఒక రాజకీయ పార్టీని జాతీయ పార్టీగా గుర్తిస్తే దానికి భారత ఎన్నికల సంఘం నిర్దేశించిన కొన్ని నిబంధనలు ఉండాలి. నిబంధనలు ఇలా ఉన్నాయి.

1. 4 లేదా అంతకంటే ఎక్కువ రాష్ట్రాల్లో రాష్ట్ర పార్టీగా గుర్తింపు పొందిన రాజకీయ పార్టీ. (లేదా)

2. గత లోక్ సభ ఎన్నికల్లో ఏదైనా నాలుగు లేదా అంతకంటే ఎక్కువ రాష్ట్రాల్లో చెల్లుబాటు అయ్యే ఓట్లలో కనీసం 6% ఒక రాజకీయ పార్టీ అభ్యర్థులు పొందవచ్చు.

3. లోక్ సభ ఎన్నికల్లో కనీసం 4 ఎంపీ స్థానాలు ఉన్నాయి. (లేదా)

4. ఒక రాజకీయ పార్టీ లోక్ సభలోని మొత్తం సీట్లలో కనీసం 2% సీట్లను 3 సీట్లకు తగ్గకుండా గెలుచుకుంది.

భారత జాతీయ కాంగ్రెస్ (ఐ.ఎన్.సి.)

అతి పురాతనమైన మరియు తొలి జాతీయ పార్టీ భారత జాతీయ కాంగ్రెస్ గా ప్రసిద్ధి చెందింది, దీనిని కాంగ్రెస్ పార్టీగా ప్రసిద్ధి చెందింది, ఇది ప్రారంభంలో బంబాయిలో 28 డిసెంబర్ 1885 నాటికి స్థాపించబడింది, ఇది స్వాతంత్ర్యం పొందిన తరువాత భారతదేశానికి స్వాతంత్ర్యం పొందడానికి మాత్రమే లక్ష్యంగా పెట్టుకున్న రాజకీయ పార్టీ కాదు, తరువాతి 20 సంవత్సరాల పాటు భారత రాజకీయాలను శాసించే ఒక ఆకర్షణీయమైన మరియు లౌకిక పార్టీగా ఆవిర్భవించింది. అనేక చీలికలను ఎదుర్కొంది, కానీ ఇది 1947 నుండి 1977 వరకు అధికారంలో ఉంది. 1978లో మళ్లీ అధికారాన్ని చేజిక్కించుకుని 1980 నుంచి 1989 వరకు, 1991 నుంచి 1996 వరకు దేశాన్ని పాలించింది.

కాంగ్రెస్ పార్టీ కార్యక్రమాలు ఈ క్రింది విధంగా ఉన్నాయి:

1. పారిశ్రామికాభివృద్ధి..

2. వ్యవసాయ మరియు ఇరిగేషన్ అభివృద్ధి.

3. బ్యాంకుల జాతీయీకరణ..

4. విద్యా సంస్కరణలు..

5. బలహీన వర్గాల స్థితిగతులను మెరుగుపరుస్తోంది.

6. మహిళా కార్మికుల స్థితిగతులను మెరుగుపరుస్తూ..

7. మహిళల భద్రతకు పెద్దపీట వేస్తూ..

8. విద్యకు 6 శాతం బడ్జెట్ కేటాయింపులు.

9. రైతుల కోసం ప్రత్యేక బడ్జెట్..

10. న్యాయ్ ద్వారా 2020 నాటికి పేదరిక నిర్మూలన.

11. జీఎస్టీని సమీక్షిస్తూ..

12. బిల్లుకు బలం చేకూర్చడం ద్వారా మహిళలకు 33 శాతం రిజర్వేషన్లు కల్పించారు.

13. వివక్ష లేకుండా అవినీతి నిరోధక చట్టాల అమలు.

భారతీయ జనతా పార్టీ (బిజెపి)

1951లో శ్యాం ప్రసాద్ ముఖర్జీ అనే వ్యక్తి స్థాపించిన జనసంఘ్ లో భారతీయ జనతా పార్టీ ఆవిర్భవించింది. 1977లో జనతా పార్టీలో చేరారు. 1977 లో జనతా పార్టీ అధికారంలోకి వచ్చిన 3 సంవత్సరాల తరువాత 1980 లో అటల్ బిహారీ వాజ్పేయి నాయకత్వంలో భారతీయ జనతా పార్టీ అని పిలువబడే భారతీయ జనసంఘ్ అనే కొత్త పార్టీని స్థాపించాడు, ఇది ఏర్పడినప్పటి నుండి భారత రాజకీయాలను ప్రభావితం చేస్తోంది. ఈ పార్టీ రోజురోజుకూ ఎదుగుతోంది. 1998 నుంచి కేంద్రంలో అధికారంలో ఉంది.

2004 వరకు.. కానీ 2004లో అధికారాన్ని కోల్పోయింది. మళ్లీ 2014లో మోదీ నాయకత్వంలో అధికారంలోకి వచ్చింది. 2014 నుంచి చాలా రాష్ట్రాల్లో తన ప్రభావాన్ని విస్తరించింది.

బీజేపీ విధానాలు, కార్యక్రమాలు ఇలా ఉన్నాయి.

1. 370 ఆర్టికల్ రద్దు..

2. అయోధ్యలో రామమందిర నిర్మాణం..

3. ఆర్టికల్ 356 దుర్వినియోగం..

4. జమ్ముకశ్మీర్‌కు స్వయం ప్రతిపత్తి కల్పించే ఆర్టికల్ 35ఏ రద్దు.

5. భారతదేశంలో లౌకికవాదాన్ని ప్రోత్సహించడం.

6. విద్య మరియు శాస్త్ర సాంకేతిక అభివృద్ధి.

7. సజావుగా పరిపాలన..

8.	సామాజిక న్యాయం అందించడం.

9.	యావత్ భారతదేశానికి ఉమ్మడి పౌరస్మృతి అమలు.

భారత కమ్యూనిస్టు పార్టీ (సిపిఐ)

కమ్యూనిస్ట్ పార్టీ ఆఫ్ ఇండియా భారతదేశంలో రెండవ పురాతన పార్టీ. దీనిని 1925 డిసెంబరు 26 న ఎం.ఎన్.రాయ్, ఎస్.ఎ.డాంగే స్థాపించారు. భారతీయ సమాజ సామాజిక, ఆర్థిక పునర్నిర్మాణమే ఈ పార్టీ లక్ష్యం. వారి లక్ష్యాన్ని సాధించడానికి ఈ పార్టీ భారతదేశంలో కమ్యూనిస్టు ఉద్యమాన్ని ప్రారంభించింది. డిసెంబర్ 26న కాన్పూర్ లో సత్యభక్త ఆధ్వర్యంలో కమ్యూనిస్టు మహాసభ జరిగింది. ఈ సదస్సులో ఆయన జాతీయ కమ్యూనిజం కోసం వాదించారు. సమాజంలోని బడుగు బలహీన వర్గాలను నిలదీయాలని ఈ మహాసభ "కమ్యూనిస్టు పార్టీ ఆఫ్ ఇండియా" అనే పేరును మార్చుకుంది. ఈ పార్టీ భారత జాతీయోద్యమంలో కూడా ఒక ముఖ్యమైన పాత్ర పోషించింది.

స్వాతంత్ర్యం వచ్చిన తరువాత ఈ పార్టీ 1952 1957 మరియు 1962 భారత సార్వత్రిక ఎన్నికలలో పాల్గని 1957 లో కొన్ని స్థానాలను గెలుచుకుంది, కేరళలో సంపూర్ణ మెజారిటీని సాధించింది మరియు 6 వ లోక్సభ సార్వత్రిక ఎన్నికల నుండి ప్రభుత్వాన్ని ఏర్పాటు చేసింది.

1964 లో భారత కమ్యూనిస్ట్ పార్టీ మొదటి చీలికను పొందింది, ఈ పార్టీ సభ్యుల మధ్య కొన్ని ఆదర్శవంతమైన ఆలోచనాపరమైన విభేదాల కారణంగా. ఆ తర్వాత సీపీఐ, సీపీఐ(ఎం)లుగా విడిపోయింది. భారత జాతీయ కాంగ్రెస్ కు మద్దతు ఇవ్వడంలో సిపిఐ కీలక పాత్ర పోషించింది. ప్రభుత్వాన్ని ఏర్పాటు చేయడానికి తగినంత బలం లేకపోయినా పశ్చిమ బెంగాల్, కేరళ, బిహార్, తెలంగాణ, ఆంధ్రప్రదేశ్ లలో ఆ పార్టీకి చాలా మంది కార్యకర్తలు ఉన్నారు. ఇటీవల జాతీయ హెూదాను కోల్పోయింది.

సిపిఐ యొక్క కొన్ని ముఖ్యమైన లక్షణాలు ఈ క్రింది విధంగా ఉన్నాయి:

1. కార్మిక వర్గాల ప్రయోజనాలను పరిరక్షిస్తున్నారు.

2. లింగం మరియు జాతితో సంబంధం లేకుండా సమాన పనికి సమాన వేతనాలు.

3. భూమిపై యాజమాన్యాన్ని రద్దు చేసి, మొత్తం భూమిని ప్రజా వినియోగంలోకి తీసుకురావాలి.

4. వారసత్వాన్ని రద్దు చేయండి.

5. కశ్మీర్ సమస్యను పరిష్కరిస్తూ..

6. ఈశాన్య సమస్యలను పరిష్కరిస్తూ..

7. ఎన్నికల సంస్కరణలు తీసుకురావడం..

8. థర్డ్ ఫ్రంట్ ను బలోపేతం చేస్తోంది.

9. కొత్త భూసంస్కరణలు తీసుకురావడం..

కమ్యూనిస్ట్ పార్టీ ఆఫ్ ఇండియా (మార్క్సిస్ట్) సిపిఐ (ఎం)

సిపిఐ(ఎం)గా ప్రసిద్ధి చెందింది. భారత కమ్యూనిస్టు పార్టీలో చీలిక ఫలితంగా పుచ్చలపల్లి సుందరయ్య, జ్యోతిబసు, ఇ.ఎం.ఎస్. నంబూద్రి ప్రసాద్. ఈ పార్టీ 1964లో ఆవిర్భవించినప్పటి నుంచి అంచెలంచెలుగా ఎదిగింది. 1968లో చారు మజుందార్, కాను సన్యాల్ మరోసారి విజయం సాధించారు. 1977 నుంచి 2011 వరకు పశ్చిమ బెంగాల్లో అధికారంలో ఉంది. ఈ పార్టీకి చెందిన సీనియర్ నాయకుడు సోమనాథ్ ఛటర్జీ 14వ లోక్ సభ స్పీకర్ గా పనిచేశారు.

సిపిఐ(ఎం) సిద్ధాంతాలలో కొన్ని ఈ క్రింది విధంగా ఉన్నాయి:

1. ప్రజాస్వామ్య వ్యవస్థను బలోపేతం చేయడం.

2. రైతుల సంక్షేమాన్ని పరిరక్షిస్తూ..

3. రాష్ట్రాలకు స్వయంప్రతిపత్తి కల్పించడం.

4. చట్టసభల్లో మహిళలకు 1/3 రిజర్వేషన్ అమలు చేస్తుంది.

5. ఎస్సీ, ఎస్టీ, ఓబీసీలకు ప్రైవేటు రంగంలో ఉద్యోగాలు, విద్యలో రిజర్వేషన్లు కల్పించాలి.

6. ఐపీసీ సెక్షన్ 499ను పున్ఃసమీక్షించారు.

7. వస్తు, సేవల పన్నుపై సమీక్ష.

8. కార్మికులకు చట్టబద్ధమైన కనీస వేతనాలు..

9. ఎన్నికల సంస్కరణలు తీసుకురావడం..

10. భూ సంస్కరణలను సమర్థవంతంగా అమలు చేయడం.

ఆల్ ఇండియా తఅణమూల్ కాం[గెస్ (టిఎంఎస్) మమతా బెనర్జీకి, భారత జాతీయ కాం[గెస్ కు మధ్య విభేదాల కారణంగా తఅణమూల్ కాం[గెస్ ఆవిర్భవించింది. దీనిని 1998 జనవరి 1న మమతా బెనర్జీ స్థాపించారు. పశ్చిమ బెంగాల్, మణిపూర్, త్రిపుర, అసోం, జార్ఖండ్ వంటి ఐదు వేర్వేరు రాష్ట్రాల నుంచి 6 శాతం ఓట్లు సాధించడంతో ఈ పార్టీ 2014లో జాతీయ పార్టీ హెూదాను పొందింది. ప్రస్తుతం ఈ పార్టీ నాయకురాలు మమతా బెనర్జీ పశ్చిమ బెంగాల్ ముఖ్యమంత్రిగా ఉన్నారు. బెంగాల్లో 'మా మాతీ మనుష్' నినాదంతో తన విజన్ను ప్రకటించింది. మాతఅభూమి, ప్రజలు అని అర్థం. ఇటీవల జాతీయ హెూదాను కోల్పోయింది.

తృణమూల్ కాంగ్రెస్ సిద్ధాంతాలు ఈ క్రింది విధంగా ఉన్నాయి:

1. రైతులకు ఆర్థిక భద్రత కల్పిస్తూ..
2. బహుళ సంస్కఅతి, వారసత్వాన్ని దఅష్టిలో ఉంచుకుని భారత్ ను ప్రపంచ శక్తిగా తీర్చిదిద్దడం.
3. సామాజిక సమానత్వాన్ని నిర్ధారిస్తూ..
4. జాతీయవాదం, లౌకికవాదం, సోషలిజం, ప్రజాస్వామ్య సూత్రాల ప్రకారం..
5. నిరక్షరాస్యతను, పేదరికాన్ని నిర్మూలించాలి.

బహుజన్ సమాజ్ పార్టీ (బి.ఎస్.పి.)

కాన్షీరామ్ 1985లో బీఎస్పీని స్థాపించారు. మతపరమైన మైనారిటీలతో పాటు ఎస్సీ, ఎస్టీ, ఓబీసీలకు ప్రాతినిధ్యం వహించడం దీని ప్రధాన లక్ష్యం. అణగారిన వర్గాలకు చెందిన మహాత్మా జ్యోతిబా పూలే, ఛత్రపతి షాహూజీ మహరాజ్ వంటి నాయకుల కఅషిని ఇది గుర్తిస్తుంది. పార్టీ వ్యవస్థాపకుడు కాన్షీరామ్ 2006 అక్టోబర్ లో మరణించారు. అప్పుడు పార్టీ అధ్యక్షురాలిగా ఉన్న మాయావతి పార్టీ కార్యకలాపాలన్నీ చేపట్టి ఉత్తరప్రదేశ్ ముఖ్యమంత్రి అయ్యారు. ఇది సామాజిక సమానత్వం లౌకికవాదం సామాజిక న్యాయం మరియు స్వీయ గౌరవం వంటి కొన్ని భావజాలానికి ప్రతీక.

పార్టీ లక్ష్యాలు ఈ క్రింది విధంగా ఉన్నాయి:

1. బహుజనుల సామాజిక స్థితిగతులను మెరుగుపరచడం.
2. అంటరానితనం నిషేధం.
3. పాలనలో దళితుల భాగస్వామ్యం..

నేషనలిస్ట్ కాంగ్రెస్ పార్టీ (ఎన్సీపీ)

ఎన్సీపీని 1999 మే 26న శరత్ పవార్ స్థాపించారు. సంగ్మా, తారిఖ్ అన్వర్ తదితరులు. ఐఐటీ ప్రాథమిక స్థావరం మహారాష్ట్ర, మేఘాలయ రాష్ట్రాల్లో ఉంది. 1999, 2004, 2009, 2014 రాజ్యసభ ఎన్నికల్లో గణనీయమైన స్థానాలను గెలుచుకుంది. ఇటీవల జాతీయ హెూదాను కోల్పోయింది.

ఆమ్ ఆద్మీ పార్టీ (ఆప్)

దీనిని అరవింద్ కేజ్రీవాల్ 2012 నవంబర్ లో స్థాపించారు. ప్రస్తుతం ఢిల్లీ పాలకపక్షంగా ఉంది. 10 ఏప్రిల్ 2023 న భారత ఎన్నికల సంఘం అధికారికంగా జాతీయ పార్టీ హోదాను పొందింది.

ప్రాంతీయ పార్టీలు

భారతదేశం బహుభాషా, బహు మత, బహుజాతి కలిగిన దేశం కాబట్టి, భారత రాజకీయ వ్యవస్థలో అనేక జాతీయ, ప్రాంతీయ పార్టీలు ఉన్నాయి. ఒక జాతీయ పార్టీ ఉన్నప్పటికీ, భారతదేశంలో ప్రాంతీయ పార్టీల ఎదుగుదలకు అనేక అంశాలు దోహదం చేశాయి.

ఒక పార్టీ రాష్ట్ర/ ప్రాంతీయ రాజకీయ పార్టీగా గుర్తింపు పొందాలంటే, దానికి ఈ క్రింది షరతులు ఉండాలి.

1. రాష్ట్ర శాసనసభలో పోలైన చెల్లుబాటు అయ్యే ఓట్లలో 6%, రాష్ట్ర శాసనసభలో 2 స్థానాలను గెలుచుకుంటే. (లేదా)

2. లోక్ సభ ఎన్నికల్లో పోలైన ఓట్లలో 6% సాధించి, లోక్ సభలో ఒక స్థానాన్ని గెలుచుకుంటే (లేదా)

3. రాష్ట్ర శాసనసభలో 3% సీట్లు వస్తే..

2023 మే నెల భారత ఎన్నికల సంఘం లెక్కల ప్రకారం 54 ప్రాంతీయ పార్టీలు ఉన్నాయి. వాటిలో కొన్ని క్రింద జాబితా చేయబడ్డాయి:

1. ద్రవిడ మున్నేట్ర కళగం (డిఎంకె)

2. తెలుగు దేశం పార్టీ (టిడిపి)

3 .యువజన శ్రామిక రైతు కాంగ్రెస్ పార్టీ (వైఎస్ఆర్సీపీ)

4 .తెలంగాణ రాష్ట్ర సమితి (తెరాస)

ద్రవిడ మున్నేట్ర కళగం (డిఎంకె)

పెరియార్‌గా పేరొందిన ఈవీ రామస్వామి నాయకర్ 1944లో స్థాపించిన డీకే జాతీయ పతాకమైన సీఎన్ కు గౌరవం ఇవ్వలేదు. అన్నాదురై ఈ పార్టీ నుంచి విడిపోయి 1949 సెప్టెంబర్ 17న డీఎంకే అనే కొత్త పార్టీని స్థాపించారు. తమిళనాడు, పాండిచ్చేరిలో డీఎంకే ప్రజాదరణ పొందిన పార్టీగా అవతరించింది. 1972లో డీఎంకే, అన్నాడీఎంకేగా చీలిపోయింది. డీఎంకే అధినేత కరుణానిధి నియంతఅత్వ పోకడలను వ్యతిరేకించిన వారే అన్నాడీఎంకేలో చేరారు. మిగిలిన వారంతా మాతఅసంస్థ డీఎంకేలోనే ఉండిపోయారు.

ప్రస్తుతం తమిళనాడులో డీఎంకే అధికార పార్టీగా ఉంది. పేదలు, నిరక్షరాస్యులు, అణగారిన వర్గాల నిర్మూలనకు కఅషి చేస్తోంది.

తెలుగు దేశం పార్టీ (టిడిపి)

ఆంధ్రప్రదేశ్, తెలంగాణలో ప్రాంతీయ పార్టీ. దీనిని 1982 లో ప్రముఖ తెలుగు చలనచిత్ర నటుడు నందమూరి తారక రామారావు స్థాపించారు. 1995 నుంచి ఆంధ్రప్రదేశ్ రాజకీయాల్లో కీలక పాత్ర పోషించింది.

టీడీపీ విధానాలు ఇలా ఉన్నాయి.

1. 2 రూపాయలకే కిలో బియ్యం..
2. మహిళా పెన్షనర్ల వయోపరిమితిని 65 నుంచి 55 ఏళ్లకు తగ్గించాలి.
3. యువతకు 2 లక్షల ఉద్యోగాలు కల్పిస్తామని హామీ ఇచ్చారు.
4. పోలవరం ఇరిగేషన్ ప్రాజెక్టు పూర్తి.

యువజన శ్రామిక రైతు కాంగ్రెస్ పార్టీ (వై.ఎస్.పి.ఎస్.పి.)

దీనిని 2011, మార్చి 12న వైఎస్ జగన్ మోహన్ రెడ్డి స్థాపించారు. అతి తక్కువ కాలంలోనే ఆంధ్రప్రదేశ్, తెలంగాణ రాష్ట్రాల్లో పాపులర్ పార్టీగా అవతరించింది. 2014లో ఏపీ అసెంబ్లీలో ప్రతిపక్షంగా వ్యవహరించింది. 2019 సార్వత్రిక ఎన్నికల్లో ఆంధ్రప్రదేశ్లో వైఎస్సార్సీపీ ప్రభుత్వాన్ని ఏర్పాటు చేసి జగన్మోహన్ రెడ్డి ముఖ్యమంత్రి అయ్యారు.

వైఎస్సార్సీపీ విధానాలు ఇలా ఉన్నాయి.

1. రైతులకు ఉచిత బోర్లు..
2. రైతులకు సున్నా వడ్డీ రుణాలు..
3. డ్వాక్రా మహిళలకు వైఎస్సార్ ఆసరా పథకం.

తెలంగాణ రాష్ట్ర సమితి (తెరాస)

2001 ఏప్రిల్ 27న ప్రత్యేక తెలంగాణ రాష్ట్ర ఏర్పాటు, హైదరాబాద్ రాజధాని అనే ఒకే ఎజెండాతో కె.చంద్రశేఖర్ రావు దీన్ని స్థాపించారు.

వివిధ ప్రజాసంఘాలను సమీకరించడంలో కేసీఆర్ అనేక వ్యూహాలు అనుసరిస్తూ సుదీర్ఘ ఉద్యమాన్ని చేపట్టారు. ఆంధ్రప్రదేశ్ నుంచి తెలంగాణ విడిపోవడానికి కేసీఆర్ అనేక పొత్తులు, కొన్ని రాజకీయ పార్టీలతో పొత్తులు కుదుర్చుకున్నారు. తెలంగాణను సాధించడానికి కేసీఆర్ అన్ని విధాలుగా శ్రమించి తెలంగాణ, ప్రత్యేక రాష్ట్రం సాధించిన ఘనతను పొందారని, 2014 జూన్ 2వ తేదీ అన్నారు. తెలంగాణ సాధించిన తర్వాత కేసీఆర్ తొలి సీఎం అయ్యారు. తెలంగాణ ముఖ్యమంత్రిగా కేసీఆర్ అనేక ప్రజాకర్షక పథకాలను ప్రకటించారు.

1. మిషన్ కాకతీయ..
2. మిషన్ భగీరథ.

3. ఆరోగ్యలక్ష్మి.

4. షాదీ ముబారక్..

5. కల్యాణ లక్ష్మి.

6. రైతుబంధు..

7. దళిత బంధు..

8. దళితులకు భూపంపిణీ..

అక్టోబర్ 5న భారతీయ రాష్ట్ర సమితి (బిఆర్ఎస్) గా పార్టీ పేరును మార్చడం ద్వారా జాతీయ స్థాయికి వెళ్ళే ప్రణాళికలను టిఆర్ఎస్ అధ్యక్షుడు, తెలంగాణ సిఎం కె చంద్రశేఖర రావు ప్రకటించారు. ప్రస్తుతం టీఆర్ ఎస్ రాష్ట్ర స్థాయిలో గుర్తింపు పొందిన పార్టీ.

మోడల్ ప్రశ్నాపత్రం

1. కింది ప్రశ్నలకు 30 లైన్లలో సమాధానాలు రాయండి.

   1. జాతీయ పార్టీని నిర్వచించండి మరియు భారత రాజకీయాల్లో కాంగ్రెస్ పార్టీ పాత్రను వివరించండి?

   2. ప్రాంతీయ పార్టీని నిర్వచించి, రాష్ట్ర రాజకీయాల్లో టిఆర్ఎస్ పార్టీ పాత్రను వివరించండి?

2. కింది ప్రశ్నలకు 15 లైన్ల చొప్పున సమాధానాలు రాయండి.

   1. రాజకీయ పార్టీల లక్షణాలు మరియు విధులను వివరించండి?

   2. భారతదేశంలో పార్టీ వ్యవస్థను వివరించండి?

పదకోశం

భావజాలం: ఆదర్శ వ్యవస్థ ఆర్థిక, రాజకీయ సిద్ధాంతం, విధానానికి ఆధారం. ప్రతి రాజకీయ పార్టీకి ఒక నిర్దిష్ట సిద్ధాంతం ఉంటుంది.

సంకీర్ణ ప్రభుత్వం: అనేక రాజకీయ పార్టీలు ఏర్పాటు చేసిన ప్రభుత్వం.

కూటమి: పరస్పర ప్రయోజనం కోసం, ముఖ్యంగా దేశాలు లేదా సంస్థల మధ్య ఏర్పడిన సంఘం.

తదుపరి రీడింగ్‌లు:

1. జె.సి.జోహారి: భారత ప్రభుత్వం, రాజకీయాలు.
2. రజినీ కొఠారి: భారత రాజకీయాలు.
3. కె.కె.ఘాయ్: భారత ప్రభుత్వం, రాజకీయాలు.
4. కె.ఆర్.ఆచార్య, వి.రవీంద్ర శాస్త్రి: భారత ప్రభుత్వ దృక్పథాలు, రాజకీయాలు.

23. తెలంగాణ రాష్ట్ర చారిత్రక నేపథ్యం

లక్ష్యాలు:

ఈ యూనిట్‌ను అధ్యయనం చేసిన తరువాత, మీరు వీటిని చేయగలగాలి:

– తెలంగాణ రాష్ట్ర ఆవిర్భావాన్ని అర్థం చేసుకోవాలంటే..

– 1948లో హైదరాబాద్ రాష్ట్రం ఏర్పాటుకు?

– విశాలాంధ్ర ఉద్యమం గురించి తెలుసుకోవాలంటే?

– తెలంగాణపై వివిధ కమిటీల నివేదికలపై చర్చించేందుకు

– తెలంగాణ ఉద్యమం రాష్ట్ర ఏర్పాటుకు ఎలా వచ్చిందో తెలుసుకోవాలంటే..

27.1 పరిచయం

సుదీర్ఘ పోరాటం ఫలితమేనా. ఉద్యమాలు, చర్చలు, పార్టీల ఏర్పాటు, విలీనం, ఒప్పందాలు, ఒప్పందాల ఉల్లంఘనలతో అరవై ఏళ్ల పోరాటం, ఉద్యమాల చరిత్ర ఉంది. 1948లో హైదరాబాద్ సంస్థానం ఏర్పాటు నిజాం నిరంకుశ భూస్వామ్య పాలన నుంచి ప్రజాస్వామిక గణతంత్ర వ్యవస్థకు సమూలమైన మార్పును సూచించింది. అది తెలంగాణను భారత రిపబ్లిక్ గా ప్రజాస్వామికంగా మార్చడం.

మరాఠీ, కన్నడ, తెలుగు ప్రజల త్రిభాషా స్వభావం కలిగిన తెలంగాణ ప్రాంతం 1948 నుండి 1956 వరకు భారత దేశంలో స్వతంత్ర రాష్ట్రంగా కొనసాగింది. ఆ తర్వాత వామపక్షాలు (సిపిఐ) నాయకత్వంలోని విశాలాంధ్ర ఉద్యమాలు తెలంగాణలోనూ, అంటే పూర్వపు మద్రాస్ ప్రెసిడెన్సీ తెలంగాణ ప్రాంతంలో భాగమైన ఆంధ్రలోనూ రాజకీయ పెద్దల అభిప్రాయం యథాతథ స్థితికి అనుకూలంగా ఉంది. మరో మాటలో చెప్పాలంటే వారు విశాలాంధ్ర వైపు మొగ్గు చూపలేదు. విశాలాంధ్ర నినాదం తెలుగు మాట్లాడే ప్రజల భాషా అస్తిత్వం మీద ఆధారపడి ఉంది. అయితే ఆధునికత లేక నిజాంల నిరంకుశ పాలనకు బలైపోయిన వెనుకబడిన తెలంగాణ 1953లో ఉనికిలోకి వచ్చిన అప్పటికే అభివృద్ధి చెందిన ఆంధ్ర రాష్ట్రానికి సరిపోతుందా అన్నది తీవ్రంగా పరిశీలించలేదు. అంతేకాకుండా తెలంగాణ దోపిడీకి, అవకాశాల నిరాకరణకు, సహజవనరుల నిర్వీర్యానికి ఎలా గురైందో తర్వాతి చరిత్ర ద్వారా రుజువైంది. పెద్దమనుషుల ఒప్పందం కల్పించిన రాజ్యాంగ రక్షణలు వరుస ప్రభుత్వాల కుతంత్రా రాజకీయాలతో నిష్ప్రయోజనమైనవి, సరిపోవని రుజువైంది. ఆంధ్ర పాలకవర్గాల కుటిల చతురతతో తెలంగాణ రాజకీయ పెద్దలు సరితూగలేకపోయారు. ప్రజా ఉపాధిలో అన్యాయం, నదీ జలాల పంపకం, తెలంగాణ మిగులు జలాల మళ్లింపు, ముల్కీ నిబంధనల ఉల్లంఘన తదితర కారణాలతో తెలంగాణ యువతలో నైరాశ్యం పెరిగిపోయి 1969లో ప్రత్యేక తెలంగాణ కోసం ఉద్యమం

జరిగింది. ఆ తర్వాత విభజన డిమాండ్ తీవ్రమైన, రాజీలేని అంశంగా మారి 2001, 2014లో తెలంగాణ ఉద్యమానికి దారితీసింది. తెలంగాణ ప్రత్యేక రాష్ట్రంగా ఆవిర్భవించడం దాని వాస్తవికతను మాత్రమే కాకుండా దాని విస్తృత చట్టబద్ధతను కూడా సూచిస్తుంది. అంతేకాక, ప్రజల ఏకీకరణకు ఉమ్మడి భాష ఆధారం కాజాలదని కూడా ఇది స్థాపించింది. భాషను ప్రామాణికంగా తీసుకున్న ఎస్.ఆర్.సి యొక్క ప్రాథమిక భావన తప్పు అని రుజువైంది, ఆర్థిక న్యాయం మరియు సమానత్వం, పెద్ద సమూహాలు లేదా సమాజాల అవకాశాలు మరియు సంక్షేమం మరింత ముఖ్యమైనవి మరియు ప్రాథమికమైనవి. హిందీ మాట్లాడే రాష్ట్రంగా ఉన్న ఉత్తర ప్రదేశ్ లో భాగమైన కొత్తగా ఏర్పడిన ఉత్తరాంచల్ రాష్ట్రానికి కూడా ఇది మేలు చేస్తుంది. ఆ విషయాన్ని ప్రస్తావించడం కూడా సముచితమే. జార్ఖండ్, చత్తీస్ గఢ్ లు తమ జాతి, ఉప ప్రాంతీయ స్వభావం కారణంగా స్వతంత్ర రాష్ట్రాలుగా ఏర్పడ్డాయి.

ముల్కీ ఉద్యమ ఆవిర్భావం:

14వ శతాబ్దంలో హైదరాబాదుకు వచ్చిన ముస్లిములు తమను తాము ముల్కీలు అని పిలిచేవారు.బహమనీల కాలంలో హైదరాబాదుకు వచ్చిన ముస్లిములు గైర్ ముల్కీ యొక్క సిసోర్ అఫాకీలు అని పిలిచేవారు. 3 వ బహమనీ రాజు అఫాకిస్ ఉన్నత పదవులను ఆక్రమించాడు, ఇది ముల్కీలకు స్పష్టమైన అన్యాయం.

కుతుబ్ షాహీల ఆధ్వర్యంలో ముల్కీ పోరాటం:

కుతుబ్ షాహిద్ లు 200వ దశకంలో హైదరాబాదును పరిపాలించారు.అయితే కుతుబ్ షాహీలు అన్ని మతాల పట్ల సహనం కలిగి ఉండి ముల్కీలకు ముఖ్యమైన పదవులు ఇచ్చారు.

అసఫ్ జాహీల సమయంలో ముల్కీ పోరాటం:

ముఖ్యంగా ఆరో నిజాం మీర్ మహబూబ్ అలీఖాన్ పాలన నుంచి ముల్కివాసిల సమస్యలు కూడా ఆసాఫ్జాహి కాలంలో పెరిగాయి.

1888లో హైదరాబాదు రాష్ట్రంలో ప్రజలు తొలిసారిగా హైదరాబాదును అభివఅద్ధి చేశారు.సాలార్ జంగ్ 1853 నుండి 1883 వరకు అసజ్ జాహిస్ ప్రధాన మంత్రిగా పనిచేశాడు.హైదరాబాదును అభివఅద్ధి చేయడానికి అనేక మంది ఉత్తర భారతీయులను నియమించారు.ఆయన ప్రధానమంత్రిగా ఉన్న కాలంలో అనేక మంది ఉత్తర భారతీయులు హైదరాబాదును అభివఅద్ధి చేయడానికి నియమించబడ్డారు. సాలార్ జంగ్ ముల్కీయేతరుల ప్రభావాన్ని గుర్తించినప్పుడు స్థూలంగా కొన్ని చర్యలు తీసుకున్నాడుబీ

అడ్మినిస్ట్రేటివ్ ఫ్రేమ్ వర్క్ కు పరిమితం చేయడం ద్వారా నాన్ ముల్కీల ప్రభావాన్ని తగ్గించండి

ముల్కీలకు భవిష్యత్తు కోసం అవగాహన కల్పించడం.

ముల్కీలకు మాత్రమే రాజకీయ పదవులు ఇచ్చారు.

నాన్ ముల్కీలకు ఇనామ్ లను రద్దు చేశారు.

అధికార భాష ఉర్దూ స్థానంలో పర్షియన్ భాషను ప్రవేశపెట్టాలన్న ముల్కీయేతరుల డిమాండ్ ను తోసిపుచ్చింది.

1883 లో సాలార్ జంగ్ మరణానంతరం అతని కుమారుడు మీర్ లాయిక్ అలీ ఖాన్ కొత్త ప్రధానమంత్రిగా నియమించబడ్డాడు. ఆయన ఉర్దూ స్థానంలో లఖ్ నవూ ఉర్దూను అధికార భాషగా ప్రవేశపెట్టారు. హైదరాబాద్ లో అనర్హుల నియామకాలను ఆయన ప్రోత్సహించారు.ప్రభుత్వ ఉద్యోగాల ఖాళీలకు ముల్కీలను మాత్రమే నియమించాలని డిమాండ్ చేస్తూ 1888లో ముల్కీ ఉద్యమం ప్రారంభమైంది. రాష్ట్రంలో ఇటువంటి అలజడులు సంభవించినప్పుడు మీర్ మహబూబ్ అలీఖాన్ హైదరాబాదు నగర పౌరసేవలను పునరుద్ధరించాలని ఆదేశించాడు.అందువలన 1884లో మొదటి పౌరసమాజం 1886లో ప్రచురితమైంది.

ఎంప్లాయీస్ సివిల్ లిస్ట్, 1886:

యూటీలో 476 పోస్టులు

వీరిలో 246 మంది ముల్కీలు కాగా, వారి జీతం వాటా 42 శాతంగా ఉంది.

వీరిలో 230 మంది నాన్ ముల్కీలు కాగా, వారి వేతన వాటా 58 శాతంగా ఉంది.

1887 లో మీర్ లాయిక్ అలీ ఖాన్ రాజీనామా చేయమని కోరారు. మీర్ మహబూబ్ అలీఖాన్ 1888లో ఫర్మాన్ (గెజిట్) జారీ చేసి ముల్కిషాను పదవి నుంచి తొలగించాలని పేర్కొన్నాడు.ఉస్మాన్ అలీఖాన్ పాలనా కాలంలో ముల్కీఖాన్ పాలనలో ముల్కీలు ఉన్నత పదవులు చేపట్టడం ప్రారంభించారు. ముల్కీల హక్కులను పరిరక్షించడానికి మీర్ ఉస్మాన్ అలీఖాన్ 1919లో ఎ ఫర్మాన్ ను విడుదల చేశారు. ఈ ఫర్మాన్ కింద రాష్ట్రంలో నియామకాలు జరగడానికి కొన్ని నిబంధనలు కల్పించారు.

- హైదరాబాద్ లో జన్మించిన వ్యక్తిని అముల్కీగా భావిస్తారు.
- హైదరాబాద్ లో కనీసం 15 ఏళ్లు నివసించే వ్యక్తిని ముల్కీగా పరిగణిస్తారు.
- పాల పురుషుల భార్యను కూడా అముల్కీగా భావించేవారు.
- అముల్కి స్త్రీలు వివాహమైనప్పుడల్లా అముల్కిగా కూడా పరిగణిస్తారు.

ముల్కీ స్త్రీ ముల్కీయేతర వ్యక్తిని వివాహం చేసుకుని రాష్ట్రం విడిచి వెళ్ళిపోయిన తరువాత శాశ్వతంగా తిరిగి వచ్చినప్పుడు పిల్లలను నాన్ ముల్కీగా పరిగణిస్తారు.

ముల్కీ సర్టిఫికెట్లు జారీ చేసే హక్కును తాలుకాదార్లకు కల్పించారు. సివిల్ సర్వీస్ ఎగ్జిక్యూటివ్ కౌన్సిల్ ను కూడా ఏర్పాటు చేశారు. విద్యార్హతల ఆధారంగా ఉద్యోగులను నియమించడానికి ఉద్దేశించిన స్వతంత్ర సంస్థ ఇది. 1933లో ఒమన్ అలీఖానాల్ మరో ఫార్మన్ ను విడుదల చేసింది. ప్రాథమిక విద్యావంతులు, అర్హత కలిగిన ముల్కీలు ఉండాలని, ముల్కీలు కాని వారిని తాత్కాలిక పోస్టులకే పరిమితం చేయాలని ఈ ఫార్మన్ పేర్కొన్నారు.

ఫైర్ ముల్కీ ఉద్యమం 1952:

1952లో అమాసివ్ మిల్క్ ఉద్యమం జరిగింది, ఇది 1952 నాటి గైర్ముల్కి ఉద్యమం. ఈ ఉద్యమానికి ప్రధాన కారణం ముఖ్యంగా ఆంధ్రులు ఉద్యమంలో పాలుపంచుకున్నారు.ముల్కీలు కాని ముల్కీలను ఎందుకు వెనక్కి పంపలేదు

అనే ప్రశ్నలు తలెత్తాయి. అయితే బూర్గుల ప్రభుత్వ మౌనం వారిని తీవ్రంగా కలచివేసింది. అందువలన ఈ ఉద్యమానికి కారణం మధ్యతరగతి పాఠశాల ప్రధానోపాధ్యాయుడు. హయగ్రీవ చరి ఆధ్వర్యంలో 4000 మంది విద్యార్థులు వరంగల్ లో ఈ సంఘటనకు వ్యతిరేకంగా 1952 జూలై 28న బుచ్చయ్య నాయకత్వంలో విద్యార్థులు సంయుక్త కార్యాచరణ కమిటీని కూడా ఏర్పాటు చేశారు. ఈ కమిటీ ఒక తీర్మానాన్ని చేసింది. ఈ తీర్మానాలలో ఇవి ఉన్నాయిబీ

- ముల్కీ హక్కులపై చర్చించేందుకు మంత్రివర్గ ఉపసంఘం ఏర్పాటు
- ముల్కీలకు ఉద్యోగ నోటిఫికేషన్ జారీ చేయాలి
- రెండు ముస్లిమేతరుల ఆధిపత్యాన్ని తొలగిస్తాయి.

అందువల్ల ముల్కీయేతరుల ఆధిపత్యాన్ని రూపుమాపాలని డిమాండ్ చేస్తూ విద్యార్థులు, ఉద్యోగులు ఆందోళనలు చేపట్టారు. 'ఇడ్లీ సాంబార్ గో బ్యాక్' అంటూ నినాదాలు చేశారు.

జనరల్ జె.ఎన్.చౌదరి- సైనిక ప్రభుత్వం (1948-1949):

1949 ఫిబ్రవరి 6వ తేదీన తన పాలనా కాలంలోనే మిలటరీ ప్రభుత్వాన్ని స్థాపించాడు. దీని ప్రకారం

- హైదరాబాదీ సంస్థానంలో హాలీ సిక్కా నాణేలను నిషేధించారు.
- 3 కోట్ల నష్టపరిహారం చెల్లించడం ద్వారా సర్ఫ్-ఎ-ఖాస్గా పిలువబడే నిజాం భూములను నిర్ణయించారు.
- ఫ్రైడేకు బదులు ఆదివారం సెలవు ప్రకటించారు.

1949 నవంబర్ 1న జాగిరాబోలిషన్ అండ్ రెగ్యులేషన్ యాక్ట్, 1949 నవంబర్ 1న సివిల్ సర్వీసెస్ రెగ్యులేషన్ చట్టాన్ని అమల్లోకి తెచ్చింది.

1948లో హైదరాబాద్ రాష్ట్ర ఆవిర్భావం

పోలీసు చర్య ఫలితంగా 1948 లో పూర్వపు సంస్థానం హైదరాబాద్ సంస్థానం భారత యూనియన్ లో విలీనం చేయబడింది. విలీనం అయిన వెంటనే, తెలంగాణ సాయుధ పోరాటం కారణంగా రాష్ట్రం విస్తృతమైన ఉద్రిక్తతలను ఎదుర్కొంటున్నందున జనరల్ చౌదరి పరిపాలనను చేపట్టాడు. ఆ తరువాత కొద్దికాలానికి సీనియర్ ఐసిఎస్ అధికారి వేల్లోడి నేతఅత్వంలోని ప్రభుత్వం పరిపాలనను నిర్వహించింది. ఆ తర్వాత జరిగిన అసెంబ్లీ ఎన్నికల్లో కాంగ్రెస్ పార్టీ ఘన విజయం సాధించి బూర్గుల రామకఅష్ణారావు ముఖ్యమంత్రిగా ప్రభుత్వాన్ని ఏర్పాటు చేసింది. హైదరాబాద్ సంస్థానం త్రిభాషా రాష్ట్రంగా కొనసాగింది, కన్నడ, మరాఠా మాట్లాడే ప్రాంతాలతో పాటు తెలుగు మాట్లాడే ప్రజలు ప్రధాన జనాభా కమ్యూనిటీగా ఉన్నారు. హైదరాబాద్ సంస్థానం మిగులు ఆదాయం, సమర్థవంతమైన పరిపాలన కలిగిన స్వయంప్రతిపత్తి కలిగిన రాష్ట్రం.

రాజకీయ పరిణామాలు (1948-1956)

ఇంతకు ముందు చెప్పినట్టు 1948లో పోలీసు చర్య ఫలితంగా హైదరాబాద్ సంస్థానం ఆవిర్భవించింది. ఆ

తర్వాత 1952లో అసెంబ్లీ ఎన్నికలు జరిగాయి. కాంగ్రెస్ పార్టీ విజయం సాధించింది. హైదరాబాదు కాంగ్రెస్ పార్టీ నాయకులు హైదరాబాదు స్వాతంత్ర్యోద్యమంలో పాల్గన్నారు. ఆంధ్రమహాసభ (ఏఎంఎస్)లో చురుగ్గా పాల్గన్నారు. భారతదేశంలోని ఇతర ప్రాంతాలలో జరుగుతున్న జాతీయోద్యమానికి అనుకూలంగా ప్రజాభిప్రాయాన్ని సమీకరించడానికి ఎఎంఎస్ ఒక సాధనంగా పనిచేసింది. అవగాహన కల్పించడానికి గ్రంథాలయోద్యమాన్ని కూడా చేపట్టింది. ఏఎంఎస్ సభ్యుల్లో చాలా మంది ఆ తర్వాత క్రియాశీలక కాంగ్రెస్ వాదులుగా ఎదిగారు. నిజాం పాలనలో భూస్వామ్య అణచివేతకు వ్యతిరేకంగా పోరాటంలో భారత కమ్యూనిస్టు పార్టీ (సిపిఐ) చురుకైన పాత్ర పోషించిన విషయం తెలిసిందే. భూస్వామ్య వ్యవస్థ, వీటో వ్యవస్థ, ఇతర దురాచారాలకు వ్యతిరేకంగా రైతాంగాన్ని, భూమిలేని వ్యవసాయ కూలీలను సమీకరించింది. భూస్వాముల అండదండలతో ఉన్న నిజాం ప్రభుత్వానికి వ్యతిరేకంగా కూడా పోరాడారు.

1952 లోక్ సభ ఎన్నికల్లో కాంగ్రెస్ పార్టీ తర్వాతి స్థానాల్లో సిపిఐ విజయం సాధించింది. బూర్గుల రామకఅష్ణారావు నాయకత్వంలో కాంగ్రెస్ పార్టీ ప్రజాకర్షక ప్రభుత్వాన్ని ఏర్పాటు చేసింది. ఈ కాలంలో భూసంస్కరణల ఎజెండాకు అత్యధిక ప్రాధాన్యత లభించింది. భూసంస్కరణ చట్టాలకు శ్రీకారం చుట్టింది కాంగ్రెస్ ప్రభుత్వమే.

తదనంతరం మద్రాసు ప్రెసిడెన్సీ నుంచి ప్రత్యేకాంధ్ర ఉద్యమం కోస్తాంధ్ర, రాయలసీమల్లో ఊపందుకుంది. పొట్టి శ్రీరాములు ఆమరణ నిరాహార దీక్షతో మరణించినప్పుడు మద్రాసు ప్రెసిడెన్సీ విభజనకు, తత్ఫలితంగా 1953లో ఆంధ్ర రాష్ట్రం ఏర్పాటుకు భారత ప్రభుత్వం అంగీకరించింది.

విశాలాంధ్ర నినాదాలు

ప్రత్యేక ఆంధ్ర రాష్ట్రం ఏర్పడిన తరువాత, హైదరాబాదు రాష్ట్రంలోని తెలుగు మాట్లాడే తెలంగాణ ప్రాంతాన్ని ఆంధ్ర రాష్ట్రంలోని తెలుగువారితో ఎందుకు విలీనం చేయకూడదనే డిమాండ్ ఆంధ్ర ప్రాంతంలోని రాజకీయ వర్గాల నుండి వ్యక్తమైంది. మరో మాటలో చెప్పాలంటే విశాలాంధ్ర ఆలోచనను ముందుకు తీసుకెళ్లి ప్రాచుర్యంలోకి తెచ్చారు. జాతీయ కాంగ్రెస్ నాయకత్వం కూడా ఈ ఆలోచనను తెలంగాణ కాంగ్రెస్ వాదులకు సూచించింది. దీనికి తోడు తెలుగు మాట్లాడే ప్రజలందరికీ ఒకే రాష్ట్రం కోసం సీపీటీ చురుగ్గా ప్రచారం చేసింది. సిపిఐ యొక్క ఈ ప్రచారం రెండు ప్రాంతాలలో (అనగా ఆంధ్ర, తెలంగాణ) వ్యాపించింది. ఈ కాలంలో సి.పి.ఎల్ యొక్క ప్రజాదరణ పొందిన నినాదం విశాలాంధ్రలో ప్రజారాజ్యం". అంటే విస్తరించిన విశాలాంధ్రలో ప్రజా ప్రజాస్వామిక ప్రభుత్వాన్ని ఏర్పాటు చేయాల్సిన అవసరం ఉంది.

విశాలాంధ్ర ఉద్యమం

1954 ప్రారంభంలో, ప్రత్యేక ఆంధ్ర రాష్ట్రం ఏర్పడిన తరువాత, ఆంధ్ర రాజకీయ ఉన్నతవర్గం తెలంగాణను ఆంధ్రలో విలీనం చేయాలని విశాలాంధ్ర కోసం ప్రచారం చేసింది. విశాలాంధ్రకు లోతైన సామాజిక– ఆర్థిక ప్రభావాలు ఉన్నాయని ఆయన ప్రతిపాదించారని విస్తఅతంగా గమనించబడింది. కొత్తగా ఏర్పడిన ఆంధ్రకు అభివఅద్ధి చెందిన రాజధాని లేదు. మద్రాసు నగరాన్ని ఉమ్మడి రాజధానిగా పంచుకోవడానికి తమిళ రాజకీయ పెద్దలు అంగీకరించలేదు. అభివఅద్ధి చెందిన రాజధాని నగరం ఆవశ్యకతను తీవ్రంగా గుర్తించారు. తాత్కాలికంగా కర్నూలును రాజధానిగా

ఎంపిక చేసి తాత్కాలిక నిర్మాణాల కింద కార్యాలయాలను ఏర్పాటు చేసినట్లు స్పష్టమవుతోంది. రవాణా, కమ్యూనికేషన్ సౌకర్యాలు అస్తవ్యస్తంగా ఉన్నాయి. తెలంగాణలో పుష్కలంగా లభించే బొగ్గు, చమురు వనరుల ద్వారా 55 విద్యుత్ ఉత్పత్తి ఎక్కువగా జరుగుతోంది . విశాలాంధ్ర విషయంలో ఆంధ్ర ప్రాంతానికి ఇది ఎంతగానో ఉపయోగపడింది. అంతేకాకుండా తెలంగాణ రాష్ట్రం రెవెన్యూ మిగులును అనుభవించడం గమనార్హం. ముఖ్యంగా కొత్త రాజధాని నిర్మాణం కష్టసాధ్యమైన పనిని ఆంధ్రప్రదేశ్ ఎదుర్కొంది. విశాలాంధ్ర ఏర్పడితే ఈ విషయంలో ఆంధ్రుల తక్షణ సమస్యలను అధిగమించవచ్చు. అయితే, తెలంగాణ రాష్ట్రం ఏర్పడింది. ప్రతికూలమైన మరియు బలహీనమైన స్థానం.

ఫజల్ అలీ/రాష్ట్రాల పునర్విభజన కమిషన్

1952 డిసెంబరులో భారత ప్రభుత్వం ఆంధ్ర రాష్ట్రాన్ని ఏర్పాటు చేయాలని నిర్ణయించింది. 1953 డిసెంబరు 22న నెహ్రూ భారత యూనియన్ రాష్ట్ర పునర్వ్యవస్థీకరణ సమస్యను 'నిష్పాక్షికంగా, నిష్పక్షపాతంగా' పరిశీలించడానికి ఒక కమిషన్ ను నియమిస్తున్నట్లు ప్రకటించాడు. రాష్ట్ర పునర్వ్యవస్థీకరణ కమిషన్ (ఇకపై ఎస్ఆర్సి అని పిలుస్తారు) అని పిలువబడే కమిషన్లో సయ్యద్ ఫజల్ అలీ (ఛైర్మన్), హృదయ్ నాథ్ కుంజ్రూ మరియు కె.ఎం. 1956 జూన్ 30లోగా భారత ప్రభుత్వానికి రిపోర్టు చేయాల్సి ఉంది.

హైదరాబాద్ సంస్థానం విచ్ఛిన్నం కావడం, విశాలాంధ్ర ఏర్పాటు పర్యవసానాల గురించి హైదరాబాద్ సంస్థానంలోని నాయకులు సీరియస్ గా ఆలోచించలేదు. అంతేకాక, భాషా ప్రయుక్త రాష్ట్రాల ఏర్పాటుకు, ముఖ్యంగా విశాలాంధ్ర ఏర్పాటుకు పెరుగుతున్న డిమాండ్ తో హైదరాబాద్ సంస్థానం భవిష్యత్తు సైద్ధాంతిక ఊహాగానాలకు తావిచ్చింది.

హైదరాబాద్ లో ఎస్సార్సీ పర్యటన

1954 జూన్-జూలైలో ఎస్.ఆర్.సి హైదరాబాదులో ఉంది. కమిషన్ ను కలిసిన వారిని లేదా వినతిపత్రాలు సమర్పించిన వారిని స్థూలంగా వర్గీకరించవచ్చు (1) హైదరాబాద్ విచ్ఛిన్నానికి వ్యతిరేకులు (2) హైదరాబాద్ విచ్ఛిన్నానికి, విశాలాంధ్ర ఏర్పాటుకు మద్దతుదారులు (3) హైదరాబాద్ విచ్ఛిన్నమై రెండు తెలుగు రాష్ట్రాల ఏర్పాటుకు మద్దతుదారులు. ఈ అంశంపై హైదరాబాద్ మంత్రిత్వ శాఖలో ఏకాభిప్రాయం కుదరలేదు. దీంతో ప్రభుత్వం ఎలాంటి వినతిపత్రం సమర్పించలేదు. హైదరాబాదును విచ్ఛిన్నం చేయాలని ముఖ్యమంత్రి పట్టుబట్టలేదు. సమైక్యవాదం అనివార్యమైతే ఆయన విశాలాంధ్రకు వ్యతిరేకమని భావించారు. విశాలాంధ్ర డిమాండ్ కేవలం చుట్టుపక్కల ప్రాంతాల్లోని తెలుగు ప్రజలందరినీ ఒకే పాలన కిందకు తీసుకురావాలనే సెంటిమెంట్ మీద ఆధారపడింది కాదు, తెలంగాణతో సహా విశాల ఆంధ్ర రాష్ట్రం యొక్క ప్రయోజనాలు సుమారు 32 మిలియన్ల పురాతన రాష్ట్రాన్ని ఉనికిలోకి తీసుకురాగలవని ఎస్సార్సీ భావించింది. పెద్ద నీరు మరియు విద్యుత్ వనరులు, తగినంత సంపద మరియు విలువైన ముడి సరుకు. హైదరాబాదు, సికింద్రాబాదు జంట నగరాలు విశాలాంధ్రకు బాగా సరిపోతాయి కాబట్టి ఆంధ్రకు పర్మా రాజధానిని కనుగొనే క్లిష్టమైన సమస్యను కూడా ఇది పరిష్కరిస్తుంది. విశాలాంధ్ర ఏర్పాటు వల్ల మరో ప్రయోజనం ఏమిటంటే సాగునీటి అభివఅద్ధి లేదా కఅష్ణా, గోదావరి నదులను సమైక్య నియంత్రణలోకి తీసుకురావాలి. కఅష్ణా, గోదావరి ప్రాజెక్టులు భారతదేశంలో అత్యంత ప్రతిష్ఠాత్మకమైనవి. విశాలాంధ్రలో భాగంగా తెలంగాణ ప్రత్యక్షంగా, పరోక్షంగా అభివఅద్ధి చెందుతుంది కాబట్టి.. విలీనమైన ఆంధ్ర రాష్ట్రం గురించి చెప్పుకోవాల్సింది ఎంతో ఉంది. ప్రస్తుత ఆంధ్ర రాష్ట్రంతో తెలంగాణకు ఉ

న్న ఆర్థిక అనుబంధాలు సింగారం ద్వారా లభిస్తాయి. ప్రత్యేక యూనిట్ గా ఏర్పాటు చేయకపోతే జనరల్ అడ్మిషన్లపై కూడా తెలంగాణకు భారీగా ఖర్చు ఆదా అవుతుంది.

ఒకే భాష నినాదం కేంద్ర ప్రభుత్వాన్ని ధిక్కరించే అవకాశం ఉందని, సంకుచిత సంకుచితవాదంగా మారకుండా ఉండేందుకు ఒక భాషకు ఒకటి కంటే ఎక్కువ రాష్ట్రాలు ఉండాలని రాష్ట్రాల పునర్విభజన కమిషన్ (ఎస్సార్సీ) సిఫారసు చేసింది. అయితే వాస్తవ కారణాలు వేరుగా ఉన్నాయని ఎస్ఆర్సీ తన నివేదికలో పేర్కొంది.

1. ప్రస్తుత ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్రం ఏర్పడినప్పటి నుంచి అనేక ఆర్థిక సమస్యలను ఎదుర్కొంది. తెలంగాణతో పోల్చితే ప్రస్తుత ఆంధ్రరాష్ట్రంలో తలసరి ఆదాయం తక్కువగా ఉంది. (ఆంధ్ర రూ.9-6-6: తెలంగాణ రూ.17-0-0) అందుకు భిన్నంగా తెలంగాణకు ఆర్థిక ఇబ్బందులు తక్కువే. తెలంగాణలో భూశిస్తు ఎక్కువగా ఉండటం, ఏడాదికి రూ.5(5) కోట్ల ఎక్సైజ్ ఆదాయం రావడం ఈ వ్యత్యాసానికి ప్రధాన కారణం.

2. 'తెలంగాణలో కొందరు పెట్టుబడిదారులు ఉన్నారు. విశాలాంధ్ర ఏర్పడితే రాయలసీమ భూస్వాముల పోటీతో తాము నాశనమవుతామని వారు భయపడుతున్నారు. కఅష్ణా, గుంటూరు జిల్లాలకు చెందిన వారు ఇప్పుడు తెలంగాణలో భూములు కొంటున్నారని అంటున్నారు లి ఇప్పుడు రైతులుగా ఉన్న పేద తెలంగాణ నుంచి భూములన్నీ కొనుగోలు చేయవచ్చు. నాగార్జున సాగర్, శ్రీరాంసాగర్ వంటి ప్రాజెక్టులు పూర్తయితే సాగులోకి వచ్చే భూములన్నీ ఇప్పుడు ఆంధ్రాలో కొనుక్కోవచ్చు. పేద తెలంగాణ రైతాంగం ఇప్పుడు వచ్చిన డబ్బుకు ఆకర్షితుడై ఉండవచ్చు, కానీ ఇప్పుడు ఆంధ్ర భూస్వాములకు తన భూములను అమ్మడం ద్వారా (భవిష్యత్తులో) తాను పోషించగల నష్టాన్ని గ్రహించలేకపోవచ్చు". "తెలంగాణ ప్రజలు పోటీని (ఇప్పుడు కూడా) తట్టుకోలేకపోతున్నారు".

3. ఆంధ్ర రాష్ట్రంలో సంకుచితత్వం, కులతత్వం పెచ్చరిల్లిపోయాయని మంత్రుల నుంచి సాధారణ రాజకీయ కార్యకర్తల వరకు తెలంగాణ ప్రజలు ఆరోపిస్తున్నారని, అలాంటి సంకుచితత్వంతో కలుషితం కాని వారు ఆంధ్రుల్లో చేరడం ఎంతవరకు వాంఛనీయమని ప్రశ్నించారు. పైగా సంఖ్యాపరంగా చిన్నదైన తెలంగాణ శాసనసభ్యుల వర్గం విశాలాంధ్ర శాసనసభలో అసమర్థంగా ఉండవచ్చు. మంత్రి పదవులు, రాజకీయ పలుకుబడి విషయంలో తెలంగాణ నష్టపోయే అవకాశం ఉందని, ఫలితంగా తెలంగాణ అభివఅద్ధి ప్రణాళికలపై ప్రభావం పడే అవకాశం ఉందన్నారు. ఒక కాలమిస్టు ఇలా అన్నాడు: రాయలసీమ రెడ్డిల వల్ల తాము రాజకీయంగా నాశనమవుతామని తెలంగాణ రెడ్డిల భయం. సిర్కార్ బ్రాహ్మణులు రాజకీయ పండితులు. వారికి అసాధ్యం ఏదీ లేదు. వీరికి తెలంగాణ రాజకీయాలు బాగా తెలుసు. ఈ భయాందోళన తెలంగాణలోని బ్రాహ్మణ రాజకీయ నాయకులు ప్రత్యేక తెలంగాణను డిమాండ్ చేయడానికి దారితీసింది".

4. ఎస్సార్సీ తన నివేదికలో పేర్కొన్నట్లుగా విశాలాంధ్ర పట్ల వ్యతిరేకత రావడానికి ప్రధాన కారణాల్లో ఒకటి కోస్తా ప్రాంతంలోని మరింత అభివఅద్ధి చెందిన ప్రజలు తమను దోపిడీ చేస్తారని విద్యాపరంగా వెనుకబడిన తెలంగాణ ప్రజలు భావించడం కూడా ఒక ప్రధాన కారణమని తెలుస్తోంది. హైదరాబాద్ నగరానికి వెలుపల ఉన్న 15 జిల్లాల్లో విద్య చాలా వెనుకబడి ఉంది. ఫలితంగా ఆంధ్రదేశంలో కంటే తక్కువ విద్యార్హతతో ప్రజాసేవకు అంగీకరిస్తున్నారు. ఆంధ్రలో చేరితే ఆంధ్రులతో తమకు అసమాన స్థానం ఏర్పడుతుందని, ఈ భాగస్వామ్యంలో ప్రధాన భాగస్వామికి అన్ని

ప్రయోజనాలు లభిస్తాయని, తెలంగాణనే ఔత్సాహిక కోస్తాంధ్ర వలసరాజ్యంగా మారుస్తుందని తెలంగాణ ప్రజల అసలైన భయం.

6. రెండు తెలుగు రాష్ట్రాల ఏర్పాటుకు అనుకూలంగా ఎస్సార్సీ నివేదిక సమర్పించక ముందే లీక్ కావడంతో హైదరాబాద్కు చెందిన 93 మంది ఎమ్మెల్యేల్లో 69 మంది (22 మంది కాంగ్రెస్ సభ్యులతో సహా) ఖండించారు. ప్రత్యేక తెలంగాణ రాష్ట్ర మద్దతుదారులు, ముస్లింలు సహజంగానే ఈ నివేదికను ఉత్సాహంగా స్వాగతించారు.

తెలంగాణ డిమాండ్..

హైదరాబాద్ సంస్థానంలో విశాలాంధ్ర న్యాయవాదులు, వ్యతిరేకులు ఇద్దరూ క్రియాశీలకంగా మారారు. ప్రత్యేక తెలంగాణ రాష్ట్రం ఏర్పడితే ప్రజా ప్రజాస్వామ్య వేదిక నాయకులు శాసనసభ సభ్యత్వానికి రాజీనామా చేసి ఎన్నికల్లో పోటీ చేస్తామని హెచ్చరించారు. ఫ్రంట్, కమ్యూనిస్టు పార్టీ ఆఫ్ ఇండియా, కిసాన్ సభ నాయకులు ముఖ్యమంత్రిని కలిసి విశాలాంధ్రను వెంటనే ఏర్పాటు చేయాలని డిమాండ్ చేశారు. 1955 అక్టోబరులో తెలంగాణలోని విశాలాంధ్ర మద్దతుదారులు హైదరాబాదులో సమావేశమై విశాలాంధ్ర కోసం పనిచేయాలని నిర్ణయించుకున్నారు. నవంబర్ 3న అహ్మద్ అలీఖాన్ అధ్యక్షతన మరోసారి సమావేశమై వెంటనే విశాలాంధ్రను డిమాండ్ చేశారు. గతంలో హైదరాబాద్ సంస్థానం విడిపోవాలని వాదించిన ఆంధ్రేతరుల్లో కొందరు ఇప్పుడు విశాలాంధ్రకు మద్దతు పలికారు. తెలంగాణ కమ్యూనిస్టు పార్టీ, ఆంధ్ర కమ్యూనిస్టు పార్టీ తరఫున ప్రతినిధులు నెహ్రూను, ఇతర కేంద్ర ప్రభుత్వ మంత్రులను కలిసి విశాలాంధ్ర కోసం విజ్ఞప్తి చేశారు. ఉద్యమం క్రియాశీలకంగా మారి తెలంగాణలోని వివిధ ప్రాంతాల్లో మహాసభలు నిర్వహించి విశాలాంధ్ర ఆవశ్యకతను వివరిస్తూ బుక్ లెట్లను ప్రచురించారు. అదే సమయంలో ప్రత్యేక తెలంగాణ రాష్ట్ర డిమాండ్ కూడా బలపడుతోంది. తెలంగాణలోని 7 కాంగ్రెస్ కమిటీలు, భారత జాతీయ ట్రేడ్ యూనియన్ కాంగ్రెస్ రాష్ట్ర కార్యవర్గానికి చెందిన 105 మంది తెలంగాణ కాంగ్రెస్ ప్రతినిధుల్లో 73 మంది, తెలంగాణకు చెందిన 10 మంది ఎంపీలు ప్రత్యేక తెలంగాణకు మద్దతు పలికారు.

ఈ పరిస్థితుల్లో హైదరాబాద్ అసెంబ్లీ ఎస్సార్సీ నివేదికపై 1955 నవంబర్ 25 నుంచి డిసెంబర్ 3 వరకు చర్చించి ఎలాంటి ఓటింగ్ తీసుకోకుండానే వాయిదా వేసింది. స్పీకర్ మినహా 174 మంది సభ్యుల్లో 147 మంది తమ అభిప్రాయాలను వెల్లడించారు. వీరిలో 103 మంది విశాలాంధ్రకు అనుకూలంగా, 29 మంది తెలంగాణకు అనుకూలంగా , 15 మంది తటస్థంగా ఉన్నారు. మిగిలిన వారిలో 59 మంది విశాలాంధ్ర, 25 మంది ప్రత్యేక తెలంగాణ, ఒకరు తటస్థంగా ఉన్నారు. కాగా, ఒకే తెలుగు రాష్ట్రాన్ని ఏర్పాటు చేయాలని ఆంధ్రప్రదేశ్ శాసనసభ ఏకగ్రీవంగా డిమాండ్ చేసింది.

కాంగ్రెస్ హైకమాండ్ పాత్ర

1955 నవంబరులో కాంగ్రెస్ అధిష్ఠానం రాష్ట్రాల పునర్విభజన అంశాన్ని పరిశీలించడానికి ఢేబర్, కాంగ్రెస్ అధ్యక్షుడు, నెహ్రూ, ఆజాద్, పంత్ లతో ఒక ఉపసంఘాన్ని ఏర్పాటు చేసింది. విలీన అంశంపై తెలంగాణ ప్రజల ఆకాంక్షలను తెలుసుకోవడానికి డాక్టర్ చెన్నారెడ్డి నవంబర్ చివరి వారంలో మూడు మార్గాలను సూచించారు: అవి:

(1) తెలంగాణలోని ఏ నియోజకవర్గంలోనైనా నమూనా ప్రజాభిప్రాయ సేకరణ, (2) ఈ విషయంలో ప్రదేశ్ కాంగ్రెస్ అభిప్రాయాన్ని ప్రజల తీర్పుగా అంగీకరించడం (3) రాష్ట్రంలోని ప్రాతినిధ్య సంస్థ అభిప్రాయాన్ని కాంగ్రెస్ హైకమాండ్ సేకరించడం. 1955 డిసెంబరు, 1956 జనవరిలో నెహ్రూ, కట్జూ, పాటిల్, లాల్ బహదూర్ శాస్త్రి తదితరులు హైదరాబాద్ లో పర్యటించి ప్రజాభిప్రాయాన్ని తెలుసుకున్నారు. 1956 జనవరి మధ్యలో పంజాబ్, తెలంగాణ మినహా ఎస్ ఆర్ సి నివేదిక ఆధారంగా రాష్ట్రాల ఏర్పాటును కేంద్ర ప్రభుత్వం ప్రకటించింది. 1956 జనవరి చివరి నాటికి కూడా కాంగ్రెసు ఉపసంఘం తెలంగాణ అంశంపై నిర్ణయం తీసుకోలేకపోయింది. హైదరాబాద్ సంస్థానాన్ని ఆంధ్రలో విలీనం చేసే అంశంపై హైకమాండ్ భిన్నాభిప్రాయాలు వ్యక్తం చేయడమే ఇందుకు కారణం. ప్రభావవంతమైన ఆంధ్ర నాయకులలో సంజీవరెడ్డి, లచ్చన్న విశాలాంధ్ర ఏర్పాటును కోరుకున్నారు.

ఆజాద్ తీర్మానం..

తెలంగాణ భవిష్యత్తుపై కేంద్ర ప్రభుత్వం ఏ నిర్ణయానికీ రాలేకపోయింది. దీనికి చింతించిన ఆంధ్ర అసెంబ్లీ 1956 ఫిబ్రవరి 1 న విశాలాంధ్రకు అనుకూలంగా ఏకగ్రీవంగా తీర్మానించింది. పునర్విభజనకు భాషను ప్రత్యేక సూత్రంగా చేయరాదన్న ఆజాద్ తీర్మానాన్ని భారత జాతీయ కాంగ్రెస్ అమ్రిస్టార్ సమావేశం ఏకగ్రీవంగా ఆమోదించింది మరియు ఆర్థికాభివఅద్ధి ప్రయోజనాల దఅష్ట్యా సాధ్యమైన చోట పెద్ద ద్విభాషా రాష్ట్రాలను ఏర్పాటు చేయాలని పిలుపునిచ్చింది. వీలైతే ఈ అంశాలపై వివాదాన్ని పదేళ్ల పాటు పక్కన పెట్టాలని నెహ్రూ భావించినా పెద్దగా ఫలితం లేకపోయింది.

తెలంగాణకు రక్షణలు..

రక్షణల ఉల్లంఘన

1. నివాస నియమాన్ని సవరించడం ద్వారా, ప్రభుత్వ ఉద్యోగం మరియు విద్యకు నివాస అర్హతను 15 సంవత్సరాల నుండి 4 సంవత్సరాలకు తగ్గించారు. ఫలితంగా 50 వేల మందికి పైగా ఆంధ్రులు తెలంగాణకు ఉద్దేశించిన ఉద్యోగాలను కలిగి ఉన్నారని, ఈ ధోరణి తెలంగాణ ప్రజల ఉద్యోగ, విద్యావకాశాలను దెబ్బతీస్తుందని భావిస్తున్నారు.

2. ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్ర ప్రభుత్వ 1987–88 అంచనాల ప్రకారం దారిద్ర్యరేఖకు దిగువన ఉన్న ప్రజలు తెలంగాణలో 40.78 శాతం ఉండగా, ఆంధ్రలో చాలా తక్కువ శాతం (రాష్ట్రంలో దారిద్ర్యరేఖకు దిగువన ఉన్న కుటుంబాలు మహబూబ్ నగర్ జిల్లాలో ఎక్కువ శాతం ఉన్నాయి.) కానీ రాష్ట్ర ఆదాయంలో తెలంగాణ ప్రాంతం వాటా ఎప్పుడూ 40 శాతానికి పైగానే ఉంటుంది.

3. కృష్ణా నదిపై నాగార్జునసాగర్, శ్రీశైలం అనే రెండు ప్రధాన నదీ లోయ ప్రాజెక్టుల ప్రణాళికలు, డిజైన్లు ఆంధ్రుల అవసరాలను తీరుస్తున్నాయే తప్ప తెలంగాణ ప్రాంతానికి కాదు. వాస్తవానికి నాగార్జునసాగర్ కోసం ఎక్కువ ప్రాంతాలను త్యాగం చేసిన తెలంగాణలోని నల్గొండ జిల్లాకు దక్కాల్సిన వాటా దక్కలేదు. 1972 ఆంధ్రోద్యమం తరువాత ముల్కీ నియమాలు, తెలంగాణ ప్రాంతీయ కమిటీ రద్దు కావడంతో అన్యాయాలను, వెనుకబాటుతనాన్ని అరికట్టడానికి, ప్రాంత ప్రయోజనాలను పరిరక్షించడానికి సంస్థాగత యంత్రాంగాలను నిరాకరించారు.

4. తెలంగాణ ప్రజలకు విద్యా సౌకర్యాలు అంతంతమాత్రంగానే ఉన్నాయి. అక్షరాస్యతలో తెలంగాణ ప్రాంతం 37 శాతంతో అట్టడుగున కొనసాగుతోంది. ఇంజినీరింగ్, మెడికల్ విభాగాల్లో ప్రొఫెషనల్ కాలేజీలు చాలా తక్కువ. తెలంగాణ ప్రాంతంలో విశ్వవిద్యాలయాల సంఖ్య చాలా తక్కువగా ఉంది.

5. కృష్ణా నదిపై నాగార్జునసాగర్, శ్రీశైలం అనే రెండు ప్రధాన నదీ లోయ ప్రాజెక్టుల ప్రణాళికలు, డిజైన్లు ఆంధ్ర అవసరాలను తీరుస్తున్నాయే తప్ప తెలంగాణ ప్రాంతానికి కాదు. నిజానికి నాగార్జునసాగర్ కోసం చాలా ప్రాంతాలను త్యాగం చేసిన తెలంగాణలోని నల్గొండ జిల్లాకు దక్కాల్సిన వాటా దక్కలేదు.

6. తెలంగాణ ప్రాంతానికి ప్రత్యేకంగా గోదావరిపై చేపట్టిన ఏకైక ప్రధాన ప్రాజెక్టు శ్రీరాంసాగర్ పనుల్లో వేగం మందకొడిగా సాగుతోంది. 1956లో రాష్ట్రం ఏర్పడిన తర్వాత పదేళ్లలో 20 లక్షల ఎకరాలకు సాగునీరందించాలని లక్ష్యంగా పెట్టుకోగా 50 ఏళ్లు గడిచినా 2 లక్షల ఎకరాలకు మాత్రమే లబ్ధి చేకూరింది.

7. శ్రీశైలం ఎడమగట్టు కాలువ వంటి నీటి కేటాయింపులకు హామీ ఇచ్చిన తెలంగాణ ప్రాంత ప్రాజెక్టుల పనులు ఇంకా ప్రారంభం కాలేదు.

8. నిర్వహణ విషయంలో నిజాంసాగర్ ప్రాజెక్టు (నిజాం హయాంలో నిర్మించిన ప్రాజెక్టు), పూడిక తొలగింపు విషయంలో తీవ్ర నిర్లక్ష్యం వహించడం, నేను పూడికను తొలగించడం వల్ల ఈ ప్రాజెక్టు కింద ఆయకట్టు సుమారు లక్ష ఎకరాలు తగ్గింది. తెలంగాణ ప్రాంతంలోని మెదక్, నిజామాబాద్ జిల్లాల్లో సాగునీటి సౌకర్యాల పెంపునకు ఉద్దేశించిన మంజీరా నదీ జలాలను సాగునీరు కాకుండా ఇతర అవసరాలకు రాజధానికి మళ్లిస్తున్నారు.

9. రాజోలి బండ మళ్లింపు పథకంలో తెలంగాణ ప్రాంతానికి కేటాయించిన నీటి వాటాను రాయలసీమ ప్రాంతం అనధికారికంగా లాక్కోవడంతో తెలంగాణలోని మహబూబ్ నగర్ జిల్లాలో 40 నుంచి 50 వేల ఎకరాలకు సాగునీరు అందకుండా పోయింది.

10. ఇదే పరిస్థితి ఇలాగే కొనసాగితే ఈ ప్రాంతంలోని గణనీయమైన సాగు ప్రాంతం శుష్క ప్రాంతాలుగా మారడం ఖాయం.

తెలంగాణ రీజనల్ కోఆర్డినేషన్ కమిటీ (టీఆర్సీసీ)

తెలంగాణ ప్రాంతీయ సమన్వయ కమిటీ ఏర్పాటు ఆంధ్ర, తెలంగాణ నాయకుల మధ్య కుదిరిన పెద్దమనుషుల ఒప్పందంలో చేసిన వాగ్దానం. ప్రాంతీయ కమిటీ ఇచ్చిన సలహాను ప్రభుత్వం, రాష్ట్ర శాసనసభ ఆమోదించాలి. తెలంగాణ ప్రాంతీయ సమన్వయ కమిటీకి (ఎ) అభివఅద్ధి, ఆర్థిక ప్రణాళికలను రాష్ట్ర శాసనసభ రూపొందించిన ప్రజా అభివఅద్ధి ప్రణాళికల చట్రంలో వ్యవహరించే అధికారం ఇవ్వబడింది. (బి) స్థానిక స్వపరిపాలన, అనగా స్థానిక స్వపరిపాలన లేదా గ్రామ పరిపాలన ప్రయోజనం కోసం మునిసిపల్ కార్పొరేషన్లు, ఇంప్రూవ్ మెంట్ ట్రస్టులు, జిల్లా బోర్డులు మరియు జిల్లా అధికారుల రాజ్యాంగ అధికారాలు. (సి) ప్రజారోగ్యం మరియు పారిశుధ్యం, స్థానిక ఆసుపత్రులు మరియు డిస్పెన్సరీలు. డి) ప్రాథమిక, మాధ్యమిక విద్య (ఇ) తెలంగాణ ప్రాంతంలోని విద్యాసంస్థల్లో ప్రవేశాల క్రమబద్ధీకరణ.

(ఎఫ్) నిషేధం (జి) వ్యవసాయ భూముల అమ్మకం (హెచ్) కుటీర, చిన్నతరహా పరిశ్రమలు, వ్యవసాయం, సహకార సంఘాలు, మార్కెట్లు, జాతరలు. ఒప్పందం ద్వారా సవరించకపోతే..

టీఆర్సీ వైఫల్యాలు..

తెలంగాణ ప్రాంతీయ సమన్వయ సమితులు తమ విధివిధానాలను అమలు చేయడంలో ఘోరంగా విఫలమయ్యాయి. ఈ అసమర్థతకు, వైఫల్యానికి అనేక కారణాలు ఉన్నాయి. మొదటిది, ఈ కమిటీలు వివిధ వ్యయాల కింద ప్రణాళికలు మరియు వ్యయాలను పర్యవేక్షించడానికి స్వయంప్రతిపత్తి సంస్థల కంటే పాలక వ్యవస్థకు అనుబంధ సంస్థలుగా ఏర్పాటు చేయబడతాయి. వాస్తవానికి తెలంగాణ మిగులు ఆదాయాన్ని పర్యవేక్షించడానికి ఈ కమిటీలకు సైద్ధాంతికంగా అధికారాలు ఇచ్చారు. అయితే, ఆచరణలో ఈ అధికారాలను కుదించి కేవలం రాజకీయ సంస్థలుగా మాత్రమే వ్యవహరించారు. తదుపరి టిఆర్సిని తన విధులను నిర్వహించడానికి పూర్తి స్థాయి సంస్థాగత మౌలిక సదుపాయాలను ఇవ్వలేదు. టీఆర్సీకి బడ్జెట్ కేటాయింపులు కూడా అంతంతమాత్రంగానే ఉన్నాయి. కాలక్రమేణా, ఈ కమిటీలను అభివృద్ధి చెందుతున్న శక్తి కేంద్రాలుగా భావించినందున వాటిని పునర్వ్యవస్థీకరించడానికి ఎటువంటి ప్రయత్నం జరగలేదు. ఈ వైఫల్యాల కారణంగా వరుసగా వచ్చిన ప్రభుత్వాలపై ప్రజల్లో అసంతృప్తి పెరిగింది.

తెలంగాణ, ఆంధ్రలకు వేర్వేరు ఖాతాల ఆడిటింగ్, నిర్వహణకు సంబంధించిన అధికార యంత్రాంగాలు అనుకూలంగా లేవు. ఇది మరింత అరాచకం మరియు అతివ్యాప్తికి దారితీసింది. దీనికి తోడు 1956 నుంచి వరుసగా వచ్చిన ప్రభుత్వాలకు తెలంగాణ ప్రాంతీయ సమన్వయ సమితుల బలోపేతానికి రాజకీయ సంకల్పం, నిబద్ధత కొరవడింది. తెలంగాణ ప్రాంత అభివృద్ధిపై రాజకీయ పెద్దలు ఎలాంటి దార్శనికతను, ఊహాశక్తిని ప్రదర్శించలేదు.

1969 ఉద్యమం – తెలంగాణ ప్రజా సమితి (టిపిఎస్)

1969 తెలంగాణ ఉద్యమం

ఆంధ్రప్రదేశ్ లో వరుసగా వచ్చిన ప్రభుత్వాలు పెద్దమనుషుల ఒప్పందాన్ని ఉల్లంఘించడం, ముఖ్యంగా ముల్కీ నిబంధనల ఉల్లంఘన ఫలితంగా 1969లో ప్రత్యేక తెలంగాణ ఉద్యమం ఆవిర్భవించింది. తెలంగాణలో దాదాపు 25 వేల ప్రభుత్వ ఉద్యోగాలను వలస వచ్చిన ఆంధ్రులు ఆక్రమించుకున్నట్లు వార్తలు వచ్చాయి. ముల్కీ నిబంధనల ఉల్లంఘన దృష్ట్యా పెద్ద సంఖ్యలో విద్యార్థులు , ఉద్యోగులు మోసపోయామని భావించారు. ఈ నేపథ్యంలోనే 1969లో ఆంధ్ర నుంచి తెలంగాణ విడిపోవాలన్న ఉద్యమానికి ఊపు వచ్చింది. వాస్తవానికి 1969లో తెలంగాణ రాష్ట్ర ఏర్పాటు కోసం ఉస్మానియా యూనివర్సిటీకి చెందిన ఓ విద్యార్థి ఆమరణ నిరాహార దీక్ష చేపట్టారు. తదనంతరం ఈ ప్రాంతం అంతటా వ్యాపించింది. ప్రభుత్వ ఉద్యోగులు, రాష్ట్ర శాసనసభ ప్రతిపక్ష సభ్యులు బయటకు వచ్చి విద్యార్థులకు మద్దతుగా "ప్రత్యక్ష చర్య" తీసుకుంటామని హెచ్చరించారు. అనంతరం ఉద్యోగులు, ఉపాధ్యాయులు, విద్యార్థులు, మేధావులు, మహిళలు, సాధారణ ప్రజలతో సహా అన్ని వర్గాల ప్రజలు ఉద్యమంలో పాల్గొన్నారు. అప్పటి మంత్రి కొండా లక్ష్మణ్ బాపూజీ వంటి రాజకీయ నాయకులు కూడా రాజీనామా చేసి ఉద్యమంలో చేరారు. మదన్ మోహన్, మల్లికార్జున్, వి.బి.రాజు, పులి వీరన్న వంటి విద్యార్థి నాయకులు ఆందోళనలో పాల్గొన్నారు.

తెలంగాణ రక్షణల ఉల్లంఘనను ప్రశ్నించిన విద్యార్థులు పెద్దమనుషుల ఒప్పందం ద్వారా హామీ ఇచ్చిన ఈ రక్షణలను నిజాయితీగా అమలు చేయాలని డిమాండ్ చేశారు. తొమ్మిది నెలల ఆందోళనలో పోలీసులు జరిపిన కాల్పుల్లో 370 మంది విద్యార్థులు ప్రాణాలు కోల్పోయారు. 7 వేల మంది మహిళలు సహా 70 వేల మందిని అరెస్టు చేశారు. కాసు బ్రహ్మానందరెడ్డి నేతఅత్వంలోని ప్రభుత్వం పోలీసు, సైనిక మోహరింపు ద్వారా అణచివేత విధానాలను అవలంబించింది.

అప్పటి ప్రధాని ఇందిరాగాంధీ రాష్ట్ర ఏర్పాటు అంశంపై చర్చించేందుకు ఉన్నతస్థాయి సమావేశాన్ని ఏర్పాటు చేశారు. రెండు ప్రాంతాల నాయకులతో చాలా రోజుల చర్చల తరువాత, 1969 ఏప్రిల్ 12 న, ప్రధాన మంత్రి ఎనిమిది సూత్రాల ప్రణాళికను రూపొందించారు.

తెలంగాణ ప్రజాసమితి పాత్ర -1969

ప్రత్యేక తెలంగాణ ఉద్యమాన్ని తొలిదశలో విద్యార్థులు ప్రారంభించినప్పటికీ 1969లో తెలంగాణ ప్రజాసమితిని ఏర్పాటు చేసిన డాక్టర్ ఎం.చెన్నారెడ్డి నాయకత్వం వహించారు. ప్రత్యేక రాష్ట్ర డిమాండ్ ను వినిపించడానికి, ఉద్యమానికి నాయకత్వం వహించడానికి దీనిని ఏర్పాటు చేశారు. 1971 సార్వత్రిక ఎన్నికలలో తెలంగాణ ప్రాంతంలోని 14 పార్లమెంటు నియోజకవర్గాలకు తెలంగాణ ప్రజా సమితి (టిపిఎస్) పోటీ చేసింది. మొత్తం 14 స్థానాలకు గాను 11 లోక్ సభ స్థానాలను టీపీఎస్ గెలుచుకుంది. ప్రత్యేక రాష్ట్ర ఏర్పాటు కోసం తెలంగాణ ప్రజల సెంటిమెంట్ కు ఈ ఎన్నికలు సాక్ష్యంగా నిలిచాయి. ఈ కాలంలో శ్రీమతి ఇందిరాగాంధీ నాయకత్వంలోని కాంగ్రెస్ జాతీయ స్థాయిలో చాలా బలంగా ఉంది. కాంగ్రెస్ ఘన విజయం సాధించింది.

ఇందిరాగాంధీ చరిష్మా నాయకత్వం కారణంగా పార్లమెంటులో 2/3 మెజారిటీ వచ్చింది. అయితే తెలంగాణ ప్రాంతానికి సంబంధించి టిపిఎస్ కు ఉన్న ప్రజా మద్దతు దఅష్ట్యా టిపిఎస్ బలమైన శక్తిగా ఆవిర్భవించడంతో కాంగ్రెసు పార్టీ పుంజుకోలేకపోయింది.

ఈ సమయంలో కాంగ్రెస్ పార్టీ అఖిల భారత స్థాయిలో చీలిపోయింది. టిపిఎస్.. డాక్టర్ మర్రి చెన్నారెడ్డి నాయకత్వంలో శ్రీమతి ఇందిరాగాంధీతో ఒప్పందం కుదుర్చుకుని 1971 సెప్టెంబరులో రాజీకి మొగ్గు చూపారు. అందుకు అనుగుణంగానే టీపీఎస్ ను కాంగ్రెస్ (ఆర్)లో విలీనం చేశారు. కాంప్రమైజ్ ఫార్ములా ప్రకారం ఈ కింది అంశాలపై ఏకాభిప్రాయం కుదిరింది.

1) ముల్కీ రూల్స్ కొనసాగింపు..

2) తెలంగాణకు ప్రత్యేక బడ్జెట్, లెక్కలు

3) తెలంగాణకు ప్రత్యేక ప్రదేశ్ కాంగ్రెస్ కమిటీ.

4) తెలంగాణ ప్రాంతానికి చెందిన ముఖ్యమంత్రికి అనుకూలంగా బ్రహ్మానందరెడ్డిని దింపారు.

1969లో టీపీఎస్ నేతఅత్వంలో తెలంగాణ ఉద్యమం జరిగింది. ప్రత్యేక రాష్ట్ర లక్ష్యాన్ని సాధించలేకపోయింది.

శ్రీమతి ఇందిరాగాంధీ వాగ్దానం చేసిన రక్షణలు మరియు హామీలతో సంతఅప్తి చెందింది.

ముల్కీ తీర్పుపై స్పందన

1972–73లో ఎల్.పి.వి. నరసింహారావు ముఖ్యమంత్రిగా ఉన్నప్పుడు ఆంధ్రప్రదేశ్ మరో ఉద్యమానికి తెరతీసింది. ఇది ఆంధ్ర ప్రాంతం నుండి ఉద్భవించింది. ముల్కీ నిబంధనలు చెల్లుబాటు అవుతాయని సుప్రీంకోర్టు ఇచ్చిన తీర్పు ఫలితమే ఈ ఉద్యమంగా భావించినప్పటికీ, రాష్ట్ర శాసనసభ ఆమోదించిన భూసంస్కరణల చట్టంలో అదనపు అంశం కూడా ఉంది. బి.వి.సుభారెడ్డి, జాగర్లమూడి, చంద్రమౌళి, గౌతు లచ్చన్న, కాకాని వెంకటరత్నం వంటి నాయకులు ఉద్యమానికి నాయకత్వం వహించిన వారిలో ఉన్నారు. ఉద్యమానికి ప్రధాన కారణాలు:

1. 1972 అక్టోబర్ 3న ముల్కీ నిబంధనలపై సుప్రీంకోర్టు ఇచ్చిన తీర్పులో ఇవి చెల్లుబాటు అవుతాయని, అవి అమల్లో ఉన్నాయని పేర్కొంది. ఈ తీర్పుపై అప్పటి ముఖ్యమంత్రి పీవీ నరసింహారావు స్పందిస్తూ.. సుప్రీంకోర్టు తీర్పు అంతిమమని పేర్కొన్నారు. ఇది ఇలాగే కొనసాగితే తెలంగాణ ప్రాంతంలో ప్రభుత్వ ఉద్యోగ, విద్యా సౌకర్యాలు నిరాకరిస్తామని భావించిన ఆంధ్ర యువతకు ఈ తీర్పు, తదనంతర ప్రకటన ఆగ్రహాన్ని తెప్పించాయి.

2. సుప్రీంకోర్టు తీర్పు నేపథ్యంలో రాష్ట్రంలో తాము ద్వితీయ శ్రేణి పౌరుల హోదాకు దిగజారుతామని ఆంధ్ర ప్రాంత ప్రజలు భావించారు.

ముల్కీ రూల్స్, తెలంగాణ ప్రాంతీయ కమిటీని రద్దు చేయాలనేది జై ఆంధ్ర ఉద్యమ లక్ష్యం. బేషరతు ఆంధ్రప్రదేశ్ లేదా ప్రత్యేక ఆంధ్ర రాష్ట్రం అని వారి అన్ని ప్రకటనల్లో స్పష్టంగా పేర్కొన్నారు.

ఆరు సూత్రాల ఫార్ములా 1973 (తెలంగాణ)

ఆరు సూత్రాల సూత్రం అనేది ఆంధ్రప్రదేశ్ లోని తెలంగాణ ప్రాంతం (ప్రస్తుతం భారతదేశం యొక్క ప్రత్యేక రాష్ట్రం) కోసం భారత ప్రభుత్వం యొక్క సానుకూల వివక్ష విధానం, ఇది 1973 సెప్టెంబరు 21 న రాజకీయ పరిష్కారంగా చేరుకుంది. 1972 జై ఆంధ్ర ఉద్యమం ఉవ్వెత్తున ఎగిసిపడిన తర్వాత అప్పటి ముఖ్యమంత్రి పీవీ నరసింహారావు రాజీనామా చేయడంతో ఆంధ్రప్రదేశ్ అప్పటి వరకు రాష్ట్రపతి పాలనలో ఉంది.

న్యాయపరమైన సమస్యలను నివారించడానికి, ఆరు సూత్రాల సూత్రానికి చట్టబద్ధత కల్పించడానికి రాజ్యాంగాన్ని సవరించారు (32 వ సవరణ).

1972 డిసెంబర్ 5న విద్యార్థులు ఆంధ్ర బంద్ పాటించగా, 1972 డిసెంబర్ 7 నుంచి ఆంధ్ర నాన్ గెజిటెడ్ అధికారులు నిరవధిక సమ్మెకు దిగారు. ఆంధ్ర జిల్లాల్లో పెద్ద ఎత్తున ప్రభుత్వ ఆస్తుల విధ్వంసం, అగ్నిప్రమాదాలు చోటుచేసుకున్నాయి. అదే సమయంలో ఆంధ్రప్రదేశ్ సమైక్యతను గట్టిగా సమర్థించిన కమ్యూనిస్టులు ఊరేగింపులు చేయడానికి ప్రయత్నించారు. ఇది సమైక్యవాదులు మరియు వేర్పాటువాదుల మధ్య ఘర్షణలకు దారితీసింది, ఫలితంగా పోలీసు కాల్పులు మరియు ప్రాణనష్టం సంభవించాయి. రాజకీయ సాధారణ స్థితికి తీసుకురావడానికి, ముఖ్యమంత్రి 1973 జనవరి 7 న 8 మంది మంత్రులను తన మంత్రివర్గంలో చేర్చుకున్నారు, కాని వెంటనే రాష్ట్రంలో రాష్ట్రపతి పాలన విధించబడింది. క్రమక్రమంగా ఉద్యమం ఉధఅతిని కోల్పోయింది. 1973 మార్చి 5న స్వచ్ఛంద సంస్థలు

సమ్మెకు పిలుపునిచ్చాయి. ప్రత్యేక ఆంధ్రోద్యమం నేపథ్యంలో ప్రధాని శ్రీమతి గాంధీ ఆరు సూత్రాల సూత్రాన్ని ప్రకటించారు. అవి ఈ క్రింది విధంగా ఉన్నాయి:

1) వెనుకబడిన ప్రాంతాల అభివఅద్ధికి రాష్ట్రస్థాయి ప్లానింగ్ బోర్డుతో పాటు సబ్ కమిటీల ఏర్పాటు.

2) విద్యా సౌకర్యాలను పెంచేందుకు హైదరాబాద్ లో కేంద్రీయ విశ్వవిద్యాలయం ఏర్పాటు.

3) నాన్ గెజిట్ పోస్టులు, ఏఎస్ఎస్ సర్జన్లకు డైరెక్ట్ రిక్రూట్మెంట్కు స్థానిక అభ్యర్థులకు ప్రాధాన్యం ఇవ్వాల్సి ఉంది.

4) పభుత్వ ఉద్యోగుల ఫిర్యాదుల పరిష్కారానికి హైపవర్ అడ్మినిస్ట్రేటివ్ ట్రిబ్యునల్ ఏర్పాటు చేయాలి.

5) వ్యాజ్యాలను నివారించడానికి, రాజ్యాంగాన్ని తగిన విధంగా సవరించాలి.

6) ముల్కీ రూల్స్ రద్దు, తెలంగాణ రీజనల్ కమిటీ.

అతిక్రమణ

1985లో ఆరు సూత్రాల ఫార్ములా ఉల్లంఘనలపై తెలంగాణ ఉద్యోగులు ఫిర్యాదు చేయడంతో ప్రభుత్వం నియామకాల్లో ఉల్లంఘనలను సరిదిద్దేందుకు ప్రభుత్వ ఉత్తర్వు 610 (జీవో 610)ను అమల్లోకి తెచ్చింది. జీవో 610 అమలు కావడం లేదని తెలంగాణ ప్రజలు ఫిర్యాదు చేయడంతో 2001లో ప్రభుత్వం ఉల్లంఘనలపై విచారణకు గిర్గ్లానీ కమిషన్ ను ఏర్పాటు చేసింది.

ఈ ఫార్ములాను ఆంధ్రా ప్రాంత నేతలు అంగీకరించినప్పటికీ తెలంగాణ ప్రజల్లో అసంతఅప్తి నెలకొంది. ముల్కీ నిబంధనల రద్దు, తెలంగాణ ప్రాంతీయ కమిటీ తెలంగాణ ప్రజలకు అందాల్సిన ప్రయోజనాలను దాదాపుగా రద్దు చేశాయి. దీంతో రాష్ట్రపతి పాలనను రద్దు చేసి సమైక్యవాది జలగం వెంగళరావును ముఖ్యమంత్రిగా ఎన్నుకున్నారు.

తెలంగాణ ఉద్యమానికి మేధోపరమైన సహకారం

ప్రముఖ వ్యక్తులు తమ మాటల ద్వారా, రచనల ద్వారా వేసిన సైద్ధాంతిక పునాదుల కారణంగా తెలంగాణ కోసం సుదీర్ఘ పోరాటం ఏడు దశాబ్దాలకు పైగా కొనసాగింది. వీరిలో దాశరథి కఅష్ణమాచార్యులు, దాశరథి రంగాచార్యులు, వట్టికోట ఆళ్వార్ స్వామి, కొండా లక్ష్మణ్ బాపూజీ, కాళోజీ నారాయణరావు, కేశవరావు జాదవ్, కె.లవ శంకర్, ఎస్.సింహాద్రి, పి.ఎల్.విశ్వేశ్వర్ రావు, కుంభం మధుసూదన్ రెడ్డి, మురళీమనోహర్ రావు, బియ్యాల జనార్దన్ రావు, కె.శ్రీనివాసులు, హరగోపాల్, ఎం. సంజీవ్, డోలు దయన్న, డప్పు రమేష్, జయరాజు, అంతదుపుల నాగరాజు, సాయిచంద్, యశ్పాల్, కఅష్ణ, అరుణ, చుక్కా రమణసాయి, స్వప్న, మౌనిక, కోటి, నాగన్న, లేటు బెల్లి లలిత, విమలక్క, తేలు విజయ, మధు ప్రియ, మంగ్లే, సుద్దాల అశోక్ తేజ, వందేమాతరం శ్రీనివాస్, గోరేటి వెంకన్న, దేశ్పతి శ్రీనివాస్, గొరేటి వెంకన్న, దేశ్పతి శ్రీనివాస్, గౌడ శ్రీ. స్వర్ణక్క, వరంగల్ రవి, నలిగంటి శరత్ తదితరులు.

ఆయా రంగాల్లో ఈ ప్రముఖుల కఅషి వివిధ దశలతో దశాబ్దాల పాటు ఉద్యమాన్ని సజీవంగా ఉంచింది. వారి మాటలు, రచనలు తెలంగాణలోని అన్ని వర్గాల ప్రజలను ఉత్తేజపరిచి, సంఘటితం చేసి, సంఘటితం చేసి, సైద్ధాంతిక పునాదిగా మారాయి.

అయితే ఈ సైద్ధాంతిక ప్రేరణను చరిష్మా, డైనమిక్ లీడర్ కె.చంద్రశేఖర్ రావు శక్తిమంతమైన ఉద్యమంగా మలుచుకున్నారు.

తెలంగాణ ఉద్యమం: 2001-2014

2001లో తెలంగాణ రాష్ట్ర ఉద్యమం కీలక మలుపు తిరిగింది. చంద్రబాబు నాయుడు మంత్రివర్గానికి రాజీనామా చేసిన కె.చంద్రశేఖర్ రావు తెలుగుదేశం పార్టీని వీడారు. హైదరాబాద్ రాజధానిగా ప్రత్యేక తెలంగాణ రాష్ట్రాన్ని ఏర్పాటు చేయాలనే ప్రత్యేక 'వన్ పాయింట్ ఎజెండా'తో 2001 ఏప్రిల్ 27న తెలంగాణ రాష్ట్ర సమితిని స్థాపించారు. 2001లో కాంగ్రెస్ వర్కింగ్ కమిటీ తెలంగాణ రాష్ట్ర డిమాండ్ ను పరిశీలించడానికి రెండవ ఎస్ ఆర్ సి (రాష్ట్ర పునర్వ్యవస్థీకరణ కమిషన్) ఏర్పాటు చేయాలని ఎన్ డిఎ ప్రభుత్వానికి ఒక తీర్మానాన్ని పంపింది. 2004 అసెంబ్లీ, పార్లమెంటు ఎన్నికల సమయంలో అప్పటి హెూం మంత్రి ఎల్.కె.అద్వానీ "రాష్ట్రంలోని అన్ని రాజకీయ పార్టీల మధ్య ఏకాభిప్రాయం కుదరకపోతే, ఆ ఏకాభిప్రాయం రాష్ట్ర అసెంబ్లీ తీర్మానంలో ప్రతిబింబించకపోతే, మేము తెలంగాణను ఎన్డిఎ ఎజెండాలో చేర్చే ప్రతిపాదన లేదు" అని అన్నారు. తెలంగాణ రాష్ట్ర డిమాండ్ ను పరిగణనలోకి తీసుకుని తెలంగాణ ప్రాంతంలో కాంగ్రెస్ పార్టీ, టిఆర్ ఎస్ లు ఎన్నికల పొత్తు కుదుర్చుకున్న విషయం తెలిసిందే. కామన్ మినిమమ్ ప్రోగ్రాంలో భాగంగా 2004లో కాంగ్రెస్ పార్టీ ఆంధ్రప్రదేశ్ లో అధికారంలోకి వచ్చింది. తగిన సంప్రదింపులు, ఏకాభిప్రాయం తర్వాత ప్రత్యేక తెలంగాణ రాష్ట్రాన్ని పరిగణనలోకి తీసుకోవాలని అందులో పేర్కొన్నారు.

ప్రధానిగా మన్మోహన్ సింగ్ నేతఅత్వంలోని యూపీఏ ప్రభుత్వం తెలంగాణ రాష్ట్ర ఏర్పాటు అంశంపై సబ్ కమిటీని ఏర్పాటు చేసింది. ఈ ఉపసంఘానికి ప్రణబ్ ముఖర్జీ నేతఅత్వం వహించగా, మరో ఇద్దరు సభ్యులుగా ఉ న్నారు. ఈ కమిటీ 2004 నవంబరులో ఏర్పాటు చేయబడింది మరియు ఈ అంశంపై ఏకాభిప్రాయాన్ని రూపొందించే ప్రక్రియలో అన్ని గుర్తింపు పొందిన జాతీయ మరియు ప్రాంతీయ రాజకీయ పార్టీల నుండి ప్రతిస్పందనలను కోరింది. ప్రొఫెసర్ కె.జయశంకర్, కె.చంద్రశేఖర్ రావు (తెరాస) అన్ని రాజకీయ పార్టీలను సంప్రదించి ప్రత్యేక తెలంగాణకు అనుకూలంగా అంగీకార పత్రాలను సేకరించారు.

అయితే, 2004 ఎన్నికల్లో ఇచ్చిన సానుకూల హామీలపై అమెరికా ప్రభుత్వం నుంచి పెద్దగా చొరవ చూపలేదు. వైయస్ రాజశేఖర రెడ్డి నాయకత్వంలోని కాంగ్రెసు వ్యక్తిగతంగా రాష్ట్ర విభజనకు సుముఖంగా లేకపోవడం గమనార్హం. ఆంధ్రప్రదేశ్ లో కాంగ్రెస్ గెలుపు, టీడీపీ ఓటమిలో ఆయన నిర్ణయాత్మక కారకంగా కనిపించారు డాక్టర్ వైఎస్ రాజశేఖరరెడ్డి అభిప్రాయానికి విరుద్ధంగా వ్యవహరించడానికి కాంగ్రెస్ హైకమాండ్ ఇష్టపడలేదు. ప్రత్యేక తెలంగాణ రాష్ట్ర ఏర్పాటును నిరసిస్తూ కె.చంద్రశేఖర్ రావు, ఎ.నరేంద్ర కేంద్ర మంత్రి పదవికి రాజీనామా చేశారు. అందుకు అనుగుణంగానే ఆంధ్రప్రదేశ్ లో టీఆర్ ఎస్ మంత్రులు కూడా రాజీనామా చేశారు.

2009 ఎన్నికలు

%2009 ఎన్నికల సమయంలో కాంగ్రెస్ పార్టీ తెలంగాణ రాష్ట్రాన్ని యుపిఎ ప్రభుత్వం మాత్రమే ప్రకటించగలదని హామీ ఇచ్చి తన వైఖరిని పునరుద్ఘాటించింది. అందుకనుగుణంగానే తెలంగాణ ప్రజలు కాంగ్రెస్ పార్టీకి అనుకూలంగా

ఓటు వేశారు. కాంగ్రెస్ పార్టీ కేంద్ర, రాష్ట్ర స్థాయిలో ప్రభుత్వాన్ని ఏర్పాటు చేసే పరిస్థితి ఏర్పడింది. ఈ ఎన్నికల్లో టీఆర్ఎస్ 10 అసెంబ్లీ స్థానాలు, 2 ఎంపీ స్థానాలను గెలుచుకుంది.

2009లో హైదరాబాద్ ను జోన్-6గా పరిగణిస్తూ గిర్గ్లానీ కమిటీ ఇచ్చిన తీర్పుకు విరుద్ధంగా సుప్రీంకోర్టు హైదరాబాద్ ను ఫ్రీజోన్ గా ప్రకటించింది. ఈ తీర్పు తెలంగాణ ప్రజల్లో భయాందోళనలను మరింత పెంచింది. ఇది తెలంగాణ ఉద్యోగ సంఘాల్లో తీవ్ర కలకలం రేపింది. హైదరాబాద్ లో ఉన్న తెలంగాణకు రావాల్సిన ఉద్యోగాలను స్థానికేతరులు లాక్కుంటారని వారు భయపడ్డారు. ఇది తెలంగాణ ఉద్యమానికి గొప్ప ఉత్తేజాన్ని ఇచ్చింది. హైదరాబాద్ ను ఫ్రీజోన్ గా ప్రకటించడాన్ని పలువురు మేధావులు, పాత్రికేయులు, న్యాయవాదులు, ఇంజినీర్లు, డాక్టర్లు, విద్యార్థులు, మహిళలు, ఎన్ ఆర్ ఐలు బాహాటంగానే వ్యతిరేకించారు. 2009 సెప్టెంబర్ లో డాక్టర్ వైఎస్ రాజశేఖర్ రెడ్డి హెలికాప్టర్ ప్రమాదంలో మరణించారు. ఈ మరణం అటు కాంగ్రెస్ పార్టీ నాయకత్వానికి, ఇటు తెలంగాణ ఉద్యమానికి తీవ్ర ప్రభావం చూపింది.

ఈ తరుణంలో టీఆర్ ఎస్ పార్టీ అధ్యక్షుడు చంద్రశేఖర్ రావు కొత్త వాదనలు వినిపిస్తూ ప్రత్యేక రాష్ట్రం కోసం గళమెత్తారు. ఫ్రీజోన్ కు వ్యతిరేకంగా, తెలంగాణ రాష్ట్ర సాధన కోసం 2009 నవంబర్ 29న కె.చంద్రశేఖర్ రావు ఆమరణ నిరాహార దీక్ష చేపట్టారు. ఈ కాలంలో విద్యార్థులు ప్రముఖ పాత్ర పోషించారు. ఉస్మానియా, కాకతీయ, పాలమూరు, తెలంగాణ విశ్వవిద్యాలయాల విద్యార్థులు చురుగ్గా పాల్గని ఉద్యమాన్ని ఉధఅతం చేశారు. ఈ నేపథ్యంలో 2009 డిసెంబర్ 7న అప్పటి ఆంధ్రప్రదేశ్ ముఖ్యమంత్రి కె.రోశయ్య అఖిలపక్ష సమావేశాన్ని ఏర్పాటు చేశారు. చంద్రశేఖర రావు చేపట్టిన ఆమరణ నిరాహార దీక్ష, రాజకీయ పార్టీల అభిప్రాయాలను ఈ సమావేశంలో చర్చించారు. కాంగ్రెస్, బీజేపీ సహా అన్ని రాజకీయ పార్టీలు ఈ మేరకు బిల్లు ప్రవేశపెడితే తెలంగాణ రాష్ట్రానికి మద్దతిస్తామని, ఓటు వేస్తామని టీడీపీ, పీఆర్పీ, సీపీఐ ప్రకటించాయి. సమావేశ మినిట్స్ ను కూడా కాంగ్రెస్ హైకమాండ్ కు ఫ్యాక్స్ చేశారు. 2009 డిసెంబర్ 8వ తేదీన తెలంగాణ రాష్ట్ర బిల్లు పార్లమెంటులో ప్రవేశపెడితే దానికి బిజెపి బాహాటంగా మద్దతు పలికింది.

2009 డిసెంబర్ 9న హోం మంత్రి పి. చిదంబరం.. తెలంగాణ రాష్ట్ర ఏర్పాటు ప్రక్రియను ప్రారంభిస్తామని ప్రకటించారు. చంద్రశేఖర రావు ఆరోగ్య పరిస్థితి క్షీణించడం వల్ల రాష్ట్రంలో రాజకీయ సుస్థిరత, శాంతిభద్రతలకు విఘాతం కలిగే అవకాశం ఉన్నందున ఈ ప్రకటన చేశారు. అయితే ఈ ప్రకటనకు సీమాంధ్ర నుంచి వచ్చిన స్పందన పూర్తిగా ఊహించని విధంగా ఉంది. అర్ధరాత్రి ప్రకటించినా విశ్వాసంలోకి తీసుకోలేదని నిరసనగా సీమాంధ్ర ప్రాంతానికి చెందిన %వీ.ాూ%, ఎంపీలు రాజీనామాలు చేయడం ప్రారంభించారు. టీడీపీఎం గురించి ప్రస్తావించడం గమనార్హం. ఈ ప్రకటనకు వ్యతిరేకంగా జరిగిన పరీక్షలో ఎల్ఏలు, ఎంపీలు కూడా రాజీనామాలు చేశారు. దాదాపు 140 మందికి పైగా ఎంపీలు, ఎంపీలు రాజీనామా చేసినట్లు సమాచారం. ఈ నిర్ణయాన్ని వెనక్కి తీసుకోకపోతే కేంద్రానికి రాజీనామా చేస్తామని సీమాంధ్రకు చెందిన కేంద్రమంత్రులు హెచ్చరించారు. అనంతరం సమైక్యాంధ్ర కోరుతూ సీమాంధ్ర ప్రాంతంలో వరుస నిరసనలు వెల్లువెత్తాయి.

కాంగ్రెస్, టీడీపీ, పీఆర్పీ సహా దాదాపు అన్ని రాజకీయ పార్టీలు రాష్ట్ర విభజనను వ్యతిరేకించాయి. దీనికి

భిన్నంగా తెలంగాణ ప్రత్యేక రాష్ట్ర ఏర్పాటుకు అనుకూలంగా ప్రకటన చేయడాన్ని తెలంగాణ ప్రాంతంలోని రాజకీయ పార్టీలు మనస్ఫూర్తిగా స్వాగతించాయి. సీమాంధ్రలో తీవ్ర నిరసనలతో సమైక్యాంధ్ర ఉద్యమం తీవ్రరూపం దాల్చడంతో అమెరికా తన మిత్రపక్షాల సమావేశాన్ని ఏర్పాటు చేసింది. ఇందులో ఎన్సీపీ, తఅణమూల్ కాంగ్రెస్, డీఎంకే ఉన్నాయి. తెలంగాణ రాష్ట్ర ఏర్పాటును ప్రకటించే ముందు ప్రభుత్వం తమను విశ్వాసంలోకి తీసుకుని ఉండాల్సిందని ఆయన అన్నారు. తమ సొంత రాష్ట్రాల్లోనూ ప్రత్యేక రాష్ట్రం కోసం ఇదే తరహా డిమాండ్లు ముందుకు వస్తాయని నొక్కి చెప్పారు. 2009 డిసెంబర్ 23న హోం మంత్రి పి.చిదంబరం మరోసారి అందుకు విరుద్ధమైన ప్రకటన చేశారు. ఈ అంశంపై అనేక రాజకీయ పార్టీలు చీలిపోయాయని ఆయన ప్రకటించారు. రాష్ట్రంలోని అన్ని రాజకీయ పార్టీలు, సంఘాలతో విస్తఅతంగా సంప్రదింపులు జరిపే అవకాశం ఉంది. ఈ ప్రక్రియలో సంబంధిత వారందరినీ భాగస్వామ్యం చేయడానికి కేంద్రం చర్యలు తీసుకుంటుంది". సవరించిన, రివర్స్ చేసిన ప్రకటనల ఫలితంగా తెలంగాణ ప్రాంతానికి చెందిన తెరాస, బిజెపి, కాంగ్రెసు సభ్యులు, మాజీ పిఆర్పి సభ్యులు, సిపిఐతో సహా అన్ని రాజకీయ పార్టీలు జాయింట్ యాక్షన్ కమిటీ (జెఎసి) ఏర్పాటు చేశాయి. జేఏసీకి ఎన్ ఆర్ ఐ సంఘాలు, మహిళా సంఘాలు, అన్ని తెలంగాణ సంఘాలు మద్దతు పలుకుతున్నాయి.

జెఎసి (టిజెఎసి అని కూడా పిలుస్తారు) లో తెలంగాణ రాష్ట్ర ఏర్పాటును డిమాండ్ చేసిన రాజకీయ మరియు రాజకీయేతర వర్గాలు ఉన్నాయి. జేఏసీ కన్వీనర్ గా ప్రొఫెసర్ కోదండ రాంరెడ్డి ఎదిగారు.

శ్రీకృష్ణ కమిటీ నియామకం 2010

తెలంగాణ అంశాన్ని పరిశీలించేందుకు భారత ప్రభుత్వం 2010 ఫిబ్రవరి 3న జస్టిస్ శ్రీకృష్ణ నేతఅత్వంలో ఐదుగురు సభ్యుల కమిటీని నియమించింది. ఈ కమిటీ రాష్ట్రంలోని అన్ని ప్రాంతాల్లో విస్తఅతంగా పర్యటించి రాష్ట్ర ఏర్పాటుపై అన్ని వర్గాల ప్రజల అభిప్రాయాలను తీసుకుంది. ఈ కమిటీ 2010 డిసెంబర్ 6న తన నివేదికను సమర్పించింది. ఈ సమస్యకు ఆరు పరిష్కారాలను ఇచ్చింది.

1. తెలంగాణ ప్రాంతీయ మండలి ఏర్పాటు ద్వారా తెలంగాణ ప్రాంత సామాజిక, ఆర్థిక అభివృద్ధి, రాజకీయ సాధికారత కోసం వివిధ రాజ్యాంగ, చట్టపరమైన చర్యలతో రాష్ట్ర సమైక్యానికి ప్రాధాన్యమిచ్చింది.

2. యథాతథ స్థితిని కొనసాగిస్తూ.. ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్రాన్ని సీమాంధ్ర, తెలంగాణ ప్రాంతాలుగా విభజించి హైదరాబాద్‌ను కేంద్రపాలిత ప్రాంతంగా మార్చాలన్నారు. ఆంధ్రప్రదేశ్ ను రెండు రాష్ట్రాలుగా విభజిస్తూ.. ఒకటి రాయల తెలంగాణ, రెండోది కోస్తాంధ్ర.

3. హైదరాబాదు మహానగరాన్ని ప్రత్యేక కేంద్రపాలిత ప్రాంతంగా విభజించి ఆంధ్రప్రదేశ్‌ను సీమాంధ్ర, తెలంగాణలుగా విభజించి,

4. ప్రస్తుతం ఉన్న సరిహద్దుల ప్రకారం రాష్ట్రాన్ని తెలంగాణ, సీమాంధ్రలుగా విభజించి తెలంగాణ రాజధానిగా హైదరాబాద్‌ను, సీమాంధ్రకు కొత్త రాజధానిని ఏర్పాటు చేయాలని కోరారు.

జస్టిస్ శ్రీకృష్ణ కమిటీ నివేదికపై వివిధ వర్గాల నుంచి విమర్శలు, ప్రశంసలు వెల్లువెత్తాయి. అయితే శ్రీకృష్ణ

కమిటీ నివేదికలను కేంద్ర ప్రభుత్వం పరిశీలించి తగిన నిర్ణయం తీసుకోవాల్సి ఉందని స్పష్టం చేశారు.

జస్టిస్ శ్రీకృష్ణ కమిటీ నివేదికలపై కేంద్ర ప్రభుత్వం సత్వర చర్యలు తీసుకోలేదు. అందుకే శ్రీకృష్ణ కమిటీ ఏర్పాటు కేవలం జాప్యం చేసే ఎత్తుగడ మాత్రమేనని విమర్శలు వెల్లువెత్తుతున్నాయి. ఇలా వివిధ కార్యక్రమాల ద్వారా ప్రత్యేక తెలంగాణ ఉద్యమం ఊపందుకుంది, వాటిని ఈ క్రింది విధంగా సంక్షిప్తీకరించవచ్చు:

మిలియన్ మార్చ్ మరియు సహాయ నిరాకరణ ఉద్యమం

ఎ) సహాయ నిరాకరణోద్యమం 2019 ఫిబ్రవరి 17న ప్రారంభమై 16 రోజుల పాటు కొనసాగింది. ఈ ఉద్యమంలో మూడు లక్షల మంది ప్రభుత్వ ఉద్యోగులు పాల్గొన్నారు.

బి) మిలియన్ మార్చ్ ఉద్యమాన్ని 2011 మార్చి 10న హైదరాబాద్ లో తెలంగాణ జెఎసి నిర్వహించింది.

సామూహిక రాజీనామాలు

ఈ ఉద్యమంలో తెలంగాణ ప్రజల నుంచి వివిధ రూపాల్లో నిరసనలు వెల్లువెత్తడంతో పాటు తెలంగాణ ప్రాంత ఎంపీలు, ఎంపీలు, మంత్రులు మూకుమ్మడిగా రాజీనామాలు చేశారు.

సకల జనుల సమ్మె

సకల జనుల సమ్మేళనం (సకల జనుల సమ్మె) తెలంగాణ ఉద్యమంలో గొప్ప హైలైట్. ఆయన ఉద్యమం తెలంగాణ రాష్ట్ర ఏర్పాటుకు మద్దతుగా అన్ని వర్గాల ప్రజలు సమ్మెకు దారితీసింది. ప్రభుత్వోద్యోగులు విధులకు దూరంగా ఉన్నారు. న్యాయవాదులు కోర్టులను బహిష్కరించారు మరియు ఉపాధ్యాయ సంఘం, విద్యుత్ బోర్డు సభ్యులు వంటి అనేక మంది ఇతర ప్రభుత్వ ఉద్యోగులను బహిష్కరించారు... పాల్గొన్నారు. ఈ ఉద్యమం 'రైల్ రోకో", రోడ్డు దిగ్బంధానికి దారితీసింది.

ఇతర నిరసనలు

ప్రత్యేక తెలంగాణ రాష్ట్ర సాధన కోసం తెలంగాణ ప్రజలు వివిధ గాంధేయ పద్ధతులను అనుసరించారు. దండి మార్చ్ తరహాలో హైదరాబాద్ లో తెలంగాణ మార్చ్ నిర్వహించారు . జై తెలంగాణ అనే తెలంగాణ నినాదం తెలంగాణ ప్రాంతంలోని ప్రతి మూలలో ప్రతిధ్వనించి, ప్రత్యేక రాష్ట్ర డిమాండ్ ను కొనసాగించడానికి ప్రజలను ప్రేరేపించింది. హుస్సేన్ సాగర్ సరస్సు చుట్టుపక్కల నెక్లెస్ రోడ్డులో శాంతియుత నిరసనలు జరిగాయి. ఈ నిరసన కార్యక్రమం 'సాగర్ హారామ్'గా ప్రసిద్ధి చెందింది. ఉస్మానియా యూనివర్సిటీ క్యాంపస్ లో విద్యార్థులు పలు ఆందోళనలు నిర్వహించారు. చలో అసెంబ్లీ, ఇతర శాంతియుత కార్యక్రమాలు, ప్రదర్శనల్లో పాల్గొన్నారు. తెలంగాణ కోసం విద్యార్థులు ఆత్మహత్యలు చేసుకోవడం ఉద్యమంలో విలక్షణమైన, అసాధారణమైన అంశంగా మారింది. సుమారు 1000 మంది విద్యార్థులు ప్రాణాలు కోల్పోయినట్లు తెలుస్తోంది. తెలంగాణ ఏర్పాటులో విపరీతమైన జాప్యం జరగడం వల్ల విద్యార్థుల్లో నిరాశ, నిస్పృహలు, నిస్పృహలు నెలకొన్నాయి.

తెలంగాణ ఉద్యమం కనీసం కేంద్ర ప్రభుత్వం దృష్టిని ఆకర్షించింది. ఆంధ్ర నాయకుల నుంచి తెలంగాణ

రాష్ట్రానికి వ్యతిరేకంగా నిరసనలు కొనసాగుతుండటంతో యు.పి.ఎ. సమస్యను పరిష్కరించాలని ప్రభుత్వం నిర్ణయించింది. ప్రత్యేక తెలంగాణ రాష్ట్ర ఏర్పాటుకు సంబంధించి కేంద్ర ప్రభుత్వం పలు చర్యలు చేపట్టింది.

రాజ్యాంగ ప్రక్రియ - ఆంధ్రప్రదేశ్ పునర్విభజన చట్టం, 2014

భారత రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 3 ప్రకారం నిర్దేశించిన ఒక నిర్దిష్ట ప్రక్రియను అనుసరించడం ద్వారా కొత్త రాష్ట్రాన్ని ఏర్పాటు చేసే అధికారం పార్లమెంటుకు ఉంది. రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 3 సూచించిన అవసరమైన చర్యలను కేంద్ర ప్రభుత్వం అనుసరించింది. భారత రాష్ట్రపతి ఆంధ్రప్రదేశ్ గుర్తింపు బిల్లు, 2014ను రాష్ట్ర శాసనసభ పరిశీలనకు పంపారు. ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్ర శాసనసభ ఈ బిల్లును తిరస్కరించింది. అయితే, రాష్ట్ర శాసనసభ అభిప్రాయాన్ని ఆమోదించే లేదా తిరస్కరించే అధికారం పార్లమెంటుకు ఉంది. చివరకు ఈ బిల్లును రాష్ట్రపతి పార్లమెంటుకు పంపారు.

రాజ్యసభ, లోక్ సభలు ఈ బిల్లును ఆమోదించగా, రాష్ట్రపతి ప్రణబ్ ముఖర్జీ 2014 మార్చి 1న ఆంధ్రప్రదేశ్ పునర్విభజన బిల్లుపై సంతకం చేశారు. 2014 జూన్ 2 నుంచి ఈ చట్టం అమల్లోకి వస్తుందని భారత ప్రభుత్వం ప్రకటించింది. దీని ద్వారా 2014 జూన్ 2 న భారత యూనియన్ లోని 29 వ రాష్ట్రంగా తెలంగాణ రాష్ట్రం ఏర్పడింది.

దిగువ ప్రశ్నలకు సమాధానం ఇవ్వండి

1. తెలంగాణ రాష్ట్ర ఆవిర్భావంపై వ్యాసం రాయండి?
2. 1948లో హైదరాబాద్ రాష్ట్ర ఏర్పాటు గురించి చర్చించారా?
3. విశాలాంధ్ర ఉద్యమంపై నోట్ రాయండి?
4. ఫజల్ అలీ రాష్ట్రాల పునర్విభజన కమిషన్ గురించి వివరించండి?
5. తెలంగాణ ఎస్సార్సీ సిఫార్సుల్లో ఏ రెండింటినైనా వివరించండి?
6. పెద్దమనుషుల ఒప్పందాన్ని వివరించండి?
7. 1969 తెలంగాణ ప్రజాసమితి పాత్ర గురించి రాయండి?
8. తెలంగాణ ఉద్యమానికి మేధోపరమైన సహకారం గురించి రాయండి?
9. సకల జనుల సమ్మె గురించి రాయండి?
10. ఆరు పాయింట్ల ఫార్ములాను వివరించండి?
11. ముల్కీ రూల్స్ అంటే ఏమిటి?

మల్టీపుల్ ఛాయిస్ ప్రశ్నలు

1. 1 న ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్రం ఆవిర్భవించిందిహోహోహోహో.

   01 నవంబర్ 1956 / 02 నవంబర్ 1956 / 01 డిసెంబర్ 1956

2. ఆంధ్ర ప్రదేశ్ రాష్ట్ర తొలి ముఖ్యమంత్రి ....

ఎన్.సంజీవరెడ్డి/ బి.రామకఅష్ణారావు/ మర్రి చెన్నారెడ్డి

3. హైదరాబాద్ పై తీసుకున్న పోలీసు చర్య ఏ సంవత్సరంలో ......

17 సెప్టెంబర్ 1948 / 15 ఆగష్టు 1947 / 18 0 1948

ఫజల్ అలీ కమిషన్ ఏ సంవత్సరంలో నియమించబడింది

22 డిసెంబర్ 1953 / 18 ఆగష్టు 1956 / 09 సెప్టెంబర్ 1954

4. హైదరాబాద్ రాష్ట్ర ముఖ్యమంత్రి ...

జె.వి.నర్సింగ్ రావు / కె.వి.రంగారెడ్డి / బూర్గుల రామ కృష్ణారావు

5. ఏ సంవత్సరంలో ప్రత్యేక తెలంగాణ ఉద్యమం

1969 / 1979 / 2011

6. తెలంగాణ ప్రజా సమితిని ఏర్పాటు చేశారు.

చెన్నారెడ్డి / జె.వి.నర్సింగరావు / కె.వి.రంగారెడ్డి

7. శ్రీకృష్ణ కమిటీ నియామకంలో ....

03 ఫిబ్రవరి 2010 / 11 ఫిబ్రవరి 2012 / 05 మార్చి 2013

8. మిలియన్ మార్చ్ ఉద్యమం ఏ సంవత్సరంలో జరిగింది...

10 మార్చి 2011 / 15 మార్చి 2013 / 10 ఏప్రిల్ 2014

9. తెలంగాణ రాష్ట్రం ఏర్పడింది.

02 జూన్ 2014 / 03 జూలై 2014 / 11 ఆగష్టు 2014

10. ఏపీ పునర్విభజన బిల్లు-2014పై చట్టంగా...

01 మార్చి 2014 / 05 మార్చి 2016 / 07 ఏప్రిల్ 2011

24. తెలంగాణ ఉద్యమం - రాష్ట్ర ఏర్పాటు (1953-2014)

పరిచయం:

అంతిమంగా తెలంగాణ ప్రత్యేక రాష్ట్రంగా ఆవిర్భవించిన తెలంగాణ ఉద్యమ ఆవిర్భావాన్ని, ఎదుగుదలను ఈ అధ్యాయంలో పరిశీలిద్దాం.కవులు, రచయితలు, గాయకులు, కళాకారులు, విద్యార్థులు, న్యాయవాదులు, పాత్రికేయులు, మహిళలు, ఉద్యోగులు, వైద్యులు, పౌర సమాజ సంస్థలు, వివిధ కులాలు, మతాలకు చెందిన ప్రజలు ఈ ఉద్యమంలో కీలక పాత్ర పోషించారు. విభిన్న ఉనికి, సిద్ధాంతాలు మరియు ప్రాపంచిక దృక్పథాలు ఉన్నప్పటికీ తెలంగాణ ప్రజలు సమైక్యతను చూపించి దశాబ్దాల ఆకాంక్షను, కలను సాకారం చేసుకున్నారు. అందుకే తెలంగాణ ఉద్యమం విశిష్టమైనది, విలక్షణమైనది.

లక్ష్యాలు:

1. ప్రత్యేక రాష్ట్ర సాధన కోసం జరిగిన పోరాటాల్లో తెలంగాణ ఉద్యమం ఎదుగుదల, పరిమితులను అధ్యయనం చేస్తాను.

2) రాష్ట్రంలో తెలంగాణ ఉద్యమాన్ని అర్థం చేసుకోవడానికి ఈ అధ్యయనం ప్రయత్నిస్తుంది. స్వయం ప్రతిపత్తి గల రాష్ట్రం కోసం తెలంగాణ ప్రజల పోరాటాలు.

3) తెలంగాణ ప్రజలు తమను తాము ఒక జాతిగా మార్చుకున్నారని ఈ అధ్యయనం భావిస్తుంది.

రాజకీయ నిర్ణయాల ఏజెన్సీ..

రాష్ట్రాల పునర్విభజన కమిషన్ (ఎస్ఆర్సీ):

జస్టిస్ ఫజల్ అలీ అధ్యక్షతన కేంద్ర ప్రభుత్వం ఏర్పాటు చేసిన రాష్ట్రాల పునర్వ్యవస్థీకరణ కమిషన్.. కె.ఎం.పణిక్కర్, హెచ్.ఎన్.కుంజ్రూ కమిషన్లో సభ్యులుగా ఉన్నారు. రాష్ట్రాల పునర్విభజనకు మార్గదర్శకాలను రూపొందించడానికి ఈ కమిషన్ విశేష కృషి చేసింది. కమిషన్ 38,000 మైళ్ళు ప్రయాణించింది, 104 ప్రదేశాలను సందర్శించింది మరియు 22 నెలల్లో 9,000 మందిని ఇంటర్వ్యూ చేసింది. వ్యక్తులు, సంస్థలు కమిషన్ కు వినతిపత్రాలు, తీర్మానాలు సమర్పించాయి. కమిషన్ సభ్యులు రాజకీయ పార్టీల ప్రతినిధులు, జిల్లా బోర్డులు, మున్సిపాలిటీలు, సామాజిక కార్యకర్తలు, పత్రికా ప్రతినిధులు, కవులు, రచయితలతో విడివిడిగా సమావేశమై వారి అభిప్రాయాలను సేకరించారు. కమిషన్ కు 1,52,250 డాక్యుమెంట్లు అందాయి. సమగ్ర అధ్యయనం చేసి కొన్ని సూత్రీకరణలు చేసింది: 1) దేశ ఐక్యత, సమగ్రతను పరిరక్షించాలి 2) భాషా సాంస్కృతిక అంశాలు 3) ఆర్థిక స్వావలంబన, ఆర్థికాభివృద్ధి పరిపాలనా సౌలభ్యం 4) జాతీయ కార్యక్రమాలను విజయవంతంగా అమలు చేయడం. కేవలం భాష, సంస్కృతి ఆధారంగా రాష్ట్రాల పునర్విభజన

సాధ్యం కాదని, వాంఛనీయం కాదని నిర్ధారణకు వచ్చింది. పరిపాలనా సౌలభ్యం, ఆర్థిక స్వావలంబన, రాజకీయ సుస్థిరత మొదలైనవాటి కంటే ఈ అంశాలకు ప్రాధాన్యమివ్వరాదని అభిప్రాయపడింది.రాష్ట్రాల పునర్విభజనకు భాష, సంస్కృతి స్వతంత్ర ప్రాతిపదిక కాజాలవని స్పష్టం చేసింది. దేశంలో రాష్ట్రాల పునర్విభజన అంశాన్ని పరిశీలించడం నిజానికి తెలంగాణ ప్రాంతాన్ని అప్పటి ఆంధ్ర రాష్ట్రంలో విలీనం చేయడానికి అనుకూలం కాదు.

పెద్దమనుషుల ఒప్పందం:

ఆంధ్ర నాయకులు ఇచ్చిన వాగ్దానాలు, రక్షణల ఆధారంగా జి.బి.పంత్ 1956 ఫిబ్రవరి 19, 20 తేదీలలో ఢిల్లీలో తెలంగాణ, ఆంధ్ర నాయకుల సమావేశాన్ని ఏర్పాటు చేశారు. ఇరు ప్రాంతాల నేతల మధ్య ఒప్పందం కుదిరింది. ఆంధ్రా, తెలంగాణలను కలిపేందుకు అంగీకారం కుదిరింది. దీన్నే జెంటిల్ మెన్ అగ్రిమెంట్ అంటారు. ఇది తెలంగాణకు ఇవ్వాల్సిన రక్షణలను సూచిస్తుంది. కనీసం పరోక్షంగానైనా తెలంగాణ రెండో గ్రేడ్ ప్రాంతం కాబోతోందని, హామీలతో 'రక్షిస్తాం' అని స్పష్టమైంది. ఈ 'రక్షణలు' అప్పట్లో తెలంగాణ ప్రజల వ్యతిరేకతను అధిగమించడానికి ఆంధ్ర అసెంబ్లీ, ఆంధ్ర నాయకులు ఇచ్చిన హామీలు తప్ప మరేమీ కాదు. షరతుల ఉల్లంఘనకు పరిష్కారాల గురించి ఒప్పందంలో చెప్పలేదు మరియు అటువంటి ఉల్లంఘనలకు పరిష్కారాల గురించి మాట్లాడలేదు. ఉమ్మడి రాష్ట్రానికి హైదరాబాద్ రాష్ట్రంగా నామకరణం చేయవచ్చని ప్రతిపాదించారు. హైదరాబాద్ సంస్థానాన్ని భారత్ ఆక్రమించిందని నిజాం ఐక్యరాజ్యసమితిలో కేసు వేయడంతో జి.బి.పంత్ ఈ ప్రతిపాదనను వ్యతిరేకించారని మర్రి చెన్నారెడ్డి ఒక పత్రికకు ఇచ్చిన ఇంటర్వ్యూలో పేర్కొన్నారు. తెలంగాణ అనే పదాన్ని ఉపయోగించడానికి విముఖత చూపడంతో సమైక్య రాష్ట్రానికి 'ఆంధ్ర–తెలంగాణ' అని పేరు పెట్టడాన్ని ఆంధ్ర నాయకులు వ్యతిరేకించారని చెబుతారు. చివరకు కాంగ్రెస్ కేంద్ర నాయకులు ఉత్తరాదికి చెందినవారు కావడంతో ఉమ్మడి రాష్ట్రానికి ఆంధ్రప్రదేశ్ అని నామకరణం చేశారు. 1956 ఫిబ్రవరి 20న జరిగిన ఈ పెద్దమనుషుల ఒప్పందంలో తెలంగాణ ప్రాంతానికి చేసిన వాగ్దానాలు ఇలా ఉన్నాయి.

1. కేంద్ర, సాధారణ పరిపాలనకు అయ్యే ఖర్చును రెండు ప్రాంతాలు దామాషా ప్రకారం భరించాలని, తెలంగాణ నుంచి వచ్చే ఆదాయంలో మిగిలిన మొత్తాన్ని తెలంగాణ ప్రాంత అభివృద్ధికి అయ్యే ఖర్చుకు కేటాయించాలి.

2. తెలంగాణ అసెంబ్లీ సభ్యులు నిర్ణయించిన విధంగానే తెలంగాణలో మద్యపాన నిషేధం అమలు చేయాలి.

3. తెలంగాణలో ప్రస్తుతం ఉన్న విద్యా సౌకర్యాలను తెలంగాణ విద్యార్థులకు అందించి మరింత మెరుగుపరచాలి. తెలంగాణ ప్రాంతంలోని సాంకేతిక సంస్థలతో సహా కళాశాలల్లో ప్రవేశాలు తెలంగాణ విద్యార్థులకే పరిమితం కావాలి లేదా తెలంగాణ విద్యార్థులకు ఏ కోర్సులో ప్రయోజనకరంగా ఉన్నా మొత్తం రాష్ట్రంలోని మొత్తం అడ్మిషన్లలో మూడింట ఒక వంతు వరకు ప్రవేశం ఉండాలి.

4. విలీనం వల్ల అనివార్యమైతే రెండు ప్రాంతాల నుంచి సర్వీసుల తొలగింపు దామాషా ప్రకారం జరగాలి.

5. భవిష్యత్తులో ఉద్యోగాల భర్తీ రెండు ప్రాంతాల జనాభా ప్రాతిపదికన ఉంటుంది.

6. ప్రస్తుతం తెలంగాణలో ఉన్న పరిపాలనా, న్యాయ వ్యవస్థలో ఉర్దూ స్థానం ప్రాంతీయ మండలి ద్వారా సమీక్షించబడినప్పుడు ఐదేళ్ల పాటు కొనసాగవచ్చు. సర్వీసుల నియామకానికి సంబంధించి రిక్రూట్ మెంట్ సమయంలో

తెలుగు పరిజ్ఞానం కోసం పట్టుబట్టకూడదు కానీ నియామకం తర్వాత రెండేళ్లలో నిర్దేశిత తెలుగు పరీక్షలో ఉత్తీర్ణత సాధించాలి.

7. తెలంగాణ ప్రాంతానికి సర్వీసుల నియామకాల్లో నిర్ణీత నిష్పత్తికి హామీ ఇవ్వడానికి కొన్ని రకాల నివాస నిబంధనలు ఉదా: 12 సంవత్సరాల పాటు నివాసం కల్పించాలి.

8. తెలంగాణ ప్రాంతంలో వ్యవసాయ భూముల అమ్మకాలు (అంటే) ప్రాంతీయ మండలి నియంత్రణలో ఉండాలి.

9. తెలంగాణ ప్రాంత సర్వతోముఖాభివఅద్ధిని సాధించేందుకు ప్రాంతీయ మండలిని ఏర్పాటు చేస్తారు.

10. ప్రాంతీయ మండలిలో 20 మంది సభ్యులు ఉంటారు: తెలంగాణలోని ప్రతి జిల్లాకు ప్రాతినిధ్యం వహించే అసెంబ్లీ సభ్యులు తొమ్మిది మంది తెలంగాణ జిల్లాల అసెంబ్లీ సభ్యులు విడివిడిగా ఎన్నుకోబడతారు, అసెంబ్లీ యొక్క తెలంగాణ ప్రతినిధులు ఎన్నుకునే అసెంబ్లీ లేదా పార్లమెంటు యొక్క ఆరుగురు సభ్యులు, అసెంబ్లీ వెలుపల నుండి ఐదుగురు సభ్యులను శాసనసభ తెలంగాణ సభ్యులు ఎన్నుకుంటారు. తెలంగాణ ప్రాంతానికి చెందిన మంత్రులంతా ఇందులో సభ్యులుగా ఉంటారు.

11. రీజనల్ కౌన్సిల్ అనేది పైన పేర్కొన్న అంశాలను మరియు ప్రణాళిక మరియు అభివఅద్ధి, నీటిపారుదల మరియు ఇతర ప్రాజెక్టులు, సాధారణ ప్రణాళికలో పారిశ్రామిక అభివఅద్ధి మరియు సేవల నియామకాలకు సంబంధించిన విషయాలను పరిష్కరించడానికి మరియు నిర్ణయించడానికి అధికారం కలిగిన చట్టబద్ధమైన సంస్థ.

అవి తెలంగాణ ప్రాంతానికి సంబంధించినవి. ప్రాంతీయ మండలి, రాష్ట్ర ప్రభుత్వ అభిప్రాయాల మధ్య భేదాభిప్రాయాలు ఉంటే తుది నిర్ణయం కోసం భారత ప్రభుత్వానికి సూచించవచ్చు.

ఇంతకు ముందు ఒప్పందం ద్వారా సవరించకపోతే, ఈ ఏర్పాటు 10 సంవత్సరాల తరువాత సమీక్షించబడుతుంది.

12. కేబినెట్లో ఆంధ్ర, తెలంగాణ రాష్ట్రాలకు వరుసగా 60 నుంచి 40 శాతం మంది సభ్యులు ఉంటారు. 40 శాతం మంది తెలంగాణ మంత్రుల్లో ఒకరు తెలంగాణకు చెందిన ముస్లిం.

13. ముఖ్యమంత్రి ఆంధ్రాకు చెందినవారైతే, ఉపముఖ్యమంత్రి తెలంగాణకు చెందినవారు. కింది రెండు శాఖలను తెలంగాణ మంత్రులకు కేటాయించనున్నారు. ఎ) ఇల్లుబీ బి) ఫైనాన్స్‌బీ సి) ఆదాయంబీ (డి) ప్రణాళిక మరియు అభివఅద్ధిబీ మరియు (ఇ) వాణిజ్యం మరియు పరిశ్రమ.

14. 1972 వరకు తెలంగాణలో ప్రదేశ్ కాంగ్రెస్ కమిటీ ఉండాలి.

పెద్దమనుషుల ఒప్పందంలో పేర్కొన్న ఏర్పాట్లను అమలు చేయడానికి కేంద్ర ప్రభుత్వం ఏడవ రాజ్యాంగ సవరణ చట్టం 1956ను తీసుకువచ్చింది, దీని ద్వారా మునుపటి ఆర్టికల్ 371 ను సవరించి తెలంగాణ ప్రాంతానికి ఒక ప్రాంతీయ కమిటీని ఏర్పాటు చేసే అధికారాన్ని రాష్ట్రపతికి ఇచ్చింది. దీని ప్రకారం తెలంగాణ ప్రాంతీయ మండలి రక్షణల అమలు విషయంలో తెలంగాణ ప్రజలకు వాచ్ డాగ్ గా ఉండాల్సి ఉంది.

ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్ర ఆవిర్భావం నవంబర్ 1, 1956.

జస్టిస్ ఫజల్ అలీ నేతఅత్వంలోని రాష్ట్రాల పునర్విభజన కమిషన్ సిఫారసులను అనుసరించి 1956లో భాషా ప్రాతిపదికన తెలుగు మాట్లాడే ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్రం ఏర్పడింది. ఇది తెలంగాణ, కోస్తాంధ్ర మరియు రాయలసీమలోని మూడు ప్రాంతాలను ఏకతాటిపైకి తెచ్చింది, వీటిలో ప్రతి ఒక్కటి వేర్వేరు చారిత్రక నేపథ్యాలను కలిగి ఉన్నాయి: తెలంగాణ ప్రాంతం పూర్వపు నిజాం యొక్క హైదరాబాద్ రాష్ట్రంలో భాగంగా ఉండేది, తరువాతి రెండు ప్రాంతాలు బ్రిటిష్ పాలనలోని మద్రాస్ ప్రెసిడెన్సీలో భాగంగా ఉన్నాయి. ఈ చారిత్రక నేపథ్యం అభివఅద్ధి యొక్క రాజకీయ ఆర్థిక వ్యవస్థను అర్థం చేసుకోవడానికి మరియు ఈ ప్రాంతాలలో సామాజిక మరియు రాజకీయ ప్రక్రియల గమనాన్ని అర్థం చేసుకోవడానికి కీలకమైనది. ఇంకా, ఈ చారిత్రక భేదాలు ఆధునిక ఆంధ్రప్రదేశ్ లోని సామాజిక-రాజకీయ ప్రక్రియలను తెలియజేస్తూనే ఉన్నాయి - సామాజిక శక్తుల వ్యక్తీకరణ, కుల-వర్గ చలనశీలత, సామాజిక ఉద్యమాల స్వభావం, సామాజిక సమీకరణ నమూనాలు మొదలైనవి.

పబ్లిక్ ఎంప్లాయిమెంట్ యాక్ట్ 1957:

1957లో తెలంగాణ ప్రాంతంలో ఉద్యోగానికి 15 ఏళ్ల రెసిడెన్షియల్ అర్హతను నిర్దేశిస్తూ పబ్లిక్ ఎంప్లాయిమెంట్ యాక్ట్ (నివాసానికి సంబంధించిన అవసరం) పార్లమెంటు ఆమోదించింది. 10 సంవత్సరాల తరువాత ఈ చట్టాన్ని పునరుద్ధరించడానికి ఒక నిబంధన ఉంది, కానీ తరువాత పునరుద్ధరణ 1967 లో జరగలేదు. దీంతో నిజాం సంస్థానంలో ఉద్యోగానికి రెసిడెన్షియల్ అర్హతను నిర్దేశించే ముల్కీ నిబంధనలు చెల్లకుండా పోయాయి.

ఫలితంగా తెలంగాణ స్థానికుల్లో ఎక్కువ మంది ప్రభుత్వ ఉద్యోగాలకు దూరమయ్యారు. ముల్క్ నిబంధనలు అమలు చేయాలని డిమాండ్ చేయడం ప్రారంభించారు. 1969 నాటి తెలంగాణ ఉద్యమంగా ప్రసిద్ధి చెందిన ప్రత్యేక రాష్ట్ర డిమాండ్ నెమ్మదిగా ప్రారంభమైంది.

1969 తెలంగాణ ఉద్యమం:

1969 నాటి తెలంగాణ ఉద్యమం ఆకస్మికంగా జరిగినది కాదు. దీని మూలాలు స్వతంత్ర భారతదేశ చరిత్రలో చాలా సంవత్సరాల క్రితం చూడవచ్చు. ఈ ప్రాంత ప్రయోజనాలు, భయాలకు ప్రాతినిధ్యం వహించే స్థితిలో తెలంగాణాలోని అణగారిన రాజకీయ వర్గాలు లేవు. ఇది 1969 ప్రత్యేక తెలంగాణ ఉద్యమానికి దారితీసింది .. స్వాతంత్ర్యం వచ్చినప్పటి నుంచి దేశమంతటా సుదీర్ఘంగా, విస్తఅతంగా సాగిన ఆందోళనల్లో ఇదొకటి. మైరాన్ వీనర్ దీనిని ఒక బలమైన "సన్స్ ఆఫ్ ది సాయిల్" ఉద్యమాలలో ఒకటిగా అభివర్ణించారు, ఇది ప్రాంతాల వివక్షను ఎదుర్కోవటానికి ధైర్యంగా ప్రాధాన్యత ఇవ్వాలని డిమాండ్ చేసింది.

పదిహేనేళ్లు గడిచినా ప్రభుత్వ ఉద్యోగుల ఉమ్మడి సీనియారిటీ జాబితాను తయారు చేయకపోవడం, అసమానతలు, అక్రమాల ఆరోపణలు బయటకు రావడంతో తెలంగాణ సిబ్బంది అసంతఅప్తితో ఉన్నారు. ఆ విధంగా భాషా సాంస్కఅతిక సజాతీయత రాష్ట్ర ప్రజలను ఏకం చేయడంలో విఫలమైంది. దీనికి దారితీసిన నిర్దిష్ట కారణాలు రాష్ట్ర విద్యుత్ బోర్డు వంటి స్వయంప్రతిపత్తి కలిగిన సంస్థలతో సహా అన్ని ప్రభుత్వ సర్వీసుల్లో 2:1 నిష్పత్తి అమలుకు

స్థానికులకు రక్షణ కల్పించే 1959 నాటి ప్రజా ఉపాధి చట్టంలోని కొన్ని నిబంధనలను రద్దు చేస్తూ ఆంధ్రప్రదేశ్ హైకోర్టు తీసుకున్న నిర్ణయం ఈ ప్రత్యేక సమయంలో ఆందోళనకు దారితీసింది.

రాష్ట్ర విద్యుత్ బోర్డు వంటి స్వయంప్రతిపత్తి కలిగిన సంస్థలు తెలంగాణ వారికి బీసీ రిజర్వేషన్లకు సంబంధించి ప్రభుత్వం రూపొందించిన నిబంధనల పరిధికి అతీతమైనవని హైకోర్టు తన తీర్పులో పేర్కొంది. తెలంగాణేతరులందరినీ భర్తీ చేయాలని కొత్తగూడెం థర్మల్ ప్లాంట్ కు చెందిన కొందరు ఆంధ్రా ఉద్యోగులు ఇచ్చిన రిట్ పిటిషన్లకు సంబంధించి ఈ నిర్ణయం తీసుకున్నారు. ముల్కీ నిబంధనలను మరో ఐదేళ్ల పాటు పొడిగించాలని రాష్ట్ర ప్రభుత్వం గతంలో సిఫారసు చేసినప్పటికీ, వారి ఉద్యోగావకాశాలపై తెలంగాణ సిబ్బందిలో భయాందోళనలు నెలకొన్నాయి. ఇంటిగ్రేటెడ్ సీనియారిటీ, పదోన్నతుల జాబితాల తయారీలో విపరీతమైన జాప్యం, అవకతవకలు కూడా అసంతఅప్తులకు కారణమయ్యాయి.

హైకోర్టు తీర్పు ఫలితంగా రాష్ట్ర విద్యుత్ బోర్డు వంటి స్వయంప్రతిపత్తి సంస్థలతో సహా అన్ని ప్రభుత్వ సర్వీసుల్లో 2:1 రేషన్ అమలు చేయాలని ఖమ్మం జిల్లా విద్యార్థులు ఆందోళనకు దిగారు. 1969 మే నెలతో ముగియనున్న పెద్దమనుషుల ఒప్పందం ప్రకారం కల్పించిన రక్షణల కాలపరిమితిని పొడిగించాలని వారు డిమాండ్ చేశారు. ఖమ్మంలో ఉద్యమం ప్రారంభమైన తరువాత ఉస్మానియా విశ్వవిద్యాలయ విద్యార్థి నాయకుల బఅందం అప్పటి తెలంగాణ ప్రాంతీయ కమిటీ చైర్మన్ జె.చొక్కారావు, వి.బి.రాజు, మరికొంతమంది పార్లమెంటు సభ్యులతో సమావేశమై హైకోర్టు తీర్పు నేపథ్యంలో తెలంగాణ సమస్యపై చర్చించారు. కానీ ఆ ప్రాంత రాజకీయ నాయకులు మాత్రం సానుకూలంగా స్పందించలేదు.

విద్యార్థి నాయకులు లేవనెత్తిన సమస్యలు, వారి డిమాండ్లను సీరియస్ గా తీసుకోలేదు. అనంతరం జనవరి 12న ఉదయం 10 గంటలకు ఉస్మానియా యూనివర్సిటీ స్టూడెంట్స్ యూనియన్ సర్వసభ్య సమావేశం జరిగింది. నిజాం కళాశాల ఆవరణలో తెలంగాణ రక్షణల అంశంపై చర్చించారు.

అభివఅద్ధి కార్యక్రమాలకు వందల కోట్లు ఖర్చు చేయాలని, పోచంపాడ్ ప్రాజెక్టుకు ప్రాముఖ్యత ఇవ్వాలని, తెలంగాణలో పారిశ్రామికాభివఅద్ధి చేయాలని, నకిలీ ముల్కీ సర్టిఫికెట్లతో పనిచేస్తున్న ఉద్యోగులను వెనక్కి పంపాలని డిమాండ్ చేస్తూ ఆందోళనకారులు 'తెలంగాణ రక్షణ సమితి'ని ఏర్పాటు చేశారు. ఈ ఉద్యమం తెలంగాణలోని ఇతర ప్రాంతాలకు, ముఖ్యంగా ఉస్మానియా విశ్వవిద్యాలయానికి వేగంగా వ్యాపించింది. జనవరి 15 నుంచి ఉద్యమాన్ని ఉధఅతం చేయాలని విద్యార్థుల సర్వసభ్య సమావేశం నిర్ణయించింది. తొమ్మిది మంది తెలంగాణ మంత్రులు, ఎమ్మెల్యేలు రాజీనామా చేయాలని డిమాండ్ చేస్తూ తీర్మానం చేశారు. ఓ వైపు రవీంద్రనాథ్ నిరవధిక నిరాహార దీక్ష కొనసాగుతోంది. ఆయనతో పాటు అనురాధ అనే తొమ్మిదేళ్ల బాలిక కూడా నిరవధిక నిరాహార దీక్షలో పాల్గొంది. జనవరి 13న విద్యార్థుల యాక్షన్ కమిటీని ఏర్పాటు చేశారు. హామీలను అమలు చేయాలని డిమాండ్ చేస్తూ ప్రత్యేక తెలంగాణ కోసం ఉద్యమాన్ని కొనసాగించాలని నిర్ణయించింది. జనవరి 13న హైదరాబాదులో పౌరుల సమావేశం నిర్వహించి తెలంగాణ పరిరక్షణ కమిటీని ఏర్పాటు చేశారు. విద్యార్థుల రక్షణ కోసం ఒక కమిటీని, ప్రత్యేక రాష్ట్రం కోసం మరో కమిటీని ఏర్పాటు చేశారు. ఉద్యమం ఉధఅతమైంది. వేర్పాటువాదులు మెజారిటీగా ఉన్నారు. జనవరి 15న అన్ని వర్గాల ప్రజలు నిరసనలో పాల్గన్నారు. అది ఘన విజయం సాధించింది.

ఆందోళన చేస్తున్న ఉద్యోగులు కూడా ప్రత్యేక తెలంగాణ ఒక్కటే మార్గమనే నిర్ణయానికి వచ్చారు. పెద్దమనుషుల ఒప్పందాన్ని అమలు చేయాలని కోరుతూ వారు హైకోర్టులో దాఖలు చేసిన పిటిషన్ దీనికి కారణం. రవీంద్రనాథ్ ఆరోగ్యం క్షీణిస్తున్నందున ప్రభుత్వం వెంటనే చర్యలు తీసుకోవాలని జలగం వెంగళరావు డిమాండ్ చేశారు. జనవరి 18న ఆందోళనకారులపై లాఠీచార్జి, బాష్పవాయువు ప్రయోగించారు.

హైదరాబాద్ లో సమావేశమైన తెలంగాణ ఉద్యోగులు సుమారు 6 వేల మంది నాన్ ముల్కీలను వెనక్కి పంపాలని, లేనిపక్షంలో ప్రత్యక్ష చర్యలకు దిగుతామని హెచ్చరించారు. ప్రతిపక్ష పార్టీలైన సంయుక్త సోషలిస్టు పార్టీ, రెండు కమ్యూనిస్టు పార్టీలుబీ ముఖ్యమంత్రి జోక్యం చేసుకుని కోపాన్ని చల్లార్చాలని, లేనిపక్షంలో తాము కూడా విద్యార్థులతో చేరాల్సి వస్తుందని మజ్లిస్, జనసంఘ్ ఒక ప్రకటనలో హెచ్చరించాయి.

అఖిలపక్ష ఒప్పందం:

ప్రభుత్వం 1969 జనవరి 19న అఖిలపక్ష సమావేశాన్ని ఏర్పాటు చేసింది. అఖిలపక్ష సమావేశంలో ప్రభుత్వం తమ వైపు నుంచి కొన్ని లోపాలున్నాయని అంగీకరించింది. ప్రత్యక్షంగానో, పరోక్షంగానో తెలంగాణ వారికి కేటాయించిన పదవుల్లో నియమితులైన లేదా పదోన్నతి లేదా బదిలీపై వచ్చిన ఉద్యోగులను వెంటనే వెనక్కి పంపిస్తామని హామీ ఇచ్చింది. ఆ పదవులను తెలంగాణ వారితో భర్తీ చేస్తామని హామీ ఇచ్చింది. విద్యుత్ బోర్డు నిర్ణయాన్ని కొట్టివేస్తూ హైకోర్టు ఇచ్చిన తీర్పును సుప్రీంకోర్టులో సవాల్ చేయాలని విపక్షాలు నిర్ణయించాయి. తెలంగాణ మిగులు నిధులను లెక్కించి తెలంగాణ అభివఅద్ధికి మాత్రమే ఖర్చు చేస్తామని, తెలంగాణకు అన్యాయం జరగనివ్వబోమని ప్రభుత్వం హామీ ఇచ్చింది. ఈ హామీని అమలు చేసేందుకు జీవో ఎంఎస్ 36 జారీ చేశారు.

తెలంగాణలో మితవాదులను సంతఅప్తి పరచడానికి, ఉద్యమం ప్రజా ఉద్యమంగా మారకుండా నిరోధించడానికి ఈ ఒప్పందంలోని నిబంధనలు తగినవి. తెలంగాణకు చెందిన నాన్ రెసిడెంట్ ప్రభుత్వ ఉద్యోగులను బదిలీ చేస్తూ రాష్ట్ర ప్రభుత్వం ఉత్తర్వులు జారీ చేసింది. రాష్ట్ర ప్రభుత్వం చేసిన ప్రయత్నం చిత్తశుద్ధితో కూడుకున్నదిగా కనిపించింది. రెండు రోజుల తర్వాత విద్యార్థులు ఆందోళన విరమించడంతో ఈ ప్రాంతంలో తాత్కాలికంగా శాంతి నెలకొంది. అంచనాలకు భిన్నంగా తెలంగాణ ప్రాంతం నుంచి బదిలీ అయిన ఆంధ్రా ఉద్యోగులు రావడంతో ఆంధ్రా ప్రాంతంలో విద్యార్థులు, ప్రజాప్రతినిధులు ఆందోళనకు దిగారు. దీంతో తెలంగాణలో అశాంతి మళ్లీ ఊపందుకుంది. ఆందోళన, ప్రతి ఆందోళన ఫలితంగా రెండు ప్రాంతాల్లో పరిస్థితి ఎంత ఉద్రిక్తంగా మారిందంటే శాంతిభద్రతలను పునరుద్ధరించడానికి బలగాలను మోహరించాల్సి వచ్చింది.

ప్రత్యేక తెలంగాణ కోసం ఉద్యమం ఉధఅతమైంది. జనవరి 24న సదాశివపేటలో పోలీసుల కాల్పులు జరిగాయి. పోలీసుల కాల్పుల్లో గాయపడిన శంకర్ ఆ తర్వాత మఅతి చెందాడు. అతని వయసు 17 ఏళ్లు. ప్రత్యేక తెలంగాణ ఉద్యమంలో తొలి అమరవీరుడు. జనవరి 28న కాళోజీ నారాయణరావు అధ్యక్షతన 'తెలంగాణ విమోచనోద్యమ సమితి' సదస్సు జరిగింది. ముఖ్యమంత్రి రాజీనామా చేయాలని, రాష్ట్రపతి పాలన విధించాలని డిమాండ్ చేస్తూ తీర్మానాలు చేశారు. ఫిబ్రవరి 28న మేధావులు, యువతతో 'తెలంగాణ ప్రజాసమితి' ఏర్పడింది. దీనికి ఏ రాజకీయ పార్టీతో సంబంధం లేదు. న్యాయవాదులు, వైద్యులు, ఉపాధ్యాయులు, పాత్రికేయులు ఈ సంస్థను ఏర్పాటు చేశారు. సిద్దిపేటకు

చెందిన యువ న్యాయవాది మదన్ మోహన్ ను తెలంగాణ ప్రజాసమితి అధ్యక్షుడిగా నియమించారు. 1952లో ముల్కీయేతర ఉద్యమం, 1969లో ప్రత్యేక తెలంగాణ ఉద్యమం రాజకీయ నాయకుల ప్రమేయం లేకుండానే ప్రారంభమయ్యాయి. కొంత కాలం తర్వాత రాజకీయ నాయకులు ఉద్యమంలోకి ప్రవేశించారు. 'రక్షణల' అమలుపై శాసనసభ్యులు మాట్లాడారు. మార్చి 15వ తేదీలోగా నిబంధనలు అమలు చేయకపోతే సహాయ నిరాకరణకు దిగుతామని తెలంగాణకు చెందిన 52 మంది ఎమ్మెల్యేలు ప్రభుత్వానికి నోటీసు ఇచ్చారు. ఈలోగా సుప్రీంకోర్టు స్టే ఉత్తర్వుల ఫలితంగా ఉద్యమం మరింత ఊపందుకుంది.

ముల్కీ నిబంధనలకు వ్యతిరేకంగా సుప్రీంకోర్టు మార్చి 29న తీర్పు వెలువరించింది. ఆంధ్రా ఉద్యోగులను వెనక్కి పంపేందుకు ఉద్దేశించిన జీవో 36ను కూడా రద్దు చేసింది. దీంతో తీవ్ర ఆగ్రహావేశాలు, భావోద్వేగాలతో ఉద్యమం ముందుకు సాగింది. మేఘాలయకు ఇచ్చిన హోదా తరహాలో ప్రాంతీయ హోదా ఇవ్వాలని మంత్రి కొండా లక్ష్మణ్ బాపూజీ సూచించారు. అయితే ఈ సూచనను కాంగ్రెసు అధిష్టానం అంగీకరించకపోవడంతో ప్రత్యేక తెలంగాణ ఏర్పాటు తప్ప మరో పరిష్కారం లేదని బాపూజీ ప్రకటించారు.

ఎనిమిది పాయింట్ల ఫార్ములా:

ఉద్యమాన్ని చల్లార్చడానికి ప్రధాని ఇందిరాగాంధీ 1969 ఏప్రిల్ 11న పార్లమెంటులో ఎనిమిది సూత్రాల సూత్రాన్ని ప్రకటించారు. తెలంగాణ ప్రాంత సమస్యల పరిష్కారానికి ఇదే ఉత్తమ మార్గమని ఆమె అన్నారు. ఈ ప్రణాళికలోని ముఖ్యాంశాలు:

1) తెలంగాణ ఆర్థిక మిగులును నిర్ధారించేందుకు హైపవర్ కమిటీని ఏర్పాటు చేస్తామన్నారు. ఈ కమిటీ నెల రోజుల్లో తన నివేదికను సమర్పించనుంది.

2) మిగులు నిధులను ఆంధ్రా ప్రాంతానికి మళ్లించడం వల్ల ఏర్పడిన లోటును పూడ్చడానికి తెలంగాణకు తగినన్ని నిధులు కేటాయించడం.

3) ముఖ్యమంత్రి అధ్యక్షతన ప్రణాళికా సంఘం ప్రతినిధులు, తెలంగాణకు చెందిన మంత్రులతో తెలంగాణ అభివఅద్ధి కమిటీ ఏర్పాటు. ఈ కమిటీ తెలంగాణ అభివఅద్ధికి ప్రణాళికలు రూపొందిస్తుంది.

4) ప్రణాళికా సంఘం సలహాదారు అధ్యక్షతన ప్రణాళిక అమలు కమిటీ ఏర్పాటు. కేంద్ర హోం శాఖ, ఆర్థిక మంత్రిత్వ శాఖ ప్రతినిధులు సభ్యులుగా ఉండి ప్రాజెక్టుల అమలును పర్యవేక్షిస్తారు.

5) తెలంగాణ ప్రాంతీయ అభివఅద్ధి మండలికి, అధికారులకు మరిన్ని అధికారాలు.

6) తెలంగాణకు చెందిన వారికే ఉద్యోగాలు ఇవ్వాలని రాజ్యాంగబద్ధంగా ఆదేశాలు జారీ చేశారు.

7) యూనియన్ పబ్లిక్ సర్వీస్ కమిషన్ పర్యవేక్షణలో ప్రభుత్వోద్యోగుల ఫిర్యాదుల పరిశీలనకు ఒక కమిటీని ఏర్పాటు చేసింది.

8) తెలంగాణ అభివఅద్ధికి నిరంతరం కఅషి చేయాల్సి ఉన్నందున ప్రతి ఆరు నెలలకు ఒకసారి ప్రధాని

సమక్షంలో సమావేశం నిర్వహించాలన్నారు.

దీనికి కొనసాగింపుగా తెలంగాణ ప్రజలకు ఉపాధి సౌకర్యాలకు సంబంధించి రక్షణ కల్పించే చర్యలను నిర్ణయించడానికి మాజీ జస్టిస్ కె.ఎన్.వాంచూ నేతఅత్వంలో ఒక కమిటీని ప్రధాని ప్రకటించారు.

తెలంగాణ రెవెన్యూ మిగులును పరిశీలించేందుకు జస్టిస్ భార్గవ నేతఅత్వంలో కమిటీ.

ప్రధాని ప్రకటించిన ఎనిమిది సూత్రాల ఫార్ములా ఎవరినీ సంతఅప్తి పరచలేదు. కేంద్ర, రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలపై ప్రజలకు నమ్మకం పోయింది. ముందుగా నిర్ణయించిన ప్రకారం ఏప్రిల్ 15న తెలంగాణ పోరాట దినోత్సవాన్ని నిర్వహించారు. ప్రభుత్వ ఉద్యోగులు నిరవధిక సమ్మెకు దిగారు. అన్ని జిల్లాల్లో ఆందోళనకారులకు, పోలీసులకు మధ్య భీకర ఘర్షణలు జరిగాయి.

ఇప్పటి వరకు విద్యార్థులు, యువత నేతఅత్వంలో సాగిన ఉద్యమానికి రాజకీయ నాయకుల నుంచి మద్దతు లభించడం ప్రారంభమైంది. కొండా లక్ష్మణ్ బాపూజీ తెలంగాణ కాంగ్రెస్ కమిటీని ఏర్పాటు చేశారు. ఉద్యమం తీవ్రరూపం దాల్చిన తర్వాతే డాక్టర్ ఎం.చెన్నారెడ్డి ఉద్యమంలో చేరారు. ఉద్యమానికి మద్దతుగా ఏప్రిల్ 21న ఆయన ఒక ప్రకటన విడుదల చేశారు. నెల రోజుల తర్వాత మే 21న తెలంగాణ ప్రజాసమితి అధ్యక్షుడిగా ఎన్నికయ్యారు. ఆయన చిత్తశుద్ధిని విద్యార్థులు విశ్వసించకపోవడంతో శ్రీధర్ రెడ్డి నేతఅత్వంలో సమాంతర ప్రజాసమితిని ఏర్పాటు చేశారు. శ్రీధర్ రెడ్డి నేతఅత్వంలోని ప్రజాసమితికి పలువురు రాజకీయ నాయకులు మద్దతు పలికారు.

చెన్నారెడ్డి ఉద్యమంలోకి రాకముందు 'డిమాండ్ల దినోత్సవం' నిర్వహించడం ఒక ముఖ్యమైన ఘట్టంగా భావించారు. మేడేను డిమాండ్స్ డేగా పాటించాలని తెలంగాణ ప్రజాసమితి పిలుపునిచ్చింది. చార్మినార్ నుంచి రాజ్ భవన్ వరకు ర్యాలీ నిర్వహించి గవర్నర్ కు వినతిపత్రం సమర్పించాలని నిర్ణయించారు. అయితే ఈ ర్యాలీకి పోలీసులు అనుమతి ఇవ్వలేదు. అయితే చార్మినార్ సమీపంలోని ఓ ఆలయంలో వందలాది మంది మహిళలు కొబ్బరికాయలు, పూలతో గుమిగూడారు. జై తెలంగాణ నినాదాలతో చార్మినార్ ప్రాంతం మారుమోగింది. హైదరాబాద్, సికింద్రాబాద్ వీధులన్నీ తెలంగాణ నినాదాలతో మార్మోగాయి. వీలున్న చోట నుంచి ప్రజలు ఊరేగింపులు ప్రారంభించారు. పోలీసులు విచక్షణారహితంగా కాల్పులు జరిపారు. ఈ కాల్పుల్లో వందలాది మంది గాయపడగా, కనీసం 20 మంది మరణించారు.

సమ్మెలు, ర్యాలీలు, బంద్ లు, లాఠీచార్జీలతో యావత్ తెలంగాణ అల్లకల్లోలంగా మారింది. కర్ఫ్యూ రోజువారీ వ్యవహారంగా మారింది. 1969లో జరిగిన ప్రత్యేక తెలంగాణ ఉద్యమంలో 369 మంది మరణించారు. ప్రభుత్వ రికార్డుల్లో నమోదు కాని అమరవీరులు ఇంకా చాలా మంది ఉండవచ్చు. క్షతగాత్రుల సంఖ్య కేవలం అంచనా మాత్రమే. ఫ్రాన్స్, అర్జెంటీనా, పాకిస్తాన్ లలో విద్యార్థి ఉద్యమాలు గతంలో ప్రపంచం దఅష్టిని ఆకర్షించాయి. కానీ విద్యార్థులు చేపట్టిన జై తెలంగాణ ఉద్యమంతో పోలిస్తే ఇలాంటి ఉద్యమాలు ఏమాత్రం తీసిపోవని పత్రికలు వ్యాఖ్యానించాయి. జాతీయోద్యమం తర్వాత ఇదే అతిపెద్ద ఉద్యమమని భారతీయ క్రాంతిదళ్ వ్యాఖ్యానించింది. భారత రాష్ట్రపతి డాక్టర్ జాకీర్ హుస్సేన్ మరణంతో తెలంగాణ ప్రజాసమితి ఆందోళన విరమించింది. ఆ తర్వాత మళ్లీ ఊపందుకుంది. రాజకీయ శక్తులతోనే ప్రత్యేక తెలంగాణ సాధ్యమని చెన్నారెడ్డి వంటి నాయకులు వాదించి తెలంగాణ ప్రజాసమితిని

రాజకీయ పార్టీగా మార్చారు. ఈ పార్టీ 1971 లోక్ సభ ఎన్నికల్లో పోటీ చేసి తెలంగాణలోని 14 స్థానాలకు గాను 10 స్థానాలను గెలుచుకుంది. ఆ ఎన్నికల్లో ఇందిరాగాంధీ ప్రభావం విస్తఅతంగా ఉండేది. 1971 లో బంగ్లాదేశ్ విజయం మరియు విముక్తి కోసం ఆమె ప్రశంసించబడింది. అయితే, తెలంగాణ ప్రజాసమితి ఆటుపోట్లను తట్టుకుని 10 లోక్ సభ స్థానాలను గెలుచుకోగలిగింది.

ఎనిమిది సూత్రాల కార్యక్రమం తెలంగాణ ప్రజలను సంతఅప్తి పరచలేక ఉద్యమాన్ని మరింత ఉధఅతం చేసింది. అదే సమయంలో లోక్ సభకు జరిగిన ఎన్నికల్లో తెలంగాణ ప్రజాసమితి 14 స్థానాలకు గాను 10 స్థానాలను గెలుచుకుంది. ప్రజల తీర్పును గౌరవించకుండా మరో ప్రణాళికను ప్రజలపై రుద్దారు. ముల్కీ నిబంధనలను పునరుద్ధరించడానికి ఐదు సూత్రాల కార్యక్రమాన్ని తీసుకువచ్చారు. లిఖితపూర్వకంగా కాకపోయినా మౌఖికంగా ప్రధాని మరికొన్ని హామీలు ఇచ్చారు. ఈ కార్యక్రమంతో నమ్మిన డాక్టర్ ఎం.చెన్నారెడ్డి 1971 సెప్టెంబర్ 18న తెలంగాణ ప్రజాసమితిని కాంగ్రెస్ లో విలీనం చేశారు.

తెలంగాణవాదుల మనోభావాలను నిలబెట్టే ఉద్దేశంతో బ్రహ్మానందరెడ్డి ముఖ్యమంత్రి పదవి నుంచి దిగిపోవడం, తెలంగాణ ప్రాంతం నుంచి పీవీ నరసింహారావు ఆ స్థానానికి ఎదగడంలో ఈ ఫార్ములాను అంగీకరించడం జరిగిందన్నారు.

జీవో 36పై దాఖలైన రిట్ పిటిషన్ ను విచారించిన హైకోర్టు ఫుల్ బెంచ్ ముల్కీ నిబంధనలు వర్తించవని 1972 ఫిబ్రవరి 14న తీర్పు వెలువరించింది. ఈ తీర్పును రాష్ట్ర ప్రభుత్వం సుప్రీంకోర్టులో సవాలు చేసింది. ముల్కీ నిబంధనల రాజ్యాంగ చెల్లుబాటును సమర్థిస్తూ సుప్రీంకోర్టు 1972 అక్టోబర్ 16న చారిత్రాత్మక తీర్పును వెలువరించింది. ఈ తీర్పు తెలంగాణ ప్రజలకు న్యాయం చేసే అవకాశాన్ని కల్పించింది.

ప్రత్యేక ఆంధ్ర రాష్ట్ర ఉద్యమాలు

అయితే ముల్కీ నిబంధనలు, తెలంగాణకు హామీలు, ఇతర షరతులు లేని పరిస్థితి మాత్రమే తమకు ఆమోదయోగ్యమని ఆంధ్రా ప్రాంత ప్రజలు పట్టుబట్టారు. తెలంగాణ ప్రజల మద్దతుతో 'జై ఆంధ్ర' ఉద్యమాన్ని ప్రారంభించారు. పీవీ నరసింహారావు 1973 జనవరి 18న రాజీనామా చేయాల్సి వచ్చింది. ప్రత్యామ్నాయ ప్రభుత్వ ఏర్పాటు సాధ్యం కాకపోవడంతో రాష్ట్రపతి పాలన విధించారు.

ముల్కీ నిబంధనలపై హైకోర్టు ఇచ్చిన తీర్పులో ఈ ప్రాంతంలో జన్మించిన వారు ముల్కీలు మాత్రమే కాదు, ఇతర ప్రాంతాల నుంచి వచ్చిన వారు కూడా ముల్కీలేనని పేర్కొంది. 1973 జూలై 12న ఇచ్చిన మరో తీర్పులో ముల్కీ నిబంధనలు నియామకాలకు మాత్రమే వర్తిస్తాయని, పదోన్నతులు, సీనియారిటీ, రివర్షన్, తొలగింపులకు వర్తించవని, జై ఆంధ్ర ఉద్యమ ప్రధాన లక్ష్యం తెలంగాణకు రక్షణలు తొలగించడమేనని పేర్కొంది.

ఆరు పాయింట్ల ఫార్ములా:

తత్ఫలితంగా 1973 సెప్టెంబ ర్ 21న ప్ర ధాన మంత్రి ఆరు సూత్రాల ఫార్ములాను ప్ర క టించారు. ఈ ఫార్ములా యొక్క ముఖ్య లక్షణాలు:

1. ఈ లక్ష్యసాధనకు రాష్ట్రస్థాయిలో ప్రణాళికా మండలితో పాటు వివిధ వెనుకబడిన ప్రాంతాలకు సబ్ కమిటీల ఏర్పాటు సరైన సాధనంగా ఉండాలి.

2. విద్యా సంస్థల్లో ప్రవేశాల విషయంలో స్థానిక అభ్యర్థులకు తగిన ప్రాధాన్యం ఇచ్చేలా రాష్ట్రవ్యాప్తంగా ఏకరీతి ఏర్పాట్లు చేయడం, ప్రస్తుతం ఉన్న విద్యా సౌకర్యాలను పెంచేందుకు హైదరాబాద్ లో కొత్త కేంద్రీయ విశ్వవిద్యాలయాన్ని ఏర్పాటు చేయడం రాష్ట్ర విద్యావిధానానికి ప్రాతిపదిక కావాలి.

3. మొత్తం రాష్ట్ర అవసరాలకు లోబడి, డైరెక్ట్ రిక్రూట్మెంట్ విషయంలో స్థానిక అభ్యర్థులకు నిర్దిష్ట స్థాయిలో ప్రాధాన్యత ఇవ్వాలి.

నియామకాలు, సీనియారిటీ, పదోన్నతులు, ఇతర అనుబంధ అంశాలకు సంబంధించి సర్వీసుల ఫిర్యాదులను పరిష్కరించేందుకు హైపవర్ అడ్మినిస్ట్రేటివ్ ట్రిబ్యునల్ ను ఏర్పాటు చేయాలి. ట్రిబ్యునల్ నిర్ణయాలకు సాధారణంగా రాష్ట్ర ప్రభుత్వం కట్టుబడి ఉండాలి. ఇలాంటి ట్రిబ్యునల్ ఏర్పాటు వల్ల ఇలాంటి విషయాల్లో న్యాయవ్యవస్థపై పరిమితులు ఉంటాయి.

5. పై సూత్రాల ఆధారంగా చర్యలను అమలు చేయడం వల్ల వ్యాజ్యాలు, తత్ఫలితంగా అనిశ్చితి తలెత్తకుండా ఉండేందుకు రాష్ట్రపతికి అవసరమైన మేరకు రాజ్యాంగాన్ని సవరించాలి.

6. పై విధానం వల్ల ముల్కీ నియమాలు, ప్రాంతీయ కమిటీలు అనవసరం అవుతాయి ఈ ఆరు సూత్రాల కార్యక్రమంలో ఐదు అంశాలను అస్తవ్యస్తంగా అమలు చేశారు. అయితే ఐదు పాయింట్లు అమలు చేస్తేనే వర్తింపజేయాల్సిన ఆరో పాయింట్ ను ఐదు పాయింట్లను అమలు చేయకుండా పక్కాగా అమలు చేశారు. అంటే ముల్కీ నిబంధనలను పక్కన పెట్టారు. ఇది ఈ క్రింది పరిణామాలకు దారితీసింది:

1. దేశ అత్యున్నత న్యాయస్థానం సమర్థించినప్పటికీ ముల్కీ నిబంధనలను రద్దు చేశారు.

2. తెలంగాణ ప్రాంతీయ కమిటీని రద్దు చేశారు.

3. తెలంగాణ ఆదాయ, వ్యయాలను చూపించే పద్ధతిని విరమించుకున్నారు.

4. ఎలాంటి సంప్రదింపులు లేకుండానే రాష్ట్రాన్ని ఆరు జోన్లుగా, తెలంగాణను రెండు జోన్లుగా విభజించారు. ఆరో జోన్ లోని హైదరాబాద్ ప్రాంతాన్ని ఫ్రీజోన్ గా చేసి ఏడో జోన్ గా మార్చే అవకాశం కల్పించారు.

5. స్థానిక ప్రజలుగా గుర్తించాల్సిన 15 ఏళ్ల కాలపరిమితిని కేవలం నాలుగేళ్లకు కుదించారు.

ఆరు సూత్రాల కార్యక్రమంతో అమలులో ఉన్న కనీస రక్షణలు కూడా కనుమరుగయ్యాయి. ఆంధ్ర ప్రాంతానికి అనుకూలమైన నిబంధనలను త్వరితగతిన అమలు చేసి వెనుకబడిన ప్రాంతాల అభివఅద్ధికి నిధులు నిలిపివేసి రాష్ట్ర ప్రణాళికా మండలి, సబ్ కమిటీలను రద్దు చేశారు. హైదరాబాదు పరిసర ప్రాంతాలు, దాని వనరులపై ఆంధ్రుల ఆధిపత్యం పెరిగింది. ఆంధ్ర ప్రాంతానికి చెందిన ధనవంతులు హైదరాబాదులో తమ ఆర్థిక సామ్రాజ్యాన్ని బలంగా నిర్మించుకున్నారు.

రాజ్యాంగ సవరణ - 371 (డి) - రాష్ట్రపతి ఉత్తర్వు

32వ రాజ్యాంగ సవరణ ద్వారా ఆరు సూత్రాల సూత్రానికి చట్టబద్ధత కల్పించే అధికారాన్ని రాష్ట్రపతికి కల్పించారు. 1975 అక్టోబరులో రాష్ట్రపతి జారీ చేసిన జీఎస్ ఆర్ 5249 (ఈ) ఉత్తర్వులను ప్రెసిడెన్షియల్ ఆర్డర్ అంటారు. ఈ రాజ్యాంగ సవరణ అనేక పరిణామాలకు నాంది పలికింది.

ఈ సవరణకు ముందు జరిగిన అక్రమ నియామకాలన్నింటినీ క్రమబద్ధీకరించి జీవో 36 అమలును నిలిపివేశారు.

1. రాష్ట్ర ప్రభుత్వ ఉద్యోగులను వివిధ కేడర్లుగా విభజించి వివిధ ప్రాంతాలను వివిధ స్థానిక ప్రాంతాలుగా మార్చి ఉపాధి, విద్యా సంస్థల్లో ప్రవేశం కల్పించారు.

2. నియామకాలు, పదోన్నతుల కోసం అడ్మినిస్ట్రేటివ్ ట్రిబ్యునల్ ను ఏర్పాటు చేశారు. ట్రిబ్యునల్ తీర్పును హైకోర్టులో కాకుండా సుప్రీంకోర్టులో మాత్రమే సమీక్షించాల్సి ఉంది. ట్రిబ్యునల్ తీర్పును తిరస్కరించే అవకాశం ప్రభుత్వానికి దక్కడం విడ్డూరంగా ఉంది. దీంతో తెలంగాణ ఉద్యోగులు తీవ్రంగా నష్టపోయారు.

ముల్కీ నిబంధనల రద్దు నేపథ్యంలో తెలంగాణకు ప్రయోజనకరంగా భావించిన కేంద్రీయ విశ్వవిద్యాలయం (1976)బీ వాస్తవానికి ఆంధ్ర ప్రాంతానికి (ఉపాధి, విద్యలో) బాగా ఉపయోగపడింది.

తెలుగు ప్రాంతీయ అస్తిత్వం ఎంతగా వ్యక్తమైందంటే తెలంగాణ అస్తిత్వం విశాలమైన తెలుగు అస్తిత్వంలో మునిగిపోయింది. టీడీపీ ఒక ముఖ్యమైన అంశంగా లేవనెత్తిన తెలుగువారి ఆత్మగౌరవం ప్రస్తుతానికి తెలంగాణ అస్తిత్వాన్ని దూరం చేసింది. తెలుగు అస్తిత్వం అనే నినాదం ద్వారా జరిగినది ప్రాంతాల మధ్య చిచ్చు పెట్టడం కాదు, లంగదీసుకోవడం. ఇటువంటి అస్తిత్వ రాజకీయాల విషయంలోనే ఉప అస్తిత్వాలతో సంప్రదింపులు జరపడానికి బదులుగా, అస్తిత్వాలు దూకుడుగా తిరిగి ఆవిర్భవించడానికి స్థలాన్ని మరియు పరిధిని వదిలివేస్తుంది.

జి.ఓ. 610:

తెలంగాణ ప్రజలకు జరిగిన అన్యాయాలను సరిదిద్దాలని కోరుతూ తెలంగాణ నాన్ గెజిటెడ్ ఉద్యోగుల సంఘం (టీఎన్జీవో) అప్పటి ముఖ్యమంత్రి ఎన్టీ రామారావుకు వినతిపత్రం సమర్పించింది. ఈ విజ్ఞప్తి మేరకు జయ భరత్ రెడ్డి కమిటీని ఏర్పాటు చేయగా, కమలనాథన్, ఉమాపతి కమిటీలో మరో ఇద్దరు సభ్యులుగా ఉన్నారు. దీన్నే 'ఆఫీసర్స్ కమిటీ' అని పిలిచేవారు. రాష్ట్రపతి ఉత్తర్వుల ఉల్లంఘన ఘటనలను పరిశీలించిన ఈ కమిటీ 36 పేజీల నివేదికను రూపొందించి అందులో 58,962 మంది స్థానికేతరులను నియమించినట్లు స్పష్టం చేసింది. అధికారుల కమిటీ నివేదికలో నిజానిజాలను జీర్ణించుకోలేని ప్రభుత్వం మరో ఐఏఎస్ అధికారి సుందరేశన్ అధ్యక్షతన మరో కమిటీని ఏర్పాటు చేయడం సహజం. ఈ రెండు కమిటీల నివేదికల ఆధారంగా ప్రభుత్వం 1985 డిసెంబర్ 30న జీవో 610 జారీ చేసింది. ఇది 1986 మార్చి 31 నాటికి అమలు కావాల్సి ఉంది. కానీ తెలంగాణ రాష్ట్రం ఏర్పడేనాటికి కూడా అది అమలుకు నోచుకోలేదు.

610 జీవో ముఖ్యాంశాలు

1) రాష్ట్రపతి ఉత్తర్వులు వెలువడిన నాటి నుంచి 610 జీవో జారీ వరకు నిబంధనలకు విరుద్ధంగా నియమితులైన ఉద్యోగులను (జోన్ 5, 6) 1986 మార్చి 31 లోపు సూపర్ న్యూమరీ పోస్టులను సృష్టించి ఆయా ప్రాంతాలకు పంపాలి. శ్రీశైలం ఎడమ గట్టు, జూరాల, శ్రీరాంసాగర్ ప్రాజెక్టుకు ఎంపికైన నాన్ గెజిటెడ్ ఉద్యోగులను ఆయా జోన్లకు బదిలీ చేయాలి.

2) రాష్ట్రస్థాయి కార్యాలయాలు, సచివాలయ ఉద్యోగులకు సమాన వాటా సూత్రాన్ని అమలు చేయాలి.

3) నకిలీ సర్టిఫికెట్ల ఆధారంగా ఉపాధి పొందిన వారిపై చర్యలు తీసుకోవాలన్నారు.

4) నియామకాలు, పదోన్నతులపై ఉద్యోగులు దాఖలు చేసిన అప్పీళ్లను 1986 మార్చి 31లోగా పరిష్కరించాలి.

5) వివిధ స్థానిక ప్రాంతాల మధ్య పెద్ద ఎత్తున బదిలీలను నిలిపివేయాలి.

6) 1986 జూన్ 30 నాటికి రాష్ట్రపతి ఉత్తర్వుల తర్వాత అన్ని నియామకాలు, పదోన్నతుల సమీక్ష చేపట్టాలి.

ఈ సూత్రాలను విస్మరించడమే కాకుండా రాయలసీమ ఉద్యోగుల కోసం ఉద్దేశించిన 564 జీవోను కూడా పక్కాగా అమలు చేశారు. దిద్దుబాటు చర్యలు తీసుకోవడానికి ఉద్దేశించిన 610 జీవోను ఉల్లంఘించారు. అసహనం, అసంతృప్త ఉద్యోగులు న్యాయం చేయాలని డిమాండ్ చేస్తూ ఆందోళనకు సిద్ధమవుతున్నారు. వారిని శాంతింపజేసేందుకు 610 జీవో అమలును సమీక్షించేందుకు 2001 జూన్ 25న గిర్గ్లానీ కమిటీని ఏర్పాటు చేశారు.

రెండో దశ తెలంగాణ ఉద్యమం

చారిత్రకంగా, సాంస్కృతికంగా భిన్నంగా ఉన్న రెండు ప్రాంతాలను ప్రజల అంగీకారం లేకుండా విలీనం చేసిన నాటి నుంచి ప్రత్యేక తెలంగాణ అస్తిత్వ కాంక్ష స్పష్టంగా కనిపించింది. చారిత్రాత్మక ప్రత్యేక తెలంగాణ ఉద్యమం 370 మంది త్యాగాలతో తనదైన ముద్ర వేసింది. తమ ప్రత్యేక అస్తిత్వాన్ని పునరుద్ధరించాలని, చారిత్రక, భాషా, సాంస్కృతిక, సామాజిక అస్తిత్వాన్ని గుర్తించాలని కోరుకునే తెలంగాణ ప్రజల మనోభావాలను ఏ విధమైన హామీలు, హామీలు, రక్షణలు తగ్గించలేవు. రాష్ట్రపతి ఉత్తర్వుల ఉల్లంఘనలు, 610 జీవో అమలు చేయకపోవడంబీ తెలంగాణ సాంస్కృతిక అస్తిత్వంపై నిరంతర దాడి ప్రత్యేక తెలంగాణ ఆకాంక్షలను మరోసారి రెచ్చగొట్టింది. 1973 మరియు 1983 మధ్య ఒక రకమైన నిశ్శబ్దం కనిపించినప్పటికీ, లోతైన కోరిక ఎల్లప్పుడూ ఉంది. తెలుగువారి ఆత్మగౌరవం పేరుతో అస్తిత్వ తెలంగాణను చెరిపేసే ప్రయత్నం జరుగుతున్నా తెలంగాణ ప్రజల అస్తిత్వ ఆకాంక్షలు తరుచుగా విన్పిస్తూనే ఉన్నాయి.

మేధావులు:

తెలంగాణ ఉద్యమ భావజాలాన్ని ప్రచారం చేయడంలో, ప్రజల ఆకాంక్షలకు సైద్ధాంతిక పునాదిని అందించడంలో మేధావులు కీలకంగా వ్యవహరించారు. సమావేశాలు నిర్వహించడం, పుస్తకాలు రాయడం, డిబేట్లు నిర్వహించడం, వార్తాపత్రికలు, ఎలక్ట్రానిక్ మీడియాలో విశ్లేషణలు, సమూహ చర్చలు, రాజకీయ తరగతులు నిర్వహించడం మేధావుల

ప్రధాన సహకారం. ప్రొఫెసర్ జయశంకర్, కేశవరావు తమ రచనలు, విశ్లేషణల ద్వారా ఉద్యమానికి మేధోపరమైన పునాది వేశారు. తెలంగాణకు జరిగిన అన్యాయంపై చర్చించేందుకు 1997 ఆగస్టు 13, 14 తేదీల్లో ఉస్మానియా విశ్వవిద్యాలయంలోని ఐసీఎస్ ఎస్ ఆర్ లో తెలంగాణ మేధావుల సదస్సు జరిగింది. ఈ సదస్సులో సమర్పించిన పత్రాలను ప్రొఫెసర్ విశ్వేశ్వరరావు, ప్రొఫెసర్ సింహాద్రిలు క్రోడీకరించి 'తల్లాడిల్లున్నా తెలంగాణ' పేరుతో ఒక పుస్తకంగా రూపొందించారు. అభివఅద్ధిలో అసమానతలను, వివక్షను ఇన్నయ్య రాసిన దగపద్ధ తెలంగాణ పుస్తకం వివరించింది. తెలంగాణ ప్రభాకర్, ప్రొఫెసర్ హరినాథ్ నేతఅత్వంలోని తెలంగాణ ఇన్ఫర్మేషన్ ట్రస్ట్ ప్రచురించిన పుస్తకాలు ఉ ద్యమానికి మేధోపరమైన పునాదిని అందించాయి. ప్రొఫెసర్ లక్ష్మణ్ 'ఉస్మానియా యూనివర్సిటీ ఫోరం ఫర్ తెలంగాణ'ను ఏర్పాటు చేశారు. ఈ ఫోరం తెలంగాణ వ్యాప్తంగా సెమినార్లు నిర్వహించి చైతన్యాన్ని రేకెత్తించింది. 1997లో ప్రత్యేక తెలంగాణ ఉద్యమాన్ని ఉధఅతం చేసేందుకు ఏర్పాటైన తెలంగాణ ఫోరం అనే సంస్థను ఏర్పాటు చేయడంతో మేధావుల కార్యకలాపాలు ప్రాధాన్యం సంతరించుకున్నాయి. ప్రజాప్రతినిధులు గ్రామాల్లో ప్రసంగించి ఉంటే తెలంగాణ సాధనకు వారి మద్దతు మరింత ఎక్కువగా ఉండేదని అభిప్రాయపడ్డారు.

1990-2004 మధ్య ఉద్యమం:

ఉద్యమం సఅష్టించిన భావోద్వేగాలు, ఉత్తేజం తగినంత బలంగా లేవు.తెలంగాణ ఆలోచనకు మద్దతుగా నిరంతర ఉద్యమం ఊపందుకుని 1996 నాటికి బలపడింది. 1996లో లోక్ సభ ఎన్నికలు జరగ్గా దేవెగౌడ సంకీర్ణ ప్రభుత్వాన్ని ఏర్పాటు చేశారు. 1996 ఆగస్టు 15న ఎర్రకోటపై నుంచి ప్రసంగించిన ప్రధాని దేవెగౌడ జార్ఖండ్, ఉత్తరాంచల్, చత్తీస్ గఢ్, విదర్భ ఏర్పాటుకు తమ ప్రభుత్వం వ్యతిరేకం కాదని ప్రకటించారు. ప్రధాని వ్యక్తం చేసిన అభిప్రాయాలతో తెలంగాణలోని పార్టీయేతర సంఘాల నాయకుల ఆశలు చిగురించాయి. అయితే, ప్రత్యేక రాష్ట్ర సాధన ఊపును కొనసాగించేందుకు భారతీయ జనతా పార్టీ (బిజెపి) 1997లో కాకినాడలో జరిగిన తన జాతీయ కార్యవర్గ సమావేశంలో 'ఒక ఓటు, రెండు రాష్ట్రాలు' అనే తీర్మానాన్ని ఆమోదించి, తాము అధికారంలోకి వస్తే ప్రత్యేక తెలంగాణ రాష్ట్రాన్ని ఇస్తామని హామీ ఇచ్చింది. ఇచ్చిన మాట ప్రకారం 2000 సంవత్సరంలో జార్ఖండ్, చత్తీస్ గఢ్, ఉత్తరాఖండ్ రాష్ట్రాలను బీజేపీ ఏర్పాటు చేసింది. కానీ మిత్రపక్షం తెలుగుదేశం పార్టీ వ్యతిరేకత కారణంగా బిజెపి ప్రత్యేక తెలంగాణ రాష్ట్రాన్ని ఏర్పాటు చేయలేకపోయింది.

తెలంగాణ ఉద్యమం ఊపందుకుంటున్న సమయంలో తెలంగాణ ప్రాంత ఎమ్మెల్యేలు తెలంగాణ కాంగ్రెస్ శాసనసభ్యుల ఫోరంను ఏర్పాటు చేసి సోనియా గాంధీని కలిసి ప్రత్యేక తెలంగాణ రాష్ట్ర ఏర్పాటు ఆవశ్యకతను వివరించారు. ఈ విషయాన్ని కాంగ్రెస్ ఎన్డీయే ప్రభుత్వం దఅష్టికి తీసుకెళ్లింది. ప్రత్యేక తెలంగాణ ఏర్పాటు కాకపోయినా ఆ ప్రాంత సమస్యల పరిష్కారానికి రెండో ఎస్సార్సీని ఏర్పాటు చేయాలని కాంగ్రెస్ వాదించింది. రెండో ఎస్సార్సీ ఏర్పాటును ఎన్డీయే ప్రభుత్వం పక్కన పెట్టింది.

ఈ నేపథ్యంలో బలమైన తెలంగాణ పార్టీ అవసరమని భావించిన తెలంగాణ నాయకులు పలువురు రాజకీయ నాయకులను ఆహ్వానించారు. 2001 నాటికి తెలంగాణ తీవ్ర కరువు కోరల్లో చిక్కుకుంది. రైతులు, వ్యవసాయ కూలీలు అప్పుల ఊబిలో కూరుకుపోయి వేలాది మంది ఆత్మహత్యలకు పాల్పడ్డారు. ఈ విపత్కర పరిస్థితుల్లో ప్రభుత్వం రైతులను

ఆదుకోవాల్సింది పోయి వ్యవసాయం పనికిరాదని ప్రచారం చేసింది. విద్యుత్ ఛార్జీలను మూడు, నాలుగు రెట్లు పెంచి రైతులపై మరింత భారం మోపారు. రైతులు ఆందోళనకు దిగడంతో ప్రభుత్వం కాల్పులకు (బషీర్ బాగ్) దిగింది. తెలంగాణ ప్రాంతంలో బోరుబావులపై ఆధారపడటం దురదఅష్టకరమన్నారు. గత 50 ఏళ్లలో శాసనసభ, లోక్ సభల్లో జరిగిన ఒప్పందాలు, ఒప్పందాలు, ఫార్ములాలు, ప్రణాళికలు, హామీలు అన్నీ గౌరవించబడలేదని, తెలంగాణ నిర్లక్ష్యానికి గురైందని, దోపిడీకి గురైందని, వెనుకబడిందని ప్రత్యేక తెలంగాణ రాష్ట్ర ప్రతిపాదకులు భావించారు. సమీకఅత రాజ్యంగా కొనసాగే ప్రయోగం వ్యర్థమైన పని అని రుజువైంది, అందువల్ల, విభజన ఉత్తమ పరిష్కారంగా కనుగొనబడింది.

ఈ తరుణంలో ముఖ్యమంత్రి చంద్రబాబునాయుడికి కల్వకుంట్ల చంద్రశేఖర రావు లేఖ రాశారు. ఈ లేఖ రాజకీయ వర్గాల్లో ప్రకంపనలు సఅష్టించింది. ఏప్రిల్ 27న కొండా లక్ష్మణ్ బాపూజీ నివాసం జలద్రుష్యలో తెలంగాణ రాష్ట్ర సమితిని ఏర్పాటు చేస్తున్నట్లు ప్రకటించాడు. ఈ లోతైన అసంతఅప్తి, నిస్పఅహల నుంచి తెలంగాణ రాష్ట్ర సమితి ఆవిర్భవించింది: నిజానికి ప్రత్యేక రాష్ట్ర ఉద్యమం నయా ఉదారవాద అభివఅద్ధి నమూనా గర్భంలో రూపుదిద్దుకుంటోంది. దాదాపు రెండు దశాబ్దాలుగా నిర్వీర్యమై, అణగదొక్కుకున్న తెలంగాణ ఆత్మగౌరవ పునరుద్ధరణకు దోహదపడే వాస్తవిక భౌతిక పరిస్థితులు నెలకొన్న తరుణంలో ఈ డిమాండ్ తెరపైకి వచ్చింది. ఉపప్రాంతం మానసిక స్థితిని గ్రహించి దానికి రాజకీయ చరమగీతం పాడింది కె.చంద్రశేఖర్ రావు. 2004 ఎన్నికల నాటికి తెలంగాణ ప్రజలలో గణనీయమైన వర్గం ఈ డిమాండ్ చుట్టూ ఊపందుకుంది మరియు ఇది రాజకీయ శక్తిగా మారింది. ఈ ధోరణిని పసిగట్టిన కాంగ్రెస్ పార్టీ టీడీపీని అధికారం నుంచి దించాలని తహతహలాడుతున్న కాంగ్రెస్ పార్టీ ఆ పొత్తు పర్యవసానాలను కూడా సరిగా అంచనా వేయకుండా టీఆర్ ఎస్ తో పొత్తు కుదుర్చుకుంది.

2004 మరియు తరువాత:

తెలంగాణ ప్రజల ఓట్లు కాంగ్రెస్, తెరాసల మధ్య చీలిపోకూడదని తెలంగాణ ఉద్యమ మద్దతుదారులు భావించారు. జాతీయ పార్టీ మద్దతు కూడా అవసరమని నేతలు భావించారు. 2004లో అసెంబ్లీ, పార్లమెంటు ఎన్నికలకు ప్రత్యేక తెలంగాణ రాష్ట్ర ఏర్పాటు హామీతో తెలంగాణ ప్రాంతంలో కాంగ్రెస్ పార్టీ, తెరాస ఎన్నికల పొత్తు పెట్టుకున్నాయి. రాష్ట్రంలో అధికారంలోకి వచ్చిన కాంగ్రెస్ కేంద్రంలో సంకీర్ణ ప్రభుత్వాన్ని ఏర్పాటు చేసింది. 2004లో సంకీర్ణ ప్రభుత్వంలో టీఆర్ఎస్ చేరింది. తెలంగాణ రాష్ట్ర సమితికి చెందిన కెసిఆర్ ను సోనియా, ప్రణబ్ ముఖర్జీ, గులాంనబీ ఆజాద్ లు మంత్రివర్గంలోకి ఆహ్వానించారు. తెలంగాణ రాష్ట్ర ఏర్పాటు అంశాన్ని యుపిఎ కామన్ మినిమమ్ ప్రోగ్రామ్ లో చేర్చాలని షరతు విధించి %+శీజవతీఅఎవత్.×అ% లల్లూ పర్సాద్ యాదవ్ (రాష్ట్రీయ జనతా దళ్), శరద్ పవార్ (నేషనలిస్ట్ కాంగ్రెస్ పార్టీ)లతో సంప్రదింపులు జరిపి తెలంగాణ రాష్ట్ర ఏర్పాటు ప్రక్రియను అన్ని రాజకీయ పార్టీలతో సంప్రదింపులు జరుపుతామని సోనియా గాంధీ సిఎంపిలో చేర్చారు. అప్పటి భారత రాష్ట్రపతి ఏపీజే కలాం పార్లమెంటు సంయుక్త సమావేశాల్లో 'తెలంగాణ రాష్ట్రంపై ఏకాభిప్రాయం సాధించి తగిన సమయంలో ఇవ్వాలి' అని ప్రకటించారు. తెలంగాణపై యుపిఎ విధానం స్పష్టంగా కనిపించింది.

హైదరాబాద్ ను ఫ్రీజోన్ గా ప్రకటించడంపై ఆందోళన:

పోలీసు పోస్టుల భర్తీపై సుప్రీంకోర్టు సమీక్షించింది. 2009 అక్టోబర్ 9న కేసు సీఏ నెం.5141-2002

ఖరారైంది. ఆ తీర్పు సంచలనమైంది. పోలీసు సిబ్బందికి స్థానిక హోదా వర్తించదని ప్రకటించింది. లోకల్, నాన్ లోకల్ అభ్యర్థులకు ఈ ఖాళీలు అందుబాటులో ఉన్నాయి. పోలీసు పదవులకు అభ్యర్థుల ఎంపికకు మెరిట్ ఒక్కటే కొలమానంగా ఉండేది. ఇదీ తీర్పు సారాంశం. అయితే, ఇది రాష్ట్రపతి ఉత్తర్వుల స్ఫూర్తికి విరుద్ధం.

ప్రభుత్వ రంగంలో ఉద్యోగావకాశాలు ఉపాధ్యాయ రంగం, పోలీసు శాఖ అనే రెండు రంగాల్లో మాత్రమే అందుబాటులో ఉన్నాయి. ఈ ఖాళీల సింహభాగం హైదరాబాద్ నగరం చుట్టుపక్కల ఉంది. కోర్టు ఆదేశాలతో స్థానిక ఆశావహుల అవకాశాలు సన్నగిల్లాయి. ఈ పరిస్థితి తీవ్ర నిరాశకు దారితీసి ఆందోళనకు కారణమైంది. ఫలితంగా విద్యార్థులు, ఉద్యోగులు, ప్రజాసంఘాలు, తిరిగి కేంద్ర ప్రభుత్వానికి చేరే సమయం లేదా తేదీ.

2009 డిసెంబర్ మొదటి వారంలో కాంగ్రెస్ పార్టీ పార్లమెంటులో తెలంగాణ బిల్లును ప్రవేశపెట్టాలని డిమాండ్ చేస్తూ తెరాస అధ్యక్షుడు కె.చంద్రశేఖర్ రావు (కెసిఆర్) ఆమరణ నిరాహార దీక్ష ప్రారంభించారు. విద్యార్థి సంఘాలు, ఉద్యోగ సంఘాలు, వివిధ సంఘాలు ఉద్యమంలో పాల్గన్నాయి. తెలంగాణకు మద్దతుగా అనేక మంది ఆత్మహత్యలు చేసుకున్నారు. డిసెంబర్ 6, 7 తేదీల్లో తెలంగాణ బంద్ (సమ్మె) జరిగింది. డిసెంబర్ 10న రాష్ట్ర శాసనసభ (అసెంబ్లీ) వద్ద విద్యార్థి సంఘాలు భారీ ర్యాలీ నిర్వహించాయి. ఈ ర్యాలీకి అనుమతి లేదని హెచ్చరించిన ప్రభుత్వం తెలంగాణ వెలుపల కూడా పోలీసు బలగాలను మోహరించింది. కేసీఆర్ ఆరోగ్యం క్షీణించడంతో తెలంగాణ రాష్ట్ర ఏర్పాటుపై కేంద్ర ప్రభుత్వం నిర్ణయం తీసుకోవాల్సిన ఆవశ్యకత ఏర్పడింది.

తెలంగాణ రాష్ట్ర ఏర్పాటు ప్రక్రియ:

డిసెంబర్ 9, 2009న రాత్రి 11:30 గంటలకు కేంద్ర హోం మంత్రి పి.చిదంబరం భారత ప్రభుత్వం ప్రత్యేక తెలంగాణ రాష్ట్ర ఏర్పాటు ప్రక్రియను ప్రారంభించిందని, త్వరలోనే ఈ మేరకు ఆంధ్రప్రదేశ్ శాసనసభలో ఒక తీర్మానాన్ని ప్రవేశపెడతామని ప్రకటించారు. 11 రోజుల నిరాహార దీక్షను ముగించిన కేసీఆర్ ఆసుపత్రి బెడ్ పై నుంచి మాట్లాడుతూ ఇది తెలంగాణ ప్రజలకు నిజమైన విజయమని అన్నారు. శాసనసభలో తీర్మానం చేయాలని ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్ర ప్రభుత్వాన్ని కేంద్ర ప్రభుత్వం కోరింది. అయితే రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 3 ప్రకారం కొత్త రాష్ట్ర ఏర్పాటుకు పార్లమెంటుకు అసెంబ్లీ తీర్మానం అవసరం లేదు. కేంద్ర ప్రభుత్వ నిర్ణయాన్ని తెలంగాణ సంబరాలు చేసుకోగా, కోస్తాంధ్ర, రాయలసీమ ప్రాంతాలు (సీమాంధ్ర ప్రాంతం) నిరసన తెలిపాయి. కొత్త రాష్ట్ర ఏర్పాటును నిరసిస్తూ పలువురు ఆంధ్ర శాసనసభ్యులు తమ రాజీనామాలను సమర్పించారు. డిసెంబర్ 16 నాటికి తెలంగాణ రాష్ట్ర ఏర్పాటు నిర్ణయాన్ని నిరసిస్తూ కనీసం 147 మంది శాసనసభ్యులు (ప్రజారాజ్యం వ్యవస్థాపకుడు చిరంజీవితో సహా), పలువురు పార్లమెంటు సభ్యులు రాజీనామా చేశారు. సీమాంధ్రకు చెందిన 22 మంది మంత్రులు రాజీనామా చేశారు. ఆంధ్ర (కోస్తాంధ్ర, రాయలసీమ) ప్రాంతానికి చెందిన శాసనసభ్యులు/ఎంపీలందరూ రాజీనామా చేశారు. డిసెంబర్ 16, 2009న మీడియా కథనాలు తెలంగాణ అంశంపై ప్రజారాజ్యం పార్టీలో చీలిక ఉందని ధృవీకరించాయి, దాని నాయకుడు చిరంజీవితో పాటు 16/18 మంది పార్టీ ఎమ్మెల్యేలు ఆంధ్రప్రదేశ్ విభజనను వ్యతిరేకిస్తున్నారు, పార్టీలోని తెలంగాణ నాయకులు పార్టీ అభిప్రాయాల మార్పుపై అసంతృప్తితో ఉన్నారు. రాష్ట్రంలోని వివిధ రాజకీయ పార్టీల్లో నెలకొన్న అసమ్మతిని ప్రస్తావిస్తూ

కేంద్ర ప్రభుత్వం మాట తప్పిందని, పాలనలో సుస్థిరత అవసరమని, శాంతిభద్రతలను కాపాడాల్సిన అవసరం ఉందని, అప్పటి వరకు తెలంగాణ ఏర్పాటుకు కదలిక ఉండదని వాదించింది.

వాస్తవానికి 2010 జనవరి మొదటి వారంలో హోం మంత్రి చేసిన రెండో ప్రకటన చారిత్రక అన్యాయాల వాస్తవికతతో పాటు తెలంగాణ ప్రజల ప్రస్తుత పరిస్థితుల ఆధారంగా తెలంగాణ రాష్ట్రాన్ని ఏర్పాటు చేయాలనే నిర్ణయానికి భారత ప్రభుత్వం వచ్చినట్లు స్పష్టమవుతోంది. ఆ ప్రకటనను పూర్తిగా ఉదహరించడం విలువైనది.

పొలిటికల్ జేఏసీ ఏర్పాటు:

టీపీ-జేఏసీ ఏర్పాటుకు ముందు పలు కీలక సంఘటనలు చోటుచేసుకున్నాయి. ప్రత్యేక తెలంగాణ కోసం ఆరు దశాబ్దాల పోరాటం,మాజీ ముఖ్యమంత్రి డాక్టర్ వైయస్ రాజశేఖర రెడ్డి అకాల మరణం, బలహీనమైన ముఖ్యమంత్రితో రాష్ట్రంలో ఉన్నత రాజకీయ నాయకుడి మార్పు, 2009లో కెసిఆర్ నిరవధిక నిరాహారదీక్ష, విద్యార్థులు, న్యాయవాదులు, సమాజంలోని వివిధ వర్గాల ఉద్యమాలు, వివిధ ఫ్రంట్ సంస్థలు ప్రదర్శించిన ఐక్యత డిసెంబర్ 9న కేంద్ర ప్రభుత్వ ప్రకటనతో ముగిసింది. 2009లో ప్రత్యేక తెలంగాణ రాష్ట్ర ఏర్పాటు ప్రక్రియ ప్రారంభమైంది. ఈ ప్రకటనతో యావత్ తెలంగాణ హర్షం వ్యక్తం చేసింది. చిరకాల స్వప్నం సాకారమయ్యే దశలో ఉండటంతో సీమాంధ్ర రాజకీయ నాయకులు ఎలాంటి రాజకీయ విభేదాలు లేకుండా మూకుమ్మడిగా రాజీనామాలు చేసి రాజ్యాంగ సంక్షోభానికి కారణమయ్యారు. ఈ ఎత్తుగడలకు తలగ్గిన కేంద్ర ప్రభుత్వం తన వైఖరిని మార్చుకుని 2009 డిసెంబరు 23న "సంప్రదింపులు, ఏకాభిప్రాయం తర్వాతే ప్రత్యేక తెలంగాణను ఏర్పాటు చేస్తాం" అని మరో ప్రకటన చేసింది. ఈ నేపథ్యంలో తెలంగాణ ప్రజల సంపూర్ణ ఐక్యత ఆవశ్యకతను గుర్తించి 2009 డిసెంబర్ 24న తెలంగాణ జాయింట్ యాక్షన్ కమిటీ (జేఏసీ)ని ఏర్పాటు చేసి ప్రజా ఉద్యమానికి శ్రీకారం చుట్టారు.

పొలిటికల్ జాయింట్ యాక్షన్ కమిటీ తన చిర్మన్ గా ఉస్మానియా యూనివర్సిటీకి చెందిన పొలిటికల్ సైన్స్ ప్రొఫెసర్ కోదండ రామ్ ను ఎంపిక చేసింది. 24-12-2009 ఉదయం 11 గంటలకు బంజారాహిల్స్ లోని కళింగ ఫంక్షన్ హాల్ ఆవరణలో బిజెపి,సిపిఐ,ఎంఎల్,న్యూడెమోక్రసీ, ప్రజాసంఘాల నాయకులందరూ సమావేశమయ్యారు. అన్ని ప్రజాసంఘాల నాయకులు, అన్ని పార్టీల రాజకీయ నాయకులతో జాయింట్ యాక్షన్ కమిటీని ఏర్పాటు చేశారు.

జెఎసి వివిధ రకాల పోరాటాలు:

తెలంగాణ జాయింట్ యాక్షన్ కమిటీ ప్రజలను ప్రజా ఉద్యమ బాటలో నడిపించింది. కేంద్ర ప్రభుత్వం 2009 డిసెంబర్ 9న చేసిన ప్రకటన ప్రకారం ప్రత్యేక రాష్ట్ర ఏర్పాటు ప్రక్రియను వేగవంతం చేయడానికి వివిధ రకాల ఉద్యమాలను విజయవంతంగా రూపొందించింది, ఫ్రంట్ సంస్థల సహాయంతో వివిధ రకాల పోరాటాలను చేపట్టింది. జెఎసి ప్రజల ఆకాంక్షను కేంద్ర ప్రభుత్వం వద్దకు తీసుకువెళ్లి, వివిధ రూపాల్లో పోరాటాలు చేపట్టి, ప్రజల్లో ఉద్యమ స్ఫూర్తిను సజీవంగా ఉంచగలదు. సహాయ నిరాకరణ, మిలియన్ మార్చ్, సకల జనుల సమ్మె, సాగరహారం, సంసద్ యాత్ర, చలో అసెంబ్లీ వంటి వివిధ రూపాల్లో ప్రజా ఉద్యమాలకు శ్రీకారం చుట్టింది. తెలంగాణ సాంస్కృతిక సంప్రదాయాన్ని, తెలంగాణ ప్రత్యేక స్వభావాన్ని, శాంతియుతంగా ప్రత్యేక రాష్ట్ర ఆకాంక్షను తెరపైకి తెచ్చింది. రాస్తారోకోలు,

నిరాహార దీక్షలు, వంత వార్పు, ధూమ్ ధామ్, మానవ హారామ్, బతుకమ్మ, బోనాల ఊరేగింపులు, అంతిమయాత్రలు, కొవ్వొత్తుల ర్యాలీలు, దిష్టిబొమ్మల దహనం, తెలంగాణ అమరవీరుల అంతిమయాత్రలు పోరాట రూపాలుగా మారాయి.

కవులు, రచయితలు, గాయకులు, కళాకారులు, విద్యార్థులు, న్యాయవాదులు, పాత్రికేయులు, మహిళలు, ఉద్యోగులు, వైద్యులు, పౌర సమాజ సంస్థలు, వివిధ కులాలు, మతాలకు చెందిన ప్రజలు ఈ ఉద్యమంలో కీలక పాత్ర పోషించారు. విభిన్న ఉనికి, సిద్ధాంతాలు మరియు ప్రాపంచిక దఅక్పథాలు ఉన్నప్పటికీబీ తెలంగాణ ప్రజలు సమైక్యతను చూపించి దశాబ్దాల ఆకాంక్షను, కలను సాకారం చేసుకున్నారు. అందుకే తెలంగాణ ఉద్యమం విశిష్టమైనది, విలక్షణమైనది.

శ్రీకఅష్ణ కమిటీ:

కమిటీ ఫర్ కన్సల్టేషన్స్ ఆన్ ద ఆంధ్రప్రదేశ్ (సిసిఎస్ఎపి) అనేది తెలంగాణకు ప్రత్యేక రాష్ట్రం లేదా ప్రస్తుత రూపంలో ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్రాన్ని సమైక్యంగా ఉంచాలనే డిమాండ్ను పరిశీలించడానికి మాజీ ప్రధాన న్యాయమూర్తి బి.ఎన్.శ్రీకఅష్ణ నేతఅత్వంలోని కమిటీ. భారత ప్రభుత్వం 2010 ఫిబ్రవరి 3న ఈ కమిటీని ఏర్పాటు చేసి 2010 డిసెంబర్ 30న తన నివేదికను కేంద్ర హెూంశాఖకు సమర్పించింది.శ్రీకఅష్ణ కమిటీ రాజకీయ పార్టీలు, సామాజిక సంస్థలు, ఇతర భాగస్వాముల నుంచి సలహాలు, అభిప్రాయాలను కోరింది. ఏప్రిల్ 10వ తేదీ నాటికి కమిటీకి 60 వేలకు పైగా అర్జీలు అందాయి.

ఈ కమిటీ ఏప్రిల్ 16 న రాజకీయ పార్టీలతో సహా వివిధ భాగస్వాములతో వ్యక్తిగత సంప్రదింపులను ప్రారంభించింది.ఈ కమిటీ టిఆర్ఎస్, పిఆర్పి, సిపిఐ, ఎంఐఎం, టిడిపి మరియు మొత్తం ఆంధ్రప్రదేశ్కు చెందిన వివిధ సంస్థల నాయకులతో సమావేశమైంది. జూలై 6న తెలంగాణ కాంగ్రెస్ శాసనసభ్యులు, మంత్రులు శ్రీకఅష్ణ కమిటీని కలిసి తెలంగాణ రాష్ట్ర ఏర్పాటుకు అనుకూలంగా వాదనలు వినిపించారు.

రాష్ట్రంలోని అన్ని ప్రాంతాల్లో విస్తఅతంగా పర్యటించి రాష్ట్ర ఏర్పాటుపై అభిప్రాయం తెలపాలని అన్ని వర్గాల ప్రజలను ఆహ్వానించింది. రాజకీయ పార్టీలు, సంస్థలు, స్వచ్ఛంద సంస్థలు, వ్యక్తుల నుంచి లక్షకు పైగా వినతులు, విజ్ఞప్తులు వచ్చాయి. మహిళలు, పిల్లలు, విద్యార్థులు, మైనారిటీలు, ఇతర వెనుకబడిన తరగతులు, షెడ్యూల్డ్ కులాలు, షెడ్యూల్డ్ తెగలు వంటి వివిధ వర్గాల ప్రజలపై ఇటీవలి పరిణామాల ప్రభావాన్ని పరిగణనలోకి తీసుకుంటూ రాజకీయ పార్టీలు, సాధారణ ప్రజలతో సంప్రదింపులు జరిపింది. ఈ నివేదిక 2011 జనవరి 6 న అంతర్జాలంలో ప్రజలకు విడుదల చేయబడింది.

సిఫార్సులు:

మొదటి మూడింటిని సిఫారసు చేయకుండా, మిగిలిన ముగ్గురికి ప్రాధాన్యతా ఉత్తర్వులు ఇవ్వకుండా నివేదిక ముగింపు భాగంలో ఆరు అవకాశాలపై కమిటీ చర్చించింది. ప్రతి పరిమాణ ఎంపికలు/సందర్భాల విషయంలో ప్రతిస్పందన/శాంతిభద్రతల సమస్యలు మరియు అంతర్గత భద్రతకు సంబంధించిన సమస్యలు (దిగువ జాబితా చేయబడిన విధంగా) ఈ పేరాగ్రాఫ్ లో కవర్ చేయబడ్డాయి.

1. ఉద్యమాన్ని సాధారణ శాంతిభద్రతల పరిస్థితిగా పరిగణించి కేంద్రం నుంచి సాధారణ మద్దతుతో పూర్తిగా

రాష్ట్రమే నిర్వహించాలి.

2. హైదరాబాద్ కేంద్రపాలిత ప్రాంతంగా మారడంతో తెలంగాణ ప్రత్యేక రాష్ట్రం ఏర్పాటు.

3. రాయలసీమను తెలంగాణలో విలీనం చేసి హైదరాబాద్ రాజధానిగా రాయల తెలంగాణ అనే కొత్త రాష్ట్రాన్ని ఏర్పాటు చేయాలి.

4. పత్యేక తెలంగాణ ఏర్పడితే కొన్ని మండలాలను హైదరాబాద్ (హెచ్ ఎండీఏ)లో విలీనం చేయడం ద్వారా హైదరాబాద్ ను ఆగ్నేయంలో గుంటూరు(కోస్తాంధ్ర), దక్షిణాన కర్నూలు(రాయలసీమ)లను వరుసగా నల్లగొండ, మహబూబ్ నగర్ (రెండు తెలంగాణ డయాట్రిక్స్) మీదుగా కలుపుతూ హైదరాబాద్ (హెచ్ ఎండీఏ)ను కలుపుతూ ఒక పెద్ద కేంద్రపాలిత ప్రాంతాన్ని ఏర్పాటు చేయడం.

5. హైదరాబాద్ రాజధానిగా తెలంగాణ రాష్ట్రాన్ని ఏర్పాటు చేయడం.

6. తెలంగాణ ప్రాంతానికి రాజ్యాంగ/చట్టబద్ధమైన రక్షణలు కల్పించడం, ఈ ప్రాంత ప్రధాన సమస్యలను పరిష్కరించడం, రాష్ట్రాన్ని సమైక్యంగా ఉంచడం.

అఖిలపక్ష సమావేశం:

తెలంగాణపై కేంద్ర, రాష్ట్ర స్థాయిల్లో అనేక అఖిలపక్ష సమావేశాలు జరిగాయి. ఉదాహరణకు ప్రణబ్ కమిటీ (2004), రోశయ్య కమిటీ (2009). అయితే, వారు నివేదికలు కూడా సమర్పించలేదు. కేవలం సమయాన్ని లాగి ఈ అంశంపై నిర్ణయాన్ని వాయిదా వేసేందుకే ఇలాంటి కమిటీలను నియమించారని ప్రజలు అభిప్రాయపడుతున్నారు.

జస్టిస్ శ్రీకృష్ణ కమిటీ 2010 డిసెంబర్ 30న నివేదిక ఇచ్చినా 2012 డిసెంబర్ వరకు తెలంగాణపై సరైన పురోగతి లేదు. రిలే నిరాహార దీక్షలు, రైలు, రాస్తారోకోలు వంటి పెద్దఎత్తున నిరసనలు చేపట్టారు. రోడ్లపై సామూహిక విందులు, ప్రజారవాణాకు అంతరాయం, బహిరంగ సభలు, టీఎన్జీవోల 42 రోజుల నిరవధిక సమ్మె- దాదాపు తెలంగాణలో పాలన లేదు.

2014లో జరిగిన తెలంగాణ ఎన్నికలు సాధారణంగా యుపిఎ-2ను, ముఖ్యంగా కాంగ్రెసును తెలంగాణ అంశాన్ని మరచిపోలేదని విమర్శించారు. అప్పటి హోం మంత్రి సుశీల్ కుమార్ షిండే 2012 డిసెంబర్ 28న అఖిలపక్ష సమావేశాన్ని ఏర్పాటు చేశారు. తెలంగాణను అంగీకరించాలా, తిరస్కరించాలా అనే అంశం ఒకటే అయి ఉంటే పరిస్థితులు మరోలా ఉండేవి. పార్టీల అసలు ఉద్దేశాలు ప్రజలకు తెలిసేవి. కేంద్ర ప్రభుత్వానికి ఎలాంటి ఇబ్బంది కలగకూడదు. యుపిఎ చేసిన ఆ ఎత్తుగడ దుర్మార్గపు ఎత్తుగడ అని ప్రజలకు అర్థమయ్యేలా చేసింది. అన్ని పార్టీల్లో టీఆర్ ఎస్, బీజేపీ, సీపీఐలు మాత్రమే తెలంగాణకు అనుకూలంగా ఉన్నాయి.

సిపిఐ(ఎం), ఎంఐఎం పార్టీలు తెలంగాణకు వ్యతిరేకం కాదు, సమైక్య ఆంధ్రప్రదేశ్ కు అనుకూలం కాదు. కాంగ్రెసు తెలంగాణకు అనుకూలంగా ఉందనే అభిప్రాయం వ్యక్తమైంది. అధికార కాంగ్రెస్, ప్రధాన ప్రతిపక్షం కాంగ్రెస్ పార్టీలు తెలంగాణకు అనుకూలంగా ఉన్నందున మరింత జాప్యం చేయడం సమంజసం కాదన్నారు. ఒకవేళ ఆ రెండు పార్టీలు మద్దతిస్తే మిగతా పార్టీలన్నీ వ్యతిరేకించినా తెలంగాణను ఆలస్యం చేయలేం.

తెలంగాణపై ఆంటోనీ కమిటీ నివేదిక:

వీరప్ప మొయిలీ, దిగ్విజయ్ సింగ్, అహ్మద్ పటేల్ లతో కూడిన నలుగురు సభ్యుల కమిటీకి ఏకే ఆంటోనీ చైర్మన్ గా సోనియాగాంధీ నియమించారు. తెలంగాణ రాష్ట్ర లాభనష్టాలు, విలీనం తర్వాత తలెత్తే పరిణామాలపై చర్చించేందుకు ఆంటోనీ కమిటీకి, ఆంధ్ర రాజకీయ నాయకులకు మధ్య మధ్యవర్తిగా పిసిసి అధ్యక్షుడు బొత్స సత్యనారాయణను నియమించారు. అందుకు అనుగుణంగానే బొత్స సత్యనారాయణ కాంగ్రెస్ నేతలు, ఆంటోనీ కమిటీతో సమన్వయం చేసుకున్నారు.

తెలంగాణపై కాంగ్రెసు తన వైఖరి నుంచి వెనక్కి తగ్గేది లేదని ఆంటోనీ పలుమార్లు సీమాంధ్ర నాయకులకు స్పష్టం చేశారు. 2013 ఆగస్టు 13, 14 తేదీల్లో ఏపీకి చెందిన కేంద్రమంత్రులు, ఎంపీలతో చర్చలు జరిపారు. మరియు, రెండవ రౌండ్ చర్చలు 2013 ఆగస్టు 19 మరియు 20 వరకు జరిగాయి. అసెంబ్లీ, ఎమ్మెల్సీలు, పార్లమెంటు (లోక్ సభ, రాజ్యసభ) ప్రజాప్రతినిధులు, ఇతర కాంగ్రెస్ నేతలు తెలంగాణ రాష్ట్రంపై తమ వాదనను ఆంటోనీ కమిటీకి సమర్పించారు. 2013 ఆగస్టు 20న మంత్రివర్గ ఉపసంఘానికి నివేదిక సమర్పించింది. హైదరాబాద్ లోని సీమాంధ్ర సెటిలర్ల భయాందోళనలు, సంక్లిష్టతలు, భయాందోళనలను పరిగణనలోకి తీసుకున్న కమిటీ హైదరాబాద్ ను ఉమ్మడి రాజధానిగా చేయాలని సిఫారసు చేసింది. నిజానికి చండీగఢ్ తరహాలో హైదరాబాద్ ను ఆంధ్ర, తెలంగాణలకు శాశ్వత ఉమ్మడి రాజధానిగా చేయాలని సీమాంధ్రకు చెందిన కేంద్రమంత్రులు సోనియాగాంధీకి విన్నవించారు. ఆదాయ వనరులు, నదీ జలాలు, విద్య పంపిణీని ఏపీ పునర్విభజన బిల్లులో చేర్చాలని సూచించారు. హైదరాబాద్, సైబరాబాద్ పోలీస్ కమిషనరేట్ల పరిధులు ఏపీ, తెలంగాణ ఉమ్మడి రాజధాని కేంద్రాలుగా మారాయి. పర్యావరణం, పర్యావరణం, పునరావాసం వంటి సమస్యల పరిష్కారంపై స్పష్టమైన విధానం ఉండాలి. పోలవరాన్ని జాతీయ స్థాయి ప్రాజెక్టుగా ప్రకటించి త్వరితగతిన పూర్తి చేయాలి. అది ఆంటోనీ కమిటీ ఇచ్చిన సిఫార్సు.

పార్లమెంటులో తెలంగాణ రాష్ట్ర ప్రకటన: ఏపీ అసెంబ్లీ:

తెలంగాణ రాష్ట్రాన్ని ఏర్పాటు చేయాలని కేంద్ర ప్రభుత్వాన్ని కోరాలని 2013 జూలై 30న సిడబ్ల్యుసి నిర్ణయించింది. సీమాంధ్రలో హింసాత్మక ఆందోళనలు (ఇప్పుడు రాయలసీమ, కోస్తాంధ్రగా పిలువబడుతున్నాయి) మరియు ముఖ్యమంత్రి, ఆయన సీమాంధ్ర మంత్రివర్గ సహచరులు, సీమాంధ్ర పార్లమెంటు సభ్యులు మరియు శాసనసభతో సహా సీమాంధ్ర ప్రజాప్రతినిధుల నుండి వ్యతిరేకత ఉన్నప్పటికీ, కేంద్ర మంత్రివర్గం 2013 అక్టోబరు 3 న రాష్ట్ర ఏర్పాటుకు ఆమోదం తెలిపింది. అయితే, హైదరాబాద్ నగరం కొత్త రాష్ట్రంలో భాగంగా ఉన్నప్పటికీ, తన సొంత భూభాగంలో రాజధానిని నిర్మించే వరకు 'అవశేష ఆంధ్రప్రదేశ్'కు (సీమాంధ్రను న్యాయ పరిభాషలో పిలుస్తారు) తాత్కాలిక రాజధానిగా వ్యవహరించాల్సి ఉంది.

2013 అక్టోబర్ 8న జివోఎం (మంత్రుల బృందం) అని పిలువబడే విభజన కమిటీకి సమాంతరంగా, ఎకె ఆంటోనీ చైర్మన్ గా, షిండే (హోం మంత్రి), పి చిదంబరం (ఆర్థిక మంత్రి), మొయిలీ (పెట్రోలియం), జైరాం రమేష్ (గ్రామీణాభివృద్ధి), గులాంనబీ ఆజాద్ (ఆరోగ్యం), వి నారాయణ స్వామి (పిఎంఒ) ఆ కమిటీలో సభ్యులుగా ఉన్నారు. జివోఎం అన్ని రాజకీయ పార్టీల నుంచి సలహాలు, సూచనలు కోరింది. కాంగ్రెస్, బీజేపీ, టీఆర్ఎస్, సీపీఐ, ఎంఐఎంలు

సూచనలతో కూడిన నివేదికలు సమర్పించాయి. టీడీపీ, సీపీఎం, వైఎస్సార్సీపీలు ఎలాంటి సూచనలు చేయలేదు. పార్లమెంటు శీతాకాల సమావేశాల తొలిరోజే కేంద్ర మంత్రివర్గం ఈ బిల్లుకు ఆమోదం తెలిపి రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 3 ప్రకారం అభిప్రాయాల వ్యక్తీకరణ కోసం ఆంధ్రప్రదేశ్ శాసనసభకు పంపి రాష్ట్రపతికి పంపింది. ఈ బిల్లును 2013 డిసెంబర్ 12న పంపారు.

తమ అభిప్రాయాన్ని తెలియజేయడానికి 6 వారాల గడువు ఇచ్చింది. ఈ బిల్లు 2013 డిసెంబర్ 13న అసెంబ్లీకి చేరింది. బిల్లు ప్రతులను 15 (డిసెంబర్ 2013) నాడు ఎమ్మెల్యేలకు అందజేశారు. బిల్లు పత్రాలను చింపేసి చెత్తాచెదారం సఅష్టించి గందరగోళం సఅష్టించారు. 2013 డిసెంబరు 19న రాష్ట్రపతి దక్షిణ శీతాకాల విడిది కోసం హైదరాబాద్ కు %ూంంవఎశ్రీఎూం%, అన్ని పార్టీల నాయకులు తెలంగాణకు అనుకూలంగా, వ్యతిరేకంగా విజ్ఞప్తులు సమర్పించిన నేపథ్యంలో బిల్లుపై చర్చ ప్రారంభమైందని శాసనసభా వ్యవహారాల శాఖ మంత్రి శ్రీధర్ బాబు ప్రకటించారు.

2014లో తెలంగాణ బిల్లుపై పరిణామాలు:

రెండో విడత అసెంబ్లీ శీతాకాల సమావేశాలు 2014 జనవరి 3న ప్రారంభమయ్యాయి. శాసనసభా వ్యవహారాల శాఖను డి.శ్రీధర్ బాబు (తెలంగాణ) నుంచి శైలజానాథ్ (సీమాంధ్ర)కు మార్చారు. ముఖ్యమంత్రి చర్యతో విసిగిపోయిన డి.శ్రీధర్ బాబు 2014 జనవరి 2న తన మంత్రి పదవికి రాజీనామా చేశారు. %వీ×వీ% సభ్యుడు అక్బరుద్దీన్ ఒవైసీ అసెంబ్లీలో తెలంగాణపై చర్చ మొదలైందా అని ప్రశ్నించారు. స్పీకర్ నాదెండ్ల మనోహర్ సానుకూలంగా స్పందించారు. 2014 జనవరి 8న మంత్రి వట్టి వసంతకుమార్ ఈ చర్చను ప్రారంభించారు. 1914 జనవరి 10న అప్పటి టీఆర్ ఎస్ ఎల్పీ ఫ్లోర్ లీడర్ ఈటల రాజేందర్ తెలంగాణకు జరిగిన అన్యాయాన్ని సభలో ప్రస్తావించారు. 2014 జనవరి 25న అప్పటి ఆంధ్రప్రదేశ్ ముఖ్యమంత్రి కిరణ్ కుమార్ రెడ్డి తెలంగాణ ప్రతిపాదననే వ్యతిరేకించారు. అదే రోజు చంద్రబాబు నాయుడు ఈ బిల్లులో లోపాలున్నాయని, అసలు బిల్లును చర్చకు పెట్టాలని చెప్పారని, రాష్ట్రపతి విధించిన 42 రోజుల గడువు %ఐవశ్రీఖఅస్త్రుఖఋ:ూం% ఆయన విముఖత వ్యక్తం చేశారని, మరో 3 వారాల పాటు గడువు పొడిగించాలని ప్రభుత్వ ప్రధాన కార్యదర్శి రాష్ట్రపతికి విన్నవించారు. రాష్ట్రపతి మరో వారం రోజుల సమయం ఇచ్చారు. రూల్ 77 కింద బిల్లును వెనక్కి పంపాలని స్పీకర్ కు ముఖ్యమంత్రి తీర్మానం చేశారు. బిల్లుపై ఓటింగ్ జరపాలని వైఎస్సార్సీపీ కోరింది. దీనిపై తెలంగాణ సభ్యులు అభ్యంతరం వ్యక్తం చేశారు. 2014 జనవరి 30న ఈ బిల్లును కేంద్ర ప్రభుత్వానికి తిరిగి పంపించారు. అసెంబ్లీలోని 294 మంది సభ్యుల్లో 87 మంది చర్చలో పాల్గొన్నారు. మిగిలిన వారు తమ అభిప్రాయాన్ని లిఖితపూర్వకంగా సమర్పించారు.

ఆంధ్రప్రదేశ్ పునర్విభజన చట్టం- 2014:

భారత పార్లమెంటు ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్రాన్ని తెలంగాణ, అవశేష ఆంధ్రప్రదేశ్ అనే రెండు రాష్ట్రాలుగా విభజిస్తున్నట్లు ప్రకటించింది. ఆస్తులు, అప్పుల విభజన, ప్రతిపాదిత కొత్త రాష్ట్రాల సరిహద్దులను ఖరారు చేయడం, హైదరాబాద్ హోదా వంటి అన్ని అంశాలను ఈ చట్టంలో పొందుపరిచారు. ఈ బిల్లు 2014 ఫిబ్రవరి 18న లోక్ సభలో, 20 ఫిబ్రవరి 2014న రాజ్యసభలో ఆమోదం పొందింది. ఈ బిల్లును భారత రాష్ట్రపతి ప్రణబ్ ముఖర్జీ మార్చి 1, 2014న

ధఅవీకరించి అధికారిక గెజిట్ లో ప్రచురించారు. 2014 జూన్ 2న కొత్త తెలంగాణ రాష్ట్రాలు ఆవిర్భవించాయి.

సారాంశం

ఈ అధ్యాయంలో తెలంగాణ ఉద్యమ ఆవిర్భావం, ఎదుగుదలను పరిశీలించి, చివరకు తెలంగాణ ప్రత్యేక రాష్ట్రంగా ఆవిర్భవించాం. దాదాపు అరవై ఏళ్ల పాటు సాగిన తెలంగాణ ఉద్యమం వివిధ దశల్లో సాగినా చివరకు ప్రజలు ఆ కలను సాకారం చేసుకుని ప్రశంసలు అందుకున్నారు. స్వతంత్ర భారతంలో ప్రజా ఉద్యమాలు, ప్రజాస్వామిక ఆకాంక్షలు విజయం సాధించిన సందర్భాలు చాలా తక్కువ. ప్రత్యేక తెలంగాణ సాధన అలాంటి ముఖ్యమైన సంఘటనల్లో ఒకటి. తెలంగాణ ప్రజల ఉద్యమం, వారి విజయం అపూర్వం. ప్రజాస్వామిక మార్గాల ద్వారానే వారు యుద్ధంలో విజయం సాధించారు. రాజకీయ పార్టీలు, ఫ్రంట్ ఆర్గనైజేషన్లు, పౌరసమాజం ఒక్క మాటలో చెప్పాలంటే యావత్ తెలంగాణ ఒకే గొంతుకతో ముందుకు సాగింది.

25. తెలంగాణ రాష్ట్ర విధానాలు, కార్యక్రమాలు

లక్ష్యాలు

ఎలాంటి బ్యాంకు రుణ లింకేజీ లేకుండా ప్రతి కుటుంబానికి రూ.10 లక్షల చొప్పున గ్రాము చొప్పున ఎస్సీ కుటుంబాలకు చేయూతనిచ్చేందుకు ప్రభుత్వం 2021లో దళిత బంధును ప్రవేశపెట్టింది.

2-BHK హౌసింగ్ స్కీమ్ కింద రూ.10,445 కోట్లతో 2021 నవంబర్ చివరి నాటికి 1,07,612 ఇళ్లను ప్రభుత్వం నిర్మించింది.

2014-15 నుంచి ఆసరా పింఛన్ల పథకం కింద ఏటా సగటున 38 లక్షల మంది లబ్ధిదారులకు రూ.45,883 కోట్లు (2022 జనవరి వరకు) పంపిణీ చేసింది.

అణగారిన వర్గాల పిల్లలకు విద్య సహాయం అందించడానికి, ప్రభుత్వం

2014లో 134గా ఉన్న సోషల్ వెల్ఫేర్ రెసిడెన్షియల్ ఇన్ స్టిట్యూషన్ల సంఖ్యను 2021 నాటికి 268కి రెట్టింపు చేసింది. ఈ కాలంలో గిరిజన సంస్థల సంక్షేమ నివాసాల సంఖ్య 96 నుంచి 188కి, బీసీ రెసిడెన్షియల్ సంస్థల సంఖ్య 19 నుంచి 281కి, మైనారిటీ సంక్షేమ సంస్థల సంఖ్య 12 నుంచి 204కు పెరిగింది.

మహిళలు, పిల్లల ఆరోగ్యం, శ్రేయస్సు కోసం ప్రభుత్వం 2021-22లో రూ.118 కోట్లు ఖర్చు చేసి ఆరోగ్య లక్ష్మి పథకం కింద 22 లక్షల మంది లబ్ధిదారులకు లబ్ధి చేకూర్చింది. 2021-22 నవంబర్ వరకు 1.51 లక్షల మంది లబ్ధిదారులకు కేసీఆర్ కిట్లతో పాటు రూ.186 కోట్ల డైరెక్ట్ బెనిఫిట్ ట్రాన్స్ఫర్ లభించింది.

కల్యాణ లక్ష్మి/షాదీముబారక్ పథకం కింద 2014లో ప్రారంభమైనప్పటి నుంచి 2021 వరకు దాదాపు 10 లక్షల వివాహాలు జరిగాయి. మొత్తం 1.9 లక్షల మంది ఎస్సీలు, 1.1 లక్షల మంది ఎస్టీలు, 4.55 లక్షల మంది బీసీలు, 1.97 లక్షల మంది మైనార్టీ వధువులు ఈ పథకం ద్వారా లబ్ధి పొందారు.

మహిళలను ఆర్థికంగా బలోపేతం చేసేందుకు రాష్ట్రంలో 4.39 లక్షల స్వయం సహాయక సంఘాలు, 17,886 గ్రామ సంస్థలుగా మొత్తం 47.53 లక్షల మంది మహిళలను ఏర్పాటు చేశారు.

బడ్జెట్లో ఎస్సీ, ఎస్టీలకు దామాషా ప్రకారం నిధులు కేటాయించేందుకు 2017లో ఎస్సీ, ఎస్టీ ప్రత్యేక అభివఅద్ధి నిధి చట్టాన్ని రూపొందించారు. 2021-22 ఆర్థిక సంవత్సరంలో (2022 ఫిబ్రవరి వరకు) ఎస్సీ, ఎస్టీల ప్రత్యేక ప్రయోజనం కోసం కేటాయించిన రూ.18,000 కోట్ల నిధులను వినియోగించారు.

గొర్రెల పంపిణీ పథకం కింద ప్రభుత్వం 204 మందితో కలిపి 3.81 లక్షల మంది లబ్ధిదారులకు 79.98 లక్షల

గొర్రెలను పంపిణీ చేసింది. ఈ పథకం ద్వారా లబ్ధి పొందారు. యాదవ, కుర్మ సామాజిక వర్గాలు..

పరిచయం

తెలంగాణ రాష్ట్రంలో విధాన రూపకల్పనలో సంక్షేమమే కేంద్ర బిందువు. రాష్ట్రంలోని పేదలు, అణగారిన వర్గాల అభ్యున్నతి లక్ష్యంగా ప్రభుత్వం అనేక కార్యక్రమాలు, పథకాలకు శ్రీకారం చుట్టింది. అణగారిన వర్గాలకు సమాన అవకాశాలు కల్పించడం వంటి నిర్దిష్ట సామాజిక లక్ష్యాలతో తెలంగాణ ఆర్థిక విజయానికి తోడ్పడటమే ఈ కార్యక్రమాల లక్ష్యం.

షెడ్యూల్డ్ కులాలు (ఎస్సీలు) వంటి సామాజికంగా, ఆర్థికంగా వెనుకబడిన వారి సంక్షేమాన్ని మెరుగుపరచడానికి ప్రభుత్వం కట్టుబడి ఉంది. షెడ్యూల్డ్ తెగలు (ఎస్టీలు). వెనుకబడిన తరగతులు (బీసీలు). మైనారిటీ కమ్యూనిటీలు, మహిళలు, పిల్లలు, సీనియర్ సిటిజన్లు మరియు వికలాంగులు మరియు ఇతర వెనుకబడిన వర్గాలు. సంక్షేమ ఎజెండా యొక్క విజయం పథకాలు సంబంధిత వర్గాల అవసరాలను ప్రతిబింబించేలా చూసుకోవడంపై ఆధారపడి ఉంటుంది.

మరియు ప్రభుత్వం యొక్క ప్రతిపాదిత సామాజిక లక్ష్యాలకు అనుగుణంగా వాటి పంపిణీలతో జాగ్రత్తగా అమలు చేయబడతాయి.

షెడ్యూల్డ్ కులాలు, షెడ్యూల్డ్ తెగలు, వెనుకబడిన తరగతులు మరియు మైనారిటీల సంక్షేమం

సామాజిక న్యాయం, సమసమాజ నిర్మాణం అనే లక్ష్యాన్ని సాధించడానికి, అణగారిన ప్రతి కులం లేదా గిరిజన సమూహం, ప్రతి వెనుకబడిన వర్గం మరియు ప్రతి మత అల్పసంఖ్యాక వర్గాన్ని కవర్ చేస్తూ సంక్షేమ కార్యక్రమాల అధునాతన చక్రాన్ని నిర్మించడానికి ప్రభుత్వం కృషి చేస్తోంది. ఈ లక్షిత వర్గాలను సామాజికంగా తీసుకురావడమే ఈ ఫ్రేమ్‌వర్క్ లక్ష్యం.

సమాజంలోని ఇతర అభివఅద్ధి చెందిన వర్గాలతో సమానంగా విద్యాపరంగా మరియు ఆర్థికంగా.

దళిత బంధు

2021-22 ఆర్థిక సంవత్సరంలో ప్రభుత్వం చేపట్టిన ప్రధాన కార్యక్రమాలలో ఒకటి రాష్ట్రంలోని షెడ్యూల్డ్ కులాల ప్రజల ఆర్థిక అభ్యున్నతి కోసం 1 ఎస్సీ-షెడ్యూల్డ్ కులాలు దళిత బంధు కార్యక్రమాన్ని ప్రారంభించడం, ఈ పథకం కింద, తగిన ఆదాయ వనరును స్థాపించడానికి ఎటువంటి బ్యాంకు ఆధారపడకుండా ప్రతి లబ్ధిదారు కుటుంబానికి పూర్తి గ్రాంటుగా రూ .100 ఆర్థిక సహాయం అందించబడుతుంది.

యాదాద్రి భువనగిరి జిల్లా ఆలేరు అసెంబ్లీ నియోజకవర్గం (ఏసీ)లోని వాసాలమర్రి గ్రామంలో 2021 ఆగస్టు 4న ఈ పథకాన్ని ప్రారంభించగా, 2022 జనవరి వరకు 17,554 దళిత కుటుంబాలకు రూ.2,000 కోట్లు, హుజూరాబాద్, ఆలేరు ఏసీల్లోని 72 దళిత కుటుంబాలకు రూ.7.60 కోట్లు విడుదల చేశారు.

ఆ తర్వాత మధిర (ఎస్సీ)!, తుంగతుర్తి (ఎస్సీ) అనే మరో 5 ఏసీల్లో దళితబంధు పథకాన్ని అమలు చేయాలని ప్రభుత్వం నిర్ణయం తీసుకుంది. జుక్కల్ (ఎస్సీ) . అచ్చంపేట (ఎస్సీ), కల్వకుర్తి అమలు విధానాల్లోని ప్రత్యేకతలు,

వ్యత్యాసాలను బాగా అంచనా వేయాలి. ఈ ఏసీల్లో 2500 దళిత కుటుంబాలకు లబ్ధి చేకూర్చేలా రూ.250 కోట్లు విడుదల చేశారు.

సామాజిక, ఆర్థిక అభ్యున్నతికి సామాజిక, ఆర్థిక అభ్యున్నతి ఆవశ్యకతను విజయవంతంగా గుర్తించిన ప్రభుత్వం దళిత బంధును అమలు చేయాలని ప్రతిపాదించింది. రాష్ట్రంలోని 118 ఏసీల్లో (పైన పేర్కొన్న 5 ఏసీలతో కలిపి హుజూరాబాద్ ఏసీ మినహా) ప్రతి నియోజకవర్గంలో 100 దళిత కుటుంబాలకు ఈ పథకం వర్తిస్తుంది.

ఆర్థిక సంవత్సరమే రాష్ట్రంలోని 33 జిల్లాలకు రూ.300 కోట్లు విడుదల చేసింది.

షెడ్యూల్డ్ కులాలు/ షెడ్యూల్డ్ తెగల ప్రత్యేక అభివృద్ధి నిధులు (ఎస్సీ/ ఎస్టీ ఎస్డీఎఫ్ఎస్)

ప్రభుత్వం “షెడ్యూల్డ్ కులాలు మరియు షెడ్యూల్డ్ తెగల ప్రత్యేక అభివృద్ధి నిధి (ప్రణాళిక) ను ఆమోదించింది. ఆర్థిక వనరుల కేటాయింపు మరియు వినియోగం) చట్టం 2017” అనేది భరోసా కల్పించే పథకాల అమలుకు కేటాయించిన నిధులను పొందడానికి

సమానత్వం సాధించడం, ఆర్థిక, విద్యా, మానవాభివఅద్ధిపై దఅష్టి సారించడం, వారి భద్రత, సామాజిక గౌరవాన్ని నిర్ధారించడం, ఎస్సీ, ఎస్టీల మధ్య సమానత్వాన్ని పెంపొందించడం వంటి అంశాలతో ఎస్సీ, ఎస్టీల అభివఅద్ధిని వేగవంతం చేసింది. ఫలితంగా రాష్ట్ర పథకం నిధుల్లో 15.45% పూర్తిగా ఎస్సీ వర్గాల సంక్షేమం, అభివఅద్ధికి, మరో 9.08% ఎస్టీ వర్గాల అభ్యున్నతికి కేటాయించారు. ఉపయోగించని నిధులను తదుపరి దశలకు తీసుకువెళ్ళేలా కూడా ఈ చట్టం నిర్ధారిస్తుంది.

ఆర్థిక సంవత్సరాలు..

2021-22 నాటికి, ఎస్సీ, ఎస్టీ వర్గాల సంక్షేమం మరియు నిధుల కేటాయింపు కోసం చట్టపరమైన హామీలను అందించే 4 రాష్ట్రాలలో (మిగిలిన మూడు ఆంధ్రప్రదేశ్, ఉత్తరాఖండ్ మరియు తమిళనాడు) తెలంగాణ ఒకటి. 2021-22 ఆర్థిక సంవత్సరంలో ఎస్సీ, ఎస్టీల ప్రత్యేక ప్రయోజనం కోసం సుమారు రూ.18,000 కోట్ల నిధులను వినియోగించారు.

(2022 ఫిబ్రవరి వరకు). అన్ని షెడ్యూల్డ్ కులాల (ఎస్సీ) నిర్దిష్ట కార్యక్రమాలను ఎస్సీఎస్డీఎఫ్ కింద, షెడ్యూల్డ్ తెగ (ఎస్టీ) నిర్దిష్ట కార్యక్రమాలను ఎస్టీఎస్డీఎఫ్ కింద జాబితా చేస్తున్నారు. కల్యాణలక్ష్మి, ఆసరా పింఛన్లు, ఇంటింటికీ తాగునీరు, ఎస్సీ, ఎస్టీ హాస్టళ్లలో విద్యార్థులకు సన్నబియ్యం వంటి ముఖ్యమైన పథకాలు, కేసీఆర్

కిట్లు మొదలైన వాటిని ప్రత్యేక అభివఅద్ధి నిధితో అనుసంధానం చేస్తారు. 2017లో ఈ చట్టం అమల్లోకి వచ్చినప్పటి నుంచి 2020-21 వరకు ఎస్సీ, ఎస్టీ ప్రత్యేక అభివఅద్ధి నిధుల కింద చేసిన ఖర్చును గణాంకాలు 11.1 , 11.2 చూపిస్తున్నాయి.

ఎస్సీ, ఎస్టీ, బీసీలకు రిజర్వేషన్లు రాష్ట్రంలో ఎస్సీ, ఎస్టీ, బీసీ, బీసీ, మైనార్టీ, ఆర్థికంగా వెనుకబడిన వర్గాలకు (ఈడబ్ల్యూఎస్) రిజర్వేషన్లు రాష్ట్రంలో ఎస్సీ, ఎస్టీ, బీసీలకు జరుగుతున్న చారిత్రక అన్యాయాలను రూపుమాపడం,

మైనారిటీలు తమ హక్కులు, అర్హతలను పరిరక్షించడం ద్వారా సాధికారత సాధించడంపై ప్రభుత్వం దఅష్టి సారించింది. ఈ ఆందోళనలను పరిష్కరించడానికి ఒక మార్గం ఈ వర్గాలకు రిజర్వేషన్లను విస్తరించడం. ప్రస్తుతం ఎస్టీ, ఎస్సీ, బీసీ, మైనార్టీలు (బీసీ–ఈ), ఆర్థికంగా వెనుకబడిన వర్గాలు (ఈడబ్ల్యూఎస్) 6 శాతం లబ్ధి పొందుతున్నారు. విద్యా సంస్థల్లో ప్రవేశాలకు, రాష్ట్ర ప్రభుత్వ ఉద్యోగాలకు వరుసగా 15%, 259%, 4%, 10% రిజర్వేషన్లు ఉన్నాయి. ఈ కార్యక్రమాలను నిరంతరాయంగా అమలు చేయడానికి మెరుగైన డేటా అవసరాన్ని గుర్తించి, 2021 జనాభా గణనలో భాగంగా వెనుకబడిన తరగతుల కులాల వారీగా జనాభా గణన చేపట్టాలని కేంద్ర ప్రభుత్వాన్ని కోరుతూ తెలంగాణ శాసనసభ ఏకగ్రీవంగా ఒక తీర్మానాన్ని ఆమోదించింది.

షెడ్యూల్డ్ తెగల (ఎస్టీఎస్) మరియు గిరి వికాసం లకు భూమి హక్కులు.

2006 లో 'షెడ్యూల్డ్ తెగలు మరియు ఇతర సాంప్రదాయ అటవీ నివాసితులు (అటవీ హక్కుల గుర్తింపు) చట్టం' కింద, షెడ్యూల్డ్ తెగలు మరియు ఇతర సాంప్రదాయ అటవీ నివాసితులకు అటవీ భూమిలో నివసించే హక్కును మరియు "వారు సాంప్రదాయకంగా సంరక్షిస్తున్న మరియు సుస్థిర ఉపయోగం కోసం సంరక్షిస్తున్న ఏదైనా కమ్యూనిటీ అటవీ వనరులను రక్షించడానికి, పునరుత్పత్తి చేయడానికి లేదా సంరక్షించడానికి లేదా నిర్వహించడానికి" హక్కులను ప్రభుత్వం ఇచ్చింది. 2022 జనవరి నాటికి..

3,08,614 ఎకరాలకు సంబంధించి 96,676 మందికి, 4,54,054 ఎకరాలకు సంబంధించి 721 కమ్యూనిటీ పట్టాలను ప్రభుత్వం జారీ చేసింది.

సుస్థిర వ్యవసాయాభివఅద్ధి కోసం చిన్న, సన్నకారు షెడ్యూల్డ్ తెగల (ఎస్టీ) రైతుల సాగు యోగ్యం కాని వ్యవసాయ భూములను సాగుభూములుగా మార్చడమే "గిరి వికాసం" పథకం లక్ష్యం. 2021 డిసెంబర్ నాటికి 6,118 మంది ఎస్టీ రైతులకు చెందిన 18,228 ఎకరాల భూమిని రూ.43.1 కోట్లతో సాగుభూమిగా మార్చారు.

ఎస్సీ, ఎస్టీ, బీసీ, మైనార్టీలకు విద్యా సహకారం

పేదరికాన్ని రూపుమాపడానికి, తరతరాల మధ్య చలనశీలతను పెంపొందించడానికి విద్య ఒక కీలక యంత్రాంగమని, అణగారిన వర్గాలకు రాష్ట్ర మరియు అంతర్జాతీయ స్థాయిలో విద్యావకాశాలను సులభంగా పొందడానికి మరియు ప్రయోజనం పొందడానికి వీలు కల్పించే కార్యక్రమాలపై ప్రభుత్వం ప్రత్యేక దఅష్టి సారించింది.

రెసిడెన్షియల్ పాఠశాలలు మరియు కళాశాలలు

2014లో తెలంగాణ ఆవిర్భావం నుంచి సాంఘిక సంక్షేమ రెసిడెన్షియల్ సంస్థల సంఖ్యను 2014లో 134 ఉండగా, 2021 నాటికి 268కి ప్రభుత్వం రెట్టింపు చేసింది. 2014లో 96గా ఉన్న గిరిజన సంక్షేమ సంస్థలు 2021 నాటికి 188కి పెరిగాయి. బీసీ సంక్షేమ రెసిడెన్షియల్ ఇన్ స్టిట్యూట్ లు 2014లో 19 నుంచి 2021లో 281కి, మైనారిటీ వెల్ఫేర్ రెసిడెన్షియల్ ఇన్ స్టిట్యూషన్లు 2014లో 12 నుంచి 2021 నాటికి 204కు పెరిగాయి. ఈ పాఠశాలల్లో బోధన నాణ్యత, భౌతిక వాతావరణంపై ఎక్కువ దఅష్టి సారించి కొత్త సంస్థలను అభివఅద్ధి చేశారు

మరియు కొంతమంది విద్యార్థులు దేశంలోని ఎల్ఎల్టిలు, ఎన్ఐటిలు మరియు ఇతర ప్రసిద్ధ సంస్థల నుండి పట్టభద్రులయ్యారు.

ఎస్సీ సామాజిక వర్గానికి చెందిన మహిళలు ఉన్నత విద్యను అభ్యసించేలా ప్రోత్సహించేందుకు వారి కోసం 30 రెసిడెన్షియల్ జూనియర్ కళాశాలలను ఏర్పాటు చేశారు. ప్రస్తుతం ఈ కళాశాలల్లో 17,014 మంది మహిళలు చదువుతున్నారు. అదేవిధంగా. ఎస్టీ మహిళల కోసం కొత్తగా 22 ప్రత్యేక రెసిడెన్షియల్ డిగ్రీ కళాశాలలు ఏర్పాటు చేయగా, ఈ కళాశాలల్లో 9,159 మంది మహిళలు చదువుతున్నారు.

ఈ రెసిడెన్షియల్ విద్యా సంస్థలతో పాటు ప్రత్యేక సంక్షేమ హాస్టళ్లను కూడా ఆయా సంక్షేమ శాఖలు ఏర్పాటు చేసి నిర్వహిస్తున్నాయి.

స్కాలర్ షిప్‌లు

రాష్ట్రంలోని ఎస్సీ, ఎస్టీ, బీసీ, మైనార్టీ వర్గాల విద్యకు ఉపకార వేతనాలు, ట్యూషన్ ఫీజు రీయింబర్స్మెంట్ ద్వారా ప్రభుత్వం ఆర్థిక సాయం అందించింది. ప్రతి విద్యాసంవత్సరంలో 4.86 లక్షల మంది ఎస్సీ విద్యార్థులు, 1.27 లక్షల మంది ఎస్టీ విద్యార్థులకు ప్రీమెట్రిక్ స్కాలర్ షిప్ లు, 2.5 లక్షల మంది ఎస్సీ విద్యార్థులు, 1.4 లక్షల మంది ఎస్టీ విద్యార్థులకు ఉపకార వేతనాలు అందుతున్నాయి. 1.2 లక్షల మంది మైనార్టీ విద్యార్థులు, 10.1 లక్షల మంది బీసీ విద్యార్థులకు ట్యూషన్ ఫీజు రీయింబర్స్ మెంట్ సహా పోస్ట్ మెట్రిక్ స్కాలర్ షిప్ లు అందిస్తున్నారు.

విదేశీ విద్యకు స్కాలర్ షిప్ లువెనుకబడిన వర్గాల పిల్లలు విదేశాల్లో ఉన్నత విద్యను అభ్యసించడానికి సహాయపడటానికి ప్రభుత్వం ఓవర్సీస్ స్కాలర్ షిప్ ను ప్రవేశపెట్టింది, ఇది అర్హత కలిగిన దేశం నుండి విదేశీ విశ్వవిద్యాలయంలో ప్రవేశం పొందిన కుటుంబంలోని ఒక బిడ్డకు (వార్షిక ఆదాయం రూ.5 లక్షల లోపు) అందిస్తుంది. ఎస్సీ, ఎస్టీ విద్యార్థుల ఓవర్సీస్ స్కాలర్ షిప్ కు డాక్టర్ బీఆర్ అంబేద్కర్ ఓవర్సీస్ విద్యా నిధిగా, బీసీ, ఈబీసీ విద్యార్థులకు మహాత్మాజ్యోతిబా పూలే ఓవర్సీస్ విద్యా నిధిగా, మైనారిటీ విద్యార్థులకు టీ పేరుతో ముఖ్యమంత్రి ఓవర్సీస్ స్కాలర్ షిప్ స్కీమ్ గా నామకరణం చేశారు. ఎస్సీ, ఎస్టీ, బీసీ, మైనార్టీలకు ఓవర్సీస్ స్కాలర్ షిప్ లు ప్రారంభించినప్పటి నుంచి 2022 ఫిబ్రవరి వరకు మొత్తం 699 మంది ఎస్సీ, 204 ఎస్టీ, 1,790 మంది బీసీ, 2,235 మంది మైనారిటీ విద్యార్థులు ఈ స్కాలర్ షిప్ లను అందుకున్నారు.

గృహనిర్మాణం: సురక్షితమైన గృహ ప్రాప్యత కుటుంబ సంక్షేమంలో ముఖ్యమైన పాత్ర పోషిస్తుంది. మానవ నిర్మితమైన మరియు సహజమైన వివిధ భౌతిక ముప్పుల నుండి ఆశ్రయం కల్పించడంతో పాటు, గౌరవప్రదమైన జీవితాన్ని నిర్ధారించడానికి సరైన తాగునీటి సరఫరాతో తగినంత నివాస సౌకర్యాలు, తగినంత పారిశుధ్య సౌకర్యాలు మరియు పరిశుభ్రమైన పరిసరాల లభ్యత అవసరం.

టూ-బిహెచ్ కె హౌసింగ్ ప్రోగ్రామ్

పేదలకు అందుబాటు ధరల్లో, నాణ్యమైన గఅహాలను అందించాలనే లక్ష్యంతో ప్రభుత్వం 2015 అక్టోబర్ లో 2 బీహెచ్ కే హౌసింగ్ ప్రోగ్రామ్ ను ప్రారంభించింది. ఈ పథకం కింద 2016 నుంచి 2021 వరకు మొత్తం

2,91,057 ఇళ్లు మంజూరయ్యాయి. ఇందులో 2021 నవంబర్ వరకు 1,07,612 ఇళ్ల నిర్మాణం పూర్తికాగా, మిగిలిన ఇళ్ల నిర్మాణం వివిధ దశల్లో ఉంది. ఈ కార్యక్రమం ప్రారంభమైనప్పటి నుంచి 2021 నవంబర్ వరకు సుమారు రూ.10,445 కోట్లు వినియోగించారు. గ్రేటర్ హైదరాబాద్ మునిసిపల్ కార్పొరేషన్ (జీహెచ్ఎంసీ) అమలు ఏజెన్సీ.

దాని పరిధిలో మరియు రాష్ట్రంలోని మిగిలిన ప్రాంతాలలో తెలంగాణ స్టేట్ హౌసింగ్ కార్పొరేషన్ (టిఎస్హెచ్సి) అమలు ఏజెన్సీగా ఉంది. ఒక్కో ఇంటికి 560 చదరపు అడుగుల విస్తీర్ణంలో వంటగది, రెండు మరుగుదొడ్లు ఉన్నాయి. ఒక్కో ఇంటి నిర్మాణ వ్యయం గ్రామీణ ప్రాంతాల్లో రూ.5.04 లక్షలు, పట్టణ ప్రాంతాల్లో రూ.5.30 లక్షలు, రూ.7 లక్షల నుంచి రూ.

ఆకృతి

2016-17 నుంచి 2021-22 మధ్య 2-బీహెచ్కె హౌసింగ్ కింద నిర్మించిన ఇళ్ల సంఖ్య

నిర్మించిన గృహాల సంఖ్య

53,299	12,043	17,470	8,495	14,791	1,514
2016-17	2017-18	2018-19	2019-20	2020-21	2021-22

(20.11.21 వరకు)

తెలంగాణ ప్రభుత్వ గృహనిర్మాణ శాఖ మూలాలు

గ్రేటర్ హైదరాబాద్ మున్సిపల్ కార్పొరేషన్ (జీహెచ్ఎంసీ) పరిధిలో 7.90 లక్షలు. 2018-19లో ఈ-గవర్నెన్స్ లో అత్యుత్తమ పనితీరు కనబరిచినందుకు పీఎంఏవై-యూ (ప్రధాన మంత్రి ఆవాస్ యోజన - అర్బన్) అవార్డును 2బీహెచ్ కే ప్రోగ్రామ్ అందుకుంది.

జనాభా, సామాజిక న్యాయాన్ని దఅష్టిలో ఉంచుకుని ప్రభుత్వం ఈ 2బీహెచ్కే ఇళ్లలో కొంత భాగాన్ని నిర్దిష్ట సామాజిక వర్గాలకు కేటాయించింది. గ్రామీణ ప్రాంతాల్లో ఎస్సీ, ఎస్టీలకు 50 శాతం, మైనార్టీలకు 7 శాతం, ఇతర వర్గాలకు 43 శాతం ఇళ్లు కేటాయించారు. పట్టణ ప్రాంతాల్లో ఎస్సీలకు 17 శాతం, ఎస్టీలకు 6 శాతం, మైనార్టీలకు 12 శాతం, ఇతర వర్గాలకు 65 శాతం ఉంది. మాజీ సైనికోద్యోగులు, వితంతువులకు 2 శాతం, దివ్యాంగులకు 5 శాతం రిజర్వేషన్లు కల్పిస్తున్నారు.

జనాభాకు పక్కా ఇళ్లు కల్పించడంలో రాష్ట్రం ఎంతో పురోగతి సాధించింది. కేంద్ర గృహనిర్మాణ పథకం (34%) తో పోలిస్తే, రాష్ట్ర-నిర్దిష్ట గృహనిర్మాణ పథకం నుండి ఎక్కువ కుటుంబాలు (66%) ప్రయోజనాలు పొందుతున్న 18 నాన్-స్పెషల్ కేటగిరీ రాష్ట్రాలలో తెలంగాణ ఒకటి. రాష్ట్ర-నిర్దిష్ట గఅహనిర్మాణ పథకం కవరేజీ పరంగా తెలంగాణ 4 వ స్థానంలో ఉంది. ప్రత్యేక కేటగిరీ లేని రాష్ట్రాలలో రాష్ట్ర ప్రాయోజిత మరియు కేంద్ర ప్రాయోజిత (ప్రత్యేకంగా పిఎమ్ఎవైయు) పథకాల కింద ప్రయోజనాలు పొందిన కుటుంబాల శాతాన్ని పటం 11 ఎ చూపిస్తుంది.

మహిళా సంక్షేమం

రాష్ట్రంలో అన్ని రంగాల్లో సమన్యాయం కోసం మహిళల సంక్షేమం, సాధికారతపై ప్రభుత్వం ప్రత్యేక దృష్టి సారించి అనేక కార్యక్రమాలను అమలు చేస్తోంది. ఈ కార్యక్రమాలు ఉపాధిలో లింగ వ్యత్యాసాన్ని తగ్గించడంపై దృష్టి పెడతాయి. ఆదాయాన్ని పెంచడం మరియు ఇంటిలో మహిళల బేరసారాల శక్తిని బలోపేతం చేయడం. మహిళలకు సరిపడా ఆరోగ్య పౌష్టికాహారం అందించేందుకు ఆరోగ్య లక్ష్మి, కేసీఆర్ కిట్లు వంటి కార్యక్రమాలను అమలు చేస్తున్నామన్నారు. వివాహాల సమయంలో ఆర్థిక సహాయం అందించడానికి మరియు మహిళా సాధికారత కోసం స్వయం సహాయక బఅందాల భారీ నెట్వర్కు ప్రారంభించడానికి ప్రభుత్వం చొరవ తీసుకుంది.

పై ప్రోగ్రామ్‌లకు అదనంగా. ఐసిడిఎస్ వంటి కేంద్ర ప్రాయోజిత పథకాలను కూడా ప్రభుత్వం అమలు చేస్తోంది. అనుబంధ పౌష్టికాహార కార్యక్రమం, పోషణ్ అభియాన్, అంగన్ వాడీ కేంద్రాల నిర్మాణం, పునరుద్ధరణ. ఇంటిగ్రేటెడ్ చైల్డ్ ప్రొటెక్షన్ సర్వీసెస్, స్టేట్ రిసోర్స్ సెంటర్స్ ఫర్ ఉమెన్, బేటీ పడావో బేటీ బచావో, అక్రమ రవాణా, వాణిజ్య లైంగిక దోపిడీ బాధితుల కోసం ఉయిజ్వాలా. అలాగే, ప్రత్యక్ష నియామకాలు, విద్యాసంస్థల్లో ఎన్రోల్మెంట్ కింద ఉన్న రాష్ట్ర ప్రభుత్వ ఉద్యోగాల్లో మహిళలకు 33.3 శాతం రిజర్వేషన్లు కల్పిస్తోంది.

కల్యాణలక్ష్మి/ షాదీ ముబారక్ ఏర్పాట్లు/కులాంతర వివాహాలకు సహాయం/సహాయం.

పెళ్లికాని ఆడపిల్లలకు రూ.1,00,116 వన్ టైమ్ గ్రాంట్ రూపంలో ఆర్థిక సహాయం అందించేందుకు కల్యాణ లక్ష్మి/షాదీముబారక్ పథకాన్ని ప్రభుత్వం ప్రారంభించింది. ఎస్సీ, ఎస్టీ, బీసీ, మైనారిటీ కుటుంబాలకు చెందిన (తల్లిదండ్రుల ఉమ్మడి ఆదాయం ఏడాదికి రూ.2,00,000 మించకుండా) (18 ఏళ్లు పైబడినవారు) 2019 మధ్య నుంచి కులమతాలకు అతీతంగా అవివాహిత వికలాంగులకు రూ.1,25,145 ఆర్థిక సాయం అందిస్తోంది.

2021 డిసెంబర్ వరకు మొత్తం 1.9 లక్షల ఎస్సీ, 1.1 లక్షల ఎస్టీ, 4.3 లక్షల బీసీ, 1.9 లక్షల మైనారిటీ కుటుంబాలకు ఈ పథకం ద్వారా లబ్ధి చేకూరగా, ప్రభుత్వం సుమారు రూ.8085 కోట్లు పంపిణీ చేసింది. ఈ చొరవ బాల్య వివాహాలను గణనీయంగా నిరోధించడమే కాకుండా వివాహాలకు సంబంధించిన ఆర్థిక భారాన్ని కూడా బాగా తగ్గించింది.

భూమి కొనుగోలు పథకం

పేదరిక నిర్మూలనకు, సమాజాభివఅద్ధికి భూమి లభ్యత కీలకం. 2014 లో భూమి కొనుగోలు పథకం “భూమిలేనినిరూప దళిత వ్యాపారితో కుటుంబులు” మహిళలకు 3.00 ఎకరాల వ్యవసాయ భూమిని కొనుగోలు చేసి కేటాయించే లక్ష్యంతో ప్రారంభించబడింది, భూమి కొనుగోలు పథకం అమలులో ఉంది.

1009 శాతం సబ్సిడీతో.. రాష్ట్రంలోని 30 జిల్లాల్లో (హైదరాబాద్, భద్రాద్రి కొత్తగూడెం, మేడ్చల్ మినహా) ఎకరాకు రూ.2 లక్షల నుంచి రూ.7 లక్షల వరకు ఖర్చు చేసి వ్యవసాయ భూమిని కొనుగోలు చేసే అధికారాన్ని జిల్లా కలెక్టర్లకు ఇచ్చారు.

భూ కొనుగోలు పథకం కింద 6,942 మంది లబ్ధిదారులకు రూ.761.42 కోట్ల వ్యయంతో (2014 నుంచి 2021 డిసెంబర్ వరకు) 16,993.27 ఎకరాలను పంపిణీ చేశారు. 2021-22లో రూ.25.32 కోట్లతో 261 మంది లబ్ధిదారులకు 451.35 ఎకరాలను పంపిణీ చేశారు.

స్వయం సహాయక బృందాలు (స్వయం సహాయక బృందాలు)

అణగారిన, ఆర్థికంగా వెనుకబడిన కుటుంబాలకు చెందిన మహిళలను ఆర్థికంగా బలోపేతం చేయడం ద్వారా వారి జీవితాల్లో పరివర్తన తీసుకువచ్చిన స్వయం సహాయక సంఘాల ఉద్యమం విస్తృతంగా గుర్తింపు పొందింది. ప్రభుత్వం "సెర్ప్ (సొసైటీ ఫర్ ఎలిమినేషన్ ఆఫ్ రూరల్ పావర్టీ)" ద్వారా మహిళల స్వయం సహాయక సంఘాలను మరియు వారి సమాఖ్యలను నిర్మించడం మరియు పోషించడం ద్వారా ఈ ఉద్యమాన్ని మరింత సులభతరం చేస్తోంది. రాష్ట్రంలో 4.39 లక్షల స్వయం సహాయక సంఘాలు, 17,886 గ్రామ సంస్థల్లో 47.53 లక్షల మంది మహిళలను సంఘటితం చేశారు. 2021-22 సంవత్సరంలో (2021 నవంబర్ వరకు) కొత్తగా ఏర్పడిన స్వయం సహాయక సంఘాల సంఖ్య 15865

ఈ స్వయం సహాయక సంఘాలన్నింటికీ బ్యాంకు లింకేజీలను ఏర్పాటు చేయడంలో తెలంగాణ ముందంజలో ఉంది. రాష్ట్రం ఏర్పడినప్పటి నుంచి 2014-15లో స్వయం సహాయక సంఘాలకు పంపిణీ చేసిన మొత్తం రూ.3,738.67 కోట్ల నుంచి 2020-21 నాటికి రూ.10,448.03 కోట్లకు (2021-22 గణాంకాలు డిసెంబర్ వరకు మాత్రమే సంబంధించినవి) దాదాపు మూడు రెట్లు పెరిగాయి.

తెలంగాణ రాష్ట్రంలోని అన్ని పట్టణ ప్రాంతాల్లో పేదరిక నిర్మూలన కార్యక్రమాలను అమలు చేయడానికి రాష్ట్ర నోడల్ ఏజెన్సీ "మెప్మా". ఇప్పటి వరకు పట్టణ స్వయం సహాయక సంఘాల మహిళల ద్వారా రూ.102.82 కోట్ల వ్యయంతో 13,425 సూక్ష్మ పరిశ్రమలను ఏర్పాటు చేశారు. 2021-22లో స్వయం సహాయక బఅందం - బ్యాంక్ లింకేజీ (ఎస్హెచ్జీ-బీఎల్) కింద 17,287 స్వయం సహాయక సంఘాలకు రూ.1,107.32 కోట్లు, స్వయం ఉపాధి కార్యక్రమం (ఎస్ఈపీ) కింద 1,241 మంది లబ్ధిదారులకు రూ.113.92 కోట్లు కేటాయించారు.

ఆరోగ్య లక్ష్మి & కేసీఆర్ కిట్లు

ఆరోగ్య లక్ష్మి పథకం ద్వారా అన్ని ఐగారివీధి కేంద్రాల్లో నమోదైన గర్భిణులు, బాలింతలకు పౌష్టికాహారం అందిస్తున్నారు. గర్భిణులు, బాలింతలకు అనుబంధ పౌష్టికాహారం నాణ్యతను, ఆమోదయోగ్యతను పెంపొందించడం, గర్భిణులు, బాలింతలు 90o ఐఎఫ్ ఏ మాత్రలు వేసుకునేలా చూడటం, రక్తహీనతతో బాధపడుతున్న గర్భిణులు, బాలింతల సంఖ్యను తొలగించడం లేదా తగ్గించడం, అంగన్ వాడీ కేంద్రాల్లో (ఏవీడబ్ల్యూసీ) తల్లుల నమోదును మెరుగుపరచడం ఈ పథకం ముఖ్య లక్ష్యాలు. ఇతరులతో పాటు..

కేంద్ర ప్రభుత్వం నిర్దేశించిన నిబంధనలకు మించి మహిళల ఆరోగ్యం, సంక్షేమం దఅష్ట్యా తెలంగాణ ప్రభుత్వం ఒక్కో లబ్ధిదారుడికి రోజుకు రూ.14 చొప్పున అదనంగా కేటాయిస్తూ రేట్లను పెంచింది. లబ్ధిదారులకు పాలు, గుడ్లు అందే రోజుల సంఖ్యను రాష్ట్ర ప్రభుత్వం 25 నుంచి 30కి పెంచింది.

2021-22లో రూ.118 కోట్ల వ్యయంతో 7 నెలల నుంచి 6 సంవత్సరాల వయస్సు గల 22,00,346 మంది గర్భిణులు, బాలింతలు, చిన్నారులకు (బాలామఅతం, సప్లిమెంటరీ న్యూట్రిషన్ ప్రోగ్రాం కింద) లబ్ధి చేకూరింది.

సంస్థాగత ప్రసవాలను ప్రోత్సహించడం ద్వారా మాతాశిశు మరణాల రేటును తగ్గించాలనే లక్ష్యంతో 2017 జూన్ లో కేసీఆర్ కిట్ కార్యక్రమాన్ని ప్రారంభించారు. ఈ పథకం కింద ప్రసవానంతర తల్లులకు 15 యుటిలిటీ వస్తువులతో కూడిన కిట్ లభిస్తుంది. దీని కింద ఈ పథకం, ప్రసవం తరువాత, గర్భధారణ మరియు ప్రసవానంతర కాలంలో మహిళలు వేతనాల నష్టాన్ని భర్తీ చేయడానికి తల్లికి రూ .12,000 (ఆడపిల్లకు రూ .13,000) ఆర్థిక సహాయం అందించబడుతుంది. 2021-22 నవంబర్ వరకు సుమారు 1.51 లక్షల మంది లబ్ధిదారులకు కేసీఆర్ కిట్లతో పాటు రూ.186 కోట్ల డైరెక్ట్ బెనిఫిట్ ట్రాన్స్ఫర్ లభించింది. ప్రభావం%ళి%మార్పు%రి

రాష్ట్రంలో 2015-16 (ఎన్ఎఫ్హెచ్ఎస్-4)లో 30.5 శాతం నుంచి 2019-20 (ఎన్ఎఫ్హెచ్ఎస్-5)లో 49.7 శాతానికి మెరుగైన సంస్థాగత డెలివరీలను చూడవచ్చు.

మహిళా శక్తి కేంద్రాలు (ఎమ్మెస్కేఎస్)

మహిళా శక్తి కేంద్రాలు (ఎంఎస్కెలు) కేంద్ర ప్రాయోజిత పథకం, ఇది 60:40 నిష్పత్తిలో కేంద్ర- రాష్ట్ర వాటాను కలిగి ఉంటుంది. నైపుణ్యాభివృద్ధి, ఉపాధి, డిజిటల్ అక్షరాస్యత, ఆరోగ్యం, పౌష్టికాహార అవకాశాలతో తురాల్ మహిళల సాధికారతకు 'వన్ పీ కన్వర్జెంట్ సపోర్ట్ సర్వీసెస్' అందించడమే ఎమ్మెస్కే స్కీమ్ లక్ష్యం. పని ప్రదేశాల్లో మహిళలపై లైంగిక వేధింపుల చట్టం-2013, గర్భధారణకు ముందు, ప్రసవానికి ముందు నిర్ధారణ పద్ధతుల చట్టం-1994, బాల్యవివాహాల నిషేధ చట్టం-2006, వివాహ నిర్బంధ నమోదు చట్టం,ఆర్టీఈ-2009 వంటి వివిధ చట్టాలపై అవగాహన కార్యక్రమాలతో పాటు రాష్ట్రంలో అమలు చేస్తున్న పథకాలు, కార్యక్రమాలు, చట్టాలను ఎమ్మెస్కేలు రూపొందిస్తాయి.

వన్ స్టాప్ సెంటర్లు (సఖి సెంటర్లు): హింసకు గురైన మహిళలకు, ప్రైవేట్ మరియు బహిరంగ ప్రదేశాల్లో, కుటుంబంలో, సమాజంలో మరియు పనిప్రాంతంలో సమీకఅత మద్దతును అందించే లక్ష్యంతో 2017 డిసెంబరులో రాష్ట్రంలోని మొత్తం 33 జిల్లాల్లో వన్ స్టాప్ సెంటర్లు (సఖి కేంద్రాలు అని కూడా పిలుస్తారు) ఏర్పాటు చేయబడ్డాయి. సఖి కేంద్రాలు 2017 నుండి అక్టోబర్ 2021 వరకు 32,114 కేసులను నిర్వహించాయి, ఇది సఖి కేంద్రాలకు పెరుగుతున్న పరిధిని బట్టి స్పష్టమవుతుంది. నమోదైన మొత్తం కేసుల్లో 66 శాతం గఅహహింస కిందే ఉన్నాయి.

2017 ఆగస్టు 19న తెలంగాణలో 6 సీట్ల కాల్ సెంటర్ తో ఉమెన్ హెల్ప్ లైన్ (డబ్ల్యూహెచ్ ఎల్) 181 ప్రారంభించబడింది. హింసకు గురైన మహిళలు/బాలికలకు మద్దతు ఇవ్వడానికి సఖి సెంటర్ %ఔనూ%తో అనుసంధానించబడింది.

భరోసా కేంద్రాలు

శారీరక, లైంగిక, ఆర్థిక లేదా భావోద్వేగపరమైన తీవ్రమైన వేధింపులకు గురైన మహిళలు మరియు పిల్లలకు సమీకఅత మద్దతును అందించడానికి భరోసా కేంద్రాలు వన్ పాయింట్ హెల్ప్ సెంటర్లు. మొదటి కేంద్రాన్ని 2016లో

హైదరాబాద్ లో, ఆ తర్వాత 2018లో వికారాబాద్ లో, 2020లో సంగారెడ్డి, వరంగల్ లో ఏర్పాటు చేశారు. సూర్యాపేట, నల్లగొండ, మేడ్చల్, ఖమ్మం, హైదరాబాద్ పాతబస్తీలో భరోసా కేంద్రాలు కొనసాగుతున్నాయి.

సెక్యూరిటీ, హెల్త్ అండ్ ఎన్విరాన్మెంట్ (షీ) టీమ్స్

2014లో తెలంగాణ పోలీసు విభాగంగా సీహెచ్ఈ బృందాలను ఏర్పాటు చేశారు. ఈవ్ టీజింగ్ వంటి మహిళలపై నేరాలను ఎదుర్కోవడమే దీని లక్ష్యం. వెంటాడుతూ.. పబ్లిక్ లేదా పని ప్రదేశాలు, విద్యా సంస్థలు, నివాస ప్రాంతాలు లేదా సోషల్ మీడియాలో వేధింపులు. ప్రస్తుతం రాష్ట్రంలో 331 షీ టీమ్స్ పనిచేస్తున్నాయి. అక్టోబర్ 2014 నుంచి సెప్టెంబర్ 2021 మధ్య..

ఈ కార్యక్రమం కింద మొత్తం 54,231 ఫిర్యాదులు అందాయి, ఇది 19,411 మంది నేరస్థులను అరెస్టు చేయడానికి దారితీసింది.

లైంగిక వేధింపుల ఎలక్ట్రానిక్ బాక్స్ (టి-షీ బాక్స్)

సంఘటిత లేదా అసంఘటిత, ప్రైవేట్ లేదా ప్రభుత్వ రంగంలో పనిచేసే ప్రతి మహిళకు లైంగిక వేధింపులకు సంబంధించిన ఫిర్యాదు నమోదును సులభతరం చేయడానికి ఆమె పని స్థితితో సంబంధం లేకుండా సింగిల్ విండో యాక్సెస్ కల్పించే ప్రయత్నంగా ప్రభుత్వం టి-షీ బాక్స్ (మొబైల్ మరియు వెబ్ యాప్) ను ఏర్పాటు చేసింది.

2021-22లో 4,376 అంతర్గత ఫిర్యాదుల కమిటీలు (సీసీ), 28 లోకల్ కంప్లయింట్స్ కమిటీలు (ఎల్సీసీ) ఈ ప్లాట్ఫామ్పై రిజిస్టర్ అయ్యాయి. వీటితో పాటు హైదరాబాద్ లో అక్రమ రవాణా బాధితుల భద్రత కోసం కొత్త హోమ్ ను కూడా ప్రభుత్వం ఏర్పాటు చేసింది.

పేదరిక నిర్మూలన

పేదరికం మరియు దానిని నిర్ణయించే అంశాలను పరిష్కరించడం ప్రభుత్వం యొక్క ప్రధాన దృష్టి రంగాలలో ఒకటి. రాష్ట్రం ఏర్పడినప్పటి నుండి, ప్రభుత్వం ప్రస్తుతం ఉన్న పేదరిక నిర్మూలన కార్యక్రమాలను పునరుద్ధరించింది, ముఖ్యంగా ప్రజా పంపిణీ వ్యవస్థ (పిడిఎస్) మరియు మహాత్మా గాంధీ జాతీయ గ్రామీణ ఉపాధి హామీ పథకం (ఎంజిఎన్ఆర్ఇజిఎస్) మరియు 100% సబ్సిడీ 2-బిహెచ్కే గృహనిర్మాణ పథకం.

సొసైటీ ఫర్ ఎలిమినేషన్ ఆఫ్ రూరల్ పావర్టీ (సెర్ప్), మిషన్ ఫర్ ఎలిమినేషన్ ఆఫ్ పావర్టీ ఇన్ మున్సిపల్ ఏరియాస్ (మెప్మా) వంటి రాష్ట్ర స్థాయి సొసైటీలు మహిళా నాయకత్వంలోని స్వయం సహాయక బఅందాలను (ఎస్హెచ్జీలు) నిర్మించడానికి మరియు పోషించడానికి మరియు గ్రామీణ మరియు పట్టణ ప్రాంతాల్లో పేదరిక నిర్మూలన కార్యక్రమాలను అమలు చేయడానికి సహాయపడుతున్నాయి.

ముఖ్యంగా పేదరిక నిర్మూలనకు కఅషి చేయడం ద్వారా పేదరిక నిర్మూలనపై ప్రభుత్వం దఅష్టిని విస్తఅతం చేసింది. లబ్ధిదారుల సంఖ్య మరియు పంపిణీ చేయబడ్డ మొత్తం (కోట్లు) ఆసరా పెన్షన్ పథకం కింద (2014-15 నుంచి 2021-22 వరకు)

బహుముఖ పేదరికం.. నీతి ఆయోగ్ యొక్క మల్టీడైమెన్షనల్ పావర్టీ ఇండెక్స్ (ఎంపిఐ) బేస్లైన్ రిపోర్ట్ 2021 ప్రకారం, ఆరోగ్యం, విద్య మరియు జీవన ప్రమాణాలు అనే మూడు సమాన కొలతలను కలిగి ఉంది, భారతదేశంలో ప్రతి నలుగురిలో ఒకరు బహుముఖ పేదవారు, కానీ తెలంగాణలో ఇది ఏడుగురిలో ఒకరికి మాత్రమే వర్తిస్తుంది.

రాష్ట్రం ఏర్పడినప్పటి నుంచి రాష్ట్రంలోని నిర్దిష్ట అణగారిన వర్గాలను కవర్ చేస్తూ ఆరోగ్యం (కేసీఆర్ కిట్లు, ఆరోగ్య లక్ష్మి, గిరి పోషణ, ప్రజారోగ్య మౌలిక సదుపాయాల మెరుగుదల మొదలైనవి), విద్య (మన ఊరు మనబడి ద్వారా పాఠశాల మౌలిక సదుపాయాలను పునరుద్ధరించడం), జీవన ప్రమాణాలు (గఅహనిర్మాణం, నైపుణ్యాభివఅద్ధి, ఆస్తుల కల్పన, ఉచిత విద్యుత్ మొదలైనవి) లక్ష్యంగా ప్రభుత్వం చర్యలు చేపట్టింది.

ఆసరా పింఛన్లు: సంక్షేమ, సామాజిక భద్రతలో భాగంగా.. సమాజంలోని అత్యంత బలహీన వర్గాలను ఆదుకునేందుకు ప్రభుత్వం 2014 నవంబర్ లో 'ఆసరా' పెన్షన్ పథకాన్ని ప్రవేశపెట్టింది. సమాజంలోని వివిధ వర్గాలను ముఖ్యంగా వఅద్ధులు, బలహీనులు, వికలాంగులు, వితంతువులు, హెచ్ఐవీ-ఎయిడ్స్ వ్యాధిగ్రస్తులు, ఫైలేరియా ప్రభావిత వ్యక్తులు (గ్రేడ్-1, 1), అసమర్థ నేత కార్మికులు, కల్లుగీత కార్మికులు, పేద బీడీ కార్మికులు, ఒంటరి మహిళలను రక్షించడానికి ఈ పథకం ఉద్దేశించబడింది. 2021-22లో (2022 జనవరి వరకు). 37.34 లక్షల మంది పెన్షనర్లకు రూ.7,078 కోట్లు పంపిణీ చేశారు. 2014 నుంచి సగటున..

ఏటా 38 లక్షల మంది లబ్ధిదారులు ఈ పథకం కింద కవర్ అవుతున్నారు (పటం 11.5).

నవంబర్ 2014లో ఈ పథకాన్ని ప్రారంభించినప్పటి నుంచి 2022 జనవరి వరకు సుమారు రూ.45,882 కోట్లు పంపిణీ చేశారు (పటం 11.5). 2019 జూన్ నుంచి వికలాంగుల పింఛన్ మొత్తాన్ని రూ.1500 నుంచి రూ.3016కు, ఇతర అన్ని కేటగిరీల పెన్షనర్లకు నెలకు రూ.1000 నుంచి రూ.2016కు పెంచారు.

ప్రజాపంపిణీ వ్యవస్థ (పిడిఎస్)

ప్రాధాన్య కుటుంబాలకు వారి అర్హతను బట్టి ప్రభుత్వం సబ్సిడీపై నిత్యావసర సరుకులు, ఆహార ధాన్యాలను పంపిణీ చేస్తోంది. 17,013 చౌకధరల దుకాణాల (ఎఫ్ పీఎస్) నెట్ వర్క్ ద్వారా ప్రజాపంపిణీ వ్యవస్థ (పీడీఎస్)ను ప్రభుత్వం చురుగ్గా అమలు చేస్తోంది. తెలంగాణ ప్రభుత్వం పీడీఎస్ కవరేజీని అదనంగా 96 లక్షల మందికి విస్తరించింది.

బల్ల

రాష్ట్రంలో అమలవుతున్న బియ్యం పంపిణీ పథకాలు

పథకం పేరు లబ్ధిదారుడి వివరాలు అర్హత అంతకంతకూ వినియోగదారుడి ధర ప్రతి నెలా పంపిణీ పథకం

ఆహార భద్రత కార్డులు 84.74 లక్షల కుటుంబాలు 27183 లక్షల లబ్ధిదారులు బిపిఎల్ కుటుంబాలు కిలో రూ.1 కుటుంబంలోని సభ్యుల సంఖ్యపై ఎలాంటి సెల్లింగ్ లేకుండా కుటుంబంలోని ప్రతి సభ్యుడికి 6 కిలోలు

అంత్యోదయ అన్న యోజన (ఏఎఫ్ఎస్సీ) 5.67 లక్షల కుటుంబాలు 15.51 లక్షల లబ్ధిదారులు నిరుపేదలు, ఆదిమ గిరిజనులు, నిరుపేదలు/వితంతువులు మొదలైనవారు. కిలో రూ.1 ఒక్కో కార్డుకు 35 కిలోలు

అంత్యోదయ అన్న యోజన (ఏఎఫ్ఎస్సీ) 5,777 కుటుంబాలు 6,021 లబ్ధిదారులు నిరుపేద వఅద్ధులు/ సీనియర్ సిటిజన్లు ఉచితం ఒక్కో లబ్దిదారుడికి 10 కిలోలు

సంక్షేమ హాస్టళ్లు మరియు సంస్థలు (ఎస్సీ/ఎస్టీ/బీసీ హాస్టళ్లు) 4,119 హాస్టళ్లు, సంస్థల్లో 9.24 లక్షల మంది ఖైదీలు ప్రభుత్వ సంక్షేమ హాస్టళ్లలో నివసిస్తున్న ఎస్సీ/ఎస్టీ/బీసీ విద్యార్థులకు సూచనలు ఉచితం మెట్రిక్ ఖైదీలకు నెలకు 15 కిలోలు / పోస్టుకు 18 కిలోలు – మెట్రిక్ ఖైదీలు

మధ్యాహ్న భోజనం 22.05 లక్షల మంది లబ్ధిదారులు ప్రభుత్వ పాఠశాలల్లో చదువుతున్న విద్యార్థులు ఉచితం 1 నుండి 5 వ – 100 గ్రాములు (రోజుకు తలకు) 6 నుండి 10 వ – 150 గ్రాములు (రోజుకు తలకు)

అంగన్ వాడీ కేంద్రాలు మార్చు 11.58 లక్షల మంది లబ్ధిదారులు 3 నుండి 6 సంవత్సరాల వయస్సు గల పిల్లలు గర్భిణీలు/ పాలిచ్చే మహిళలు ఉచితం పిల్లలకు, 3 సంవత్సరాల నుండి 6 సంవత్సరాల వరకు – 75 గ్రాములు (రోజుకు తలకు) గర్భిణీ స్త్రీలు మరియు పాలిచ్చే తల్లులు – 150 గ్రాములు (రోజుకు తలకు)

జాతీయ ఆహార భద్రతా చట్టం (ఎన్ఎఫ్ఎస్ఏ) కింద భారత ప్రభుత్వం నిర్దేశించిన 1.91 కోట్ల (వ్యక్తులు / యూనిట్లు) కవరేజీ కంటే ఎక్కువ, తద్వారా 2021 డిసెంబర్ నాటికి రాష్ట్రంలో 2.87 కోట్ల మంది లబ్ధిదారులకు సమర్థవంతంగా వర్తిస్తుంది. అదనపు లబ్దిదారుల కవరేజీతో పాటు, భారత ప్రభుత్వం నిర్దేశించిన విధంగా ఒక వ్యక్తికి కిలోకు 5 కిలోల నుండి 3 రూపాయలకు, కుటుంబంలోని సభ్యులందరికీ కిలోకు 1 రూపాయల చొప్పున 6 కిలోల బియ్యం పంపిణీ స్థాయిని ప్రభుత్వం పెంచింది. ఆహార భద్రతతో పాటు దీపం పథకం కింద రాష్ట్రంలో 18,90,533 పేద, అట్టడుగు కుటుంబాలకు గ్యాస్ కనెక్షన్లు ఇచ్చారు.

ఈ పథకానికి 2014లో రూ.1,140 కోట్లు కేటాయించగా, 2021 నాటికి రూ.2,281 కోట్లకు రెట్టింపు చేశారు. 2021-22 ఆర్థిక సంవత్సరంలో ప్రజాపంపిణీ వ్యవస్థ రాష్ట్రంలో 3.36 కోట్ల మంది లబ్ధిదారులకు సేవలు అందించింది.

కోవిడ్-19కు స్పందన

కోవిడ్-19 మహమ్మారి, తదనంతర లాక్డౌన్లు ప్రజల జీవితాలను, ముఖ్యంగా అణగారిన వర్గాలను తీవ్రంగా ప్రభావితం చేశాయి. కరోనా సెకండ్ వేవ్ సమయంలో పేద కుటుంబాలను ఆదుకునేందుకు రాష్ట్ర ప్రభుత్వం కార్డుదారులందరికీ నెలకు అదనంగా 10 కిలోల బియ్యాన్ని ఉచితంగా పంపిణీ చేసింది. ఈ పంపిణీ 2021 మే నుండి నవంబర్ వరకు 7 నెలల పాటు కొనసాగింది, దీనికి అదనంగా రూ.324 కోట్లు ఖర్చయ్యాయి.

ప్రైవేటు పాఠశాలల ఉపాధ్యాయులకు ఉపశమనం కలిగించడానికి, రాష్ట్ర ప్రభుత్వం గుర్తింపు పొందిన ప్రైవేట్ పాఠశాలలకు చెందిన 2,03,473 మంది బోధన మరియు బోధనేతర సిబ్బందికి 2021 ఏప్రిల్ నుండి జూన్ వరకు

ఒక్కొక్కరికి 25 కిలోల చొప్పున ఉచితంగా సన్నబియ్యం పంపిణీ చేసింది మరియు రూ.52.26 కోట్లు ఖర్చు చేసింది. ప్రైవేట్ పాఠశాల సిబ్బందికి ఇటువంటి ఉపశమనం కల్పించిన మొదటి రాష్ట్రం తెలంగాణ రాష్ట్రం.

ఆర్థిక మద్దతు పథకాలు

ప్రభుత్వం ప్రవేశపెట్టిన ఆర్థిక మద్దతు పథకాలు, 1) ఆదాయాన్ని ఆర్జించే ఆస్తుల సఅష్టికి ఆర్థిక సహాయం అందించడం, 1) స్వయం/ వేతన ఉపాధికి దారితీసే స్కిల్ అప్ గ్రేడేషన్ కోసం శిక్షణా కార్యక్రమాలను అందించడం మరియు 2) ఎస్సీ, ఎస్టీ మరియు ఇతర బలహీన వర్గాల సంక్షేమం కోసం ఆర్థిక మద్దతు పథకాలలో ఆర్థిక అంతరాలను పూడ్చడం.

గొర్రెల పంపిణీ పథకం

రాష్ట్రంలో యాదవ, కుర్మ వర్గాలకు ప్రభుత్వం గొర్రెల పంపిణీ పథకాన్ని అమలు చేస్తోంది. 2017లో ఈ పథకం ప్రారంభమైనప్పటి నుంచి ఇప్పటి వరకు 3.81 లక్షల మంది లబ్ధిదారులకు 79.98 లక్షల గొర్రెలను పంపిణీ చేశారు. 2017 నుంచి 2021 అక్టోబర్ వరకు రాష్ట్ర ప్రభుత్వం 75 శాతం సబ్సిడీతో రూ.3,572 కోట్లు ఖర్చు చేసింది. బహిరంగ మార్కెట్ లో గొర్రెల ధర పెరగడం, రవాణా ధరల పెరుగుదలను దఅష్టిలో ఉంచుకుని ఎస్ ఆర్ డీపీ కార్యక్రమం మొదటి దశలో (2021-22, 2022-23) యూనిట్ వ్యయాన్ని రూ.1,25,000 నుంచి రూ.1,75,000కు ప్రభుత్వం పెంచింది.

ఎస్సీ, ఎస్టీ, బీసీ వర్గాలకు ఉచిత విద్యుత్ సరఫరా

షెడ్యూల్డ్ కులాలు మరియు షెడ్యూల్డ్ తెగల కుటుంబాలకు 101 యూనిట్ల వరకు గఅహ అవసరాల కోసం ప్రభుత్వం ఉచిత విద్యుత్ సరఫరా చేస్తోంది, ఇది సుమారు 19.73 లక్షల ఎస్సీ కుటుంబాలకు, 1.47 లక్షల ఎస్టీ కుటుంబాలకు ప్రయోజనం చేకూరుస్తుంది. 2021-22 నుంచి ధోబీ ఘాట్లు, సెలూన్లకు 250 యూనిట్ల వరకు ఉచిత విద్యుత్ సరఫరాకు రాష్ట్ర ప్రభుత్వం శ్రీకారం చుట్టింది. రజక, నాయీబ్రాహ్మణ వర్గాలకు చెందిన 54,035 మందికి లబ్ధి 116.3 ఎంటర్ ప్రెన్యూర్ షిప్ డెవలప్ మెంట్ (టీ-ప్రైడ్) షెడ్యూల్డ్ కులాలు (ఎస్సీ), షెడ్యూల్డ్ తెగలు (ఎస్టీలు), అర్హులైన వికలాంగులు (పీహెచ్ సీ)ల్లో ఎంటర్ ప్రెన్యూర్ షిప్ ను ప్రోత్సహించేందుకు ప్రభుత్వం 2014లో తెలంగాణ స్టేట్ ప్రోగ్రామ్ ఫర్ ర్యాపిడ్ ఇంక్యుబేషన్ ఆఫ్ దళిత ఎంటర్ ప్రెన్యూర్స్ (టీ-ప్రైడ్) పేరుతో ప్రత్యేక ప్రోత్సాహక ప్యాకేజీ పథకాన్ని ప్రారంభించింది. రుణ సదుపాయం కల్పించడంతో పాటు ఇండస్ట్రియల్ పార్కుల్లో ప్లాట్ల కేటాయింపు, ఇంటెన్సివ్ ఎంటర్ప్రెన్యూర్, స్కిల్లింగ్ ప్రోగ్రామ్లను ఈ పాలసీలో పొందుపరిచారు. 2014లో ఈ పథకం ప్రారంభమైనప్పటి నుంచి 2022 జనవరి వరకు 23,742 మంది ఎస్టీ ఔత్సాహిక పారిశ్రామికవేత్తలకు రూ.1052 కోట్లు, 22,955 మంది ఎస్సీ ఔత్సాహిక పారిశ్రామికవేత్తలకు రూ.1032 కోట్లు, 1708 మంది పీహెచ్సీ ఔత్సాహిక పారిశ్రామికవేత్తలకు రూ.93 కోట్లు మంజూరయ్యాయి.

సంస్కృతి అభివృద్ధి మరియు సంరక్షణ

విభిన్న భాషలు, సంస్కృతుల సమ్మేళన స్థలంగా తెలంగాణ ఎప్పటి నుంచో ఉంది. ఇది భారతదేశ మిశ్రమ సంస్కృతికి ఉత్తమ ఉదాహరణ. బహుళత్వం మరియు సమ్మిళితత్వం. మొత్తం మీద ఈ ప్రాంతం గంగా-జమునా తెహజీబ్ కు, రాజధాని హైదరాబాదుకు 'సూక్ష్మ భారతం'గా పేరు రావడంలో ఆశ్చర్యం లేదు.

రాష్ట్రంలోని ఈ సమ్మిళిత సంస్కఅతిని పరిరక్షించాల్సిన ఆవశ్యకతను ప్రభుత్వం గుర్తించింది. గిరిజన సంస్కఅతిని పరిరక్షించేందుకు ప్రభుత్వం రూ.20 కోట్లతో కుమురం భీం జ్ఞాపకార్థం జోడేఘాట్ వద్ద గిరిజన మ్యూజియాన్ని నిర్మించింది. ఇంకా 12 గిరిజన భవన్లు, ఆదివాసీ భవన్, బంజారా భవన్ నిర్మాణాలు వివిధ దశల్లో ఉన్నాయి.

ఒక్కొక్కరికి రూ.20 కోట్ల చొప్పున మంజూరు చేశారు.

సంత్ సేవాలాల్ జయంతి, కుమురం భీం వర్ధంతి వంటి గిరిజన సమాజం యొక్క ప్రధాన జాతరలు మరియు పండుగలను ప్రభుత్వం స్పాన్సర్ చేస్తుంది మరియు నిర్వహిస్తుంది. ప్రతి సంవత్సరం నాగోబజాతర, బూరపూర్ జాతర, జంగుబాయి జాతర, నాచారమ్మ జాతర మొదలగునవి. గిరిజన పండుగలలో సమ్మక్క సారక్కజాతర లేదా మేదరం తాడ్వాయి మండలంలో ద్వైవార్షికంగా జరుపుకుంటారు. ప్రపంచంలోనే అతిపెద్ద గిరిజన మత సమ్మేళనంగా ఉన్న ములుకు జిల్లా. సమ్మక్క సారక్క జాతర లేదా మేడారం జాతర తెలంగాణ రాష్ట్ర పండుగ. ప్రతి జాతరలో తాగునీరు, నిత్యావసర సరుకులు అందించేందుకు ప్రభుత్వం విస్తఅత ఏర్పాట్లు చేస్తుంది. పారిశుధ్యం మరియు అత్యవసర ఆరోగ్య సౌకర్యాలు. ఫిబ్రవరి 14 నుంచి 20వ తేదీ వరకు జరిగిన ఈ ఉత్సవాల్లో దాదాపు కోటి మంది భక్తులు పాల్గన్నారు.

బతుకమ్మ అనేది తెలంగాణలో ప్రధానంగా జరుపుకునే ఒక వార్షిక పూల పండుగ, దీనిని యువతులు ఘనంగా జరుపుకుంటారు. ఇది వర్షాకాలం చివరలో జరుపుకుంటారు మరియు ప్రకఅతి అందించే సమఅద్ధిని సూచిస్తారు. మహాలయ అమావాస్య రోజున ప్రారంభమయ్యే ఈ పండుగను తొమ్మిది రోజుల పాటు ఎంతో వైభవంగా జరుపుకుంటారు. మాతా గౌరీ దేవిని భక్తిశ్రద్ధలతో పూజించడమే ఈ పండుగ ముఖ్యోద్దేశం 2017 నుండి ప్రతి సంవత్సరం పండుగ సీజన్ లో ఆహార భద్రత పథకం కింద నమోదు చేసుకున్న వయోజన మహిళలందరికీ బతుకమ్మ చీరలను ప్రభుత్వం పంపిణీ చేస్తుంది.

అదేవిధంగా తెలంగాణలో మైనార్టీల పండుగల నిర్వహణకు ప్రభుత్వం కూడా సహకరిస్తుందన్నారు. ప్రభుత్వం ప్రతి సంవత్సరం రంజాన్, క్రిస్మస్ వేడుకల సందర్భంగా వరుసగా దావత్- ఇ-ఇఫ్తార్, క్రిస్మస్ విందులను నిర్వహిస్తోంది.

రాష్ట్రవ్యాప్తంగా..

సీనియర్ సిటిజన్లు మరియు వికలాంగుల సంక్షేమం

మినిస్ట్రీ ఆఫ్ స్టాటిస్టిక్స్ అండ్ ప్రోగ్రామ్ ఇంప్లిమెంటేషన్ (ఎంఓఎస్పీఐ) 2021 నివేదిక ప్రకారం.. రాష్ట్రంలోని మొత్తం జనాభాలో 11% మంది 60 ఏళ్లు పైబడిన వారే. 2031 నాటికి రాష్ట్ర జనాభాలో 14.5 శాతం వఅద్ధులు ఉ

ంటారని అంచనా. అందుకే ప్రభుత్వం నిరంతరం నూతన ఆవిష్కరణలు చేస్తూనే ఉంది.

పెట్టె

తెలంగాణలో వఅద్ధులు – మా బిల్డింగ్ బ్లాకులకు మద్దతు

ఎంఓ ఎస్ పిఐ (భారత ప్రభుత్వం) ఇటీవల ప్రచురించిన 'ఎల్డర్లీ ఇన్ ఇండియా' అనే నివేదిక, దేశంలోని మిగిలిన రాష్ట్రాల కంటే దక్షిణ భారత రాష్ట్రాల్లో వఅద్ధుల జనాభా ఎలా ఎక్కువగా ఉందో వివరించింది. భారతదేశంలోని 10 'వఅద్ధ రాష్ట్రాలలో' ఒకటిగా (60 ఏళ్లు పైబడిన వారిలో కనీసం 5 మిలియన్ల జనాభా ఉన్న రాష్ట్రాలు) తెలంగాణ వఅద్ధుల జీవన నాణ్యత సూచిక 2021 లో 38.9 స్కోరు సాధించింది.

రాష్ట్ర ప్రభుత్వం పెద్దలు కేంద్రంగా విధానాలు, చర్యలు, పథకాలపై దఅష్టి సారించవచ్చు. వీటిలో వైద్య కళాశాలలు మరియు ప్రభుత్వ ఆసుపత్రులలో వఅద్ధాప్య సంరక్షణ ఉంది. సామాజిక భద్రత పరంగా.. నిరాశ్రయులైన వఅద్ధుల కోసం షెల్టర్ల పునరుద్ధరణ. సబ్సిడీ బీమా, వైద్య ఖర్చులు, ప్రభుత్వ, ప్రైవేటు రవాణా. ఆర్థిక స్వావలంబన సాధించడానికి, వఅద్ధుల స్వయం సహాయక బఅందం (ఇఎస్ జి) ఆలోచనను అన్వేషించవచ్చు.

విస్తఅతమైన నాన్ కమ్యూనికబుల్ డిసీజెస్ (ఎన్సిడి) ను ఎదుర్కోవటానికి బలమైన ఆరోగ్య సంరక్షణ మౌలిక సదుపాయాలను ఏర్పాటు చేయడం తక్షణ ప్రాముఖ్యత. 60 ఏళ్లు పైబడిన 1,821 మంది (54% మహిళలతో) అధ్యయనం చేసిన ఒక పరిశోధనా పత్రం ఖమ్మం మరియు వరంగల్ జిల్లాల్లో ప్రతి మూడవ వ్యక్తికి కనీసం ఒక ఎన్సిడి ఉందని అంచనా వేసింది. ఇది రాష్ట్ర వ్యాప్త ధోరణులను ప్రతిబింబించనప్పటికీ, ఇది ఇప్పటికే ఉన్న ఆరోగ్య సంరక్షణ సౌకర్యాలకు వ్యవస్థాగత ఒత్తిడి–బిందువుగా మారడానికి ముందు ఈ సమస్యను ఎదుర్కోవాల్సిన అవసరం ఖచ్చితంగా ఉంది.

మన ఊరు–మన బాడి/మన బస్తీ–మన బాడి

2021–22 విద్యాసంవత్సరం నాటికి అణగారిన వర్గాలకు చెందిన విద్యార్థుల కోసం రెసిడెన్షియల్ పాఠశాలలు. ఎస్సీ, ఎస్టీ, బీసీ, మైనారిటీ వర్గాల పిల్లలకు నాణ్యమైన విద్యను అందించడంపై దఅష్టి సారించిన ప్రభుత్వం 978 రెసిడెన్షియల్ పాఠశాలలను నడుపుతోంది. రాష్ట్రం ఏర్పడిన తర్వాత 2014–15లో 298 పాఠశాలలు ఉండగా, 2021–22 నాటికి 978 పాఠశాలలకు దాదాపు మూడు రెట్లు పెరిగాయి.

రెసిడెన్షియల్ పాఠశాలల రకాలు

తెలంగాణ రెసిడెన్షియల్ ఎడ్యుకేషనల్ ఇన్ స్టిట్యూషన్స్ సొసైటీ (టీఆర్ ఈఐఎస్)

2021–22 నాటికి రెసిడెన్షియల్ స్కూళ్లు, కాలేజీలను స్థాపించడం ద్వారా సామాజికంగా, ఆర్థికంగా వెనుకబడిన గ్రామీణ ప్రాంత పిల్లలకు గురుకుల పద్ధతిలో నాణ్యమైన విద్యను అందించడానికి టీఆర్ఈఐఎస్ను ఏర్పాటు చేశారు. 2020–21లో మంజూరైన 22,960 విద్యా సంస్థలకు గాను మొత్తం 37 విద్యాసంస్థలను ఐటీఐ సొసైటీ నిర్వహిస్తోంది. అదే సంవత్సరానికి విద్యార్థుల నమోదు 21,789. 2020–2లో 1. రెసిడెన్షియల్ పాఠశాలల నుండి సెకండరీ స్కూల్

సర్టిఫికేట్ కోసం చదువుతున్న విద్యార్థుల ఉత్తీర్ణత శాతం 1009% మరియు ఇంటర్మీడియట్ విద్యార్థుల ఉత్తీర్ణత శాతం 95.396. వీటితో పాటు దేశవ్యాప్తంగా ప్రతిష్ఠాత్మక ఐఐటీ, ఐఐఐటీ, ఎన్ ఐటీ వంటి సంస్థల్లో ప్రొఫెషనల్ కోర్సులు చదివేందుకు 50 మంది విద్యార్థులను ఎంపిక చేశారు.

తెలంగాణ సోషల్ వెల్ఫేర్ రెసిడెన్షియల్ ఎడ్యుకేషనల్ ఇన్ స్టిట్యూషన్స్ సొసైటీ (టీఎస్ డబ్ల్యూఆర్ ఈఐఎస్)

టీఎస్ డబ్ల్యూఆర్ ఈఐఎస్ ద్వారా ప్రభుత్వం..

268 రెసిడెన్షియల్ విద్యా సంస్థలను నిర్వహిస్తోంది (వీటిలో 173 బాలికలకు మాత్రమే) దాదాపు 1.5 లక్షల మంది విద్యార్థులు ఉన్నారు. ఎస్సీ-75%, ఎస్సీ-2%, ఎస్టీ-6% రిజర్వేషన్ల ఆధారంగా ఈ పాఠశాలల్లో ప్రవేశాలు కల్పిస్తారు. బీసీ-12%: మైనారిటీలు - 3%, ఓసీ/ఈబీసీ-2%. మరియు వీటిని కలిగి ఉంటాయి

స్కూల్ ఆఫ్ ఫైన్ ఆర్ట్స్ అండ్ ఫిల్మ్ టెక్నాలజీ, రుక్మాపూర్ లోని సైనిక్ స్కూల్, ఆర్మ్ డ్ ఫోర్సెస్ ప్రిపరేటరీ డిగ్రీ కాలేజ్ ఫర్ ఉమెన్, భోంగిట్, 26 స్పోర్ట్స్ స్కూల్స్ మరియు 87 ఫ్రీడమ్ స్కూల్స్ వంటి సంస్థలు ఉన్నాయి. దీనికి తోడు.. ఈ సొసైటీ రాష్ట్రంలో 872 ఎస్సీ హాస్టళ్లను కూడా నడుపుతోంది. ఎలమంచిలి నుంచి పోస్ట్ గ్రాడ్యుయేట్ స్థాయి వరకు 74,000 మంది విద్యార్థులు అసాధారణ ప్రతిభ కనబరిచారు. సెకండరీ స్కూల్ పరీక్షల్లో.. ఈ సంస్థలు 100% ఫలితాలను సాధించాయి. ఇంటర్మీడియట్ పరీక్షల్లో 89.38 శాతం, డిగ్రీ కాలేజీల్లో 88.79 శాతం ఉత్తీర్ణత నమోదైంది. అజీమ్ ప్రేమ్ జీ యూనివర్సిటీ, ఇండియన్ ఇన్ స్టిట్యూట్ ఆఫ్ టెక్నాలజీ వంటి ప్రతిష్ఠాత్మక సంస్థల్లో 400 మందికి పైగా విద్యార్థులు ప్రవేశాలు పొందారు. ఢిల్లీ విశ్వవిద్యాలయం, అశోకా విశ్వవిద్యాలయం, జేఎన్టీయూ, టిస్.ఐ.ఎస్.

తెలంగాణ ట్రైబల్ వెల్ఫేర్ రెసిడెన్షియల్ ఎడ్యుకేషనల్ ఇన్ స్టిట్యూషన్స్ సొసైటీ (టీటీడబ్ల్యూఆర్ ఈఐఎస్)

ఈ సొసైటీ ప్రస్తుతం 1 నుంచి 10వ తరగతి వరకు, ఇంటర్మీడియట్, డిగ్రీ కళాశాలల్లో ఇంగ్లిష్ బోధనా మాధ్యమంగా 188 రెసిడెన్షియల్ విద్యా సంస్థలను నిర్వహిస్తోంది. ఇందులో బాలురకు మాత్రమే 69, బాలికలకు 103, కో ఎడ్యుకేషన్ ఇన్ స్టిట్యూట్స్ 16 ఉన్నాయి. గిరిజన పిల్లలకు నాణ్యమైన విద్యను అందించేందుకు తెలంగాణ స్టేట్ ఏకలవ్య మోడల్ రెసిడెన్షియల్ స్కూల్స్ సొసైటీ (ఈఎంఆర్ ఎస్) ప్రత్యేక సొసైటీని 2020 జూలైలో ఏర్పాటు చేశారు . తెలంగాణలో మొత్తం 23 ఈఎంఆర్ ఎస్ సంస్థలు పనిచేస్తున్నాయి. 28.42.4 తెలంగాణ మైనారిటీ రెసిడెన్షియల్ ఎడ్యుకేషనల్ ఇన్ స్టిట్యూషన్స్ సొసైటీ (టీఎంఆర్ ఈఐఎస్)

మైనార్టీ బలహీన విద్యార్థులకు నాణ్యమైన విద్యను అందించేందుకు టీఎంఆర్ ఈఐఎస్ రెసిడెన్షియల్ పాఠశాలలను ఏర్పాటు చేసింది. ప్రస్తుతం.. ఈ సొసైటీ రాష్ట్రంలోని 31 జిల్లాల్లో 204 పాఠశాలలను నడుపుతుంది, ఇందులో 67,234 మంది విద్యార్థులు చేరారు.

మహాత్మా జ్యోతిబా పూలే తెలంగాణ వెనుకబడిన తరగతుల సంక్షేమ రెసిడెన్షియల్ ఎడ్యుకేషనల్ ఇన్ స్టిట్యూషన్స్ సొసైటీ (ఎంజేపీటీబీసీడబ్ల్యూఆర్ ఈఐఎస్)

బీసీ వెల్ఫేర్ రెసిడెన్షియల్ పాఠశాలల నిర్వహణ కోసం 2014లో ఈ సొసైటీని ఏర్పాటు చేశారు. ప్రస్తుతం 261 పాఠశాలలు, 19 జూనియర్ కళాశాలలు, ఒక డిగ్రీ కళాశాలను 1,32,440 మందితో నిర్వహిస్తోంది. 2021-22లో

119 బీసీ రెసిడెన్షియల్ పాఠశాలలను జూనియర్ కాలేజీలుగా అప్గ్రేడ్ చేయగా, 9,650 పోస్టులు మంజూరయ్యాయి. ఇది బిసి విద్యార్థులకు అత్యంత ముఖ్యమైన విద్యా సంస్థలలో ఒకటిగా అభివృద్ధి చెందింది. సూపర్ -100, స్కూల్ ఆఫ్ ఎక్సలెన్స్ వంటి కార్యక్రమాలతో ప్రతిభావంతులైన విద్యార్థులకు శిక్షణ ఇవ్వనున్నారు.

నీట్, ఎంసెట్, జేఈఈలలో విజయం సాధించడానికి, విద్యార్థులు అన్ని ప్రధాన పోటీ పరీక్షల్లో రాణించడానికి సొసైటీ తన సేవలను విస్తరించింది.

కస్తూర్బా గాంధీ బాలికా విద్యాలయాలు (కేజీబీవీ)

కస్తూర్బాగాంధీ బాలికా విద్యాలయాలు (కెజిబివి) బాలికల రెసిడెన్షియల్ పాఠశాలలు. బడుగు, బలహీన వర్గాలకు చెందిన బాలికలకు నాణ్యమైన విద్య అందుబాటులో ఉండాలన్నదే ఈ పాఠశాలల లక్ష్యం. మహిళా అక్షరాస్యత స్థాయి జాతీయ సగటు కంటే తక్కువగా, లింగ వ్యత్యాసం జాతీయ సగటు కంటే ఎక్కువగా ఉన్న దేశంలోని విద్యాపరంగా వెనుకబడిన బ్లాకులు (ఇబిబి)/మండలాల్లో ఈ పథకాన్ని అమలు చేస్తారు. కేజీబీవీఎస్ వీఐఎల్ నుంచి ఎక్స్ ఐఎల్ (ఇంటర్మీడియట్) గ్రేడ్ లతో పనిచేస్తుంది. ప్రస్తుతం రాష్ట్రంలో 475 కేజీబీవీలు పనిచేస్తుండగా, వీటిలో 267 కేజీబీవీల్లో 6- 10 తరగతులు, 208 కేజీబీవీలు ఇంటర్మీడియట్ స్థాయి వరకు పనిచేస్తున్నాయి. పదో తరగతి వరకు 91,617 మంది బాలికలు, ఇంటర్మీడియట్ వరకు 22,453 మంది బాలికలు చేరారు.

దేశంలో విద్యాపరంగా వెనుకబడిన బ్లాకుల్లో (ఈబీబీ) దశలవారీగా 6,000 మోడల్ స్కూళ్లను ఏర్పాటు చేసే పథకాన్ని కేంద్ర ప్రభుత్వం ప్రారంభించింది. ఈ పాఠశాలలు ఇంగ్లిష్ తో రాష్ట్ర పాఠ్యప్రణాళిక ఆధారంగా 6వ తరగతి నుంచి ఇంటర్మీడియెట్ వరకు పనిచేస్తాయి.

బోధనా మాధ్యమంగా.. 2013-14లో రాష్ట్రంలో 194 మోడల్ స్కూళ్లను ఏర్పాటు చేశారు.

2015-16 నుంచి కేంద్ర ప్రభుత్వం ఈ పథకాన్ని రద్దు చేసి ఆర్థిక సహాయాన్ని నిలిపివేయడంతో పాఠశాలల నిర్వహణ పూర్తి బాధ్యతను తెలంగాణ ప్రభుత్వం తీసుకుంది.

అట్టడుగు వర్గాలకు చెందిన విద్యార్థులకు సాయం

ఎస్సీ, ఎస్టీ, బీసీ, మైనార్టీ వర్గాలకు చెందిన అర్హులైన, ప్రతిభావంతులైన విద్యార్థుల విద్యాభివృద్ధికి తెలంగాణ ప్రభుత్వం వివిధ కార్యక్రమాల ద్వారా ఆర్థిక సహాయం అందిస్తోంది. పాఠశాలకు వెళ్లే పిల్లలకు ప్రీమెట్రిక్ స్కాలర్ షిప్ ల రూపంలో ఆర్థిక సాయం అందిస్తున్నారు.

ప్రీ మెట్రిక్ పోస్ట్ - మెట్రిక్ స్కాలర్ షిప్‌లు

డ్రాపవుట్ శాతాన్ని తగ్గించేందుకు తెలంగాణ ప్రభుత్వం విద్యార్థులకు ప్రీమెట్రిక్, పోస్ట్ మెట్రిక్ స్కాలర్ షిప్ లు, ఫీజు రీయింబర్స్ మెంట్ అందిస్తోంది. 2014-22 మధ్య ప్రీమెట్రిక్ స్కాలర్ షిప్ ల కోసం రూ. 40,254 కోట్లు, ఎస్సీ, ఎస్టీ, బీసీ విద్యార్థులకు పోస్ట్ మెట్రిక్ స్కాలర్ షిప్ ల కోసం రూ. 7,153.11 కోట్లు ప్రభుత్వం ఖర్చు చేసింది. 2021-22లో పోస్ట్మెట్రిక్ స్కాలర్‌షిప్ కోసం రూ. 25.22 కోట్లు, మైనార్టీ విద్యార్థులకు ఫీజు రీయింబర్స్మెంట్ కోసం రూ. 79.67

కోట్లు ఖర్చు చేసింది.

దిగువ ప్రశ్నలకు సమాధానం ఇవ్వండి

1. షెడ్యూల్డ్ కులాలు, షెడ్యూల్డ్ తెగలు, బ్యాక్ వర్డ్ తరగతులు, మైనారిటీల సంక్షేమం గురించి రాయండి?
2. దళిత బంధుపై నోట్ రాయండి?
3. రాష్ట్రంలో షెడ్యూల్డ్ కులాలు, షెడ్యూల్డ్ తెగలు, వెనుకబడిన తరగతులు, మైనారిటీలు మరియు ఆర్థికంగా వెనుకబడిన వర్గాలకు (ఈడబ్ల్యుఎస్) రిజర్వేషన్లను వివరించండి?
4. షెడ్యూల్డ్ తెగలకు, గిరి వికాసానికి భూహక్కుల గురించి నోట్ రాయండి?
5. రెండింటిని విశ్లేషిస్తారు – బిహెచ్ కె హౌసింగ్ ప్రోగ్రామ్?
6. కల్యాణ లక్ష్మి/షాదీ ముబారక్, వివాహ అనుబంధం%రి% గురించి చర్చించండి కులాంతర వివాహాలకు సాయం?
7. స్వయం సహాయక సంఘాలు అంటే ఏమిటి?
8. ఆరోగ్య లక్ష్మి, కేసీఆర్ కిట్లు అంటే ఏమిటి?
9. మహిళా శక్తి కేంద్రం గురించి రాయండి?
10. వన్ స్టాప్ సెంటర్స్ (సాకీ సెంటర్స్) గురించి రాయండి?
11. భరోసా కేంద్రాలు అంటే ఏమిటి?
12. భద్రత, ఆరోగ్యం మరియు పర్యావరణం (షీ టీమ్స్) అంటే ఏమిటి?
13. ఆసరా పింఛన్లపై వ్యాసం రాయండి?
14. ప్రజాపంపిణీ వ్యవస్థ (పిడిఎస్) గురించి రాయండి?
15. గొర్రెల పంపిణీ పథకం గురించి చెప్పండి?
16. వఅద్ధులు, వికలాంగుల సంక్షేమంపై వ్యాసం రాయండి?
17. తెలంగాణ మైనారిటీ రెసిడెన్షియల్ ఎడ్యుకేషనల్ ఇనిస్టిట్యూషన్స్ సొసైటీ (టీఎంఆర్ఈఐఎస్)పై నోట్ రాయండి?
18. కస్తూర్బాగాంధీ బాలికా విద్యాలయాల (కేజీబీవీ) గురించి వివరించండి?
19. మోడల్ స్కూల్ విధానంపై చర్చిస్తారా?
20. ప్రీమెట్రిక్, పోస్ట్ మెట్రిక్ స్కాలర్ షిప్ లకు నోట్ రాయాలా?

21. తెలంగాణ సోషల్ వెల్ఫేర్ రెసిడెన్షియల్ ఎడ్యుకేషనల్ ఇన్ స్టిట్యూషన్స్ సొసైటీ (టీఎస్ డబ్ల్యూఆర్ ఈఐఎస్) విశ్లేషణ?

22. తెలంగాణ ట్రైబల్ వెల్ఫేర్ రెసిడెన్షియల్ ఎడ్యుకేషనల్ ఇన్ స్టిట్యూషన్స్ సొసైటీ (టీటీడబ్ల్యూఆర్ ఈఐఎస్) గురించి వివరించండి?

మల్టీపుల్ ఛాయిస్ ప్రశ్నలు

1. రెండు బీహెచ్ కే గృహనిర్మాణ పథకం కింద తెలంగాణ ప్రభుత్వం ఇళ్ళను నిర్మించింది నవంబర్ 2021
   1,07,612 / 1,07,842 / 1,07, 641

2. 2014–15 ఆర్థిక సంవత్సరంలో తెలంగాణ ప్రభుత్వం ఆసరా పింఛన్ పథకం కింద ఏటా సగటున .... లక్ష లబ్ధిదారునికి అందించింది.

   38 / 36 / 37

3. గొర్రెల పంపిణీ పథకం కింద తెలంగాణ ప్రభుత్వం గొర్రెలను పంపిణీ లక్ష

   79.98 / 79.99 / 79.97

4. వాసాల మర్రి గ్రామంలో దళిత బంధు పథకాన్ని ప్రారంభించారు.

   ఆగస్ట్ 4, 2021 / ఆగష్టు 7, 2021

5. డిస్ట్రిక్ట్ ఆలేరు శాసనసభ నియోజకవర్గంలోని వాసాల మర్రి గ్రామం

   యాదగిరి – భువన్ గిరి / సంగారెడ్డి / సిద్దిపేట

6. తెలంగాణ ప్రభుత్వం సంవత్సరం 2–బిహెచ్ కె హౌసింగ్ కార్యక్రమాన్ని ప్రారంభించింది.

   ఏప్రిల్ 2015 / అక్టోబర్ 2015 / నవంబర్ 2015

7. 2–బిహెచ్ కె హౌసింగ్ కార్యక్రమం ప్రారంభించినప్పటి నుండి నవంబర్ 2021 వరకు కోట్ల రూపాయలు ఖర్చు చేశారు.

   10,444 / 10,454 / 10.445

8. ప్రతి ఇంటికి చదరపు అడుగుల ఋ ప్లాంత్ వైశాల్యం ఉంటుంది.

   566 / 561 / 560

9. కల్యాణలక్ష్మి/ షాదీముబారక్ పథకం కింద రూపాయలు ఆర్థిక సాయం అందించేందుకు

   రూ. 1,00,126 / రూ. 1,00,116 / రూ. 1,00,111

10. ఏ జిల్లాలో తొలి భరోసా కేంద్రాన్ని ఏర్పాటు చేశారు.

హైదరాబాద్, 2016 / సిద్దిపేట, 2017 / మెదక్ 2016

11. ఏ – రాష్ట్రాల్లో 33 సఖి కేంద్రాలు ఏర్పాటు

డిసెంబర్ 2017 / నవంబర్ 2017 / అక్టోబర్ 2017

12. ఏ రెసిడెన్షియల్ విద్యాసంస్థల నిర్వహణ చేస్తున్న టీఎస్ డబ్ల్యూఆర్ ఈఐఎస్

268 / 299 / 289

13. టీటీడబ్ల్యూఆర్ ఈఐఎస్ ప్రస్తుతం రెసిడెన్షియల్ విద్యాసంస్థల్లో నిర్వహిస్తోంది.

188 / 198 / 178

14. రెసిడెన్షియల్ పాఠశాలలను టీఎంఆర్ఈఐఎస్ ఏర్పాటు చేసింది.

205 / 208 / 204

15. మహాత్మా జ్యోతిబా పూలే తెలంగాణ బ్యాక్ వర్డ్ క్లాసుల సంక్షేమ రెసిడెన్షియల్ ఎడ్యుకేషనల్ ఇన్‌స్టిట్యూషన్ సొసైటీ ప్రస్తుతం పాఠశాలలు జూనియర్ కళాశాలలను ఆపరేటింగ్.

261–19 / 259–18 / 260–20

16. ప్రస్తుతం రాష్ట్రంలో కెజిబివి రెసిడెన్షియల్ పాఠశాలలు నడుస్తున్నాయి.

477 / 475 / 479

17. దేశంలో మోడల్ పాఠశాలల ఏర్పాటుకు కేంద్ర ప్రభుత్వం శ్రీకారం చుట్టింది.

6025 / 6015 / 6000

18. 2014–22 మధ్య ఎస్సీ, ఎస్టీ, బీసీ విద్యార్థులకు ప్రీమెట్రిక్ స్కాలర్ షిప్‌లు అందించేందుకు తెలంగాణ ప్రభుత్వం రూపాయిలు ఖర్చు చేసింది.

రూ. 402.54 కోట్లు / రూ. 402.50 కోట్లు / రూ. 402.74 కోట్లు

19. 2014–22 మధ్య ఎస్సీ, ఎస్టీ, బీసీ విద్యార్థులకు పోస్ట్ మెట్రిక్ స్కాలర్ షిప్ లు అందించేందుకు తెలంగాణ ప్రభుత్వం రూ.ఋ ఖర్చు చేసింది.

రూ. 7,153.11 కోట్లు / రూ. 7,150.11 కోట్లు / రూ. 7,155.11 కోట్లు

20. 2021–22లో మైనారిటీ విద్యార్థులకు పోస్ట్ మెట్రిక్ స్కాలర్షిప్ అందించేందుకు తెలంగాణ ప్రభుత్వం ఎన్ని కోట్ల రూపాయలు ఖర్చు చేసింది.

రూ. 25.22 కోట్లు/రూ. 30 కోట్లు. 25 కోట్లు/ రూ. 27. 24 కోట్లు

21. మైనార్టీ విద్యార్థులకు ఫీజు రీయింబర్స్ మెంట్ కోసం తెలంగాణ ప్రభుత్వం రూ.ఋ కోట్లు ఖర్చు చేసింది.

రూ. 79.76 కోట్లు/రూ. 80 కోట్లు. 77 కోట్లు/ రూ. 79 కోట్లు. 77

26. విదేశాంగ విధాన నిర్ణయాలు

లక్ష్యాలు

ఈ యూనిట్ ను అధ్యయనం చేసిన తరువాత, మీరు వీటిని చేయగలగాలి:

- విదేశాంగ విధానాన్ని తీర్చిదిద్దిన వివిధ అంశాలను వివరించండి.
- రాష్ట్రాల భౌగోళిక-వ్యూహాత్మక స్థితిని విశ్లేషించండి
- విదేశాంగ విధానం యొక్క ప్రధాన లక్ష్యాలు మరియు లక్ష్యాలను వివరించడం

పరిచయం

ఆధునిక ప్రపంచంలో ఏ ఒక్క రాజ్యమూ తనంతట తాను మనుగడ సాగించదు. ప్రతి రాష్ట్రం పరస్పరం ఆధారపడి ఉంటుంది, అందుకే ప్రతి రాష్ట్రం ఇతర రాష్ట్రాలతో సత్సంబంధాల కోసం కలలు కనాలి. సభ్యదేశంగా అంతర్జాతీయ సమాజం, దేశాల సంబంధాలు విదేశాంగ విధానం ద్వారా నిర్ణయించబడతాయి మరియు నియంత్రించబడతాయి. అనేక విషయాలు విదేశాంగ విధానాన్ని కూడా నిర్ణయిస్తాయి మరియు వాటిని విదేశాంగ విధానాన్ని నిర్ణయించే అంశాలు అంటారు.

విదేశాంగ విధానం అంటే ఏమిటి?

విదేశీ విధానం అంతర్జాతీయ సంబంధాలు మరియు కార్యకలాపాలలో పాల్గంటుంది. స్థూలంగా చెప్పాలంటే, విదేశీ విధానం ఇతర దేశాలకు సంబంధించిన దాని స్వంత ప్రయోజనాలతో సంబంధం ఉన్న కార్యకలాపాలు మరియు ప్రవర్తనల రకాన్ని బట్టి ఏర్పడుతుంది. ఇది కొన్ని అంతర్జాతీయ కార్యకలాపాలను కొనసాగించడానికి నిర్ణయం తీసుకునే ప్రక్రియ. విదేశీ విధానం అనేది అంతర్జాతీయ వాతావరణానికి రాష్ట్రాల ప్రతిస్పందన, ప్రస్తుత మరియు ఆశించిన నిర్ణయాలను క్రోడీకరించడాన్ని సూచిస్తుంది. జాతీయ ప్రయోజనాలు మరియు లక్ష్యాలను చేరుకునే మాధ్యమం విదేశాంగ విధానంతో సన్నిహితంగా ముడిపడి ఉంది.

విదేశాంగ విధానాన్ని నిర్ణయించే అంశాలు

అంతర్జాతీయ రంగంలో నిర్దిష్ట లక్ష్యాలను చేరుకోవడానికి ప్రతి దేశం విదేశాంగ విధానాన్ని రూపొందిస్తుంది. ఈ విధానం కేవలం విధాన నిర్ణేతల ఆకాంక్షలు, మనస్సాక్షిలపై మాత్రమే ఆధారపడి ఉండదు.

విదేశాంగ విధాన నాయకులు అనేక పరిశీలనల తర్వాత విదేశాంగ విధాన అంశాలపై నిర్ణయం తీసుకోవాల్సి ఉంటుంది. ఇవి అనేక అంశాలచే ప్రభావితమవుతాయి. విదేశాంగ విధానాన్ని ప్రభావితం చేసే అంశాలను విదేశాంగ

విధానాన్ని నిర్ణయించే అంశాలు అంటారు.

ఒక రాష్ట్ర విదేశాంగ విధానం అనేక అంశాల ద్వారా నిర్ణయించబడుతుంది. వీటిని మూడు కేటగిరీలుగా వర్గీకరించారు.

- సాధారణ నిర్ధారణ కారకాలు
- బాహ్య నిర్ధారణ కారకాలు
- అంతర్గత నిర్ధారణ కారకాలు
- సాధారణ నిర్ధారణ కారకాలు

సాధారణ నిర్ధారణలు అన్ని రాష్ట్రాలకు ఉమ్మడిగా ఉంటాయి. ఇవి రాష్ట్ర విదేశాంగ విధానంలోని ప్రాథమిక అంశాలు. వాటిలో కొన్ని:

1. ఒక రాష్ట్ర సార్వభౌమాధికారం మరియు సమగ్రత:

ప్రతి దేశం తన విదేశాంగ విధానాన్ని రూపొందించేటప్పుడు తన సార్వభౌమత్వాన్ని, ప్రాదేశిక సమగ్రతను దఅష్టిలో ఉంచుకుంటుంది. ఒక రాజ్యం తన భూభాగాన్ని, ఆస్తులను, పౌరుల ప్రాణాలను కాపాడుకోవాలి.

2. రాష్ట్రాల పరస్పర ఆధారం:

అన్ని రాష్ట్రాలు పేద లేదా ధనిక, పెద్ద లేదా చిన్న, ఒకటి లేదా అంతకంటే ఎక్కువ అవసరాల కోసం ఒకదానిపై ఒకటి ఆధారపడి ఉంటాయి. అటువంటి పరస్పర ఆధారం సహకార సంఘర్షణకు దారితీయవచ్చు. తెలివైన విదేశాంగ విధానం దౌత్య సంబంధాలను సాధించడానికి ప్రయత్నిస్తుంది మరియు ఇద్దరూ పరస్పర బేరసారాల ద్వారా ప్రయోజనం పొందుతారు.

3. జాతీయ ప్రయోజనాల ప్రమోషన్లు:

సమయం, ప్రదేశం, ప్రదేశం, పరిస్థితులను బట్టి రాష్ట్రాల ప్రయోజనాలు మారుతూ ఉంటాయి. ప్రతి రాష్ట్రం తన జాతీయ ప్రయోజనాలను కాపాడాలని కోరుకుంటుంది. విదేశాంగ విధానం ద్వారా పరస్పర సహకారం ఆధారంగా వాటిని పరిష్కరించుకోవచ్చు.

అంతర్గత నిర్ణయ కారకాలు

ప్రతి రాష్ట్రం కొన్ని నిర్దిష్ట అంతర్గత పరిస్థితుల ఆధారంగా తన విదేశాంగ విధానాన్ని రూపొందిస్తుంది. తన ప్రజల సమస్యలు, ఇబ్బందులను ఎదుర్కోవడంలో ఇలాంటి దౌత్య వ్యూహాలను అవలంబిస్తుంది. అవి ప్రతి దేశం నుండి మారవచ్చు.

1. భౌగోళిక స్థానం:

విదేశాంగ విధానంపై భౌగోళిక ప్రభావం యొక్క రెండు అంశాలు ఉన్నాయి. రాష్ట్ర భౌగోళిక వాతావరణం

మరియు దాని భౌగోళిక స్థానం యొక్క రాజకీయ ప్రాముఖ్యత. రాష్ట్రాల భౌగోళిక వాతావరణం దాని పరిమాణం, వైశాల్యం మరియు శీతోష్ణస్థితిని సూచిస్తుంది.

రాష్ట్రంలో అనువైన భౌగోళిక వాతావరణాలు:

రాష్ట్ర పరిమాణం ఏ విధంగా ఉంటుందంటే, ఇది నివాసితులు గౌరవప్రదమైన జీవన ప్రమాణాలను నిర్వహించడానికి సహాయపడుతుంది.

కఠోర శ్రమకు వాతావరణం అనుకూలంగా ఉండాలి.

భూభాగం జాతీయ ప్రతిఘటనకు మద్దతు ఇవ్వాలి. పర్వతాలు, నదులు, సముద్ర పరివాహక దేశాలు సహజ కారణాల వల్ల విదేశీ దండయాత్రల నుండి విముక్తి పొందే ప్రయోజనాన్ని అనుభవిస్తాయి.

యుద్ధకాలంలో సులువుగా ఉపవాసం ఉండేలా రాష్ట్ర రూపురేఖలు ఉండాలి.

ప్రకఅతిలో, ఒక దేశం యొక్క అనుకూలమైన భౌగోళిక వాతావరణాన్ని సాధించడం సాధ్యం కాదు. ప్రతి దేశం యొక్క భౌగోళిక స్థానం ముఖ్యంగా దాని విదేశాంగ విధానం ద్వారా ప్రభావితమవుతుంది. గ్రేట్ బ్రిటన్ లో దాని అంతర్గత స్థానం ఇతర దేశాలతో కనెక్టివిటీని వ్యాప్తి చేయడానికి సహాయపడుతుంది. మళ్ళీ యునైటెడ్ స్టేట్స్ తన భౌగోళిక స్థానం కోసం ఐరోపా నుండి విడిపోయే విధానాన్ని అనుసరించడంలో విజయం సాధించింది.

2. జనాభా:

జనాభా విదేశాంగ విధానాన్ని నిర్ణయించే ముఖ్యమైన అంశాలలో ఒకటిగా పరిగణించబడుతుంది. చాలా కాలంగా, జనాభా రాజ్యాధికారానికి ఒక ముఖ్యమైన ప్రమాణంగా పరిగణించబడింది. గత యుద్ధంలో పీపుల్స్ రిపబ్లిక్ ఆఫ్ చైనా యొక్క భారీ పదాతిదళం అమెరికా దళాలను ప్రతిఘటించడానికి సహాయపడింది. జనాభాకు, విదేశాంగ విధానానికి మధ్య ఉన్న సంబంధం ఒక రాజ్యం యొక్క సామర్థ్యం పరంగా ప్రాముఖ్యతను సంతరించుకుంటుంది. పౌరులలోని అన్ని భాగాల మధ్య సంఘీభావ విధానాలను నిర్ణయించడానికి జనాభా యొక్క ప్రాముఖ్యత, రాజకీయ సంస్థల అభివఅద్ధి, ప్రజల నాణ్యత, రాజకీయ చైతన్యాన్ని పెంపొందించడం, రాజకీయ భాగస్వామ్యం వ్యాప్తి, ప్రజాభిప్రాయం యొక్క ఒత్తిడి, ప్రభుత్వ రకం మొదలైనవి, అయితే, జనాభా పరిమాణానికి సంబంధించి దాని నాణ్యత ముఖ్యంగా ముఖ్యమైనది. పౌరుల నైపుణ్యాలు మరియు నాణ్యమైన డబ్బు జాతీయ ప్రభావాన్ని వ్యాప్తి చేయడానికి సహాయపడతాయి.

3. చరిత్ర

ప్రతి దేశ చరిత్ర దాని విదేశాంగ విధానం ద్వారా ప్రభావితమవుతుంది. చిప్స్ మరియు సంఘటనల యొక్క ప్రత్యేక పరిస్థితుల ద్వారా ప్రతి దేశ చరిత్ర యొక్క రూపురేఖలు ఏర్పడతాయి. దాని గుర్తింపును గుర్తించడం సాధ్యమవుతుంది.

ప్రతి దేశం యొక్క భౌగోళిక సరిహద్దులు చారిత్రక సంఘటనల పరిమితుల ద్వారా నిర్ణయించబడతాయి. ఒక దేశ అభివఅద్ధి చరిత్ర ద్వారా. విదేశాంగ విధానంలో అనేక ప్రాథమిక లక్షణాలు అభివఅద్ధి చేయబడ్డాయి. చారిత్రక అనుభవాల వెలుగులో, ప్రతి దేశం తన విదేశాంగ విధానానికి పునాదిని ఏర్పరుస్తుంది.

4. ఆర్థిక వనరులు:

విదేశాంగ విధానం యొక్క స్వభావం మరియు శైలి ఎక్కువగా ఆర్థిక వనరులచే నిర్ణయించబడుతుంది. ఒక రాష్ట్ర ఆర్థిక బలం దాని స్థోమతకు సూచిక. ఆ సామర్థ్యం ప్రభావం ఇతర రాష్ట్రాలతో సంబంధాల్లో ప్రతిఫలిస్తుంది. దేశ భూమి, శ్రమ, పెట్టుబడి, వ్యాపారాన్ని ఉత్పత్తికి వినియోగించడం, ఉత్పత్తి అయిన ఆర్థిక సంపద పంపిణీ, వినియోగం, ప్రజాసంక్షేమం, పౌరుల జీవన ప్రమాణాల మెరుగుదల మొదలైనవి కూడా రాష్ట్ర ఆర్థిక కార్యకలాపాల్లో చేర్చడం ఆర్థిక నిర్మాణం యొక్క ప్రధాన లక్ష్యం.

సహజ వనరులు సమఅద్ధిగా ఉన్న దేశం తన ఆర్థిక శ్రేయస్సును సులభంగా సాధించగలదు, ఉదాహరణకు ఖనిజ చమురు మధ్యప్రాచ్య అంతర్జాతీయ రాజకీయాలకు అత్యంత ముఖ్యమైన రాజకీయ కేంద్రాలలో ఒకటిగా మారింది. సహజ వనరులు మరియు పారిశ్రామిక అభివఅద్ధి దేశం యొక్క అంతర్జాతీయ హోదాకు ఆధారం. ప్రస్తుత ప్రపంచంలో, ప్రతి దేశం యొక్క ప్రతిఘటన పారిశ్రామికీకరణ రేటు మరియు సహజ వనరుల రేటుపై ఆధారపడి ఉ ంటుంది.

5. భావజాలం:

ప్రతి రాజ్య వ్యవస్థ నిర్దిష్ట రాజకీయ సిద్ధాంతాలచే పాలించబడుతుంది. ఒక రాజ్యం యొక్క విలువలు, విధానాలు, కార్యక్రమాలు, లక్ష్యాలు, లక్ష్యాలు ఆ భావజాలం ద్వారా నియంత్రించబడతాయి. భావజాలం కేవలం ఒక రాష్ట్ర అంతర్గత విధానాలను, విలువలను మాత్రమే నిర్ణయించదుబీ విదేశాంగ విధానం మరియు ఆ భావజాలం ద్వారా పాలించబడుతుంది. దీనిని విదేశాంగ విధానాన్ని నిర్ణయించే అతి ముఖ్యమైన అంశాలలో ఒకటిగా పరిగణించవచ్చు.

ఉదాహరణకు, సామ్యవాద రాజ్యాలు అంతర్జాతీయ శాంతి, స్నేహం, పరస్పర సహకారం, ఇతర దేశాల అంతర్గత వ్యవహారాలలో జోక్యం చేసుకోవడం మొదలైన సూత్రాలను విశ్వసిస్తాయి, చివరికి పెట్టుబడిదారీ విధానం స్వదేశీ మరియు విదేశాల దోపిడీ మరియు అణచివేత ద్వారా తన ఉనికిని నిలుపుకుంటుంది. ఈ కారణంగానే పెట్టుబడిదారీ దేశాలు ఆర్థిక, రాజకీయ, సాంస్కఅతిక రంగాల్లో దూకుడు పోకడలను అనుసరిస్తాయి.

6. ప్రభుత్వ సమర్థత, రాజకీయ నాయకత్వ స్వభావం:

ప్రభుత్వం, రాజకీయ నాయకులే విదేశాంగ విధానానికి ప్రధాన వనరు, బలం. ఏ సమయంలోనైనా రాష్ట్ర పాత్ర, అనుసరించాల్సిన విదేశాంగ విధానం నిర్ణయం తీసుకునేవారి నాణ్యతపై ఆధారపడి ఉంటుంది.

ఆచరణాత్మక అనుభవం ఆధారంగా, విదేశాంగ విధానాన్ని ఎట్టి పరిస్థితుల్లోనూ ప్రభుత్వ నాయకత్వ స్వభావం నుండి వేరు చేయలేమని చెప్పవచ్చు.

మానసిక నిర్మాణం, రాజకీయ అనుభవం, దూరదఅష్టి, వ్యక్తిత్వం, ప్రపంచ రాజకీయాల సాక్షాత్కారంతో సహా విదేశీ విధాన నిర్ణయాలను ప్రభుత్వ నాయకత్వం ప్రభావితం చేస్తుంది. ఈ కారణంగానే ఆయా పార్టీల నేతల మధ్య రాజకీయ అంశాల్లో విభేదాలు తలెత్తే అవకాశం ఉంది.

7. నాణ్యమైన దౌత్యం:

దౌత్యం యొక్క నాణ్యత విదేశాంగ విధానాన్ని నిర్ణయించే అతి ముఖ్యమైన అంశాలలో ఒకటి. అంతర్జాతీయ రాజకీయాల్లో ఒక రాజ్యం యొక్క విజయం లేదా వైఫల్యం దాని దౌత్య వ్యూహాలు మరియు నైపుణ్యంపై ఆధారపడి ఉ ంటుంది. ప్రభుత్వ ప్రతి లక్ష్యాలు, లక్ష్యాలు ప్రభుత్వ దౌత్య చాతుర్యం ద్వారా నిర్ణయించబడతాయి. విదేశాంగ విధానం యొక్క అన్ని లక్ష్యాలు దౌత్య కార్యకలాపాలలో పాల్గనే వ్యక్తులచే నిర్ణయించబడతాయి. దౌత్యపరమైన చురుగ్గా వ్యవహరించడం ద్వారానే ఇతర దేశాలతో ప్రధాన సంబంధాలు, విభేదాలు పరిష్కారమవుతాయి. దౌత్యవేత్తలు వివిధ ప్రయోజనాలను కలపడానికి యంత్రాంగాన్ని నిర్ణయిస్తారు.

బాహ్య నిర్ధారణ కారకాలు:

ఒక దేశం తన అంతర్గత అంశాలను బట్టి తన విదేశాంగ విధానాన్ని రూపొందించుకోదు. విదేశాంగ విధానాన్ని రూపొందించేటప్పుడు బాహ్య అంశాలను కూడా పరిగణనలోకి తీసుకోవాలి, ఇతర దేశాల అభిప్రాయాలు, ప్రయోజనాలను కూడా పరిగణనలోకి తీసుకోవాలి. కొన్ని బాహ్య నిర్ణయ కారకాలు:

1. ఇంటర్నేషనల్ ఆర్గనైజేషన్:

అంతర్జాతీయ సంస్థ కార్యకలాపాలు ఒక దేశం యొక్క విదేశాంగ విధానాన్ని ప్రభావితం చేస్తాయి. వివిధ అంతర్జాతీయ చట్టాలు, ఒప్పందాలు ఈ సంస్థలచే రూపొందించబడి అమలు చేయబడతాయి, వాటిలో పాల్గనాలా వద్దా అనేది విదేశాంగ విధానం ద్వారా నిర్ణయించబడుతుంది.

2. ఇతర దేశాల అంతర్జాతీయ వ్యవహారాలు:

ఏ దేశమూ తన విదేశాంగ విధానాన్ని రూపొందించేటప్పుడు ఇతర దేశాల దఅక్పథాన్ని విస్మరించజాలదు. ఒక రాష్ట్రం వ్యవహరించేటప్పుడు ఇతర రాష్ట్రాల ప్రయోజనాలను దఅష్టిలో ఉంచుకోవాలి. ఇతర రాష్ట్రాల వ్యవహారాలను విస్మరిస్తే విజయం సాధించే అవకాశాలు తక్కువ.

3. ఇతర మూలకాలు:

విదేశాంగ విధానం యొక్క బాహ్య నిర్ణయాంశాల కింద మరికొన్ని అంశాలు ఉన్నాయి. వీటిలో ఇవి ఉన్నాయి. ఎ) బాహ్య పర్యావరణం బి) ప్రాంతీయ పర్యావరణం సి) రాజకీయ, ఆర్థిక, ప్రపంచ సమస్యలు. డి) ప్రపంచంలో శక్తి నిర్మాణం.

సారాంశం

విదేశాంగ విధానాన్ని నిర్ణయించే అంశాలపై పై చర్చలో, విదేశాంగ విధానం అనేక అంశాలచే ప్రభావితమవుతుందని చూడవచ్చు. స్థలం మరియు కాలంలో ఒక నిర్దిష్ట అంశం వివిధ అంశాల పట్ల కరుణలో ప్రాముఖ్యతను పొందగలదు. అనేక సందర్భాల్లో, ఏదైనా పదార్థం లేదా నిర్ధారణ అసంబద్ధంగా అనిపించవచ్చు.

మోడల్ పరీక్ష ప్రశ్నలు:

1. విదేశాంగ విధానం యొక్క అంతర్గత నిర్ణయాలను చర్చించండి? 8 మార్కులు

2. బాహ్య నిర్ధారణ కారకాల గురించి క్లుప్తంగా చెప్పండి?

1. విదేశాంగ విధానం అంటే ఏమిటి? 4 మార్కులు

2. విదేశాంగ విధానం ద్వారా చరిత్ర ఎలా ప్రభావితమవుతుంది?

3. దౌత్యం.

1. ఒక ఉదాహరణ ఇవ్వండి అంతర్జాతీయ సంస్థ 2 మార్కులు

2. పరస్పరాధారం అంటే?

3. జాతీయ ప్రయోజనాలను ప్రోత్సహించడం

4. సోవెరిగ్నిటీ రాష్ట్రం.

1. ప్రజలు ……సామర్థ్యాన్ని ప్రభావితం చేస్తున్నారు. 1 మార్క్

2. భౌగోళిక శాస్త్రం అంటే …– మొదలైనవి.

3. ఒక రాష్ట్రం తన … కాపాడుకోవాలి.

27. భారతదేశ విదేశాంగ విధానం

లక్ష్యాలు

ఈ యూనిట్ ను అధ్యయనం చేసిన తరువాత, మీరు వీటిని చేయగలగాలి:

సమాఖ్య వ్యవస్థ యొక్క లక్ష్యాలు ఈ క్రింది విధంగా ఉన్నాయి:

- భారత విదేశాంగ విధానం యొక్క ప్రాథమిక నిర్ణయాంశాలు
- భౌగోళిక – వ్యూహాత్మక స్థానం
- రాజకీయ సంప్రదాయం మరియు చారిత్రక అనుభవం
- భారతీయ సాంస్కఅతిక విలువలు
- ఆర్థిక కారకాలు
- సమకాలీన అంతర్జాతీయ వాతావరణం
- నెహ్రూ చరిష్మా కలిగిన నాయకత్వం
- భారత విదేశాంగ విధానం యొక్క లక్ష్యాలు మరియు లక్ష్యాలు
- భారత విదేశాంగ విధానంలోని ప్రధాన లక్షణాలు
- పంచశీల్ అలీనోద్యమం వలసవాదాన్ని, సామ్రాజ్యవాదాన్ని వ్యతిరేకిస్తాడు. మరియు జాతి వివక్ష అంతర్జాతీయ శాంతి ఆసియా దేశాలతో ప్రత్యేక సంబంధాలు
- ఐక్యరాజ్యసమితిపై విశ్వాసం
- నిరాయుధీకరణ
- ఈస్ట్ పాలసీ చూడండి
- సారం
- పదకోశం
- మోడల్ పరీక్ష ప్రశ్నలు

ఈ యూనిట్ ను అధ్యయనం చేసిన తరువాత, మీరు వీటిని చేయగలగాలి:

- భారత విదేశాంగ విధానాన్ని తీర్చిదిద్దిన వివిధ అంశాలను వివరించండి.
- భారతదేశం యొక్క భౌగోళిక మరియు వ్యూహాత్మక స్థితిని పరిశీలించండి
- భారత విదేశాంగ విధానం యొక్క ప్రధాన లక్ష్యాలు మరియు లక్ష్యాలను వివరించడం
- భారత విదేశాంగ విధానం యొక్క ప్రధాన సూత్రాల గురించి చర్చించండి.

పరిచయం

ప్రపంచంలో భారతదేశం చాలా ముఖ్యమైన స్థానాన్ని ఆక్రమించింది. ఇది అతిపెద్ద ప్రజాస్వామ్యం, భౌగోళికంగా ఏడవ అతిపెద్ద దేశం మరియు అనేక భాషలు మరియు ప్రాంతీయ వైవిధ్యాలు కలిగిన దేశం. ఇది ఎత్తైన పర్వతాలు మరియు శక్తివంతమైన నదుల భూమి. ఆసియా ఖండంలోని దక్షిణ ద్వీపకల్పంలో దీని స్థానం మరియు హిందూ మహాసముద్రానికి దక్షిణ దిశలో త్రిభుజాకారంలో ఉండటం దీనికి ఒక విలక్షణ లక్షణాన్ని ఇస్తుంది. ఇది కొన్ని బలీయమైన సహజ అవరోధాల రక్షణను ఆస్వాదిస్తుంది, ముఖ్యంగా హిమాలయాలు మరియు సముద్రాలు. భారతదేశానికి ఉత్తరాన పీపుల్స్ రిపబ్లిక్ ఆఫ్ చైనా, నేపాల్, వాయవ్యంలో పాకిస్తాన్, తూర్పున బర్మా, బంగ్లాదేశ్, దక్షిణాన శ్రీలంక ఉన్నాయి.

భారత విదేశాంగ విధానాన్ని నిర్ణయించే ప్రాథమిక అంశాలు:

విదేశీ విధానం అనేది ఇతర దేశాలతో కూడిన బాహ్య వాతావరణం మరియు తన స్వంత జాతీయ ప్రయోజనాల పట్ల ఒక దేశం అనుసరించే విధానం. విదేశాంగ విధానం ద్వారానే ఒక దేశం అంతర్జాతీయ వ్యవస్థలోని ఇతర దేశాలతో వ్యవహరించడానికి, ప్రతిస్పందించడానికి మరియు సంభాషించడానికి అంతర్జాతీయ స్థాయికి వెళుతుంది.

భారత విదేశాంగ విధానం అనేక అంశాల ద్వారా రూపుదిద్దుకుంటుంది. వీటిని ఈ క్రింది విధంగా వర్గీకరించవచ్చు.

భౌగోళిక – వ్యూహాత్మక స్థానం:

భౌగోళికంగా భారతదేశం గణనీయమైన వ్యూహాత్మక ప్రాముఖ్యత కలిగిన ప్రాంతంలో ఉంది. భారతదేశం యొక్క భౌగోళిక–వ్యూహాత్మక స్థానాన్ని జవహర్ లాల్ నెహ్రూ 1949 మార్చి 8 న రాజ్యాంగ సభలో చెప్పినప్పుడు గుర్తించాడు "మ్యాప్ చూడండి. ఏ ప్రశ్ననైనా పరిగణనలోకి తీసుకోవాల్సి వస్తే మిడిల్ ఈస్ట్, ఇండియా అనివార్యంగా తెరపైకి వస్తాయి. ఆగ్నేయాసియాకు సంబంధించి ఏదైనా ప్రశ్నను పరిగణనలోకి తీసుకోవాల్సి వస్తే, భారతదేశం లేకుండా మీరు అలా చేయలేరు. దూరప్రాచ్యంలో కూడా అంతే. మధ్యప్రాచ్యం ఆగ్నేయాసియాతో నేరుగా సంబంధం కలిగి లేనప్పటికీ, రెండూ భారతదేశంతో అనుసంధానించబడి ఉన్నాయి. ఆసియాలోని ప్రాంతీయ సంస్థల పరంగా ఆలోచించినా ఇతర ప్రాంతాలతో టచ్ లో ఉండాలి. మీ మనస్సులో ఏ ప్రాంతాలు ఉన్నా, భారతదేశం యొక్క ప్రాముఖ్యతను విస్మరించలేము.". అందువలన దక్షిణాసియాలో భారతదేశం కీలకమైన దేశంగా ఉంది.

రాజకీయ సంప్రదాయం మరియు చారిత్రక అనుభవం:

భారత విదేశాంగ విధానం దాని రాజకీయ సంప్రదాయం మరియు చారిత్రక అనుభవం నుండి ఉద్భవించింది. జవహర్లాల్ నెహ్రూ సరిగ్గా చెప్పారు, "ఇది భారతదేశంలోని పరిస్థితులలో అంతర్లీనంగా ఉన్న విధానం, గతంలో భారతదేశం గురించి అంతర్గతంగా ఆలోచించడం. భారతదేశం యొక్క మొత్తం మానసిక దృక్పథంలో అంతర్లీనంగా, స్వాతంత్ర్య పోరాటంలో భారతీయ మనస్సు యొక్క కండిషనింగ్ లో అంతర్లీనంగా మరియు నేటి ప్రపంచ పరిస్థితులలో అంతర్లీనంగా ఉంది".

భారతదేశం తన పురాతన నాగరికతలు మరియు గత రాజకీయ సంప్రదాయాల నుండి ప్రేరణ పొందుతుంది. ప్రాచీన హిందూ నాగరికత, బౌద్ధ, ముస్లిం జీవన దృక్పథాలు, ఆలోచనా విధానాలు. బ్రిటీష్ విధానాల వారసత్వం, జాతీయోద్యమం, విదేశీ వ్యవహారాలపై భారత జాతీయ కాంగ్రెస్ తీసుకున్న వైఖరి, గాంధేయ సూత్రాలు ప్రపంచ వ్యవహారాలపై భారతీయ ఆలోచనా విధానంపై అపారమైన ప్రభావాన్ని చూపాయి. గౌతమ బుద్ధుడు బోధించిన మరియు అశోకుడు ప్రచారం చేసిన అహింసా భావన, అక్బర్ మరియు ఇతర భారతీయ పాలకులు ప్రదర్శించిన సహన స్ఫూర్తి. భారత విదేశాంగ విధానాన్ని రూపొందించడంలో ఎం.కె.గాంధీ నైతిక సూత్రాలు, అరబిందో, ఎం.ఎన్.రాయ్ ల మానవతావాద ఆదర్శాలు తమ వంతు పాత్ర పోషించాయి.

ఆగస్టు, 1947 వరకు, భారతదేశం యునైటెడ్ కింగ్డమ్ యొక్క వలస పాలనలో ఉంది మరియు దాని విదేశాంగ విధానం యొక్క ప్రధాన నిర్ణయాలు వైట్హాల్ లేదా న్యూఢిల్లీలోని గవర్నర్ జనరల్ ప్యాలెస్లో జరిగాయి. కానీ భారత జాతీయోద్యమ ప్రతినిధులు అంతర్జాతీయ వ్యవహారాలపై చురుకైన ఆసక్తి కనబరిచారు. 1885లో భారత జాతీయ కాంగ్రెస్ (ఐ.ఎన్.సి) ఆవిర్భావం నుండి విదేశీ వ్యవహారాలపై ఆసక్తిని ప్రదర్శించింది. ఐఎన్ సి మొదటి సమావేశంలో ఆమోదించిన ఒక తీర్మానం ఎగువ బర్మాను బ్రిటీష్ వారు ఆక్రమించడాన్ని విమర్శించింది. 1904 నాటి ఒక తీర్మానం "టిబెట్ కు దండయాత్ర అనేది ఒక సాధారణ ఫార్వర్డ్ విధానంలో భాగం మాత్రమే... భారతదేశాన్ని విదేశీ చిక్కుల్లో ఇరికిస్తామని బెదిరిస్తోంది". అందువలన స్వాతంత్ర్యం రాకముందే ఐ.ఎన్.సి ప్రపంచ వ్యవహారాలపై చాలా ఆసక్తి చూపింది.

భారతీయ సాంస్కృతిక విలువలు:

భారతీయ సంస్కృతిపై విశ్వాసం మరియు భారతీయ నాగరికతపై గర్వం స్వతంత్ర విదేశాంగ విధానాన్ని అనుసరించడానికి మరియు అంతర్జాతీయ సంబంధాలలో ప్రముఖ పాత్ర పోషించడానికి భారతదేశం యొక్క నిబద్ధతకు మూలాలు. ప్రపంచ శాంతికి భారత విదేశాంగ విధానం ఇస్తున్న ప్రాముఖ్యత, వివాదాల పరిష్కారానికి శాంతియుత మార్గాలు, ఒకరి అస్తిత్వాన్ని మరొకరు గౌరవించుకోవడం భారతీయ సంస్కృతి ప్రభావానికి కారణం. పంచశీలం భారత విదేశాంగ విధానంలో ఒక ప్రధాన సూత్రం మరియు స్పష్టంగా భారతీయ సంస్కృతిచే లోతుగా ప్రభావితమైంది. ఎన్.డి.పామర్ మాటల్లో చెప్పాలంటే. హిందూ నాగరికత యొక్క కొన్ని లక్షణాలు మరియు ఆచారాలు ఈ రోజు భారతీయ వైఖరులు మరియు విధానాలపై చాలా గుర్తించదగిన ప్రభావాన్ని చూపుతున్నాయి. వీటిలో జీవితం పట్ల ఒక రకమైన ఇతర ప్రాపంచిక

దఅక్పథం మరియు భౌతికేతర కారకాలకు ప్రాధాన్యత ఇవ్వడం మరియు సహనం, నిర్లిప్తత, ధ్యానం మరియు రాజీ యొక్క స్ఫూర్తి ఉన్నాయి, ఇది బహుశా బౌద్ధమతంలో ఉత్తమంగా వివరించబడింది ". అన్ని దేశాలతో స్నేహం, సహకారం ఉండాలనే భారతీయ ఆకాంక్ష భారతీయ సంస్కఅతి లౌకిక స్వభావం నుండి బలపడుతుంది.

ఆర్థిక కారకాలు:

భారతదేశం దాదాపు రెండు శతాబ్దాల పాటు యునైటెడ్ కింగ్ డమ్ యొక్క వలస ప్రాంతం క్రింద ఉంది, 1947 లో రాజకీయ స్వాతంత్ర్యం వచ్చినప్పుడు ఇది ప్రధానంగా పేద దేశంగా మిగిలిపోయింది. అందువల్ల భారతదేశానికి తన ఆర్థిక అవసరాలను తీర్చడానికి విదేశాల నుండి సమయం మరియు ఆర్థిక సహాయం అవసరం. అంతేకాకుండా, తన వనరులన్నింటినీ నిర్మాణాత్మక పనుల కోసం మళ్లించాల్సి ఉంటుందని, ఇతర దేశాలతో ఆయుధ పోటీకి దిగే స్థోమత లేదన్నారు. అందువలన భారతదేశ ఉనికికి శాంతి చాలా అవసరం. విజయ లక్ష్మి పండిట్ చెప్పినట్లు "శాంతికి మన ఆవశ్యకత అత్యవసరం. ఇది కేవలం వాంఛనీయం లేదా ఇష్టమైనది మాత్రమే కాదు, ఇది ఒక ముఖ్యమైన అవసరం మరియు రోజువారీ ప్రార్థన. మనకంటే బాగా సన్నద్ధమై, అభివఅద్ధి చెందిన దేశం యొక్క శక్తులు మరియు వనరులపై పన్ను విధించే సమస్యలు భారతదేశంలో మనం ఎదుర్కోవలసి ఉంది. మనకు శాంతి అవసరం మరింత శక్తివంతంగా లేదా మరింత సంపన్నంగా మారడానికి కాదు, కానీ ఉనికి కోసం. తినడానికి, దుస్తులు ధరించడానికి, ఉంచడానికి మరియు అక్షరాస్యులుగా చేయడానికి మాకు ఇది అవసరం". అందువలన అలీన విధానానికి హామీ ఇవ్వడం ద్వారా, భారతదేశం అధికార కూటములకు దూరంగా ఉండటానికి ప్రయత్నించింది మరియు సాధ్యమైనంత వరకు దానిని పొందడానికి మరియు ఏర్పాటు చేయడానికి వీలు కల్పించిన అందరితో శాంతి మరియు సహకార మార్గాన్ని అనుసరిస్తుంది. జె.సి.కుంద్రా వంటి ఒక విధానంలో, "భారతదేశ స్వప్రయోజనాలకు, ప్రపంచ శాంతి ప్రయోజనాలకు సేవ చేయడం మరియు కేవలం తటస్థవాదంలో కనుగొనడం సులభం కాని శాంతి విధానంలో నైతిక సమర్థనను కనుగొనడం అనే మూడు యాదఅచ్ఛికతను ఆమె (భారతదేశం) కనుగొన్నారు".

సమకాలీన అంతర్జాతీయ వాతావరణం:

భారత విదేశాంగ విధానంగా "అలీనోద్యమం" విధానాన్ని భారత స్వాతంత్ర్య సమయంలో ఉన్న సమకాలీన అంతర్జాతీయ వాతావరణం కూడా నిర్దేశించింది. భారతదేశానికి రాజకీయ స్వాతంత్ర్యం వచ్చినప్పుడు, ప్రపంచం యుఎస్ఎ మరియు సోవియట్ యూనియన్ అనే రెండు సూపర్ పవర్ల నేతఅత్వంలో రెండు సైనిక బ్లాకులుగా విభజించబడింది. ఈ రెండు బ్లాకుల మధ్య తీవ్రమైన పోటీ, శత్రుత్వం, ప్రపంచ ఆధిపత్యం కోసం పోరాటం జరిగింది. ఇది సంవత్సరాల తరబడి కొనసాగింది మరియు ఈ కాలానికి కోల్డ్ వార్ అని పేరు పెట్టారు. ఇది రెండవ ప్రపంచ యుద్ధం తరువాత ప్రారంభమై నలభై ఐదు సంవత్సరాల పాటు కొనసాగింది. ఈ రెండు పెద్ద దేశాలు తూర్పు మరియు పడమర అని పిలువబడే రెండు వ్యతిరేక ధ్రువాలుగా మారాయి. ప్రపంచ రాజకీయాలు ఈ రెండు ధఅవాల చుట్టూనే తిరుగుతున్నాయి. దీంతో ప్రపంచం బైపోలార్ గా మారింది. కొత్త స్వతంత్ర దేశంగా, భారతదేశం పరిష్కరించడానికి అనేక ఆర్థిక సమస్యలను కలిగి ఉంది. ఈ రెండు బ్లాకుల్లో భారత్ చేరడం వాంఛనీయం కాదని ప్రధాని జవహర్ లాల్ నెహ్రూ భావించారు. భద్రత దఅష్ట్యా కూడా ఈ రెండు

అగ్రరాజ్యాల్లో దేనినైనా ఎదుర్కొనేందుకు భారత్ సిద్ధంగా లేదు. అందువలన నెహ్రూ అలీనోద్యమ విధానాన్ని రూపొందించాడు, దీని ద్వారా భారతదేశాన్ని ప్రచ్ఛన్న యుద్ధ చిక్కుల నుండి దూరంగా ఉంచాలనుకున్నాడు. ఇరు దేశాలతో భారత్ స్నేహపూర్వక సంబంధాలను కొనసాగించి, వారి నుంచి అవసరమైన సహాయాన్ని పొందగలదు.

నెహ్రూ చరిష్మా నాయకత్వం:

వరుసగా పద్దెనిమిదేళ్లపాటు తొలి ప్రధానిగా, విదేశాంగ మంత్రిగా పనిచేశారు. భారత విదేశాంగ విధానానికి నెహ్రూ బలమైన పునాదులు వేశారు. ఇతర దేశాలతో శాంతి, స్నేహ విధానాన్ని రూపొందించడమే కాకుండా దౌత్య వ్యవహారాలను క్రమపద్ధతిలో నిర్వహించడానికి ప్రభుత్వ యంత్రాంగాన్ని స్థాపించాడు. మైఖేల్ బ్రెచర్ తన జీవితచరిత్రలో నెహ్రూ తత్వవేత్త, వాస్తుశిల్పి, ఇంజనీరు మరియు బాహ్య ప్రపంచం పట్ల తన దేశ విధానానికి గొంతుక అని పేర్కొన్నాడు. భారత్ లో నెహ్రూలా విదేశాంగ విధానంపై మరే రాష్ట్రంలోనూ ఆధిపత్యం చెలాయించలేదన్నారు.

భారత విదేశాంగ విధానం లక్ష్యాలు మరియు లక్ష్యాలు:

ఇతర దేశాల మాదిరిగానే భారత విదేశాంగ విధానం యొక్క ప్రధాన లక్ష్యం దాని జాతీయ ప్రయోజనాలను పరిరక్షించడం. 1947 డిసెంబర్ 4వ తేదీన రాజ్యాంగ సభలో నెహ్రూ ఈ విషయాన్ని గమనించారు. /మనం శాంతి మరియు స్వేచ్ఛ గురించి మాట్లాడవచ్చు మరియు మేము చెప్పేదాన్ని చిత్తశుద్ధితో అర్థం చేసుకోవచ్చు. కానీ అంతిమ విశ్లేషణలో, ఒక ప్రభుత్వం తాను పరిపాలించే దేశ శ్రేయస్సు కోసం పనిచేస్తుంది మరియు స్వల్పకాలికంగా లేదా దీర్ఘకాలికంగా దేశానికి నష్టం కలిగించే ఏదైనా చేయడానికి ఏ ప్రభుత్వమూ సాహసించదు. అందువల్ల, ఒక దేశం సామ్రాజ్యవాదమైనా, సోషలిస్టు అయినా, కమ్యూనిస్టు అయినా, దాని విదేశాంగ మంత్రి ప్రధానంగా దేశ ప్రయోజనాల గురించే ఆలోచిస్తారు.

భారతదేశం యొక్క విదేశాంగ విధాన లక్ష్యాలు:

1. మూడో ప్రపంచ యుద్ధంలో పాల్గనకపోవడం..
2. భారత ఆర్థిక వ్యవస్థ అభివఅద్ధి, అందుకోసం అంతర్జాతీయ వాణిజ్యం, సహాయ మార్గాలన్నింటినీ తెరిచే ఉ ంచడం.
3. విదేశీ వ్యవహారాల రంగంలో భారతదేశ స్వాతంత్ర్యాన్ని కాపాడటం.
4. విదేశాల్లో స్థిరపడిన భారతీయులకు దూరదఅష్టిని, గౌరవాన్ని కల్పించింది.

5 పొరుగు దేశాలు, ఇతర ఆసియా దేశాల సహకారంతో సంప్రదింపుల యంత్రాంగాన్ని ఏర్పాటు చేయడం.

ఇండా విదేశాంగ విధానం యొక్క ప్రధాన లక్షణాలు:

భారతదేశం 1947 లో సార్వభౌమ రాజ్యంగా అవతరించింది మరియు అంతర్జాతీయ రాజకీయాలు మరియు దేశాల మధ్య సంబంధాలలో చురుకైన పాత్ర పోషించడం ప్రారంభించింది. జవహర్ లాల్ నెహ్రూ (తొలి ప్రధాని) భారత

విదేశాంగ విధానంపై దాని మౌలిక సూత్రాలను వివరించడం ద్వారా వారసత్వాన్ని మిగిల్చారు.. అగ్రరాజ్యాల మధ్య ప్రచ్ఛన్న యుద్ధం, సైనిక పొత్తులు, ఆయుధ పోటీ, సామ్రాజ్యవాదం, వలసవాదం, జాత్యహంకారం వంటి ప్రస్తుత పరిస్థితులను దఅష్టిలో ఉంచుకుని నెహ్రూ వాస్తవిక విదేశాంగ విధానాన్ని అవలంబించారు. వీటిలో కొన్ని సంవత్సరాలుగా మారినప్పటికీ, భారత విదేశాంగ విధానం యొక్క ప్రాథమిక లక్ష్యాలు, సూత్రాలు మరియు పారామీటర్లు మారలేదు.

భారత విదేశాంగ విధానాన్ని శాసించే ప్రాథమిక సూత్రాలు

ఈ సూత్రాలు కాలానికి పరీక్షగా నిలిచాయి మరియు అంతర్జాతీయ చట్టం మరియు భారతదేశ విదేశాంగ విధాన ఆచరణలో పాతుకుపోయాయి. భారత విదేశాంగ విధాన సూత్రాలు ఈ క్రింది విధంగా ఉన్నాయి –

పంచశీల

అలీన విధానం

వలసవాద వ్యతిరేకత మరియు జాతివివక్ష వ్యతిరేక విధానం

అంతర్జాతీయ వివాదాల శాంతియుత పరిష్కారం

విదేశీ ఆర్థిక సహాయం – ఐక్యరాజ్యసమితి, అంతర్జాతీయ చట్టం మరియు న్యాయమైన మరియు సమాన ప్రపంచ క్రమానికి మద్దతు

పంచశీల:

భారత విదేశాంగ విధానంలో పంచశీలం అతి ముఖ్యమైన లక్షణం. 1954 మే 29 న చైనాతో ఒప్పందం ద్వారా భారతదేశం ఈ లక్షణాన్ని స్వీకరించింది. పంచశీల అంటే ఐదు ప్రవర్తనా సూత్రాలు. ఈ సూత్రాలలో ఇవి ఉన్నాయి:

1. రాష్ట్రాల ప్రాదేశిక సమగ్రత, సార్వభౌమాధికారం పట్ల పరస్పర గౌరవం.
2. దూకుడు లేకపోవడం..
3. ఇతర రాష్ట్రాల అంతర్గత వ్యవహారాల్లో జోక్యం చేసుకోకపోవడం..
4. సమానత్వం మరియు పరస్పర ప్రయోజనాలు
5. శాంతియుత సహజీవనం%ళి%మార్చు%రి

పంచశీల్ ప్రపంచంలోని అనేక రాష్ట్రాలలో బాగా ప్రాచుర్యం పొందింది. అంతర్జాతీయ సంబంధాలకు భారత్ చేసిన గొప్ప సహకారంగా దీన్ని భావించారు.

నాన్ అలైన్ మెంట్:

ఇది రెండవ ప్రపంచ యుద్ధానంతర దఅగ్విషయం, దీనిని సగానికి పైగా ప్రపంచ దేశాలు ఆమోదించాయి. ఇది అంతర్జాతీయ సంబంధాల స్వభావాన్ని బాగా ప్రభావితం చేసింది. క్రమక్రమంగా నామ్ అనే కాన్సెప్ట్ ఆవిర్భవించింది. రెండవ

ప్రపంచ యుద్ధానంతరం యు.ఎస్.ఎ మరియు సోవియట్ యూనియన్ ఏర్పరచిన ఏ సైనిక కూటమిలోనూ చేరకుండా విదేశీ వ్యవహారాలలో జాతీయ స్వాతంత్ర్యాన్ని నిలుపుకోవడమే అలీనోద్యమం లక్ష్యం. అలీనోద్యమం అంటే తటస్థత లేదా ప్రమేయం లేకపోవడం లేదా ఒంటరితనం కాదు. ఇది ఒక డైనమిక్ కాన్సెప్ట్, దీని అర్థం ఏ సైనిక కూటమికి కట్టుబడి ఉండకుండా, ప్రతి కేసు యొక్క అర్హతలను బట్టి అంతర్జాతీయ సమస్యలపై స్వతంత్ర వైఖరిని తీసుకోవడం.

1955లో ఇండోనేషియాలోని బాండుంగ్ సదస్సులో అలీనోద్యమ భావన ఆవిర్భవించింది. 1947లో న్యూఢిల్లీలో ఆసియా సంబంధాల సదస్సును నిర్వహించడానికి నెహ్రూ చొరవ తీసుకున్నారు. అలీనోద్యమంలో నెహ్రూ యుగోస్లేవియా అధ్యక్షుడు టిటో, ఈజిప్టు అధ్యక్షుడు నాజర్ లతో ప్రత్యేక సంబంధాలు ఏర్పరచుకున్నారు. ఈ ముగ్గురూ నాన్-అలైన్డ్ మూవ్మెంట్ వ్యవస్థాపకులుగా పరిగణించబడ్డారు.

నామ్ ప్రచ్ఛన్న యుద్ధ రాజకీయాలు మరియు బైపోలార్ ప్రపంచం యొక్క ఉత్పత్తి కాబట్టి, ప్రచ్ఛన్న యుద్ధం ముగిసిన తరువాత మరియు సోవియట్ యూనియన్ విచ్ఛిన్నం తరువాత నామ్ యొక్క ఔచిత్యాన్ని చాలా మంది పండితులు ప్రశ్నించారు. అభివృద్ధి చెందుతున్న ప్రపంచ వ్యవస్థతో సమ్మిళితం కావడానికి నయా ఉదారవాద మార్కెట్ ఆర్థిక సూత్రాలను అవలంబించడానికి ప్రయత్నించిన భారతదేశం వంటి దాని ప్రధాన మద్దతుదారుల ప్రాధాన్యతలలో మార్పుకు గ్లోబలైజేషన్ దారితీసింది. ఈ కొత్త పరిస్థితి నామ్ ను పక్కన పెట్టి దాని ఔచిత్యం తగ్గిపోతోందన్న భావనను కలిగించింది. ఏదేమైనా, ప్రస్తుత పరిస్థితిలో కూడా నామ్ గణనీయమైన పాత్ర పోషిస్తుంది, మొదటిది సోవియట్ యూనియన్ విచ్ఛిన్నంతో. అమెరికా ఆధిపత్యానికి చెక్ పెట్టేందుకు నామ్ ఉపయోగపడుతుంది. రెండవది అభివృద్ధి చెందిన (ఉత్తర) మరియు అభివృద్ధి చెందుతున్న (దక్షిణ) ప్రపంచం అనేక ఆర్థిక సమస్యలపై విభజించబడింది. అభివృద్ధి చెందుతున్న దేశాలను ఉత్పాదక చర్చల్లో నిమగ్నం చేయడానికి, ఐక్యరాజ్యసమితిని సంస్కరించడానికి అభివృద్ధి చెందుతున్న ప్రపంచ దేశాలకు నామ్ ఒక ముఖ్యమైన వేదికగా ఉంది.

వలసవాదం, సామ్రాజ్యవాదం మరియు జాతి వివక్షను వ్యతిరేకిస్తుంది:

భారత విదేశాంగ విధానం ప్రధానంగా వలసవాదాన్ని, సామ్రాజ్యవాదాన్ని వ్యతిరేకిస్తుంది. ఆసియా, ఆఫ్రికా, లాటిన్ అమెరికాలోని కాలనీల్లో నివసిస్తున్న ప్రజలకు భారత్ సంఘీభావం తెలిపింది. కాలనీల్లో ప్రజలను అణచివేసే విధానాన్ని తీవ్రంగా ఖండించింది. ఈ కాలనీల స్వాతంత్ర్యాన్ని సాధించడానికి రాజకీయ, దౌత్య మరియు ఆర్థిక అన్ని రకాల సహాయాన్ని అందించింది. అగ్రరాజ్యాలు అనుసరిస్తున్న సామ్రాజ్యవాద వ్యూహాన్ని కూడా వ్యతిరేకించింది.

జాతి ప్రాతిపదికన అన్ని రకాల వివక్షను భారతదేశం చాలాకాలంగా వ్యతిరేకిస్తోంది. సంస్కృతి వగైరా అంతర్జాతీయ స్థాయిలో జాతివివక్ష సమస్యను సముచితంగా ఎత్తిచూపింది. ఇది దక్షిణాఫ్రికా మరియు రోడేషియా (ప్రస్తుతం జింబాబ్వే) ప్రభుత్వాల జాతివివక్ష విధానాన్ని తీవ్రంగా విమర్శించింది.

అంతర్జాతీయ శాంతి:

రాజకీయ, ఆర్థిక వ్యవస్థలతో సంబంధం లేకుండా ప్రపంచంలోని అన్ని దేశాలతో శాంతి, స్నేహం, సహకారాన్ని పెంపొందించడమే భారత విదేశాంగ విధానం లక్ష్యం. అంతర్జాతీయ శాంతి, భద్రతల కోసం పనిచేయాలని రాష్ట్రాన్ని

ఆదేశిస్తూ భారత రాజ్యాంగంలోని నాలుగో అధ్యాయంలోని ఆర్టికల్ 51లో ఈ అంశాలు ప్రతిబింబించాయి. అగ్రరాజ్యాల మధ్య యుద్ధం మానవాళిని నాశనం చేస్తుందని భారత్ బలంగా నమ్మింది.

ఆసియా దేశాలతో ప్రత్యేక సంబంధాలు:

1955 ఏప్రిల్ లో జకార్తాలో జరిగిన ఇరవై దేశాల ఆఫ్రో-ఆసియా దేశాల బాండుంగ్ సదస్సు ఆసియా, ఆఫ్రికాల ఐక్యతకు ప్రతీకగా నిలిచింది. ఆఫ్రో-ఆసియా దేశాలలో పెరుగుతున్న పరిపక్వతను మరియు ప్రపంచ వ్యవహారాలలో స్వతంత్ర మరియు నిర్మాణాత్మక పాత్ర పోషించాలనే వారి ఆకాంక్షను ఈ సమావేశం ప్రదర్శించింది. ఆఫ్రో-ఆసియా దేశాలు అంతర్జాతీయ సమస్యలపై ఉమ్మడి అవగాహనను పెంపొందించుకోవడానికి ఈ సదస్సు ఒక వేదికను అందించింది. 1954లో చైనాతో కుదుర్చుకున్న ఒప్పందంలో పొందుపరిచిన అలీనోద్యమం, పంచశీలం గురించి భారత వివరణ సదస్సు ముగింపులో స్పష్టంగా వ్యక్తమైంది. అణ్వాయుధాల నిషేధం, నిర్మూలనపై స్టాండ్ స్టిల్ ఒప్పందాన్ని సూచిస్తూ 1954 ఏప్రిల్ లో నెహ్రూ ఇచ్చిన పిలుపును బాండుంగ్ కాన్ఫరెన్స్ కూడా సమర్థించింది. శాంతిని పెంపొందించడానికి నిరాయుధీకరణ దిశగా భారతదేశం యొక్క దశలవారీ విధానంలో ఇది భాగం. భారత విదేశాంగ విధానంలో ఆసియా దేశాలతో ప్రత్యేక సంబంధాలను పెంపొందించుకోవాలనే ఆలోచన ఉంటుంది. అనేక సదస్సులు నిర్వహించడం ద్వారా, వివిధ ఒప్పందాలను కుదుర్చుకోవడం ద్వారా వారి మధ్య ఐక్యతను పెంపొందించడానికి ప్రయత్నిస్తుంది. అగ్రరాజ్యాల ఆధిపత్యం నుంచి ఆసియాను విముక్తం చేయాలని భారత్ కోరుకుంటోంది. దక్షిణాసియా ప్రాంతీయ సహకార సంఘం (సార్క్) ఏర్పాటులో ప్రత్యేక చొరవ తీసుకుంది.

ఐక్యరాజ్యసమితిపై విశ్వాసం:

ఐక్యరాజ్యసమితి వ్యవస్థాపక సభ్యదేశంగా భారత్ ఉంది. భారత విదేశాంగ విధాన లక్ష్యాలు ఐక్యరాజ్యసమితిలోని ప్రధాన విభాగాలు, ప్రత్యేక సంస్థల లక్ష్యాలు, సూత్రాలను ప్రతిబింబిస్తాయి. ప్రపంచ శాంతిని పరిరక్షించేందుకు ఐక్యరాజ్యసమితి చేస్తున్న ప్రయత్నాలకు పూర్తి సహకారం అందించింది.

నిరాయుధీకరణ:

భారత విదేశాంగ విధానం ఎల్లప్పుడూ సంప్రదాయ, అణు నిరాయుధీకరణకు కట్టుబడి ఉంటుంది. శాంతి ప్రయోజనాల కోసం అణుశక్తిని ఉపయోగించడాన్ని భారత్ సమర్థించింది మరియు అణ్వాయుధాలు, బాంబులు మరియు వార్ హెడ్ లను అహేతుకంగా ఉపయోగించడాన్ని వ్యతిరేకించింది.

ఈస్ట్ పాలసీ చూడండి:

ఆగ్నేయాసియా దేశాల పట్ల భారత విదేశాంగ విధానం దిశలో మార్పు 1992లో ప్రారంభమైంది. ఈ విధానాన్ని భారత మాజీ ప్రధాని శ్రీ పి.వి.నరసింహారావు ప్రారంభించారు. ఆగ్నేయాసియా పొరుగు దేశాలను చేరుకోవడం దీని ప్రధాన ఉద్దేశం. ఆగ్నేయాసియా, తూర్పు ఆసియా దేశాలతో రాజకీయ సంబంధాలను పునరుద్ధరించడం ఈ విధానం ముఖ్య ఉద్దేశాలు. ఇది ఆర్థిక సహకారాన్ని మరింత బలోపేతం చేయడానికి మరియు వ్యూహాత్మక రక్షణ సహకారాన్ని పొందడానికి భారతదేశానికి వీలు కల్పిస్తుంది. 2014 నుంచి భారత్ 'యాక్ట్ ఈస్ట్ పాలసీ'కి పెద్దపీట వేసింది. దీని కింద ఆగ్నేయాసియా, తూర్పు ఆసియాలో భారత్ రక్షణాత్మక పాత్ర పోషించాలి.

భారత విదేశాంగ విధానం దశలు%ళి%మార్పు%రి

అంతర్జాతీయ సంబంధాలలో వివిధ మార్పులు భారతదేశ విదేశాంగ విధానాన్ని ప్రభావితం చేశాయి ప్రపంచ రాజకీయ మరియు భద్రతా క్రమం యొక్క మూడు ప్రధాన దశలు ఈ క్రింది విధంగా గుర్తించబడ్డాయి మరియు వీటికి భారత విదేశాంగ విధాన ప్రతిస్పందన

1947 నుండి 1991 వరకు:

ఈ కాలాన్ని రెండు ప్రత్యర్థి అగ్రరాజ్యాలైన యు.ఎస్.ఎ మరియు యు.ఎస్.ఎస్.ఆర్ ఆధిపత్యంలో ఉన్న బైపోలార్ వరల్డ్ ఆర్డర్ గా గుర్తించబడింది, ఈ కాలంలో భారతదేశం రెండు శతాబ్దాల వలస పాలన తరువాత తన తీవ్రమైన రాజకీయ, సామాజిక మరియు ఆర్థిక ఒత్తిడి మరియు లేమిని అధిగమించడానికి అలీన విధానాన్ని అనుసరించింది.

1991 నుండి 2008 వరకు:

పూర్వపు సోవియట్ యూనియన్ విచ్ఛిన్నం కావడం, దాని చీలిక, భారతదేశంలో విదేశీ కరెన్సీ సంక్షోభం, అమెరికా ఆధిపత్యంలో ఏకధ్రువ ప్రపంచ వ్యవస్థ ఆవిర్భావం తరువాత, భారతదేశం అలీనోద్యమం నుండి బహుళ ధ్రువ అలైన్ మెంట్ కు వెళ్లి, ప్రపంచీకరణను విలీనం చేసి, తన తక్షణ చమురుపై ఎక్కువ దఅష్టి సారించింది.

2008 నుండి ప్రస్తుత కాలం వరకు: 2008 లో ఆర్థిక సంక్షోభం మరియు మాంద్యం తరువాత 2000 లలో చైనా మరియు ఇతర అభివఅద్ధి చెందుతున్న దేశాలు మరియు బహుళపక్ష సంస్థలు ఉద్భవించాయి. వాణిజ్యం కోసం ప్రపంచ శక్తిని పాశ్చాత్య దేశాల నుంచి తూర్పు దేశాలకు తరలించడం. అభివఅద్ధి చెందుతున్న భారత దౌత్యం ప్రధానంగా యుఎస్ఎ, చైనా, ఇతర పి –5 సభ్య దేశాలు మరియు సమీప పొరుగు దేశాలపై దఅష్టి సారించింది. లాటిన్ అమెరికాతో పాటు ఆఫ్రికా కూడా దఅష్టిని ఆకర్షించింది మరియు ఆర్థిక దౌత్యం రాజకీయ మరియు భద్రతా సమస్యల కంటే ధఅవాన్ని అధిగమించింది.

సారం:

భారత విదేశాంగ విధానం గత డెబ్బై సంవత్సరాలుగా పరిణామం చెందింది మరియు మారింది, సాధారణంగా స్థిరమైన వేగంతో ఉంటుంది, కానీ కొన్నిసార్లు వేగంగా మారుతున్న ప్రపంచ లేదా ప్రాంతీయ పరిస్థితులకు తీవ్రంగా ప్రతిస్పందిస్తుంది. గత మూడు దశాబ్దాలుగా భారతదేశం మంచి వఅద్ధి మరియు శ్రేయస్సును అనుభవిస్తున్న అదఅష్టం. ఇది భారత విదేశాంగ విధానానికి మరింత పరపతిని అందించింది. రాజకీయ సంప్రదాయం, చారిత్రక నేపథ్యం, భారతీయ సాంస్కఅతిక విలువలు, దాని ఆర్థిక పరిస్థితులు, సమకాలీన అంతర్జాతీయ వాతావరణం వంటి అనేక అంశాలతో భారత విదేశాంగ విధానం ప్రభావితమవుతుంది. భారతదేశం తన విదేశాంగ విధానం నిర్వహణలో కొన్ని ప్రాథమిక సూత్రాలను అనుసరించింది, అయితే దాని నుండి పెద్దగా పక్కదారి పట్టలేదు. వాస్తవానికి దాని కొన్ని ప్రాథమిక లక్షణాలైన అలీనోద్యమం ఇప్పటికీ ముఖ్యమైనవి మరియు సంబంధితమైనవి ..

పదకోశం:

బాండుంగ్ కాన్ఫరెన్స్అని కూడా పిలువబడే ఆసియా-ఆఫ్రికన్ కాన్ఫరెన్స్ 1955 ఏప్రిల్ 18 నుండి 24 వరకు ఇండోనేషియాలోని బాండుంగ్ లో జరిగింది, ఈ సదస్సుకు 29 ఆసియా మరియు ఆఫ్రికా దేశాలు హాజరయ్యాయి.

లుక్ ఈస్ట్ పాలసీ: ఈ విధానాన్ని భారత మాజీ ప్రధాని శ్రీ పి.వి.నరసింహారావు ప్రారంభించారు. ఆగ్నేయాసియా పొరుగు దేశాలను చేరుకోవడం దీని ప్రధాన ఉద్దేశం.

నామ్ : అలీనోద్యమం అంటే తటస్థత కాదు, ప్రమేయం లేనిది కాదు, ఒంటరితనమూ కాదు. ఇది ఒక డైనమిక్ కాన్సెప్ట్, దీని అర్థం ఏ సైనిక కూటమికి కట్టుబడి ఉండకుండా, ప్రతి కేసు యొక్క అర్హతలను బట్టి అంతర్జాతీయ సమస్యలపై స్వతంత్ర వైఖరిని తీసుకోవడం.

పంచశీలం: భారత విదేశాంగ విధానంలో పంచశీలం అత్యంత ముఖ్యమైన లక్షణం.

మోడల్ పరీక్ష ప్రశ్నలు:

1. భారత విదేశాంగ విధానం యొక్క ప్రధాన నిర్ణయాలను వివరించండి.
2. భారత విదేశాంగ విధానం యొక్క ప్రాథమిక సూత్రాలపై వ్యాసం రాయండి

3 పంచశీలం అంటే ఏమిటి

4 అలైన్ మెంట్ అంటే ఏమిటి

5. బాండుంగ్ కాన్ఫరెన్స్ అంటే ఏమిటి

6 లుక్ ఈస్ట్ పాలసీ అంటే ఏమిటి

1 మార్కులు

1. భారతదేశానికి స్వాతంత్ర్యం వచ్చింది.

ఎ) 1947 బి) 1945 సి) 1949 డి) 1950

2. భారతదేశం ఎక్కడ ఉంది

ఎ) ఆసియా బి) ఆఫ్రికా సి) ఐరోపా డి) ఆస్ట్రేలియా

3. ఇందులో భారత్ సభ్యదేశంగా ఉంది.

ఎ) సార్క్ బి) ఈఈసీ సి) %ూచ్గీఖూ% డి) నాటో

4. ఏ సంవత్సరం యు.ఎన్.ఒ ఆవిర్భవిస్తోంది.

ఎ) 1946 బి) 1945 సి) 1947 డి) 1948

28. భారతదేశం మరియు అలీనోద్యమం

అలీనోద్యమ లక్ష్యాలు

ఆసియా, ఆఫ్రికా ఖండాల్లో కొత్తగా స్వాతంత్ర్యం పొందిన దేశాలను సూపర్ పవర్ పోటీల నుంచి దూరంగా ఉంచడం, కొత్తగా సంపాదించిన స్వతంత్రతను పరిరక్షించడం నామ్ ప్రధాన ఉద్దేశం. నామ్ యొక్క ఇతర ముఖ్యమైన లక్ష్యాలు ఈ క్రింది విధంగా ఉన్నాయి:

1) యుద్ధానికి దారితీసే అన్ని కారణాలను నిర్మూలించడం.

(1) ఆసియాలో కొత్తగా పుట్టిన స్వతంత్ర దేశాల స్వేచ్ఛను పరిరక్షించడం. మరియు వలస ఆధిపత్యం నుండి ఆఫ్రికా.

(2 వలసవాదాన్ని, సామ్రాజ్యవాద జాతివివక్షను వ్యతిరేకించడానికి.

(3) అన్ని రాజ్యాల సార్వభౌమ సమానత్వాన్ని సమర్థించడం.

(4) దేశాల మధ్య స్నేహపూర్వక సంబంధాలను పెంపొందించడం.

(5) అంతర్జాతీయ వివాదాలను శాంతియుతంగా పరిష్కరించుకోవాలని సూచించారు.

(6) బలప్రయోగాన్ని, అణ్వాయుధాల వాడకాన్ని వ్యతిరేకించడం.

(7) ప్రపంచశాంతికి ప్రతిరూపంగా ఐక్యరాజ్యసమితిని బలోపేతం చేయడం.

(8) మానవ హక్కులను పరిరక్షించడం, పర్యావరణాన్ని పరిరక్షించడం.

(9) సమానత్వం, సమానత్వం, న్యాయం ఆధారంగా నూతన అంతర్జాతీయ ఆర్థిక క్రమాన్ని రూపొందించడం.

పరిచయం:

ప్రచ్ఛన్న యుద్ధ సమయంలో అలీనోద్యమ భావన ఉద్భవించింది. రెండవ ప్రపంచ యుద్ధం తరువాత, ప్రపంచం రెండు అధికార కూటములుగా విభజించబడింది – ఒకటి యుఎస్ఎ మరియు మరొకటి మునుపటి సోవియట్ యూనియన్ నాయకత్వం. ఈ కాలంలోనే ఆసియా మరియు ఆఫ్రికాలో కొత్తగా స్వాతంత్ర్యం పొందిన అనేక దేశాలు ఈ రెండు కూటములలో దేనిలోనూ చేరకూడదని మరియు అలీనోద్యమంగా ఉండాలని నిర్ణయించుకున్నాయి. అందువలన, ఆసియా మరియు ఆఫ్రికాలో మేల్కొలుపు యొక్క ప్రధాన లక్షణం అలీనోద్యమం.

అలీనోద్యమానికి అర్థం: అలీనోద్యమం అనేది ఒక సార్వభౌమ రాజ్యం యొక్క అంతర్జాతీయ విధానం, దీని ప్రకారం అది ఏ అధికార కూటమితోనూ పొత్తు పెట్టుకోదు మరియు అదే సమయంలో అంతర్జాతీయ శాంతి, సామరస్యం మరియు

సహకారాన్ని పెంపొందించడానికి ప్రపంచ వ్యవహారాలలో చురుకుగా పాల్గంటుంది.

నామ్ నిర్మాణం: యుగోస్లేవియాలోని బెల్ గ్రేడ్ లో 1961 సెప్టెంబరులో జరిగిన తొలి శిఖరాగ్ర సమావేశంలో అలీనోద్యమాన్ని లాంఛనంగా ప్రారంభించారు. దీనికి 25 ఆఫ్రో–ఆసియా, ఒక యూరోపియన్ దేశం (సైప్రస్) హాజరయ్యాయి. మూడు లాటిన్ అమెరికా దేశాలు పరిశీలకులుగా పాల్గన్నాయి. ఈ సదస్సుకు భారత ప్రధాని నెహ్రూ, యుగోస్లేవియా అధ్యక్షుడు జోసెఫ్ బ్రోజ్ టిటో, ఈజిప్టు అధ్యక్షుడు నాజర్ హాజరయ్యారు. ఈ ముగ్గురూ నామ్ వ్యవస్థాపక పితామహులుగా గుర్తింపు పొందారు. సైప్రస్ కు చెందిన ఆర్చ్ బిషప్ మకారియోస్, యు నూఫ్ బర్మా (మయన్మార్), ఇండోనేషియా అధ్యక్షుడు సుకర్నో, ఘనాకు చెందిన క్వామే ఎన్క్రుమా, ఇథియోపియా చక్రవర్తి హైలే సెలాస్సీ, నేపాల్ రాజు మహేంద్రబీర్ బిక్రమ్ షా ఈ సంస్థ వ్యవస్థాపక సభ్యుల్లో ఉన్నారు.

మొదటి నామ్ సదస్సులో ప్రపంచ శాంతికి సంబంధించిన పలు అంశాలపైచర్చించారు. వీటిలో బెర్లిన్ మరియు కాంగో సమస్యలు, యుఎన్ లో చైనా ప్రాతినిధ్యం సమస్య మరియు దక్షిణాఫ్రికాలో వర్ణవివక్ష సమస్య ఉన్నాయి. ఈ శిఖరాగ్ర సమావేశం శాంతియుత సహజీవనం సిద్ధాంతంపై నామ్ విశ్వాసాన్ని వ్యక్తం చేసింది మరియు సామ్రాజ్యవాదం ప్రపంచ శాంతికి ముప్పు అని ప్రకటించింది. వలసవాదాన్ని తక్షణమే పూర్తిగా రద్దు చేయాలని డిమాండ్ చేసింది. పూర్తి స్థాయిలో కసరత్తు చేయాలని పిలుపునిచ్చింది.

1961లో ఉద్యమం ప్రారంభమైన తర్వాత అడపాదడపా నామ్ సదస్సులు జరిగాయి. ప్రపంచ శాంతి, అలీనోద్యమం, నిరాయుధీకరణ వంటి సాధారణ అంశాలపై అన్ని సందర్భాల్లో చర్చించినప్పటికీ, అంతర్జాతీయ వేదికపై అప్పుడప్పుడూ కనిపించే సమస్యలు, సమస్యలపై కూడా చర్చించారు.

నామ్ యొక్క ప్రధాన లక్షణాలు ఈ క్రింది విధంగా ఉన్నాయి

1. ఇది ఏ అధికార కూటమితోనూ పొత్తు పెట్టుకోలేదు.
2. నాటో సీటో, వార్సా ఒడంబడిక మొదలైన ఏ విధమైన సైనిక కూటములకు ఇది వ్యతిరేకం.
3. స్వతంత్ర విదేశాంగ విధాన నిర్ణయాలు తీసుకునే స్వేచ్ఛను నిలుపుకుంది.
4. అంతర్జాతీయ సమస్యలకు దూరంగా ఉండదు.
5. దేశాల మధ్య రాజకీయాలలో చురుకుగా పాల్గంటుంది.
6. కాబట్టి, అలీనోద్యమం అంటే పాసివిజం కంటే 'చర్య'ను సూచిస్తుంది.
7. ఇది మెరిట్ ఆధారంగా సమస్యను నిర్ణయిస్తుంది. ఇది స్వేచ్ఛ మరియు న్యాయం కోసం ప్రజలందరి హక్కులను కాపాడుతుంది.

అందువలన, అలీనోద్యమం అనేది ప్రపంచ రాజకీయాలకు సంబంధించి ఒక దేశం అనుసరించాలనుకుంటున్న కార్యాచరణను నిర్ణయించుకునే స్వేచ్ఛను ఇచ్చే ఒక విధానం.

అలైన్‌మెంట్‌కు కారణమయ్యే కారకాలు

అలీనోద్యమం అభివఅద్ధి చెందడానికి ఈ క్రింది అంశాలు కారణమయ్యాయి:

ప్రపంచ ఉద్రిక్తత ప్రచ్ఛన్న యుద్ధం: ఆసియా మరియు ఆఫ్రికాలో కొత్తగా స్వాతంత్ర్యం పొందిన చాలా దేశాలు ప్రపంచాన్ని రెండు శక్తి కూటములుగా విభజించడం పెద్ద ప్రయోజనం కాదని గ్రహించాయిబీ మరియు ఇది ప్రపంచ శాంతికి విఘాతం కలిగిస్తుంది. రెండు అగ్రరాజ్యాలకు దూరం పాటించడం ద్వారా మరో అణుయుద్ధం జరిగే ప్రమాదాన్ని అమెరికా వాయిదా వేస్తుందని ఈ దేశాలు భావించాయి.

సామ్రాజ్యవాదం మరియు నయా వలసవాదానికి వ్యతిరేకంగా పోరాటం: కొత్తగా స్వాతంత్ర్యం పొందిన దేశాలు కొన్ని భావోద్వేగ మరియు మానసిక పరిమితుల కారణంగా అలీనోద్యమాన్ని ఎంచుకున్నాయి. కొత్తగా సంపాదించిన స్వేచ్ఛను, దానితో వచ్చిన అధికారాన్ని ఇతర పెద్ద దేశాల ఒత్తిడి లేకుండా ఆస్వాదించాలనుకున్నారు.

స్వతంత్ర తీర్పు హక్కు కొత్తగా స్వతంత్రం పొందిన దేశాలు అధికార కూటములతో పొత్తు పెట్టుకోకుండా తమ అస్తిత్వాన్ని నిలుపుకోగలిగాయి. ఎలాంటి బయటి ప్రభావం లేకుండా తమ సమస్యలను తామే పరిష్కరించుకోవాలనుకున్నారు.

అన్ని అగ్రరాజ్యాలతో సంబంధాలలో సంయమనం యొక్క ఉపయోగం: కొత్తగా స్వాతంత్ర్యం పొందిన దేశాలు ఆసియా మరియు ఆఫ్రికా దేశాల మధ్య సుహఅద్భావాన్ని మరియు సహకారాన్ని పెంపొందించాలని మరియు అన్ని దేశాలతో స్నేహపూర్వక సంబంధాలను ఏర్పరచుకోవడం ద్వారా వారి పరస్పర ప్రయోజనాలను అన్వేషించడానికి మరియు ముందుకు తీసుకెళ్లడానికి కోరుకున్నాయి.

అంతర్జాతీయ ఆర్థిక క్రమాన్ని పునర్నిర్మించడం: ఆర్థికంగా వెనుకబడిన మరియు తక్కువ జీవన ప్రమాణాలను కలిగి ఉన్న ఆసియా మరియు ఆఫ్రికాలో కొత్తగా స్వాతంత్ర్యం పొందిన దేశాలు చాలా వరకు ఉన్నాయి. వారి ఆర్థికాభివఅద్ధికి మూలధనం, సాంకేతిక పరిజ్ఞానం రెండూ అవసరం కాబట్టి, వాటితో ఎలాంటి తీగలు లేకుండా వీలైనంత వరకు ఈ రెండింటినీ పొందడం సముచితమని వారు భావించారు.

సమిష్టి శక్తి ఏర్పాటు: అంతర్జాతీయ వ్యవహారాలను ప్రభావితం చేసే సైనిక, ఆర్థిక శక్తి తమకు లేనప్పటికీ, తమకు నైతిక శక్తి ఉందని, సమిష్టి కారణంతో తాము సొంతంగా ప్రపంచ శాంతిని కాపాడుకోవచ్చని లేదా ప్రోత్సహించగలమని కొత్తగా స్వాతంత్ర్యం పొందిన దేశాలు గ్రహించాయి.

పంచశీల్

1954లో శాంతియుత సహజీవనానికి ఐదు సూత్రాలతో కూడిన ఒప్పందంపై భారత్, చైనా సంతకాలు చేశాయి. సమిష్టిగా పంచశీలంగా పిలువబడే ఈ సూత్రాలు నాన్-అలైన్డ్ ఉద్యమం అభివఅద్ధి చెందడానికి మార్గదర్శకాలుగా మారాయి. ఈ ఐదు సూత్రాలు.

(1) ఒకరి అంతర్గత వ్యవహారాల్లో మరొకరు జోక్యం చేసుకోకపోవడం

(2) పరస్పర దురాక్రమణ

(3) పరస్పర ప్రయోజనం కోసం సమానత్వం

(4) ఒకరి ప్రాదేశిక సమగ్రత, సార్వభౌమత్వాన్ని పరస్పరం గౌరవించుకోవడంబీ మరియు

(5) శాంతియుత సహజీవనం..

ఏప్రిల్ 1955 లో బందుంగ్ (ఇండోనేషియా) లో జరిగిన ఒక సమావేశంలో ఈ ఐదు సూత్రాలు లేదా పంచశీలకు ఆచరణాత్మక రూపం ఇవ్వబడింది. ఫిలిప్పీన్స్, టర్కీ, దక్షిణ వియత్నాం, కమ్యూనిస్టు చైనా, ఉత్తర వియత్నాం సహా ఆసియా, ఆఫ్రికా దేశాలకు చెందిన 29 దేశాలు ఈ అలీన సదస్సుకు హాజరయ్యాయి. ఈ సదస్సుకు భారత తొలి ప్రధాని జవహర్ లాల్ నెహ్రూ, చైనా ప్రధాని చౌ ఎన్ లై, ప్రధాని, ఆ తర్వాత ఈజిప్టు అధ్యక్షుడు గమాల్ అబ్దెల్ నాసర్ అధ్యక్షత వహించారు. సదస్సుల్లో పాల్గన్న ప్రతినిధులు వలసవాదాన్ని ఖండిస్తూ, తఅతీయ ప్రపంచ దేశాల ఆర్థిక వఅద్ధి ఆవశ్యకతను నొక్కి చెప్పారు. ఈ విధంగా బాండుంగ్ సమావేశం కొత్తగా స్వాతంత్ర్యం పొందిన దేశాల మధ్య సహకారానికి మార్గం సుగమం చేసింది, ఇది తరువాత అలీన ఉద్యమంగా వికసించింది.

భారత్, నామ్:

అలీనోద్యమం భారతదేశ తొలి ప్రధాని జవహర్ లాల్ నెహ్రూకు ఎంతో రుణపడి ఉంది, వాస్తవానికి నెహ్రూ నాయకత్వంలో అలీన విధానాన్ని ప్రారంభించిన మొదటి దేశం భారతదేశం. 1949లో అమెరికన్ కాంగ్రెస్ లో నెహ్రూ ఇలా ప్రకటించారు: “స్వేచ్ఛకు ముప్పు వాటిల్లినప్పుడు, లేదా న్యాయానికి ముప్పు వాటిల్లినప్పుడు, లేదా దురాక్రమణ జరిగే చోట, మనం తటస్థంగా ఉండలేము మరియు తటస్థంగా ఉండలేము, కానీ మా విధానం తటస్థమైనది కాదు, కానీ వీలైతే, శాంతిని పరిరక్షించడానికి మరియు స్థాపించడానికి చురుకైన ప్రయత్నాలలో ఒకటి.”

పండిట్ నెహ్రూ దార్శనికుడు. భారతదేశం మరియు ఆసియా మరియు ఆఫ్రికా యొక్క కొత్తగా స్వాతంత్ర్యం పొందిన ఇతర దేశాల సార్వభౌమత్వానికి మరియు సమగ్రతకు అతిపెద్ద ప్రమాదం రెండు శక్తి కూటములను కలపడంలోనే ఉందని ఆయన గ్రహించారు. ఇప్పటికే రెండు ప్రపంచ యుద్ధాలకు కారణమైన రెండు వ్యతిరేక శిబిరాల రాజకీయాలకు దూరంగా ఉండాలని ఆయన లిపోన్ కు పిలుపునిచ్చారు. అన్ని దేశాల సార్వభౌమత్వాన్ని, సమగ్రతను పరస్పరం గౌరవించాలని ఆయన సూచించారు. ఆసియా, ఆఫ్రికా దేశాలను క్రమంగా అలీనోద్యమ భావన వైపు నడిపించింది నెహ్రూ. ఈ దేశాలకు గొప్ప నైతిక శక్తి ఉందని, వాటితో సమిష్టి కఅషి యుద్ధం, శాంతి అంశాలపై ఒత్తిడి తీసుకురాగలదని ఆయన ఈ దేశాలకు నచ్చజెప్పారు. యుగోస్లేవియాకు చెందిన జోసెఫ్ బ్రోజ్ టిటో, ఈజిప్టుకు చెందిన గమాల్ అబ్దెల్ నాసర్, చైనాకు చెందిన చౌ ఎన్ లై, వియత్నాంకు చెందిన హొచి మిన్హో ఘనాకు చెందిన క్వామే ఎన్క్రుమాలతో కలిసి బాండుంగ్ సదస్సును నిర్వహించాడు. బాండుంగ్ కాన్ఫరెన్స్ లో తీసుకున్న నిర్ణయాలకు 1956లో బెల్ గ్రేడ్ లో తుది రూపం ఇచ్చారు. ఇక్కడ కొత్తగా స్వాతంత్ర్యం వచ్చిన దేశాల సంస్థను ఏర్పాటు చేయాలని నిర్ణయించారు.

ప్రచ్ఛన్న యుద్ధ కాలంలో ఆసియా, ఆఫ్రికా దేశాల తటస్థత కోసం నెహ్రూ గొప్ప స్పోకెస్ట్ గా గుర్తింపు పొందారు.

అలైన్ మెంట్ విధానాన్ని వ్యతిరేకిస్తూ నెహ్రూ ఇలా అన్నారు: "మీరు ఏ ఒక్క శక్తితోనైనా పొత్తు పెట్టుకోవడం ద్వారా, మీరు మీ అభిప్రాయాన్ని లంగదీసుకుంటారు, మీరు అనుసరించే విధానాన్ని విడిచిపెట్టండి, ఎందుకంటే మీరు మరొక విధానాన్ని అనుసరించాలని మరొకరు కోరుకుంటున్నారు. ఇది మనం అవలంబించడానికి సరైన విధానం అవుతుందని నేను అనుకోవడం లేదు.

ఉదారవాదం, ప్రజాస్వామ్యం అనే పాశ్చాత్య భావనకు నెహ్రూ కట్టుబడి ఉన్నప్పటికీ, కమ్యూనిజాన్ని నిరోధించడానికి అమెరికా ప్రారంభించిన నాటో, సెంటో, సీటో వంటి సైనిక లేదా ఆర్థిక పొత్తులనులేదా వార్సా ఒప్పందం, కోమిన్ఫార్మ్, కామెకాన్ వంటి సోవియట్ యూనియన్ ప్రోత్సహించిన వాటిని ఆయన అంగీకరించలేదు. వలసవాదాన్ని, సామ్రాజ్యవాదాన్ని ప్రోత్సహిస్తాయని, ఆయుధాల కోసం ఒక రేసును సృష్టించే అవకాశం ఉందని భావించిన ఆయన ఈ ఒప్పందాలను వ్యతిరేకించారు.

రెండు అధికార కూటములు ప్రతిపాదించిన తత్వాన్ని నెహ్రూ వ్యతిరేకించారు. కమ్యూనిస్టు రాజ్యాన్ని "ఏకశిలా" అని తిరస్కరించి, మార్క్సిజాన్ని కాలం చెల్లిన సిద్ధాంతంగా అభివర్ణించాడు. అతను పెట్టుబడిదారీ విధానానికి అనుకూలంగా లేదు మరియు సోషలిజంచే ప్రభావితుడయ్యాడు. అందువలన, ప్రజాస్వామ్య సామ్యవాద సూత్రాలను బలంగా సమర్థించాడు. అయితే, ఆయన అనుసరిస్తున్న అలీన విధానం మూడో కూటమిని ప్రోత్సహించడానికి ఉద్దేశించినది కాదు, కానీ ఇటీవల వలసపాలనకు గురైన రాష్ట్రాల నిర్ణయాధికారాన్ని నిర్ధారించడానికి ఉద్దేశించింది.

ఆ విధంగా నెహ్రూ నాయకత్వంలో భారతదేశం నామ్ యొక్క సందేశాన్ని వ్యాప్తి చేయడంలో ముఖ్యమైన పాత్ర పోషించింది. ఇప్పటికీ విదేశీ ఆధిపత్యంలో ఉన్న ఆసియా, ఆఫ్రికా ఖండాల్లోని అనేక దేశాలకు భారతదేశం విముక్తిని ప్రోత్సహించింది. దక్షిణాఫ్రికాలో అనుసరిస్తున్న వర్ణవివక్ష విధానాన్ని నెహ్రూ వ్యతిరేకించారు. అందుకే 1962లో ఐక్యరాజ్యసమితిలో భారత్ ఒక తీర్మానాన్ని ప్రవేశపెట్టి, సభ్యదేశాలు దక్షిణ ఆఫ్రికాకు వ్యతిరేకంగా ఆర్థికపరమైన చర్యలు తీసుకోవాలని, జాతివివక్ష విధానాలను విడనాడాలని ఒత్తిడి తేవాలని పిలుపునిచ్చింది.

ఆయుధాల పిచ్చి రేసును నెహ్రూ వ్యతిరేకించారు మరియు నిరాయుధీకరణ మరియుఅణ్వాయుధాల నిల్వలను రద్దు చేయాలని పిలుపునిచ్చారు.ఆయన నిరాయుధీకరణ విధానానికి అనుగుణంగానే 1963లో అణు పరీక్షలను నిషేధించే ఒప్పందంపై భారత్ సంతకం చేసింది. నెహ్రూ మరణించిన ఐదు దశాబ్దాల తరువాత కూడా, వ్యవస్థాపకులు స్వయంగా బోధించిన విధంగా భారతదేశం నామా మార్గాన్ని మరియు దాని లక్ష్యాలను అనుసరిస్తూనే ఉంది.,

నామ్ సాధన

అలీనోద్యమాన్ని ఐదు దశాబ్దాలుగా ప్రపంచంలోని సగానికి పైగా అనుసరిస్తున్నాయి. పాల్గనే దేశాల సంఖ్య కూడా ప్రతిసారీ పెరిగింది, 1961 లో 25 నుండి 2012 లో 120 కి పెరిగింది. ఆసియా, ఆఫ్రికా దేశాలు నామ్ సదస్సులకు క్రమం తప్పకుండా హాజరవుతున్నాయి. కొన్ని లాటిన్ అమెరికన్ దేశాలు నామ్ లో చేరగా, ఆస్ట్రియా, ఫిన్లాండ్, స్వీడన్ వంటి కొన్ని ఐరోపా దేశాలు నామ్ సదస్సులకు పరిశీలకులుగా హాజరయ్యాయి. నామ్ కు ఎన్నో విజయాలు ఉన్నాయి. వీటిలో కొన్ని ఈ క్రింది వాటిని కలిగి ఉంటాయి:

1. ఇరువురి మధ్య ఉద్రిక్తతలను తగ్గించేందుకు నామ్ దోహదపడింది.

2. అధికార కూటములు మరియు అంతిమంగా ప్రచ్ఛన్న యుద్ధం ముగింపును తీసుకురావడంలో.

3. ప్రచ్ఛన్న యుద్ధ కాలంలో అగ్రరాజ్యాల ఆయుధ పోటీకి వ్యతిరేకంగా నామ్ వ్యవహరించింది.

4. అంతర్జాతీయ శాంతి, న్యాయం, స్వేచ్ఛ కోసం నామ్ మద్దతు ఇచ్చింది.

5. నామ్ మరింత ఆర్థిక సహకారం మరియు న్యాయం ఆధారంగా న్యూ ఇంటర్నేషనల్ ఎకనామిక్ ఆర్డర్ ఎన్ఐఈఓను వాదించింది. వాస్తవానికి 1964లో జరిగిన మొదటి ఐక్యరాజ్యసమితి వాణిజ్య, అభివఅద్ధి సదస్సు (యూఎన్ సీటీఏడీ) అలీన దేశాలు చేసిన ప్రయత్నాల ఫలితమే.

6. మూడవ ప్రపంచాన్ని నిరంతరం కోల్పోవడం ప్రపంచ ఆర్థిక వ్యవస్థను మరియు వారి స్వంత శ్రేయస్సును ప్రభావితం చేస్తుందని నామ్ అభివఅద్ధి చెందిన దేశాలకు అర్థమయ్యేలా చేసింది.

నామ్ భవిష్యత్తు

నేడు, నామ్ అంతర్జాతీయ శాంతి మరియు ప్రతి సార్వభౌమ రాజ్యం యొక్క విదేశాంగ విధానం యొక్క స్వతంత్రత యొక్క విస్తఅత లక్ష్యం కోసం నిలబడుతుంది. నామ్ తన రాజకీయ ఔచిత్యాన్ని దాదాపు కోల్పోయినప్పటికీ, ఆర్థిక న్యాయం పొందడానికి ఇది సమర్థవంతమైన వేదికగా కొనసాగుతోంది. ఇరాన్, ఇరాక్ అనే రెండు సభ్యదేశాలు సుదీర్ఘ ఘర్షణలో నిమగ్నమైనప్పుడు అది ఏమీ చేయలేకపోయింది. అదేవిధంగా, 1979 లో సోవియట్ యూనియన్ ఆఫ్ఘనిస్తాన్ను ఆక్రమించినప్పుడు లేదా 2003 లో అమెరికా నేతఅత్వంలోని సంకీర్ణ దళాలు ఇరాక్ను ఆక్రమించినప్పుడు అది పెద్దగా చేయలేకపోయింది.

నయా వలసవాదం ఆవిర్భావంతో నామ్ మరింత ప్రాముఖ్యత సంతరించుకుంది. ప్రపంచ బ్యాంకు, ఐఎంఎఫ్, డబ్ల్యూటీవో వంటి అంతర్జాతీయ ఆర్థిక సంస్థల జోక్యం కారణంగా అనేక చిన్న, బలహీన దేశాలు ఆర్థిక రంగంలో తమ సార్వభౌమత్వాన్ని కాపాడుకోలేకపోతున్నాయి. ఇది ఈ దేశాల్లో ప్రజాస్వామ్య ప్రక్రియకు పెను సవాలు అని, ఇందుకోసం నామ్ ముందుకు వచ్చి ఈ ఎత్తుగడలను తిప్పికొట్టగలదన్నారు. ప్రపంచంలోనే ఏకైక సూపర్ పవర్ గా అవతరించిన అమెరికా ఆఫ్ఘనిస్థాన్, ఇరాక్ లలో ఏకపక్ష చర్యలతో తన అధికారాన్ని తానే నిర్దేశించుకుంటోంది. ఇక్కడే నామ్. అమెరికా ఆధిపత్యాన్ని నిరోధించడానికి ఏళ్ల తరబడి పొందిన అపార అనుభవాన్ని ఉపయోగించుకోగలదు. అందువల్ల, విశ్వశాంతి, నిరాయుధీకరణ మరియు అభివఅద్ధిని సాధించడమే లక్ష్యంగా నామ్ ఇప్పటికీ సానుకూల, డైనమిక్ మరియు నిర్మాణాత్మక ఉద్యమంగా కొనసాగుతోంది.

సారం

ప్రారంభంలో నామ్ యొక్క ప్రధాన లక్ష్యం ఆసియా మరియు ఆఫ్రికా దేశాల నుండి కొత్తగా స్వాతంత్ర్యం పొందిన దేశాలను సూపర్ పవర్ పోటీ నుండి దూరంగా ఉంచడం మరియు కొత్తగా సంపాదించిన %×అ౯వజూవఅ౯వత్.ఎశీ% యుద్ధానికి దారితీసే అన్ని కారణాలను తొలగించడం. ఆసియా, ఆఫ్రికా ఖండాల్లో కొత్తగా పుట్టిన స్వతంత్ర దేశాల స్వాతంత్ర్యాన్ని

వలసరాజ్యాల ఆధిపత్యం నుంచి రక్షించడం. వలసవాదాన్ని, సామ్రాజ్యవాదాన్ని, జాతివివక్షను వ్యతిరేకించడం. సర్వతోముఖ సమానత్వాన్ని సమర్థించడం. దేశాల మధ్య స్నేహపూర్వక సంబంధాలను ప్రోత్సహించడం. అంతర్జాతీయ వివాదాన్ని శాంతియుతంగా పరిష్కరించుకోవాలని సూచించారు. బలప్రయోగాన్ని, అణ్వాయుధాల వాడకాన్ని వ్యతిరేకించడం. ప్రపంచశాంతి కోసం ఐక్యరాజ్యసమితిని బలోపేతం చేయడం.

పట్టిక 1. ఇప్పటివరకు జరిగిన నామ్ సదస్సు వివరాలను చూపిస్తూ..

సమ్మిట్ నెంబరు	ఏడాది	ఉంచు	దేశం	సభ్య దేశాల సంఖ్య
1	1961	BELGRADE	యుగోస్లేవియా	25
2	1964	కైరో	ఈజిప్ట్	47
3	1970	LUSAKA	ZAMBIA	54
4	1973	ALGIERS	అల్జీరియా	73
5	1976	కొలంబో	శ్రీలంక	88
6	1979	హవానా	క్యూబా	94
7	1983	న్యూ ఢిల్లీ	భారతదేశం	100
8	1986	HARARE	జింబాబ్వే	101
9	1989	BELGRADE	యుగోస్లియా	102
10	1992	జకార్తా	ఇండోనేషియా	108
11	1995	CartANGENA	కొలంబియా	113
12	1998	డర్బన్	దక్షిణ ఆఫ్రికా	114
13	2003	కౌలాలంపూర్	మలేషియా	116
14	2006	హవానా	క్యూబా	118
15	2009	షర్మ్ ఎల్– షేక్	ఈజిప్ట్	120
16	2012	TEHERAN	ఇరాన్	120
17	2015	CARACAS	వెనెజులా	122

మోడల్ ప్రశ్న

1) అలైన్ మెంట్ అనేది తటస్థత కాదు ఒంటరితనం అని ఎలా వివరించండి?

2) నామ్ లక్ష్యాలపై నోట్ రాయండి?

3) పంచశీల ప్రాథమిక సూత్రాల గురించి రాయండి?

4) నామ్ వ్యవస్థాపక సభ్యుల గురించి రాయండి?

మల్టిపుల్ ఛాయిస్ ప్రశ్నలు

1) మొదటి నామ్ సదస్సు ఎక్కడ జరిగింది?

   బెల్ గ్రేడ్ 1961/న్యూఢిల్లీ 1985/హరారే, 1986

2) వలసవాద వ్యతిరేకత, సామ్రాజ్యవాద వ్యతిరేకత దీని ప్రాథమిక లక్ష్యాలు.

   నామ్/ నాటో/ సెంటో.

3) పదహారవ నామ్ సమ్మిట్ (2012) ఇక్కడ జరిగింది

   బెల్ గ్రేడ్ / టెహ్రాన్ / కైరో

౨౨. భారతదేశం మరియు దాని పొరుగు దేశాలు

(పాకిస్తాన్, బంగ్లాదేశ్, శ్రీలంక, నేపాల్, మాల్దీవులు

లక్ష్యాలు

ఈ యూనిట్ లో, యూనిట్-8లో విడిగా కవర్ చేయబడ్డ పాకిస్తాన్ మినహా దక్షిణాసియా పొరుగు దేశాలతో భారతదేశం యొక్క సంబంధాల గురించి మీరు అధ్యయనం చేస్తారు. ఈ యూనిట్ ద్వారా వెళ్లిన తరువాత, మీరు వీటిని చేయగలగాలి:

- పొరుగు దేశాలతో భారత్ సంబంధాల నిర్దిష్ట కోణాలను అర్థం చేసుకోండి.
- 'నైగర్హుడ్ ఫస్ట్' విధానం యొక్క ప్రాముఖ్యతబీ మరియు
- భద్రత, అభివఅద్ధి పరంగా ఈ సంబంధాలు భారత్ కు ఉన్న అవకాశాలు, సవాళ్లు.
- భారతదేశం మరియు భారత దేశాధినేతల మధ్య ఉన్న ప్రాథమిక వివాదాన్ని వివరించండి.
- వారి సంబంధాల స్వభావంలో కొన్ని ప్రధాన చొరవలు మరియు లోపాలను పరిశీలించండి.

పరిచయం

భారతదేశం పెద్ద మరియు సంక్లిష్టమైన పొరుగుదేశాన్ని కలిగి ఉంది. కొన్ని వేల కిలోమీటర్ల పొడవైన పొరుగు దేశాలతో సరిహద్దులు, సముద్ర సరిహద్దులను పంచుకుంటుంది. భారత రక్షణ, భద్రతకు ప్రాధాన్యమిస్తున్నారు. భద్రత, వలసలు, వాణిజ్యం, నీటి భాగస్వామ్యం, పొరుగున బయటి అగ్రరాజ్యాల ఉనికి వంటి అంశాలతో సంబంధాలు పెద్దవి మరియు సంక్లిష్టమైనవి. ఈ సమస్యలన్నీ ఒకదానికొకటి ముడిపడి ఉండటం వల్ల ఏ ఒక్క సమస్యనైనా ఒంటరిగా గుర్తించడం, పరిష్కరించడం కష్టమవుతుంది. సమయాన్ని బట్టి ప్రాధాన్య జాబితాలో సమస్యలు పైకి, కిందకు కదులుతున్న కొద్దీ ఈ సంబంధాల డైనమిక్స్ వేగంగా మారిపోతాయి. భారతదేశం యొక్క సమీప పొరుగు దేశాలలో ఏడు ఈ యూనిట్ పరిధిలోకి వస్తాయి. ద్వైపాక్షిక సంబంధాలలో ప్రతి ఒక్కటి ముఖ్యమైనవి మరియు దాని స్వంత ప్రత్యేకతలను కలిగి ఉంటాయి

భారత్, పాకిస్థాన్ లు దక్షిణాసియా పొరుగు దేశాలు. ఇటీవలి కాలంలో ఇరు దేశాల ప్రజలకు బలమైన భావోద్వేగ సాంస్కఅతిక, చారిత్రక సంబంధాలు ఉన్నప్పటికీ ఇరు దేశాల మధ్య రాజకీయ సంబంధాలు ఎప్పటి నుంచో ఉద్రిక్తంగా, క్షీణించాయి. 1947 నుంచి ఇరు దేశాల మధ్య సంబంధాలు సంతఅప్తికరంగా లేవు.

1) 1947-48 యుద్ధం: స్వాతంత్ర్యం వచ్చిన వెంటనే జమ్ముకశ్మీర్ ప్రాంతాల్లో భారత్, పాకిస్థాన్ ల మధ్య ఘర్షణ మొదలైంది. కశ్మీర్ పాకిస్తాన్ దే అని పాక్ ప్రభుత్వం వాదిస్తోంది. పాక్ వాదనను భారత్ తోసిపుచ్చింది. గిరిజన ఆక్రమణదారుల ముసుగులో పాకిస్తాన్ తన సైనికులను పంపింది. పాకిస్తాన్ అవాంఛనీయ చర్య 1947-48లో యుద్ధానికి దారితీసింది. ఈ యుద్ధంలో ఇరు దేశాల సైన్యాలు పాల్గన్నాయి. ఫలితంగా కశ్మీర్ లోయ రెండు భాగాలుగా విడిపోయింది. కాల్పుల విరమణను భారత్ ప్రకటించడం వల్ల ఈ విభజన జరిగింది. భద్రతా మండలి తీర్మానాన్ని దఅష్టిలో ఉంచుకుని.. పాక్ సైన్యం ఆధీనంలో ఉన్నవాటిని ఆక్రమిత కశ్మీర్ గా పిలిచేవారు. భారత సైన్యం ఆధీనంలో ఉన్న భాగాన్ని కాశ్మీర్ ప్రావిన్స్ గా పిలిచేవారు.

2) 1965 ఇండో-పాక్ యుద్ధం: 1965 మార్చి-ఏప్రిల్ లో రాన్-ఆఫ్-కచ్ ప్రాంతంలో పాకిస్తాన్ దురాక్రమణ చేసింది. ఇది పరిమిత దండయాత్ర మరియు భారతదేశం ఆక్రమణదారులకు తగిన సమాధానం ఇచ్చింది. కానీ పాకిస్తాన్ మనసులో మరో విషయం ఉంది. ఆపరేషన్ గ్రాండ్ స్లామ్, ఆపరేషన్ జిబ్రాల్టర్ అనే కోడ్ నేమ్ తో అనేక మంది సాయుధ పాకిస్తాన్ చొరబాటుదారులను కశ్మీర్ లోకి పంపింది. భారత భూభాగంలో విద్రోహ చర్యల ద్వారా ఇబ్బందులు సఅష్టించాలని ఆదేశించారు. అవి భారతదేశానికి తీవ్రమైన సమస్యను సఅష్టించాయి, కాని భారత దళాల సత్వర చర్య పెద్ద సంఖ్యలో పాకిస్తాన్ చొరబాటుదారులను పట్టుకోవడానికి దారితీసింది. ఈ పరిణామంతో కలత చెందిన పాకిస్తాన్ కాశ్మీర్ సరిహద్దు నుండి భారతదేశంపై భారీ సాయుధ దాడిని ప్రారంభించింది మరియు ఇది 1965 సెప్టెంబరులో భారతదేశం మరియు పాకిస్తాన్ మధ్య యుద్ధానికి దారితీసింది. ఈ యుద్ధం కేవలం కాశ్మీర్ లోనే కాకుండా మొత్తం సరిహద్దు వెంబడి జరిగింది. సుమారు పద్దెనిమిది రోజుల పాటు సాగిన ఈ యుద్ధం 1965 సెప్టెంబర్ 23న ముగిసింది.

తాష్కెంట్ డిక్లరేషన్:

1965లో భారత్-పాక్ ల మధ్య యుద్ధం ముగిసినా ఇండో-పాక్ సంబంధాలను శాసించే వాతావరణం ఉద్రిక్తతలతో నిండిపోయింది. భారతదేశానికి, పాకిస్తాన్ కు సహాయం చేయడానికి, సోవియట్ యూనియన్ ప్రధానమంత్రి అలెక్సీ కోసిగిన్ తన మంచి పదవులను ఆఫర్ చేశాడు. తాష్కెంట్ లో సోవియట్ యూనియన్ లోని భారత, పాకిస్థాన్ నాయకుల సమావేశాన్ని ఆయన ప్రతిపాదించారు. ఈ ప్రతిపాదనను ఇరు దేశాలు ఆమోదించాయి మరియు 1966 జనవరి 4 నుండి 10 వరకు భారతదేశం మరియు పాకిస్తాన్ మధ్య తాష్కెంట్ సమావేశం జరిగింది. ఫలితంగా జనవరి 10న భారత ప్రధానమంత్రి శ్రీ లాల్ బహదూర్ శాస్త్రి, పాకిస్తాన్ అధ్యక్షుడు శ్రీ అయూబ్ ఖాన్ ల మధ్య తాష్కెంట్ డిక్లరేషన్ పై సంతకం జరిగింది.

తాష్కెంట్ ఒప్పందం యొక్క ముఖ్యమైన నిబంధన

1) ఐక్యరాజ్యసమితి చార్టర్ ప్రకారం భారత్, పాక్ ల మధ్య సత్సంబంధాలు నెలకొల్పేందుకు ఇరు దేశాలు అన్ని ప్రయత్నాలు చేస్తాయి.

2 తమ వివాదాలను శాంతియుత మార్గాల ద్వారా బలవంతం చేసి పరిష్కరించుకోవడానికి వారికి వనరులు ఉ ండవు.

3) 1965 ఆగస్టు 5వ తేదీకి ముందు రెండు దేశాలకు చెందిన సాయుధ సిబ్బందిని వారు నిర్వహించిన పదవులకు ఉపసంహరించుకోనున్నారు.

4) ఇరు పక్షాలు అవతలి దేశానికి వ్యతిరేకంగా జరుగుతున్న ప్రచారాన్ని నిరుత్సాహపరుస్తాయి మరియు రెండు దేశాల మధ్య స్నేహపూర్వక సంబంధాల అభివఅద్ధిని ప్రోత్సహించే ప్రచారాన్ని ప్రోత్సహిస్తాయి.

5) ఇరు దేశాల యుద్ధ ఖైదీలను స్వదేశానికి రప్పించనున్నారు.

6) ఇరు దేశాలకు ప్రత్యక్షంగా ఆందోళన కలిగించే అంశాలపై అత్యున్నత, ఇతర స్థాయిల్లో ఇరుపక్షాలు సమావేశం కానున్నాయి.

తాష్కెంట్ డిక్లరేషన్ పై 1966 జనవరి 10 మధ్యాహ్నం సంతకం చేయబడింది మరియు భారత ప్రధానమంత్రి శ్రీ లాల్ బహదూర్ శాస్త్రి జనవరి 11 ఉదయం గుండెపోటుతో మరణించారు. ఆయన మరణానంతరం తాష్కెంట్ ఒప్పందం కుదిరిన స్ఫూర్తితో అమలుకు నోచుకోలేదు.

ఇండో-పాకిస్తాన్ యుద్ధం 1971: 1971 లో తూర్పు పాకిస్తాన్ (ఇప్పుడు బంగ్లాదేశ్) లో ఏర్పడిన సంక్షోభం రెండు దేశాలను మరొక యుద్ధానికి దారితీసింది. 1971 డిసెంబర్ 3 ఉదయం భారత వైమానిక దళ విమానాశ్రయాలపై పాకిస్తాన్ వైమానిక దాడితో పూర్తి స్థాయి యుద్ధం ప్రారంభమైంది. 1971 డిసెంబరు 16 న భారత సైన్యం మరియు బంగ్లాదేశ్ కు చెందిన ముక్తి బాహిని సంయుక్త కమాండ్ ముందు సుమారు 90,000 మంది పాకిస్తాన్ దళాలు బేషరతుగా లంగిపోవడంతో యుద్ధం ముగిసింది. ఈ యుద్ధం పాకిస్తాన్ ను విచ్ఛిన్నం చేయడంతో తూర్పు బంగ్లాదేశ్ గా మారింది. ప్రాణ నష్టం పరంగా కూడా భారీగా నష్టపోయింది. భూభాగం, దళాల పరంగా భారత్ కూడా తగినంత నష్టాన్ని చవిచూసింది.

6. సిమ్లా కాన్ఫరెన్స్ 1972 %ఁ% సిమ్లా ఒప్పందం: సిమ్లా కాన్ఫరెన్స్ జరిగింది

1972 జూలైలో చోటు చేసుకుంది. జూలై 2, 1972 న భారత ప్రధానమంత్రి శ్రీమతి ఇందిరాగాంధీ మరియు పాకిస్తాన్ ప్రధానమంత్రి శ్రీ జెడ్ ఎ భుట్టో సిమ్లా ఒప్పందం అని పిలువబడే ఒప్పందంపై సంతకం చేశారు. ఒప్పందంలోని ముఖ్య నిబంధనలు ఈ క్రింది విధంగా ఇవ్వబడ్డాయి:

(1) ఇరు దేశాల ప్రభుత్వాలు తమ సాధారణ సంబంధాలను చెడగొట్టిన సంఘర్షణకు ముగింపు పలికి, స్నేహపూర్వక, సామరస్యపూర్వక సంబంధాలను పెంపొందించడానికి, ఉపఖండంలో సుస్థిర శాంతి స్థాపనకు కఅషి చేస్తాయి.

(2) ఐక్యరాజ్యసమితి చార్టర్ యొక్క సూత్రాలు మరియు ప్రయోజనాలు రెండు దేశాల మధ్య సంబంధాలను శాసిస్తుంది.

(3) ద్వైపాక్షిక చర్చల ద్వారా లేదా పరస్పరం అంగీకరించిన ఇతర శాంతియుత మార్గాల ద్వారా వారు తమ విభేదాలను పరిష్కరించుకుంటారు.

(4) వారు ఎవరి సంస్థ, సహాయం లేదా ప్రోత్సాహాన్ని నిరోధిస్తారు. శాంతియుత మరియు సామరస్యపూర్వక

సంబంధాల నిర్వహణకు హాని కలిగించేలా చేస్తుంది. వారు శాంతియుత సహజీవనానికి, ఒకరినొకరు గౌరవించుకోవడానికి కట్టుబడి ఉంటారు. ప్రాదేశిక సమగ్రత మరియు సార్వభౌమత్వం మరియు ఒకరి జోక్యంలో మరొకరు జోక్యం చేసుకోకపోవడం? అంతర్గత వ్యవహారాలు..

6) ఇరు దేశాల మధ్య ఘర్షణకు గల ప్రాథమిక సమస్యలు, కారణాలను శాంతియుత మార్గాలు, సమగ్రత, రాజకీయ స్వాతంత్ర్యం, సార్వభౌమ సమానత్వం ద్వారా పరిష్కరించుకోవాలి.

(7) వారు ఎల్లప్పుడూ ఒకరి జాతీయ ఐక్యతను, ప్రాదేశిక సమగ్రతను మరొకరు గౌరవించుకుంటారు.

(8) ఐక్యరాజ్యసమితి చార్టర్ ప్రకారం వారు దూరంగా ఉంటారు. ప్రాదేశిక సమగ్రత లేదా రాజకీయ స్వాతంత్ర్యం మరియు సార్వభౌమ సమానత్వానికి వ్యతిరేకంగా బెదిరింపు లేదా బలప్రయోగం నుండి.

(9) మన్నికైన శాంతి స్థాపన ప్రక్రియను ప్రారంభించడానికి , భారతదేశం మరియు పాకిస్తాన్ దళాలను అంతర్జాతీయ సరిహద్దుకు ఉపసంహరించుకుంటారు .

(10) జమ్ముకశ్మీర్ లో కాల్పుల విరమణ ఫలితంగా ఏర్పడిన నియంత్రణ రేఖ డిసెంబర్ 17, 1971ను పక్షపాతం లేకుండా ఇరుపక్షాలు గౌరవిస్తాయి.

రెండు వైపులా గుర్తించబడిన స్థానానికి. ఇరువర్గాలు సంయమనం పాటించేలా చర్యలు చేపట్టాయి. ఈ రేఖను ఉల్లంఘిస్తూ బెదిరింపు లేదా బలప్రయోగం నుండి.

(11) ఇరు దేశాల ప్రభుత్వాధినేతలు మరోసారి సమావేశం కానున్నారు. భవిష్యత్తులో పరస్పరం అనుకూలమైన సమయం. ఈలోగా.. తదుపరి చర్చల కోసం ఇరు పక్షాల ప్రతినిధులు సమావేశం కానున్నారు. మన్నికైన శాంతి స్థాపనకు విధివిధానాలు మరియు ఏర్పాట్లు మరియు సంబంధాల సాధారణీకరణ, స్వదేశానికి తిరిగి పంపే ప్రశ్నలతో సహా యుద్ధ ఖైదీలు మరియు పౌర ప్రయోజనాలు, జమ్మూ యొక్క తుది పరిష్కారం కశ్మీర్, దౌత్య సంబంధాల పున్ణప్రారంభం..

కార్గిల్ యుద్ధం

1998లో కార్గిల్ లో పాక్ సైనికులు చొరబడ్డారు. ఎల్వోసీ దాటి భారత భూభాగంలోకి ప్రవేశించారు. 1999 లో భారత వైపు ఈ చొరబాట్లను గమనించినప్పుడు, భారత దళాలు తీవ్రమైన వైమానిక మరియు భూదాడులను నిర్వహించి చొరబాటుదారులను తరిమికొట్టాయి. కార్గిల్ లో చొరబడటానికి ప్రధాన కారణం జాతీయ రహదారి ఐఎలోని కొంత భాగాన్ని కత్తిరించడం, ఎందుకంటే అలా చేయడం వల్ల సియాచిన్ హిమానీనదంలోని భారత దళాలకు లాజిస్టిక్ సరఫరా చేయడం భారతదేశానికి కష్టమవుతుంది. కార్గిల్ శిఖరాగ్ర సదస్సులో జాతీయ గర్వంతో కూడిన జాతీయ పతాకాన్ని ఎగురవేయడంలో భారత సైన్యం విజయం సాధించింది.

ప్రస్తుత దఅశ్యం

భారత్, పాకిస్థాన్ మధ్య శత్రు సంబంధాలు కొనసాగుతున్నాయి. లష్కరే తోయిబా, జైషే మహమ్మద్, హిజ్బుల్ ముజాహిదీన్ వంటి రాడికల్ జిహాదీ సంస్థలకు పాకిస్థాన్ మద్దతు తెలపడం వల్ల మానవ నష్టం, ఆస్తి, ప్రతిష్ఠ దెబ్బతినడం భారత్ కు చాలా నష్టాన్ని మిగిల్చింది. ఇరు దేశాల సైన్యాల మధ్య తరచూ ఘర్షణలు జరుగుతుండటంతో నియంత్రణ రేఖ (ఎల్ వోసీ) హాట్ ఛానల్ గా కొనసాగుతోంది. వాస్తవాధీన రేఖకు ఈ వైపు ఉగ్రవాదులను పంపడానికి పాకిస్థానీయులు ఇలాంటి ఘర్షణలను ఉపయోగిస్తారు. అయితే ఇటీవలి కాలంలో భారత్ 2016లో సర్జికల్ స్ట్రైక్స్, 2019లో బాలాకోట్ వైమానిక దాడుల ద్వారా ఈ దాడులకు దీటుగా బదులిచ్చింది. ఇటువంటి ప్రతిస్పందనలు భారతదేశం యొక్క మొత్తం భద్రతా వైఖరిని గణనీయంగా పెంచాయి మరియు సంభావ్య అణు యుద్ధంపై అంతర్జాతీయ ఆందోళనలను పెంచాయి. పాకిస్థాన్, చైనాల మధ్య పెరుగుతున్న భాగస్వామ్యం భారత్ కు మరో ఆందోళన కలిగిస్తోంది. ఇద్దరూ సైనిక విన్యాసాల్లో పాల్గని కీలక సమాచారాన్ని ఇచ్చిపుచ్చుకున్నారు. క్వాడ్ గ్రూపు రూపంలో భారత్ అమెరికాకు దగ్గరవుతున్న విస్తఅత నేపథ్యంలో ఇది బహుళజాతి సంఘర్షణ అవకాశాలను పెంచింది. అయితే ఈ తరుణంలో స్వదేశంలో తీవ్ర ఆర్థిక సంక్షోభంలో కూరుకుపోయిన పాకిస్థాన్ భారత్ కు వ్యతిరేకంగా ఉగ్రవాదానికి నిధులు సమకూర్చలేకపోతోంది. పాకిస్తాన్ మాజీ ప్రధాని ఇమ్రాన్ ఖాన్ అరెస్టుకు దారితీసిన రాజకీయ సంక్షోభం దేశంలో శక్తివంతమైన సైనిక-ఇంటెలిజెన్స్ "లోతైన స్థితిని" కేంద్ర వేదికపైకి తీసుకువచ్చింది. ప్రజాస్వామ్య వ్యవస్థ కోసం ప్రజలు విజ్ఞప్తి చేయడంతో, పాకిస్తాన్ స్వదేశంలో తీవ్రమైన పరిస్థితిని ఎదుర్కొంటుంది, ఇది భారతదేశానికి ప్రయోజనకరంగా ఉంటుంది, ఎందుకంటే ప్రభుత్వ ప్రాయోజిత ఉగ్రవాదం నుండి నిరంతర ముప్పును ఎదుర్కోవలసిన అవసరం లేదు.

భారత్, బంగ్లాదేశ్..

ఒక ప్రత్యేక పొరుగు దేశం: బంగ్లాదేశ్ యొక్క భౌగోళిక వ్యూహాత్మక ప్రాముఖ్యతను కాదనలేము. ఇది భారతదేశానికి చాలా ప్రత్యేకమైన పొరుగు దేశం. బంగ్లాదేశ్ భారతదేశంలోని ఈశాన్య ప్రాంతాలను దేశంలోని మిగిలిన ప్రాంతాలతో కలుపుతుంది. తమది భారత్ లాక్డ్ దేశమని బంగ్లాదేశ్ ఆరోపిస్తుండగా.. ఈశాన్య రాష్ట్రాల ప్రజలు%ళి%మార్చు%రి

%తాము బంగ్లాదేశ్ లాక్ చేశామని భారత్ చెబుతోంది. ఈశాన్య భారతదేశం అభివఅద్ధి, భద్రత మరియు పాలనకు బంగ్లాదేశ్ ద్వారా రవాణా సౌకర్యం ముఖ్యమైనది. ఈ విషయం బంగ్లాదేశ్ కు తెలుసు. మరియు భారతదేశంతో మెరుగ్గా బేరసారాలు జరిపేందుకు రవాణా సదుపాయాన్ని పరపతిగా ఉపయోగిస్తుంది. బంగ్లాదేశ్ కొన్నిసార్లు రవాణా సౌకర్యాలను కూడా అడ్డుకుంటుంది, రద్దు చేస్తుంది కాబట్టి ఇది ఘర్షణాత్మక అంశం కూడా. భారతదేశానికి ఈశాన్యంగా దేశంలోని ఇతర ప్రాంతాలతో అనుసంధానించే 22 కిలోమీటర్ల పొడవైన సిలిగురి కారిడార్ (చికెన్ నెక్)పై బంగ్లాదేశ్ నుంచి ఒత్తిళ్లకు భారత్ గురవుతుంది. శక్తి సామర్థ్యాల పరంగా, జాతీయ స్థాయిలో భారతదేశం మరియు బంగ్లాదేశ్ మధ్య అసమానతను మరచిపోండి. సబ్ రీజినల్ స్థాయిలో పవర్ బ్యాలెన్స్ చూడండి. కేవలం ఈశాన్య ప్రాంతాన్ని మాత్రమే పరిగణనలోకి తీసుకుంటే భారత్ సామర్థ్యాలతో బంగ్లాదేశ్ బలంగా సరిపోతుంది.

పొరుగుదేశాలన్నింటిలో భారత్ బంగ్లాదేశ్ తో పొడవైన సరిహద్దును పంచుకుంటోంది. 4351 కిలోమీటర్ల పొడవైన

భూ సరిహద్దు ప్రపంచంలో ఐదవ పొడవైన సరిహద్దు. ఇది పశ్చిమ బెంగాల్ (2217 కి.మీ), అస్సాం (262 కి.మీ), మేఘాలయ (443 కి.మీ), త్రిపుర (856 కి.మీ), మిజోరాం (318 కి.మీ) రాష్ట్రాల గుండా వెళుతుంది. ఐదు రాష్ట్రాల్లోని 25 జిల్లాల గుండా సరిహద్దు దాటుతుంది. సరిహద్దులు అంత చొచ్చుకుపోయినప్పుడు, వాటిని రక్షించడం అంత సులభం కాదు. సరిహద్దుల్లో ఇన్ని జిల్లాలు ఉండడంతో భారత్ కు సొంత బలహీనతలున్నాయి. సరిహద్దు నిర్వహణ అనేది రెండు దేశాల అధికారుల మధ్య ఒక సమస్య మరియు బాధాకరమైన అంశం. ఆహార పదార్థాలు, మందులు, పశువులు, యంత్రాలు, మాదకద్రవ్యాల అక్రమ రవాణాకు ఈ సరిహద్దులను పెద్ద ఎత్తున ఉపయోగిస్తున్నారు. బంగ్లాదేశ్ కు దక్షిణాన ఉన్న బంగాళాఖాతం భారత నావికాదళం పర్యవేక్షించే సరిహద్దు. వ్యూహాత్మక బంగాళాఖాతంలో భారత్ తో బంగ్లాదేశ్ కు సముద్ర వివాదం కూడా ఉంది.

అక్రమ వలసలు: బంగ్లాదేశ్ నుంచి భారత్ లోకి ప్రజల తరలింపు సవాలు. చట్టబద్ధంగా భారత్ లోకి ప్రవేశించినా వీసా గడువు దాటిన వారు ఉన్నారు. ప్రతి సంవత్సరం ఈ సంఖ్య కొన్ని వేలు ఉంటుందని అంచనా. అప్పుడు అక్రమంగా ప్రవేశించి ఇక్కడ అక్షరాలా నివసించిన వారు ఉన్నారు.

తరతరాలుగా.. ఉపాధి కోసం, జీవన స్థితిగతులను మెరుగుపరుచుకునేందుకు వలసదారులు అక్రమంగా భారత్ లోకి ప్రవేశిస్తున్నారు. ప్రజల కదలికలో ఒక చారిత్రాత్మక నమూనా ఉంది: ప్రస్తుతం బంగ్లాదేశ్ గా ఉన్న భూభాగాల నుండి ప్రజలు చారిత్రాత్మకంగా పొరుగు ప్రాంతాలకు వలస వెళ్లారు – తరచుగా కొన్ని సంవత్సరాల తరువాత తిరిగి వస్తారు. మరింత సమకాలీన కాలాల్లో, ఇది పాపుష్ కారకం. భారతదేశ పొరుగు దేశాలలో బంగ్లాదేశ్ అత్యధిక జనాభా కలిగి ఉందిబీ అంతేకాక ఇది ఈ ప్రాంతంలోని అత్యంత పేద దేశాలలో ఒకటిగా ఉంది. పేదరికం, నిరుద్యోగం బంగ్లాదేశీయులను భారత్ లోకి తరిమికొడుతున్నాయి. సరిహద్దులు సున్నితమైనవి మరియు దాటడం సులభం మరియు చిన్నది: కొన్నిసార్లు, భారతదేశానికి చేరుకోవడానికి ఒక చిన్న ప్రవాహం గుండా కొన్ని నిమిషాలు మాత్రమే నడవాల్సి ఉంటుంది. అక్రమ వలసలు రెండు దేశాల మధ్య వివాదానికి కారణమవుతున్నాయి. ఈశాన్య రాష్ట్రాలలో ముఖ్యంగా అస్సాంలో ఇది ఒక దేశీయ రాజకీయ సమస్య, ఇక్కడ ప్రజలు తమ సంస్కఅతికి అస్సామీయేతర జనాభా నుండి ముప్పు ఉందని భావిస్తున్నారు. భారత్ ఏకపక్షంగా చర్యలు తీసుకోవడానికి వీల్లేదు. తదితర సమస్యలు తలెత్తుతాయి. జలవనరులను సద్వినియోగం చేసుకోవడానికి, అక్రమ వలసలను అరికట్టడానికి, ఉగ్రవాదాన్ని అరికట్టడానికి, ఉగ్రవాదాన్ని ఎదుర్కోవడానికి భారతదేశం బంగ్లాదేశ్ పై ఆధారపడుతోంది.

జలవివాదం: భారతదేశం మరియు బంగ్లాదేశ్ 54 సరిహద్దు నదులను పంచుకుంటాయి. సుదీర్ఘ జాప్యం, చర్చల అనంతరం 1996లో గంగా జలాల పంపకాల ఒప్పందం కుదిరింది. ఫరక్కా బ్యారేజీని నిర్మించి, నిర్వహించే భారత్ ప్రణాళికలపై వివాదం కొనసాగుతోంది. ఫరక్కా బ్యారేజీ నిర్మాణం వల్ల గంగా నది భాగీరథి–హుగ్లీ శాఖ వర్షాకాలంలో ప్రవాహం పెరుగుతుంది, తద్వారా పూడికతో ముప్పు ఎదుర్కొంటున్న కోల్కతా ఓడరేవులో నీటి లోతు పెరుగుతుంది.

బంగ్లాదేశ్ కు ఆ నీరు మరియు అదే కాలంలో వ్యవసాయ భూముల సాగుకు అవసరం. వర్షాకాలంలో సరిపడా నీరు లేకపోవడంతో ఇరు దేశాల అవసరాలు తీరడం లేదు. ఆర్థిక పరస్పరాధారం: భారతదేశం యొక్క దక్షిణాసియా పొరుగు దేశాలలో బంగ్లాదేశ్ మరియు భారతదేశం దగ్గరి ఆర్థిక పరస్పర ఆధారితాన్ని కలిగి ఉన్నాయి. దక్షిణాసియాలో బంగ్లాదేశ్

భారతదేశానికి అతిపెద్ద వాణిజ్య భాగస్వామి. ఇది బంగ్లాదేశ్ యొక్క ప్రధాన ఎగుమతి అయిన వస్త్రాల తయారీ కోసం పెద్ద మొత్తంలో పత్తి నూలును దిగుమతి చేసుకుంటుంది. అనధికారిక వాణిజ్యం అధికారిక వాణిజ్యం కంటే చాలా ఎక్కువ. ఈశాన్య రాష్ట్రాలకు ముఖ్యంగా త్రిపురకు, రోజువారీ వినియోగ వస్తువులను కోల్ కతా నుండి దిగుమతి చేసుకోవడం కంటే బంగ్లాదేశ్ నుండి దిగుమతి చేసుకోవడం ఖర్చుతో కూడుకున్నది. చారిత్రాత్మకంగా బంగ్లాదేశ్ మరియు దానిని ఆనుకుని ఉన్న ఈశాన్య ప్రాంతాలు ఒక ఏకీకఅత ప్రాంతంగా ఉన్నాయి

సంపన్న వ్యాపార కేంద్రాలుగా ఢాకా, కోల్ కతా. రాజకీయాలు, విభజన స్థానిక ఆర్థిక వ్యవస్థలను నిర్వీర్యం చేయలేకపోయాయి. గత ఆర్థిక వాస్తవాలు ఆధునిక వ్యాపార తర్కం ద్వారా మాత్రమే బలపడతాయి.

బంగ్లాదేశ్ ఎమర్జెన్సీలో భారత్ పాత్ర: 1971 ఉపఖండంలో అత్యంత ప్రాముఖ్యత కలిగిన సంఘటన. భారతదేశానికి స్వాతంత్ర్యం వచ్చిన సమయంలో, బెంగాల్ ప్రావిన్సును తూర్పు బెంగాల్ మరియు పశ్చిమ బెంగాల్ అని రెండు భాగాలుగా విభజించారు. భారత స్వాతంత్ర్య ప్రణాళికలో బెంగాల్ విభజనను ప్రతిపాదించారు. తూర్పు బెంగాల్ పాకిస్తాన్ లో భాగం కాగా, పశ్చిమ బెంగాల్ భారత భూభాగంలో చేర్చబడింది. తూర్పు, పశ్చిమ పాకిస్తాన్ లకు సాంస్కఅతిక, చారిత్రక సంబంధాలు లేవు.

తూర్పు పాకిస్తాన్ ప్రజలు బెంగాలీ భాష మరియు బెంగాలీ సంస్కఅతి యొక్క ప్రత్యేకత గురించి గర్వపడ్డారు, కాని పశ్చిమ పాకిస్తాన్ ప్రజలు తమ దేశంలోని తూర్పు భాగం యొక్క భాష మరియు సంస్కఅతికి తగిన గౌరవం మరియు హెూదా ఇవ్వలేదు. ఉర్దూ పాకిస్తాన్ అధికారిక భాష మరియు బంగ్లాకు ఎప్పుడూ సముచిత హెూదా ఇవ్వబడలేదు. ఆర్థికంగా కూడా తూర్పు పాకిస్తాన్ ప్రజలు బాగా లేరు. తూర్పు పాకిస్తాన్ లోని బెంగాలీ జనాభాకు వ్యతిరేకంగా పశ్చిమ పాకిస్తాన్ తో పోలిస్తే పాకిస్తాన్ తూర్పు ప్రాంత ఆర్థిక వ్యవస్థ తక్కువ అభివఅద్ధి చెందింది, తరువాత వారు ముక్తి బాహిని రూపంలో తమను తాము సంఘటితం చేసుకోవడానికి బలవంతం చేశారు.

పాకిస్తాన్ సైన్యం లొంగుబాటు: యుద్ధంలో పాకిస్తాన్ తీవ్రంగా ఓడిపోయింది, దాని సైన్యం తూర్పున భారతదేశం మరియు బంగ్లాదేశ్ యొక్క ముక్తి బాహిని సంయుక్త కమాండ్ ముందు లొంగిపోయింది. 1971 డిసెంబర్ 16న పాకిస్తాన్ దళాలు బేషరతుగా లొంగిపోవడంతో బంగ్లాదేశ్ ఆవిర్భవించి, ఢాకా స్వతంత్ర దేశానికి రాజధానిగా మారింది. 1971 లో బంగ్లాదేశ్ సార్వభౌమ స్వతంత్ర రాజ్యంగా ఆవిర్భవించడానికి భారతదేశం ప్రధాన కారణం. తూర్పు పాకిస్తాన్ ప్రజలను రక్షించడానికి మరియు ముక్తి బాహినీకి మద్దతు ఇవ్వడానికి భారతదేశం రాకపోతే, బంగ్లాదేశ్ ఆవిర్భావం తూర్పు పాకిస్తాన్ ప్రజల సుదూర మరియు కలగా మిగిలిపోయేది.

సంబంధాల్లో సుహఅద్భావం: పాకిస్తాన్ పాలకుల బారి నుంచి విముక్తి కోసం భారత్ చేస్తున్న పోరాటానికి భారత్ సానుభూతి, మద్దతు కారణంగా ఇండో-బంగ్లాదేశ్ సంబంధాలు ఉన్నత స్థాయి సుహఅద్భావంతో ప్రారంభమయ్యాయి. 1971 డిసెంబరు 6 న భారతదేశం పీపుల్స్ రిపబ్లిక్ ఆఫ్ బంగ్లాదేశ్ కు గుర్తింపు ఇచ్చింది. ఆ తర్వాత రక్షణ, విదేశీ సంబంధాలు, వాణిజ్యానికి సంబంధించి పలు ద్వైపాక్షిక ఒప్పందాలు కుదిరాయి. బంగ్లాదేశ్ నుండి భారత సాయుధ దళాలను ఉపసంహరించుకోవడానికి మరియు విముక్త ప్రాంతాలను బంగ్లాదేశ్ కు అప్పగించడానికి ఇవి వీలు కల్పించాయి.

మార్చి 19, 1972 న భారతదేశం మరియు బంగ్లాదేశ్ 25 సంవత్సరాల స్నేహం, సహకారం మరియు శాంతి ఒప్పందంపై సంతకం చేశాయి.

ఉద్రిక్తతల సమస్యలు: 1975 నుంచి భారత్- బంగ్లాదేశ్ మధ్య సంబంధాల్లో పగుళ్లు కనిపించాయి.

గంగా జలాల పంపకం: 1975 ఏప్రిల్ లో రెండు దేశాల మధ్య గంగా జలాల పంపకాలకు సంబంధించి మధ్యంతర ఒప్పందం కుదిరింది. ఈ ఒప్పందం తరువాత ఫరక్కా బ్యారేజీని భారతదేశం ప్రారంభించింది.అదే సమయంలో గంగా జలాల పంపిణీపై బంగ్లాదేశ్ తో చర్చలు ప్రారంభమయ్యాయి.చివరకు 1996 డిసెంబర్ 12న ఇరు దేశాలు గంగా జలాల పంపకంపై ఇండో బంగ్లా ఒప్పందంపై సంతకాలు చేసి నీటి పంపకాల సమస్యను పరిష్కరించుకున్నాయి.

బంగ్లా పర్యటనలో ఉన్న భారత ప్రధాని తన ప్రధానితో 12 ఒప్పందాలు కుదుర్చుకున్నారు: 2010 సెప్టెంబర్ లో భారత ప్రధాని బంగ్లాదేశ్ లో పర్యటించడానికి వెళ్లారు. పన్నెండేళ్ల తర్వాత బంగ్లాదేశ్ లో పర్యటించి బంగ్లాదేశ్ ప్రభుత్వంతో 12 ఒప్పందాలు కుదుర్చుకున్న తొలి ప్రధాని డాక్టర్ మన్మోహన్ సింగ్.

ఎన్ క్లేవ్ ల వివాదం : 2015 జూన్ 6న భారత ప్రధాన మంత్రి శ్రీ నరేంద్ర మోదీ, బంగ్లాదేశ్ ప్రధాన మంత్రి శ్రీమతి షేక్ హసీనా ముఖ్యమైన సరిహద్దు ఒప్పందం కుదుర్చుకున్నారు. ఈ ఒప్పందం ప్రకారం భారత్- బంగ్లాదేశ్ మధ్య బస్సు సర్వీసులు ప్రారంభించేందుకు ఇరు దేశాలు అంగీకారం తెలిపాయి. బంగ్లాదేశ్ 51 ఎన్ క్లేవ్ లను భారత్ కు, భారత్ 111 ఎన్ క్లేవ్ లను బంగ్లాదేశ్ కు అప్పగిస్తుందని చెప్పారు. గతంలో ఈ ఎన్ క్లేవ్ లో నివసిస్తున్న ప్రజలను ప్రభుత్వ రహిత వ్యక్తులుగా పిలిచేవారు, అయితే రెండు దేశాల మధ్య ఒప్పందం తరువాత ఈ ఎన్ క్లేవ్ ప్రజలు వారు బదిలీ చేయబడిన దేశ పౌరసత్వాన్ని పొందగలుగుతారు.

బంగ్లాదేశ్-చైనా సంబంధాలకు భద్రతాపరమైన అంశాలు ఉన్నాయని, వాటిని భారత్ విస్మరించజాలదన్నారు. ఆయుధాల దిగుమతుల్లో బంగ్లాదేశ్ కు చైనా అగ్రస్థానంలో నిలిచింది. చైనా కోణం నుండి, బంగ్లాదేశ్ పాకిస్తాన్ తరువాత ప్రపంచంలో చైనా యొక్క రెండవ అతిపెద్ద ఆయుధ ఎగుమతి గమ్యస్థానం. మొత్తం చైనా ఆయుధ విక్రయాల్లో బంగ్లాదేశ్ వాటా 20 శాతం. ఢాకాకు ఐదు సముద్ర గస్తీ నౌకలు, రెండు జలాంతర్గాములు, 16 యుద్ధ విమానాలు, 44 ట్యాంకులతో పాటు యాంటీ షిప్, ఉపరితలం నుంచి గగనతలంలోకి ప్రయోగించే క్షిపణులను బీజింగ్ సమకూర్చింది. 2017లో బంగ్లాదేశ్ నావికాదళం రెండు చైనా జలాంతర్గాములను తక్కువ ధరకు డెలివరీ చేసింది. చైనాతో రక్షణ సంబంధాలు దేశ సైనిక సామర్థ్యాన్ని పెంచాయి

భారత్-నేపాల్ సంబంధాలు మార్పు

నేపాల్ భారతదేశానికి మరో భూపరివేష్టిత హిమాలయ పొరుగు దేశం. ఆ దేశం భారత్, చైనాల మధ్య ఉంది. నేపాల్ ఒక రాజ్యంగా ఉన్నప్పటికీ సుదీర్ఘ రాజకీయ కలహాల తరువాత 2006 లో రిపబ్లిక్ గా అవతరించింది. నేపాల్ వైవిధ్యభరితమైన సమాజం. 2011 జనాభా లెక్కల ప్రకారం 125 విభిన్న కులాలు మరియు జాతి సమూహాలు నివేదించబడ్డాయి. జనాభాలో హిందువులు 81.3 శాతం, బౌద్ధులు 9 శాతం ఉన్న బహుళ మతాల సమాజం ఇది. నేపాల్ ప్రజలు తమ ప్రత్యేక జాతీయ

అస్తిత్వం గురించి బలంగా స్పృహ కలిగి ఉన్నారుబీ మరియు దాని విదేశాంగ విధానం యొక్క ప్రధాన లక్ష్యం దాని రెండు శక్తివంతమైన పొరుగు దేశాలైన భారతదేశం మరియు చైనాతో సంబంధాలలో స్వతంత్రతను కొనసాగించడం. చారిత్రాత్మకంగా, భూపరివేష్టిత హోదా తరచుగా శక్తిహీనులు మరియు భారతదేశంపై ఆధారపడే భావాన్ని కలిగించింది. నేపాల్ భారత ఓడరేవులపై ఆధారపడి ఉంది. అయినప్పటికీ ఇండో– నేపాల్ సంబంధాలు అనేక విభిన్న దశలను దాటాయి.

శాంతి మరియు స్నేహ ఒప్పందం, 1950 నేపాల్ తో భారతదేశ సంబంధాలు ప్రత్యేకమైనవిగా పరిగణించబడతాయి. భారత్, నేపాల్ మధ్య ఓపెన్ బోర్డర్లు ఉన్నాయి. సరిహద్దులను నిర్వచించే సహజ భౌగోళిక కారకాలు లేవుబీ అందువలన సరిహద్దును నియంత్రించడం లేదా మూసివేయడం అంత సులభమైన విషయం కాదు. ద్వైపాక్షిక శాంతి, స్నేహ ఒప్పందం 1950 జూలై 31న సంతకం చేయబడింది. ఈ ఒప్పందం ప్రకారం సరిహద్దులు తెరిచి ఉంచాలని, కరెన్సీని స్వేచ్ఛగా చలామణి చేయాలని నిర్ణయించారు. ఉపాధి, వ్యాపారం, ఆస్తి యాజమాన్యంతో సహా అన్ని విషయాల్లో ఒకరి పౌరులకు మరొకరు జాతీయ గౌరవం ఇవ్వడానికి ఇరు దేశాలు అంగీకరించాయి. భారతదేశం ఆర్థికంగా మరింత అభివఅద్ధి చెందింది మరియు పెద్ద మార్కెట్బీ ఈ ఒప్పందం నేపాల్ ప్రజలకు భారతదేశంలో ఉద్యోగాలు మరియు వ్యాపార అవకాశాలను కనుగొనడంలో సహాయపడింది. 1949లో టిబెట్ ను చైనా ఆక్రమించుకున్న నేపథ్యంలో 1950లో ఈ ఒప్పందం కుదిరింది.

శాంతి కేంద్రంగా నేపాల్బీ ఈ పట్టాభిషేకం సమయంలో 1975 ఫిబ్రవరిలో రాజు బీరేంద్ర నేపాల్ ను ఇతర శక్తులు 'శాంతి మండలం'గా అంగీకరించాలనే ప్రతిపాదనను ముందుకు తెచ్చారు. అప్పటి నుంచి నేపాల్ ప్రతినిధులు ఐక్యరాజ్యసమితి సహా వివిధ వేదికలపై ఈ ప్రతిపాదనకు మద్దతు కోరుతున్నారు.ఈ ప్రతిపాదనపై భారత్ సానుకూలంగా స్పందించలేదు. నేపాల్ ను శాంతి జోన్ గా గుర్తించిన మొదటి రాష్ట్రాల్లో చైనా ఒకటి కాబట్టి నేపాల్ ను శాంతి జోన్ గా ప్రకటించడం భారత ప్రయోజనాలు కాదని భారత్ అభిప్రాయపడింది.మరో 115 దేశాలు కూడా నేపాల్ ను శాంతి జోన్ గా గుర్తించడంలో భారత్ సంకోచించడం నేపాల్ అధికారుల మదిలో భయాలు, సందేహాలకు తావిస్తోంది.

ద్వైపాక్షిక సంబంధాల కోణాలు నేపాల్ తో భారతదేశ సంబంధాలు అనేక కారణాల వల్ల ముఖ్యమైనవి – చారిత్రక, సాంస్కఅతిక, మత, ఆర్థిక, భద్రత, భౌగోళిక మరియు హైడ్రోగ్రాఫికల్. ఈ రెండు 1850 కిలోమీటర్ల పొడవైన సరిహద్దును పంచుకుంటాయి. సిక్కిం, పశ్చిమ బెంగాల్, బీహార్, ఉత్తరప్రదేశ్, ఉత్తరాఖండ్ రాష్ట్రాలకు నేపాల్ సరిహద్దులుగా ఉంది. సుమారు 60 లక్షల మంది నేపాలీ పౌరులు భారతదేశంలో నివసిస్తున్నారు మరియు పనిచేస్తున్నారుబీ భారతీయ పౌరులతో సమానంగా సౌకర్యాలను, అవకాశాలను వినియోగించుకున్నారు. సుమారు 600,000 మంది భారతీయులు నేపాల్ లో నివసిస్తున్నారు మరియు పనిచేస్తున్నారు. నేపాల్ లో భారత కరెన్సీని స్వేచ్ఛగా మార్చుకోవచ్చు. ప్రస్తుతం 32,000 మంది నేపాలీ పౌరులు భారత సైన్యంలో పనిచేస్తున్నారు. 7 గూర్ఖా రెజిమెంట్లలో 39 బెటాలియన్లు ఉన్నాయి. ఈ దళాలు ప్రధానంగా నేపాలీ గూర్ఖా జాతి మరియు భారతీయ గూర్ఖా అని పిలువబడే జాతి నేపాలీ సంతతి ప్రజల నుండి తీసుకోబడ్డాయి.

భారత్, నేపాల్ సరిహద్దులు పంచుకోవడం భద్రతాపరమైన ఆందోళనలను లేవనెత్తుతోంది. 1999 డిసెంబర్ లో ఖాట్మండు నుంచి ఢిల్లీ వెళ్తున్న ఇండియన్ ఎయిర్ లైన్స్ విమానాన్ని హైజాక్ చేశారు. నేపాల్ విదేశీ శక్తుల ఇంటెలిజెన్స్ ఏజెన్సీలకు ముఖ్యంగా చైనా, పాకిస్తాన్ లకు కేంద్రంగా మారడంతో భద్రత ఘర్షణకు కేంద్ర బిందువుగా మారింది. 1989

లో, భారతదేశం భూపరివేష్టిత చిన్న రాష్ట్రంపై ఆర్థిక దిగ్బంధం విధించింది, ఇది సాధారణ వినియోగ వస్తువులను పొందడంలో ఇబ్బందులను తెచ్చిపెట్టింది. 2015లో కూడా ఇలాంటి దిగ్బంధం భారత్ వ్యతిరేక భావాలను రేకెత్తించింది.

'చైనా కార్డు' నేపాల్ చైనా కార్డు అంటే ఏమిటి? నేపాల్ చైనాలోని టిబెట్ ప్రాంతంతో భౌగోళికంగా ఆనుకుని ఉంది, మరియు ఇటీవలి కాలంలో ఇది చైనా వైపు ఎక్కువగా మొగ్గు చూపుతోంది. చైనాతో పెరుగుతున్న సంబంధాలను భారత్ నుంచి గణనీయమైన రాయితీలను పొందడానికి ఒక సాధనంగా ఉపయోగించుకుంది. నేపాల్ ను 1950 నాటి ఒప్పందానికి దగ్గరగా ఉంచేందుకు భారత్ మరింత ఉదారంగా వాణిజ్య, రవాణా నిబంధనలను అందించింది. చైనాతో సంబంధాలు నేపాల్ కు తన విదేశాంగ విధానంలో స్వయంప్రతిపత్తిని కల్పించడంతో పాటు భారత్ తో మరింత మెరుగ్గా బేరసారాలు జరిపేందుకు వీలు కల్పిస్తాయి. నేపాల్ సహకారానికి చైనా వ్యూహాత్మక భాగస్వామి. చైనాకు చెందిన బెల్ట్ అండ్ రోడ్ ఇండియా (బీఆర్ఐ)పై నేపాల్ సంతకం చేసింది. నేపాల్ కు చైనా ప్రధాన పెట్టుబడిదారు, వాణిజ్య భాగస్వామి. ఖాట్మండు, టిబెటన్ల మధ్య రోడ్డు, రైలు మార్గాలతో సహా మౌలిక సదుపాయాల కల్పనలో పెట్టుబడులు పెట్టడానికి చైనా కట్టుబడి ఉంది. ఏవియేషన్, ట్రేడింగ్ పోర్టులు, హైవేలు, రైల్వేలు, టెలీకమ్యూనికేషన్స్ ద్వారా ప్రతిష్టాత్మకంగా హిమాలయన్ కనెక్టివిటీ నెట్వర్కు నిర్మించేందుకు చైనా ముందుకొచ్చింది. ప్రతిపాదిత 70 కిలోమీటర్ల రైల్వే టిబెట్ లోని కెరాంగ్ ను ఖాట్మండుతో కలుపుతుంది. ఇది భారతదేశంపై నేపాల్ ఆధారపడటాన్ని తొలగిస్తుంది. ఈ సంబంధాలపై నేపాల్ ఉత్సాహంగా ఉంది మరియు భారతదేశంపై ఆధారపడటాన్ని తగ్గించడానికి చైనా కార్డ్ ఆడాలనుకుంటోంది. చైనా అధ్యక్షుడు జీ జిన్పింగ్ 2019 అక్టోబరులో ఖాట్మండును సందర్శించి, నేపాల్ను భూబంధిత దేశం నుండి భూ–అనుసంధాన దేశంగా చైనా మారుస్తుందని హామీ ఇచ్చారు – ఈ నినాదం రాబోయే దశాబ్దాలలో హిమాలయ రాష్ట్రంలో ప్రతిధ్వనించబోతోంది.

భారతదేశం మరియు శ్రీలంక

శ్రీలంక, గతంలో సిలోన్ (1972 వరకు) అని పిలువబడేది, భారతదేశానికి దక్షిణాన హిందూ మహాసముద్రంలో ఉన్న ఒక చిన్న ద్వీప దేశం. దీని మొత్తం వైశాల్యం 25,332 చదరపు మైళ్ళు. పాక్ జలసంధిలో కేవలం 18 మైళ్ళ వెడల్పు గల లోతులేని నీరు ఉత్తర శ్రీలంకలోని జాఫ్నాను భారత రాష్ట్రమైన తమిళనాడు యొక్క దక్షిణ అంచు నుండి వేరు చేస్తుంది. హిందూ మహాసముద్రంలో దాని భౌగోళిక వ్యూహాత్మక స్థానం (మరియు డీగో గార్సియాలోని యుఎస్ నావికా స్థావరానికి దగ్గరగా ఉండటం) దాని పరిమాణం, జనాభా మరియు వనరులకు మించి దాని ప్రాముఖ్యతను సూచిస్తుంది. భారతదేశం మరియు శ్రీలంక మధ్య సాంస్కృతిక సంబంధాల చరిత్ర పురాతన కాలం నుండి ఉంది. శ్రీలంక మొత్తం జనాభాలో 64 శాతం మంది బౌద్ధమతాన్ని, 15 శాతం మంది హిందూ మతాన్ని విశ్వసిస్తున్నారు. 19 వ శతాబ్దం ప్రారంభంలో శ్రీలంక బ్రిటిష్ కాలనీగా మారింది. దీనికి 1948 ఫిబ్రవరి 4న స్వాతంత్ర్యం లభించింది.

దాని రెండు ప్రధాన జాతి సమూహాలు, సింహళులు మరియు తమిళులు వారి మూలాన్ని భారతదేశానికి కనుగొన్నారు. సింహళులు తమను తాము అసలైన ఆర్యులుగా భావిస్తారు మరియు తమిళులు తమిళనాడు ప్రాంతంలోని ద్రావిడులకు తమ మూలాలను వ్యాపారం చేస్తారు. బ్రిటీష్ వలసవాదం నుండి స్వాతంత్ర్యం కోసం జరిగిన ఉమ్మడి పోరాటంలో భారతదేశం మరియు శ్రీలంక ప్రజలు చేరారు. కానీ చరిత్ర, భౌగోళికం, మతం, సాంస్కృతిక వారసత్వం, బ్రిటిష్ సామ్రాజ్యవాదానికి

వ్యతిరేకంగా ఉమ్మడి పోరాటం ఉన్నప్పటికీ, రెండు దేశాల మధ్య సంబంధాలు కాలానుగుణంగా క్షీణించాయి. రెండు దేశాల మధ్య ప్రధాన చికాకుల సంక్షిప్త వివరణ ఈ క్రింది విధంగా ఉంది:

కచ్చతీవు ఒప్పందం: 1974 జూన్ 8న పాక్ జలసంధి, పాక్ బే జలాల్లో భారత్, శ్రీలంకల మధ్య అంతర్జాతీయ సరిహద్దును నిర్ణయించారు. ఈ ఒప్పందం ప్రకారం కచ్చటివు అనే చిన్న ద్వీపం శ్రీలంకలో భాగమైంది. 1976 మార్చి 23న గల్ఫ్ ఆఫ్ ఇండియా, బంగాళాఖాతంలో సముద్ర సరిహద్దును నిర్ణయించే మరో ఒప్పందం కుదిరింది. ఈ రెండు ఒప్పందాలపై సంతకాలు చేయడం ఇండో-శ్రీలంక సంబంధాలలో చారిత్రాత్మక మైలురాళ్లు, ఎందుకంటే ఇవి రెండు దేశాల సంబంధాలలో ప్రధాన చికాకులలో ఒకటిగా ముగిశాయి

భారతీయ తమిళుల సమస్య శ్రీలంకలోని జాఫ్నా ప్రావిన్స్ లో తమిళ ప్రజలు అధికంగా ఉన్నారు. తమిళులు ఉత్తర శ్రీలంకలో జాతీయ మాతఅభూమి లేదా "ఈలం" ను డిమాండ్ చేయడం ప్రారంభించినప్పుడు సమస్య తీవ్రంగా మారింది. శ్రీలంకలో ప్రధానంగా రెండు వర్గాల తమిళులు ఉన్నారని అర్థం చేసుకోవడం ముఖ్యం: సిలోన్ తమిళులు, వారి పూర్వీకులు శతాబ్దాల క్రితం శ్రీలంకకు వలస వచ్చారు. వారు పది లక్షల మంది ఉంటారని అంచనా. రెండవ వర్గం భారతీయ తమిళులు, వారి పూర్వీకులను బ్రిటిషర్లు 19 వ శతాబ్దంలో తోట కార్మికులుగా తీసుకున్నారు. వారు మరో పది లక్షల మంది ఉన్నారు, వారిలో చాలా మందికి పౌరసత్వం లేదు. వారి హోదా సమస్య ప్రారంభ భారతదేశం-శ్రీలంక సంబంధాలలో ఆధిపత్యం వహించింది. తరువాత సిలోన్ తమిళులతో సంఘర్షణ వచ్చింది.

తమిళుల సమస్య, ప్రభుత్వం అనుసరిస్తున్న విధానం ఇండో-శ్రీలంక సంబంధాలపై చీకటి నీడలు కమ్ముకున్నాయి. సిలోన్ ప్రభుత్వ వివక్షాపూరిత విధానాలపై భారత్ ఎప్పటికప్పుడు ఫిర్యాదు చేసింది. 1964 నాటి ఒప్పందం శ్రీలంకలోని రాజ్యరహిత వ్యక్తుల (భారతీయ తమిళుల) సమస్యను పరిష్కరించడానికి ప్రయత్నించింది. వీరిలో సుమారు 3 లక్షల మందికి శ్రీలంక పౌరసత్వం, 5 లక్షల 25 వేల మందికి భారత పౌరసత్వం ఇవ్వాల్సి ఉంది. వీరంతా విడతల వారీగా భారత్కు వచ్చేందుకు 15 ఏళ్ల సమయం ఇచ్చారు. ఆ తర్వాత 1974లో మిగిలిన లక్షా 50 వేల మంది నిరాశ్రయుల భవితవ్యాన్ని నిర్ణయించారు. వీరిలో సగం మందికి శ్రీలంక పౌరసత్వం ఇవ్వాలని, మిగిలిన వారు భారత పౌరులు అవుతారని ఇరు దేశాల మధ్య అంగీకారం కుదిరింది. ఈ విధంగా రెండు దేశాల మధ్య శాంతియుతంగా రాజ్యరహిత వ్యక్తుల సమస్యను పరిష్కరించారు 1954 నుండి 1974 వరకు శ్రీలంకలో భారత సంతతికి చెందిన దేశరహిత వ్యక్తుల పౌరసత్వ సమస్యను పరిష్కరించడానికి ఈ క్రింది మూడు ఒప్పందాలపై ఇరు దేశాల ప్రధానులు సంతకాలు చేశారు:నెహ్రూ: కోటేలావాలా ఒప్పందం, 1954సిరిమావో: శాస్త్రి ఒప్పందం, 1964బీ ఇందిర: సిరిమావో ఒప్పందం, 1974.

తమిళ సమస్య : భారత సంతతికి చెందిన తమిళులతో పాటు, శ్రీలంకలోని అసలైన తమిళులు దేశ మొత్తం జనాభాలో సుమారు 12% ఉన్నారు. లంక తమిళులు దక్షిణ భారతీయుల వారసులు మరియు భారతదేశంలోని తమిళులతో ఉమ్మడి సాంస్కఅతిక మరియు జాతి సంబంధాలను కలిగి ఉన్నారు. శ్రీలంకలోని తమిళులు ప్రత్యేక సాంస్కఅతిక గుర్తింపును కలిగి ఉన్నారు మరియు సాధారణంగా శ్రీలంక మొత్తం జనాభాలో 74% ఉన్న సింహళీయులతో కలవరు. శ్రీలంకలోని తమిళులు ప్రధానంగా జాఫ్నా ద్వీపకల్పంలో ఉన్నారు. సింహళ ఆధిపత్య జాతీయవాద దాడుల నుండి తమ ప్రత్యేకమైన

సాంస్కృతిక మరియు జాతి గుర్తింపును కాపాడుకోవడానికి మరియు రక్షించడానికి వారు ప్రాంతీయ స్వయంప్రతిపత్తిని డిమాండ్ చేస్తున్నారు. శ్రీలంకలో సింహళ భాషను ఏకైక అధికార భాషగా ప్రకటించడం, తమిళ భాషకు సముచిత హోదాను నిరాకరించడం, తమిళులకు వ్యతిరేకంగా అనేక ఇతర వివక్షాపూరిత చర్యలు తీసుకోవడం కొంతమంది తమిళులు తమకు ప్రత్యేక రాష్ట్రాన్ని డిమాండ్ చేయడానికి దారితీసింది. సింహళీయులు తమిళ ప్రాబల్యం ఉన్న ప్రాంతాల్లో పెద్ద సంఖ్యలో స్థిరపడ్డారు. 1948 మరియు 1949 పౌరసత్వ చట్టం సుమారు 10 లక్షల మంది భారతీయ తమిళులకు రాజకీయ హక్కులను కోల్పోయింది. అహింసపై విశ్వాసం కోల్పోయిన తమిళ యువకులు లిబరేషన్ టైగర్స్ ఎల్టీటీఈ (లిబరేషన్ టైగర్స్ ఆఫ్ తమిళ్ ఈలం)గా ఏర్పడ్డారు. ఈ 'పులుల' లక్ష్యం సార్వభౌమ తమిళ రాష్ట్రమైన ఈలం. తమిళ వేర్పాటువాదం%ళి%మార్పు%రి

1983లో తమిళులు, సింహళీయుల మధ్య జాతి సమస్య తీవ్రరూపం దాల్చింది. కమ్యూనిటీల మధ్య అంతరం అభివఅద్ధి చెందడంతో తమిళ యునైటెడ్ లిబరేషన్ ఫ్రంట్ (టియుఎల్ఎఫ్) 1988 లో తమిళులకు ప్రత్యేక మాతఅభూమిని డిమాండ్ చేసింది – తమిళ ఈలం. 1983లో 2 లక్షల మంది తమిళులు నిరాశ్రయులైనప్పుడు ఆందోళన చేస్తున్న తమిళులపై భయానక పాలన ప్రారంభమైంది.

దేశ చరిత్రలోనే అత్యంత దారుణమైన జాతిపరమైన అల్లర్లు వేలాది మంది తమిళులను శరణార్థులుగా చేశాయి.

భారతదేశం.

సంక్షోభాన్ని పరిష్కరించడానికి సహాయం చేయడానికి భారతదేశం ముందుకొచ్చింది, కానీ తమిళుల తరపున దీనిని "శ్రీలంకలో భారతీయ జోక్యం" గా అర్థం చేసుకున్నారు. పరిస్థితి భయానకంగా మారినప్పుడు, 1987 లో భారతదేశం మరియు శ్రీలంక ఒక ఒప్పందంపై సంతకం చేశాయి. ఈ ఒప్పందం ప్రకారం భారత్ సైనిక సాయాన్ని అందించింది. శ్రీలంకలో సాధారణ పరిస్థితులు నెలకొనేందుకు ఇండియన్ పీస్ కీపింగ్ ఫోర్స్ (ఐపీకేఎఫ్)ను శ్రీలంకకు పంపారు. 1987 నాటి ఒప్పందం భారత దౌత్య విజయం అయినప్పటికీ, ఇది భారతదేశానికి ఖరీదైనదిగా నిరూపించబడింది. 1200 మంది సైనికులను కోల్పోయిన భారత్ ఐపీకేఎఫ్ కోసం రోజుకు రూ.2 కోట్లు ఖర్చు చేసింది. దారుణమైన విషయం ఏమిటంటే తమిళులు ఐపికెఎఫ్ కు వ్యతిరేకంగా మారారు మరియు ఇద్దరి మధ్య గొడవలు జరిగాయి. 1987లో భారత్-శ్రీలంక ఒప్పందాన్ని రూపొందించిన రాజీవ్ గాంధీని 1991లో ఎల్టీటీఈ నేత వేలుపిళ్లై ప్రభాకరన్ హత్య చేశారు.

భారతదేశం మరియు శ్రీలంక మధ్య సంబంధాలు సాధారణంగా స్నేహపూర్వకమైనవిగా చెప్పవచ్చు, తప్ప

ఎందుకంటే తమిళ జాతి సమస్య రెండు దేశాల సంబంధాలపై తన నీడను వెదజల్లింది. శ్రీలంకకు పంపిన ఇండియన్ పీస్ కీపింగ్ ఫోర్స్ (ఐపీకేఎఫ్) భారత్ కు చేదు అనుభవాన్ని మిగిల్చింది. 1990 లో వారి ఉపసంహరణ తరువాత, భారతదేశం శ్రీలంక యొక్క జాతి సమస్య నుండి తన చేతులను దూరంగా ఉంచడానికి ఇష్టపడింది, నార్వే వంటి ఇతర దేశాలు ఈ సమస్యకు గణనీయమైన శాంతి ప్రక్రియను ప్రారంభించడానికి అవకాశం ఇచ్చింది. కానీ భారత్, శ్రీలంకల మధ్య పెరుగుతున్న ఆర్థిక సంబంధాలు పరస్పర నమ్మకానికి చిహ్నం. రాజీవ్ గాంధీ హత్యానంతరం ఎల్టీటీఈని భారత్ లో నిషేధించి టెర్రరిస్ట్ ఆర్గనైజేషన్ గా ప్రకటించారు. శ్రీలంక సాయుధ దళాలకు సైనిక సహాయం అందించడానికి కూడా భారత్

నిరాకరించింది. కొన్నేళ్లుగా భారత విదేశాంగ విధానంలో మార్పులు చోటుచేసుకోవడంతో దీర్ఘకాలంలో భారత్ కు నష్టం వాటిల్లింది. చైనా, పాకిస్తాన్, ఇయు, జపాన్, ఇజ్రాయెల్ మరియు యుఎస్ శ్రీలంకలో పలుకుబడిని పొందడానికి భారతదేశం యొక్క విధానం రంగాన్ని తెరిచి ఉంచింది - చర్చల పరిష్కారానికి లేదా ఆర్థిక సంబంధాలను స్థాపించడానికి వివిధ ఆలోచనలను అందిస్తుంది. శ్రీలంక సాయుధ దళాలు చేపట్టిన సైనిక చర్యలో పౌరులు భారీగా మరణించడం మరియు మానవ హక్కుల ఉల్లంఘన జరిగింది. 2007 లో ప్రభుత్వ దళాలు తూర్పు ప్రావిన్సును తిరిగి స్వాధీనం చేసుకున్నాయి. ఎల్టిటిఇ పూర్తిగా ఓడిపోయింది మరియు దాని నాయకుడు వేలుపిళ్లై ప్రభాకరన్ 2009 మే 18 న మరణించారు.

భారత్- మాల్దీవుల మధ్య సంబంధాలు

మాల్దీవులు: భౌగోళిక వ్యూహాత్మక అవలోకనం హిందూ మహాసముద్రంలో భారతదేశానికి నైరుతి దిశగా 370 మైళ్ల దూరంలో ఉన్న ద్వీపసమూహం మాల్దీవులు. ఈ ద్వీపసమూహ దేశం హిందూ మహాసముద్రంలోని కీలక షిప్పింగ్ మార్గాలను పర్యవేక్షిస్తుంది. భౌగోళిక వ్యూహాత్మక స్థానం కారణంగా, ఇది గొప్ప శక్తుల దృష్టిని ఆకర్షిస్తుంది. దేశం ఉత్తరం నుండి దక్షిణానికి విస్తరించింది. ఈ సహజ పగడపు బారికేడ్ యొక్క దక్షిణ చివరన హిందూ మహాసముద్రం యొక్క ఒక వైపు నుండి మాల్దీవుల ప్రాదేశిక జలాల గుండా మరొక వైపుకు సురక్షితమైన నౌక ప్రయాణానికి అనుమతించే రెండు మార్గాలను తెరుస్తారు. మరింత శాంతియుత పరిస్థితుల్లో, పైరసీ మరియు అక్రమ రవాణాను నిరోధించడానికి ద్వీప దేశం కీలకం. దీని 1,192 పగడపు ద్వీపాలను 26 అటోల్స్ గా వర్గీకరించారు, ఇది దేశం యొక్క మొత్తం వైశాల్యం 298 చదరపు కిలోమీటర్లు. మాల్దీవులు ప్రపంచంలోనే అట్టడుగున ఉన్న దేశం. సముద్ర మట్టానికి కేవలం ఆరడుగుల ఎత్తులో ఉంది. 4,17,000 జనాభా ఉన్న ఈ దేశాన్ని గ్లోబల్ వార్మింగ్ నిజంగా సముద్రంలో మునిగిపోయేలా చేస్తుంది. 417,500 మంది నివసిస్తున్న రాజధాని నగరం మాలే. ఇస్లాం రాజ్య మతం, దీనిని ప్రజలందరూ ఆచరిస్తారు. దివేహి అనేది మాల్దీవులు మాట్లాడే భాష - లక్షద్వీప్ లోని మినికోయ్ ద్వీపంలో మాదిరిగానే. మాల్దీవులు 1965 లో బ్రిటిష్ కామన్వెల్త్ వెలుపల సుల్తానేట్ గా పూర్తి స్వాతంత్ర్యం పొందింది.

పాలక సుల్తాన్ 1968 లో పదవీచ్యుతుడయ్యాడు. నియంతఅత్వ ధోరణులు, నిరంకుశ పాలన సంస్కఅతి బలంగా ఉన్నాయి. అధ్యక్షుడు మౌమూన్ అబ్దుల్ గయూమ్ 30 సంవత్సరాలు (1978-2008) పాలించాడు. 2008లో మహమ్మద్ నషీద్ అధ్యక్షుడై ప్రజాస్వామిక నిబంధనలు, సంస్థలను ప్రవేశపెట్టాడు. మాల్దీవులు 2008 నుంచి బహుళ పార్టీల కూటమిగా ఉంది. హై ఎండ్ టూరిజం దీని ప్రధాన విదేశీ మారకద్రవ్య సంపాదనబీ ఆర్థిక వ్యవస్థ సాంప్రదాయకంగా చేపలు పట్టడం ద్వారా ఆధిక్యత కలిగి ఉంది. భారత్-మాల్దీవుల సంబంధాలు భారతదేశం మరియు మాల్దీవుల మధ్య ద్వైపాక్షిక సంబంధాలను సూచిస్తాయి.

ద్వైపాక్షిక ఒప్పందాలు మరియు వ్యూహాత్మక భాగస్వామ్యం

1976 సముద్ర ఒప్పందం. 1976 డిసెంబరులో భారత్, మాల్దీవులు ఒక ఒప్పందంపై సంతకాలు చేశాయి.

సముద్ర సరిహద్దులపై అంగీకారం కోసం సముద్ర సరిహద్దు ఒప్పందం. ఒప్పందం స్పష్టంగా పేర్కొంది

భారత సరిహద్దులో మినికోయ్. భారత్, మాల్దీవులు అధికారికంగా..

1976 లో వారి సముద్ర సరిహద్దును సామరస్యంగా నిర్ణయించారు. ఒక చిన్న దౌత్య సంఘటన.

1982లో మాల్దీవుల అధ్యక్షుడు మౌమూన్ అబ్దుల్ గైదమ్ సోదరుడు చేసిన ప్రసంగంలో భారత్ కు చెందిన పొరుగున ఉన్న మినికోయ్ ద్వీపం మాల్దీవుల్లో భాగమని భారత్ తప్పుగా భావించింది. మాల్దీవులు ద్వీపంపై హక్కును కలిగి ఉన్నట్లు అధికారికంగా ఖండించింది మరియు అధ్యక్షుడు మౌమూన్ సోదరుడు వాస్తవానికి మాల్దీవులు మరియు మినికోయ్ మధ్య సాంస్కృతిక సంబంధాల గురించి మాట్లాడుతున్నాడని వివరించింది.

ద్వైపాక్షిక సంబంధాల కొలతలు%ళి%మార్చు%రి

%భారతదేశం యొక్క సమీప పొరుగు దేశాలలో ఇది అతిచిన్న మరియు తక్కువ జనాభా కలిగిన దేశం. భారతదేశం మరియు మాల్దీవులు పురాతన కాలంలో జాతి, భాషా, సాంస్కృతిక, మత మరియు వాణిజ్య సంబంధాలను పంచుకుంటాయి. దశాబ్దాలుగా ద్వీపసమూహ దేశంతో భారతదేశం సన్నిహిత వ్యూహాత్మక, సైనిక మరియు ఆర్థిక సంబంధాలను అభివృద్ధి చేసింది. మాల్దీవులకు భారతదేశం మొదటి భద్రతా ప్రదాతగా ఉంది: 1988 నవంబరులో కిరాయి తిరుగుబాటును ఓడించడానికి మాల్దీవుల అధికారులకు సైనిక సహాయం అందించింది. 2004లో సునామీ వచ్చినప్పుడు భారత నౌకాదళం ఆ దేశాన్ని ఆదుకుంది. 2014లో మాల్దీవులకు వెయ్యి టన్నుల తాగునీటిని భారత్ సరఫరా చేసింది. నీటి ఎద్దడి ఏర్పడిన కొన్ని గంటల్లోనే భారత నావికాదళం, వైమానిక దళాలు పెద్ద ఎత్తున నీటిని అందించాయి. మాల్దీవులు భారతదేశం యొక్క అభివృద్ధి సహాయం మరియు సహాయాన్ని ప్రధాన గ్రహీతగా ఉంది

మాల్దీవులతో సంబంధాలు భౌగోళిక తర్కాన్ని వివరిస్తాయిబీ దేశం దక్షిణాసియా జలాల అంచున ఉంది. ద్వీపసమూహం యొక్క దక్షిణ చివరలో హిందూ మహాసముద్రం యొక్క ఒక వైపు నుండి మాల్దీవుల ప్రాదేశిక జలాల గుండా మరొక వైపుకు సురక్షితమైన నౌక నావిగేషన్ను అనుమతించే రెండు బహిరంగ మార్గాలు ఉన్నాయి. అంతేకాకుండా, ఇది మాల్దీవులకు ఉత్తరాన ఉన్న లక్షద్వీప్ దీవుల్లోని భారత నావికా స్థావరానికి దగ్గరగా ఉంది. మాల్దీవులకు దక్షిణాన, ఆఫ్ఘనిస్తాన్ మరియు పశ్చిమ ఆసియాలో యుఎస్ సైనిక కార్యకలాపాలకు మద్దతు ఇచ్చే డియాగో గార్సియాలో యుఎస్ సైనిక స్థావరాన్ని నిర్వహిస్తుంది. సైనిక, వ్యూహాత్మక కారణాల వల్ల భారత నౌకాదళం, మాల్దీవుల భద్రతా దళాల మధ్య సహకారాన్ని పెంపొందించుకునేందుకు భారత్ ఆసక్తిగా ఉంది. ఉగ్రవాదం, తీవ్రవాదం వ్యాప్తిని అరికట్టేందుకు నిఘా సంస్థల మధ్య సహకారం, సమన్వయం చాలా అవసరం. అధ్యక్షుడు అబ్దుల్లా యమీన్ ప్రభుత్వం (2013–18) దగ్గరగా ఉండి చైనాపై ఆధారపడింది. యమీన్ ప్రభుత్వం మాల్దీవులను చైనా ఆధీనంలో ఉన్న మారిటైమ్ సిల్క్ రోడ్డులోకి నడిపించింది. స్వేచ్ఛా వాణిజ్య ఒప్పందంపై సంతకం చేసి చైనా నుంచి 1.5 బిలియన్ డాలర్ల భారీ రుణం తీసుకుంది. భారత్ తో సన్నిహిత భద్రతా సంబంధాలను పక్కనబెట్టిన యమీన్ తన దేశాన్ని కమ్యూనిస్టుల నుంచి బయటకు తీసుకొచ్చారు.

వాణిజ్య సంబంధాలు

ఆపరేషన్ కాక్టస్ విజయవంతం అయిన తరువాత, భారతదేశం మరియు మాల్దీవుల మధ్య సంబంధాలు గణనీయంగా

విస్తరించాయి. భారతదేశం విస్తృతమైన ఆర్థిక సహాయాన్ని అందించింది మరియు మౌలిక సదుపాయాలు, ఆరోగ్యం అభివృద్ధి కోసం ద్వైపాక్షిక కార్యక్రమాలలో పాల్గొంది,

టెలికమ్యూనికేషన్లు మరియు కార్మిక వనరులు. ఇందిరాగాంధీ మెమోరియల్ ను ఏర్పాటు చేసింది.

మాల్దీవుల రాజధాని మాలేలోని ఆసుపత్రి, టెలికమ్యూనికేషన్లు మరియు వాయుమార్గాలను విస్తరించింది

మాల్దీవుల విద్యార్థులకు లింకులు మరియు పెరిగిన స్కాలర్ షిప్ లు. భారత్ ఎగుమతులు ఇలా ఉండగా..

2006 లో మాల్దీవుల విలువ 384 కోట్లు, దిగుమతుల విలువ 6 కోట్ల కంటే తక్కువ.

మాల్దీవుల ఆర్థిక విస్తరణకు స్టేట్ బ్యాంక్ ఆఫ్ ఇండియా 500 మిలియన్ డాలర్లకు పైగా విరాళం ఇచ్చింది. భారత్, మాల్దీవులు సంయుక్తంగా చేపల పెంపకం, ట్యూనా ప్రాసెసింగ్ ను విస్తరించేందుకు ప్రణాళికలు సిద్ధం చేసుకున్నాయి. పర్యాటకాన్ని అభివృద్ధి చేయడానికి మాల్దీవ్స్ అనేక ద్వీపాలను చైనాకు లీజుకు ఇచ్చినట్లు వార్తలు వచ్చాయిబీ అలాగే ఉత్తర ద్వీపంలో సంయుక్త నౌకాదళ అబ్జర్వేటరీని నిర్మించింది. పర్యాటకం, మౌలిక సదుపాయాల కల్పనలో చైనా సంస్థలు మిలియన్ డాలర్ల పెట్టుబడులు పెట్టాయి. చైనా ఇప్పుడు మాల్దీవులకు ఒక ముఖ్యమైన ఆర్థిక మరియు వ్యూహాత్మక భాగస్వామిగా ఉంది. 2018 ఎన్నికలకు ముందు దేశం చాలా రాజకీయ కల్లోలాలను ఎదుర్కొంది, కానీ భారతదేశం దేశం పట్ల హ్యాండ్ ఆఫ్ విధానాన్ని అనుసరించింది, ప్రధాన మంత్రి మోడీ మార్చి 2015 లో మాల్దీవులలో క్షీణిస్తున్న దేశీయ పరిస్థితుల కారణంగా తన పర్యటనను రద్దు చేసుకోవాల్సి వచ్చింది. 2018 సెప్టెంబరులో జరిగిన అధ్యక్ష ఎన్నికల్లో ప్రోగ్రెసివ్ పార్టీ ఆఫ్ మాల్దీవులకు చెందిన ప్రస్తుత అధ్యక్షుడు అబ్దుల్లా యమీన్, ఇబ్రహీం మొహమ్మద్ సోలిహ్ నేతృత్వంలోని ప్రత్యర్థి మాల్దీవుల డెమొక్రటిక్ పార్టీ (ఎండీపీ) మధ్య పోటీ నెలకొంది. చాలా మంది పరిశీలకులు దీనిని భారత్, చైనాల మధ్య పలుకుబడి కోసం పోటీగా చూశారు. యమీన్ పాలనలో మాల్దీవులు అనేక బిలియన్ డాలర్ల తిరిగి చెల్లించని చైనా రుణంలో చిక్కుకున్నాయి (2018 నవంబర్ 18 న మాలేలో అధ్యక్షుడు ఇబ్రహీం మొహమ్మద్ సోలిహ్ ప్రమాణ స్వీకారోత్సవానికి ప్రధాని నరేంద్ర మోడీ హాజరయ్యారు. సముద్ర మార్గాలపై సమన్వయ నావికా గస్తీ మరియు వైమానిక నిఘాను పునరుద్ధరించడానికి రెండు దేశాలు అంగీకరించాయి. చైనాతో మాల్దీవుల వ్యూహాత్మక మరియు ఆర్థిక సంబంధాలు పెరిగాయి మరియు తిప్పికొట్టలేము, కానీ అధ్యక్షుడు సోలిహ్ భారతదేశం మరియు చైనాతో మాల్దీవుల సంబంధాలను తిరిగి సమతుల్యం చేయాలని నిశ్చయించుకున్నారు.

స్వాతంత్ర్యం వచ్చినప్పటి నుండి భారత విదేశాంగ విధానం యొక్క ప్రధాన లక్ష్యం దాని సమీప పొరుగున ఉన్న దాని స్వంత జాతీయ భద్రత. ఇరుగు పొరుగు దేశాలతో అపరిష్కృత సరిహద్దులు, సరిహద్దు సంబంధిత సమస్యలు ఉన్నాయి. దక్షిణాసియాలో అగ్రరాజ్యాల ఉనికి భారతదేశ భద్రతా ఆందోళనలను పెంచుతుంది. ద్వైపాక్షిక జాబితాను మరింత పెద్దదిగా మరియు సంక్లిష్టంగా చేయడానికి ఇతర సమస్యలు చేరాయిబీ ఉదాహరణకు, భారతదేశం ఒక అభివృద్ధి చెందుతున్న శక్తిగా మరియు ఇప్పుడు నాయకత్వ శక్తిగా పేర్కొంది. పెద్ద మరియు వేగంగా అభివృద్ధి చెందుతున్న ఆర్థిక వ్యవస్థ అయిన భారతదేశం పొరుగు దేశాల వనరులు మరియు మార్కెట్లకు ప్రాప్యతను కోరుకుంటుంది. అయితే దాని చుట్టుపక్కల భద్రత అంత గొప్పది ఏదీ లేదు. శక్తి మరియు సామర్థ్యం పరంగా వ్యత్యాసాన్ని బట్టి, పండితులు భారతదేశాన్ని దక్షిణాసియాలో

ఆధిపత్య లేదా ప్రధాన శక్తిగా వర్ణిస్తారు. పొరుగు దేశాలతో సంప్రదింపులు జరిపేటప్పుడు ఏ ప్రాంతీయ ఆధిపత్యమైనా ఎదుర్కొనే సవాళ్లను భారత్ ఎదుర్కొంటుందని చెబుతున్నారు. కానీ, నిజం ఇంతకంటే భయంకరమైనది. తరచుగా, పొరుగు దేశాలు ఈ ప్రాంతంలో భారతదేశం యొక్క ఆధిపత్య స్థానంపై ఆగ్రహం వ్యక్తం చేస్తాయిబీ వారు దానిని ప్రశ్నిస్తారు మరియు వ్యతిరేకిస్తారు మరియు భారతదేశంతో తమ సంబంధాలను ఉపయోగించుకోవడానికి బయటి గొప్ప శక్తిని ఆహ్వానిస్తారు. పర్యవసానంగా భారత్ అభద్రతా భావం మరింత పెరుగుతుంది. ఉదాహరణకు దాదాపు అన్ని పొరుగు దేశాలు చైనాతో సన్నిహిత ఆర్థిక, వ్యూహాత్మక సంబంధాలను పెంపొందించుకున్నాయి. వారు ఆడడానికి సిద్ధంగా ఉన్నారు

భారత్ తో సంబంధాలను సమతుల్యం చేసుకోవడానికి, భారత్ నుంచి మరిన్ని ప్రయోజనాలు పొందడానికి చైనా కార్డు. చైనా పెట్టుబడులు, సాంకేతిక పరిజ్ఞానం దక్షిణాసియా శాంతి, భద్రతలో వర్చువల్ వాటాదారుగా మారింది.

బంగ్లాదేశ్, భూటాన్, చైనా, మాల్దీవులు, మయన్మార్, నేపాల్, పాకిస్థాన్, శ్రీలంక దేశాలతో భారత్ భూ, సముద్ర సరిహద్దులను పంచుకుంటోంది. పాక్ ఆధీనంలో ఉన్న పాక్ ఆక్రమిత కశ్మీర్ (పీఓకే) కారణంగా భారత్ నేడు ఆఫ్ఘనిస్తాన్ కు దగ్గరగా లేదు. ఆఫ్ఘనిస్తాన్, పాకిస్తాన్ మినహా రెండు దక్షిణ దేశాలు పరస్పరం సరిహద్దులను పంచుకోకపోవడం గమనార్హం. అందువల్ల, భారతదేశం భౌగోళికంగా ఏకమవుతుంది మరియు దక్షిణాసియాను విభజిస్తుంది. భారతదేశానికి అన్ని పొరుగు దేశాలతో చారిత్రక, సాంస్కృతిక, మత, భాషా, జాతి, ఆర్థిక, వాణిజ్య సంబంధాలు ఉన్నాయి. వాస్తవానికి, చరిత్ర, సంస్కృతి మరియు ఆర్థిక శాస్త్రాన్ని పరిశీలిస్తే, దక్షిణాసియా చాలా సామరస్యపూర్వక ప్రాంతం కావచ్చు లేదా ఉండాలి. కానీ అలా కాదు. రాజకీయంగా మరియు పరిపాలనాపరంగా, దక్షిణాసియా మొత్తం బ్రిటిష్ ఇండియాలో భాగంగా ఉండేది లేదా కలకత్తా/ఢిల్లీలోని దాని వలసరాజ్య స్థానం నుండి సామ్రాజ్యవాద బ్రిటన్ చేత పరిపాలించబడింది మరియు పాలించబడింది. అన్ని ప్రధాన భాషలు ప్రస్తుత భారతదేశంలో ఉద్భవించాయిబీ లేదా కనీసం పెద్ద భాషా సమూహాలచే మాట్లాడటం కొనసాగుతుంది – దీనికి మినహాయింపు సింహళ భాష. అంతర్గత పరిణామాలు దక్షిణాసియా పొరుగు దేశాల మధ్య బాహ్య సంబంధాలను ప్రభావితం చేస్తాయి. ఇది చాలా సవాలుగా మిగిలిపోయింది. ప్రాంతీయ సమస్యలు కొన్నిసార్లు దక్షిణాసియా ప్రాంతంలో భారతదేశాన్ని ఇరుకున పెడతాయి. 1990వ దశకం నుండి, భారతదేశ ఆర్థిక వ్యవస్థ విస్తరించడం మరియు ప్రపంచ స్థాయిలో దాని ప్రభావం పెరగడంతో, గుర్తించదగిన మార్పు పొరుగు దేశాల పట్ల రాజీ విధానంగా ఉంది. విశ్వసనీయమైన వర్ధమాన శక్తిగా ప్రపంచ వ్యవహారాల్లో భారత్ తన సముచిత స్థానాన్ని ఆక్రమించుకోవాలంటే శాంతియుత, స్నేహపూర్వక పొరుగుదేశాలు అవసరమని గుర్తించారు. పొరుగుదేశాలు ఈ ప్రాంతంలో తన ప్రాధాన్యాన్ని గుర్తించకుండా ఏ దేశమూ విశ్వసనీయమైన శక్తిగా ఎదగదని చెబుతారు. అందువల్ల, గత పావు శతాబ్దంలో భారతదేశం యొక్క అధిక మరియు స్థిరమైన ఆర్థిక వఅద్ధి రేటు నేపథ్యంలో పొరుగు దేశాలను జాగ్రత్తగా చూసుకోవడం మరింత ముఖ్యమైనదిగా మారింది. పొరుగు దేశాలతో ఆర్థిక సంబంధాలు అంతంతమాత్రంగానే ఉన్నప్పటికీ భారత్ వేగవంతమైన ఆర్థిక వఅద్ధిని సాధిస్తోంది. భారత్ పొరుగున చైనా బలంగా ఉంది. భారతదేశానికి సమీప పొరుగు ప్రాంతం సంఘర్షణతో నిండిన ప్రాంతం. పవర్ డైనమిక్స్ వేగంగా మారవచ్చు. ఈ ప్రాంతంపై భారతదేశం దఅష్టి సారించాల్సిన అవసరం ఉంది మరియు భారతదేశం వైపు నుండి పెద్ద వనరుల కేటాయింపు అవసరం.

మోడ్ ప్రశ్నలు:

1965లో తాష్కెంట్ డిక్లరేషన్ భారత్, పాకిస్థాన్ ల మధ్య జరిగిందా?

1947 – 48లో భారత్– పాకిస్తాన్ మధ్య జరిగిన యుద్ధం గురించి రాయండి?

భారత్– పాక్ ల మధ్య కుదిరిన సిమ్లా ఒప్పందంపై చర్చిస్తారా?

1971 ఇండో–పాక్ యుద్ధం గురించి రాయండి?

భారత్, మాల్దీవుల మధ్య సైనిక సంబంధాలపై చర్చిస్తారా?

1976లో భారత్, మాల్దీవుల మధ్య కుదిరిన మార్టిన్ ఒప్పందం గురించి రాయండి?

భారతదేశం మరియు మాల్దీవుల మధ్య వాణిజ్య సంబంధాలను వివరించండి?

భారత్, మాల్దీవుల మధ్య తాగునీటి సంక్షోభం గురించి రాయండి?

మాల్దీవుల 2011 – 2015 రాజకీయ సంక్షోభాన్ని వివరించండి?

బంగ్లాదేశ్ ఆవిర్భావంలో భారతదేశం యొక్క కీలక పాత్ర గురించి చర్చించండి?

ఫరక్కా బ్యారేజీపై నోట్ రాయండి?

పాక్ ఆర్మీ లంగుబాటు గురించి రాయండి?

భారతదేశం మరియు బంగ్లాదేశ్ మధ్య సరిహద్దు ఒప్పందాన్ని వివరించండి?

భారతదేశం మరియు బంగ్లాదేశ్ మధ్య గంగా జలాల పంపకాలను పరిశీలించండి?

శ్రీలంకలో తమిళ సమస్య గురించి చర్చించండి?

రాజీవ్–జయ వర్ధనే ఒప్పందంపై నోట్ రాయండి?

శ్రీలంక గడ్డపై నుంచి భారత శాంతి పరిరక్షక దళాల ఉపసంహరణను వివరించండి?

భారత్, శ్రీలంకల మధ్య విచ్ఛిన్నమైన సంబంధాలపై నోట్ రాయండి?

భారతదేశం మరియు సర్ లంకల మధ్య సంబంధాలు మెరుగుపడటానికి కారణాలు ఏమిటి?

నేపాల్ ను శాంతి ప్రాంతంగా విశ్లేషించారా?

భారతదేశం మరియు నేపాల్ మధ్య సంబంధాలలో ఒత్తిడులు మరియు ఒత్తిడులను వివరించండి?

1971 ఆగస్టు నాటి వాణిజ్య, రవాణా ఒప్పందంపై నోట్ రాయండి?

మల్టిపుల్ ఛాయిస్ ప్రశ్నలు:

1. భారత్, పాకిస్థాన్ రెండు ఖ- పొరుగు దేశాలు.

   దక్షిణాసియా పొరుగువారు/ ఆగ్నేయ పొరుగువారు/ మధ్యప్రాచ్య పొరుగువారు

2. ....-ప్రాంతాల్లో భారత్- పాక్ మధ్య ఘర్షణ మొదలైంది .

   సియాచిన్ వివాదం / జమ్మూ కాశ్మీర్ / కార్గిల్ యుద్ధం

3. మాల్దీవులు లక్షద్వీప్ 1 దక్షిణ భారతదేశంలోని ....-

   హిందూ మహాసముద్రం / నిర్దిష్ట మహాసముద్రం / అరేబియా సముద్రం

4. ....సంవత్సరంలో బంగ్లాదేశ్ ఆవిర్భావం

   1981 / 1961 / 1971

5. ....ప్రధాని మోదీ శ్రీలంక పర్యటన

   30, మే 2019 / 30 జూన్ 2019 / 30 జూలై 2019

6. సిరిమావో, ఎల్.బి.శాస్త్రి ఒప్పందం సంవత్సరంలో ....

   1964 / 1984 / 1994

7. శ్రీమతి ఇందిర మరియు సిరిమావో ఒప్పందం ఖ- సంవత్సరం

   1986 / 1976 / 1974

8. నేపాల్ సాంస్కృతిక / విద్యా / సాహిత్య ఖ- భారతదేశం లో భాగంగా ఉంది

9. .... తేదీన నేపాల్ ప్రధాని భారత పర్యటన

20 అక్టోబర్ 2011 / 20 నవంబర్ 2011 / 30 డిసెంబర్ 2011

10. ఈ క్రింది దక్షిణాసియా దేశాలలో ఏది అత్యధిక జనసాంద్రతను కలిగి ఉంది? (2009)

ఎ) భారత్ బి) నేపాల్ సి) పాకిస్థాన్ డి) శ్రీలంక

30. భారతదేశం మరియు ఇతర ముఖ్యమైన రాజకీయ దేశాలు
(అమెరికా, రష్యా, చైనా, యూరోపియన్ యూనియన్)

లక్ష్యాలు

ఈ యూనిట్ ను అధ్యయనం చేసిన తరువాత, మీరు వీటిని చేయగలగాలి:

- భారతదేశం మరియు అమెరికా మధ్య కాలక్రమేణా సంబంధాలను అర్థం చేసుకోవడానికి.
- చారిత్రాత్మకంగా రష్యాతో భారతదేశానికి ఉన్న సన్నిహిత సంబంధాలను అర్థం చేసుకోవడానికి
- భారత్– చైనాల మధ్య బహుముఖ సంబంధాలను అర్థం చేసుకోవడానికి
- యూరోపియన్ యూనియన్ (ఈయూ)తో బహుముఖ సంబంధాలను అర్థం చేసుకోవడానికి

పరిచయం

రాజకీయ, ఆర్థిక, వ్యూహాత్మక, సాంస్కృతిక సంబంధాలు వంటి వివిధ అంశాల ఆధారంగా ప్రపంచ దేశాలతో భారతదేశం వైవిధ్యమైన సంబంధాలను కలిగి ఉంది. ఈ పాఠంలో అమెరికా, రష్యా, చైనా, యూరోపియన్ యూనియన్ వంటి దేశాలతో భారతదేశ సంబంధాలకు సంబంధించిన వివిధ కీలక అంశాలను అధ్యయనం చేస్తాం. ఈ దేశాలతో భారతదేశ సంబంధాలు వివిధ భౌగోళిక భౌగోళిక అంశాలు, చారిత్రక సమస్యలు మరియు అభివృద్ధి చెందుతున్న ప్రాంతీయ డైనమిక్స్కు లోబడి ఉంటాయి. ఈ సంబంధాల స్వభావం మరియు డైనమిక్స్ భారత విదేశాంగ విధానం యొక్క మారుతున్న పరిస్థితులు మరియు ప్రాధాన్యతలను ప్రభావితం చేశాయి. ప్రపంచంలోని వివిధ దేశాలతో దౌత్య సంబంధాలను కొనసాగించడానికి భారత్ ప్రయత్నిస్తోంది. దాని విదేశాంగ విధానం అలీనోద్యమం, శాంతియుత సహజీవనం మరియు పరస్పర ప్రయోజనకరమైన భాగస్వామ్యాలను పెంపొందించడం వంటి సూత్రాల ద్వారా మార్గనిర్దేశం చేయబడుతుంది.

అమెరికాతో భారత్ సంబంధాలు..

1947 లో భారతదేశానికి స్వాతంత్ర్యం వచ్చినప్పటి నుండి భారతదేశం మరియు యునైటెడ్ స్టేట్స్ మధ్య సంబంధాలు గణనీయంగా అభివృద్ధి చెందాయి. ప్రచ్ఛన్న యుద్ధ సమయంలో భారత్ అలీన విధానాన్ని అనుసరించడం, ఈ ప్రాంతంలో కీలక మిత్రదేశంగా పాకిస్థాన్ కు అమెరికా మద్దతివ్వడంతో ఇరు దేశాలు మొదట్లో కొంత దూరపు సంబంధాన్ని కొనసాగించాయి. అయితే కాలక్రమేణా భారత్, అమెరికాల మధ్య సంబంధాలు మరింత బలపడ్డాయి. ఏదేమైనా, ప్రస్తుతం భారతదేశం మరియు యునైటెడ్ స్టేట్స్ రెండూ వాతావరణ మార్పులు, సైబర్ భద్రత మరియు క్వాడ్ చొరవ (భారతదేశం, యునైటెడ్ స్టేట్స్, జపాన్ మరియు ఆస్ట్రేలియాతో సహా) వంటి కొన్ని ప్రపంచ సమస్యలపై పరస్పరం సహకరించుకుంటున్నాయి.

అమెరికాతో భారత సంబంధాల అవలోకనం ఇక్కడ ఉంది:

1. ప్రచ్ఛన్న యుద్ధ శకం: ప్రచ్ఛన్న యుద్ధం సమయంలో, భారతదేశం రెండు అగ్రరాజ్యాలైన యునైటెడ్ స్టేట్స్ మరియు సోవియట్ యూనియన్ నుండి సమదూరాన్ని పాటిస్తూ అలీన విదేశాంగ విధానాన్ని అనుసరించింది. ఏదేమైనా, పాకిస్తాన్కు అమెరికా మద్దతు కారణంగా అమెరికాతో భారతదేశ సంబంధాలు దెబ్బతిన్నాయి, ముఖ్యంగా 1965 మరియు 1971 నాటి భారత్-పాకిస్తాన్ సంఘర్షణల సమయంలో.

2. ప్రచ్ఛన్న యుద్ధానంతరం: ఇండో-అమెరికా సంబంధాలు మెరుగుపడటం ప్రారంభమైంది. ప్రచ్ఛన్నయుద్ధం ముగియడం, మరింత గ్లోబలైజ్డ్ ప్రపంచ వ్యవస్థ ఆవిర్భావం, ప్రపంచ రాజకీయాల్లో అమెరికా ఆధిపత్యం సన్నిహిత సహకారానికి అవకాశాలను సఅష్టించాయి. భారత్ లో ఆర్థిక సంస్కరణలు, ఐటీ పరిశ్రమ వఅద్ధి రెండు దేశాల మధ్య సంబంధాలను మరింత బలోపేతం చేశాయి.

3. అణు సహకారం: 2005 లో అమెరికా మరియు భారతదేశం పౌర అణు సహకార ఒప్పందంపై సంతకం చేసినప్పుడు ఒక ప్రధాన మలుపు వచ్చింది, దీనిని "123 ఒప్పందం" అని కూడా పిలుస్తారు. అణ్వస్త్ర వ్యాప్తి నిరోధక ఒప్పందంపై భారత్ సంతకం చేయనప్పటికీ ఈ చారిత్రాత్మక ఒప్పందం ఇరు దేశాల మధ్య పౌర అణు సహకారానికి అనుమతించింది. ఈ ఒప్పందం భారతదేశం పట్ల అమెరికా విధానంలో గణనీయమైన మార్పును సూచించింది మరియు వివిధ రంగాలలో సహకారాన్ని పెంచడానికి మార్గాలను తెరిచింది.

4. వ్యూహాత్మక భాగస్వామ్యం: ఇటీవలి సంవత్సరాల్లో, భారతదేశం మరియు అమెరికా భాగస్వామ్య ప్రజాస్వామ్య విలువలు, ఆర్థిక సహకారం మరియు పరస్పర భద్రతా ఆందోళనల ఆధారంగా వ్యూహాత్మక భాగస్వామ్యాన్ని అభివఅద్ధి చేశాయి. ఇరు దేశాలు సంయుక్త సైనిక విన్యాసాలు, ఇంటెలిజెన్స్ షేరింగ్, డిఫెన్స్ టెక్నాలజీ సహకారంలో నిమగ్నమయ్యాయి. 2016లో అమెరికా భారత్ ను 'మేజర్ డిఫెన్స్ పార్ట్ నర్ 'గా ప్రకటించింది.

5. ఆర్థిక సంబంధాలు: భారత్- అమెరికా మధ్య ఆర్థిక సంబంధాలు కూడా బలపడ్డాయి. భారతదేశం యొక్క అతిపెద్ద వాణిజ్య భాగస్వాములలో అమెరికా ఒకటి, మరియు రెండు దేశాలు ద్వైపాక్షిక వాణిజ్యం మరియు పెట్టుబడులను పెంచడానికి ప్రయత్నించాయి. అయితే, వాణిజ్య అసమతుల్యత, మేధో సంపత్తి హక్కులు, మార్కెట్ యాక్సెస్ వంటి అంశాలు వివాదాస్పదంగా ఉన్నాయి.

6. ఉగ్రవాద నిరోధం, భద్రతా సహకారం: ఉగ్రవాదాన్ని ఎదుర్కోవడంలో, ప్రాంతీయ సుస్థిరతను పెంపొందించడంలో భారత్, అమెరికాలు పరస్పరం సహకరించుకున్నాయి. ఇంటెలిజెన్స్ ను పంచుకోవడంతో పాటు తీవ్రవాద గ్రూపులను ఎదుర్కొనేందుకు సమన్వయంతో కఅషి చేశారు. సీమాంతర ఉగ్రవాదాన్ని, ముఖ్యంగా పాకిస్థాన్ నుంచి పుట్టుకొస్తున్న భారత్ ప్రయత్నాలకు అమెరికా మద్దతు తెలిపింది.

7. క్లైమేట్ ఛేంజ్ అండ్ క్లీన్ ఎనర్జీ: వాతావరణ మార్పులను ఎదుర్కోవడం, క్లీన్ ఎనర్జీని ప్రోత్సహించడంలో భారత్, అమెరికాలు కలిసి పనిచేస్తున్నాయి. అమెరికా-భారత్ భాగస్వామ్యం టు అడ్వాన్స్ క్లీన్ ఎనర్జీ (పేస్) వంటి కార్యక్రమాలను

ప్రారంభించిన ఇరు దేశాలు పారిస్ ఒప్పందం వంటి అంతర్జాతీయ వేదికలపై కలిసి పనిచేశాయి.

8. రక్షణ సహకారం: ఇండో-అమెరికా రక్షణ, వ్యూహాత్మక సహకారం క్రమంగా పెరుగుతోంది. అక్టోబర్ 2020 లో, భారతదేశం మరియు యుఎస్ బేసిక్ ఎక్స్ఛేంజ్ అండ్ కోఆపరేషన్ అగ్రిమెంట్ ఫర్ జియోస్పేషియల్ ఇంటెలిజెన్స్పై సంతకం చేశాయి, ఇది సాంకేతికత, ఇంటర్ఆపరబిలిటీ మరియు రక్షణ తయారీలో ఉన్నత స్థాయి సైనిక సహకారాన్ని అనుమతిస్తుంది. ఈ ఒప్పందం ప్రధానంగా జియోస్పేషియల్ ఇంటెలిజెన్స్, రక్షణ కోసం పటాలు మరియు ఉపగ్రహ చిత్రాలలో సమాచారాన్ని పంచుకోవడానికి సంబంధించినది. ఇది భారత సైనిక వ్యవస్థలకు నావిగేట్ చేయడానికి అధిక-నాణ్యత జిపిఎస్ను మరియు ప్రత్యర్థిని ఖచ్చితంగా లక్ష్యంగా చేసుకోవడానికి రియల్ టైమ్ ఇంటెలిజెన్స్తో క్షిపణులను అందిస్తుంది. అంతేకాక, ఇది నావిగేషన్ మరియు లక్ష్యానికి సహాయపడే టోపోగ్రాఫికల్ మరియు ఏరోనాటికల్ డేటా మరియు ఉత్పత్తులకు ప్రాప్యతను ఇస్తుంది.

9. క్వాడ్ కోఆపరేషన్: చతుర్భుజ భద్రతా సంభాషణ లేదా క్వాడ్, భారతదేశం, యునైటెడ్ స్టేట్స్, ఆస్ట్రేలియా మరియు జపాన్ మధ్య సహకారానికి ముఖ్యమైన వేదికగా అవతరించింది. స్వేచ్ఛాయుత, బహిరంగ ఇండో-పసిఫిక్ ప్రాంతాన్ని ప్రోత్సహించడమే క్వాడ్ లక్ష్యమని, సముద్ర భద్రత, మౌలిక సదుపాయాల అభివృద్ధి, సరఫరా గొలుసు స్థితిస్థాపకత వంటి అంశాలపై దృష్టి సారించిందని తెలిపారు.

10. ప్రజల మధ్య సంబంధాలు: ఇండో-అమెరికా ప్రజల మధ్య సంబంధాలు గణనీయంగా ఉన్నాయి, పెద్ద సంఖ్యలో భారతీయులు అమెరికాలో నివసిస్తున్నారు. ద్వైపాక్షిక సంబంధాలను పెంపొందించడంలో విద్య, పరిశోధన, సాంస్కృతిక మార్పిడి కీలక పాత్ర పోషిస్తాయి. భారతీయ విద్యార్థులకు అమెరికా ఒక ప్రసిద్ధ గమ్యస్థానంగా ఉంది, మరియు ఫుల్బ్రైట్-నెహ్రూ కార్యక్రమం వంటి కార్యక్రమాలు విద్యా మార్పిడిని సులభతరం చేస్తాయి.

11. కల్చరల్ ఎక్స్ఛేంజీలు: ఇరు దేశాలకు చెందిన కళాకారులు, సంగీతకారులు, నృత్యకారులు, చిత్రనిర్మాతలు మరియు పండితుల మధ్య సహకారం పెరగడంతో ఇండో-యుఎస్ సాంస్కృతిక మార్పిడి పెరుగుతోంది. ఈ మార్పిడిలు ఒకరి సంస్కృతులు మరియు సంప్రదాయాలపై మంచి అవగాహనను పెంపొందించడానికి సహాయపడతాయి.

12. ఎడ్యుకేషన్ అండ్ స్కాలర్లీ ఎక్స్ఛేంజీలు: కొన్నేళ్లుగా భారత్, అమెరికాల మధ్య విద్యా సంబంధాలు బలపడ్డాయి. భారతీయ విద్యార్థులు అమెరికాలో అతిపెద్ద అంతర్జాతీయ విద్యార్థి సంఘాలలో ఒకటిగా కొనసాగుతున్నారు, ఇది అమెరికన్ క్యాంపస్లలో విద్యా మరియు సాంస్కృతిక వైవిధ్యానికి దోహదం చేస్తుంది. అనేక అమెరికన్ విశ్వవిద్యాలయాలు భారతీయ సంస్థలతో సహకారాన్ని కూడా స్థాపించాయి, పరిశోధన భాగస్వామ్యాలు మరియు అకడమిక్ ఎక్స్ఛేంజీలను పెంపొందించాయి.

.2004 లో "గ్లోబల్ స్ట్రాటజిక్ పార్ట్నర్షిప్"కు పెంచబడిన భారతదేశం మరియు యునైటెడ్ స్టేట్స్ తమ వ్యూహాత్మక భాగస్వామ్యాన్ని మరింత బలోపేతం చేసుకుంటున్నాయి. రక్షణ, ఉగ్రవాద నిర్మూలన, వాణిజ్యం, ఇంధనం, ప్రజల మధ్య పరస్పర మార్పిడి సహా పలు అంశాల్లో ఇరు దేశాలు పరస్పరం సహకరించుకుంటున్నాయి. అమెరికాలోని భారతీయ ప్రవాసులు సాంస్కృతిక సంబంధాలను బలోపేతం చేయడంలో కీలక పాత్ర పోషిస్తున్నారు. భారతీయ-అమెరికన్లు వివిధ

రంగాలలో రాణించారు మరియు రాజకీయాలు, వ్యాపారం, విద్యారంగం మరియు కళలతో సహా అమెరికన్ సమాజానికి గణనీయమైన సహకారం అందించారు

రష్యాతో భారత్ సంబంధాలు..

1947 లో భారతదేశానికి స్వాతంత్ర్యం వచ్చినప్పటి నుండి భారతదేశం మరియు రష్యా (గతంలో సోవియట్ యూనియన్) దీర్ఘకాలిక సంబంధాన్ని కలిగి ఉన్నాయి. రక్షణ, వాణిజ్యం, శాస్త్రసాంకేతిక పరిజ్ఞానం, సాంస్కృతిక మార్పిడి సహా వివిధ రంగాల్లో ఇరుదేశాల మధ్య ద్వైపాక్షిక సంబంధాలు ఉన్నాయి. 1971 ఇండో–పాకిస్తాన్ యుద్ధం సమయంలో సోవియట్ యూనియన్ భారతదేశానికి దౌత్యపరంగా, సైనికంగా మద్దతు ఇచ్చింది. సోవియట్ యూనియన్ కూడా భారతదేశానికి గణనీయమైన ఆర్థిక మరియు సైనిక సహాయాన్ని అందించింది. సోవియట్ యూనియన్ విచ్ఛిన్నమైన తరువాత, భారతదేశం రష్యాతో స్నేహపూర్వక సంబంధాలను కొనసాగించింది. ఇరు దేశాలు 1993లో స్నేహం, సహకార ఒప్పందంపై సంతకాలు చేసి తమ భాగస్వామ్యాన్ని కొనసాగించేలా చేశాయి. 1991 లో సోవియట్ యూనియన్ విచ్ఛిన్నం భారతదేశం–రష్యా సంబంధాలపై గణనీయమైన ప్రభావాన్ని చూపింది. దాని వారస దేశంగా రష్యా ఆవిర్భవించింది. భారత్– రష్యా సంబంధాలకు సంబంధించిన కొన్ని ముఖ్యమైన అంశాలు ఈ క్రింది విధంగా ఉన్నాయి:

1. ప్రచ్ఛన్న యుద్ధ శకం: ప్రచ్ఛన్న యుద్ధ సమయంలో, భారతదేశం అలీన విధానాన్ని అనుసరించింది మరియు సోవియట్ యూనియన్తో సన్నిహిత సంబంధాలను కొనసాగించింది. భారత తొలి ప్రధాని జవహర్ లాల్ నెహ్రూ నికితా కఅశ్చేవ్ వంటి సోవియట్ నాయకులతో బలమైన స్నేహాన్ని పెంచుకున్నారు.

2. ఆర్థిక సహకారం: భారత్, రష్యాలు కొన్నేళ్లుగా ఆర్థిక సంబంధాలను బలోపేతం చేసుకోవాలని లక్ష్యంగా పెట్టుకున్నాయి. ఎనర్జీ, ఫార్మాస్యూటికల్స్, ఇన్ఫర్మేషన్ టెక్నాలజీ, అగ్రికల్చర్ వంటి రంగాల్లో ఉన్న అవకాశాలను అన్వేషించారు. అయితే, సామర్థ్యంతో పోలిస్తే ద్వైపాక్షిక వాణిజ్యం సాపేక్షంగా నామమాత్రంగానే ఉంది.

3. ఉక్కు పరిశ్రమ స్థాపనకు సహకారం: భారతదేశానికి స్వాతంత్ర్యం వచ్చిన తొలినాళ్లలో భారత్, సోవియట్ యూనియన్ మధ్య సహకారం దేశంలో ఉక్కు పరిశ్రమ అభివఅద్ధికి బలమైన పునాది వేసింది. చత్తీస్ గఢ్ లో భిలాయ్ ఉక్కు కర్మాగారం, ఒడిషాలోని రూర్కెలా ఉక్కు కర్మాగారం, జార్ఖండ్ లోని ఇ బకారో ఉక్కు కర్మాగారం, భారతదేశంలోని ఆంధ్రప్రదేశ్ లోని విశాఖపట్నంలో విశాఖ ఉక్కు కర్మాగారం స్థాపనకు భారతదేశంలో ఉక్కు కర్మాగారాల నిర్మాణానికి సాంకేతిక నైపుణ్యం, పరికరాలు, ఆర్థిక సహాయం అందించడంలో సోవియట్ యూనియన్ గణనీయమైన పాత్ర పోషించింది.

4. రక్షణ సహకారం: భారత్, రష్యా మధ్య కొన్ని దశాబ్దాలుగా బలమైన రక్షణ బంధం ఉంది. భారత్ కు విమానాలు, ట్యాంకులు, క్షిపణులు, జలాంతర్గాములతో సహా రక్షణ సామగ్రిని రష్యా సరఫరా చేస్తోంది. రెండు దేశాలు సంయుక్త సైనిక విన్యాసాలు, సాంకేతిక పరిజ్ఞాన బదిలీల్లో నిమగ్నమయ్యాయి.

5. ఇండో–సోవియట్ స్నేహం మరియు సహకార ఒప్పందం: 1971 లో, భారతదేశం మరియు సోవియట్ యూనియన్ ఇండో–సోవియట్ స్నేహం మరియు సహకార ఒప్పందంపై సంతకం చేశాయి, ఇది వారి వ్యూహాత్మక భాగస్వామ్యాన్ని

మరింత బలోపేతం చేసింది. రక్షణ, వాణిజ్యం, సాంకేతిక రంగాల్లో పరస్పర మద్దతుకు ఈ ఒప్పందం ప్రాధాన్యం ఇచ్చింది.

6. వ్యూహాత్మక భాగస్వామ్యం: 2000 సంవత్సరంలో భారత్, రష్యాలు తమ సంబంధాలను వ్యూహాత్మక భాగస్వామ్యానికి పెంచాయి. రక్షణ, అంతరిక్ష అన్వేషణ, ఇంధనం, ఉగ్రవాద నిర్మూలన వంటి రంగాల్లో సహకారాన్ని పెంపొందించుకోవాలని ఈ ప్రకటన లక్ష్యంగా పెట్టుకుంది.

7. న్యూక్లియర్ ఎనర్జీ కోఆపరేషన్: భారత్ లో అణువిద్యుత్ ప్లాంట్ల నిర్మాణంలో రష్యా పాలుపంచుకుంది. తమిళనాడులోని కూడంకుళం అణువిద్యుత్ కేంద్రం అణు ఇంధన రంగంలో వారి సహకారానికి ప్రముఖ ఉదాహరణ.

8. అంతరిక్ష సహకారం: భారత్, రష్యాలకు అంతరిక్ష సహకార చరిత్ర ఉంది. భారత అంతరిక్ష కార్యక్రమానికి, ఇస్రో స్థాపనకు, రష్యన్ రాకెట్లను ఉపయోగించి భారత ఉపగ్రహాలను ప్రయోగించడంలో రష్యా కీలక పాత్ర పోషించింది. క్రయోజనిక్ సాంకేతిక పరిజ్ఞానాన్ని రష్యా నుంచి భారత్ కు బదలాయించడం వారి అంతరిక్ష సహకారంలో ఒక ముఖ్యమైన అంశమని, అంతరిక్ష అన్వేషణ రంగంలో ఇరు దేశాల మధ్య సహకార ప్రయత్నాలను హైలైట్ చేస్తుందన్నారు.

9. కల్చరల్ ఎక్స్ఛేంజీలు: భారత్, రష్యాలకు సాంస్కృతిక మార్పిడికి సుదీర్ఘ చరిత్ర ఉంది. సాంస్కృతిక అవగాహనను పెంపొందించడానికి మరియు ద్వైపాక్షిక సంబంధాలను బలోపేతం చేయడానికి ఇరు దేశాలలో సాంస్కృతిక కార్యక్రమాలు, పండుగలు మరియు ప్రదర్శనలు క్రమం తప్పకుండా నిర్వహించబడతాయి. ఈ మార్పిడిలో నృత్యం, సంగీతం, నాటకం, సినిమా మరియు సాహిత్యంతో సహా వివిధ కళారూపాలు ఉన్నాయి. భారతదేశం మరియు రష్యా తమ సాంస్కృతిక వారసత్వాన్ని ప్రదర్శించడానికి మరియు వారి ప్రజల మధ్య మరింత అవగాహనను పెంపొందించడానికి వివిధ మార్పిడి కార్యక్రమాల ద్వారా సాంస్కృతిక సంబంధాలను పెంపొందించాయి

10. ఎడ్యుకేషనల్ అండ్ స్కాలర్లీ ఎక్స్ఛేంజీలు: భారతదేశం మరియు రష్యాల మధ్య విద్యా మరియు పండిత మార్పిడిపై గణనీయమైన దృష్టి ఉంది. రెండు దేశాల్లోని విద్యాసంస్థలు పరిశోధన ప్రాజెక్టులు, స్టూడెంట్ ఎక్స్ఛేంజీలు, ఫ్యాకల్టీ సందర్శనలకు సహకరిస్తాయి. ఈ మార్పిడి సాంస్కృతిక పరస్పర చర్యను సులభతరం చేస్తుంది మరియు ఒకరి సంప్రదాయాలు మరియు ఆచారాలపై మెరుగైన అవగాహనను ప్రోత్సహిస్తుంది.

11. సమకాలీన సంబంధాలు: ఇటీవలి కాలంలో భారత్-రష్యా సంబంధాలు బలంగా ఉన్నాయి. రష్యా అధ్యక్షుడు వ్లాదిమిర్ పుతిన్, భారత ప్రధాని నరేంద్ర మోదీ పలుమార్లు ద్వైపాక్షిక సమావేశాలు నిర్వహించి నిరంతరం సంప్రదింపులు జరిపారు. రక్షణ, అంతరిక్షం, ఇంధనం, అంతర్జాతీయ నార్త్-సౌత్ ట్రాన్స్ పోర్ట్ కారిడార్ వంటి కనెక్టివిటీ ప్రాజెక్టుల్లో సహకారానికి ప్రాధాన్యం ఇచ్చారు.

అభివృద్ధి చెందుతున్న భౌగోళిక భౌగోళిక భూభాగం మరియు ఇతర దేశాలతో భారతదేశం పెరుగుతున్న నిమగ్నత ఉన్నప్పటికీ, భారతదేశం మరియు రష్యా మధ్య వ్యూహాత్మక భాగస్వామ్యం కొనసాగింది. చారిత్రక సంబంధాలు, భాగస్వామ్య విలువలు, పరస్పర ప్రయోజనాలు ఇరు దేశాల మధ్య సంబంధాలకు పునాదిగా నిలుస్తున్నాయి.

చైనాతో భారత్ సంబంధాలు..

భారతదేశానికి స్వాతంత్ర్యం వచ్చినప్పటి నుండి భారతదేశం మరియు చైనా మధ్య సంబంధాలు సంక్లిష్టమైనవి మరియు సహకారం మరియు సంఘర్షణలతో గుర్తించబడ్డాయి. 1949 అక్టోబరులో పీపుల్స్ రిపబ్లిక్ ఆఫ్ చైనా స్థాపించబడినప్పుడు, సిసిపిలో రెండు ప్రధాన కథనాలు ఏర్పడ్డాయి: చైనా ఈ ప్రాంతంలో సమానత్వం లేని ఆధిపత్య ఆసియా శక్తి మరియు యునైటెడ్ స్టేట్స్ ప్రధాన శత్రువు. ఆసియాలో భారతదేశం పాత్ర దాని స్వంత పాత్ర వలె ముఖ్యమైనది మరియు దానిని సమానంగా చూడలేదు, డిక్లాసిఫైడ్ పత్రాలు కూడా మొదటి నుండి చైనా పార్టీ-రాజ్యం యొక్క అత్యున్నత స్థాయిలలో దేశంపై లోతైన అపనమ్మకం ఉందని వెల్లడిస్తున్నాయి.చైనా యొక్క భారత విధానం యొక్క మూలం రెండు ప్రధాన కోణాలను కలిగి ఉంది. మొదటిది, భారతదేశం అమెరికా శిబిర అనుచరుడిగా మారకుండా నిరోధించాలి మరియు చైనాకు ఆందోళన కలిగించే ముఖ్యమైన విషయాలలో తటస్థంగా ఉండేలా విధానాన్ని రూపొందించాలి. రెండవది, అభివృద్ధి చెందుతున్న దేశాలలో భారతదేశం యొక్క స్థానం మరియు ప్రభావాన్ని ఆసియాలో మరింత అమెరికా చొరబాట్లను నిరోధించడానికి “ఆసియా సంఘీభావాన్ని” ఒక రక్షణ కవచంగా నిర్మించడానికి ఉపయోగించాలి.

భారతదేశాన్ని అమెరికాకు దూరంగా ఉంచడం చైనా విధానం యొక్క ప్రధాన లక్ష్యంగా మారింది.25 ఈ ప్రయోజనం కోసం ఒప్పించడం మరియు ఒత్తిడిని ఉపయోగించారు.

వారి సంబంధం యొక్క అవలోకనం ఇక్కడ ఉంది:

1. ప్రారంభ సంవత్సరాలు (1950–1960లు): 1949 లో పీపుల్స్ రిపబ్లిక్ ఆఫ్ చైనా స్థాపించబడిన తరువాత గుర్తించిన మొదటి దేశాలలో భారతదేశం ఒకటి. 1954 లో శాంతియుత సహజీవనం యొక్క ఐదు సూత్రాలైన పంచశీల్ పై సంతకం చేయడం ద్వారా ఇరు దేశాలు స్నేహపూర్వక సంబంధాలను ఏర్పరచుకోవడమే లక్ష్యంగా పెట్టుకున్నాయి. ముఖ్యంగా అక్సాయ్ చిన్, అరుణాచల్ ప్రదేశ్ ప్రాంతాలపై సరిహద్దు వివాదాలు తలెత్తాయి. ఈ విభేదాలు 1962 లో చైనా-భారత యుద్ధానికి దారితీశాయి.

2. యుద్ధానంతర సంవత్సరాలు (1970–1980లు): యుద్ధం తరువాత రెండు దేశాల మధ్య దౌత్య సంబంధాలు స్తంభించిపోయాయి, కానీ 1970 ల ప్రారంభంలో, ఇరు పక్షాలు సంబంధాలను సాధారణీకరించడానికి ప్రయత్నాలు చేశాయి. 1978 లో, భారత ప్రధానమంత్రి మొరార్జీ దేశాయ్ చైనాలో చారిత్రాత్మక పర్యటన చేశారు, ఇది ద్వైపాక్షిక సంబంధాలను మెరుగుపరిచే దిశగా ఒక ముఖ్యమైన అడుగు. 1980వ దశకంలో ఇరు దేశాలు తమ ప్రాదేశిక వివాదాలకు శాంతియుత పరిష్కారం కనుగొనేందుకు చర్చలు, సరిహద్దు చర్చల్లో నిమగ్నమయ్యాయి.

3. 1990లు మరియు అంతకు మించి: 1990 లలో, భారతదేశం మరియు చైనా అనేక విశ్వాసాన్ని పెంపొందించే చర్యలను చేపట్టాయి మరియు వారి భాగస్వామ్య సరిహద్దు వెంబడి శాంతిని కొనసాగించడానికి ఒప్పందాలపై సంతకం చేశాయి. ద్వైపాక్షిక వాణిజ్యం గణనీయంగా పెరగడంతో ఇరు దేశాల మధ్య ఆర్థిక సంబంధాలు వేగంగా విస్తరించాయి. అయినప్పటికీ, సరిహద్దు ఉద్రిక్తతలు కొనసాగుతూనే ఉన్నాయి, మరియు 1999 లో, భారతదేశం ఆధీనంలో ఉన్న కాశ్మీర్లోని కార్గిల్ ప్రాంతంలో స్వల్ప సంఘర్షణ చెలరేగింది, ఇది చైనాతో నేరుగా ప్రమేయం కలిగి లేదు, కానీ పాకిస్తాన్కు మద్దతు ఇచ్చింది.

4. ఆర్థిక సంబంధాలు: రెండు దేశాల మధ్య గణనీయమైన ద్వైపాక్షిక వాణిజ్యంతో చైనా భారతదేశం యొక్క అతిపెద్ద వాణిజ్య భాగస్వాములలో ఒకటి. ఏదేమైనా, వాణిజ్య అసమతుల్యత, అలాగే మార్కెట్ ప్రాప్యత మరియు మేధో సంపత్తి హక్కుల పరిరక్షణకు సంబంధించిన సమస్యల గురించి భారతదేశంలో ఆందోళనలు ఉన్నాయి.

5. ప్రాంతీయ సహకారం: షాంఘై కోఆపరేషన్ ఆర్గనైజేషన్ (ఎస్ సీఓ), బ్రిక్స్ కూటమి (బ్రెజిల్, రష్యా, ఇండియా, చైనా, దక్షిణాఫ్రికా) వంటి పలు ప్రాంతీయ సంస్థల్లో భారత్, చైనా సభ్యదేశాలుగా ఉన్నాయి. ప్రాంతీయ, అంతర్జాతీయ అంశాలపై ఇరు దేశాల మధ్య చర్చలు, నిమగ్నతకు ఈ వేదికలు అవకాశం కల్పిస్తున్నాయి.

6. హిందూ మహాసముద్ర ప్రాంతంలో వ్యూహాత్మక పోటీ: ముఖ్యంగా హిందూ మహాసముద్ర ప్రాంతంలో భారత్, చైనాల మధ్య వ్యూహాత్మక పోటీ ఉంది. రెండు దేశాలు తమ నౌకాదళ సామర్థ్యాలను బలోపేతం చేసుకుంటూ ఈ ప్రాంతంలో తమ ఉనికిని విస్తరిస్తున్నాయి.

7. ఇటీవలి పరిణామాలు: 2017లో చైనా, భారత్, భూటాన్ మధ్య వివాదాస్పద ప్రాంతమైన డోక్లాం వద్ద భారత్, చైనా దళాల మధ్య సైనిక ప్రతిష్టంభన ఏర్పడింది. కొన్ని నెలల చర్చల అనంతరం ప్రతిష్టంభన శాంతియుతంగా పరిష్కారమైంది. 2020 లో సరిహద్దు ఉద్రిక్తతలు మళ్లీ పెరిగాయి, ఫలితంగా గాల్వన్ లోయలో భారతదేశం మరియు చైనా దళాల మధ్య ఘోరమైన ఘర్షణ జరిగింది, ఇది రెండు వైపులా ప్రాణనష్టానికి దారితీసింది. ఉద్రిక్తతలను తగ్గించడానికి మరియు వివాదాస్పద సరిహద్దు ప్రాంతాల నుండి ఉపసంహరణ కోసం ఇరు దేశాలు అనేక దఫాలుగా సైనిక మరియు దౌత్య చర్చలలో నిమగ్నమయ్యాయి.

8. వుహాన్ అనధికారిక శిఖరాగ్ర సమావేశం (2018): భారత ప్రధాని నరేంద్ర మోడీ, చైనా అధ్యక్షుడు జిన్ పింగ్ చైనాలోని వుహాన్ లో పిడికిలి అనధికారిక శిఖరాగ్ర సమావేశం నిర్వహించారు. ఇరు దేశాల మధ్య ద్వైపాక్షిక సంబంధాలను మెరుగుపర్చడం, వ్యూహాత్మక కమ్యూనికేషన్ ను పెంపొందించడం ఈ సదస్సు లక్ష్యం. భారత్- చైనాల మధ్య వ్యూహాత్మక కమ్యూనికేషన్లు ఉన్నత స్థాయిలో ఉండేలా చూడడమే ఈ సదస్సు లక్ష్యం.

9. మామల్లాపురం అనధికారిక శిఖరాగ్ర సదస్సు (2021): ఇటీవలివిమామల్లాపురం సమ్మిట్భారతదేశం మరియు చైనాల మధ్య "సహకార కొత్త శకాన్ని" ప్రారంభించింది. ఇరు దేశాల మధ్య వాణిజ్య, వాణిజ్య సంబంధాలను పెంపొందించడానికి ఉన్నత స్థాయి ఆర్థిక, వాణిజ్య సంభాషణ యంత్రాంగాన్ని ఏర్పాటు చేయాలని నిర్ణయించారు. నిబంధనల ఆధారిత బహుపాక్షిక వాణిజ్య వ్యవస్థకు మద్దతు ఇవ్వడానికి మరియు బలోపేతం చేయడానికి భారతదేశం-చైనా అంగీకరించాయి. సమ్మిళిత అంతర్జాతీయ క్రమాన్ని కొనసాగించడానికి బహిరంగ మరియు సమ్మిళిత వాణిజ్య ఏర్పాట్ల కోసం కలిసి పనిచేస్తామని హామీ ఇచ్చారు. ప్రపంచవ్యాప్తంగా ఉగ్రవాద గ్రూపులకు శిక్షణ, ఆర్థిక సహాయం అందించడానికి వ్యతిరేకంగా, వివక్షారహిత ప్రాతిపదికన అంతర్జాతీయ సమాజం ఫ్రేమ్వర్క్ను బలోపేతం చేసేలా చూడటానికి సంయుక్త ప్రయత్నాలను రెండు దేశాలు గుర్తించాయి.

10. బెల్ట్ అండ్ రోడ్ ఇనిషియేటివ్ (బిఆర్ఐ): చైనా ప్రతిష్టాత్మక మౌలిక సదుపాయాల ప్రాజెక్టు బెల్ట్ అండ్ రోడ్

ఇనిషియేటివ్, పాకిస్తాన్ ఆక్రమిత కాశ్మీర్ (పిఒకె) గుండా వెళుతుంది మరియు భారతదేశం తన సార్వభౌమ భూభాగంలో అంతర్భాగంగా భావించే భారతదేశ సార్వభౌమత్వాన్ని తీవ్రంగా ఉల్లంఘిస్తుంది. బీఆర్ఐ, ముఖ్యంగా సీపీఈసీ ఈ ప్రాంతంలో చైనా వ్యూహాత్మక పలుకుబడిని పెంచుతున్నాయని భారత్ భావిస్తోంది. ఈ కారిడార్ భారతదేశ వాయువ్య సరిహద్దుకు దగ్గరగా ఉండటం ఈ ప్రాంతంలో చైనా సైనిక ఉనికిని పెంచే అవకాశం గురించి ఆందోళనలను రేకెత్తిస్తుంది, ఇది వ్యూహాత్మక సమతుల్యతను ప్రభావితం చేస్తుంది. అంతేకాకుండా పీఓకేలో ఏ మౌలిక సదుపాయాల అభివఅద్ధి అయినా తమ సమ్మతితోనే జరగాలని భారత్ చెబుతోంది.

భారతదేశం మరియు చైనా మధ్య సంబంధాలు ముఖ్యంగా ఆర్థిక విషయాలలో సహకార కాలాలను చూశాయి, కానీ ప్రాదేశిక వివాదాలు మరియు అప్పుడప్పుడు సైనిక ఘర్షణలతో కూడా దెబ్బతిన్నాయి. ఇరు దేశాలు తమ సంక్లిష్ట సంబంధాలను కొనసాగిస్తూ ఈ ప్రాంతంలో సుస్థిరతను కొనసాగించేందుకు కఅషి చేస్తున్నాయి. సరిహద్దు వివాదాలు: భారత్, చైనాల మధ్య అపరిష్కఅతంగా ఉన్న సరిహద్దు వివాదాలు ప్రధాన సమస్యల్లో ఒకటి. వాటిలో ముఖ్యమైనది అక్సాయ్ చిన్ ప్రాంతంపై దీర్ఘకాలంగా కొనసాగుతున్న ప్రాదేశిక వివాదం, ఇది 1962 లో రెండు దేశాల మధ్య స్వల్ప యుద్ధానికి దారితీసింది. సరిహద్దులోని తూర్పు సెక్టార్ లో కూడా వివాదాలు ఉన్నాయి.

యూరోపియన్ యూనియన్ (ఈయూ)తో భారత్ సంబంధాలు:

1962 లో యూరోపియన్ ఎకనామిక్ కమ్యూనిటీతో దౌత్య సంబంధాలను ఏర్పరచుకున్న మొదటి దేశాలలో భారతదేశం ఒకటి. 2000లో లిస్బన్ (పోర్చుగల్)లో తొలి భారత్-ఈయూ శిఖరాగ్ర సమావేశం జరిగింది. అప్పటి నుంచి ఇప్పటి వరకు భారత్, ఈయూ మధ్య పదిహేను వార్షిక ద్వైపాక్షిక శిఖరాగ్ర సదస్సులు జరిగాయి. 2004లో హేగ్ (నెదర్లాండ్స్)లో జరిగిన 5వ భారత్-ఈయూ శిఖరాగ్ర సమావేశంలో ఈ బంధాన్ని 'వ్యూహాత్మక భాగస్వామ్యం'గా అప్ గ్రేడ్ చేశారు. ద్వైపాక్షిక వ్యూహాత్మక భాగస్వామ్యంలో వాణిజ్యం, ఇంధన భద్రత, సైన్స్ %�డ% రీసెర్చ్, అణ్వస్త్ర వ్యాప్తి నిరోధం మరియు నిరాయుధీకరణ, ఉగ్రవాద నిరోధం, సైబర్ భద్రత, పైరసీ నిరోధం, వలసలు మరియు చలనశీలత మొదలైన అనేక అంశాలను కవర్ చేసే సంభాషణ యంత్రాంగాలు ఉన్నాయి.

1. రాజకీయ సహకారం: ద్వైపాక్షిక, అంతర్జాతీయ అంశాలపై చర్చించేందుకు భారత్, ఈయూలు క్రమం తప్పకుండా రాజకీయ చర్చలు జరుపుతూ శిఖరాగ్ర సమావేశాలు నిర్వహిస్తున్నాయి. వాతావరణ మార్పులు, ఉగ్రవాదం, ప్రాంతీయ భద్రత వంటి ప్రపంచ సవాళ్లపై వారు ఉమ్మడి ఆందోళనలను పంచుకుంటారు. క్రమం తప్పకుండా ఉన్నత స్థాయి పర్యటనలు, సంప్రదింపుల ద్వారా వ్యూహాత్మక భాగస్వామ్యాన్ని బలోపేతం చేసుకోవాలని ఇరు పక్షాలు భావిస్తున్నాయి.

2. వాణిజ్యం, ఆర్థిక సంబంధాలు: భారతదేశానికి అతిపెద్ద వాణిజ్య భాగస్వాముల్లో ఈయూ ఒకటి. కొన్నేళ్లుగా భారత్, ఈయూ మధ్య ద్వైపాక్షిక వాణిజ్యం క్రమంగా పెరుగుతోంది. ముఖ్యంగా ఇన్ఫర్మేషన్ టెక్నాలజీ, ఫార్మాస్యూటికల్స్, టెక్స్టైల్స్, వ్యవసాయ ఉత్పత్తులు వంటి రంగాల్లో భారత ఎగుమతులకు ఈయూ ఒక ముఖ్యమైన గమ్యస్థానం. భారత్-ఈయూ స్వేచ్ఛా వాణిజ్య ఒప్పందం (ఎఫ్టీఏ)పై చర్చల ద్వారా వాణిజ్య సంబంధాలను పెంపొందించుకునే ప్రయత్నాలు జరుగుతున్నాయి.

మొత్తంగా ఈయూ భారతదేశానికి అతిపెద్ద వాణిజ్య భాగస్వామి కాగా, 2018 లో భారతదేశం ఇయు యొక్క 9 వ అతిపెద్ద వాణిజ్య భాగస్వామిగా ఉంది.

ఈయూకు భారత్ నాలుగో అతిపెద్ద సర్వీస్ ఎగుమతిదారుగా, ఈయూ నుంచి సేవల ఎగుమతులకు ఆరో అతిపెద్ద గమ్యస్థానంగా ఉంది.

భారత్ లోకి విదేశీ ప్రత్యక్ష పెట్టుబడుల (ఎఫ్ డీఐ)కు ఈయూ అతిపెద్ద వనరు.

2007 నుంచి ద్వైపాక్షిక విస్తృత ఆధారిత వాణిజ్య, పెట్టుబడుల ఒప్పందం (బీటీఐఏ)పై భారత్, ఈయూ చర్చలు జరుపుతున్నాయి.

3. పెట్టుబడులు, సాంకేతికత: భారత్ లో విదేశీ ప్రత్యక్ష పెట్టుబడుల (ఎఫ్ డీఐ)కు ఈయూ ప్రధాన వనరు. భారతదేశంలో ఆటోమోటివ్, ఎనర్జీ, టెలికమ్యూనికేషన్స్, ఇన్ఫ్రాస్ట్రక్చర్ వంటి రంగాల్లో పలు యూరోపియన్ కంపెనీలు పెట్టుబడులు పెట్టాయి. రీసెర్చ్ అండ్ డెవలప్ మెంట్, ఇన్నోవేషన్, టెక్నాలజీ ట్రాన్స్ ఫర్ లో సహకారం కూడా ఈ రిలేషన్ షిప్ లో ఒక ముఖ్యమైన అంశం.

4. అభివృద్ధి సహకారం: సుస్థిర అభివృద్ధి, పునరుత్పాదక ఇంధనం, విద్య, నైపుణ్యాభివృద్ధి వంటి రంగాలపై దృష్టి సారించి ఈయూ భారత్ కు అభివృద్ధి సహాయాన్ని అందిస్తుంది. అభివృద్ధి సహకార కార్యక్రమాలు భారతదేశం యొక్క సమ్మిళిత వృద్ధి మరియు పేదరిక నిర్మూలన ప్రయత్నాలకు మద్దతు ఇవ్వడం లక్ష్యంగా పెట్టుకున్నాయి.

5. కల్చరల్ ఎక్స్ఛేంజీలు మరియు పీపుల్-టు-పీపుల్ కాంటాక్ట్స్: భారతదేశం మరియు ఇయు పరస్పర అవగాహనను పెంపొందించడానికి సాంస్కృతిక మార్పిడిలు, విద్యా సహకారాలు మరియు పర్యాటకాన్ని ప్రోత్సహిస్తాయి. ప్రజల మధ్య సంబంధాలను బలోపేతం చేయడానికి విద్యా మరియు పరిశోధన సహకారాలు, స్కాలర్ షిప్ లు మరియు మార్పిడి కార్యక్రమాలు ప్రోత్సహించబడతాయి.

6. క్లైమేట్ ఛేంజ్ అండ్ సస్టెయినబుల్ డెవలప్ మెంట్: వాతావరణ మార్పుల నివారణ, అనుసరణ, క్లీన్ ఎనర్జీ ట్రాన్సిషన్ పై భారత్, ఈయూలు పరస్పరం సహకరించుకుంటున్నాయి. సాంకేతిక పరిజ్ఞాన బదిలీ, సామర్థ్య పెంపు, ఆర్థిక సహాయంతో సహా వివిధ కార్యక్రమాల ద్వారా వాతావరణ లక్ష్యాలు మరియు సుస్థిర అభివృద్ధి లక్ష్యాలను సాధించడానికి భారతదేశం చేస్తున్న ప్రయత్నాలకు ఈయూ మద్దతు ఇస్తుంది.

7. బహుపాక్షిక సహకారం: ఐక్యరాజ్యసమితి, ప్రపంచ వాణిజ్య సంస్థ (డబ్ల్యూటీవో), జీ20 వంటి బహుళపక్ష వేదికల్లో భారత్, ఈయూ పరస్పరం సహకరించుకుంటున్నాయి. శాంతి పరిరక్షణ, మానవ హక్కులు, ప్రపంచ ఆరోగ్యం, ఉగ్రవాద నిర్మూలన సహా వివిధ ప్రపంచ సమస్యలపై వారు కలిసి పనిచేస్తారు.

భారత్, యూరోపియన్ యూనియన్ (ఈయూ) వాణిజ్యం, పెట్టుబడులు, రాజకీయ సహకారం, సాంస్కృతిక మార్పిడి సహా పలు రంగాలకు సంబంధించిన వివిధ ఒప్పందాలు, ఒప్పందాల్లో నిమగ్నమయ్యాయి. భారత్, ఈయూ మధ్య కొన్ని కీలక ఒప్పందాలు, ఒప్పందాలు ఇలా ఉన్నాయి.

1. సహకార ఒప్పందం (1994): 1994 లో సంతకం చేయబడిన ఈ ఒప్పందం ఆర్థికశాస్త్రం, శాస్త్ర సాంకేతిక పరిజ్ఞానం మరియు సాంస్కృతిక మార్పిడితో సహా వివిధ రంగాలలో భారతదేశం మరియు ఇయు మధ్య సహకారానికి ఒక ఫ్రేమ్వర్క్ను స్థాపించింది.

2. ఈయూ-ఇండియా ఫ్రీ ట్రేడ్ అగ్రిమెంట్ (ఎఫ్ టీఏ) చర్చలు: ఇరు పక్షాల మధ్య వాణిజ్యం, పెట్టుబడులను పెంపొందించే లక్ష్యంతో ఈయూ, భారత్ లు 2007 నుంచి సమగ్ర ఎఫ్ టీఏపై చర్చలు జరుపుతున్నాయి.

3. వ్యూహాత్మక భాగస్వామ్యం: 2004లో రాజకీయ చర్చలు, భద్రత, ఉగ్రవాద వ్యతిరేక సహకారంపై దృష్టి సారించి భారత్, ఈయూ వ్యూహాత్మక భాగస్వామ్యాన్ని ఏర్పాటు చేసుకున్నాయి. ఈ భాగస్వామ్యం ద్వైపాక్షిక సంబంధాలను బలోపేతం చేయడం మరియు ప్రపంచ సవాళ్లను పరిష్కరించడం లక్ష్యంగా పెట్టుకుంది. "సమతుల్య, ప్రతిష్టాత్మక, సమగ్ర మరియు పరస్పర ప్రయోజనకరమైన" వాణిజ్య ఒప్పందం కోసం చర్చలను తిరిగి ప్రారంభించడానికి మరియు పెట్టుబడి రక్షణ ఒప్పందం మరియు భౌగోళిక సూచికల (జిఐ) ఒప్పందంపై ప్రత్యేక చర్చలను ప్రారంభించడానికి ఇయు మరియు భారత నాయకులు అంగీకరించారు.

4. జాయింట్ యాక్షన్ ప్లాన్ (2005): వాణిజ్యం, పెట్టుబడులు, ఇంధనం, వాతావరణ మార్పులు, శాస్త్రసాంకేతిక పరిజ్ఞానం, విద్య, సాంస్కృతిక మార్పిడితో సహా వివిధ రంగాల్లో సహకారానికి జాయింట్ యాక్షన్ ప్లాన్ ఒక ఫ్రేమ్ వర్క్ ను అందిస్తుంది. 2005లో జరిగిన ఈయూ-ఇండియా శిఖరాగ్ర సమావేశంలో వ్యూహాత్మక భాగస్వామ్యం కోసం ఈయూ-ఇండియా జాయింట్ యాక్షన్ ప్లాన్ ('జేఏపీ')ని నేతలు ఆమోదించారు.

5. జెఎపిలో ఐదు విభాగాలు ఉన్నాయి:

చర్చలు మరియు సంప్రదింపుల యంత్రాంగాలను బలోపేతం చేయడంబీ

రాజకీయ చర్చలు, సహకారంబీ

ప్రజలు మరియు సంస్కృతులను ఏకతాటిపైకి తీసుకురావడంబీ

ఆర్థిక విధాన చర్చలు మరియు సహకారంబీ

వాణిజ్యం, పెట్టుబడులను అభివృద్ధి చేస్తారు.

మూడేళ్ల తర్వాత 2008లో ఈ ప్రణాళికను అప్డేట్ చేశారు. 2008 జెఎపి 2005 జెఎపి లక్ష్యాలకు సంబంధించిన విజయాల సమీక్షను కలిగి ఉంది. అంతర్జాతీయ శాంతి మరియు భద్రతను ప్రోత్సహించే లక్ష్యంతో మరియు ఆర్థిక పురోగతి, శ్రేయస్సు మరియు సుస్థిర అభివృద్ధిని సాధించే దిశగా కలిసి పనిచేసే లక్ష్యంతో నవీకరించిన డాక్యుమెంట్ నాలుగు కొత్త కార్యకలాపాలను గుర్తించింది:

- శాంతి మరియు సమగ్ర భద్రతను ప్రోత్సహించడం
- సుస్థిర అభివృద్ధిని ప్రోత్సహించడం

- పరిశోధన మరియు సాంకేతికతను ప్రోత్సహించడం
- ప్రజల మధ్య సాంస్కృతిక మార్పిడిని ప్రోత్సహించడం.

5. సైన్స్ అండ్ టెక్నాలజీ కోఆపరేషన్ అగ్రిమెంట్ (2001): ఈ ఒప్పందం భారతదేశం మరియు ఇయు మధ్య శాస్త్ర, సాంకేతిక మరియు ఆవిష్కరణలలో సహకారాన్ని ప్రోత్సహిస్తుంది. ఇందులో పరిశోధన మరియు అభివృద్ధిలో సహకారం, శాస్త్రవేత్తలు మరియు పరిశోధకుల మార్పిడి మరియు ఉమ్మడి ప్రాజెక్టులు ఉన్నాయి. వాటర్, ఎనర్జీ, హెల్త్ కేర్, అరిస్ టెక్ అండ్ బయోటెక్, ఇంటిగ్రేటెడ్ సైబర్ ఫిజికల్ సిస్టమ్స్, ఇన్ఫర్మేషన్ అండ్ కమ్యూనికేషన్ టెక్నాలజీస్, నానోటెక్నాలజీ, క్లీన్ టెక్నాలజీస్ వంటి వివిధ రంగాల్లో పరిశోధన, సృజనాత్మక సహకారాన్ని పెంపొందించుకోవాలని భావిస్తోంది. పరిశోధన, పరిశోధకులు, విద్యార్థులు, స్టార్టప్‌ల మార్పిడిలో సంస్థాగత సంబంధాలను బలోపేతం చేయడంతో పాటు జ్ఞానాన్ని పెంపొందించడానికి వనరుల సహ పెట్టుబడులను ఆకర్షిస్తుంది.

6. పౌర విమానయాన ఒప్పందం (2008): పౌర విమానయాన ఒప్పందం భారతదేశం మరియు ఇయు సభ్య దేశాలకు చెందిన విమానయాన సంస్థలు రెండు ప్రాంతాల మధ్య విమానాలను నడపడానికి వీలు కల్పిస్తుంది. ఇది వైమానిక కనెక్టివిటీని సులభతరం చేస్తుంది, పర్యాటకాన్ని ప్రోత్సహిస్తుంది మరియు ఆర్థిక సంబంధాలను మెరుగుపరుస్తుంది.

7. రీసెర్చ్ అండ్ ఇన్నోవేషన్ ఫ్రేమ్వర్క్ అయిన ఈయూకు చెందిన హారిజాన్ 2020 ప్రోగ్రామ్తో భారత్ అనుబంధం కలిగి ఉంది. సైన్స్, టెక్నాలజీ, ఇన్నోవేషన్ రంగంలో పనిచేస్తున్న భారతీయ పరిశోధకులు, పరిశోధనా సంస్థలు, విశ్వవిద్యాలయాలు తమ యూరోపియన్ భాగస్వాములతో కలిసి హెచ్ 2020 కింద ప్రాజెక్టులలో పాల్గనడానికి మరియు పరిశోధన మరియు ఆవిష్కరణలలో ఐరోపా యొక్క అద్భుతమైన అవకాశాలను సద్వినియోగం చేసుకోవడానికి ఇది అనుమతిస్తుంది.

ఒప్పందాల స్థితి మరియు వివరాలు కాలక్రమేణా మారవచ్చని గమనించడం ముఖ్యం, మరియు నాకు తెలియకుండా అదనపు ఒప్పందాలు ఉండవచ్చు. భారత్, ఈయూ మధ్య కుదిరిన ఒప్పందాలు, ఒప్పందాలకు సంబంధించిన తాజా సమాచారం కోసం అధికారిక వర్గాలు లేదా ఆయా ప్రభుత్వాల వెబ్సైట్లను సంప్రదించడం మంచిది.

సమ్మర్:

ఇటీవలి కాలంలో భారత్–అమెరికా సంబంధాలు గణనీయంగా మెరుగుపడ్డాయి. రక్షణ, ఉగ్రవాద నిరోధం, వాణిజ్యం, టెక్నాలజీ వంటి రంగాల్లో వ్యూహాత్మక ప్రయోజనాలను పంచుకుంటున్నాయి. ఇరు దేశాలు క్రమం తప్పకుండా ఉన్నత స్థాయి చర్చల్లో పాల్గంటాయి మరియు ముఖ్యమైన ఒప్పందాలపై సంతకాలు చేశాయి, భారతదేశం చారిత్రాత్మకంగా రష్యాతో సన్నిహిత సంబంధాలను కొనసాగించింది, రక్షణ సహకారం, ఆర్థిక భాగస్వామ్యాలు మరియు సాంస్కృతిక మార్పిడిలో పాతుకుపోయింది. రక్షణ సాంకేతిక పరిజ్ఞానం, అణుశక్తి, అంతరిక్ష అన్వేషణలో ఈ దేశాలు సహకరించుకుంటున్నాయి. భారత్–చైనా సంబంధాలు సంక్లిష్టంగా ఉన్నాయి. వారు సరిహద్దును పంచుకుంటూ, వాణిజ్యంలో నిమగ్నమైనప్పటికీ, ప్రాదేశిక వివాదాలతో సహా అప్పుడప్పుడు ఉద్రిక్తతలు ఉన్నాయి. చర్చల ద్వారా, ఆర్థిక సహకారం ద్వారా విభేదాలను

పరిష్కరించుకునే ప్రయత్నం చేశారు. యూరోపియన్ యూనియన్ (ఈయూ)తో భారత్ సంబంధాలు వాణిజ్యం, పెట్టుబడులు, అభివఅద్ధి సహకారం బహుముఖంగా ఉన్నాయి. స్వేచ్ఛా వాణిజ్య ఒప్పందం కోసం చర్చలు కొనసాగుతున్నాయి మరియు వివిధ ప్రపంచ సమస్యలపై ఇరు పక్షాలు సహకరించుకుంటున్నాయి. ఈ సంబంధం కాలక్రమేణా అభివఅద్ధి చెందింది మరియు భాగస్వామ్య విలువలు, ప్రజాస్వామ్య సూత్రాలు మరియు పరస్పర ప్రయోజనాలపై ఆధారపడి ఉంటుంది. ఈయూ భారతదేశానికి అతిపెద్ద వాణిజ్య భాగస్వామి, మరియు ఇరు పక్షాలు 2007 నుండి ఇయు-ఇండియా బ్రాడ్-బేస్డ్ ట్రేడ్ అండ్ ఇన్వెస్ట్మెంట్ అగ్రిమెంట్ (బిటిఐఎ) అని పిలువబడే సమగ్ర స్వేచ్ఛా వాణిజ్య ఒప్పందం కోసం చర్చలు జరుపుతున్నాయి. అయితే బీటీఐఏ సవాళ్లను ఎదుర్కొని ఇంకా ఖరారు కాలేదు.

మారుతున్న ప్రపంచ డైనమిక్స్ మరియు విదేశీ సంబంధాలలో భారతదేశం వైవిధ్యం ఉన్నప్పటికీ, భారతదేశం చారిత్రక బంధాలు, భాగస్వామ్య విలువలు మరియు వ్యూహాత్మక ప్రయోజనాల ఆధారంగా ఇతర దేశాలతో తన సంబంధాలను కొనసాగిస్తుంది మరియు భారతదేశం వివిధ రంగాలలో తన సంబంధాలను బలోపేతం చేయడానికి కఅషి చేస్తూనే ఉంది.

పదకోశం

ప్రశ్నలు:

1. దశాబ్దాలుగా అభివఅద్ధి చెందిన ఇండో-అమెరికా సంబంధాలను వివరించండి (8 మార్కులు)
2. ఐరోపా సమాఖ్యతో భారతదేశ సంబంధాల పరిణామ క్రమాన్ని పరిశీలించండి (8 మార్కులు)
3. ఇండో రష్యన్ ఆర్థిక, రక్షణ సహకారాన్ని వివరించండి (4 మార్కులు)
4. వ్యూహాత్మక భాగస్వామ్యం కొరకు *%జుఖ%*-ఇండియా జాయింట్ యాక్షన్ ప్లాన్ ('*%జేూా%*') అంటే ఏమిటి? (4 మార్కులు)
5. క్వాడ్ కోఆపరేషన్ (2 మార్కులు)
6. బెల్ట్ అండ్ రోడ్ ఇనిషియేటివ్ (బీఆర్ఐ) (2 మార్కులు)
7. దిగువ మల్టిపుల్ చాయిస్ ప్రశ్నల నుంచి సరైన సమాధానాన్ని ఎంచుకోండి. (ఒక్కొక్కటి 1 మార్కు)

1) 123 ఒప్పందం అని కూడా పిలువబడే "యుఎస్-ఇండియా సివిల్ న్యూక్లియర్ అగ్రిమెంట్" ఏ ప్రాంతానికి సంబంధించినది

ఎ) వాణిజ్య భాగస్వామ్యం బి) సైనిక కూటమి సి) అణు సహకారం డి) పర్యావరణ పరిరక్షణ

2. ఇండో-రష్యన్ సహకారానికి ముఖ్యమైన చిహ్నమైన కుడంకుళం న్యూక్లియర్ పవర్ ప్లాంట్ ఏ భారతీయ రాష్ట్రంలో ఉంది?

ఎ) మహారాష్ట్ర బి) తమిళనాడు సి) కేరళడి) గుజరాత్

3. 1962 ఇండో-చైనా యుద్ధం ప్రధానంగా ఏ ప్రాంతంలో సరిహద్దు వివాదంపై జరిగింది

1) కాశ్మీర్ 2) అరుణాచల్ ప్రదేశ్ 3) లడఖ్ 4) సిక్కిం

4. చైనాతో సంబంధాల్లో 'పంచశీల' (శాంతియుత సహజీవనానికి ఐదు సూత్రాలు) విధానాన్ని ఏ భారతీయ నాయకుడు ప్రారంభించారు?

1) జవహర్ లాల్ నెహ్రూ 2) ఇందిరా గాంధీ

3) అటల్ బిహారీ వాజపేయి 4) రాజీవ్ గాంధీ)

5. యూరోపియన్ యూనియన్ (%జుఖ%) మరియు భారతదేశం ఏ సంవత్సరంలో వ్యూహాత్మక భాగస్వామ్యాన్ని ఏర్పరచుకున్నాయి

ఎ) 1991 బి) 2000 సి) 2004 డి) 2010

31. ఐక్యరాజ్యసమితి

లక్ష్యాలు

ఈ యూనిట్ ను అధ్యయనం చేసిన తరువాత, మీరు వీటిని చేయగలగాలి:

- ప్రచ్ఛన్న యుద్ధానంతర రాజకీయాలలో ఐక్యరాజ్యసమితి యొక్క సినిఫికేషన్ గురించి చర్చించండి
- యొక్క అవయవాల గురించి చర్చించండి
- ఐక్యరాజ్యసమితి సంస్కరణలపై చర్చించండి

పరిచయం

వినాశకరమైన ప్రపంచ యుద్ధాలు 20 వ శతాబ్దంలో రెండు ప్రపంచ యుద్ధాలు జరిగాయి, ఇవి దాదాపు ప్రతి దేశంలో విషాదం మరియు నిరాశ యొక్క వారసత్వాన్ని మిగిల్చాయి. యుద్ధాలకు బిలియన్ డాలర్లు ఖర్చయ్యాయి. లక్షలాది మంది ప్రాణాలు కోల్పోగా, అనేక మంది వికలాంగులు, నిరాశ్రయులు, నిరుద్యోగులుగా మారారు. మొదటి ప్రపంచ యుద్ధం తరువాత సంతకం చేసిన శాంతి ఒప్పందాలు రెండవ ప్రపంచ యుద్ధానికి దారితీసే చేదు మరియు సంఘర్షణ యొక్క బీజాలను నాటాయి. రెండో ప్రపంచ యుద్ధం మూడో ప్రపంచ యుద్ధానికి కారణమవుతుందని, ఇది ప్రపంచం అంతానికి దారితీస్తుందని అన్ని దేశాలు భయపడ్డాయి.

అణుబాంబుల వంటి విధ్వంసక ఆయుధాలను రెండవ ప్రపంచ యుద్ధంలో కనుగొని ఉపయోగించారు. 25 సంవత్సరాల వ్యవధిలో రెండు ప్రపంచ యుద్ధాల చేదు అనుభవం తరువాత, అమెరికా అధ్యక్షుడు రూజ్ వెల్ట్ మరియు బ్రిటిష్ ప్రధానమంత్రి విన్ స్టన్ చర్చిల్ వంటి మిత్రరాజ్యాల ప్రభుత్వాల ప్రపంచ నాయకులు మానవాళికి యుద్ధాల సంభావ్య ప్రమాదాన్ని గ్రహించారు. వారు అనేక చర్చలు జరిపారు, చివరికి ఐక్యరాజ్యసమితి సంస్థ (యుఎన్ఓ) ఏర్పాటుకు దారితీసింది. 1945 జూన్ లో జరిగిన శాన్ ఫ్రాన్సిస్కో సదస్సులో ఐక్యరాజ్యసమితి చార్టర్ కోసం పాఠ్యాన్ని రూపొందించారు. ఈ చార్టర్ పై 50 దేశాలు సంతకాలు చేశాయి. 1945 అక్టోబరు 24న భద్రతామండలిలోని ఐదు శాశ్వత సభ్యదేశాలతో సహా 29 దేశాలు ఈ చార్టర్ ను ఆమోదించడంతో ఐక్యరాజ్యసమితి అధికారికంగా ఉనికిలోకి వచ్చింది. అప్పటి నుంచి ప్రతి ఏటా అక్టోబర్ 24న ఐక్యరాజ్యసమితి దినోత్సవంగా జరుపుకుంటున్నారు.

యునైటెడ్ నేషన్స్ లక్ష్యాలు

సమైక్య దేశాల లక్ష్యాలు, ఉద్దేశాలు, సిద్ధాంతాలు

అందువలన ఐక్యరాజ్యసమితి యొక్క నిర్మాణం చార్టెరోఫ్ ది యు.ఎన్..ఇథన్నినెటీన్ చాప్టర్లు 111వ భాగాలుగా విభజించబడ్డాయి, ఇవి సంస్థ యొక్క ఉద్దేశాలు, సూత్రాలు మరియు కార్యాచరణ పద్ధతులను వివరిస్తాయి.

ఐక్యదేశాల లక్ష్యాలు అందువలన యు.ఎన్.కు పీఠాధిపతులుగా ప్రాతినిధ్యం వహిస్తారు.ఇథస్థీఫౌరోజెక్టివ్స్ ఈ క్రింది విధంగా పేర్కొనబడ్డాయి:

(ఖ) యుద్ధ బాధల నుండి జయించిన తరాలను తరిమికొట్టడం

(మానవ హక్కులను, పురుషుల, స్త్రీ, జాతుల హక్కులను, చిన్నపాటి హక్కులను ప్రతిబింబిస్తుంది.

(%ఎ%) చికిత్సల నుండి మరియు ఇతర వనరుల నుండి న్యాయనిర్ణయం మరియు గౌరవించబడే పరిస్థితులను పునరుద్ధరించడం మరియు అంతర్జాతీయ చట్టాలను నిర్వహించడం, మరియు

(%ఎ%) సామాజిక పురోగతిని పెంపొందించడానికి మరియు అత్యుత్తమ ప్రమాణాలతో కూడిన జీవితాలు.

(%××%) ఏకీకరణల యొక్క ఉద్దేశ్యం

ఐరాస ఉద్దేశాన్ని చార్టర్ లోని ఆర్టికల్ 1లో పేర్కొన్నారు. వీటిని ఈ క్రింది విధంగా పేర్కొన్నారు:

(%ఖ%) అంతర్జాతీయ శాంతి భద్రతల పరిరక్షణ

(బి) దేశాల మధ్య స్నేహపూర్వక సంబంధాల అభివఅద్ధి

(%ఎ%) ఆర్థిక, సామాజిక, సాంస్కఅతిక మరియు మానవతా స్వభావం కలిగిన సమస్యలను పరిష్కరించడంలో అంతర్జాతీయ సహకారంబీ మానవ హక్కులు మరియు ప్రాథమిక స్వేచ్ఛల పట్ల గౌరవాన్ని ప్రోత్సహించడం మరియు ప్రోత్సహించడంబీ మరియు

(%వ%) టోబియాసెంట్ ఆఫ్ హార్మోనిజేషన్స్ ఆఫ్ నేషన్స్ యొక్క చర్యలను సాధించడం అంతం అవుతుంది.

(%××%) ఐక్యరాజ్యసమితి సూత్రాలు%ళి%మార్చు%రి

%యు.ఎన్. యొక్క ఉద్దేశ్యాలను సంపూర్ణంగా నెరవేర్చడం కొరకు, ఈ క్రింది సూత్రాలను రూపొందించారు. ఈ క్రింది విధంగా పేర్కొన్నారు:

(%ఖ%) అందువలన సంఘాలు సభ్యుల యొక్క సూత్రాలపై ఆధారపడి ఉంటాయి.

(%ఎ%) సభ్యులందరూ చార్టర్ క్రింద తాము చేసిన వాగ్దానాలను నెరవేర్చారు.

(%ఎ)
ఎష్ట్రవవవఎవతీంంష్ఘుశ్రీశ్రీంవ్శ్రీవ్ష్ట్రవఱతీఱత్వతీఅఘ్ఱశీఖుశ్రీఎఱంజూబ్వంఎఎజూఘుఎవటబశ్రీఎఘుఅం.

(ఎ%) ధీమ్బర్లు తమ అంతర్జాతీయ సంబంధాలను యుఎన్ యొక్క ప్రయోజనాలతో ముడిపడి ఉన్నాయి.

ప్రిన్సిపల్ ఆర్గనైజేషన్ ఆఫ్ యునైటెడ్ నేషన్స్

ఐక్యరాజ్యసమితి ఆరు అధికార భాషలు: అరబిక్, చైనీస్, ఇంగ్లీష్, ఫ్రెంచ్, రష్యన్, మరియు స్పానిష్.

దీ జనరల్ అసెంబ్లీ

(ది సెక్యూరిటీ కౌన్సిల్

ఎకనామిక్స్ అండ్ సోషల్ కౌన్సిల్

ది సెక్రెటారియాట్

ది ఇంటర్నేషనల్ కోర్ట్ ఆఫ్ జస్టిస్ మరియు

ది యునైటెడ్నేషన్స్ ట్రస్ట్ షిప్ కౌన్సిల్

జనరల్ అసెంబ్లీ

ఐక్యరాజ్యసమితిలో జనరల్ అసెంబ్లీ ప్రధాన చర్చా సంస్థ. ఐక్యరాజ్యసమితి పని అసెంబ్లీ ఆమోదించిన తీర్మానాలలో వ్యక్తీకరించిన మెజారిటీ సభ్యుల ఇష్టాన్ని బట్టి నిర్ణయించబడుతుంది. అసెంబ్లీ నిర్ణయాలకు ప్రభుత్వాలకు చట్టబద్ధమైన బలం లేనప్పటికీ, అవి ప్రధాన అంతర్జాతీయ సమస్యలపై ప్రపంచ అభిప్రాయం యొక్క బరువును, అలాగే ప్రపంచ సమాజం యొక్క నైతిక అధికారాన్ని కలిగి ఉంటాయి:

మిశ్రమం

ఐక్యరాజ్యసమితిలోని సభ్యులందరూ జనరల్ అసెంబ్లీలో సభ్యులుగా ఉంటారు. జనరల్ అసెంబ్లీలో ప్రతి రాష్ట్రానికి ఐదుగురు ప్రతినిధులు ఉంటారు, కానీ ప్రతి రాష్ట్రానికి ఒక ఓటు ఉంటుంది.

జనరల్ అసెంబ్లీ యొక్క రెగ్యులర్ సమావేశాలు ప్రతి సంవత్సరం సెప్టెంబరులో మూడవ మంగళవారం ప్రారంభమై సాధారణంగా డిసెంబర్ మూడవ వారం వరకు కొనసాగుతాయి. ప్రతి సాధారణ సమావేశాల ప్రారంభంలో, అసెంబ్లీ ఒక కొత్త రాష్ట్రపతిని, 21 మంది ఉపాధ్యక్షులను మరియు అసెంబ్లీ యొక్క ఆరు ప్రధాన కమిటీల చైర్మన్లను ఎన్నుకుంటుంది. సమానమైన భౌగోళిక ప్రాతినిధ్యాన్ని నిర్ధారించడానికి, అసెంబ్లీ అధ్యక్ష పదవి ప్రతి సంవత్సరం ఐదు సమూహాల రాష్ట్రాల మధ్య తిరుగుతుంది: ఆఫ్రికా, ఆసియా, తూర్పు ఐరోపా, లాటిన్ అమెరికా మరియు కరేబియన్, మరియు పశ్చిమ ఐరోపా మరియు ఇతర రాష్ట్రాలు. భద్రతా మండలి అభ్యర్థన మేరకు లేదా మెజారిటీ సభ్యుల ప్రత్యేక అభ్యర్థన మేరకు సెక్రటరీ జనరల్ ప్రత్యేక సమావేశాలను ఏర్పాటు చేస్తారు.

ముఖ్యమైన విషయాల్లో మూడింట రెండొంతుల మెజారిటీతో నిర్ణయాలు తీసుకుంటారు. భద్రతామండలిలో శాశ్వతేతర సభ్యుల ఎన్నిక, కొత్త సభ్యుల ప్రవేశం, సభ్యుల సస్పెన్షన్ లేదా బహిష్కరణ, బడ్జెట్ సమస్యలు మొదలైనవి. ఇతర అంశాలపై మెజారిటీ సభ్యులు హాజరై ఓటింగ్ ద్వారా నిర్ణయాలు తీసుకుంటారు.

అధికారాలు మరియు విధులు

చార్టర్ కింద, జనరల్ అసెంబ్లీ యొక్క అధికారాలు మరియు విధులు ఈ క్రింది వాటిని కలిగి ఉంటాయి:

1. అంతర్జాతీయ శాంతి, భద్రతల పరిరక్షణలో సహకార సూత్రాలను పరిగణనలోకి తీసుకుని సిఫార్సులు చేయడం.
2. అంతర్జాతీయ శాంతి, భద్రతలకు సంబంధించిన ఏవైనా ప్రశ్నలను చర్చించడానికి
3. చార్టర్ పరిధిలో లేదా ఐక్యరాజ్యసమితిలోని ఏదైనా సంస్థ యొక్క అధికారాలు మరియు విధులను ప్రభావితం చేసే ఏదైనా సమస్యపై చర్చించడం మరియు సిఫార్సులు చేయడం,
4. వివాదాలను శాంతియుతంగా పరిష్కరించుకోవడానికి సిఫార్సులు చేయడం.
5. భద్రతా మండలి మరియు ఐక్యరాజ్యసమితి యొక్క ఇతర విభాగాల నుండి నివేదికలను స్వీకరించడం మరియు పరిగణనలోకి తీసుకోవడం.
6. ఐక్యరాజ్యసమితి బడ్జెట్ ను పరిగణనలోకి తీసుకుని ఆమోదించడం, సభ్యుల మధ్య విరాళాలను పంచడం.
7. భద్రతా మండలి, ఎకనామిక్ అండ్ సోషల్ కౌన్సిల్, ట్రస్టీషిప్ కౌన్సిల్ లలో శాశ్వతేతర సభ్యులను ఎన్నుకోవడం, అంతర్జాతీయ న్యాయస్థానం న్యాయమూర్తులను ఎన్నుకోవడం.
8. భద్రతా మండలి సిఫారసు మేరకు సెక్రటరీ జనరల్ ను నియమించడం.

భద్రతా మండలి

భద్రతా మండలి ఐక్యరాజ్యసమితి కార్యనిర్వాహక సంస్థ. అంతర్జాతీయ శాంతి, భద్రతల పరిరక్షణకు ఇది ప్రాథమిక బాధ్యత వహిస్తుంది. ఇది నిరంతరం పనిచేస్తుంది. ఐక్యరాజ్యసమితి ప్రధాన కార్యాలయంలో ప్రతి సభ్యదేశానికి చెందిన ప్రతినిధి ఎల్లవేళలా అందుబాటులో ఉండాలి.

కూర్పు మండలిలో 15 మంది సభ్యులు ఉంటారు. ఇందులో చైనా, ఫ్రాన్స్, రష్యా, బ్రిటన్, అమెరికా శాశ్వత సభ్యదేశాలుగా ఉన్నాయి. పది శాశ్వతేతర సభ్యదేశాల ప్రాంతీయ ప్రాతినిధ్యం (1) ఆఫ్రో-ఆసియా దేశాలు 5బీ 2) లాటిన్ అమెరికా దేశాలు 2) పశ్చిమ ఐరోపా, ఇతర దేశాలు 4) తూర్పు ఐరోపా దేశాలు 1. పది మంది నాన్ పర్మినెంట్ సభ్యులను జనరల్ అసెంబ్లీ రెండు సంవత్సరాల కాలానికి మూడింట రెండు వంతుల మెజారిటీతో ఎన్నుకుంటుంది. పదవీ విరమణ చేసిన సభ్యుడు తక్షణ పున్ణ ఎన్నికకు అనర్హుడు. కౌన్సిల్ యొక్క ప్రెసిడెన్సీ దాని సభ్య దేశాల ఆంగ్ల అక్షరమాల జాబితా ప్రకారం నెలవారీగా తిరుగుతుంది.

వీటో అధికారం : భద్రతామండలిలోని ప్రతి సభ్యదేశానికి ఒక ఓటు ఉంటుంది. మొత్తం ఐదుగురు శాశ్వత సభ్యుల సమ్మతి ఓట్లతో సహా సభ్యుల సానుకూల ఓటు ద్వారా విధానపరమైన విషయాలపై నిర్ణయాలు తీసుకోబడతాయి. శాశ్వత

సభ్యుని ప్రతికూల ఓటును వీటో అంటారు. ఐదుగురు శాశ్వత సభ్యుల్లో ఎవరైనా వీటో అధికారాన్ని ఉపయోగిస్తే మండలికి చర్యలు తీసుకునే అధికారం లేదు. అయితే, ఓటింగ్ కు దూరంగా ఉండటం ప్రతికూల ఓటు లేదా వీటో కిందకు రాదు.

పవర్ మరియు విధులు

(1) సూత్రాలకు అనుగుణంగా అంతర్జాతీయ శాంతి మరియు భద్రతను నిర్వహించడం మరియు ఐక్యరాజ్యసమితి యొక్క ప్రయోజనాలుబీ

(2) అంతర్జాతీయ ఘర్షణకు దారితీసే ఏదైనా వివాదం లేదా పరిస్థితిని పరిశోధించడం మరియు దురాక్రమణదారుపై సైనిక చర్య తీసుకోవడం.

(3) అటువంటి వివాదాలను సర్దుబాటు చేసే పద్ధతులను లేదా పరిష్కార నిబంధనలను సిఫారసు చేయడం

(4) ఆయుధాలను నియంత్రించే వ్యవస్థ స్థాపనకు ప్రణాళికలను రూపొందించడం

(5) శాంతికి లేదా దురాక్రమణ చర్యకు ముప్పు ఉనికిని నిర్ణయించడం మరియు ఎటువంటి చర్యలు తీసుకోవాలో సిఫార్సు చేయడం

(6) దురాక్రమణను నిరోధించడానికి లేదా ఆపడానికి బలప్రయోగంతో సంబంధం లేని ఆర్థిక ఆంక్షలు మరియు ఇతర చర్యలను వర్తింపజేయాలని సభ్యులకు పిలుపునివ్వడం

(7) దురాక్రమణదారుడిపై సైనిక చర్య తీసుకోవడం

(8) కొత్త సభ్యుల ప్రవేశానికి సిఫారసు చేయడం

(9) ఐక్యరాజ్యసమితి యొక్క ట్రస్టీషిప్ విధులను “వ్యూహాత్మక ప్రాంతాలలో” నిర్వహించడం

అంతర్జాతీయ న్యాయస్థానం

అంతర్జాతీయ న్యాయస్థానం (ఐసిజె) ఐక్యరాజ్యసమితి యొక్క ప్రధాన న్యాయ సంస్థ. ఐక్యరాజ్యసమితి చార్టర్ లో అంతర్భాగమైన అంతర్జాతీయ న్యాయస్థానం చట్టం ప్రకారం 1945లో దీన్ని ఏర్పాటు చేశారు. అంతర్జాతీయ న్యాయస్థానం యొక్క శాసనం, దాని మునుపటి మాదిరిగానే, న్యాయస్థానాన్ని ఏర్పాటు చేయడానికి మరియు నియంత్రించడానికి ప్రధాన రాజ్యాంగ పత్రం. ఇది లీగ్ కౌన్సిల్ చేత తయారు చేయబడిన పర్మినెంట్ కోర్ట్ ఆఫ్ ఇంటర్నేషనల్ జస్టిస్ ఆధారంగా రూపొందించబడింది మరియు 1920 లో లీగ్ కౌన్సిల్ చేత ఏకగ్రీవంగా ఆమోదించబడింది.

ఇది నెదర్లాండ్స్ లోని ది హేగ్ లో ఉన్న పీస్ ప్యాలెస్ లో ఉంది, ఈ భవనాన్ని హేగ్ అకాడమీ ఆఫ్ ఇంటర్నేషనల్ లా అనే అంతర్జాతీయ న్యాయ అధ్యయనానికి ఒక ప్రైవేట్ కేంద్రంతో పంచుకుంటుంది. పర్మినెంట్ కోర్ట్ ఆఫ్ ఇంటర్నేషనల్ జస్టిస్ వారసుడిగా 1946లో కోర్టు పని ప్రారంభించింది. రాష్ట్రాల మధ్య వివాదాలను పరిష్కరించడం దీని ఉద్దేశం. యుద్ధ నేరాలు, చట్టవిరుద్ధమైన ప్రభుత్వ జోక్యం, జాతి ప్రక్షాళన తదితర కేసులను కోర్టు విచారించి విచారణ కొనసాగిస్తోంది.

అంతర్జాతీయ న్యాయస్థానంలో సభ్యత్వం

ఐక్యరాజ్యసమితిలోని సభ్యులంతా అంతర్జాతీయ న్యాయస్థానంలో సభ్యులుగా ఉన్నారు. ఐక్యరాజ్యసమితిలో సభ్యత్వం లేని రాష్ట్రం కూడా కోర్టు చట్టంలో భాగస్వామి కావచ్చు.

.అంతర్జాతీయ న్యాయస్థానం కూర్పు

%అంతర్జాతీయ న్యాయస్థానంలో జనరల్ అసెంబ్లీ మరియు భద్రతా మండలి ద్వారా ఎన్నుకోబడిన పదిహేను మంది న్యాయమూర్తులు స్వతంత్రంగా ఓటు వేస్తారు. న్యాయమూర్తులు వారి అర్హత మరియు వారి ఉన్నత నైతిక స్వభావం ఆధారంగా ఎన్నుకోబడతారు మరియు వారి జాతీయత ఆధారంగా కాదు. ఇద్దరు న్యాయమూర్తులు ఒకే రాష్ట్రానికి చెందిన పౌరులు కాకూడదని జాగ్రత్తగా న్యాయమూర్తులను ఎన్నుకుంటుంది. న్యాయస్థానాలపై ఏ దేశం లేదా సమూహం ఆధిపత్యం చెలాయించకుండా చూసేందుకు ఇది జరిగింది.

అంతర్జాతీయ న్యాయస్థానం విధులు మరియు అధికారాలు

అంతర్జాతీయ చట్టాలకు అనుగుణంగా, రాష్ట్రాలు సమర్పించిన న్యాయ వివాదాలను పరిష్కరించడానికి మరియు తగిన అధీకఅత అంతర్జాతీయ సంస్థలు మరియు ఏజెన్సీలు సూచించిన చట్టపరమైన ప్రశ్నలపై సలహా అభిప్రాయాలను ఇవ్వడానికి అంతర్జాతీయ న్యాయస్థానం ద్వంద్వ పాత్రను కలిగి ఉంది.

1) వివాదాల పరిష్కారం

కోర్టు యొక్క శాసనాన్ని ఆమోదించిన సార్వభౌమ రాజ్యాలకు సంబంధించిన అన్ని కేసులను కోర్టు విచారిస్తుంది. భద్రతా మండలి విధించిన షరతులను నెరవేర్చడంపై ఇతర దేశాలు కూడా తమ వివాదాలను కోర్టుకు తీసుకెళ్లవచ్చు.

కోర్టుకు ఎటువంటి నిర్బంధ అధికార పరిధి లేనప్పటికీ, చట్టంలో భాగస్వాములైన రాష్ట్రాలు ఏ సమయంలోనైనా తప్పనిసరిగా మరియు ప్రత్యేక ఒప్పందాలు లేకుండా, అదే బాధ్యతను అంగీకరించే ఇతర రాష్ట్రాలకు సంబంధించి, ఈ క్రింది వాటికి సంబంధించిన అన్ని చట్టపరమైన వివాదాలలో కోర్టు యొక్క అధికార పరిధిని తప్పనిసరిగా గుర్తించినట్లు ప్రకటించవచ్చు:

(ఏ) ఒక ఒప్పందం యొక్క వివరణ

(బి) అంతర్జాతీయ చట్టాలకు సంబంధించిన ఏ ప్రశ్న అయినా..

(సి) ఏదైనా వాస్తవాల ఉనికి, రుజువైతే, అది ఒక అంతర్జాతీయ బాధ్యతను ఉల్లంఘించినట్లు అవుతుంది.

(డి) ఒక అంతర్జాతీయ బాధ్యతను ఉల్లంఘించినందుకు చేయవలసిన పరిధి లేదా నష్టపరిహారం యొక్క స్వభావం.

(అఅ)చట్టం వర్తిస్తుంది

అంతర్జాతీయ చట్టం, అంతర్జాతీయ సంప్రదాయాలు, నాగరిక దేశాలు గుర్తించిన సాధారణ చట్ట సూత్రాలకు అనుగుణంగా అంతర్జాతీయ న్యాయస్థానం ఈ కేసును నిర్ణయిస్తుంది. దీనికి అదనంగా, కోర్టు న్యాయ నిర్ణయాలను మరియు

వివిధ దేశాలకు చెందిన ఉన్నత అర్హత కలిగిన ప్రచారకుల బోధనలను కూడా చట్ట నియమాలను నిర్ణయించడానికి ఉపయోగిస్తుంది.

కోర్టుకు ఎలాంటి అమలు అధికారం లేదు. తన నిర్ణయాల అమలుకు ప్రధానంగా రెండు అంశాలపై ఆధారపడాల్సి ఉంటుంది. మొదటిది, ఐక్యరాజ్యసమితిలోని ప్రతి సభ్యదేశానికి కోర్టు యొక్క నిర్ణయాలను ఈ క్రింది విధంగా పాటించాల్సిన బాధ్యత ఉంది. మరో మాటలో చెప్పాలంటే, ఈ కేసును కోర్టుకు సమర్పించడానికి రాష్ట్రం అంగీకరించినట్లయితే, అది కోర్టు నిర్ణయాలను అంగీకరిస్తుంది.

రెండవది, భద్రతా మండలి కోర్టు తీర్పులను అమలు చేయడానికి అమలు చర్యలను చేపట్టవచ్చు, మరొక పక్షం, మరొక పక్షం భద్రతా మండలిని ఆశ్రయించవచ్చు, ఇది అవసరమైతే సిఫార్సులు చేయవచ్చు లేదా తీసుకోవాల్సిన చర్యలపై నిర్ణయం తీసుకోవచ్చు లేదా తీర్పులకు ప్రభావాలను ఇవ్వవచ్చు.

(అఅఅ) సలహా అభిప్రాయాలు

న్యాయపరమైన సమస్యలపై జనరల్ అసెంబ్లీ, భద్రతా మండలి, ఐక్యరాజ్యసమితికి చెందిన ఇతర ప్రత్యేక సంస్థలకు సలహా ఇచ్చే అధికారం కూడా అంతర్జాతీయ న్యాయస్థానానికి ఉంది. అటువంటి అభిప్రాయాన్ని కోరేటప్పుడు, ఏజెన్సీ ఏ ప్రశ్నపై అభిప్రాయం అవసరమో ఖచ్చితమైన ప్రకటనతో కూడిన అభ్యర్థనను మరియు ప్రశ్నపై వెలుగునిచ్చే అన్ని పత్రాలను లిఖితపూర్వకంగా సమర్పించాలి. అంతేకాకుండా, కోర్టు సలహా ఒక నిర్ణయం కంటే సలహా వంటిది మరియు కోర్టు తనంతట తానుగా సలహా అభిప్రాయాన్ని ఇవ్వదు.

ఎకనామిక్ అండ్ సోషల్ కౌన్సిల్ (ఈసీఓఎస్ఓసీ)

అందువలన యు.ఎన్.సి.ఆర్.సి.లు ప్రపంచ శాంతిని పరిరక్షించే సామాజిక, ఆర్థిక స్థితిగతులను క్షుణ్ణంగా గమనించాయి.అందువలన ఆర్థిక, సామాజిక మండలి (ఎకోసోక్) ఐక్యరాజ్యసమితి ఆర్థిక, సామాజిక కార్యకలాపాలతో పాటుగా, బహుళజాతి సంస్థల ఆర్థిక, సామాజిక కార్యకలాపాలను సమన్వయం చేయడానికి ఏర్పాటు చేసింది.

యు.ఎన్.సి.ఐ.సి.ఆర్.ఐ.సి.ఎస్.ఒ.సి.లు ఐక్యరాజ్యసమితి యొక్క 55వ అధికరణకు అనుగుణంగా జనరల్ అసెంబ్లీ యొక్క అధికార పరిధిని కలిగి ఉన్నాయి.అందువలన ఐక్య జాతీయుల ఆర్థిక స్థితిగతులు, సుస్థిరత మరియు శ్రేయస్సు యొక్క స్థితిగతులను పెంపొందించడానికి, శాంతియుత మరియు స్నేహపూర్వక సంబంధాలను పెంపొందించడానికి, శాంతియుత మరియు స్నేహపూర్వక సంబంధాలను పెంపొందించడానికి ఇది బాధ్యత వహిస్తుంది. ఎకనామిక్స్ అండ్ సోషల్ కౌన్సిల్ (ఈసీఓఎస్ ఓసీ)లో నలుగురు సభ్యులున్నారు.

ట్రస్టీషిప్ కౌన్సిల్ టి.

ఐక్యరాజ్యసమితి చార్టర్ ట్రస్టీషిప్ కౌన్సిల్ను ఐక్యరాజ్యసమితి యొక్క ప్రధాన అవయవాలలో ఒకటిగా స్థాపించింది మరియు అంతర్జాతీయ ట్రస్టీషిప్ వ్యవస్థ కింద ఉంచిన ట్రస్ట్ టెరిటరీల పరిపాలనను పర్యవేక్షించే పనిని దానికి అప్పగించింది. ఇంటర్నేషనల్ ట్రస్టీషిప్ సిస్టమ్ యొక్క ప్రధాన లక్ష్యాలు ట్రస్ట్ టెరిటరీస్ నివాసితుల పురోగతిని ప్రోత్సహించడం మరియు

స్వపరిపాలన లేదా స్వాతంత్ర్యం వైపు వారి ప్రగతిశీల అభివఅద్ధి. చైనా, ఫ్రాన్స్, రష్యన్ ఫెడరేషన్, యునైటెడ్ కింగ్డమ్, యునైటెడ్ స్టేట్స్ భద్రతా మండలిలో ఐదు శాశ్వత సభ్యదేశాలుగా ట్రస్టీషిప్ కౌన్సిల్ ఏర్పడింది. ట్రస్టీషిప్ సిస్టమ్ యొక్క లక్ష్యాలు అన్ని ట్రస్ట్ టెరిటరీలు ప్రత్యేక రాష్ట్రాలుగా లేదా పొరుగు స్వతంత్ర దేశాలలో చేరడం ద్వారా స్వయం-పాలన లేదా స్వాతంత్ర్యాన్ని సాధించాయి.

1994 నవంబరు 1 న ట్రస్టీషిప్ కౌన్సిల్ తన కార్యకలాపాలను నిలిపివేసింది, మిగిలిన చివరి ఐక్యరాజ్యసమితి ట్రస్ట్ భూభాగమైన పలావుకు స్వాతంత్ర్యం వచ్చిన ఒక నెల తరువాత. 1994 మే 25 న ఆమోదించిన ఒక తీర్మానం ద్వారా, కౌన్సిల్ వార్షికంగా సమావేశమయ్యే బాధ్యతను తొలగించడానికి తన విధివిధానాలను సవరించింది మరియు దాని నిర్ణయం ద్వారా లేదా దాని అధ్యక్షుడి నిర్ణయం ద్వారా లేదా మెజారిటీ సభ్యులు లేదా జనరల్ అసెంబ్లీ లేదా భద్రతా మండలి అభ్యర్థన మేరకు అవసరమైన సందర్భాన్ని తీర్చడానికి అంగీకరించింది.

ఐక్యరాజ్యసమితి సెక్రటేరియట్ ఐక్యరాజ్యసమితి యొక్క రోజువారీ పనిని జనరల్ అసెంబ్లీ మరియు సంస్థ యొక్క ఇతర ప్రధాన విభాగాల ఆదేశానుసారం నిర్వహిస్తుంది. సెక్యూరిటీ కౌన్సిళ్లకు ఐదు సంవత్సరాల కాలపరిమితి కలిగిన జనరల్ గా నియమితులయ్యారు.

అందువలన ఐక్యరాజ్యసమితిలో తలెత్తిన సమస్యలు.ఆర్థిక, సామాజిక సమస్యలు, సమస్యల సర్వే మొదలుకొని మానవహక్కులు, సుస్థిరాభివఅద్ధిపై అధ్యయనం చేయడం వరకు అంతర్జాతీయ సమస్యలకు మధ్యవర్తిత్వం వహిస్తాయి. సెక్రటేరియట్ సిబ్బంది ఐక్యరాజ్యసమితి కార్యకలాపాల గురించి ప్రపంచ కమ్యూనికేషన్ల మాధ్యమాలను కూడా తెలియజేస్తారుబీ ప్రపంచవ్యాప్తంగా అంతర్జాతీయ సదస్సులు నిర్వహించడంబీ మరియు సంస్థ యొక్క అధికారిక భాషలలోకి అనువదించడం మరియు అనువదించడం.

న్యూయార్క్ లోని ఐక్యరాజ్యసమితి ప్రధాన కార్యాలయాల్లో సెక్రిటారియాథాస్ కార్యాలయాలు ఉన్నాయి. దీనికి జెనీవా, వియన్నా, నైరోబీలలో బ్రాంచ్ కార్యాలయాలు కూడా ఉన్నాయి.

ఐక్యరాజ్యసమితి యొక్క విమర్శనాత్మక మూల్యాంకనం

ఐక్యరాజ్యసమితి ఒక కూడలిలో ఉంది. దాని మునుపటి లీగ్ ఆఫ్ నేషన్స్ వలె కాకుండా, ఇది తట్టుకుంది, మరియు అతిపెద్ద మరియు అత్యంత ప్రాతినిధ్యం కలిగిన ప్రపంచ బహుళపక్ష సంస్థగా దాని డెబ్బై ఐదు సంవత్సరాలలో, ఇది అనేక విజయాలను నమోదు చేసింది. ఐక్యరాజ్యసమితి సంస్కరణ 1945 లో సంస్థ ఏర్పడినప్పటి నుండి ఎజెండాలో ఉంది. . రెండవ ప్రపంచ యుద్ధం బూడిద నుండి ఉద్భవించినప్పుడు ప్రపంచం ఆర్థికంగా, సామాజికంగా మరియు సాంకేతికంగా చాలా భిన్నంగా కనిపిస్తుంది. విద్యుత్ పంపిణీ కూడా గణనీయంగా మారిపోయింది. ప్రపంచ సంస్థలు ఈ మార్పులను ప్రతిబింబించాలి లేదా చట్టబద్ధతను కోల్పోవాలి ఐక్యరాజ్యసమితి సంస్కరణలు కొత్త విషయం కాదు. అయినా ఇది కొత్త ఉత్సాహాన్ని సంతరించుకుంది. మహమ్మారికి మించి, ఇతర సవాళ్లు ఉన్నాయి: వాతావరణ మార్పులు, అణు వ్యాప్తి, కఅత్రిమ మేధస్సు, డిజిటల్ ఆర్థిక వ్యవస్థ మరియు అంతర్జాతీయ ఉగ్రవాదం.

క్లిష్టమైన ప్రపంచ సమస్యలపై నిర్ణయాత్మకంగా వ్యవహరించలేక పోతున్న ఈ సంస్థ ముందున్న అతి పెద్ద సవాలు– ప్రభుత్వాలు లేదా వారి ప్రజల దఅష్టిలో భద్రతా మండలిలోని శాశ్వత సభ్యదేశాల మధ్య అసమర్థత. భద్రతా మండలిని మరింత సమ్మిళితంగా, ప్రాతినిధ్యంగా, పారదర్శకంగా మరియు ప్రభావవంతంగా సంస్కరించడం మరియు మరింత సహకారం మరియు ఏకాభిప్రాయాన్ని పెంపొందించడం ఐక్యరాజ్యసమితి యొక్క మొత్తం విజయానికి కీలకమైనది.

సభ్యత్వం, విధులు, అధికారాల పరంగా ప్రస్తుతం ఏర్పాటైన భద్రతామండలి ప్రపంచాన్ని చుట్టుముట్టిన అనేక సంక్షోభాలకు సమర్థవంతంగా ప్రతిస్పందించలేకపోతోంది. శక్తివంతమైన దేశాలు బహుళపక్షవాదం మరియు సమిష్టి చర్యను పణంగా పెట్టి ఏకపక్షవాదం, ప్రజాదరణ మరియు జాతీయవాదం వైపు కదులుతున్నప్పుడు, విస్తఅత ఐక్యరాజ్యసమితిని దాని లక్ష్యాలను సాధించడానికి సమర్థవంతంగా నడిపించగల ఐక్యమైన మరియు ముందుచూపుగల భద్రతా మండలి అవసరం లేదు. ఆఫ్రికా దఅక్కోణం నుండి, భద్రతా మండలి యొక్క సంస్కరణ ఎజుల్విని ఏకాభిప్రాయానికి అనుగుణంగా ఉండాలి, ఇది ఆఫ్రికాకు రెండు అదనపు శాశ్వత స్థానాలు మరియు రెండు అదనపు ఎన్నికైన స్థానాలను ప్రతిపాదిస్తుంది. ఈ ప్రతిపాదన ప్రకారం ఇద్దరు శాశ్వత సభ్యదేశాలకు వీటో అధికారంతో సహా శాశ్వత సభ్యత్వం పొందే అన్ని అధికారాలు, విశేషాధికారాలు లభిస్తాయి.

రెండవ ప్రపంచ యుద్ధం తరువాత తక్షణ భద్రతా డైనమిక్స్ విభజిత ఐరోపాను నిర్వహించడం మరియు సోవియట్ కూటమి నుండి దాని పరిధులను రక్షించడంపై దఅష్టి సారించింది. నేడు, ఇండో–పసిఫిక్ ప్రపంచ ఆర్థిక మరియు రాజకీయ ఎజెండాను నడిపిస్తోంది. ప్రపంచ సంస్థాగత ఫ్రేమ్ వర్క్ లు ఈ మార్పును ప్రతిబింబించాలి, ప్రత్యేకించి బలహీనపడుతున్న ఐక్యరాజ్యసమితి స్వయం–ఎంపిక చేసిన సమూహాల వ్యాప్తికి దారితీస్తున్నప్పుడు– బహుళపక్ష మరియు మినీ త్రైపాక్షిక వేదికలు అని పిలువబడేవి. సాంప్రదాయక భద్రతా సమస్యలను మాత్రమే కాకుండా, కొనసాగుతున్న కోవిడ్–19 సంక్షోభం వంటి సంప్రదాయేతర సమస్యలను కూడా ఎదుర్కోవటానికి ఈ సంకీర్ణాలు మరింత ప్రభావవంతమైన మరియు సమర్థవంతమైన మార్గాలుగా చూడబడతాయి. భద్రత యొక్క నిర్వచనాలు గణనీయంగా మారాయిబీ భద్రతా మండలి కొత్త వాస్తవికతకు ఇంకా అలవాటు పడలేదు. కోవిడ్–19 సంక్షోభ సమయంలో ఐక్యరాజ్యసమితి వ్యవస్థ సందర్భానుసారంగా ఎదగడంలో విఫలం కావడం దాని ప్రపంచ ప్రభావంపై గణనీయమైన ప్రభావాన్ని చూపుతుంది.

ఐక్యరాజ్యసమితి సంస్కరణ అంశం కూడా సరైన వనరులను నిర్ధారించే అంశంతో ముడిపడి ఉంది. తగిన వనరులు సమకూర్చుకోకుండా సంస్కరణలపై చర్చించడం ఎక్కడికీ దారి తీయదు. కొన్ని దేశాలు క్రమంగా ఐక్యరాజ్యసమితిని తమ అత్యంత క్లిష్టమైన సవాళ్లను పరిష్కరించడానికి కొత్త ఫ్రేమ్ వర్క్ లకు అనుకూలంగా భావించగా, మరికొన్ని దేశాలు తమ సంకుచిత ప్రయోజనాలను పెంపొందించుకోవడానికి ఐక్యరాజ్యసమితి వ్యవస్థను ఉపయోగించుకుంటున్నాయి. ఉదాహరణకు, ఐక్యరాజ్యసమితి అధికారులు మరియు ఏజెన్సీలు చైనా యొక్క బెల్ట్ అండ్ రోడ్ ఇనిషియేటివ్ ను ప్రోత్సహించడంలో ప్రమాదం అపారమైనది.

ఇవి, ఇతర సవాళ్లు పెరుగుతున్నాయి. అనేక ఇతర రాష్ట్రాల మాదిరిగా, భారతదేశానికి, యథాతథ స్థితి ఇకపై ఆచరణీయమైన ఎంపిక కాదు. ఐక్యరాజ్యసమితి సంస్కరణలు విఫలమైతే, ఐక్యరాజ్యసమితి పట్ల భారతదేశం యొక్క

విధానం రాబోయే సంవత్సరాల్లో గణనీయంగా మారవచ్చు, ఎందుకంటే పరిష్కారాల కోసం వేరే చోట వెతకడం అవసరమని భారతదేశం భావిస్తుంది. భారత్ మాత్రమే అలా చేయదు.

	పేరు	దేశం	గడువు
1	ఎతీఎస్త్రజవ	నార్వే	1946 – 1953
2	ఋఖ్స్త్ర ఝుఎఝుతీంఎయశీశ్రీస	స్వీడన్	1953 – 1961
3	యు థాంట్	బర్మా (మయన్మార్)	1962 – 1971
4	డాక్టర్ కర్ట్ వాల్డెయిమ్	ఆస్ట్రియా	1971 – 1981
5	%జీఝుజఅవతీ్రావతీవఓ ఐవ జబవశ్రీశ్రీఖతీ%	పెరూ	1982 – 1992
6	డాక్టర్ బౌత్రోస్ బౌత్రోస్ ఘాలి	ఈజిప్ట్	1992 – 1997
7	కోఫీ అన్నన్	ఘనా	1997 – 2006
8	బాన్ కీ మూన్	దక్షిణ కోరై	2007 – 2016
9	ఆంటోనియో గుటెరస్	పోర్చుగల్	2017 – ఇప్పటి వరకు

పదకోశం

అంతర్జాతీయ న్యాయస్థానానికి వివాదాల పరిష్కారం, సలహా అభిప్రాయాలు చెప్పడం అనే రెండు రకాల అధికారాలు ఉన్నాయి.

మోడల్ ప్రశ్నలు:

1. ఐక్యరాజ్యసమితి లక్ష్యాలు మరియు సూత్రాలను వివరించండి?
2. ఖచీూ% యొక్క అవయవాల గురించి చర్చించండి?
3. అంతర్జాతీయ న్యాయస్థానంలో నోట్ రాయండి?
4. ట్రస్టీషిప్ కౌన్సిల్ గురించి రాయండి?
5. భద్రతా మండలి యొక్క ఏవైనా రెండు విధులను పేర్కొనండి?

మల్టిపుల్ ఛాయిస్ ప్రశ్నలు:

ఐక్యరాజ్యసమితిలో ఎన్ని అధికారిక భాషలు ఉన్నాయిు–

ఆరు / ఐదు / ఏడు.

అంతర్జాతీయ న్యాయస్థానం ఉంది

జెనీవా / ది హేగ్ / న్యూయార్క్

భద్రతా మండలిలో వీటో పవర్ కౌంటీలు ఎన్ని

పది/ పదిహేను / ఐదు

ఐక్యరాజ్యసమితిలో భాగం కాని దేశం ఏది?

భారత్/మొజాంబిక్/ఇజ్రాయెల్/పాలస్తీనా

32. ఐక్యరాజ్యసమితి సంస్థ మరియు సమకాలీన సమస్యలు (ఉగ్రవాదం , మానవ హక్కులు పర్యావరణ సమస్యలు)

లక్ష్యాలు

ప్రపంచంలోని ఏకైక నిజమైన విశ్వవ్యాప్త ప్రపంచ సంస్థగా, ఐక్యరాజ్యసమితి జాతీయ సరిహద్దులను దాటిన మరియు ఏ ఒక్క దేశం ఒంటరిగా వ్యవహరించడం ద్వారా పరిష్కరించలేని సమస్యలను పరిష్కరించడానికి అగ్రగామి వేదికగా మారింది. శాంతిని పరిరక్షించడం, మానవ హక్కులను పరిరక్షించడం, అంతర్జాతీయ న్యాయానికి చట్రాన్ని ఏర్పాటు చేయడం మరియు ఆర్థిక మరియు సామాజిక పురోగతిని ప్రోత్సహించడం వంటి దాని ప్రారంభ లక్ష్యాలకు ఐక్యరాజ్యసమితి ఏర్పడిన ఏడు దశాబ్దాలలో ఎయిడ్స్, బిగ్ డేటా మరియు వాతావరణ మార్పు వంటి కొత్త సవాళ్లను జోడించింది. సంఘర్షణ పరిష్కారం మరియు శాంతి పరిరక్షణ దాని అత్యంత కనిపించే ప్రయత్నాలలో ఒకటిగా కొనసాగుతున్నప్పటికీ, ఐక్యరాజ్యసమితి, దాని ప్రత్యేక సంస్థలతో కలిసి, విపత్తు ఉపశమనం నుండి, విద్య మరియు మహిళల పురోగతి ద్వారా, అణు శక్తి యొక్క శాంతియుత వినియోగం వరకు ప్రపంచవ్యాప్తంగా ప్రజల జీవితాలను మెరుగుపరచడానికి విస్తృత కార్యకలాపాలలో నిమగ్నమైంది.

1) ప్రపంచ పర్యావరణ సమస్యలను వివరించండి.

2) విభిన్న పర్యావరణ సమస్యలను పరిష్కరించడానికి సఅష్టించబడిన విభిన్న అంతర్జాతీయ పాలనలను అర్థం చేసుకోండి.

1. ఉగ్రవాదం నిర్వచనం

ప్రచ్ఛన్న యుద్ధానంతర దేశాల విచ్ఛిన్నం, అధునాతన సంప్రదాయ ఆయుధాలు, పరిజ్ఞానంతో నిండిన ప్రపంచ ప్రచ్ఛన్న యుద్ధ వారసత్వం ప్రపంచవ్యాప్తంగా ఉగ్రవాద వ్యాప్తికి దోహదపడ్డాయి. బాల్కన్లు, ఆఫ్ఘనిస్తాన్, కొలంబియా మరియు కొన్ని ఆఫ్రికా దేశాలు వంటి ప్రాంతాలలో సంఘర్షణ మరియు పాలన లేకపోవడం వల్ల ఏర్పడిన స్థిరత్వం యొక్క శూన్యతలు ఉగ్రవాద శిక్షణ మరియు నియామక కార్యకలాపాల కోసం గతంలో తయారు చేయబడిన ప్రాంతాలను అందించాయి, అయితే స్మగ్లింగ్ మరియు మాదకద్రవ్యాల అక్రమ రవాణా మార్గాలను ప్రపంచవ్యాప్తంగా కార్యకలాపాలకు మద్దతు ఇవ్వడానికి ఉగ్రవాదులు తరచుగా ఉపయోగిస్తున్నారు. పెరుగుతున్న అంతర్జాతీయ రవాణా మరియు కమ్యూనికేషన్ సౌలభ్యం, ఇరాన్ మరియు ఇరాక్ మొదలైన దేశాలు మద్దతును అందించడానికి నిరంతరం సుముఖంగా ఉండటం మరియు సామూహిక

మరణాల దాడులకు వీలు కల్పించే అమానవీయ భావజాలాలతో, ఉగ్రవాద హింస యొక్క ప్రాణాంతక సామర్థ్యం కొత్త శిఖరాలకు చేరుకుంది. నేటి కాలంలో తీవ్రవాదం అనేది హింసావాదం, బూటాస్, సైబర్ టెర్రరిజం, ఎకో టెర్రరిజం, న్యూక్లియర్ టెర్రరిజం, అస్పెల్లాస్టేట్ టెర్రరిజం వంటి అనేక అంశాలను పరిగణనలోకి తీసుకుంది.

2. ఉగ్రవాదాన్ని అర్థం చేసుకోవడం

అందువలన 1795లో 'టెర్రరిజం' అనే పదాన్ని ఉపయోగించారు. అందువలన ఫ్రెంచ్ ప్రభుత్వాలు 'రెయిన్ ఆఫ్ టెర్రర్' అనే పదాన్ని ఉపయోగించాయి. అందువల్ల 1866లో ఐర్లాండ్, 1883లో రష్యాకు వ్యతిరేకంగా ప్రభుత్వ వ్యతిరేక కార్యకలాపాలను 'టెర్రరిస్టు' అనే పదం నమోదు చేసింది.

నిర్వచనాలు

ఉగ్రవాదం అనేది హింస మరియు ఉగ్రవాద కార్యకలాపాలకు ఉపయోగించే పద్ధతులు మరియు వ్యూహాల ద్వారా వర్గీకరించబడుతుంది. ఉగ్రవాదం సాధారణంగా భయం మరియు హింసను సఅష్టించే ఏకైక లక్ష్యంతో పౌరులను లక్ష్యంగా చేసుకుంటుంది. చాలా సందర్భాలలో, హింసను ఉపయోగించే లక్ష్యం మరియు మూల కారణం మధ్య, భిన్నాభిప్రాయం ఉంది. చారిత్రాత్మకంగా, 'ఉగ్రవాదం' అనే పదం పౌరులపై ఏదైనా ప్రభుత్వ హింసను వివరిస్తుంది. ఏదేమైనా, సాధారణ అనువర్తనంలో, ఉగ్రవాదం అనేది మతపరమైన బహిష్కరణ లేదా హింస, సైద్ధాంతిక లేదా జాతి-నిర్దిష్ట సమస్యలు వంటి కారణాల కోసం గణనీయమైన రక్తపాతం మరియు ఉన్మాదాన్ని సఅష్టించడానికి ఒక వ్యక్తి లేదా సమూహం హింసాత్మక మార్గాలను వర్తింపజేయడంగా మారింది.

టెర్రరిజం అనేది ఒక నేరపూరిత చర్య, ఇది తక్షణ బాధితుడిని మించి ప్రభావితం చేస్తుంది మరియు ప్రేక్షకులను ప్రభావితం చేస్తుంది. స్థానిక ప్రజానీకం, ప్రభుత్వం, ప్రపంచం దఅష్టిని తమవైపుకు తిప్పుకునే హింసాత్మక చర్యలకు పాల్పడటం, తీవ్రవాది తాము వ్యతిరేకించే లక్ష్యాన్ని ఎంచుకొని అత్యధిక ప్రచారం పొందడానికి తమ దాడికి ప్రణాళికలు రచించడం టెర్రరిస్టుల వ్యూహం. ఉగ్రవాద చర్య యొక్క తీవ్రత చర్యలో కాదు, కానీ చట్టం పట్ల ప్రజలు లేదా ప్రభుత్వ ప్రతిస్పందనలో ఉంది (ఉదాహరణకు, 2001 సెప్టెంబరు 11 న అల్-ఖైదా ఉగ్రవాద సంస్థ ట్విన్ టవర్స్ దాడి.). వారి తక్షణ బాధితులు వేలాది మంది అమెరికన్లు మరణించారు మరియు అనేక మంది గాయపడ్డారు. వారి అసలు లక్ష్యం అమెరికా ప్రభుత్వం, అమెరికా కాంగ్రెస్. 'టెర్రరిజం' అనేది ఉద్దేశపూర్వకమైన మరియు ప్రణాళికాబద్ధమైన హింస లేదా హింసాత్మక బెదిరింపులు: రాజకీయ, మత మరియు సైద్ధాంతిక.

ఉగ్రవాద దఅక్పథాలు

టెర్రరిజం యొక్క మూడు కోణాలు ఉన్నాయి: ఉగ్రవాది, బాధితులు మరియు సాధారణ ప్రజా దఅక్పథం. టెర్రరిస్టులు తమను తాము చెడ్డవారిగా చూడరు. వారు చట్టబద్ధమైన పోరాట యోధులని నమ్ముతారు, వారు నమ్మిన దాని కోసం సాధ్యమైనంత వరకు పోరాడతారు. బాధితుడు ఉగ్రవాద చర్య ఉగ్రవాద చర్య, ఉగ్రవాదిని మానవ ప్రాణాలతో సంబంధం లేని నేరస్థుడిగా చూస్తాడు. సాధారణ ప్రజాదఅష్టి అత్యంత అస్థిరమైనది. సాధారణ ప్రజల దఅక్పథాన్ని తమ లక్ష్యం వైపు

మళ్లించాలనే ఆశతో పాజిటివ్ ఇమేజ్ ను పెంపొందించడానికి ఉగ్రవాది చాలా కష్టపడతాడు. ఉగ్రవాదం పట్ల ఈ సానుభూతి దళకృథం వారి మానసిక యుద్ధంలో అంతర్భాగంగా మారింది మరియు దీనిని ఈ దేశాలు తీవ్రంగా ప్రతిఘటించాల్సిన అవసరం ఉంది.

టెర్రరిజం మరియు తిరుగుబాటు మధ్య వ్యత్యాసం:

గెరిల్లా యుద్ధం మరియు తిరుగుబాటులు తరచుగా ఉగ్రవాదానికి పర్యాయపదంగా భావిస్తారు. తిరుగుబాటు మరియు ఉగ్రవాదం తరచుగా ఒకే విధమైన లక్ష్యాలను కలిగి ఉండటం దీనికి ఒక కారణం. అయితే తిరుగుబాటు, గెరిల్లా యుద్ధాన్ని పరిశీలిస్తే నిర్దిష్టమైన భేదాలు బయటపడతాయి. ఒక ముఖ్యమైన వ్యత్యాసం ఏమిటంటే, భీమా అనేది ఒక నిర్దిష్ట లక్ష్యంతో ఒక రాజకీయ ప్రయత్నం. తిరుగుబాటు యొక్క అంతిమ లక్ష్యం దాని భూభాగంలోని మొత్తం లేదా కొంత భాగాన్ని నియంత్రించడానికి ప్రస్తుత ప్రభుత్వాన్ని సవాలు చేయడం లేదా రాజకీయ అధికారాన్ని పంచుకోవడంలో రాజకీయ రాయితీలను బలవంతం చేయడం. తిరుగుబాటుకు పాల్గన్న జనాభాలో కొంత భాగం చురుకైన లేదా పరోక్ష మద్దతు అవసరం. ఒక ఉగ్రవాద సంస్థకు క్రియాశీలక మద్దతు అవసరం లేదు మరియు చాలా అరుదుగా జనాభాలో ఒక పెద్ద వర్గం యొక్క సానుభూతి కూడా ఉంది.

ఉగ్రవాదం ప్రభుత్వ దళాలను నేరుగా సవాలు చేయడానికి ప్రయత్నించదు, ఎందుకంటే ప్రభుత్వ దళాలతో నేరుగా ఘర్షణకు దూరంగా ఉండాలి. అంతిమంగా తిరుగుబాటుకు, టెర్రరిజానికి మధ్య వ్యత్యాసం నటుడి ఉద్దేశం మీదకు వస్తుంది. తిరుగుబాటు తమ లక్ష్యాలను జోడించడంలో యుద్ధ చట్టానికి సంబంధించి అంతర్జాతీయ నిబంధనలకు కట్టుబడి ఉండవచ్చు, కాని ఉగ్రవాదం యొక్క స్వభావం నిరంకుశమైనది ఎందుకంటే దాని లక్ష్యాలు అత్యంత ముఖ్యమైనవి.

38.టి: ఉగ్రవాద రకాలు

వివిధ రకాల ఉగ్రవాదాన్ని చట్టసభ సభ్యులు, భద్రతా నిపుణులు మరియు పండితులు నిర్వచించారు. దాడి చేసే వ్యక్తి ఏ రకమైన దాడి ఏజెంట్లను ఉపయోగిస్తాడు (ఉదాహరణకు జీవసంబంధమైనది) లేదా వారు రక్షించడానికి ప్రయత్నిస్తున్నదాన్ని బట్టి (పర్యావరణ ఉగ్రవాదంలో మాదిరిగా) రకాలు భిన్నంగా ఉంటాయి. ఆ సమయానికి, ఆధునిక సమూహాలు తమ డిమాండ్లను బలపరచడానికి హైజాకింగ్, బాంబు దాడి, దౌత్య కిడ్నాప్ మరియు హత్య వంటి పద్ధతులను ఉపయోగించడం ప్రారంభించాయి, దీనిని ఎలా ఎదుర్కోవాలో మరియు నిరోధించాలో అర్థం చేసుకోవడానికి పెద్ద ప్రయత్నంలో భాగంగా వివిధ రకాల ఉగ్రవాదాన్ని గుర్తించడం ప్రారంభించారు. ఇక్కడ, ఉగ్రవాదం యొక్క రకాల యొక్క సమగ్ర జాబితా ఇవ్వబడింది.

1)స్టేట్ టెర్రరిజం: ఉగ్రవాదాన్ని ఉపయోగించడానికి రాష్ట్రాలు మూడు విభిన్న మార్గాలు ఉన్నాయి: ప్రభుత్వం లేదా స్టేట్ టెర్రరిజం: ఒక ప్రభుత్వం తన సొంత జనాభాను నియంత్రించడానికి లేదా అణచివేయడానికి భయపెడుతుంది. ఈ చర్య సాధారణంగా ప్రభుత్వ గుర్తింపు విధానాన్ని ఏర్పరుస్తుంది మరియు న్యాయవ్యవస్థ, విధానం, సైన్యం మరియు ఇతర ప్రభుత్వ ఏజెన్సీలను కలిగి ఉన్న అధికారిక సంస్థను ఉపయోగిస్తుంది. (సదామ్ హుస్సేన్ తన సొంత కుర్దిష్ జనాభాపై రసాయనిక ఆయుధాలను ఉపయోగించాడు, తమ పౌరులపై దళాల వాడకానికి సంబంధించి ఎటువంటి నిర్దిష్ట మార్పు లేదా

విధానాల విస్తరణ లేకుండా).

2)ఉగ్రవాదంలో ప్రభుత్వ ప్రమేయం: ఉగ్రవాదాన్ని ఉపయోగించి ప్రభుత్వ వ్యక్తిగత కార్యకలాపాలు నిర్వహిస్తే, ఈ చర్య విశ్వాసంలో ఉన్న ఇతర దేశాలకు, దాని స్వంత జనాభాకు లేదా ప్రైవేట్ సమూహానికి లేదా ప్రభుత్వానికి ప్రమాదకరంగా భావించే వ్యక్తులకు వ్యతిరేకంగా ఉండవచ్చు. అనేక సందర్భాల్లో, ఈ కార్యకలాపాలు అధికారిక ఆంక్షల కింద ఉగ్రవాదం, అయినప్పటికీ అటువంటి అనుమతి చాలా అరుదుగా బహిరంగంగా అంగీకరించబడుతుంది. విదేశాలకు పారిపోయిన సోవియట్, ఫ్రాన్స్ హత్యాకాండలు, లిబియా, ఉత్తరకొరియా ఇంటెలిజెన్స్ ఆపరేటర్లు అంతర్జాతీయ విమానాల్లో విమానయాన సంస్థలను కూల్చివేయడం చారిత్రక ఉదాహరణలు.

3)ఉగ్రవాదాన్ని ప్రభుత్వ ప్రాయోజితం చేయడంబీ ప్రభుత్వేతర ఉగ్రవాద సంస్థలకు ప్రభుత్వాలు సరఫరాలు, శిక్షణ మరియు ఇతర రూపాల్లో మద్దతును అందించే స్టేట్ సపోర్టెడ్ టెర్రరిజం అని కూడా పిలుస్తారు. ఈ మద్దతు యొక్క అత్యంత విలువైన రకాలలో ఒకటి టెర్రోయిర్ సంస్థలకు సురక్షితమైన స్వర్గం లేదా భౌతిక ఆధారాన్ని అందించడం. లేకపోతే విస్తఅత వనరులు లేని సమూహాలకు సులభంగా అందుబాటులో ఉంటుంది. చివరగా, అప్పగింత నుండి మినహాయింపు, దౌత్య పాస్పోర్టులను అందించడం వంటి దౌత్య రక్షణ మరియు సేవల పొడిగింపు. లెబనాన్ లోని హమాస్, హిజ్బుల్లాలకు సిరియా ప్రభుత్వం మద్దతివ్వడం ప్రభుత్వ స్పాన్సర్ షిప్ కు ఉదాహరణ. సిరియా వనరులు మరియు రక్షణ బెక్కా లోయలో భారీ శిక్షణా సంస్థలకు వీలు కల్పించాయి.

2. బయో టెర్రరిజం

బయో టెర్రరిజం అనేది రాజకీయ లేదా ఇతర కారణం పేరుతో పౌరులకు హాని కలిగించడానికి మరియు భయపెట్టడానికి విషపూరిత జీవ ఏజెంట్లను ఉద్దేశపూర్వకంగా విడుదల చేయడాన్ని సూచిస్తుంది. యూఎస్ సెంటర్ ఫర్ డిసీజ్ కంట్రోల్ బయో టెర్రరిస్ట్ దాడిలో ఉపయోగించే వివిధ వైరస్లు, బ్యాక్టీరియా మరియు విషాన్ని వర్గీకరించింది. కేటగిరీ ఎ బయోలాజికల్ డిసీజెస్ ఎక్కువ నష్టం కలిగించేవి. వాటిలో ఇవి ఉన్నాయి:: ఆంత్రాక్స్ (బాసిల్లస్ ఆంత్రాసిస్)

బోటులిజం (క్లోస్ట్రిడియం బోటులినమ్ టాక్సిన్):ప్లేగు (యెర్సినియా పెస్టిస్), మశూచి (వరియోలా మేజర్), తులరేమియా (ఫ్రాన్సిసెల్లాటులారెన్సిస్), ఎబోలా వైరస్ లేదా మార్బర్గ్ వైరస్ కారణంగా రక్తస్రావం జ్వరం.

1.సైబర్ టెర్రరిజం: సైబర్ టెర్రరిస్టులు ఇన్ఫర్మేషన్ టెక్నాలజీని ఉపయోగించి పౌరులపై దాడి చేసి, ఇన్ఫర్మేషన్ టెక్నాలజీ ద్వారా వారి లక్ష్యంపై దఅష్టిని ఆకర్షించడానికి ప్రయత్నిస్తారు. సైబర్ టెర్రరిజం అనేది నెట్వర్క్ సేవలకు తీవ్ర విఘాతం కలిగించే విధంగా ఇన్ఫర్మేషన్ టెక్నాలజీపై దాడిని సూచిస్తుంది. ఉదాహరణకు, సైబర్ టెర్రరిస్టులు నెట్వర్క్ అత్యవసర వ్యవస్థలను నిలిపివేస్తారు లేదా కీలకమైన ఆర్థిక సమాచారాన్ని కలిగి ఉన్న నెట్వర్కును హ్యాక్ చేస్తారు.

2.ఎకో టెర్రరిజం: పర్యావరణ ప్రయోజనాలకు సంబంధించి జరుగుతున్న హింసను వర్ణించే పదాన్ని ఎకో టెర్రరిజం అంటారు. సాధారణంగా, పర్యావరణ తీవ్రవాదులు జంతువులు లేదా సహజ పర్యావరణానికి హాని కలిగించే పరిశ్రమలు లేదా నటులపై ఆర్థిక నష్టాన్ని కలిగించడానికి ఆస్తులను నాశనం చేస్తారు. వీటిలో బొచ్చు కంపెనీలు, లాగింగ్ కంపెనీలు

మరియు జంతు పరిశోధన ప్రయోగశాలలు ఉన్నాయి.

3.న్యూక్లియర్ టెర్రరిజం: న్యూక్లియర్ టెర్రరిజం అనేది అణ్వస్త్ర పదార్థాలను ఉగ్రవాద వ్యూహంగా ఉపయోగించుకునే అనేక విభిన్న మార్గాలను సూచిస్తుంది. వీటిలో అణు కేంద్రాలపై దాడి చేయడం, అణ్వాయుధాలను కొనుగోలు చేయడం లేదా అణ్వాయుధాలను నిర్మించడం లేదా రేడియోధార్మిక పదార్థాలను చెదరగొట్టే మార్గాలను కనుగొనడం వంటివి ఉన్నాయి.

4.నార్కో–టెర్రరిజం: 1983 లో నార్కో–టెర్రరిజం అనే పదాన్ని సఅష్టించారు. ఇది ఒకప్పుడు ప్రభుత్వాలను ప్రభావితం చేయడానికి లేదా మాదకద్రవ్యాల వ్యాపారాన్ని ఆపడానికి ప్రభుత్వ ప్రయత్నాలను నిరోధించడానికి మాదకద్రవ్యాల స్మగ్లర్లు ఉపయోగించే హింసను సూచిస్తుంది. గత కొన్నేళ్లుగా, నార్కో–టెర్రరిజంను ఉగ్రవాద గ్రూపులు తమ ఇతర కార్యకలాపాలకు నిధులు సమకూర్చడానికి మాదకద్రవ్యాల అక్రమ రవాణాను ఉపయోగించే పరిస్థితులను సూచించడానికి ఉపయోగిస్తున్నారు.

మతపరమైన ఉగ్రవాదం: 1979 సంవత్సరం అంతర్జాతీయ ఉగ్రవాదంలో ఒక మలుపు. అరబ్ ప్రపంచం మరియు పాశ్చాత్య దేశాలలో, ఇరానియన్ ఇస్లామిక్ విప్లవం విప్లవాత్మక షియా ఇస్లాం తరంగాల భయాలను రేకెత్తించింది. ఆఫ్ఘనిస్తాన్ పై సోవియట్ ఆక్రమణ మరియు తదనంతరం 1979 నుండి 1989 వరకు కొనసాగిన సోవియట్ వ్యతిరేక ముజాహిదీన్ యుద్ధం తీవ్రవాద గ్రూపు హెజ్బుల్లా యొక్క పెరుగుదల మరియు విస్తరణను ప్రేరేపించాయి

మానవ హక్కులు:

మానవ హక్కుల భావన మానవులందరికీ వారి జాతీయత, నివాస స్థలం, లింగం, జాతీయ లేదా జాతి అవయవం, వర్ణ మతం, భాష లేదా మరొక హోదాతో సంబంధం లేకుండా అంతర్లీనంగా ఉంటుందని నొక్కి చెబుతుంది. వివక్ష లేకుండా అందరికీ సమానంగా మానవ హక్కులు లభిస్తాయి. ఈ హక్కులన్నీ ఒకదానితో ఒకటి సంబంధం కలిగి ఉంటాయి, ఒకదానిపై ఒకటి ఆధారపడి ఉంటాయి మరియు అవిభాజ్యమైనవి.

పరిచయం:

అంతర్జాతీయ మానవ హక్కుల చట్టం మానవ హక్కులు మరియు అవిభాజ్య లేదా సమూహాల ప్రాథమిక స్వేచ్ఛలను ప్రోత్సహించడానికి మరియు రక్షించడానికి కొన్ని మార్గాల్లో వ్యవహరించడానికి లేదా కొన్ని చర్యలకు దూరంగా ఉండటానికి ప్రభుత్వాల బాధ్యతలను నిర్దేశిస్తుంది. యూనివర్సల్ డిక్లరేషన్ ఆఫ్ హ్యూమన్ రైట్స్ (యుడిహెచ్ఆర్) మానవ హక్కుల కోసం అంతర్జాతీయ రక్షణ వ్యవస్థకు పునాది. 1948 డిసెంబర్ 10న ఐక్యరాజ్యసమితి సర్వప్రతినిధి సభ దీనిని ఆమోదించింది. సార్వత్రిక మానవ హక్కులు చట్టం ద్వారా, ఒప్పందాలు, సంప్రదాయ అంతర్జాతీయ చట్టం, సాధారణ సూత్రాలు మరియు అంతర్జాతీయ చట్టం యొక్క ఇతర వనరుల రూపంలో వ్యక్తీకరించబడతాయి మరియు హామీ ఇవ్వబడతాయి.

రెండవ ప్రపంచ యుద్ధ సమయంలో జర్మనీలో నాజీలు చేసిన ఘోరాలకు ప్రతిస్పందనగా ఐక్యరాజ్యసమితి వ్యవస్థాపకులు సంస్థ చార్టర్ లో మానవ హక్కులకు ప్రాధాన్యమిచ్చారు. చార్టర్ ఆమోదించబడిన శాన్ ఫ్రాన్సిస్కో సమావేశంలో, సుమారు 40 ప్రభుత్వేతర సంస్థలు మానవ హక్కులపై సాపేక్షంగా బలమైన భాష కోసం ప్రతినిధులను విజయవంతంగా లాబీయింగ్ చేశాయి. ఏటా డిసెంబర్ 10వ తేదీని అంతర్జాతీయ మానవ హక్కుల దినోత్సవంగా జరుపుకుంటారు. యు.డి.హెచ్.ఆర్

యొక్క 30 వ అధికరణ ప్రజలందరి పౌర, రాజకీయ, ఆర్థిక, సామాజిక మరియు సాంస్కృతిక హక్కులను స్థాపించడానికి కృషి చేస్తుంది. ఇది మానవ గౌరవానికి ప్రాధాన్యత ఇస్తుంది మరియు రాజకీయ సరిహద్దులు మరియు అధికారాలకు అతీతంగా, ప్రస్తుతం సామాజిక-ఆర్థిక, సాంస్కృతిక బ్యాక్ గ్రౌండ్ లో ఉన్న ప్రతి వ్యక్తి యొక్క ప్రాథమిక హక్కులను కాపాడటానికి ప్రభుత్వాలకు కట్టుబడి ఉంటుంది. ఐక్యరాజ్యసమితి చార్టర్ 1965 జూన్ 26 న సంతకం చేయబడింది.ది మాగ్నా కార్టా

1215 లో, ది మాగ్నా కార్టా, 13 వ శతాబ్దం ఇంగ్లాండ్లో రాజు ఉపయోగించిన అధికారాలపై పరిమితి, ఇంగ్లాండ్ రాజు జాన్ ఇంగ్లాండ్ పరిపాలించిన అనేక పురాతన చట్టాలు మరియు ఆచారాలను ఉల్లంఘించిన తరువాత, అతని కర్త మాగ్నా కార్టాపై సంతకం చేయమని బలవంతం చేశాడు. వాటిలో ప్రభుత్వ జోక్యం లేకుండా ఉండటానికి చర్చి యొక్క హక్కు, ఆస్తిని కలిగి ఉండటానికి మరియు వారసత్వంగా పొందడానికి మరియు పన్ను నుండి రక్షించబడే స్వేచ్ఛా పౌరుల హక్కులు, ఆస్తిని కలిగి ఉన్న మహిళలకు పునర్వివాహం చేయకూడదని ఎంచుకునే హక్కును స్థాపించింది మరియు చట్టం ముందు సరైన ప్రక్రియ మరియు సమానత్వం యొక్క సూత్రాలను స్థాపించింది. లంచం, అధికారిక దుష్ప్రవర్తనకు సంబంధించిన నిబంధనలు కూడా ఇందులో ఉన్నాయి. తాత్వికంగా, 1776 అమెరికన్ స్వాతంత్ర్య ప్రకటన ఇతివఅత్తాలను నొక్కి చెప్పింది. వ్యక్తిగత హక్కులు మరియు విప్లవ హక్కులు ఈ ఆలోచనలు అమెరికన్ల చేతిలో విపరీతంగా ఆక్రమించబడ్డాయి మరియు అంతర్జాతీయంగా వ్యాపించాయి, ముఖ్యంగా ఫ్రెంచ్ విప్లవాన్ని బాగా ప్రభావితం చేశాయి. 1789 ఫ్రెంచ్ డికాంటేషన్ (డిక్లరేషన్ ఆఫ్ రైట్స్ ఆఫ్ మ్యాన్ అండ్ సిటిజన్) విప్లవ దార్శనికతను జాతీయ చట్టంగా ఎలా మార్చవచ్చో మరియు భవిష్యత్తులో దుర్వినియోగం కాకుండా న్యాయమైన హామీలుగా ఎలా మార్చవచ్చో భూమి గుర్తులు. పౌరులందరికీ స్వేచ్ఛ, ఆస్తి, భద్రత మరియు అణచివేత హక్కులకు హామీ ఇవ్వాలని డిక్లరేషన్ ముందుగానే నిర్ణయించింది.

పౌర మరియు రాజకీయ హక్కులపై అంతర్జాతీయ ఒడంబడిక

మానవ హక్కులలో, పౌర మరియు రాజకీయ హక్కులకు చాలా ప్రాముఖ్యత ఇవ్వబడుతుంది, ఎందుకంటే అవి వ్యక్తిని రాజకీయ అధికార దుర్వినియోగం నుండి రక్షించడానికి మరియు తమ దేశ రాజకీయ ప్రక్రియలో పాల్గొనే వ్యక్తి హక్కును గుర్తించడానికి ప్రయత్నిస్తాయి. పౌర మరియు రాజకీయ హక్కులలో బానిసత్వం, హింస మరియు ఏకపక్ష అరెస్టు నుండి విముక్తిబీ ఆలోచన, అభిప్రాయం మరియు మత స్వేచ్ఛబీ నిష్పాక్షిక విచారణ మరియు చట్టం ముందు సమానత్వం పొందే హక్కు. ఈ ఒడంబడిక ఈ క్రింది విధంగా ఆరు భాగాలుగా విభజించబడింది:

1.స్వయం నిర్ణయాధికార హక్కు.

2. దేశాల సాధారణ బాధ్యతలను, ప్రధానంగా ఒడంబడిక ప్రభావాన్ని చట్టంగా ఉంచడం, బాధితులకు సమర్థవంతమైన పరిష్కారాలను అందించడం మరియు లింగ సమానత్వానికి హామీ ఇవ్వడంబీ ఇది మౌఖిక లేదా రాతపూర్వక దుర్వినియోగం యొక్క అవకాశాన్ని కూడా పరిమితం చేస్తుంది.

3.పౌర మరియు రాజకీయ హక్కులు, వీటితో సహా

3.1 జీవించే హక్కు

3.2 చిత్రహింసల నిషేధం.

3.3. వ్యక్తి స్వేచ్ఛ, భద్రత హక్కు

3.4. నిష్పాక్షికంగా విచారించే హక్కు.

3.5. గోప్యత హక్కు

3.6. మత స్వేచ్ఛ, భావ వ్యక్తీకరణ మరియు శాంతియుతంగా సమావేశమయ్యే హక్కు

3.7 కుటుంబ జీవన హక్కు

3.8 బాలలకు ప్రత్యేక రక్షణ హక్కులు

3.9. ప్రజావ్యవహారాల నిర్వహణలో పాల్గనే హక్కు.

3.10. సమాన చికిత్స పొందే హక్కు, మరియు

3.11. జాతి, మత, భాషా అల్పసంఖ్యాక వర్గాల సభ్యుల ప్రత్యేక హక్కులు.

మహిళలపై అన్ని రకాల వివక్షల నిర్మూలనపై సదస్సు.

1979 డిసెంబరు 18న ఐక్యరాజ్యసమితి సర్వప్రతినిధి సభ మహిళలపై అన్ని రకాల వివక్షల నిర్మూలనకు సంబంధించిన ఒప్పందాలను ఆమోదించింది. ఇరవయ్యవ దేశం ఆమోదించిన తరువాత 1981 సెప్టెంబరు 3 న ఇది అంతర్జాతీయ ఒప్పందంగా అమలులోకి వచ్చింది. 1989లో జరిగిన కన్వెన్షన్ పదో వార్షికోత్సవం నాటికి. దాదాపు వంద దేశాలు దాని నిబంధనలకు కట్టుబడి ఉండటానికి అంగీకరించాయి. మహిళల స్థితిగతులపై, మహిళల హక్కులను పెంపొందించడానికి ఐక్యరాజ్యసమితి కమిషన్ల ముప్పై ఏళ్లకు పైగా చేసిన కృషికి ఈ సదస్సు పరాకాష్ట. పురుషులతో సమానంగా మహిళలు నిరాకరిస్తున్న అన్ని ప్రాంతాలను వెలుగులోకి తీసుకురావడంలో కమిషన్ కృషి ఎంతో ఉంది. మహిళల అభ్యున్నతి కోసం చేసిన ఈ ప్రయత్నాలు అనేక ప్రకటనలు మరియు సంప్రదాయాలకు దారితీశాయి, వీటిలో మహిళలపై అన్ని రకాల వివక్షను నిర్మూలించడానికి సంబంధించిన సదస్సు కేంద్ర మరియు అత్యంత సమగ్రమైన పత్రం. అంతర్జాతీయ మానవ హక్కుల ఒప్పందాలలో, మానవాళిలోని స్త్రీ సగభాగాన్ని మానవ హక్కుల ఆందోళనల దృష్టికి తీసుకురావడంలో ఈ ఒప్పందం ఒక ముఖ్యమైన స్థానాన్ని పోషిస్తుంది. ప్రాథమిక మానవ హక్కులపై, స్త్రీపురుషుల సమాన హక్కులలో మానవుడి గౌరవం, విలువపై విశ్వాసాన్ని పునరుద్ఘాటించాలన్న ఐక్యరాజ్యసమితి లక్ష్యాల్లో ఈ ఒప్పందం స్ఫూర్తి పాతుకుపోయింది. ప్రస్తుత పత్రం సమానత్వం యొక్క అర్థం మరియు దానిని ఎలా సాధించవచ్చో వివరిస్తుంది. అలా చేయడం ద్వారా కన్వెన్షన్ స్థాపన మహిళలకు హక్కుల బిల్లుకు హామీ ఇవ్వడమే కాకుండా, ఆ హక్కులను అనుభవించడానికి హామీ ఇవ్వడం ద్వారా కార్యాచరణ యొక్క ఎజెండాను కూడా కలిగి ఉంటుంది. బాలల హక్కులపై సదస్సు

1989 నవంబరు 20 నాటి జనరల్ అసెంబ్లీ తీర్మానం 44/25 ద్వారా సంతకం, ఆమోదం మరియు విలీనం కోసం తెరవబడింది, ఇది 1990 సెప్టెంబరు 2 న అమల్లోకి వచ్చింది, ఆర్టికల్ 49 ప్రకారం, పిల్లవాడు తన వ్యక్తిత్వం యొక్క సంపూర్ణ మరియు సామరస్యపూర్వక అభివృద్ధి కోసం, కుటుంబ వాతావరణంలో, సంతోషకరమైన వాతావరణంలో పెరగాలని గుర్తించింది. ప్రేమ, అవగాహన– సమాజంలో వ్యక్తిగత జీవితాన్ని గడపడానికి పిల్లవాడు పూర్తిగా సంసిద్ధంగా ఉండాలని భావించి, ఐక్యరాజ్యసమితి చార్టర్ లో ప్రకటించిన ఆదర్శాల స్ఫూర్తితో, ముఖ్యంగా శాంతి, గౌరవం, సహనం, స్వేచ్ఛ, సమానత్వం, సంఘీభావం స్ఫూర్తితో పెరిగారు.

మారణహోమం:

రెండవ ప్రపంచ యుద్ధం తరువాత మాత్రమే మారణహోమం అనే పదం సాధారణ వాడుకలోకి వచ్చింది, ఆ సంఘర్షణ సమయంలో ఐరోపాలోని యూదులపై నాజీ పాలన చేసిన అకఅత్యాల యొక్క పూర్తి పరిధి తెలిసింది. మారణహోమం అనగా ఒక జాతీయ, జాతి, జాతి, జాతి లేదా మత సమూహాన్ని పూర్తిగా లేదా పాక్షికంగా నాశనం చేసే ఉద్దేశ్యంతో చేసిన ఈ క్రింది చర్యలలో దేనినైనా సూచిస్తుంది:

(ఎ) సమూహంలోని సభ్యులను చంపడం

(బి) సమూహంలోని సభ్యులకు తీవ్రమైన శారీరక లేదా మానసిక హాని కలిగించడం

(సి) ఉద్దేశ్యపూర్వకంగా సమూహ జీవిత పరిస్థితులను తీసుకురావడం

దాని భౌతిక విధ్వంసం గురించి పూర్తిగా లేదా పాక్షికంగా

(డి) సమూహంలో జననాలను నిరోధించడానికి ఉద్దేశించిన చర్యలను విధించడం

(ఇ) సమూహంలోని పిల్లలను బలవంతంగా మరో సమూహానికి బదిలీ చేయడం.

1948లో ఐక్యరాజ్యసమితి మారణహోమాన్ని అంతర్జాతీయ నేరంగా ప్రకటించింది. మాజీ యుగోస్లేవియా మరియు 1990 లలో ఆఫ్రికా దేశమైన రువాండాలో ఘర్షణల సమయంలో జరిగిన భయానక హింసాత్మక చర్యలకు తరువాత ఈ పదాన్ని వర్తింపజేశారు. 1998 లో సుమారు 120 దేశాలు సంతకం చేసిన అంతర్జాతీయ ఒప్పందం అంతర్జాతీయ క్రిమినల్ కోర్టు (ఐసిసి) ను స్థాపించింది, ఇది మారణహోమ నేరాలను విచారించే అధికార పరిధిని కలిగి ఉంది.

ముగింపు

మానవ హక్కుల ఉల్లంఘన నేడు అంతర్జాతీయ సంబంధాలలో ఒక ప్రధాన సమస్యగా ఉద్భవించింది. జాతివివక్ష, మతపరమైన సమస్య, జాతి ప్రాంతీయ సంఘర్షణలు ఇలా అన్ని రాష్ట్రాలు సమస్యలు ఎదుర్కొంటున్నాయి. అంతర్జాతీయ స్థాయిలో ఆమ్నెస్టీ ఇంటర్నేషనల్, హ్యూమన్ రైట్స్ వాచ్, ఐక్యరాజ్యసమితితో కలిసి మానవ హక్కులను పెంపొందించడానికి, పరిరక్షించడానికి అవిశ్రాంతంగా కఅషి చేస్తున్నాయని, ప్రపంచీకరణ యుగంలో వలసలు పెరగడంతో వివిధ సామాజిక, ఆర్థిక, సాంస్కఅతిక నేపథ్యం ఉన్న ప్రజల మధ్య ఉద్రిక్తత నెలకొనడం ఖాయమని అన్నారు. కానీ మానవ హక్కులకు హామీ

ఇవ్వడం ద్వారా, రాష్ట్రాలు ప్రజల మధ్య అనేక ఘర్షణలను నిరోధించగలవు

పర్యావరణ సమస్యలు:

పరిచయం:

మానవ కార్యకలాపాల వల్ల కలిగే పర్యావరణ క్షీణతకు సుదీర్ఘ మరియు సంక్లిష్టమైన చరిత్ర ఉంది. ఏదేమైనా, యూరోపియన్ ప్రపంచ విస్తరణ మరియు పారిశ్రామిక విప్లవం కాలం వరకు, పర్యావరణ క్షీణత సాధారణంగా అసమానంగా మరియు స్థానికంగా ఉంటుంది. పర్యావరణ సంక్షోభం యొక్క పరిధి మరియు స్థాయి 20 వ శతాబ్దం చివరలో మాత్రమే అర్థం చేసుకోబడింది. ఓజోన్ క్షీణత, ప్రపంచ హెచ్చరిక, వాతావరణ మార్పు ఆమ్ల వర్షం వంటి సమస్యలు నిఘంటువులోకి ప్రవేశించడం ప్రారంభించాయి. అవి త్వరలోనే హౌస్ హోల్డ్ పదజాలంలో భాగమయ్యాయి. ఒక సమస్య ప్రపంచం దఅష్టిని ఆకర్షిస్తే అది ప్రపంచ సమస్యగా మారుతుంది మరియు రెండవది సమస్య సులభమైన పరిష్కారాన్ని నిరాకరిస్తుంది / మరియు మూడవది ఇది మన పెరుగుతున్న పరస్పర ఆధారపడటాన్ని ప్రతిబింబిస్తుంది. గ్లోబల్ వార్మింగ్, క్లైమేట్ ఛేంజ్, ఓజోన్ క్షీణత, వివిధ స్థాయిల్లో పర్యావరణ కాలుష్యం, జీవవైవిధ్యం కోల్పోవడం వంటి పర్యావరణ సమస్యలు ప్రపంచ పరిష్కారాలు అవసరమయ్యే ప్రపంచ సమస్యలుగా మారాయి.

ఓజోన్ క్షీణత:

ఓజోన్ అనేది ఆక్సిజన్ యొక్క మూడు పరమాణువులతో కూడిన ఆక్సిజన్ యొక్క అలోట్రోప్‌బీ ఈ వాయువు వాతావరణంలోని అనేక పొరలలో ఒకటైన స్ట్రాటోస్పియర్ లో గణనీయమైన పరిమాణంలో కనిపిస్తుంది. ఓజోన్ యొక్క ప్రాముఖ్యత ఏమిటంటే, ఇది సూర్యుని హానికరమైన అతినీలలోహిత కిరణాలను గ్రహిస్తుంది, తద్వారా అవి భూమి ఉ పరితలానికి చేరకుండా నిరోధిస్తుంది. యూవీ రేడియేషన్ శోషించుకోకుండా భూమికి చేరితే అది చర్మ క్యాన్సర్, కంటిశు క్లం, సూర్యరశ్మి, మొక్కల్లో కిరణజన్య సంయోగక్రియ ప్రక్రియకు ఆటంకం కలిగిస్తుంది. యూవీ కిరణాలు జంతు కణాల డీఎన్ఏకు ప్రత్యక్ష నష్టం కలిగిస్తాయి, అందువల్ల ఓజోన్ పొర 'సన్ స్క్రీన్'గా పనిచేస్తుందని, హానికరమైన యూవీ కిరణాలు భూమికి చేరకుండా నిరోధిస్తుందని స్పష్టమవుతోంది.

క్లోరిన్, ఫ్లోరిన్, బ్రోమిన్ల వల్ల ఓజోన్ నాశనమయ్యే ప్రమాదం ఉంది. రిఫ్రిజిరేటర్లలో కూలెంట్ గా మరియు స్ప్రేలలో ప్రొపెల్లెంట్ గా ఉపయోగించే సిఎఫ్ సిల వంటి మానవ నిర్మిత రసాయనాలు దిగువ వాతావరణంలో స్థిరంగా ఉండి, ఎగువ వాతావరణంలో స్థిరంగా ఉండి, అవి వచ్చే అతినీలలోహిత కిరణాల ద్వారా విచ్ఛిన్నమై, ఓజోన్ ను నాశనం చేసే క్లోరిన్ వంటి రసాయనాలను విడుదల చేస్తాయి, ఉదాహరణకు క్లోరిన్ యొక్క ప్రతి అణువు సగటున 100,000 ఓజోన్ అణువులను నాశనం చేస్తుంది. ఈ రసాయనాలు ఓజోన్ కు చేస్తున్న నష్టాన్ని పట్టించుకోకుండా సీఎఫ్ సీల ఉత్పత్తి

'ఓజోన్ రంధ్రం'గా ప్రసిద్ధి చెందిన ఆర్కిటిక్ ప్రాంతాల్లో పొర గణనీయంగా పలుచబడే పరిస్థితిని సఅష్టించింది, దీనిని 1985 లో కనుగొన్నారు.

గ్లోబల్ వార్మింగ్

గ్లోబల్ వార్మింగ్ను గ్రీన్హౌస్ ఎఫెక్ట్ అని కూడా పిలుస్తారు, ఇది స్థిరంగా పెరుగుతున్న ప్రపంచ ఉష్ణోగ్రతలను సూచించడానికి ఉపయోగించే పదం. గ్రీన్ హౌస్ గాజులా పనిచేసే కొన్ని వాయువులు గ్రీన్ హౌస్ గాజులా పనిచేస్తాయి, గ్రీన్ హౌస్ వాయువులు కార్బన్ డయాక్సైడ్, నీటి ఆవిరి, మీథేన్., చిరో ఫ్లోరోకార్బన్లు, నైట్రోజన్ ఆక్సైడ్లు మరియు ట్రోపోస్ఫెరిక్ ఓజోన్. పారిశ్రామిక విప్లవం తరువాత గ్రీన్ హౌస్ వాయువుల స్థాయి క్రమంగా పెరగడం ప్రారంభమైంది, ఇది సాగుకు మార్గం సుగమం చేయడానికి అడవులను కాల్చడం, వేగంగా పెరుగుతున్న జనాభాకు ఆహారం ఇవ్వడానికి పెరుగుతున్న వరి సాగు మరియు పాడిపరిశ్రమ మీథేన్ స్థాయిలు పెరగడానికి దారితీసింది, వాహనాలలో బహుముఖ పెరుగుదల మరియు శిలాజ ఇంధనాలను కాల్చడం గ్రీన్ హౌస్ వాయువుల ఉద్గారాలను పెంచింది. గ్రీన్ హౌస్ వాయువులు భూమి గడ్డకట్టకుండా ఉండటానికి సహాయపడినప్పటికీ, పెరుగుతున్న గ్రీన్ హౌస్ వాయువుల ఉద్గారాలు భూమి యొక్క సగటు ఉష్ణోగ్రతను పెంచుతాయి, ఇది వాతావరణాన్ని ప్రతికూలంగా మారుస్తుంది. ఒక డిగ్రీ ఉష్ణోగ్రత పెరుగుదల పెద్ద ధళవ శిఖరాలను కరిగిస్తుంది, ఇది సముద్ర మట్టాలను పెంచుతుంది, ఇది చివరికి సముద్ర మట్టాలను పెంచుతుంది, తద్వారా ప్రపంచవ్యాప్తంగా అనేక ద్వీపాలు మరియు లోతట్టు ప్రాంతాలు మునిగిపోతాయి, ఈ మారుతున్న వాతావరణ ప్రొఫైల్ ప్రస్తుత గోధుమ గిన్నెలను ధూళి గిన్నెలుగా మార్చడానికి దారితీస్తుంది, అదే సమయంలో కొన్ని ప్రాంతాలు అలలు మరియు భారీ వర్షాలతో మునిగిపోతాయి. ఈ మార్పులు తెలియని వైరల్ మరియు బాక్టీరియల్ వ్యాధుల వ్యాప్తికి కూడా దారితీస్తాయి.

కామన్స్ యొక్క అధిక దోపిడీ:

మహాసముద్రాలు, లోతైన సముద్ర గర్భం, వాతావరణం మరియు అంతరిక్షం వంటి అంతర్జాతీయ సమాజంలోని సభ్యులందరూ పంచుకునే వనరులను గ్లోబల్ కామన్స్ అంటారు. ప్రపంచంలోని జన్యు వనరులు ఒక ప్రపంచ వనరు అని, దీనిని ఉమ్మడి ప్రయోజనాల కోసం సంరక్షించాలని చాలా మంది వాదిస్తున్నారు. 1968 లో గారెట్ హార్డిన్ 'ట్రాజెడీ ఆఫ్ కామన్స్' అని పిలువబడే ఒక సిద్ధాంతాన్ని ప్రతిపాదించాడు, ఇది అధిక దోపిడీని వివరిస్తుంది

కమ్యూనిటీల వారీగా కామన్స్ ఒక సాధారణ విషాదానికి దారితీస్తుంది. బహుళజాతి ఫిషింగ్ కంపెనీలు తమ భారీ ఫిషింగ్ ట్రాలర్లతో సముద్రాలను దోపిడీ చేస్తున్నాయని, తద్వారా తీరప్రాంత మత్స్యకార సమాజాల జీవనోపాధికి ముప్పు వాటిల్లుతోందని, కొన్ని జాతుల చేపలు అంతరించిపోయే దశలో ఉన్నాయని పేర్కొంది. శాస్త్రీయ ప్రయోగాల సాకుతో జపనీయులు వాణిజ్య ప్రయోజనాల కోసం తిమింగలాలను వేటాడుతున్నారు, తద్వారా ఈ భారీ క్షీరదాల ఉనికికే ముప్పు వాటిల్లుతోంది. కార్బన్ సింక్ లాగా పనిచేసే ఉష్ణమండల వర్షపు అడవులను కలప మరియు కాగితం పరిశ్రమకు ఆహారంగా నరికివేస్తున్నారు, ఈ రోజు 50 శాతానికి పైగా వైశాల్యం తగ్గింది 1955.%రూం% ఫలితంగా, ప్రతి సంవత్సరం పదుల సంఖ్యలో మొక్కలు మరియు జంతువులు అంతరించిపోతున్నాయి.

పర్యావరణ కాలుష్యంలో వివిధ రకాలు ఉన్నాయి:

వాయు కాలుష్యం:

పారిశ్రామికీకరణ భూమి యొక్క అన్ని ప్రాంతాలకు మురికి గాలిని తీసుకువచ్చింది. కర్మాగారాలు మరియు రవాణా వ్యవస్థల నుండి, వాటి పొగలు మరియు ఎగ్జాస్ట్ పైపులతో, విషపూరిత పొగలు నిరంతరం గాలిలోకి విడుదల అవుతున్నాయి. కార్బన్ డయాక్సైడ్, కార్బన్ మోనాక్సైడ్, సల్ఫర్ ఆక్సైడ్, నైట్రస్ ఆక్సైడ్, గాలి ద్వారా వ్యాపించే సీసం మొదలైనవి వాయు కాలుష్య కారకాలు. ఆమ్ల వర్షం రూపంలో గాలిలోకి వెళ్లే చాలా కాలుష్య కారకాలు వర్షపు నీటితో కలిసి సల్ఫ్యూరిక్ ఆమ్లాన్ని ఏర్పరుస్తాయి, ఇది భూమిపై పడినప్పుడు అది మురికిగా మారి పర్యావరణాన్ని శుభ్రపరచడానికి మరియు సుసంపన్నం చేయడానికి బదులుగా దెబ్బతీస్తుంది. పిల్లల మెదడులోని సీసం కణాలు గాలిలో అభివఅద్ధి చెందుతాయి మరియు క్యాన్సర్కు కూడా దారితీస్తాయి. అడవులను తగలబెట్టడం.. తూర్పు ఆసియాలో ఆయిల్ పామ్ సాగుకు 'ఆసియా బ్రౌన్ క్లౌడ్' అనే దఅగ్విషయం దారితీస్తోంది, ఇది అనేక కలుషిత వాయువుల కాక్టెయిల్.

నీటి కాలుష్యం

శుద్ధి చేయని మునిసిపల్ వ్యర్థాలను నీటి వనరుల్లోకి విడుదల చేయడం, పారిశ్రామిక వ్యర్థాలను నదులు, సరస్సుల్లోకి పంప్ చేయడం వంటి అనేక విధాలుగా నీటి కలుషితం జరుగుతుంది. పాదరసం మరియు కాడ్మియం వంటి పారిశ్రామిక వ్యర్థాల యొక్క క్లాసిక్ ఉదాహరణ, ఇది జపనీస్ రసాయన కంపెనీలచే సముద్రం మరియు నదులలో గ్రహించబడి చేపలను విషపూరితం చేసింది మరియు ఈ చేపలను తినే ప్రజలు మినామాటా మరియు ఇటాయ్ వ్యాధితో ప్రభావితమయ్యారు. నీటి కాలుష్యానికి ప్రధాన వనరు బహుళజాతి సంస్థలు

ఇవి క్రమం తప్పకుండా భారీ ట్యాంకర్లను పారిశ్రామిక వ్యర్థాలతో నింపుతాయి, వీటిని నిర్భయంగా సముద్రాల్లోకి విసిరేస్తాయి, ఈ వ్యర్థాలను నిల్వ చేయడానికి అయ్యే భారీ ఖర్చులను తగ్గించడానికి కొన్ని రాష్ట్రాలు రేడియోధార్మిక వ్యర్థాలను కూడా సముద్రాల్లో పడేస్తాయి. మన సముద్రాలు, మహాసముద్రాల రేడియోధార్మిక కాలుష్యానికి అండర్ వాటర్ న్యూక్లియర్ పరీక్షలు కూడా దోహదం చేశాయి. రసాయనిక ఎరువులు, పురుగుమందులు విరివిగా వాడటం వల్ల భూగర్భజలాలు కలుషితమవడానికి హరిత విప్లవం కూడా ఒక రకంగా దోహదం చేసింది. అనేక భారీ చమురు ట్యాంకర్లు అనేక విభిన్న సముద్రాలు మరియు మహాసముద్రాలలో మునిగిపోయాయి, తద్వారా సముద్ర పర్యావరణ వ్యవస్థలు కలుషితమయ్యాయి, ఇవి ఈ ప్రాంతాల వఅక్షజాలం మరియు జంతుజాలానికి ఊహించలేని నష్టాన్ని కలిగించాయి.

భూ కాలుష్యందాని నేపథ్యంలో పారిశ్రామిక విప్లవం సరుకుల ఉత్పత్తిలో భారీ పెరుగుదలకు దారితీసింది, ఇది సఅష్టించిన వినియోగ సంస్కఅతి పాత ఉత్పత్తులను విస్మరిస్తూ కొత్త ఉత్పత్తులను కొనడానికి పిచ్చి హడావిడిని సఅష్టించింది. ఈ మానవ దఅక్పథం పారవేసిన ఉత్పత్తులను నిర్వహించడంలో ఒక పెద్ద సమస్యను సఅష్టించింది మరియు ఈ ఉత్పత్తులలో చాలావరకు విషపూరిత పదార్థాలు ఉన్నాయి, ఇవి ఘన మునిసిపల్ వ్యర్థాలతో పాటు అనేక దేశాలకు ప్రధాన భూ కాలుష్య సమస్యగా మారాయి. అనేక అభివఅద్ధి చెందిన దేశాలు ల్యాండ్ ఫిల్స్ ను ఆశ్రయించాయి, అవి స్వయంగా సమస్యను పరిష్కరించలేకపోయాయి, కానీ వాస్తవానికి ఈ ల్యాండ్ ఫిల్ లపై నిర్మించిన శివారు పట్టణాలలో నివసించే ప్రజలు వ్యాధిగ్రస్తులుగా మారడంతో ఇది మరింత తీవ్రమైంది. పాత ఓడలను మూడవ ప్రపంచ నౌక విచ్ఛిన్న యార్డుల్లో పడేయడం వల్ల ఆస్బెస్టాస్,

పాదరసం, కాడ్మియం "సీసం మరియు ఇతర ప్రాణాంతక రసాయనాలు నౌకలను విచ్ఛిన్నం చేసే ప్రక్రియలో గ్రహించబడతాయి. ఆధునిక ప్రపంచంలో ప్లాస్టిక్ల వల్ల కలిగే కాలుష్యం కూడా ఒక ప్రధాన భూ కాలుష్యకారకం, ఎందుకంటే ఇవి బయోడిగ్రేడ్ కావడానికి మిలియన్ల సంవత్సరాలు పడుతుంది. పాక్షిక పరీక్ష నిషేధ ఒప్పందంపై సంతకాలు చేసే వరకు, వాతావరణ అణు పేలుళ్లు గాలి మరియు భూమి రెండింటినీ కలుషితం చేశాయి.

పర్యావరణ సమస్యలపై అంతర్జాతీయ ప్రతిస్పందన:

స్టాక్ హెూమ్ కాన్ఫరెన్స్ ఆఫ్ 1972

1960 లలో పర్యావరణ ఆందోళనలో ఈ నాటకీయ పెరుగుదలకు ప్రతిస్పందనగా 1972 స్టాక్హోమ్ సమావేశం నిర్వహించబడింది. కాలుష్యం మరియు ఇతర పర్యావరణ సమస్యలకు మరింత సమన్వయంతో ప్రోత్సహించడానికి ఒక అంతర్జాతీయ ఫ్రేమ్వర్క్ను స్థాపించడం దీని లక్ష్యం. స్టాక్ హెూమ్ లో జరిగిన ఈ సదస్సు అంతర్జాతీయ పర్యావరణ రాజకీయాల అభివఅద్ధిలో ఒక మలుపుగా నిలిచింది. అంగీకరించిన కొన్ని సూత్రాలు, స్థాపించిన సంస్థలు, కార్యక్రమాలు శాశ్వత ప్రభావాన్ని చూపాయి. స్టాక్హోమ్ సదస్సు అంతర్జాతీయ పర్యావరణ సమస్యలపై ఐక్యరాజ్యసమితి యొక్క మొదటి ప్రధాన సమావేశం కావడంతో విస్తఅత ప్రచారాన్ని ఆకర్షించింది.

1 సమావేశ ప్రకటనలో దీనికి సంబంధించిన 26 సూత్రాలు ఉన్నాయి.

పర్యావరణం, అభివఅద్ధి..

ఆరు విస్తఅత ప్రాంతాల్లో 109 సిఫార్సులతో కార్యాచరణ ప్రణాళిక

1) మానవ నివాసాలు

2) సహజ వనరుల యాజమాన్యాలు%ళి%మార్చు%రి

3) కాలుష్యం

4) పర్యావరణం యొక్క విద్యా మరియు సామాజిక అంశాలు

5) అభివఅద్ధి, పర్యావరణం..

6) అంతర్జాతీయ సంస్థలు%ళి%మార్చు%రి

స్టాక్హోమ్ సమావేశం భవిష్యత్తు పర్యావరణ సహకారం కోసం ఫ్రేమ్వర్క్ను గణనీయంగా బలోపేతం చేసింది, ఇది సముద్ర కాలుష్యం మరియు ఓజోన్ క్షీణత వంటి పర్యావరణ సమస్యలను పర్యవేక్షించడాన్ని మెరుగుపరిచిన ప్రపంచ మరియు ప్రాంతీయ పర్యావరణ పర్యవేక్షణ నెట్వర్క్ల స్థాపనకు దారితీసింది మరియు వాటిని పరిష్కరించడానికి పరోక్షంగా చర్యను ప్రేరేపించింది. ఈ సమావేశం యుఎన్ ఎన్విరాన్మెంట్ ప్రోగ్రామ్ (యుఎన్ఇపి) ఏర్పాటుకు దారితీసింది, దీనికి ఇతర ఐరాస ఏజెన్సీల పర్యావరణ సంబంధిత కార్యకలాపాలను సమన్వయం చేయడం మరియు వారి పనిలో పర్యావరణ సంబంధిత

కార్యకలాపాల ఏకీకరణను ప్రోత్సహించే బాధ్యత ఇవ్వబడింది.

మాంట్రియల్ ప్రోటోకాల్:

1987 లో సంతకం చేయబడిన మాంట్రియల్ ప్రోటోకాల్, ఓజోన్ పొర క్షీణతను నివారించడానికి పాలనకు కేంద్రంగా ఉంది. 1980వ దశకం మధ్యలో, సంవత్సరంలో రెండు నెలల్లో, దక్షిణ ధ్రువంపై ఓజోన్ పొరలో రంధ్రం ఏర్పడుతోందని బ్రిటిష్ శాస్త్రవేత్తలు కనుగొన్నారు. ఇది కనుగొనబడినప్పటి నుండి దాదాపు ప్రతి సంవత్సరం, రంధ్రం పెద్దదిగా మారుతూనే ఉంది. ఓజోన్ క్షీణత యొక్క తక్షణ ప్రమాదాన్ని చూడటానికి ఇది ప్రపంచాన్ని ఉత్తేజపరిచింది, 1987 లో కెనడాలోని మాంట్రియల్ లో సుమారు 60 దేశాలు సమావేశమై మొదట ఓడిఎస్ ను తగ్గించడానికి మరియు తరువాత భర్తీ చేయడానికి ఒక ప్రోటోకాల్ పై సంతకం చేశాయి. ఒప్పందం యొక్క నిబంధనలు:

అభివృద్ధి చెందిన దేశాలు 2000 నాటికి ఓడీఎస్ ను దశలవారీగా తొలగించాలని

1 లక్ష్యంగా పెట్టుకుంది.

అభివృద్ధి చెందుతున్న దేశాలకు ఫేజ్ అవుట్ పీరియడ్ 2010.

1998 నాటికి సిఎఫ్సిల ఉత్పత్తిని 50 శాతం తగ్గించడానికి 3.0% అంగీకరించారు.

1992 ఫేజ్ అవుట్ పీరియడ్ ను 1995కు పెంచారు. 1997 లో మరిన్ని నియంత్రిత పదార్థాల జాబితాలో చేర్చబడ్డాయి మరియు మిథైల్ బ్రోమైడ్ మరియు మరింత కఠినమైన పరిమితులను అంగీకరించారు.

1999 ప్రోటోకాల్ కింద నియంత్రించబడ్డాయి మరియు ప్రపంచవ్యాప్తంగా జఖీజ వినియోగం 1986 లో 1.1 మిలియన్ టన్నుల నుండి సంవత్సరానికి 150,000 కంటే తక్కువకు తగ్గింది.

6.ఓజోన్ క్షీణించే రసాయనాలకు ప్రత్యామ్నాయాలను పొందడానికి పేద దేశాలకు సహాయపడటానికి పారిశ్రామిక దేశాలు ప్రధానంగా ఒక నిధిని ఏర్పాటు చేశాయి.

మాంట్రియల్ ప్రోటోకాల్ అద్భుతమైన ఫలితాలను తీసుకువచ్చింది. విస్తఅతంగా ఉపయోగించే ఖనిజ మరియు ఇతర ఓజోన్-క్షీణించే పదార్థం నుండి పరివర్తన సాధ్యమైన దానికంటే వేగంగా జరిగింది. 1987 లో సంతకం చేసిన ప్రోటోకాల్ తరువాత పదేళ్ల కాలంలో, ఈ రసాయనాల వినియోగం 70 శాతానికి పైగా పడిపోయింది, చాలా అభివఅద్ధి చెందిన దేశాలు 1996 నాటికి సిఎఫ్సి ఉత్పత్తిని నిలిపివేయాలనే ప్రోటోకాల్ లక్ష్యాన్ని చేరుకోవడంతో, అంటార్కిటిక్ రంధ్రం కనుమరుగయ్యే 2050 వరకు నష్టం క్రమంగా తగ్గుతుందని భావిస్తున్నారు. 1987 లో ప్రోటోకాల్పై సంతకం చేసినప్పటి నుండి, ఇది క్రమంగా దాని పరిధిని విస్తరించింది మరియు ప్రోటోకాల్కు 160 కంటే ఎక్కువ పార్టీలతో ఇది నిజంగా ప్రపంచవ్యాప్తమైంది.

రియో డిక్లరేషన్: రియో డిక్లరేషన్ ఒక కొత్త మరియు తగిన ప్రపంచ భాగస్వామ్యం, ప్రపంచ పర్యావరణ మరియు అభివఅద్ధి వ్యవస్థ యొక్క సమగ్రతను గౌరవించే అంతర్జాతీయ ఒప్పందాలు, మన ఇల్లు అయిన భూమి యొక్క సమగ్ర

మరియు పరస్పర ఆధారిత స్వభావాన్ని గుర్తించడం లక్ష్యంగా అంగీకరించిన 27 సూత్రాల సమూహానికి ప్రాతినిధ్యం వహిస్తుంది.

అంగీకరించిన సూత్రాలు వీటికి సంబంధించినవిబీ పర్యావరణ పరిరక్షణపై జాతీయ బాధ్యతలు మరియు అంతర్జాతీయ సహకారంబీ మరియు పౌరులు, మహిళలు మరియు స్థానిక ప్రజల పాత్ర మరియు హక్కులుబీ పర్యావరణ పరిరక్షణలో అభివఅద్ధి చెందిన మరియు అభివఅద్ధి చెందుతున్న దేశాల యొక్క సాధారణ కానీ భిన్నమైన బాధ్యతలుబీ పర్యావరణ సమస్యలు సంబంధిత స్థాయిలో పౌరులందరి ప్రజా భాగస్వామ్యంతో ఉత్తమంగా నిర్వహించబడతాయి, తద్వారా ప్రభుత్వ విద్యబీ భాగస్వామ్యం, మరియు సమాచారం మరియు పరిష్కారానికి ప్రాప్యత అన్నీ ప్రోత్సహించాలిబీ పర్యావరణం క్షీణించకుండా ముందుజాగ్రత్త విధానాన్ని అవలంబించాలి.

ఎజెండా 21:

ఎజెండా 21 చర్చ ఫలితం 40 అధ్యాయాలతో 450 పేజీల డాక్యుమెంట్లుబీ ఇది మానవాళిని సుస్థిర యుగంలోకి తరలించడానికి కార్యాచరణ ప్రణాళిక. దాని అమలుకు నిబద్ధత మరియు అన్ని దేశాలు, ప్రజలు మరియు వ్యక్తుల సామర్థ్యం అవసరం. ఎజెండా 21లోని ప్రధాన అంశాలు:

సుస్థిర పట్టణాభివఅద్ధిని ప్రోత్సహిస్తుంది.

అటవీ నిర్మూలనపై పోరాటం..

బయోటెక్నాలజీ మేనేజ్మెంట్..

పెళుసైన పర్వత పర్యావరణ వ్యవస్థలను నిర్వహించడం.

ప్రమాదకర వ్యర్థాల నిర్వహణ..

పర్యావరణ అనుకూలమైన సాంకేతిక పరిజ్ఞానాన్ని బదిలీ చేయడం.

అంగీకరించిన పెరిగిన ఖర్చులను అందించడం కొరకు గ్లోబల్ ఎన్విరాన్ మెంటల్ ఫెసిలిటీ ఏర్పాటు

ఎజెండా 21లోని అంశాలను అమలు చేయడానికి అభివఅద్ధి చెందుతున్న దేశాలకు సహాయపడండి.

ఐక్యరాజ్యసమితిలో భాగంగా కమిషన్ ఫర్ సస్టెయినబుల్ డెవలప్ మెంట్ ను ఏర్పాటు చేశారు.

సిస్టమ్, అమలుపై పురోగతిని ప్రోత్సహించడం మరియు సమీక్షించడం మరియు సమన్వయం చేయడంలో సహాయపడటం

ఈ నేపథ్యంలో ఐక్యరాజ్యసమితి కార్యకలాపాలు..

క్యోటో ప్రోటోకాల్:

గ్రీన్ హౌస్ వాయువుల ఉద్గారాల స్థాయిలను పరిమితం చేయడానికి రియో సదస్సులో చట్టబద్ధమైన కట్టుబాట్లు లేకపోవడం విస్తృత వ్యాప్తి ఆందోళనకు కారణమైంది. ప్రపంచం సంక్షోభంలో ఉన్నందున సమస్యను వెంటనే పరిష్కరించాల్సి ఉందని, ఈ సమస్యను పరిష్కరించేందుకు క్యోటో ప్రోటోకాల్ పై సంతకం చేశామన్నారు. క్యోటో ప్రోటోకాల్ అనేది వాతావరణ మార్పులపై ఐక్యరాజ్యసమితి యొక్క ఫ్రేమ్వర్క్ కన్వెన్షన్కు ఒక ప్రోటోకాల్, ఇది 1997 డిసెంబర్ 11 న జపాన్లోని క్యోటోలో ఆమోదించిన గ్లోబల్ వార్మింగ్తో పోరాడటానికి ఉద్దేశించినది. ప్రోటోకాల్ మరియు కన్వెన్షన్ మధ్య ప్రధాన వ్యత్యాసం ఏమిటంటే, జిహెచ్జి ఉద్గారాలను స్థిరీకరించడానికి సదస్సు పారిశ్రామిక దేశాలను ప్రోత్సహించినప్పటికీ, ప్రోటోకాల్ వాటిని అలా చేయడానికి కట్టుబడి ఉంది. 150 సంవత్సరాలకు పైగా పారిశ్రామిక కార్యకలాపాల ఫలితంగా వాతావరణంలో ప్రస్తుత అధిక స్థాయి జిహెచ్ జి ఉద్గారాలకు అభివృద్ధి చెందిన దేశాలే ప్రధాన కారణమని గుర్తించిన ఈ ప్రోటోకాల్ గ్రీన్ హౌస్ వాయు ఉద్గారాల తగ్గింపుకు సంబంధించి అభివృద్ధి చెందిన మరియు అభివృద్ధి చెందుతున్న దేశాలపై విభిన్న బాధ్యతను ఉంచుతుంది, ప్రోటోకాల్ ప్రకారం అనెక్స్ 1 దేశాలు అని పిలువబడే 37 దేశాలు నాలుగు గ్రీన్ హౌస్ వాయువులను తగ్గించడానికి కట్టుబడి ఉన్నాయి.

1. 2008-12 నాటికి తమ వార్షిక ఉద్గారాలను 1990 స్థాయిల కంటే 8, 7, 6 శాతానికి తగ్గించాలని ఈయూ, అమెరికా, జపాన్లు నిర్ణయించాయి. రష్యా, ఉక్రెయిన్, న్యూజిలాండ్ వంటి ఇతర దేశాలు కూడా తమ ఉద్గారాల స్థాయిలకు కట్టుబడి ఉన్నాయి.

వీటన్నింటికీ మించి పారిశ్రామిక దేశాలలో గ్రీన్ హౌస్ వాయు ఉద్గారాలను 5 శాతం తగ్గించడాన్ని సూచిస్తుంది. ఈ ఒప్పందాన్ని సాధించడానికి, ప్రోటోకాల్లో ఫ్లెక్సిబిలిటీ మెకానిజం అని పిలువబడే అనేక యంత్రాంగాలను చేర్చారు. కార్బన్ క్రెడిట్స్ కొనుగోలు చేయడం వంటివి. కార్బన్ సింక్లు. క్లీన్ డెవలప్ మెంట్ మెకానిజం.

1997 లో క్యోటోలో కుదిరిన ఒప్పందం అనేక కీలక అంశాలను తెరపైకి తెచ్చింది, మరిన్ని చర్చలు అవసరం. ప్రస్తుతం గ్రీన్హౌస్ వాయు ఉద్గారాలకు అత్యధికంగా దోహదం చేస్తున్న భారత్, చైనా వంటి దేశాలను ఉదహరిస్తూ ప్రోటోకాల్ను ఆమోదించడంలో అమెరికా విఫలం కావడంతో ప్రోటోకాల్ సమస్యలతో ప్రారంభమైంది. 2010 లో కెనడా, జపాన్ మరియు రష్యాలు తదుపరి క్యోటో లక్ష్యాలను చేపట్టబోమని పేర్కొన్నాయి. 2011 డిసెంబరులో కెనడా ప్రభుత్వం ఈ ఒప్పందం నుంచి వైదొలిగింది.

మోడల్ ప్రశ్నలు:

1. టెర్రరిజం యొక్క వివిధ రకాలు ఏమిటి?
2. నేడు ప్రపంచాన్ని పట్టిపీడిస్తున్న పర్యావరణ సమస్యలపై వ్యాసం రాయండి?
3. పౌర, రాజకీయ హక్కులపై నోట్ రాయండి?
4. స్త్రీ పట్ల అన్నిరకాల వివక్షల నిర్మూలనను విశ్లేషించండి?
5. మారణహోమంపై నోట్ రాయండి?

6. క్యోటో ప్రోటోకాల్ గురించి రాయండి?

7. జెండర్ పాలిటిక్స్ అంటే ఏమిటి?

మల్టిపుల్ ఛాయిస్ ప్రశ్నలు:

8. తిరుగుబాటు అనేది .... తో కూడిన రాజకీయ ప్రయత్నం.

   నిర్దిష్ట లక్ష్యం / సామాజిక సమస్యలు / మత సమస్యలు

9. ప్రభుత్వ ప్రాయోజిత ఉగ్రవాదం కూడా ....

   ఉగ్రవాదాన్ని వ్యతిరేకించే రాష్ట్రం/ రాష్ట్ర మద్దతు/ రాష్ట్రానికి వ్యతిరేకంగా ఉగ్రవాదం

10. నేడు ఒక ముఖ్యమైన ప్రపంచ భద్రతా ఆందోళన ....

    ఆర్థిక సంక్షోభం/ ఉగ్రవాదంపై సమిష్టి చర్యలు/ సామాజిక సమస్యలు

11. తిరుగుబాటు అనేది ....ఒక ఉద్యమం.

    ఒక రాజకీయ లక్ష్యం/ ఉగ్రవాద ఉద్దేశ్యం/ అంతర్గత అలజడులను సృష్టించడం

12. హ్యూమన్ సివిల్ ....– హక్కులు చాలా ముఖ్యమైనవి.

    లీగల్ / ఎకనామిక్ / పొలిటికల్

13. సమకాలీన అంతర్జాతీయ సంబంధాలలో మానవ హక్కుల ....

    ఒక ప్రధాన సమస్యగా ఆవిర్భవించాయి.

    ఉల్లంఘనలు/ఉల్లంఘనలు కానివి